

चिन्तयित्वैवमुर्वीशः सूदानिति समादिशत् । संघञुक्तावशेषं चो ज्ञेयं ऽहं खल्वतः परम् ॥ ३८ ॥
 मत्कृते कृतमन्नादि दातव्यं व्रतिनामतः । श्रावका ज्ञोजयितव्याः पृथक्सिद्धौदनेन हि ॥ ३९ ॥
 तथेति प्रतिपद्याज्ञां राज्ञस्ते सूदपुंगवाः । तथैव विदधुर्नित्यं स्वयं चैद्दिष्ट पार्थिवः ॥ ४० ॥
 नासिकापेयसौरभ्याः कलामाः कमला इव । स्थूला माषकण्ठेभ्योऽपि मुञ्जा रससमुज्जकाः ॥ ४१ ॥
 घृतोर्दस्य पयांसीव प्रचुराणि घनानि च । सुधाया इव मित्राणि चित्राणि व्यञ्जनानि च ॥ ४२ ॥
 मंरुकाः खंरुसंमिश्रा मोदकाश्च प्रमोदकाः । खाद्यानि स्वादहृद्यानि मंरुकाः खंडमंडिताः ॥ ४३ ॥
 सुकुमारा मर्मराला वंदकाश्चातिपशलाः । तेर्मनं च मनोहोरि पिच्छलानि दधीनि च ॥ ४४ ॥
 दुग्धानि काथसिद्धानि मूर्जिता कुल्यमार्जनी । राज्ञोजनवत्तत्र जाताः श्रावकजोजने ॥ ४५ ॥

॥ त्रिन्निविशेषकम् ॥

एषणीयकल्पनीयप्राप्तुकानि पुनः स्वयम् । महामुनीनां स ददौ महाराजो महामनाः ॥ ४६ ॥

दुर्निन्दकालसकलमेवं स वसुधाधवः । ददौ सकलसंघाय ज्ञोजनादि यथाविधि ॥ ४७ ॥

वैयवृत्त्यं सर्माधिं च सर्वसंघस्य कुर्वता । अर्जितं तीर्थकृन्नाम कर्म तेन महीश्रुजा ॥ ४८ ॥

निषण्णश्चञ्चरीलांतरपरेद्युः स उद्यतम् । नक्षस्यपश्यदंज्ञोदमातपत्रमिवावनेः ॥ ४९ ॥

१ पाचकान् २ पाचकश्रेष्ठाः । ३ ससुद्धकः संपुटः डबोइति भाषायां प्रसिद्धः । ४ तत्राज्ञः सगुदस्या ५ शाकानि ६ भक्ष्यविशेषा भाषायां
 “मांडा” । ७ भक्ष्यविशेषा भाषायां “खाला” । ८ मरमर शब्दवतः । ९ वडा इति भाषायां प्रसिद्धिः । १० काथिका कडी इति भाषायां ।
 ११ हृद्यम् । १२ चिकणानि । १३ रसाला श्रीखंड इति भाषायां प्रसिद्धिः । १४ सेवां । १५ सेवां । १६ समाधानम् । १७ प्रासादतलं
 अगाशी इति ख्यातम् ।

अथ श्रीत्रिषष्टिशलाकापुरुषचरित्रे ३-४-५-६ पर्वाणि
श्रीसंभवनाथजिनादारच्य मुनिसुव्रतस्वामिपर्यतानां
चरित्राणि ॥

आसाद्यते दुरन्तेनार्बुदाख्येन ज्ञणेन वा । मोह्यते वा प्रवाहेण ग्रहण्या गृह्यतेऽथवा ॥ ६५ ॥
रुध्यते वापि विद्मध्या कोशेन क्लिश्यतेऽथवा । श्वासेन पूर्यते वापि शूलेनोन्मूल्यतेऽथवा ॥ ६६ ॥
सदा संनिहितैर्दोषैरित्यादिचिन्नेकशः । दूतैरिव कृतान्तस्य जनुः पंचत्वमाप्यते ॥ ६७ ॥

॥ त्रयोदशजिः कुलकम् ॥

तथापि शाश्वतंमन्यः पशुवन्मंदधीर्जनः । प्रवर्त्तते न ग्रहीतुं जीवितव्यतरोः फलम् ॥ ६७ ॥
हा दुःस्थिता त्रातरो मे बाला मेऽद्यापि सूनवः । झनूढा कन्यका चेयं पाठ्यश्चायं कुमारकः ॥ ६८ ॥
नवोढैव हि चार्थेयं वृजौ च पितराविमौ । दुःस्थितौ श्वशुरावेतौ विधवा जगिनी त्वियम् ॥ ७० ॥
इत्यजस्रं जनं पाह्यं विचिंतयति मुग्धधीः । हृदि बद्धशिलाकटपं न तु वेत्ति चवार्णवम् ॥ ७१ ॥
न तृप्तोऽद्यापि दयितावपुराश्लेषशर्मणा । न ध्रातः पयसश्चापि मादयेह्या न ह्यपूर्येत ॥ ७२ ॥
न चापूरि मनोहारि पदार्थेद्यामनोरथः । वीणवेल्वादिगीतानां न प्रीतोऽस्मि मनागपि ॥ ७३ ॥
अद्यापि च कुटुंबाय चांडागारं न पूरितम् । नवीकृतं समुद्रृत्य जीर्णमेतन्न मंदिरम् ॥ ७४ ॥
गमितेषु परां शिक्षां नारूढोऽस्म्येषु वाजिषु । नोद्याणो वाहिताश्चामी सुस्यंदाः संदनोत्तमे ॥ ७५ ॥
करोतीत्यंतकावेऽपि पश्चात्तापं जमो जनः । धर्मश्चक्रे मया नेति नानुशेते मनागपि ॥ ७६ ॥
॥ पंचजिः कुलकम् ॥

इतः सदोद्यतो मृत्युरितो नानापमृत्यवः । व्याधयोऽवस्थिताश्चेत इतो बहव आधयः ॥ ७७ ॥

१ रोगविशेषः । २ मृत्युः । ३ अविवाहिता । ४ सुप्तु स्यदः वेगः एणां ते ।

देवी प्रबुद्धा तान् स्वमान्नृपाख्यान्वृषोऽपि च । व्याख्यात्रैर्लोक्यवंधस्ते नूनं सूनुर्नविष्यति ॥ १२३ ॥
 इंद्राश्चासनकंपेन विज्ञायोपेत्य तत्र च । सेनादेवीं नमस्कृत्य स्वमार्थं व्याचक्षिरे ॥ १२४ ॥
 एतस्यामवसर्पिण्यां तृतीयस्तीर्थनायकः । ऋविष्यति जगत्स्वामी तव स्वामिनि नन्दनः ॥ १२५ ॥
 तेन स्वमविचारेण स्नानितेनेव केकिर्नी । मुदिता तं निशाशेषं देव्यनैषीत्यजाग्रती ॥ १२६ ॥
 वज्रं वज्रैकरोर्वीव कृशानुमिव चार्षेणिः । महासारं पवित्रं च गर्भं देवी बभार तम् ॥ १२७ ॥
 देव्याः स उदरे गर्भो निगूढं ववृधे ततः । गंगाया इव पानीये तपनीयपयोरुहम् ॥ १२८ ॥
 तदाभ्रतां दृशौ देव्याः सविकाशे विशेषतः । सरस्या हि सरोजानि विशिष्यंते शरत्क्षणे ॥ १२९ ॥
 लावण्यमंगे कुचयोः पीनत्वं संदता गतौ । देव्याः प्रतिदिनं गर्जानुजावादत्यरिच्यत ॥ १३० ॥
 फाल्गुनस्य सिताष्टम्यां द्यौरिवाञ्चोददक्षणम् । गर्भं तं विप्रती साञ्ज्जगतोऽपि मुदे तदा ॥ १३१ ॥
 ततो नवसु मासेषु दिनेष्वर्धाष्टमेषु च । मार्गशुक्लचतुर्दश्यां चंद्रे मृगशिरःस्थिते ॥ १३२ ॥
 जरायुरक्तप्रचृत्तिवर्जितं वाजिदांढनम् । प्राचीवार्कं स्वर्णवर्णं सुखं सा सुषुवे सुतम् ॥ १३३ ॥
 ध्वातैध्वंसकृदुद्योतस्त्रैर्लोक्येऽपि तदा क्षणम् । क्षणं च सौख्यं संजज्ञे नारकप्राणिनामपि ॥ १३४ ॥
 ग्रहाः स्वोच्चं ययुः स्थानं प्रसेदुः सकला दिशः । ववौ वायुः सुखं लोकश्चिक्रीड निखिलस्तदा ॥ १३५ ॥

१ तन्नाम्नि कालविशेषे । २ मयूरी । ३ वज्राणां हीरकाणां आकरः खनिः यस्यां सा । ४ अरणिः काष्ठविशेषः । ५ जरायुः गर्भाशयः रक्तंरुधिरे तदादिभिर्वर्जितम् । ६ सुखं यस्मिन्यथा स्यात् तथा । ७ ध्वातस्य अंधकारस्य ध्वंसः नाशः तं करोतीति तादृक् यः उच्यतेः प्रकाशः ।

श्रीत्रिषष्टि ज्ञाताका पुरुष चरित्र.

पर्व ३-४-५-६

श्रीसंनवनाश्रजीथी मुनिमुन्नतस्वामी सुधी १७ तीर्थंकरेना, ३ जाथी ७ मासुधी ६ चक्रीना, पदे-
दाथी सातमा सुधी सात सात वासुदेव बलदेव प्रतिवासुदेवना मदी एकंदर ४५ चरित्रो.

मुर्शिदाबादनिकासी वाबुसाहेब रायबुधसिंहजी बदादूर

तथा

मुंबदनिकासी शेर वीरचंद्रनाइ दीपचंद्र सी. ज्ञाइ. इ. नी

मददथी

उपावी प्रसिद्ध करनार,

श्रीजैनधर्मप्रसारकसना,

त्रावनगर,

वीर संवत २४३२ विक्रम संवत १९६२.

मुंबई-निर्णयसागर प्रेस.

सत्पुरुषाजिधानश्च महापुरुष एव च । अतिकायमहाकायावपि गीतरतिस्तथा ॥ १७८ ॥
 तथा गीतयशोनामा संनिहितः समानकः । तथा धातृविधातारवृषिश्च ऋषिपालकः ॥ १७९ ॥
 ईश्वरो महेश्वरश्च सुवत्सकविशालकौ । हासहासरती श्वेतो महाश्वेतस्तथैव च ॥ १८० ॥
 पक्वकपवकपती सूर्याचंज्रमसावपि । इंद्रास्त्रिषष्टिरेतेऽपि सर्वधर्या सपरिहृदाः ॥ १८१ ॥
 जिनजन्मान्जिपेकाय मेरुपर्वतमूर्धनि । त्वरमाणाः समाजगमुः प्रतिवेशमस्थिता इव ॥ १८२ ॥
 ॥ एकादशत्रिः कुलकम् ॥

अच्युतेंद्राज्ञया कुंभ्रांस्त्रिदशा आत्रियोगिकाः । हैमोन् रूष्यमेयान् रालान् हेमरूष्यमेयानपि ॥१८३॥
 हेमरत्नमयांश्चैव रूष्यरत्नमयानपि । हैमरूष्यरत्नान् जौमान् सहस्रं साष्टकं पृथक् ॥१८४ ॥
 चूंगीरान् दर्पणंश्चापि सुप्रतिष्ठान् करंडकान् । स्थालानि पात्रींश्चंगेरीविचक्रुस्तावतीरपि ॥ १८५ ॥
 क्षीरोदादिसमुद्रेऽन्योऽन्यतीर्थेऽपि वारि ते । भृत्क्षां पद्मानि चानिन्युः शतमन्युमनोमुदे ॥१८६॥
 हिमाद्रोपधीर्जज्ञात्वादेस्तु वंरानपि । गंधद्वयमन्यदपि तत्रानिन्युर्दिवोकसः ॥ १८७ ॥
 गंधद्वय्याणि सर्वाणि क्षिप्रं प्रक्षिप्य तानि ते । ततः सुरत्रयासासुस्तीर्थवारीणि त्रिक्रित्तः ॥ १८८ ॥
 अच्युतः पारिजातादिकुसुमांजलिपूर्वकम् । स्वामिनं स्त्रपयामास तैः कुंचैरमरार्षितैः ॥ १८९ ॥
 चारुवाद्यगीतनृत्यप्रवृत्तमुदितामरम् । श्रजनि स्वामिनः स्त्रान्नमच्युतैर्द्रविनिर्भितम् ॥ १९० ॥

१ हेमविकारान् । २ रूष्यविकारान् । ३ उभयविकारान् । ४ मृष्टिकारान् । ५ सुवर्णपात्रविशेषान् भाषायां "क्षारी" इति वि-
 ख्यातान् । ६ लघुपात्राणि । ७ पुष्पपात्राणि । ८ मृत्तिकां । ९ शतमन्युः इंद्रः । १० केशरान्

इदं पुस्तकं सन १८६७ तमस्य २५ तमराजनियमानुसारेण अस्य पुनर्सुद्वणादयः सर्वेऽधिकारा
अंकयितृभिः स्वाधीनाः स्थापिताः संति ।

तदद्या दिष्ट्या दृष्टोऽयं पुल्लैः पुल्लानुबंधिन्निः । प्रीतिदायी गुरुखि मातेव च पितेव च ॥ ७१ ॥
 कुमारश्चित्थित्वैवमुपसृत्य च सत्वरम् । ववंदे हृदयानंदं मुनिं विनयनंदनम् ॥ ७२ ॥
 कंद्याणकंदलोद्भेदमेघवृष्टिसमानया । सुनिरानंदयामास धर्मलाञ्छाशिषाश्च तम् ॥ ७३ ॥
 श्रूयः कुमारस्तं नत्वा मुनिमेवमत्रापत । चित्रीयसे व्रतधरो नवयौवनवानपि ॥ ७४ ॥
 विषयाणां विमुखोऽसि वयस्यत्रापि यत्ततः । विज्ञस्तेषां दुर्विपाकं किंपाकानामिव द्रुवम् ॥ ७५ ॥
 सारमत्र हि संसारे किं च मन्ये न किंचन । इहं तत्परिहारायोत्तिष्ठते यद्भवाद्दशाः ॥ ७६ ॥
 संसारतरणोपायं तन्ममापि समादिश । मां नय त्वं स्वेन पथा सार्धंवाह इवाध्वगम् ॥ ७७ ॥
 क्रीरार्थमागतेनेह त्वं प्राप्तोऽसि महामुने । कर्करान्वेषकेणैव माणिक्यं पर्वतावनौ ॥ ७८ ॥
 एवमुक्तः कुमारैण मारारिः स महामुनिः । आबत्रापे नवाञ्जोदशोषगंभीरया गिरा ॥ ७९ ॥
 यौवनैश्वर्यरूपादिमदस्थानानि शांतये । मांत्रिकस्येव श्रूतानि पदातित्वाय साधनात् ॥ ८० ॥
 संसारसिंधुतरणे यानपात्रमर्नेर्गलम् । जगवद्भिः समात्नातो यत्तिर्मोऽयमुच्चकैः ॥ ८१ ॥
 संयमः सूतृतं शौचं ब्रह्माकिंचनता तपः । ह्यंतिर्मोर्दिवमृजुता मुक्तिश्च दशधेति सः ॥ ८२ ॥
 प्राणतिपातव्यावृत्तिरूपः संयम ईरितः । मृषावादपरीहारस्वरूपं सूतृतं पुनः ॥ ८३ ॥
 शौचं संयमसंशुद्धिरदत्तादानवर्जनात् । उपस्थसंयमो ब्रह्म नवगुप्तिसमन्वितम् ॥ ८४ ॥

१ कल्याणाङ्कुरस्योत्पादने मेघवृष्टिसदृशया । २ अनिष्टपरिणामम् । ३ मारस्य कामदेवस्य अरिः । ४ नौः । ५ अप्रतिबंधकम् ।
 ६ कथितः । ७ अपरिग्रहता ।

नित्योद्युक्तो निर्ममश्चाकिंचनो गुणतत्परः । धारयेत्समितीः पंच तिस्रो गुप्तीश्च सर्वदा ॥ १०० ॥
 मासादिकाश्च प्रतिमा विधातव्या यथाविधि । अत्रिग्रहा इव्यद्वेत्रकालत्रावनुगा अपि ॥ १०१ ॥
 यावज्जीवितमस्नानं चूशय्या केशलुंचनम् । शरीरस्याप्रतिकर्म वासो गुरुकुले सदा ॥ १०२ ॥
 पुरीपहोपसर्गाणां सहनं सानुमोदनम् । अष्टादशानां शीलांगसहस्राणां च धारणम् ॥ १०३ ॥
 प्रब्रज्यायामुपात्तायां सुकुमार कुमारक । तदेते दोहचणकाश्चर्वणीया निरंतरम् ॥ १०४ ॥
 बाहुभ्यां तरणीयोऽयमपारो मकराकरः । निशातखड्गधारसु कार्यं चक्रमाणं क्रमैः ॥ १०५ ॥
 पीतव्या ज्वलनज्वाला मेरुसोदयस्तुलाधृतः । उत्पूरा च प्रतिश्रोतस्तरणीया सर्धरा ॥ १०६ ॥
 एकाकिना च जेतव्यं बलवद्विषिपद्मम् । विधातव्यो ब्रमच्चके राधावेधश्च खट्वहो ॥ १०७ ॥

॥ दशजिः कुवकम् ॥

महरसत्त्वं महैर्द्धर्थं महती धीर्महद्धलम् । प्रब्रज्याया उपात्ताया यदा जन्मापि पालनम् ॥ १०८ ॥
 तदाकर्ष्य कुमारोऽपि ससौष्ठवमत्रापत । पूज्यपादा एवमेतत् प्रब्रज्येयं यदीदृशी ॥ १०९ ॥
 किं तु विज्ञपयाम्येकमंशः शततमोऽपि किम् । जववाससमुत्थानां कष्टानामिह दृश्यते ॥ ११० ॥
 तथाहि दूरे तिष्ठन्तु साक्षान्नरकवेदनाः । वचनैर्दुर्वचा एव दुःश्रवाः श्रवणैरपि ॥ १११ ॥
 श्हापि दृश्यते लोके तिरश्चामंकुतागसाम् । नितान्तं बंधनह्येदतर्जनाद्यतिदुःसहम् ॥ ११२ ॥

१ असत्कारः । २ दुःखानामुपद्रवाणां च सहनम् । ३ समुद्रः । ४ पादैः । ५ पेया । ६ अग्निज्वाला । ७ निरपराधानाम् ।

हा रत्नघटितास्तंजा हा श्रीमन्मणिकुट्टिर्मा । हा वेदिका रत्नमय्यः कस्य यास्यथ संश्रयम् ॥ १६८ ॥
 हा रत्नसोपानचिताः कमलोत्पलमाद्विनः । अविब्यंयुपजोगाय कस्येमाः पूर्णवापयः ॥ १६९ ॥
 हे पारिजात मंदार संतान हरिचंदन । कटपद्रुम विमोक्तव्यः किं जवन्निरयं जनः ॥ १७० ॥
 वृहा स्त्रीगर्जनरके वस्तव्यमवशस्य मे । हहाशुचिरसास्वादः कर्तव्यो मयका मुहुः ॥ १७१ ॥
 वृ हा हा जंतरंगारशकटीपाकसंजवम् । मया दुःखं विपोढव्यं बद्धेन निजकर्मणा ॥ १७२ ॥
 रतेरिव निधानानि क्व तास्ताः सुरयोपितः । काशुचिस्पंदबीजत्सा चोक्तव्या नरयोपितः ॥ १७३ ॥
 एवं स्वलोक्कवस्तूनि स्मारं स्मारं दिवौकसः । विलपंतः क्षणस्यांतविध्याग्रंति प्रदीपवत् ॥ १७४ ॥
 ॥ नवन्निः कुलकम् ॥

असारमित्थं संसारं चिंतयित्वा विमुक्तये । प्रयतेत परिव्रज्योपायेन शुचधीर्जनः ॥ १७५ ॥
 चतुस्रया देशनया प्रतिबुद्धाः सहस्रशः । केचिदादिरे दीक्षां सम्यक्त्वमपरे पुनः ॥ १७६ ॥
 सुव्रताद्या गणच्यतोऽचूवन् ससोत्तरं शतम् । जग्रथुर्वादिशांगीं ते प्रपद्य पदवीं प्रजोः ॥ १७७ ॥
 देशनाविरते नाथे सुव्रतो देशनां व्यधात् । शिष्या गुरूणां कूपानामाहोवा इव तत्क्रियाः ॥ १७८ ॥
 विरते देशनातोऽस्मिन्नपि सर्वे सुरादयः । प्रणिपत्य जगन्नाथं स्थानं निजनिजं ययुः ॥ १७९ ॥
 तत्तीर्थजन्मा कुसुमो नीलांगो मृगवाहनः । सफलं चाचयदं च विभ्राणो दक्षिणौ करौ ॥ १८० ॥

१ भूयः । २ जठरगेव अंगारशकटी तस्याः पाकात्संभूतम् । ३ अशुचिप्रसवणत्वेन गीभरसाः । ४ कूपस्य सर्गिणे तज्जलस्थापनाय रचितः गर्तः आहव उच्यते ।

उपोद्घातः ।

प्रस्तुतग्रंथस्यासिन् विभागे तृतीय-चतुर्थ-पंचम-षष्ठपर्वाणि संगृहीतानि संति । तत्रैकस्मादारभ्य षष्टिसंख्यां कर्षयतेषु पृष्ठांकेषु तृतीयं पर्वं निबद्धम् । ततः पुनरेकस्मादारभ्य चतुर्विंशत्यधिकद्विशतसंख्यां कर्षयतेषु पृष्ठांकेषु चतुर्थ-पंचम-षष्ठ पर्वाणि निवेशितानि ।

तृतीयपर्वणि अष्टौसर्गाः संति । तत्र तृतीयाद्दिशमांतजिनानामष्टानां चरितानि निबद्धानि संति । चतुर्थपर्वणि सप्त सर्गाः संति तत्राद्ये सर्गपञ्चके एकादशादिपंचदशांतजिनानां चरित्रैः सह प्रथमादिपंचमांतानां वासुदेव-बलदेव-प्रतिवासुदेवानां चरित्राणि निबद्धानि तथावशिष्ट (७-८) सर्गद्वये तृतीयचतुर्थयोश्च क्रवर्तिनोश्चरित्रे निवेशिते स्तः ।

पंचमपर्वणि पंचसर्गाः संति तत्र षोडशतीर्थेशितुः पंचमचक्रवर्तिनश्च शांतिनाथस्य चरित्रं केवलं वर्णितमस्ति । षष्ठे पर्वणि सप्तसर्गास्तत्राद्यसर्गद्वये सप्तदशाष्टदशजिनयोः कुंथुनाथारनाथोस्तयोरेव षष्ठसप्तमचक्रवर्तिनोश्चरित्रे वर्णिते स्तः । तृतीयसर्गे षष्ठवासुदेवादीनां चरित्राणि चतुर्थसर्गेऽष्टमचक्रवर्तिनश्चरित्रं पंचमसर्गे सप्तमवासुदेवादीनां चरित्राणि षष्ठसप्तमसर्गयोः एकोनविंशजिनमह्वीनाथस्य विंशतितमजिनस्य मुनिसुव्रतस्य च चरित्राणि निबद्धानि संति ।

एवं चतुर्षु पर्वेषु सर्वसंख्यासंमीलनेन पंचचत्वारिंशच्छलाकापुरुषाणां चरितानि संगृहीतानि संति । अस्मिन् तीर्थ कृतां चरित्रेषु प्रसंगतो द्रव्याद्यनुयोगवर्णनेन सह विविधदेशनानां वर्णनानि शांतरसपरिप्लुतानि शब्दार्थालंकारगर्भितानि

जयन् परीषंहचमूं तापं गिरिनिवाचवत् । निराकाङ्क्षः शरीरेऽपि समः स्वर्णतृणादिषु ॥ ६ए ॥
 एकाकी मौननिरतो नित्यमेकांतनित्यदृक् । विविधात्रिग्रहरतोऽनासीनो निर्भयः स्थिरः ॥ ७० ॥
 विविधाः प्रतिमाः कुर्वन्ऽञ्जस्थो ध्यानमास्थितः । नव मासान् जगन्नाथो विजहार वसुंधराम् ॥ ७१ ॥
 ॥ त्रिचिर्विशेषकम् ॥

विहरंश्चायधौ ऋयः सहस्राचवणं प्रभुः । शिरीषमूले पष्ठेन तत्रास्थाल्प्रतिमाधरः ॥ ७२ ॥
 द्वितीयशुक्लध्यानंते वर्तमानो जगद्गुरुः । संसारस्येव मर्माणि घातिकर्मार्थ्यघातयत् ॥ ७३ ॥
 फाट्युनस्य कृष्णपष्ठ्यां विशाखास्थे निशाकरे । केवलज्ञानमुत्पेदे सुपार्श्वस्वामिनस्तदा ॥ ७४ ॥
 सुरासुरैऽन्नाः सद्योऽपि समागत्य नियुक्तवत् । चक्रुः समवसरणं स्वामिनो देशनाकृते ॥ ७५ ॥
 पूर्वघारेण तत्राथ मोक्षवारं जगद्गुरुः । प्रविवेश यथाहँस्तु घोरैः सुरनरादयः ॥ ७६ ॥
 चतुर्धन्वशतार्थैकक्रोशोच्चं चैत्यपादपम् । तत्र प्रदक्षिणीचक्रे प्रभुर्भूकल्पपादपः ॥ ७७ ॥
 “तीर्थाय नमः” इत्युक्त्वा तत्र सिंहासनोत्तमे । ज्वालाशङ्काजगन्नाथोऽतिशयैरुपशोभितः ॥ ७८ ॥
 पृथ्वीदेव्या तदा स्वप्ने दृष्टं तादृग्महोरगम् । शक्रो विचक्रे जगवन्मूर्ध्नि तत्रमिवापरम् ॥ ७९ ॥
 तदादि चाभूत्समवसरणेष्वपरेष्वपि । नाग एकफणः पंचफणो नवफणोऽथवा ॥ ८० ॥
 स्वामिनः प्रतिरूपाणि देवा दिक्ष्वपरास्वपि । विकुर्वन्ति स्म तादृंशि तत्प्रजावैण ऋयसा ॥ ८१ ॥
 संघोऽपि जगवांस्तत्र यथास्थानमवास्थित । न स्थानव्यत्ययो जातु सामान्यस्यापि पर्षदि ॥ ८२ ॥

१ परीषहाणां चमूः सेना ताम् । २ भूल्यवत् । ३ प्रतिक्रुतीः ।

च संति । अथोऽयमपि प्रथमत आश्रयदानोः श्रावकरलयोरुदाराश्रयेण प्रकाशितः तस्मात्संस्कृताध्ययनरतगुनिवर्येभ्यो-
 जैनग्रंथभांडागारेषु चोपदीकुरिष्यते । अथोऽयं लिखितपुस्तकत्रयेण संशोधय संगुद्रितः तथापि प्रमादेन दृष्टिदोषेण वा स्वलितं
 चेत्तदा क्षमाशीलिविद्वद्भिः क्षंतव्यम् संशोधनीयं च । सर्वान् गुनिवरान् सम्यक्स्वालोकृतात् श्राद्धान् सविनयमभीक्ष्णं प्रार्थ
 यामः—एनं अंथं सकृदपि संगृह्यास्वोपयुक्ता प्रत्यक्षतया पठनपाठनादिरूपेणानुभूयास्मत्प्रयत्नाः सफलीकर्त्तव्या इति शम्

संवत् १९६२]
 आश्विन

श्रीजैनधर्मप्रसारकसभा,
 ज्ञावनगर.

इहान्यत्वं जवेन्द्रेदस्तैष्वलक्ष्यलक्षणः । आत्मदेहादिजावानां साक्षादेव प्रतीयते ॥ ९६ ॥
 देहाद्या इन्द्रियग्राह्या आत्मानुभवगोचरः । तदेतेषामनन्यत्वं कथं नामोपपद्यते ॥ ९७ ॥
 आत्मदेहादिजावानां यद्यन्यत्वं स्फुटं ननु । ततो देहप्रहारादौ कश्चात्मा प्रपीड्यते ॥ ९८ ॥
 सत्यं येषां शरीरादौ जेदबुद्धिर्न विद्यते । तेषां देहप्रहारादावात्मपीडोपजायते ॥ ९९ ॥
 ये तु देहात्मनोर्भेदं सम्यगेव प्रपेदिरे । तेषां देहप्रहारादावपि नात्मा प्रपीड्यते ॥ १०० ॥
 जेदं विघ्नान्न पीड्येत पितृदुःखेऽप्युपस्थिते । आत्मीयत्वाच्चिमानेन नृत्यदुःखेपि मुह्यति ॥ १०१ ॥
 आस्वत्वेन गृहीतः सन् पुत्रोऽपि पर एव हि । स्वक्रीयत्वेन भृत्योऽपि स्वपुत्रादतिरिच्यते ॥ १०२ ॥
 संबन्धानान्मनो जंतुर्यावतः कुरुते प्रियान् । तावंतो हृदये तस्य जायंते शोकशंकरवः ॥ १०३ ॥
 सर्वमन्यदिदं तस्माज्जानीयात्पटुधीर्जनः । कस्यापि हि विनाशात्तन्न मुह्येतत्त्ववर्त्मनि ॥ १०४ ॥
 अस्यन्ममैत्वमृष्टेपं तुंबीफलमिवाचिरात् । जवं तरति शुष्नात्मा परित्रज्याधरो नरः ॥ १०५ ॥
 एवं च देशानां श्रुत्वाऽबुध्यंत बहवो जनाः । प्रत्रज्यां जगृहुः केऽपि श्रावकत्वमश्रापरे ॥ १०६ ॥
 विदर्जाद्या गणचृतः पंचनवतिरञ्ज्वान् । ते चक्रुर्षादशांगीं च स्वामिवागनुसारतः ॥ १०७ ॥
 स्वामिनो देशनांते च विदर्जो गदाचृष्टरः । स्वाम्यंघ्रिपीठाध्यासीनो विदधे धर्मदेशनाम् ॥ १०८ ॥
 विदर्जेऽपि गणधरे देशनाविरते सति । नमस्कृत्य प्रभुं जग्मुः स्वं स्वं स्थानं सुरादयः ॥ १०९ ॥

१ अभेदत्वम् । २ पूर्वपक्षोऽयम् । ३ ममत्वमेव मृद्व् मृत्तिका तस्या लेपत्वम् ।

॥ श्री ॥

त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरित्रे तृतीयं पर्व ।

प्रथमः सर्गः

श्रीसंभवजिनचरित्रम्-

॥ ॐ अहम् ॥

त्रैलोक्यप्रभवे पुण्यसंज्ञवाय जवह्निदे । श्रीसंभवजिनैन्द्राय मनोजवन्निदे नमः ॥ १ ॥
धात्रीपवित्रीकरणं लैवित्रं कर्मवीरुधाम् । चरित्रमथ वक्ष्यामि श्रीसंभवजिनेशितुः ॥ २ ॥
धातकीखंडघ्नीपस्य क्षेत्रपेरावताज्जिधे । पुरी क्षेमपुरीनामा क्षेमधामास्ति विश्रुता ॥ ३ ॥
तस्यामासीत्समायात इवोर्व्यो मेघवाहनः । महीपतिर्विपुलधीर्नाम्ना विपुलवाहनः ॥ ४ ॥
आरामिकश्वाराममविराममसौ प्रजाः । विधिवत्पादयामास ङिदन् शङ्खानि सर्वतः ॥ ५ ॥
प्रीणयन्ती जनपदान् परितः पश्चिकानिव । नीतिकङ्क्षोलिनी तस्य प्रससार निरंतरम् ॥ ६ ॥
अपराधं परस्येव स्वस्यापि न्यायतत्परः । असह्यशासनधरः स न सेहे मनागपि ॥ ७ ॥
उपायं प्रायुक्तं तुर्यं दोषमानेन दोषिषु । सोऽगदं गदमानेनातुरेष्विव चिकित्सकः ॥ ८ ॥
गुणानुरूपमकरोदर्चनं गुणिनामसौ । विवेकिनां विवेकस्य फलं ह्यौचित्यवर्तनम् ॥ ९ ॥

१ छेदकं । २ कर्मलतानाम् । ३ इन्द्रः । ४ दुःखानि । ५ नदी । ६ वैद्यः ।

ससमः सर्गः ।

श्रीसुविधिनाथचरित्रम् ।

वन्दे श्रीपुष्पदंतस्य पुष्पदामेव निर्मलम् । जगन्नयशिरोवाह्यं शासनं पापनाशनम् ॥ १ ॥
नवमस्थार्हतस्तस्यानंभं चरितं प्रज्ञोः । तत्प्रचावात्प्रज्ञैविष्णुधिषणः कीर्तयाम्यदः ॥ २ ॥
पुष्करवर्षीपार्थे प्राग्विदेहेषु पुष्कले । विजये पुष्कलावत्यामस्ति पूः पुंरुरीकिणी ॥ ३ ॥
तस्यां पुर्यामञ्जन्ना महापद्मो महीपतिः । महाहिमाज्ञौ गञ्जीरो महापद्म इव हृदः ॥ ४ ॥
आजन्मस्वीकृतस्तस्य शैशवे यौवनेऽपि च । धर्मो वंषुःश्रिया सार्धमवर्धत यथोत्तरम् ॥ ५ ॥
स विरत्या विहीनेन सुहृत्तेनाप्यदूयत । धनेन वृद्धिहीनेन वृद्ध्याजीवश्वान्वहम् ॥ ६ ॥
धर्मकृत्यानि कुर्वाणो राज्यकृत्यानि सोऽकरोत् । धारिपाणमिवाध्वन्यस्तरन्नध्वतरंगिणीम् ॥ ७ ॥
सम्यक् श्रावकधर्मं स निजं कुलमिवामलम् । सुचिरं पालयामास प्रमादरहितः सुधीः ॥ ८ ॥
प्रायः संतोषनिष्ठोऽपि न धर्मं संतुतोप सः । स्तोत्रधर्मानपि परान् मेने चाज्यधिकान्स्वतः ॥ ९ ॥
दिव्यास्त्रमिव युंत्पारे त्रवपारयियासया । परित्रज्यां स जग्राह जगन्नंदगुरोः पुरः ॥ १० ॥
निर्व्यूढः श्रावकधर्मं दृढं सोऽपालयद्भूतम् । कृतसंलेखन इवानशनं मारणांतिकम् ॥ ११ ॥

१ निर्दोषम् । २ प्रभविष्णुः समर्था धिषणा बुद्धिर्यस्य । ३ जल्पपानम् । ४ पान्यः । ५ युद्धपारे । ६ दृढः ।

१० ॥

मदस्थानानि तस्यासन्न मदायान्यलोकवत् । नदीवन्न नदीचतुर्मुखेकाय घनागमः ॥ १० ॥

तस्य चित्ते चैत्य इव सर्वज्ञोदेवता सदा । वाचि जैनागम इव सर्वज्ञगुणशंसनम् ॥ ११ ॥

देवाय तीर्थनाथाय गुरवे च सुसाधवे । स शिरोऽनमयत्पृथ्व्यां सर्वोऽप्यन्यस्तमानमत् ॥ १२ ॥

अनार्त्तरीघ्रध्यानेन स्वाध्यायेन जिनार्चया । उपाददे स परमं मनोवागवपुषां फलम् ॥ १३ ॥

तस्मिन् श्रावकधर्मोऽचूत् स द्वादशविधोऽपि हि । अन्नारतमपि स्नेयान् नीलीराग इवांशुके ॥ १४ ॥

राजचक्रे जागैरुको यथा द्वादशधा स्थिते । तथा श्रावकधर्मेऽपि स बभूव महामनाः ॥ १५ ॥

धर्मप्ररोहबीजानि इविणानि यथोचितम् । ससंक्षेप्यां पवित्रात्मा निरंतरमुवाप सः ॥ १६ ॥

दीनानाथैकशरणदेककारुणिकात्ततः । न रिक्तो निर्धयावर्थां समुद्रादिव वारिदः ॥ १७ ॥

याचकेषु ववर्षार्थं स पर्जन्य इवोदकम् । केवलं निरहंकारो न जगर्ज मनागपि ॥ १८ ॥

कंटकोत्तेदपरशौ त्यागकल्पमहीरुहे । नाचबहुःस्थितः कोऽपि तस्मिन् शासति मेदिनीम् ॥ १९ ॥

तस्मिन्नपि महीनाथे कदाचिदथ त्रीषणम् । महादुर्भिक्षमत्रबहुर्लब्ध्या ऋवितव्यता ॥ २० ॥

अंधकारीकृतदिशामंज्रोदानामत्रावतः । वर्षाकालः समजनि रौजो^१ त्रीषम इवापरः ॥ २१ ॥

शोषयन्तोऽशेषतोयान्यंघ्रिपोन्मूलनोन्मदाः । कटपांतानिलसोदर्यां नैर्कता वायवो बबुः ॥ २२ ॥

मेघा बभूवुर्नचसि कांकोदरसहोदराः । कांस्यतालसमानश्रीरहश्यत दिवाकरः ॥ २३ ॥

१ वृद्धये । २ वले । ३ जागरणशीलः । ४ द्रव्याणि । ५ शून्यः । ६ दुष्कालः । ७ भयंकरः । ८ वृक्षोन्मूलनोन्मत्ताः ।

९ काकपशुदरसमानाः ।

रतिर्न रतिमन्वाप न प्रीतिः प्रीतिमाययौ । रूपेणाप्रतिरूपेण चृशं तस्याः पराजिता ॥ ३६ ॥
 सुप्रीववृपतेस्तस्याश्चान्योऽन्यमनुरूपयोः । क्रीडतोरगमत्कालो रोहिणीशशिनोरिव ॥ ३७ ॥
 इतश्च वैजयन्तस्थो महापद्मस्य नूपतेः । जीवोऽपूरयदायुः स्वं त्रयस्त्रिंशतमर्णवान् ॥ ३८ ॥
 फाल्गुनासितनवम्यां मूलस्थे रजनीकरे । च्युत्वा ततस्तस्य जीवो रामाकुक्षाववातरत् ॥ ३९ ॥
 ददर्श च तदा देवी महास्वभांश्चतुर्दश । गजादींस्तीर्थकृज्जान्मपिशुनात् विशतो मुखे ॥ ३० ॥
 जगदाधारहेतुं तं देवी गर्भे दधार सा । क्रीम्नन्तमंतः कलत्रं निम्नगेव हिमौद्रिजा ॥ ३१ ॥
 अथ मार्गशीर्षकृष्णपंचम्यां मूलगे विधौ । श्वेतवर्णं मकरांकं सुतरलमसूत सा ॥ ३२ ॥
 षट्पंचाशद्विष्णुमार्थस्ततो जोगंकरादयः । स्वामिनः स्वामिमातुश्च सूतिकर्माणि चक्रिरे ॥ ३३ ॥
 सौधर्मकदृपाधिपतिरात्रिभोग्यश्वामरः । आदाय स्वामिनं त्रकत्या मेरुशैलशिरो ययौ ॥ ३४ ॥
 तच्चूदाया दक्षिणतोऽतिपांशुकंबलास्थिते । सिंहासन उपादिकृष्कौंडकारोपितप्रचुः ॥ ३५ ॥
 अच्युतात्रकयस्तत्राच्युताद्यास्त्रिदशेश्वराः । त्रिषष्टिः स्रपयामासुः स्वामिनं तीर्थवारिचिः ॥ ३६ ॥
 अश्वेशमैशानपतेः सौधर्मेशः समार्षयत् । रथयवस्तु स्वयामांते यामिकस्येव यामिकः ॥ ३७ ॥
 अथ स्वामिनमीशानोत्संगासीनं दिवस्पतिः । स्रपयामास वृषत्रयंगोत्थैर्गंधवारिचिः ॥ ३८ ॥
 अंगरारगैर्नवैश्वर्चां सर्वां चात्ररणादिचिः । आरान्निकं च कृत्वेति प्रचुं तुष्टाव वासवः ॥ ३९ ॥
 धर्महर्म्यदृढस्तं च सम्यग्ज्ञानसुधाहृद । जगदानंदजीमूतं जय त्रिचुवनेश्वर ॥ ४० ॥

१ रतिप्रीती कामपत्न्यौ । २ रोहिणी चंद्रपत्नी । ३ गंगा । ४ भृत्ससदशकर्मकरो देवविशेषः । ५ जगदानंदे मेघसमान ।

धान्यान्नावादजायन्त पौरजानपदा जनाः । तापसा इव वृद्धत्वकंदमूलफलाशिनः ॥ १४ ॥
 कथंचिदपि लब्धेन ग्रासेन महतापि हि । न तृप्यंति स्म संजातत्रस्मका इव मानवाः ॥ १५ ॥
 त्रिद्वया लज्जमानः सन् त्रिदशग्रहणेहेतवे । बभ्रुव लोकः प्रायेण मायातापसेवषट्चत ॥ १६ ॥
 पितरो मातरः पुत्रा मिथस्त्यक्त्वाशनाशया । अन्यतश्चान्यतश्चायुर्दिकसंमोहवशादिव ॥ १७ ॥
 अपि संपश्यमानस्य क्रंदतोऽतिबुभुक्षया । लब्धं कथंचिदन्नादि पुत्रस्य न ददौ पिता ॥ १८ ॥
 विक्रीणीते स्म चणकप्रसृत्या निजवालकम् । माता त्रसंती रथ्यासु शूर्पादि श्वपैची यथा ॥ १९ ॥
 प्रातरीश्वरहर्म्याणां पतितानंगणे कणान् । वरौकाश्चिक्यरे रंका गृहपारावता इव ॥ २० ॥
 अपि कादंबिकादीनामापणेषु मुहुर्मुहुः । लब्ध्वा हृदं श्वान इव भोज्यमाचिह्निदुर्जनाः ॥ २१ ॥
 आयुहः सकलं त्रांत्वा कथंचिदहरत्यये । ग्रासमात्रमपि प्राप्य मुदितं मेनिरे नराः ॥ २२ ॥
 रंकैः करंकसंकाशैर्दुर्वितैरतिनीषणैः । स्मशानादत्यरिच्यंत पुरराजपथा अपि ॥ २३ ॥
 रत्नरोत्तरविरलैः प्रसरद्भिः पदे पदे । अद्वयंत सतां कर्णाः क्षिप्तान्निखि सूचिभिः ॥ २४ ॥
 कदपांतंकदपे दुष्काले तस्मिन् संघं चतुर्विधम् । क्षीयमाणं नृपः प्रेक्ष्य दध्याविति महामनाः ॥ २५ ॥
 इयं खलु धरित्री मे त्रातव्या सकलापि हि । किं करोमि परं पापः कालोऽयं नास्त्रगोचरः ॥ २६ ॥
 तथाप्यवश्यं त्रातव्यः संघोऽयमखिलोऽपि हि । पात्रोपकारे प्रथमं महतां यदुपक्रमः ॥ २७ ॥

१ अर्द्धजलिना । २ शूर्पवंशपात्रम् । ३ चांडाली । ४ दीनाः । ५ हृष्टेषु । ६ दिनांते । ७ अस्थिपंजरसदृशैः । ८ कोलाहलैः ।
 ९ ईषन्भूतकल्पांतसदृशे । १० अष्टविषयः ।

कुमारयोर्द्वैलितमिदं च जवतानघ । नाश्वयीवाय विज्ञाप्यं निकयोऽयं क्षमावताम् ॥ ३३६ ॥
 इति सामधुधावृष्ट्या शांतकोपहृताशनः । चंडवेगोऽयुवाचैवं गिरा खेहादचंडया ॥ ३३७ ॥
 त्वया सह चिरात् प्रेम्णा कोपोऽपि न मया कृतः । राजन् शंतव्यमिदं किं त्वत्पुत्रौ न ममापरौ ॥ ३३८ ॥
 भिजानां दुर्नये दंडो ह्युपावंचः प्रकीर्तितः । निवेदनं राजकुले नेति लोकेऽपि हि स्थितिः ॥ ३३९ ॥
 राज्ञे विज्ञपयिष्यामि नेदृशं त्वत्कुमारयोः । कवलः शष्यते क्लेशुं नाक्रष्टुं हस्तिनो मुखात् ॥ ३४० ॥
 विस्रब्धीजव तद्राजन् गल्लामि विसृजाद्य माम् । मनागपि न कालुष्यं विद्यते मम चेतसि ॥ ३४१ ॥
 इत्युक्तवंतं तं दूतं परिरन्ध्र्य स्वबंधुवत् । विरचय्याल्ललितं राजा विससर्ज प्रजापतिः ॥ ३४२ ॥
 अश्वत्रीवांतिकं दूतः स ययौ कतिभिर्दिनैः । तच्छर्पणकथा त्वग्ने वर्धापकपुमानिव ॥ ३४३ ॥
 तदा हि चंडवेगस्य तस्तः सर्वपरिहृदः । त्रिष्टुष्टोदंतमखिलं शशंसागत्य चूपतेः ॥ ३४४ ॥
 दूतोऽद्याकीक्षयत्रीवसुद्रीवं रक्तलोचनम् । जगत्कवलनोद्युक्तमिव वैवैस्वतं स्थितम् ॥ ३४५ ॥
 मन्ये मच्छर्पणोदंतो राज्ञो व्यङ्गपि केनचित् । दूतोऽपि निश्चिकार्यैवमिगितं हि सेवकाः ॥ ३४६ ॥
 राज्ञा पृष्टः स आचख्यौ वृत्तांतमजितोपि तम् । उग्राणां स्वामिनां ह्यग्ने कोऽन्धश्या वक्तुमीश्वरः ॥ ३४७ ॥
 स्मरन् स्वप्नप्रतिपन्नं च दूत एवं व्यजिज्ञपत् । जक्तोऽहमिव ते देव स्वयं राजा प्रजापतिः ॥ ३४८ ॥
 यच्चक्रे तत्कुमारान्यां सा बालमुलभाङ्गता । खिद्यते त्वधिकं तेन कर्मणा स कुमारयोः ॥ ३४९ ॥
 अतिशेषे यथा शक्त्या त्वमशेषेषु राजसु । तथातिशेते जत्तया च प्रजापतिनृपस्त्वयि ॥ ३५० ॥

१ क्षमाधारिणाभियमेव परीक्षा इत्यर्थः । २ यगराजम् । ३ इंगितं गनोगतभावस्तज्जाः । ४ आगनांगीकृतम् ।

स्वप्ने स्वयंप्रजाधौताशंडुलेखाविलोकनात् । स्वयंप्रचेत्यन्निधया क्रमेण तनयाप्यभूत् ॥ ४१ए ॥
 संप्राप्तयौवनं यौवराज्ये राजा महाशुजम् । अर्ककीर्तिं विनिदधे कीर्तिंगंगाहिमाचलम् ॥ ४१० ॥
 स्वयंप्रजापि संप्राप क्रमयोगेन यौवनम् । वनस्थलीव सुत्रगं करणीं मैधुसंपदम् ॥ ४११ ॥
 मुखचंद्रमसा रेजे रौंका मूर्तिमतीव सा । केशपाशतमिस्रेणामावास्थेव च देहिनी ॥ ४१२ ॥
 तस्याः कर्णीतगे नेत्रे कर्णोत्तंसंबुजे इव । कर्णौ च प्रसरंत्योर्दृक्सरस्योः संवैराविव ॥ ४१३ ॥
 पाणिपादाधरदलै रक्तैर्वह्नीव पद्भवैः । सात्रात् कुचाभ्यां चोच्चाभ्यां क्रीडाङ्घ्र्यामिव श्रियः ॥ ४१४ ॥
 आवर्त इव लावण्यसरितो नात्रिराबजौ । अंतरघ्नीपसदृशी तस्याः श्रोणी च विस्तृता ॥ ४१५ ॥
 तस्याः सर्वांगसौभाग्यनिधेः प्रतिनिधिर्न हि । सुरस्त्रीष्वसुरस्त्रीषु विद्याधरवधूष्वपि ॥ ४१६ ॥
 अथाग्निदंनजगन्नंदनौ चारणौ मुनी । विहायसा विहरंतौ पुरे तत्र समेयतुः ॥ ४१७ ॥
 ऋद्ध्या महत्या श्रीदेवीमूर्त्यंतरमिवेयुषी । स्वयंप्रजापि तौ गत्वा ववंदे मुनिपुंगवौ ॥ ४१८ ॥
 तद्देशनां समाकर्ष्य कर्णामृतरसायनम् । सम्यक्त्वं प्रतिपेदे सा नीलीरागमिव स्थिरम् ॥ ४१९ ॥
 सम्यक् श्रावकधर्मं सा प्रत्यश्रौषीत्तदंतिके । प्रमाद्यंति शुचात्मानो न हि ज्ञात्वा मनागपि ॥ ४२० ॥
 ततोऽन्यतो जम्मनुस्तौ विहर्तुं मुनिपुंगवौ । साप्यन्यदा पर्वदिने प्रत्यपद्यत पौषधम् ॥ ४२१ ॥
 पारणेह्युष्वितीयेऽहि कृत्वाचादि जिनेशितुः । समानीय च तैल्लेषामर्पयामास सा पितुः ॥ ४२२ ॥

१ स्वयंप्रभया धौता आशा दिशो येनैतादृश इन्दुः चंद्रस्तस्य लेखा तस्या विलोकनात् । २ कीर्तिरेव गंगा तस्या उद्भवत्वेन हिमा-
 चलम् । ३ वसंतलक्ष्मीम् । ४ पूर्णिमा । ५ प्राकाराविव । ६ शुश्राव । ७ सात्राजलमित्यर्थः ।

नीलीरक्तांशुकमयः स व्योम्न इव कंबुकः । तडिह्वतामंडनचृत्समंताघयानशे दिशः ॥ ५० ॥
 अत्रांतरे समुत्तस्थावामूलांदोलितद्रुमः । पातालकुंजसर्वस्वमिवोच्चंडः समीरणः ॥ ५१ ॥
 वातेन तेन महता स महानपि वारिदः । अर्कतूलमिवोच्चूय दिशोदिशमनीयत ॥ ५२ ॥
 आविर्भूतं द्रणान्मेघं विनष्टं च द्रणादपि । तं प्रेक्ष्य स द्रमानाथः सुधीरेवमंचितयत् ॥ ५३ ॥
 असौ संपश्यमानानां दृष्टनष्टो यथांबुदः । ज्ञातं तथान्यदपि हि संसारे सर्वमीदृशम् ॥ ५४ ॥
 तथाहि स्वेह्यया जल्पन् गायन्नृत्यन् हसन्नथ । दीव्यन् विचित्रान्द्रविणार्जनोपायान् विंचितयन् ॥ ५५ ॥
 गहंस्तिष्ठन् शयानो वाधिरूढो वाहनेऽपि वा । कुप्यन्वा विलसन्वाऽपि गृहे वा बहिरेव वा ॥ ५६ ॥
 कात्मादिष्टेन सद्योऽपि दंदशूकेन दश्यते । विद्युद्दंडेन चंभेन विनिपत्य निपात्यते ॥ ५७ ॥
 मतंगजेन मत्सेन पिष्यते वा रदौदिन्निः । जीर्णवप्रादिन्नीत्या वा विनिपत्य पिधीयते ॥ ५८ ॥
 व्याघ्रेण प्रहयते वापि बुयुक्षाक्षामकुक्षिणा । दोषेण वैक्रियेणथ दुश्चिकित्सेन गृह्यते ॥ ५९ ॥
 अकस्मादुन्मदेनाथ पाल्यते तुरगादिना । वैरिचौरादिना वापि हन्यते ह्युरिकादिना ॥ ६० ॥
 दह्यते वा प्रदीप्तेन प्रदीपनकवह्निना । कृष्यते वा महावृष्टिसरित्पूरारिंदंसा ॥ ६१ ॥
 बलवघातदोषेण सर्वांगं प्रज्यतेऽथवा । आश्लिष्यते श्लेष्मणा वा शांताशेषतनूष्मणा ॥ ६२ ॥
 यदि वा पित्तदोषेण प्रबलेन विलुप्यते । सद्यस्कसन्निपातेन यदि वा परिच्युयते ॥ ६३ ॥
 द्रूतया प्रहयते वाथ प्राप्यते राजयक्ष्मणा । विस्मृचिकोपञ्चवेण यदि वापि कदंथ्यते ॥ ६४ ॥

१ अतिमहान् । २ वायुः । ३ दंदशुकः सर्पः । ४ दंतादिभिः । ५ ह्यता रोगविशेषः । ६ रोगविशेषः । ७ पीड्यते ।

तेषां कलकलं श्रुत्वा दूरतोऽपि प्रजापतौ । किमेतदिति संत्रांतेऽवादीज्वलनजट्यदः ॥ १३१ ॥
 अमी खलु हयग्रीवेणादिष्टाः सुभटा इह । आयांल्यायांतु यूयं तु प्रेक्षध्वं मम कौतुकम् ॥ १३२ ॥
 मा त्रिपृष्ठो माचलो वा संप्रहर्षान्ममाग्रतः । इत्युसुकः परिकरं बद्धोत्तस्थौ रणाय सः ॥ १३३ ॥
 प्रजहुर्युगपत्तस्मिन्नश्वग्रीवचटाः क्रुधा । स्वपदे हि विपक्ष्ये स्यादमर्शो विशेषतः ॥ १३४ ॥
 निरास तेषां शस्त्राणि शस्त्रैर्ज्वलनजट्यपि । अपवादैरिवोत्सर्गान् सोऽपवादवह्निष्कृतः ॥ १३५ ॥
 उपद्रुञ्जाव तान् सर्वांश्चिशातशरवृष्टिभिः । स्तंबेरमानिवोत्पातमेघः करकवृष्टिभिः ॥ १३६ ॥
 विद्याबलादोर्बलाच्च तेषां दर्पं चिरोन्नवम् । जहार ज्वलनजटी वीर्तिकः फणिनामिव ॥ १३७ ॥
 इत्यजाषत तानग्निजटी ज्ञाग्यात यात रे । निर्नाथान् वः समायातान् वराकान् को हनिष्यति ॥ १३८ ॥
 मध्येकृत्य हयग्रीवं नाथमायात पर्वते । रथावर्त्ते वयमपि समेष्यामोऽचिरादपि ॥ १३९ ॥
 तैवमुक्ताः सौवङ्गं हयग्रीवचटा द्रुतम् । काकनाशं प्रणेशुस्ते प्राणनादाय ज्रीरवः ॥ १४० ॥
 मषीद्विधैरिवामदंमंदाक्षमद्विनैर्मुखैः । तेऽपि गत्वा तदाचख्युर्मयूरग्रीवसूनवे ॥ १४१ ॥
 हुताशनश्वाहुत्या तद्वचोऽचिरदीप्यत । सद्यो नीलांजनासूनुरक्ष्ययुजविक्रमः ॥ १४२ ॥
 कोपारुणकरावाहः स रक्षश्च त्रीषणः । सामंतामात्यसेनानीप्रचृतीनेवमादिशत् ॥ १४३ ॥
 सर्वे सर्वाञ्जिसारेण ज्ञो समागहत् द्रुतम् । चद्वत्विदानीं नः सैन्यमुद्वेल इव सागरः ॥ १४४ ॥

१ यथाऽपवादशस्त्रैर्विधिशस्त्राणि बाध्यन्ते तथा । २ गारुडिकः । ३ तिरस्कारसहितं यथा तथा । ४ अमदं च तन्मंदाक्षं लज्जा च
 तेन गलिनैः । ५ सर्वसाधनेन ।

कुर्वतो चीषणान्नादानाह्वयंतश्वांतकम् । वरूथिनीं त्रिपृष्ठस्य ते वेगादुपडुद्भुः ॥ ६११ ॥
 अथ ग्लानमुखाः सर्वे ज्योत्साहाः क्षणादपि । एवं विवितयामासुः प्राजापत्यस्य सैनिकाः ॥ ६१२ ॥
 मार्गत्रांता वयमिह परेतनगरे किमु । राक्षसानां किमावासे विंध्यस्थद्वयां किमागताः ॥ ६१३ ॥
 श्रूतान्येतानि सत्वानि क्रूराण्यश्वगलाज्ञया । संप्रहृष्टुं सहास्माच्चिः स्वस्थानेच्यः किमाययुः ॥ ६१४ ॥
 मन्ये कन्यानिमित्तो नः प्रलयोऽयमुपस्थितः । स्थितं नः पौरुषेणाथ त्रिपृष्ठश्चेत् स्वयं जयी ॥ ६१५ ॥
 एवं चिंताप्रपन्नेषु तेषु व्यापन्नबुद्धिषु । पराङ्मुखीचवत्सूचे त्रिपृष्ठं वह्निजल्यदः ॥ ६१६ ॥
 विद्याधराणां मायेयं न किंचित् पारमार्थिकम् । वेद्म्यहं सर्पघर्षं हि सर्पो जानाति नापरः ॥ ६१७ ॥
 अशक्तिः स्वयमाख्याता तस्यैवं मंदबुद्धिभिः । शक्तः क एवं कुरुते बाढस्येव विन्नीषिकाम् ॥ ६१८ ॥
 तदुत्तिष्ठ महावीर समारोह महारथम् । जतुंगादवरोहंतु मानशैलाच्च विधिषः ॥ ६१९ ॥
 त्वधि च स्यंदनारूढे देवेऽपि च दिवाकरे । समुद्यतकरे कस्य तेजो जुंश्रियते ननु ॥ ६२० ॥
 इत्युक्ते वह्निजटिना सैन्यमाश्वसयन्निजम् । त्रिपृष्ठो रथिनां प्रष्टोऽध्यारुरोह महारथम् ॥ ६२१ ॥
 रथं सांग्रामिकं रामोऽप्यारुरोह महाशुजः । न मुंचत्यन्यदायेकं सोऽनुजं किं पुनर्युधि ॥ ६२२ ॥
 विद्याधराश्च ज्वलनजटिप्रचृतयो रथान् । समारुरुहुरत्युच्चैः सिंहाइव गिरिस्थलीम् ॥ ६२३ ॥
 पुण्याकृष्टास्ततो देवास्त्रिपृष्ठाय समार्पयन् । शार्ङ्गं नाम धनुर्दिव्यं गदां कौमोदकीमपि ॥ ६२४ ॥
 पांचजन्याच्चिधं शंखं कौस्तुभं नामतो मणिम् । खड्गं च नंदकं नाम वनमालेति दाम च ॥ ६२५ ॥

१ प्रेतनगरे । २ नष्टबुद्धिषु । ३ समुद्यतहस्ते, अन्यत्र समुद्यतकिरणे । ४ श्रेष्ठः ।

रागेष्वदयश्चेतो विपंतो नित्यमुद्यताः । इतः कपायाः प्रबलाः खला इव विपत्यदाः ॥ ७८ ॥
 न किञ्चन सुखायेह संसारे मरुदेशवत् । सुखवासेन तिष्ठामीत्याः प्राणी न विरज्यति ॥ ७९ ॥
 सुखात्रासे विमूढस्य प्रसुप्तस्येव सौप्तिकम् । कादपाशः पतत्याशु सद्यः प्राणपहारकृत् ॥ ८० ॥
 तदमुष्य शरीरस्य नश्वरस्य यथा तथा । फलं हि धर्माचरणं सिद्धान्नस्येव चोदनम् ॥ ८१ ॥
 नश्वरेणशरीरेणाविनश्वरपदार्जनम् । अहो सुकरमप्येतद्विमूढैः क्रियते न हि ॥ ८२ ॥
 वपुषा तदनेनाद्य क्रेतुं निर्वाणसंपदम् । ऋशमेषोऽहमुञ्जास्ये निधास्ये राज्यमात्मजे ॥ ८३ ॥
 इति निश्चित्य रत्नसादाजूहवद्विदापतिः । द्वारपालेन विमलकीर्त्तिं कीर्त्तिप्रियं सुतम् ॥ ८४ ॥
 प्रकृष्टदैवतस्यैव ऋत्तया परमया पितुः । पादौ नत्वा कुमारः स बद्धांजलिरोऽवदत् ॥ ८५ ॥
 महतापि निदेशेन प्रसीदानुगृहाण माम् । पुत्रत्रांडमसौ बाल इति शंकां च मा कृथाः ॥ ८६ ॥
 प्रत्यर्थिनः पार्थिवस्य कस्याद्धिदेऽद्य मेदिनीम् । सपर्वतं पर्वतीयं नृपं कं साधयामि च ॥ ८७ ॥
 सजलं जलदुर्गस्थमंतयामि रिपुं च कम् । यो वः शह्यायतेऽन्योपि तमप्याशूखनाम्यहम् ॥ ८८ ॥
 बालोऽपि तव पुत्रोऽस्मि ह्रमो दुःसाध्यसाधने । तातस्यैव प्रत्रावोऽयं न ऋतमन्यतात्र मे ॥ ८९ ॥
 राजापि व्याजहारैवं प्रत्यर्थी पार्थिवो न मे । पर्वतीयो न वा कोऽपि व्यतिक्रामति मद्बचः ॥ ९० ॥
 न च घ्नीपाधिपः कोऽपि मदाज्ञां व्यतिलंघते । यत्साधनाय वत्स त्वां प्रहिणोमि महाशुभ ॥ ९१ ॥
 एकः शह्यायते किं तु ऋववासो ममानिशम् । तदुच्चर कुलोत्तंस धराचारं धुरंधर ॥ ९२ ॥

रथस्थो व्योमयानेन कूरग्रहश्वापरः । द्विषो अस्मितुमव्यग्रो ह्यग्र्यीवोऽप्यथाचलत् ॥ ६४० ॥
 ववर्ष बाणैः पाषाणैः शह्यैरस्त्रैरथापरैः । अधित्रिपृष्ठसैन्यं सोऽस्त्रमेघश्च नूतनः ॥ ६४१ ॥
 अस्त्रवृष्ट्या तथाह्नाम्यत्रैपृष्ठमखिलं बलम् । धीरा अपि हि किं कुर्युर्भूचरा व्योमचारिषु ॥ ६४२ ॥
 रामत्रिपृष्ठज्वलनजटिनः स्यंदनस्थिताः । उत्पेतुर्नचसा सद्यः समं विद्याधरैर्निजैः ॥ ६४३ ॥
 नचस्युत्रयतो विद्याधरा युयुधिरेऽधिकम् । विद्याशक्तिं दर्शयंतो गुरुष्विव परस्परम् ॥ ६४४ ॥
 भूचरा भूचरैः सार्धं सैन्ययोरुभयोरपि । कुन्ध्यंतः समयुध्यंत गजा इव गजैर्वने ॥ ६४५ ॥
 विद्याधाराणामन्योऽन्यं शस्त्रैः प्रहरतां नृशम् । अदृष्टपूर्वासृष्टिरुपातकृदिवाभवत् ॥ ६४६ ॥
 अन्योऽन्याघातशब्देन शब्दायितनचस्तलम् । दंडेसंगीतवत् कैश्चिद्दण्डादण्ड प्रचक्रमे ॥ ६४७ ॥
 खड्गदंडैः सदोर्दंडचंभिमानश्च केचन । डिडिमानिव कौणेन विपह्वान् पर्यतारुयन् ॥ ६४८ ॥
 मिलांतः केचिदन्योऽन्यमन्यजन्ययासहाः । रंफारानास्फोटयामासुः स्फुरकान् कांस्यतालवत् ॥ ६४९ ॥
 शक्तीः प्रचिद्द्विषुः केऽपि सीमंतितनचस्तदाः । तरुत्तमिति कुर्वाणास्तफ्रितस्तोयदाश्व ॥ ६५० ॥
 शह्यैः प्रववृषुः केचिद्दुरैरिव दारुणैः । पत्रिचिः प्रंस्फुरत्पत्रैः पत्रिराजैरिवापरे ॥ ६५१ ॥
 बले षयोरुत्पतितैः पतितैश्चैवमायुधैः । नानायुधमयीव द्यौर्धरित्रीवाचवत्तदा ॥ ६५२ ॥

१ कुन्ध्यंतः । २ दंडान् परस्परमास्फाल्य यत् संगीतं क्रियते तदंडसंगीतं तद्वत् । ३ कोणं बीणादिवादनदंडः । ४ अन्यस्य युद्ध-
 जयस्तस्यासहाः । ५ दीप्तान् । ६ शस्त्रविशेषान् । ७ सीमन्तः केशवेशस्तेन यथा भागद्वयेन मध्ये मार्गो भवति तद्वत् कृतं नभस्तलं
 यैस्ते । ८ सैर्षरिव । ९ प्रस्फुरन्ति पत्राणि वाणाग्राणि गरुडपक्षे पक्ष्माणि येषां तैः पत्रिचिर्बीणैः, पत्रिराजैर्गुरुरैरिव ।

मयेव शृह्यतामेतत्त्वया राज्यं क्रमागतम् । आत्तदीक्षो यथाञ्जीइणं ज्रववासं त्यजाम्यहम् ॥ ९३ ॥
 अलंघनीयां गुर्वाङ्गां स्वसंधां चाधुना कृताम् । संस्मरन् वत्स ज्रत्त्यापि नान्यथा कर्तुमर्हसि ॥ ९४ ॥
 दध्याविति कुमारोऽपि तातेनाङ्गां प्रयच्छता । मत्संधां स्मारयता च हा कृतोऽस्मि निरुत्तरः ॥ ९५ ॥
 इत्यादि चिन्तयन् राजपुत्रो राज्ञा स्वपाणिना । आदाय राज्ये निदधे साञ्चिषेकमहोत्सवम् ॥ ९६ ॥
 राजापि कृतदीक्षाञ्चिषेको विमलकीर्तिना । शिबिकारूढश्चागात् सूरिं नाम्ना स्वयंप्रजम् ॥ ९७ ॥
 तस्य चाचार्यवर्यस्य समीपे स नृपाग्रणीः । प्राब्राजीत्सर्वसावद्यप्रत्याख्यानपुरःसरम् ॥ ९८ ॥
 साम्राज्यवत्परिब्रज्यामंतरंगद्विषङ्गायात् । स संयमरथारूढो विधिवत्पर्यपालयत् ॥ ९९ ॥
 विंशतेः स्थानकानां च स्थानकैरपरैरपि । स पुपोष निजं कर्म तीर्थकृत्नामनामकम् ॥ १०० ॥
 जपसर्गैरनुद्विग्नो मोदमानः परीषहैः । स आयुः क्षुपयामास स्वयाममिव यामिकः ॥ १०१ ॥
 विहितानशनो मृत्वा कटपं स प्रापदानतम् । निर्वाणफलदायिन्या दीक्षायाः स्लोकमीदृशम् ॥ १०२ ॥
 ततश्च जंबूद्वीपे प्राग्भरतार्धस्य जूषणम् । श्रावस्तीत्यस्ति विस्तीर्णा नगरी श्रीगरीयसी ॥ १०३ ॥
 बज्रूव तस्यामिक्ष्वाकुकुलक्षीरोदचंज्रमाः । जितारितिरित्यरिजयाद्यथार्थोख्यः क्षमापतिः ॥ १०४ ॥
 मृगेष्विव मृगेंद्रस्य पक्षींज्रस्येव पक्षिषु । न समो नाधिको वापि तस्याञ्चूकोऽपि राजसु ॥ १०५ ॥
 स रेजे राजञ्जीराजा पत्तीकृत्य प्रवेक्षितैः । ग्रहैरिव ग्रहपतिर्मन्दांतः प्रवेशिन्निः ॥ १०६ ॥
 नाधर्म्यं किञ्चिदप्यूचे नाचचार च तादृशम् । नाचिन्तयच्च तादृक्षं स धर्म इव मूर्त्तिमान् ॥ १०७ ॥

वक्रःस्थले शैलशिलाविशालकठिने हरेः । चपेटयैव तच्चक्रं पपात न तु धारया ॥ ७२६ ॥
 आहूतस्तस्य चक्रस्य तुम्बात्रेण दृढीयसा । पपात मूर्धितो विष्णुः कुलिशेनेव ताम्बितः ॥ ७२७ ॥
 तस्थौ तत्रैव तच्चक्रं प्रतिजाग्रदिवानरे । हाहारवः समुत्तस्थौ विष्णुसैन्येऽखिलेऽपि हि ॥ ७२८ ॥
 प्रतिपद्यप्रहारेण त्रातरं प्रेक्ष्य मूर्धितम् । मुमूर्धे नो हतोऽप्याशु बलचक्रः प्रियानुजः ॥ ७२९ ॥
 सिंहनादं ह्यग्नीवश्चक्रे सिंहइवोच्चकैः । तत्सैन्यैर्जयशंसीव चक्रे किलकिलारवः ॥ ७३० ॥
 लब्धसंक्रः क्षणक्षामः श्रुत्वा तं चोर्जितध्वनिम् । अस्थाने कस्य हर्षोयमिति पप्रह्य सैनिकान् ॥ ७३१ ॥
 तेऽप्युत्तुर्वेव हृष्टानां कुमारव्यापदाधुना । ह्यग्नीवस्य सैन्यानामिदं गर्जितमूर्जितम् ॥ ७३२ ॥
 ऊचे रामोऽपि मद्भ्रूधोरपि व्यापत्तिरस्ति किम् । रथे शेते क्षणमसौ रणश्रांतो ममानुजः ॥ ७३३ ॥
 मद्भ्रूव्योव्यापदमिमां व्यलीकां स्वमनीपया । तर्कयित्वा प्रहृष्टानामेष हर्षं हराम्यहम् ॥ ७३४ ॥
 अरे तिष्ठ ह्यग्नीव सरथं सपरिहृदम् । गदया चूर्णयाम्यद्य सद्यो मरकमुष्टिवत् ॥ ७३५ ॥
 इत्युत्पाद्य गदां शृंगं रथावर्तगिरेरिव । दधाव यावत्तावच्च त्रिपुष्टः प्रत्यबुध्यत ॥ ७३६ ॥
 आर्यार्यं जवतः कोऽयमायासो मयि सत्यपि । इति ब्रुवन् सुप्तश्च समुत्तस्थौ जनार्दनः ॥ ७३७ ॥
 त्रिपुष्टमुत्थितं दृष्ट्वा ग्रामादिव समागतम् । दोर्दंडान्यामायतान्यामालिखिं गच्छ लांगली ॥ ७३८ ॥
 स्वेशप्रबोधपिचुनो हृदि शब्द्यायितो त्रिषाम् । हर्षकोलाहलश्चक्रे हृषीकेशस्य सैनिकैः ॥ ७३९ ॥

विनेतरि दुराचारानर्थिन्योऽर्थाश्च दातरि । अधार्मिको दुःस्थितो वा तस्मिन् राज्ञि न कोप्यञ्चत् १०८
 सोऽद्धपाणिः कृपालुश्च शक्तिमांश्च ह्रमापरः । विघांश्च गतमात्सर्यो युवा चासीजितेंद्रियः ॥ १०९ ॥
 बभूव महिषी तस्यानुरूपा रूपसंपदा । सेनानीगुणसैन्यानां सेनादेवीति नामतः ॥ ११० ॥
 अब्राधमान इतरान् पुरुषार्थान् यथाह्वणम् । अरस्त स तथा देव्या रोहिण्येव हिमद्भुतिः ॥ १११ ॥
 इतश्च नवमे कंदपे स्वमायुः पर्थंपूरयत् । जीवस्तदानीं विपुलवाहनस्य महीपतेः ॥ ११२ ॥
 फाट्गुनस्य सिताष्टम्यां चंद्रे मृगशिरःस्थिते । आनंतात्स परिच्युत्य सेनाकुहाववातरत् ॥ ११३ ॥
 द्वाणं सुखं तदा जज्ञे नारकप्राणिनामपि । लोकत्रयेऽपि चोद्योतो विद्युदुद्योतसोदरः ॥ ११४ ॥
 शयानया रात्रिशेषे प्रविशंतो मुखांबुजे । सेनादेव्या ददृशिरे महास्वप्नाश्चतुर्दश ॥ ११५ ॥
 गर्जन् गजपतिगौरैः शरन्मेघ इवोच्चकैः । वृषः स्फटिकशैलस्य गंडशैल इवामलः ॥ ११६ ॥
 केसरी केसरचरेणातिकुंकुमकेसरः । क्रियमाणान्निषेका च करिच्यां कमडौलया ॥ ११७ ॥
 पंचवर्णप्रसूनस्रक् संध्यात्रह्ववितस्करा । राजतो दर्पण इव संपूर्णो रजनीकरः ॥ ११८ ॥
 विसूत्रितांधकारं च चंफदीधीतिमंडलम् । प्रववणत्किंकिणीजालपताकश्च महाध्वजः ॥ ११९ ॥
 तापंनीयः पयस्कुञ्जः पयोजपिहिताननः । विकसिन्निः स्मयमानमिव पद्मैर्महासरः ॥ १२० ॥
 ऊर्ध्वविहसकैर्नृत्यन्निव ह्रीरमहोदधिः । अदृष्टप्रतिमानं च विमानं रत्ननिर्मितम् ॥ १२१ ॥
 रत्नपुंजो मणिगणः पातालफणिनामिव । विज्ञावसुश्च निर्धूमः प्रत्यूषतपनोपमः ॥ १२२ ॥

पवित्रं धारयामास हृदि सर्वकृशासनम् । श्रीवत्समिव शश्वत् स वत्सलो धर्मशीलिषु ॥ २४ ॥
 स्वान्ववायसरोहंसी रतिरूपविजित्वरी । जया नाम महादेवी तस्यासीत् प्रीतिजाजनम् ॥ २५ ॥
 सा जाह्नवीव गञ्जरी वक्रमन्थरगामिनी । पूर्वोचोधिर्मिवास्ताघं वसुपूज्यमनोऽविशत् ॥ २६ ॥
 सद्गत्तया परमात्मेव शुद्धस्फटिकनिर्मले । वसुपूज्यनृपोऽप्यस्याः सदा चेतस्यवर्तत ॥ २७ ॥
 रूपेण लैवणिम्ना च गुणैस्तैश्चानुरूपयोः । तयोर्विलसतोः कालः कोऽप्यघ्नैतसुखो ययौ ॥ २८ ॥
 इतः कटपे प्राणताल्ये मञ्जोत्तरमहीपतेः । जीवः स्वमायुरुत्कृष्टं सुखमग्नोऽत्यवाहयत् ॥ २९ ॥
 ज्येष्ठस्य शुद्धनवम्यां चञ्जे शतत्रिपगते । स च्युत्वा प्राणतालीवो जयाकुक्षाववातरत् ॥ ३० ॥
 ईक्षांके तदानीं च तीर्थकृज्जान्मसूचकान् । सुखसुप्ता जयादेवी महास्वमांश्चतुर्दश ॥ ३१ ॥
 मृगांकमद्रलेखेवाद्रियुहेव मृगाधिपम् । तं गर्जं धारयामास जया स्वामिन्यनुत्तमम् ॥ ३२ ॥
 फाट्गुनश्यामञ्जूतेष्टातिथौ जेऽपि च वौरुणे । रक्तवर्णं महिपाकं सासूत समये सुतम् ॥ ३३ ॥
 संजातासनकंपाः पट्टपंचाशद्विक्रुमारिकाः । स्वामिनः स्वामिमातुश्च सूक्तिकर्भेत्य चक्रिरे ॥ ३४ ॥
 शक्नोऽपि पादाकारूढस्तत्रैत्य सपरिहृदः । स्वामिवत् स्वामिचुवनं प्रदक्षिष्यकरोद्भुतम् ॥ ३५ ॥
 तैत्प्रविश्य जयादेव्या दत्त्वापस्वापनीं हरिः । पार्श्वेऽर्हत्प्रतिबिंबं च न्यस्याञ्चत् पंचमूर्तिकः ॥ ३६ ॥
 मूर्त्यैकयाग्रहीन्नाथमातपन्नमथान्यथा । घान्यां तु चमरे वैद्वगन्नन्यथा तु पुरो ययौ ॥ ३७ ॥

१ सान्ववायः सर्वशः स एव सरस्तशिग्रु हंसी । २ अतिगभीरं सशुद्धं मनश्च गतिगंभीरं निष्पापम् । ३ सोन्दर्येण ।
 ४ फाल्गुनकृष्णचतुर्दश्याम् । ५ शतशिपानक्षत्रे । ६ शुवनम् । ७ उल्हासा गच्छन्म् ।

अपत्यासंज्ञवे स्त्रीषु देवैर्जजापत्यवादिनाम् । सदोपाणामपि स्त्रीणां रजसा शुद्धिवादिनाम् ॥ ३३७ ॥
 श्रेयोबुद्ध्याध्वरहतबागशिश्नोपजीविनाम् । सौत्रामण्यां सप्ततौ सीधुपानविधायिनाम् ॥ ३३८ ॥
 गंध्याशिनीनां च गवां स्पर्शतः पूतमानिनाम् । जलादिस्नानमात्रेण पापशुद्ध्यन्त्रिधायिनाम् ॥ ३३९ ॥
 यदाभ्युत्थामलक्यादिद्रुमपूजाविधायिनाम् । वह्नौ हुतेन हव्येन देवप्रीणनमानिनाम् ॥ ३४० ॥
 शुवि गोदोहकरणाद्रिष्टशान्तिकमानिनाम् । योषिद्धिर्बनप्रायव्रतधर्मोपदेशिनाम् ॥ ३४१ ॥
 जटापटलभस्मांगरागकौपीनधारिणाम् । अर्कधर्चूरमाखुरैर्वैवपूजाविधायिनाम् ॥ ३४२ ॥
 कुर्वतां गीतवृत्यादि पुतौ वादयतां मुहुः । मुहुर्वदननादेनातोद्यनादविनोदिनाम् ॥ ३४३ ॥
 असन्न्यन्त्रापापूर्वं च मुनीन् देवान् जनान् व्रतान् । विधाय व्रतचंगं च दासीदासत्वमिच्छताम् ॥ ३४४ ॥
 अनन्तकायकंददिफलमूलदलाशिनाम् । कलत्रपुत्रयुक्तानां वनवाससुषामपि ॥ ३४५ ॥
 ऋध्याऋधये पेषापेये गम्यागम्ये समात्मनाम् । योगिनाम्ना प्रसिद्धानां कौलाचार्यान्तवासिनाम् ॥ ३४६ ॥
 अन्येषामपि जैनेन्द्रशासनास्पृचेतसाम् । क्व धर्मः क्व फलं तस्य तस्य स्वाख्यातता कथम् ॥ ३४७ ॥
 जैनेन्द्रस्यापि धर्मस्य यदत्रामुत्र वा फलम् । आनुषंगिकमेवेदं मुख्यं मोक्षं प्रचक्ष्यते ॥ ३४८ ॥
 सस्यहेतौ कृषौ यद्दत्त पलादाद्यानुषंगिकम् । अपवर्गफले धर्मे तद्वत् सांसारिकं फलम् ॥ ३४९ ॥
 एवं तां देशनां श्रुत्वा न्यूनां प्रात्रजङ्गनाः । प्राप द्विपुष्टः सम्यक्त्वं श्रावकत्वं च लांगली ॥ ३५० ॥

१ स्वभार्यासु कुलजेनान्येन वा पुरुषेण पुत्रोत्पादनं क्षेत्रजः । २ ऋतुकालेन । ३ यत्रविशेषोवेतौ । ४ सीधुर्मद्यम् । ५ विष्ठाशि-
 नीनाम् । ६ पुष्पविशेषः । ७ कौलाचार्यस्य शिष्याणाम् । ८ गौणम् अर्वांतरफलम् ।

गंधांबुष्टिरञ्जवद्विषि दध्वान इंडुभिः । रजोऽपनिन्ये पवनो मही चोह्वासमासदत् ॥ १३६ ॥
 तथाधोद्वोकतो जोगंकराद्या दिक्कुमारिकाः । अष्टैयुः स्वामिसदनमर्हज्जन्मविदोऽवधेः ॥ १३७ ॥
 तस्त्रिः प्रदहणीकृत्य जिनं तज्जननीमथ । नत्वा स्वं ज्ञापयामासुर्मा त्रैपीवीदपूर्वकम् ॥ १३८ ॥
 दिश्यैशान्यां स्थिताः कृत्वा समुद्घातं च वैक्रियम् । जहः संवर्तवातेनायोर्जनं कंठकादि च ॥ १३९ ॥
 ऋगवन्तं ततो नत्वा तदासन्ने निषद्य च । गायन्त्यस्तगुणंस्तस्थुर्गोत्रस्त्रिय इवोच्चकैः ॥ १४० ॥
 अथोर्ध्वलोकतो मेधंकराद्या दिक्कुमारिकाः । अष्टैयुस्तषदनेमुः स्वामिनं स्वामिमातस्म् ॥ १४१ ॥
 विकृत्यात्राणि तंघ्नमपार्श्वतो योजनावधि । रजांसि शमयामासुस्ता गंधोदकवृष्टिभिः ॥ १४२ ॥
 जानुदंशीं पंचवर्णपुष्पवृष्टिं विधाय ताः । नत्वा जिनं जिनगुणान् गाथंत्योऽस्थुर्यथोचितम् ॥ १४३ ॥
 दिक्कुमार्यः प्राशुचकादष्ट नंदोत्तरादयः । एत्य नत्वा तथैवास्थुर्गायन्त्यो धृतदर्पणाः ॥ १४४ ॥
 दिक्कुमार्योऽपाशुचकात्समाहारादयोऽष्ट च । एत्य नत्वा दक्षिणेऽस्थुः सचृंगाराग्रपाणयः ॥ १४५ ॥
 प्रत्यशुचकतोऽष्टैयुर्दिक्कुमार्य इत्यादयः । नत्वास्थुर्व्यंजनचृतौ गाथंत्यः पश्चिमेन तु ॥ १४६ ॥
 अष्टोदशुचकादेयुर्देव्यश्चांबुसादयः । नत्वा चोत्तरतस्तस्थुर्गायन्त्यो धृतचामराः ॥ १४७ ॥
 एयुश्चतस्रश्चिन्नाद्या विदशुचकतोऽप्यथ । नत्वा विदिक्नु तस्थुश्च गाथंत्यो दीपपाणयः ॥ १४८ ॥
 एयुश्चतस्रो रूपाद्या देव्यो रुचकमध्यतः । चतुरंगुलवर्जं ता नाढं निचक्रिरे प्रज्ञोः ॥ १४९ ॥

१ गंधशुक्लं अम्बु तस्य वृष्टिः । २ योजनपर्यन्तम् । ३ जानुप्रमाणम् । ४ भृंगारः स्वर्णरचितपात्रविशेषः क्षारी इति भाषायां तेन सहितः दक्षिणहस्तः यासां ताः । ५ तालवृन्तधराः ।

जीवो नंदिसुमित्रस्य सोऽनुत्तरविमानतः । प्रच्युत्य सुप्रजादेव्या उदरे समवातरत् ॥ ९३ ॥
 चतुरोऽथ महास्वप्मान् हलचृज्जन्मसूचकान् । सुखसुप्ता निशाशेषे सुप्रजादेव्युदैक्यत ॥ ९४ ॥
 ततो नवसु मासेषु दिनेष्वर्धाष्टमेषु च । सुप्रजा सुषुप्ते सूनुर्मनूनं शशितो रुचा ॥ ९५ ॥
 चक्र इत्यग्निधां तस्य विदधे रुद्रचूपतिः । कुलचक्रश्रिया सार्धं व्यवर्धिष्ट क्रमेण सः ॥ ९६ ॥
 धनमित्रस्य जीवोऽपि प्रच्युत्याच्युतकटपतः । उत्पेदे पृथिवीकुक्षौ सरसीव सरोरुहम् ॥ ९७ ॥
 सापि सप्त महास्वप्मान् शङ्खचृज्जन्मसूचकान् । सुखसुप्ता निशाशेषेऽपश्यत् प्रविशतो मुखे ॥ ९८ ॥
 संपूर्णे समये सापि श्यामांगमतिचासुरम् । असूत सूनुं वैडूर्यं वैडूरगिरिचूरिव ॥ ९९ ॥
 स्वयंचूरिति तस्यापि नामधेयं प्रमोदजाक् । विदधे रुद्रचूपाल उत्सवेन महीयसा ॥ १०० ॥
 नित्यमेव हि धात्रीञ्चिः पाह्यमानः स पंचञ्चिः । व्यवर्धिष्ट समितिर्जिमुनेरिव तपोऽनघम् ॥ १०१ ॥
 चक्रस्वयंचुर्वौ प्रीत्या संगृह्यते स्म सर्वदा । प्रवाहाविव तौ गांगयामुनौ श्वेतैमेचकौ ॥ १०२ ॥
 सेहरे न तयोः पादघातान् राजकुमारकाः । तत्पादपरिघातेन त्रश्यंति स्माद्ययोऽपि यत् ॥ १०३ ॥
 नीलपीतांशुकचृतौ तौ तालगरुडध्वजौ । चवंतौ क्रीडयाप्युर्वी पर्यचालयतामिमाम् ॥ १०४ ॥
 अग्न्यासः सर्वशास्त्रेषु सर्वशास्त्रेषु चाजवत् । दोर्वीर्युच्चयोस्तारुण्यमिवलक्ष्मीविशेषकृत् ॥ १०५ ॥
 पुरीपरिसरेऽन्येद्युः क्रीरन्तौ तावपश्यताम् । हस्त्यश्वकोशबहुलं सारकं शिविरं स्थितम् ॥ १०६ ॥

१ कान्त्या चंद्रादन्यूनम् चन्द्रसदृशमित्यर्थः । २ कुलस्य भद्रया शुभया लक्ष्म्या । ३ हर्षितः । ४ यथा सुनेस्तपः पंचभिः समि-
 तिभिर्वर्धते तथा । ५ श्वेतकृष्णौ । ६ आरक्षैः सहवर्तमानम् ।

ताः कृत्वा विवरं श्रमौ न्यधुर्नालं विधानवत् । वज्रैरलैश्च संपूर्य दुर्वया पीठिकां व्यधुः ॥ १५० ॥
 प्रत्यग्वर्जे प्रतिदिशं जिनजन्मगृहस्य ताः । विचक्रुः कदलिवृहं चतुःशालसमन्वितम् ॥ १५१ ॥
 पाणिच्यां जिनमादाय जिनांवां दत्तबाहवः । अपाग्रं प्राचतुःशाले नीत्वा सिंहासने व्यधुः ॥ १५२ ॥
 उत्रावन्यज्य तैलेन लक्ष्मपाकेन तास्ततः । सुगंधेनोर्ध्वेनोर्ध्वतयामासुराशु च ॥ १५३ ॥
 नीत्वोन्नौ प्राक्तुःशाले न्यस्य सिंहासने च ताः । गंधोदकैरस्त्रपयन् देवदूष्येण चामृजन् ॥ १५४ ॥
 गोशैषेण व्यलिपंश्च देवदूष्यांशुकान्यथ । श्रूषणानि च दिव्यानि ता द्वात्र्यां पर्वथापयन् ॥ १५५ ॥
 उदग्रं प्राचतुःशाले जिनं तज्जननीं च ताः । नीत्वोपवेशयामासूरत्वासिंहासनोपरि ॥ १५६ ॥
 अथात्रियोग्यैरानाथ्य श्रूरि गोशीर्षचंदनम् । समिधीकृत्य जुहुवुर्वह्वावरं णिनिर्मिते ॥ १५७ ॥
 स्वामिनः स्वामिमातुश्च रक्षापोद्दलिकामथ । तद्वह्निश्रमना कृत्वा बंधुस्ता यथाविधि ॥ १५८ ॥
 पर्वतायुर्वेत्युच्चैरुच्चारितगिरोऽथ ताः । कर्णाच्यर्णे जगवतो ग्रीवगोलावतारुयन् ॥ १५९ ॥
 शय्याजुषं सूतिगृहेऽर्हंतं तन्मातरं च ताः । कृत्वावस्थिरे तारं गायंत्यो मंगलान्यथ ॥ १६० ॥
 स्वामिपादांबुजाच्यर्णे यियासूनीव सर्वतः । तदा च पुरुहूतानामासनानि चकंपिरे ॥ १६१ ॥
 जिनजन्मावधेशत्वोत्थाय शक्रोऽपपाङ्कः । दत्त्वा पदानि सप्ताष्टान्यवंदत जिनेश्वरम् ॥ १६२ ॥
 घंटा निर्घोषसेनानी घोषणामिलितैः सुरैः । परिवव्रे सुरेंद्रोऽथ जिनजन्मोत्सवोत्सुकैः ॥ १६३ ॥

१ भाषायां 'चौक' तेन युक्तम् । २ लेपनेन । ३ देयवलेण । ४ पीतचंदनेन । ५ सेवकदैवैः । ६ असमिधं समिधमिव कृत्वा ।
 ७ निर्मथनीयेन काष्ठेन उत्पादिते । ८ पाषाणगोलकौ । ९ दीर्घ । १० इन्द्राणां ।

भरतार्थोद्यानमधुरधर्चक्रधरो मधुः । त्वां शासितुं प्राहिणोन्मां श्रूयतां तदिदं नृप ॥ १४१ ॥

चतुर्भिः कलापकम् ।

त्वां कामं जर्किकारीति पुरा संविब्रूहे वयम् । पुत्रौजसाद्यान्यथाचूरिति संशृणुमहे जनात् ॥ १४३ ॥
तद्यदि त्वं सै एवासि न कश्चित्ते विपर्ययः । स्वामिने प्रेष्यतां दंडो मर्यादीकृत्य कुञ्चिकाम् ॥ १४४ ॥
जर्तुः प्रसादाद्भ्योऽपि तव सर्वं चविष्यति । आदत्ते ह्यंबु यद्भानुः पुनरुज्जति चूरि तत् ॥ १४५ ॥
तस्याप्रसादात्सदपि सर्वस्वं तव यास्यति । श्रियः स्वामिनि रुष्टे हि न तिष्ठति जयादिव ॥ १४६ ॥
दूरे वा संपदः सन्तु यत् स्वामिनि विरोधिते । कलात्रपुत्रमित्रादि जीवितं च कुतस्तव ॥ १४७ ॥
कृत्वा स्वामिन आदेशं देशं शाधि यथास्थिति । गिरस्ताः संतु मोघास्त्वत्पिशुनानां शुनामिव ॥ १४८ ॥
अश्रोघद्रोषपरुषं बत्रापे पुरुषोत्तमः । दूतत्वेन न वध्योऽसि तेनेदं कष्टदावदः ॥ १४९ ॥
किमुन्मत्तोऽथवा मत्तः प्रमत्तोऽथ पिशाचधीः । ईदृग्जाषी त्वं त्वदीश ईदृग्जाषयिता च सः ॥ १५० ॥
यथा क्रीडासु बालानां स्वेह्यया कोऽपि बालकः । नृपायते तथा मूढः सोऽपि स्वामीयते स्वयम् ॥ १५१ ॥
प्रतिपन्नः कदास्मान्निः स्वामित्वेन स दुर्मदः । इष्टं वचैःप्रमाणं चेदिन्धीचवति किं न सः ॥ १५२ ॥
प्राज्यराज्यबलेनाद्य सोऽहो मयि समागतः । तिमिस्ते वेवयेव मरिष्यति न संशयः ॥ १५३ ॥
गह्वानय रणाय स्वं स्वामिनं दंडकामिनम् । तस्य प्राणैः सहादास्ये दासीमिव ह्वगह्नियम् ॥ १५४ ॥

१ भरतार्थोद्यानं तस्मिन् मधुर्वसन्तसदृशः । २ इतिनाभिहितत्वात् प्रथमा । ३ पूर्ववद्भवशर्तौल्यर्थः । ४ उद्घाटनसाधनम् ।
५ वासत्याः । ६ कुरिसतगल्यंतं वदतीति कद्वदावदः । ७ वचसा प्रमाणं सिद्धमित्यर्थः । ८ गत्याः ।

आरुह्य पालकं शक्रः सामरः सपरिहृदः । मध्येनदीश्वरं गत्वा स्वामिवेदस्माथयौ ततः ॥ १६४ ॥
 स प्रदक्षिणायामास स्वामिवेदस्म विमानगः ॥ सुक्त्वा विमानं चैशान्यां ततो हरिस्वातरत् ॥ १६५ ॥
 अथ तत्स्वामिनो वेदस्म प्रविवेश पुरंदरः । तमालोकनमात्रेऽपि प्राणनाम च भक्तितः ॥ १६६ ॥
 स त्रिः प्रदक्षिणीकृत्य जगवंतं समातरम् । पंचांगेऽपि प्रणनाम च ॥ १६७ ॥
 अर्धस्वापनिकां दत्त्वा देव्याः पार्श्वे निधाय च । प्रीतिहृदं विन्नोः शक्रः पंचमूर्तिरभ्रस्वयम् ॥ १६८ ॥
 तत्र चैको दधौ नाथं शक्रहृन्नमथापरः । चामरे घ्रावथैकोऽगाघज्जमुद्घालयन् पुरः ॥ १६९ ॥
 सूरैर्जयजयारावकारिन्निः परिवारितः । गृहीत्वा स्वामिनं शक्रः क्षणान्मेरुशिरो ययौ ॥ १७० ॥
 अतिपांशुकंबलायां शिलायां तत्र वासवः । सिंहासने निषसाद कृत्वोत्संगे जगज्जुरुम् ॥ १७१ ॥
 तदैवासनकंपेनावधिज्ञानमनौहृतम् । प्रयुज्य तत्क्षणादेवाच्युतेंद्रः प्राणतोऽपि च ॥ १७२ ॥
 सहस्यारो महाशुक्रो द्वांतको ब्रह्मवासवः । माहेंद्रः सनत्कुमार ईशानश्चमरो बलिः ॥ १७३ ॥
 धारणो भूतानंदश्च हरिर्हरिस्सहस्तथा । वेणुदेवो वेणुदारी चाग्निशिखोऽग्निमाणवः ॥ १७४ ॥
 वेलंबः प्रचंजनश्च सुघोषान्निध एव च । महाघोषो जलकांताजिधानोऽथ जलप्रज्ञः ॥ १७५ ॥
 अथ पूर्णोऽवशिष्टश्चामितोऽश्वासितवाहनः । तथा कालमहाकालौ सुरूपप्रतिरूपकौ ॥ १७६ ॥
 पूर्णैर्जघ्रस्तथा माण्डिपज्ञो ज्जीमाज्जिधोऽपि च । महाजीमः किन्नरश्च तथा किंपुरुषान्निधः ॥ १७७ ॥

१ तन्नामकं विमानं । २ सपरिवारः । ३ ईशानदिशि । ४ पंचांगैः स्पृष्टः भूभागोयेन । ५ तन्नामो निद्रां । ६ प्रतिबिम्बम् । ७ न
 आहतं अनाहतं अप्रतिहतं ।

अत्रंजि मधुसैन्येन विष्णुसैन्यं द्वाणादपि । द्रुमखंडं प्रचंडेनौत्पातिकेनेव वायुना ॥ १६७ ॥
 रथिना बलत्रजेणान्वीयमानो रथी हरिः । अपूरयत् पांचजन्यमजन्थमिव विधिषाम् ॥ १६९ ॥
 पांचजन्यस्य नादेन तत्कालं मधुसैनिकाः । त्रेसुः केऽपि मुमूर्छुः केऽप्यपतन् केऽपि; ज्रूतले ॥ १७० ॥
 इत्थं विधुरमालोक्य सैन्यं मधुरपि स्वयम् । धनुरास्फालयन् स्फारमाहास्त पुरुषोत्तमम् ॥ १७१ ॥
 अधिज्यीकृत्य तरसा शार्ङ्गं शार्ङ्गर्थव्यवादयत् । रोदसी वादयदिव गरीयस्या प्रतिश्रुता ॥ १७२ ॥
 कर्षकर्षं निपंगात्ताविषून् मुमुचतुः शितान् । अन्योऽन्यं मृत्यवे सर्पानिव वार्तिकेवादिनौ ॥ १७३ ॥
 जयलक्ष्म्या इव प्राणान् बाणान् बाणैरुज्रावपि । व्यवहेर्दकलाहेकौ चिह्नेदाते परस्परम् ॥ १७४ ॥
 एवमस्त्रांतरैरस्त्रांतरास्त्रपि मिथस्तयोः । रज्जुकर्तमकृत्यंत राणो ह्येवं समौजसाम् ॥ १७५ ॥
 अन्योऽन्यसार्म्यकुपितो दिदर्शयिषुरन्तरम् । चक्रं सस्मार च मधुस्तत्पाणौ तत्पपात च ॥ १७६ ॥
 जिघांसुरप्यचिदधे मधुर्विस्फुरिताधरः । ज्ञो याहि याहि किं बाह्याद्यद्याघ्रीदंतान् दिदृक्षसि ॥ १७७ ॥
 को नाम मे बल्लोत्कर्षस्त्वयि बाले निबर्हिते । किं रञ्जोन्मूलने स्थामवर्णनं वरदंतिनः ॥ १७८ ॥
 एषोऽपि सुचटंमन्यस्तव ज्यायान् ममाग्रतः । लघीयान् कुंजरइव महानपि गिरेः पुरः ॥ १७९ ॥
 व्याजहार प्रतिहरिं हरिरप्युहसत्स्मितः । तमांसि हंति प्रौढानि बालोऽपि हि दिवाकरः ॥ १८० ॥

१ उत्पातसंबंधिना । २ प्रलयकारिणम् उत्पातकारिणं वा । ३ प्रतिध्वनिना । ४ कृष्ण कृष्ण । ५ विषवैषवादिनौ । ६ छेदगकला-
 कुशलो । ७ रज्जुकर्तनभिवाच्छिष्यतेत्यर्थः । ८ साम्यं तुल्यत्वं पराक्रमेणेत्यर्थः । ९ नाशिते ।

स्वामिनः स्वामिशिष्याणां तेषां चाज्येत्य वासवाः । सामराश्रकिरे तत्र निर्वाणमहिमोत्सवम् ॥ ३०० ॥

कौमारे सप्त लक्षाणि सार्धानि शरदामथ । पृथिवीपालने वर्षलक्षाणि दश पंच च ॥ ३०१ ॥

अर्धाष्टमा वर्षलक्षाः प्रब्रज्यापरिपालने । इति त्रिंशत्सर्वलक्षाख्यनंतजित आद्युषि ॥ ३०२ ॥

विमलस्वामिनिर्वाणादनंतस्वामिनिर्वृतिः । व्यतिक्रान्तेषु नवसु वारिराशिष्वजायत ॥ ३०३ ॥

स त्रिंशत्सर्वलक्षायुर्विष्णुरत्युग्रकर्मजिः । तमःप्रचाख्यामगमत् पष्ठीं नरकमेदिनीम् ॥ ३०४ ॥

कौमारेऽब्दसप्तशती मंरुदित्वे त्रयोदश । वर्षशतान्यथाशीतिवर्षाणि ककुजां जये ॥ ३०५ ॥

राज्येऽब्दानामथैकोनत्रिंशत्सहस्रकाः । नवतिः सप्त च नवशती विंशतिरस्य तु ॥ ३०६ ॥

सुप्रजः पंचपंचाशत्सर्वलक्षायुरुच्चैकः । स्वत्रातुरवसानेन दुःखितोऽस्थाच्चिरं श्रुवि ॥ ३०७ ॥

सोऽप्यथानुजविपत्तिविरक्त्यात्तत्रतो मुनिमृगांकुशपार्थ्वे ।

प्राप्य केवलमनंतचतुष्कीं स्थानमापदपुनर्नव रूपम् ॥ ३०८ ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचिते त्रिषष्टिशालाकापुरुषचरिते महाकान्ये

चतुर्थे पर्वणि श्रीअनंतस्वामिपुरुषोत्तमसुप्रभमधुवर्णनो नाम

चतुर्थः सर्गः संपूर्णः ।

दिव्यांगरागपूजादि ऋक्त्या जिनपतेर्व्यधात् । स आरंणान्च्युतपतिर्वंदे च यथाविधि ॥ १ए१ ॥
 इंद्रा द्वाषष्टिरन्येऽपि शक्रवर्जं तथा व्यधुः । जगत्पवित्रीकरणं स्नात्रं त्रिचुवनेशितुः ॥ १ए२ ॥
 जूत्वाथ पंचधेशान एकौऽके नाथमग्रहीत् । अन्यश्चत्रं चामरे द्वावन्योऽग्नेऽस्थाच्च शक्रवत् ॥ १ए३ ॥
 शक्रः प्रजोश्चतसृषु दिदूक्षेणः स्फाटिकानथ । उत्तुंगशृंगांश्चतुरो ऋक्त्यैकचतुरोऽकरोत् ॥ १ए४ ॥
 तेषां शृंगेभ्य उत्पेतुर्वारिधारा मनोरमाः । मूले चिन्नाः प्रांते मिश्राः पेतुश्च स्वामिसूर्धनि ॥ १ए५ ॥
 अकरोदित्यमन्यैश्चकृतस्नात्रविलक्षणम् । स्नात्रं सौधर्मकदपेंजो जिनेऽस्यातिऋक्तितः ॥ १ए६ ॥
 उदणस्तानुपसंहृत्य चर्चाचादि जगजुरोः । चक्रे शक्रः सप्रमोदं प्राणस्यैवमथास्तवीत् ॥ १ए७ ॥
 नमो ऋगवते तुभ्यं विश्वनाथाय तौघिने । तृतीयतीर्थनाथाय सनाथाय महर्द्धिन्निः ॥ १ए८ ॥
 ज्ञानैस्त्रिश्चतुर्भिश्चातिशयैः सहजन्मनिः । जगद्विलक्षणोऽप्यष्टसहस्ररफुटलक्षणः ॥ १ए९ ॥
 सदैव हि प्रमत्तानां प्रमादह्नेदकारणम् । इदं त्वज्जन्मकल्याणं कल्याणायान्माहात्मम् ॥ २०० ॥
 सकलापि भ्रूवाघनीया यासिनीयं जगत्पते । अकलंकतनुर्यस्यामुदगास्त्वं सुधाकरः ॥ २०१ ॥
 अर्मत्यलोकवन्मत्यलोकोऽप्यस्त्वधुना प्रजो । देवैस्त्वधंदनाहेतोरेहिरे याहिरापरैः ॥ २०२ ॥
 देव त्वदर्शनसुधास्वादसंतुष्टचेतसाम् । पर्याप्तं जीर्णसुधयातः परेण सुधांधसाम् ॥ २०३ ॥
 ऋगवन् ऋरतक्षेत्रसरोवरसरोरुह । नूयान्मधुव्रतस्येव त्वयि मे परमो लयः ॥ २०४ ॥

१ अच्युतैः । २ वलिवर्दान् । ३ भक्त्या एकः एव चतुरः । ४ चर्चा अंगवर्चनं अर्चा पूजनं आदी यस्य तत् । ५ रक्षणकर्त्रे ।
 ६ युक्ताय । ७ अकलंका तनूर्यस्य । ८ स्वर्गलोकवत् ।

नालं कृष्णमपि श्रोतुं विधवेत्यक्षराण्यहम् । कौसुंजधारिणी यास्याम्यग्रतस्त्वत्पितुस्ततः ॥ १२१ ॥
 कृतार्थं मेऽन्नवज्जन्म पत्या शिवमहीशुजा । पुत्र त्वया च पुत्रेण पंचमेनार्धचक्रिणा ॥ १२२ ॥
 पत्युर्विपत्तौ यास्यंति मत्प्राणाः स्वयमेव हि । लक्ष्यामि तान् प्रविश्यामौ मा चूर्न्मे हीनसत्वता ॥ १२३ ॥
 तत्कृत्रियकुलाचारमाचरंत्या ममाधुना । मा स्म चूर्न्तरायस्त्वं वत्स वात्सद्वयतोऽपि हि ॥ १२४ ॥
 समं सुदर्शनेन त्वं पुत्र नंद मदाशिषा । पत्युरग्रे प्रयाम्येषा कृष्णवल्मैकवर्त्मना ॥ १२५ ॥
 अंतिमां प्रार्थनां तेऽद्य कुमारैनां करोम्यहम् । निषेधकं विधेरस्य त्वया वाच्यं न किंचन ॥ १२६ ॥
 एवमुक्त्वा तु सा स्वामिविपच्छ्रवणकातरा । परलोकपुरद्वारं प्रवेष्टुमनलं ययौ ॥ १२७ ॥
 दुःखानुबंधिचिडुःखैः श्लथ्रांगो वीवधैरिव । सैमेऽपि प्रस्खलत्पादः पितुः पार्श्वं ययौ हरिः ॥ १२८ ॥
 स्मरन् स्वां मातरं पश्यंस्तथा पितरमातुरम् । प्रेतीकारासहो विष्णुः क्लीबमान्यपतञ्जुवि ॥ १२९ ॥
 राजा दाहज्वरार्तोऽपि बन्नापे धैर्यमाश्रयन् । किमेतद्वत्स कैतर्थं स्वकुलानुचितं तव ॥ १३० ॥
 इयं हि त्वञ्जुजाधारा वत्स देवी वसुंधरा । अधैर्यान्निपतन्नस्यां कथं नाम न लज्जसे ॥ १३१ ॥
 त्वय्युच्चैः पुरुषसिंह इत्याख्याकारिणो मम । अज्ञानकारितां मा दास्त्वमेवं धैर्यमुत्सृजन् ॥ १३२ ॥
 एवं शार्ङ्गिणमाश्वस्य शिवराजः शिवाशयः । कालधर्मं ययौ सायं कः कालं यातुमीश्वरः ॥ १३३ ॥
 श्रुत्वा च मूर्च्छितो विष्णुः पपात धरणीतले । महाद्रुमो धाल्यथेव वातेनेव च धातकी ॥ १३४ ॥

१ कृष्णवल्मा वह्निः । २ मरणविधेः । ३ समप्रदेशेऽपि । ४ रोगग्रस्तम् । ५ रोगोपायासमर्थः । ६ भीरुत्वम् । ७ वातसमूहेन
 बंधावातेन वा । ८ वातरोगी पुमान् ।

मानवा अपि ते धन्या ये त्वां पश्यन्ति नित्यशः । त्वद्दर्शनोत्सवोऽधीश स्वाराज्यादतिरिच्यते ॥ १२०५ ॥
 स्तुत्वैवं पंचधा च्छ्लेशानात्स्वामिनमाददे । मूर्त्यैक्या परोच्चिश्च प्रागवत्कर्माणि सोऽकरोत् ॥ १२०६ ॥
 सेनादेव्याः दृणात्पाश्वे वस्त्रालंकारचूषितम् । मुमोच प्रचुम्बुलोचेऽबैधाच्छ्रीदामगंकम् ॥ १२०७ ॥
 कुंडले च दुकूले च प्रचोरुंढीर्षकेऽमुचत् । तामवस्वपनीमर्हत्यप्रतिबिंबं च सोऽहरत् ॥ १२०८ ॥
 अथात्रियोगिकान् देवान् दिवस्पर्षतिरघोषयत् । कटपवासिषु देवेषु च्रवनाधिपतिष्वपि ॥ १२०९ ॥
 व्यंतरेषु ज्योतिष्केषु प्रन्नोर्देव्याश्च योऽयुजम् । चिंतयिष्यति तन्मूर्धा सप्तधैव स्फुटिष्यति ॥ १२१० ॥ युगम् ॥
 सोऽथ संक्रमयामासांगुष्ठे चतुः सुधारसम् । अर्हतोऽस्तन्यपा यस्मात्तुधि स्वांगुष्ठपायिनः ॥ १२११ ॥
 सर्वाणि धात्रीकर्माणि सदा कारयितुं प्रचोः । समादिदेशाप्सरसः पंच धात्रीः सुरेश्वरः ॥ १२१२ ॥
 एवमासून्य सुत्रामा नत्वाहंतं ततो ययौ । मेरुतः पुनरन्यैत्रा द्वीपं नंदीश्वरात्रिधम् ॥ १२१३ ॥
 शाश्वतार्हत्प्रतिमानां तत्र चाष्टाहिकोत्सवम् । कृत्वा निजनिजं स्थानं ययुः सर्वे सुरासुराः ॥ १२१४ ॥
 प्रातर्जितारिणा राज्ञा पुत्रचूर्यसुपेयुषः । अर्हतो जगदर्हस्य चक्रे जन्मोत्सवो महान् ॥ १२१५ ॥
 गृहेगृहे पश्चिपश्चि विपणौ विपणवपि । पुर्यां तत्रोत्सवो जज्ञे सर्वस्यां राजवेदमवत् ॥ १२१६ ॥
 यद्गुर्गुह्येऽत्र संच्रूतं धान्यं शंभवाचवततः । संजवः शंभवश्चेति पिता नाम विन्नोर्व्यर्धघात् ॥ १२१७ ॥
 मुहुर्मुहुर्गुह्यैर्द्विष्टं बालरूपं जगतपतिम् । सुधामश्रमिवात्मानं मन्यमानो महीपतिः ॥ १२१८ ॥

१ स्वर्गराज्यात् । २ अन्याभिः मूर्तिभिः । ३ विताने । ४ पुष्पदामगुच्छकं । ५ उपधाने । ६ इन्द्रः । ७ तन्मस्तकं । ८ स्तने

भवं स्तन्यं तत् न पिबन्ति ते । ९ अष्टसु अहःसु भवः आष्टाहिकः स चासौ उत्सवश्च तं । १० दृष्टवान् ।

षष्ठः सर्गः ।

श्रीमघवचक्रवर्तिचरित्रम् ।

ॐ जरतेऽत्रैव नगरे महीमंडलनामनि । वासुपूज्यस्य तीर्थेऽञ्जलाम्नामरपतिर्नृपः ॥ १ ॥
अनाथानामेकनाथः पृथिवीनाथपुंगवः । सुसाधुखि चारित्रे स न्यायेऽवहितोऽजवत् ॥ २ ॥
अप्यसौ पुष्पवृन्तेन नाजघान जनं क्वचित् । केवलं पालयामास यत्नेन नवपुष्पवत् ॥ ३ ॥
कामार्थौ पादकटकवर्जम् तु किरीटवत् । अधरोत्तरजावेन स दधार विवेकवान् ॥ ४ ॥
अर्हन् देवो गुरुः साधुधर्मश्च करुणैति सः । मंत्राक्षरमिवाध्यायदनुत्तरसुखप्रदम् ॥ ५ ॥
राज्यं रंजमिवान्येद्युरुस्तुज्य स महाशयः । परित्रज्यामुपादत्त दत्तविश्वात्प्रयः सुधीः ॥ ६ ॥
स समितिप्राप्तजयो गुप्तिरक्षणतत्परः । विधिवत् पालयामास प्रत्रज्यां राज्यवच्चिरम् ॥ ७ ॥
अनवधैर्मूलगुणैः स उत्तरगुणैरपि । अधिकं शुशुचे दिव्यरत्नालंकरणैरिव ॥ ८ ॥
चिरं व्रतं पालयित्वा कालधर्ममुपेत्य सः । त्रैवेयके मध्यमेऽद्भूदहमिन्द्रः सुरोत्तमः ॥ ९ ॥
इतश्च जंबूद्वीपेऽस्मिन् क्षेत्रे जरतनामनि । श्रावस्तीत्यस्ति नगरी नगरीणां गरीयसी ॥ १० ॥
गुणरत्नैरसंख्यतैः समुद्रश्च मूर्तिमान् । समुद्रविजयस्तत्र विजयी समञ्जूष्टपः ॥ ११ ॥

१ पृथ्वीपतिपु पुंगवः श्रेष्ठः । २ मुकुटवत् । ३ कामार्थाविधत्सावेन धर्मं चोत्तरभावेनेत्यर्थः । ४ व्याधिवत् ।

चूपतिर्धारयामासोत्संगे हृदि शिरस्यपि । प्रकृष्टमिव माणिक्यं प्रचुं तत्पशलावसः ॥ २१ए ॥
 धान्यः शक्रकृताः पंच ताः प्रपंचितत्रक्तयः । कदापि देहह्यायावत्पार्थ्वं न मुमुचुः प्रजोः ॥ २१० ॥
 स धात्रीं खेदयामासांकाञ्चूर्तिर्यं परित्रमन् । अपेतसाध्वसः सिंहीमिव सिंहकिशोरकः ॥ २११ ॥
 रत्नाश्मञ्चूमिसंक्रान्तिं चंडे स ज्ञानवानपि । करं चिद्धेप लोकस्य दर्शयन् बालचापलम् ॥ २१२ ॥
 आगतैः सवयोच्चूय मर्त्यरूपधरैः सुरैः । सहाक्रीडत्प्रचुः कोऽन्यस्तत्क्रीनायामपि द्वमः ॥ २१३ ॥
 क्रीडया धावतो ऋतुर्वलदूत्रीवा दिवौक्सः । प्रतिकारं इवेच्यंस्य धावन्ति स्म पुरः ॥ २१४ ॥
 लीलया पातितेष्वेषु रक्ष रक्षेतिवादिषु । तथापि विदधे स्वामी परिणामोचितां कृपाम् ॥ २१५ ॥
 एवं विचित्रक्रीमान्निश्चिन्नैः क्रीरुनकैश्च सः । शैशवं व्यतिचक्राम प्रदोपमिव चंड्रमाः ॥ २१६ ॥
 चतुर्धनुःशतोत्तुंगः स्वर्णवर्णो जगशुरुः । बचासे कौतुकान्मेरुशिव पुंस्त्वमुपागतः ॥ २१७ ॥
 तन्नवृत्तोन्नतोर्ण्णीषः स्निग्धश्यामलकुंतलः । अष्टमीन्दुललाटश्रीः कर्णविश्रान्तलोचनः ॥ २१८ ॥
 स्कंधावलंबविश्रवणो वृषस्कंधो महाशुजः । विशालशुजमध्यश्च सिंहोदरकृशोदरः ॥ २१९ ॥
 करीञ्जकरकट्योरुरेणीजंघोऽष्टपगुहफकः । कूर्मपृष्ठोन्नतसमतलांघ्रिः सरलांगुलिः ॥ २२० ॥
 असंपृक्तोद्भूतश्याममृदुलस्निग्धरोमकः । पद्मामोदिमुखध्वासः सदा मालिन्यवर्जितः ॥ २२१ ॥
 एवं निसर्गसर्वांगसुचगोऽपि जगत्पतिः । पार्वणः शारदेवैन्दुयौवनेनाधिकं बज्रौ ॥ २२२ ॥

१ विस्तारितभक्त्यः । २ रत्नोपलनिबद्धभूमिप्रतिबिम्बिते । ३ सवयसः मित्राणि भूत्वा इति । ४ उपायाः । ५ धनिकस्य ।
 ६ शिरोवेष्टनम् । ७ अल्पौ गुल्फौ घुष्टिके यस्य । ८ पर्वणि भवः ।

अविरतश्रावकत्वेनातिवाह्यायुरात्मनः । सोऽन्तकाले परिव्रज्यासुपादत्त यथाविधि ॥ ५४ ॥
कौमारेऽब्दसहस्राणि पंचविंशतिस्तस्य तु । मंरुदित्वेऽपि तावन्ति दशैव तु दिशां जये ॥ ५५ ॥
चक्रित्वे तु त्र्यब्दलक्षी सहस्रा नवतिस्तथा । व्रतकाले च पंचाशत्सहस्राः शरदां पुनः ॥ ५६ ॥

पंचाब्दलक्षीमतिवाह्य जन्मतः पंचामलात्मा परमेष्ठिनः स्मरन् ।

पंचत्वमाप्येद्भ्रसमानवैज्रवः सनत्कुमारेऽजनि सोमराग्रणीः ॥ ५७ ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचिते त्रिपटिशालाकापुरुषचरिते महाकाव्ये चतुर्थे पर्वणि मधवचक्रवर्तिचरितवर्णनो

नाम षष्ठः सर्गः ।

१ निर्मलात्मा पंच परमेष्ठिनः स्मरन्नित्यन्वयः ।

पितृन्यामुत्सवावृत्त्या परेद्युः प्रार्थितः प्रभुः । परिणेतुं नृपकन्याः सुरकन्यासहोदराः ॥ १३३ ॥
 जानन् जोगफलं कर्म पित्रोरज्ञां च पालयन् । कन्यानामुपयमनं सोऽनुमेने महामनाः ॥ १३४ ॥
 राज्ञा जितारिणा साक्षाच्छक्रेण च समेयुषा । हाहाहूहूप्रचृतिषु गायत्सु मधुरस्वनम् ॥ १३५ ॥
 गंधर्वेषु मुदंगादि गंज्जीरं वादयत्सु च । रंज्जातिलोत्तमाद्यासु नृत्यंतीष्वप्सरःसु च ॥ १३६ ॥
 धवलानुदृगुणंतीषु कुलनारीषु चोच्चकैः । कारितः संभवः स्वामी कन्योद्वाहमहोत्सवम् ॥ १३७ ॥
 ॥ त्रिचिर्विशेषकम् ॥

नन्दनोद्यानकदण्डेषु कदाप्युद्यानवीथिषु । रत्नाद्भिःशृंगतुदयेषु क्रीडाद्भिषु कदापि च ॥ १३८ ॥
 सुधाकुंडसदृक्षासु कदाचित् केलिवापिषु । कदाचिच्चित्रशालासु द्युविमानसनाञ्जिषु ॥ १३९ ॥
 वैदर्ग्यरमणीयाञ्जीरमणीञ्जिः सहस्रराः । रेमे श्रीसंभवस्वामी करिणीञ्जिरिव द्विपः ॥ १४० ॥
 ॥ त्रिचिर्विशेषकम् ॥

श्रुंजानो विविधान् जोगान् कौमारं परमेश्वरः । गमयामास पूर्वाणां दृष्ट्याणि दश पंच च ॥ १४१ ॥
 राजाथ चवनिर्विषः संभवस्वामिनं तदा । उपरुध्य न्यधाद्भ्राज्येऽगुंलीये वररत्नवत् ॥ १४२ ॥
 सज्जुरोः पादपद्मांते जितारिनृपतिः स्वयम् । जपादाय परित्रज्यां निजमर्थमसाधयत् ॥ १४३ ॥
 तातोपरोधादादाय राज्यं प्राज्यं पराक्रमः । ररह संभवस्वामी पृथिवीं पुष्पदामवत् ॥ १४४ ॥

१ विवाहं । २ प्राप्तयता । ३ उद्वृत्तयन्तीषु । ४ नन्दनोद्यानादीष्वनूनासु । ५ उद्यानराजिषु । ६ सहस्रा तुल्या । ७ सनाभिः
 सदृशा । ८ चातुर्यं । ९ षट्पंचाशत्सहस्राधिकसप्ततिलक्षकोटिवर्षात्मकः कालविशेषः पूर्वः । १० मुद्रिकायाम् । ११ पराक्रमवान् ।

स्त्रीशखेणापि चेत् कामो जगदेतज्जिगीषति । तुल्यपिच्छमयं शखं किं नादत्ते स मूढधीः ॥ ३९ ॥
संकल्पयोनिना येन हहा विश्वं विडंबितम् । तदुत्त्वनामि संकल्पमूलमस्यैव सर्वतः ॥ ४० ॥
एवं विचिंत्य संसारविरक्तः स महामनाः । सुव्रताचार्यपादति गत्वा दीक्षासुपाददे ॥ ४१ ॥
चतुर्थषष्ठमासादितपोत्रिदंहनिस्पृहः । आत्मानं शोषयामास करैर्जलमिवार्यमा ॥ ४२ ॥

दुस्तपं स तपस्तद्व्या कालयोगाद्विपद्य च । सनत्कुमारे कल्पेऽञ्जत् प्रकृष्टायुः सुरोत्तमः ॥ ४३ ॥
ततोऽप्यायुःक्षये च्युत्वा पुरे रत्नपुरात्रिधे । अजायत श्रेष्ठिसुतो जिनधर्मोऽत्रिधानतः ॥ ४४ ॥
आ बाह्यादपि श्रावकधर्मं द्वादशधापि हि । मर्यादामर्णव इव सदैव परिपालयन् ॥ ४५ ॥
आराधयंस्तीर्थकरान् पूजयाष्टप्रकारया । एषणीयादिदानेन साधूंश्च प्रतिवाञ्जयन् ॥ ४६ ॥
असाधारणवात्सल्यः साधर्मिकजनानपि । प्रीणयन् बंधुवद्दैनैः कंचित् कालमलंघयत् ॥ ४७ ॥

॥ त्रिजिविशेषकम् ॥

इत्थं नागदत्तोऽपि प्रियाविरहदुःखितः । आर्तध्यानान्मृतोऽन्नाम्यत्तिर्यग्योनिषु जंतुषु ॥ ४८ ॥
जवं त्रांत्वा चिरं सोऽथ पुरे सिंहपुरात्रिधे । अग्निशर्मात्रिधानेन द्विजन्मतनयोऽञ्जवत् ॥ ४९ ॥
कालेन च त्रिदंभित्वं स आदाय समाययौ । पुरं रत्नपुरं तीव्रद्विमासादितपोरतः ॥ ५० ॥
तत्र चासीत् पुरे राजा नामतो हरिवाहनः । स च आगवतोऽश्रौषीत् परित्राजं तमागतम् ॥ ५१ ॥
राज्ञा निमंत्रितस्तेन स पारणकवासरे । रौजौकस्यागतं दैवाज्जिनधर्मं ददर्श च ॥ ५२ ॥

१ कामदेवेन । २ वैष्णवः । ३ राजगृहे ।

निरीतयो निरातंकाः पुरुषायुषजीविताः । संचवस्वामिनो राज्ये प्रजावादञ्चवन् प्रजाः ॥ १४५ ॥
 न कस्याप्युपरि स्वामी युवमप्यध्यरोपयत् । चापारोपणवात्ताया अवकाशोऽपि कीदृशः ॥ १४६ ॥
 ज्ञोग्यं कर्म द्विपन् राज्ये सपूर्वांगिचतुष्टयम् । चतुश्चत्वारिंशत्पूर्ववर्षीं स्वाम्यत्यवाहयत् ॥ १४७ ॥
 ज्ञानत्रयपरीतात्मा स्वयंबुद्धो जगत्प्रभुः । तदा च चिंतयामास संसारस्थितिमीदृशीम् ॥ १४८ ॥
 संसारे विषयास्वादसुखं सविषज्ज्यवत् । आपातमात्रमधुरं परिणामे त्वनर्थदम् ॥ १४९ ॥
 अस्मिन्नसारे संसारे कथंचिद्धि शरीरिभिः । अवाप्यते मानुषत्वमूर्ध्वे स्वादुवारिवत् ॥ १५० ॥
 मानुषत्वमवाप्यापि मूढैर्विषयसेवया । मुधा निर्गम्यते पादशौचेनेव सुधारसः ॥ १५१ ॥
 इति चिंतयतो ऋतुरेयुर्लोकान्तिकामराः । नत्वा व्यङ्गपयंश्चैवं स्वामिंस्तीर्थं प्रवर्त्तय ॥ १५२ ॥
 गतेषु तेषु देवेषु दीक्षादानोत्सवोत्सुकः । सांवत्सरिकमारंभे दानं दातुं जगत्पतिः ॥ १५३ ॥
 देवाश्च जूंर्त्रकाः शकादिष्टवैश्रवणेरिताः । ह्रीणस्वामीनि निर्नष्टसेतून्यद्भिगतानि च ॥ १५४ ॥
 इमशानस्थानवर्तीनि निगूढानि गुहांतरे । चिरञ्चष्टानि नष्टानि स्वार्णादीनि धनान्यथ ॥ १५५ ॥
 आनीय पुर्यां श्रावस्त्यां चंतवरेषु त्रिकेर्षु च । अन्येष्वपि प्रदेशेषु राशींश्चक्रुर्गिरींश्चवत् ॥ १५६ ॥
 यो येनार्थी स तद्द्रव्यं स्वैरमर्थयतामिति । श्र्मायुक्तैर्घोषणामुच्चैः श्रावस्त्यां स्वाम्यकाशयत् ॥ १५७ ॥

१ निर्गता अतिदृष्टि अनादृष्टि प्रभृतय ईतयः याम्यः ताः । २ आतंकः व्याधिः । ३ चतुरशीतिलक्षवर्ष पूर्वंगं तस्य चतुष्टयं तेन सहितं यथा तथा । ४ चतुश्चत्वारिंशत् लक्षपूर्वांन् । ५ युक्तः । ६ क्षारभूमौ । ७ संवत्सरे भवं । ८ देविशोषाः । ९ इन्द्रकृतान्द्रकुबरेण प्रेरिताः । १० चतुष्पथेषु । ११ मार्गत्रयसंयोगेषु । १२ नियुक्तजनैः ।

कौमारे वर्षलक्षार्धं मंडलित्वे तदेव हि । दशवर्षसहस्राणि कर्तुञ्जामुपसाधने ॥ ४०१ ॥
चकित्वे नवतिवर्षसहस्राणि व्रते पुनः । वर्षलक्षमिति त्र्यब्दलक्षायुस्तुर्यचक्रिणः ॥ ४०३ ॥

ज्ञातेऽवसानसमयेऽनशनं प्रपद्य लक्षत्रयेण शरदां परिपूरितायुः ।

सुध्यानपंचपरमेष्ठिसनत्कुमारः कल्पे सुरः समजनिष्ट सनत्कुमारे ॥ ४०४ ॥

पंचार्हन्तः सीरिणः पंच पंचोपेन्द्राः पञ्चैतद्द्विपश्चक्रिणो द्वौ ।

यत्रोक्ता द्वाविंशतिः सूत्रत्नाञ्चोधेस्तुर्यं पर्व तद्वः श्रियेऽस्तु ॥ ४०५ ॥

सूत्रात् किञ्चिदुदीरितं कथान्यः किञ्चिद्योगपटाच्च किञ्चिदत्र ।

तेषु स्याद्यदि किञ्चनापि मिथ्या मिथ्याऽकृतमस्तु तत्र सन्तः ॥ ४०६ ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचिते त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये

चतुर्थे पर्वणि सनत्कुमारचरितवर्णनो नाम

सप्तमः सर्गः संपूर्णः ।

॥ समाप्तं चेदं चतुर्थं पर्वं ॥

१ दिशां जये । २ बलभद्राः । ३ वासुदेवाः । ४ संबोधनम् ।

स्वामी कोटिं साष्टदद्यां हाटकस्यान्वहं ददौ । अर्थिनस्तावतोऽर्थस्य जवंति ददतोऽर्हतः ॥ १५७ ॥
 कोटीशतत्रयं स्वर्णस्याष्टाशीतिश्च कोटयः । दद्याशीतिश्च ददिरे स्वामिना वत्सरेण तु ॥ १५८ ॥
 सांचत्सरिकदानांते वासवाश्चक्षितासनाः । सांतःपुरपरीवाराः स्वामिवेश्म समाययुः ॥ १६० ॥
 ततः प्रदक्षिणीकृत्य स्वामिवेश्म विमानतः । अचवतेरुथास्पृशंतः पृथिवीं चतुरंगुलम् ॥ १६१ ॥
 द्युसन्नाथा जगन्नाथमथो विनयशाकिनः । सर्वे प्रदक्षिणीचक्रुर्नमश्चक्रुश्च चकितः ॥ १६२ ॥
 जन्मान्निपेकवन्नुरंजिपेकमथाच्युतः । आन्त्रियोग्याहृतैस्तीर्थीजस्कुञ्जैर्विधिवक्ष्यधात् ॥ १६३ ॥
 क्रमेण तद्वदन्येऽपि विदधुर्विबुधाधिपाः । दीक्षाकट्याणकस्नानं चक्रिकटयौ जगत्पतेः ॥ १६४ ॥
 सुरासुरैश्चवद्भक्त्या नरैश्चा अपि तद्व्रणम् । संजवस्वामिनश्चक्रुः पवित्रैः स्नानमंबुजिः ॥ १६५ ॥
 वपुर्देवाधिदेवस्य देवदूत्यैर्दिवौकसः । ममृशुः स्नानतोयार्द्रमादर्शमिव कांचनम् ॥ १६६ ॥
 गोशीर्षचंदनेनाथ नाथं विलिखिपुः सुराः । दिव्यानि च डुकूलानि भक्तितः पर्यधापयन् ॥ १६७ ॥
 किरीटं मूर्ध्नि सर्वस्वमिव वज्राकैरावनेः । कुंडले कर्णयोरत्रमुक्तमणिमये इव ॥ १६८ ॥
 कंठे हारं नीहाराद्भिन्नश्चङ्गंगुहारकम् । केयूरकंकणान् बाह्वोः सूर्यज्योतिर्भयानिव ॥ १६९ ॥
 कुंडलीचूतनालाञ्चान् कटकान्पादपद्मयोः । एवं निदधिरे देवा चूषणानि जगद्विजोः ॥ १७० ॥

१ पुसदां देवानां नाथाः इंद्राः । २ मुकुटम् । ३ वज्राणां आकरः खनिः यस्यां सा चासौ अवनिश्च तस्याः । ४ भेषमौक्तिकमणि-
 प्रचुरे । ५ हिमगिरिपितृसंगानुकुर्वतम् । ६ अंगदकरभूषणानि । ७ रवितेजोव्याप्तान् । * भक्तिचतुराः ।

न ज्ञायते पिता माता स्वसा भ्राता परोऽपि वा । इ हा जन्मान्तरतिरस्करिष्यन्तरितैर्जनैः ॥ १२६ ॥
 यावज्जीवमसौ जीवः संवेष्टयति देहजैः । रागद्वेषादित्रिर्दालाजालकैरिव जालिकः ॥ १२७ ॥
 रागं द्वेषं च मोहं च तत्परित्यज्य दूरतः । निर्वाणनगरघारं प्रव्रज्यां श्रयत द्रुतम् ॥ १२८ ॥
 अथ तावूचतुर्मोहादस्माच्चिः श्वापदैरिव । धिग्धिक्किमिदमारब्धं जगिनीजोगहेतवे ॥ १२९ ॥
 त्वं नौ पूर्वत्रवे माता गुरुरस्मिन् त्रवे पुनः । भ्रावां येनोत्पथादस्मात् प्रबोधय विनिर्वर्तितौ ॥ १३० ॥
 इत्युक्त्वा मुक्तसन्नाहौ गुरोर्धर्मरुचेः पुरः । राज्ञां चतुर्भिः सहस्रैः समं जगृह्णुर्ब्रतम् ॥ १३१ ॥
 तौ ततो ध्यानवह्निभ्यां ष्टुष्टकर्मध्वकंटकौ । लोकाग्रं जग्मतुर्गुं सरलेनैव वर्त्मना ॥ १३२ ॥
 श्रीषेणप्रमुखास्तेऽपि चत्वारो युग्मधर्मिणः । विषद्य प्रथमे कल्पे देवैर्भूयं प्रपेदिरे ॥ १३३ ॥
 इतश्चान्नैव ऋरते वैताल्येऽस्ति नगोत्तमे । नगरं रथनूपुरचक्रवालमञ्जिख्यया ॥ १३४ ॥
 तत्राभ्रूज्वलनजटी नाम विद्याधरेश्वरः । पुरंदरानुज इव सैनाथो विविधर्द्धिञ्चिः ॥ १३५ ॥
 तस्यार्ककीर्तिस्तनयः प्रौढार्क इव तेजसा । युवराजोऽभ्रवैरिराज्यलक्ष्मीस्वयंवरः ॥ १३६ ॥
 अन्वर्ककीर्तिं समभूत् पुत्री तस्य स्वयंप्रज्ञा । प्रभवे शशिनो विश्वनयनानंददायिनी ॥ १३७ ॥
 प्रथमो वासुदेवानां प्राजापत्योऽचलानुजः । त्रिष्टुष्टः पोतनपुरेश्वरः परिणिनाय ताम् ॥ १३८ ॥
 तदा च वह्निजटिने स हृष्टः प्रथमो हरिः । ददौ विद्याधरश्रेणिष्यराज्यमखंन्तितम् ॥ १३९ ॥

१ जन्मान्तरेव तिरस्करिणी तयानंतरितैश्छन्नैः । २ उन्मार्गात् । ३ निवारितौ । ४ दग्धाः कर्मण्येव अर्धकंटका मोक्षमा-
 र्गकंटका याभ्यां तौ । ५ देवत्वम् । ६ सहितः । ७ अर्ककीर्तिः पश्चात् । ८ प्रजापतेः पुत्रः

सिद्धार्थी नामतः सांघ्रिपीठसिंहासनां ततः । शिविकां रचयांचक्रुर्भुजः स्वामिनः कृते ॥ १७१ ॥
 अच्युतेंद्रोप्याश्रियोग्यैः शिविकां तां व्यकारयत् । वैमानिकविमानानामधिदेवीमिवोच्चकैः ॥ १७२ ॥
 स्वयंकृतां तां शिविकां नरेंद्रशिविकांतरे । श्रीचंदनेऽगरुमिवाच्युतेंद्रोऽन्तरावयत् ॥ १७३ ॥
 अथारुरोह ऋगवान् दत्तहस्तो विडौजसा । शिविकायां तत्र सिंहासनं हंस इवांबुजम् ॥ १७४ ॥
 आदौ तामुद्धुर्मत्या रंध्या इव महारथम् । अनंतरं दिविषदो धनंवाता इवावनिम् ॥ १७५ ॥
 ध्वनत्सु तूर्यवर्षेषु समंतादारिदेष्विव । गंधर्वेषु च कुर्वत्सु गीतिं कर्णसुधोपमाम् ॥ १७६ ॥
 चित्रांगहौरकरणं नृत्यतीष्वप्सरःसु च । पठत्सु बंदिवृंदेषु ब्रह्मसु ब्रह्मगेषु च ॥ १७७ ॥
 आशंसंतीषु मांगद्वयं कुलवृक्षासु चोच्चकैः । धर्वलांश्च कुलस्त्रीषु गायंतीषु मनोरमान् ॥ १७८ ॥
 अग्रे पृष्ठे पार्श्वयोश्चाश्वघवलसु नाकषु । दृश्यमानः स्मरं नैत्रैर्दृश्यमानोऽगुलीदलैः ॥ १७९ ॥
 स्थाने स्थाने नागराणां प्रतीह्नमंगलानि च । पीयूषहृष्टिन्निखि वृग्निरानंदयन् जगत् ॥ १८० ॥
 दौर्ध्र्यमानचमरो धृतबत्रश्च नाकिन्निः । श्रावस्तीमध्यतः स्वामीः सहस्रांश्रवणं ययौ ॥ १८१ ॥
 ॥ षड्भिः कुलकम् ॥

१ पादपीठसिंहानाम्भां सहितां । २ देवविशेषाः । इन्द्रेण । ४ रथं वहन्ति रथ्याः अथाः । ५ तन्नामानो वायवः । ६ संगीतं ।
 ७ चित्राणां अंगहाराणां अभिनयानां करणं यस्मिन्यथा तथा । ८ गीतविशेषान् । ९ देवेषु । १० विकसितचक्षुर्भिः । ११ अमृतदृष्टिभिः ।
 १२ अतिशयेन कंप्यमाने चामरे यस्य । १३ तन्नामकसुधानम् ।

तदा च कपिलजीवोऽशनिघोषो विहायसा । विप्रतारणिकां विद्यां साधयित्वा समापतत् ॥ २४१ ॥
रममाणं समं पत्या पतिवर्ती सुलोचनाम् । देवीं सुतारामैद्दिष्ट प्रागजन्मगृहमेधिनीम् ॥ २४२ ॥

॥ युगम् ॥

ततः प्रागजन्मसंस्कारात् संबंधमविदन्नपि । चक्रेऽनुरागादुत्कंठां तस्यां स्वस्यामिव स्त्रियाम् ॥ २४३ ॥
विद्याबलाद्विचक्रे च ह्रवमानं तयोः पुरः । दिव्यकंडुकवैद्यमं हरिणं नेत्रहारिणम् ॥ २४४ ॥
खुरैरथ विषाणान्यामिंजनीदमयैरिव । नीलोत्पलविलासिन्यां लोचनाभ्यां विराजितम् ॥ २४५ ॥
पीतधातुमिवोज्ज्वलं देहजासात्पिपीतया । मंडयंतं नम्रः फालैः पादपातैश्च चूलदम् ॥ २४६ ॥
दृष्ट्वा सुतारा देवी तमिति चर्तारमब्रवीत् । असौ क्रीडनकं मे स्यात्स्वामिन्नानीयतां मृगः ॥ २४७ ॥

॥ त्रिचित्रिविशेषकम् ॥

इत्युक्तः कांतया राजान्वधावत तमेणैकम् । विश्लिष्टं वाहनमिव वायोवार्धुसमस्यदम् ॥ २४८ ॥
क्वचिक्वकः क्वचिहजुर्मृगः स सरिदोघवत् । मनागप्यस्खलन् दूरं निनाथ जगतीपतिम् ॥ २४९ ॥
क्वापि हृश्यः क्वाप्यहृश्यः कदाप्युर्व्यां कदापि खेँ । स मायादैवतमिव गृहीतुं न ह्यशक्यत ॥ २५० ॥
दूरे गते श्रीविजयेऽशनिघोषः शनैस्ततः । अत्रिसृत्याहरदेवीं वनदेवीमिवैककाम् ॥ २५१ ॥
ततः प्रतारणी विद्या तेनायुक्ता दुरात्मना । सुंतारीचूय पूञ्चक्रे दष्टाहं कुकुटाहिना ॥ २५२ ॥

१ आगच्छत् । २ पतिरस्त्यस्या इत्यर्थे निपातः । ३ प्रागजन्मपत्नीम् । ४ सौवर्णम् । ५ मृगम् । ६ वायुसमानवेगम् । ७ आकाशे ।
८ प्रयुक्ता । ९ सुतारारूपं कृत्वा ।

तस्माच्च शिविकारलात्पादपादिव बहिष्णः । दीक्षां हारमिवादिस्तुरुत्तार जगद्गुरुः ॥ १८१ ॥
 मुमोच तत्र जगवान् माड्यालंकरणादिकम् । इन्द्रन्यस्तं देवदृष्यं स्कंधदेशे दधार च ॥ १८३ ॥
 मार्गशीर्षस्य रीकायां चंड्रे मृगशिरःस्थिते । अहश्च पश्चिमे जगो कृतपष्ठतपास्ततः ॥ १८४ ॥
 पंचत्रिंशुष्टिनिमूर्धो लीलयैव जगत्पतिः । उत्पाटयामास केशान् क्लेशान्पूर्वाजितानिव ॥ १८५ ॥ शुभम् ॥
 पंचक्रस्तान् स्वामिनः केशान् स्वकीयवसेनांचले । शेषामिव प्रतीयेष क्षीरोदे चाक्षिपत्क्षणात् ॥ १८६ ॥
 सुरासुरनृणामाशु तुमुलं मुष्टिसंज्ञया । निषिधेध द्यौःस्थश्च क्षीरोदेत्य वासवः ॥ १८७ ॥
 साबंधं योगमखिलं प्रत्याख्यामीत्युदीरयन् । देवादिर्पत्यत्थं चारित्रं शिश्रिये प्रभुः ॥ १८८ ॥
 मनःपर्यवमुत्पेदे ज्ञानं तूर्ध्वं प्रचोरथ । ज्ञानस्य केवलस्यैव सत्यंकार उपस्थितः ॥ १८९ ॥
 एकांतदुःखदग्धानां प्रक्षिप्तानामिवानले । अपि नारकजंतूनां तदा सुखमभूत्क्षणम् ॥ १९० ॥
 उत्सृज्य तृणवज्राज्यं सहस्रं पृथिवीभ्रुजः । सह त्रैलोक्यनाथेन दीक्षामादद्विरे स्वयम् ॥ १९१ ॥
 अथ शक्तो नमस्कृत्य जगवंतं कृतांजलिः । स्तोत्रमेवं समारंभे चक्रनिर्भरया गिरा ॥ १९२ ॥
 चतुर्ज्ञानधर चतुर्यामधर्मप्रदर्शक । चतुर्गतिप्राणिगणप्रीतिदायिभ्यश्च प्रभो ॥ १९४ ॥
 धन्यास्तास्त्रिजगन्नाथ नरतद्देशत्रभ्रूमयः । तीर्थेश जंगमं तीर्थं यासु त्वं विहरिष्यसे ॥ १९५ ॥
 अस्मिन् वससि संसारे संसारेण न द्विष्यसे । पंकजं पंकजमपि याति पंकजंतां न हि ॥ १९६ ॥
 १ पूर्णिगायां । २ वलग्रान्तभागे । ३ कोलाहलम् । ४ द्वारापालः । ५ सद्योप । ६ मनोबचनकायात्मकं । ७ देवादीन

१ पूर्णिगायां । २ वलग्रान्तभागे । ३ कोलाहलम् । ४ द्वारापालः । ५ सद्योप । ६ मनोबचनकायात्मकं । ७ देवादीन
 सभासगक्षम् । ८ चतुर्थे । ९ पंकात् जातमपि । १० पंकयुक्तताम् ।

इतश्च चमरचंचां मरीचिरविशत्पुरीम् । गृहे चाशनिघोषस्य मातुः पार्श्वमुपायथौ ॥ ३७३ ॥
हिमातीमिव नद्विनीं पंकमग्नामिवार्जुनीम् । दवप्राप्तामिव खतां वागुरास्थां मृगीमिव ॥ ३७४ ॥
इन्दुलेखामिवाहस्थां तटस्थां शफरीमिव । वीरीबद्धामिव वशां हंसीं मरुतामिव ॥ ३७५ ॥
सुतारामुपवासस्थां तत्र चाल्यंतदुःखिताम् । मंत्रवत् पतिनामैव स्मरन्तीं स उदैक्षत ॥ ३७६ ॥
॥ त्रिजिविशेषकम् ॥

ततः स आख्यदशनिघोषमातुरशेषतः । यत्सुतारानयनायादिष्टोऽस्म्यमितेजसा ॥ ३७७ ॥
सुतारां समुपादायाशनिघोषजनन्यपि । आययावचलस्वामिसत्रायां यत्र तल्पतिः ॥ ३७८ ॥
सा तत्कालमपि हि श्रीविजयामितेजसोः । सुतारामर्पथामासानधौ न्यासीकृतामिव ॥ ३७९ ॥
बलदेवं जगवंतं केवलहानिनं ततः । सा वंदित्वा यथास्थानं निपसाद प्रसादजाक् ॥ ३८० ॥
तदा चाशनिघोषोऽपि ह्यमयामास सामवाक् । नरविद्याधेरन्ध्रौ श्रीविजयामितेजसौ ॥ ३८१ ॥
शान्तवैरास्ततः सर्वेऽप्यन्नवंस्तत्र पर्षदि । देशनां चाचलस्वामी विदधे शुद्धिदायिनीम् ॥ ३८२ ॥
देशनांतेऽशनिघोषो बलजन्नमहासुनिम् । इति विह्वयामास दत्ताटघटितांजलिः ॥ ३८३ ॥
स्वस्थाने तंशुषी सेयं दंतिनेवारविंदिनी । न हि दुष्टेन मनसा सुतारापहृता मया ॥ ३८४ ॥
किं त्वहं चमरचंचानगर्यां गतवान् पुरा । आयतने जगवतो जयंतस्य महामुनेः ॥ ३८५ ॥
तत्र च त्रामरीं विद्यां किंचिद्भ्रमरवद्गुण् । असाधयमहं स्वामिन् सप्तारात्रमुपोषितः ॥ ३८६ ॥

१ धेनुम् । २ पाशबद्धाम् । ३ दिवसस्थां । ४ वारी गजबंधनस्थानं तस्यां बद्धां वशां हस्तिनीम् । ५ निर्दोषाम् ।

तवासिधारासोदर्थं जयतीदं महाव्रतम् । कर्मपाशच्छेदनाय प्रज्ञैविष्णु जगत्प्रज्ञो ॥ १६ ॥
 निर्ममोऽपि कृपाबुद्धत्वं निर्गन्धोऽपि महर्द्धिकः । तेजस्व्यपि सदा सौम्यो धीरोऽपि ज्वकातरः ॥ १७ ॥
 नितान्तं पूजनीयः स नाकिनां मानवोऽपि सन् । विहरन् कार्यसे धेन पारणं विश्वतारणम् ॥ १८ ॥
 महोपकारजनकं स्वामिन्नविरतस्य मे । औषधं व्याधितस्यैव ज्वदृशर्शनमीदृशम् ॥ १९ ॥
 त्रिजगन्नाथ नार्थमि त्वयि नूयान्मनो मम । अनुस्यूतमिवोत्कीर्णमिवश्विष्टमिवानिशम् ॥ २० ॥
 इति स्तुत्या प्रयुं शक्नोऽन्येषांजा अच्युतादयः । स्थानं निजनिजं जग्मुः स्मरंतः प्रयुसंनिधिम् ॥ २१ ॥
 द्वितीयस्मिन् दिने पुर्यां तस्यामेव जगत्पतिः । राज्ञः सुरेंद्रदत्तस्य गृहेऽगात् पारणेभ्या ॥ २२ ॥
 सोऽच्युत्थाय जगन्नाथं नमस्कृत्य च त्रकिततः । परमान्नमुपादाय गृह्यतामित्यज्ञाषत ॥ २३ ॥
 एषणीयं कडपनीयं प्रासुकं पार्थसं च तत् । पाणिपात्रेण विश्वैकपात्रं प्रचुरुपाददे ॥ २४ ॥
 कड्याणकारणं दातुः प्राणमात्रकधारणम् । चकार पारणं तेन स्वादागर्द्धमनाः प्रयुः ॥ २५ ॥
 तदाचूहुं दुभेर्नादो दिग्गजस्यैव गर्जितम् । वसुधारापतद्विव्या दिवः शीर्णैव कंठिका ॥ २६ ॥
 नंदनस्यैव सर्वस्वं पुष्पवृष्टिः पपात खीत् । गंधांबुष्टिरश्रवद्दिग्दंतिमदसोदरा ॥ २७ ॥
 एकरश्मिभृतानीव चैलान्युच्चिद्विपुः सुराः । अहोदानमहोदानं सुदानं चेति गीरश्रुत् ॥ २८ ॥

१ सदृशं । २ सशक्तिकम् । ३ निर्धनः । ४ भवात् कातरः भीरुः । ५ अत्यंतं । ६ अनिवृत्तस्य । ७ व्याधिः संजातः यस्य तस्य ।
 ८ याचे । ९ ग्रीतं । १० खचितं । ११ प्रासुकं अचितं । १२ पयसा पकं क्षीरान्नं इत्यर्थः । १३ स्वादे अगर्द्धं अलुब्धं मनः यस्य सः ।
 १४ वसु धनं । १५ आकाशात् । १६ चेलानि वस्त्राणि ।

तत्राप्यत्राग्याद्राहाजिनधर्मस्तपस्व्यहम् । बहुकष्टं स्वद्वपफलं हहा बालतपो व्यधाम् ॥ ४३१ ॥
 कृत्वा निदानं तस्यापि तपसोऽहमिहात्रवम् । पुर्यां चमरचंचायां विद्याधरपतिः प्रभो ॥ ४३२ ॥
 निदानिनोऽपि तपसः परस्त्रीहरणस्य च । महाज्वालामहाविद्याप्रचवस्य त्रयस्य च ॥ ४३३ ॥
 परिणामः शुभोदकौ ममाजनि जगद्गुरो । शरणं यदवाप्तोऽसि सर्वदुःखविमोचनः ॥ ४३४ ॥
 वस्तिवांधः पुरोवर्ति जिनधर्ममसंविदन् । इयतोऽहं त्रवान् त्रांतो रक्ष रक्षाधुनापि माम् ॥ ४३५ ॥
 अतःपरं दृणोऽप्येको यतिधर्मोऽङ्कितस्य मे । मा गादिति विभोऽधैव दीक्षां शैक्ष्याय देहि मे ॥ ४३६ ॥
 युक्तमेतदिति प्रोच्यानुगृहीतोऽचलेन सः । प्रश्रयं संश्रयन्नेवमुवाचामिततेजसम् ॥ ४३७ ॥
 ज्वलनः कर्मकक्षाणां पूज्यो ज्वलनजल्ययम् । धर्मः साक्षादिव जयी तव यस्य पितामहः ॥ ४३८ ॥
 अयं च जगवान् धन्यस्तृणवच्यक्तवैत्रवः । तपस्तेजोऽन्निरकोऽर्ककीर्तिर्यस्य च ते पिता ॥ ४३९ ॥
 ज्ञाविनश्चक्रिणस्तस्य ज्ञाविनश्चाहंतस्तव । प्रणिपातं कुर्वतो मे न तज्जा मानिनोऽपि हि ॥ ४४० ॥
 इदं चमरचंचायां मम राज्यममी सुताः । अश्वघोषादयोऽन्यच्च त्वदीयं विद्धि मान्यथा ॥ ४४१ ॥
 इत्युदित्वा सोऽश्वघोषं ज्यायांसं निजमात्मजम् । क्षीरकंठमिवाक्षैःसीदुत्संगेऽमिततेजसः ॥ ४४२ ॥
 ततो नरेन्दैर्ऋयोनिः सहेन्द्राशनिर्नदनः । उपादत्त परित्रज्यामचलस्वामिसंनिधौ ॥ ४४३ ॥
 माता श्रीविजयस्यापि तत्रागत्य स्वयंप्रजा । अचलस्वामिपादान्ते परित्रज्यामुपाददे ॥ ४४४ ॥
 बलं नत्वामितेजा राजा श्रीविजयोऽपि च । अश्वघोषादयश्चेयुः स्थानं निजनिजं ततः ॥ ४४५ ॥

१ शिष्याय । २ कमाण्यव कक्षानि तृणानि तेषां ज्वलनोऽग्निः । ३ बालमिव ।

जगवान् पारयामास यत्र तत्र तदैव हि । सुरैर्द्वादत्तो विदधे पीठं स्वर्णमणीमयम् ॥ ३०९ ॥
 त्रिसंध्यं पूजयामास तर्पीठं स्वामिपादवत् । सुरैर्द्वादत्तोऽसंपूज्य बुभुजे जातुचिन्न हि ॥ ३१० ॥
 स्थानात्ततश्च जगवान् शामे श्रोणसुखे पुरे । आकरे कर्पटे खेटे^३ मंडवे पत्तने वने ॥ ३११ ॥
 नवे नवेऽनवस्थानो विविधाग्निप्रहोद्यतः । षाविंशतिमनुद्विसः सहमानः परीपहान् ॥ ३१२ ॥
 त्रिगुप्तिः पंचसंमितिमौनजाग्निर्भयः स्थिरः । एकाग्रदृग्विजहार वत्सराणि चतुर्दश ॥ ३१३ ॥
 तदानीं च सहस्रात्रवणे सैलतरोस्तले । द्वितीयशुषुष्वध्यानस्थस्तथौ प्रतिमया प्रभुः ॥ ३१४ ॥
 ध्यानांतरे तिष्ठतश्च घातिकर्मचतुष्टयम् । संजवस्वामिनोऽनुष्यद्वाखिनः शुष्कपत्रवत् ॥ ३१५ ॥
 ततश्च कार्तिके मासि पद्मे च धवलेतरे । पंचम्यां च तिथौ शीतरश्मौ मृगशिरःस्थिते ॥ ३१६ ॥
 स्वामिनः कृतपष्ठस्योत्पेदे केवलमुज्ज्वलम् । सद्भाविञ्चूतवस्तूनां दर्शनप्रतिञ्चरिष्व ॥ ३१७ ॥
 परमाधार्मिककृतज्ञेजान्योऽन्यजन्मनः । दुःखास्यांतात्क्षणे सौख्यं तदा निरधिणामचूत् ॥ ३१८ ॥
 सुरासुरैर्द्राः सर्वेऽपि तदानीं चक्षितासनाः । केवलज्ञानर्भहिम कर्तुं तत्र समायतुः ॥ ३१९ ॥
 ततः समवसरणकृते क्षौमेकयोजनाम् । ममूर्जुर्वायुकुमाराः सिषिचुश्च पयोमुचः ॥ ३२० ॥
 बंबंधुर्व्यंतरास्तां च स्वर्णरत्नाश्मन्त्रिः शुनैः । पंचवर्णानि पुष्पाणि विकिरंति स्म तत्र च ॥ ३२१ ॥

१ चतुःशतभागेषु एकरम्यं भागं द्रोणमुत्तं । २ स्थानगेदे । ३ कृपीवलग्रामे । ४ धूलिगाकारवेष्टितो आगः मडवः । ५ तिस्रः
 मनोवचनकायरूपाः गुप्तयः यस्य । ६ पंच ईर्यादयः समितयः यस्य । ७ शुक्लविशेषस्य । ८ केवलज्ञानं । ९ प्रतिभुः प्रतिनिधियुतः
 भाषण्यं “जामीनः” इति ख्यातः । १० प्रकारत्रयोद्भवस्य । ११ महिमानं । १२ पृथ्वीं ।

वर्षे वर्षे चक्रतुः श्रीविजयामिततेजसौ । श्रीमतामर्हतां चैत्येषूच्चैर्महिमत्रयम् ॥ ४६० ॥
 तत्र चैत्रे चाष्टाहिकौ महिमोत्सवौ । देवा नंदीश्वरेऽन्ये तु स्वस्वचैत्येषु कुर्वते ॥ ४६१ ॥
 ततश्चैत्राश्विनयोस्तौ त्रैपृष्ट्यामिततेजसौ । स्वस्वचैत्येषु चक्राते परमष्टाहिकोत्सवम् ॥ ४६२ ॥
 महिमानं तृतीयं तु सीमादौ तावशाश्वतम् । नात्रेयपैत्ये च बलज्ञानश्रमौ च चक्रतुः ॥ ४६३ ॥
 अन्येद्युरमिततेजाः सुमेरौ ज्ञानुमानिव । स्थितः स्वहर्म्ये प्रकृतिपुरुषैः परिवारितः ॥ ४६४ ॥
 तपसाशोषिताशेषमांसशोणितसंचयम् । श्रीष्मर्तुनेव संशुष्कपंकधारिसरोवरम् ॥ ४६५ ॥
 दृश्यमानशिराजालमुषेलमिव सागरम् । जीर्णवंशकटमिव किंटकितितसंधिकम् ॥ ४६६ ॥
 व्यक्तापर्शुमपि द्दामकुक्षिमप्यबिचीषणम् । दीप्यमानं तपस्तेजः संपदा निरवद्यया ॥ ४६७ ॥
 मासद्वयणकं कंचिन्मुनिं चिद्दार्थमागतम् । धर्मादर्शं ददर्शैकं प्रियैकंजिनदर्शनः ॥ ४६८ ॥
 अभ्युत्थायामिततेजाः कृत्वा च त्रिःप्रदक्षिणाम् । वंदित्वा शुद्धैश्चाद्यैस्तं मुनिं प्रत्यवाजयत् ॥ ४६९ ॥
 तदा च तत्र सत्पात्रान्नादिदानप्रजावतः । वसुधाराप्रचृतीनि पंचदिव्यानि जज्ञिरे ॥ ४७० ॥
 धर्म्यया चेष्टयैवं श्रीविजयामिततेजसोः । जगुर्वर्षसहस्राणि श्रूयांसि सुखमग्नयोः ॥ ४७१ ॥
 अन्यदा नंदनवने वंदितुं शाश्वतार्हतः । संश्रूयामिततेजःश्रीविजयावीयतुर्दृषौ ॥ ४७२ ॥
 शाश्वतार्हद्वंदां तौ कृत्वा यावत् कुतूहलात् । त्रांत्वा निरीक्षांचक्राते नंदनोद्यानश्रूमिकाम् ॥ ४७३ ॥
 तावद्दृशतुः स्वर्णशिलाश्रौ चारणोत्तमौ । महर्षी विपुलमतिमहामत्यचिधानकौ ॥ ४७४ ॥

१ अनियमम् । २ प्रधानपुरुषैः । ३ शिराजालं स्नायुसमूहः । ४ ध्वनेरुत्करणमेतत् । ५ “प्रिये च निचदशनात्” इति पाठान्तरम् ।

श्वेतह्रस्वजस्तंजमकरास्यादिचूषितान् । म्रत्याहं चतुरस्तत्र तोरणंस्ते विचक्रिरे ॥ ३२२ ॥
 रत्नपीठं विकृत्यातः परितस्तं विचक्रिरे । रौप्यं वप्रं जवनेशाः सौवर्णकपिशीर्षिकम् ॥ ३२३ ॥
 ज्योतिष्का मध्यमं वप्रं सरलकपिशीर्षिकम् । तौपनीयं विदधिरे ज्रूवध्रूवलयोपमम् ॥ ३२४ ॥
 अथ रत्नमयं वप्रं माणिक्यकपिशीर्षिकम् । तत्रोपरितनं चक्रुर्विमानपतयोऽमराः ॥ ३२५ ॥
 बज्रवृ प्रतिवप्रं च गोपुराणां चतुष्टयम् । द्वितीयवप्रं चैशान्यां देवहृदं व्यधुः सुराः ॥ ३२६ ॥
 ऊर्ध्वप्रांतराधन्या मध्ये चैत्यतरुं व्यधुः । साष्टधन्वशतक्रोशाद्यथोच्चं व्यंतरास्ततः ॥ ३२७ ॥
 तस्याधो मणिनिर्बद्धे पीठे ते हृदकं व्यधुः । तन्मध्ये ग्राक् सांघ्रिपीठं रत्नसिंहासनं ततः ॥ ३२८ ॥
 हृदकोपरि चक्रुश्च ते ह्रन्नत्रितयं शुभ्रम् । दधाते पाण्ड्योर्यदौ चामरे चेंद्रपांडुरे ॥ ३२९ ॥
 चक्रे समवसृत्यग्रे धर्मचक्रं च ज्रासुरं । व्यंतरैर्धर्मचक्रित्वसूचकं परमेशितुः ॥ ३३० ॥
 सुरैः संचार्थमाणेषु सौवर्णेष्वंबुजन्मसु । नवस्वारोपयन्पादौ सुरकोटीजिरावृतः ॥ ३३१ ॥
 प्रातः समवसरणं पूर्वोत्तराविशत्रिभुः । त्रिः प्रदक्षिणयामास तत्र तं चैत्यपादपम् ॥ ३३२ ॥
 नमस्तीर्थीयेति जलपंडरुदंकांतनिवेशितम् । सिंहासनमग्राध्यास्त प्राङ्मुखः परमेश्वरः ॥ ३३३ ॥
 अत्रावात्स्वामिनः स्वामिप्रतिबिंबानि चक्रिरे । रत्नसिंहासनस्थानि व्यंतरा अन्यदिक्ष्वपि ॥ ३३४ ॥
 शिरसः पश्चिमे ज्रागेऽत्रवज्रमंडलं प्रज्योः । इंद्रध्वजः पुरस्ताच्च कुंडलिश्चाध्वनद्विषि ॥ ३३५ ॥

१ प्रतिदिशं । २ कपिशीर्षिकं आकाराग्रं भाषायां “कांगरा” इति ग्रन्थातं । ३ सूर्यचंद्रादिदेवविशेषाः । ४ सुवर्णमयं । ५ पुरह्वान-
 राणां । ६ विश्रामपीठम् । ७ छायार्थं वृक्षविशेषं । ८ पूर्वोत्तरा पूर्वदक्षरेण ।

राजापि व्याजहाराथ देवि देव इव श्रिया । लोकोत्तरबलो ज्ञावी बलञ्जस्तवात्मजः ॥ १३ ॥
 निधानं रत्नगर्भेव मुक्तां वंशलतेव च । तं गर्भं धारयामास ततो देवी वसुंधरा ॥ १४ ॥
 श्रीवत्साकं श्वेतवर्णं पूर्णावयवदृष्टाणम् । समये सुषुवे सूनुं महादेवी वसुंधरा ॥ १५ ॥
 पुत्रस्य जन्मना तेन राजा स्मितसागरः । मुमुदे पार्वणस्येन्दोरुदयेनेव सागरः ॥ १६ ॥
 दिवसे षादशे प्राप्ते षादशादित्यतेजसः । अपराजित इत्याख्यां तस्य सूनोर्व्यधात्पिता ॥ १७ ॥
 पश्यंशुं वन् समाश्लिष्यन्नकं चारोपयन् सुतम् । न व्यरंसीश्रुपो जालु प्राप्तं धनमिवाधनः ॥ १८ ॥
 इतश्च सुस्थितावर्ताजीवः श्रीविजयस्य तु । प्रच्युत्यानुञ्चरादेव्याः कुह्नावततार सः ॥ १९ ॥
 शयानया निशाशेषे विशंतो वदने निजे । देव्यानुञ्चरया सप्त स्वप्ना ददृशिरं तदा ॥ २० ॥
 तत्रादौ केशरिथुवा कुंकुमारुणकेसरः । इन्दुलेखानिजनलक्ष्मरोपमवालधिः ॥ २१ ॥
 कुंजराच्यां पूर्णकुञ्जहस्ताच्यां क्षीस्वारिचिः । क्रियमाणाञ्जिपेका च पद्मा पद्मार्सनस्थिता ॥ २२ ॥
 ध्वंसमानो महाध्वान्तं दोषोपि जनयन्नहः । उदंडतेजःप्रसरस्त्विषामैधिपतिस्ततः ॥ २३ ॥
 स्वच्छस्वापुत्रपयःपूर्णः पुंरुरीकाचिताननः । सुवर्णघटितः पुष्पमाक्षी कुञ्जस्ततोऽपि च ॥ २४ ॥
 नानाजलचरकीर्णो रत्नसंचारजासुरः । गगनोदंचिकह्नोलस्ततः कह्लोक्षिनीपतिः ॥ २५ ॥
 पंचवर्णमणिज्योतिःप्रसरैर्गनांगणे । विपंचितेन्द्रचापश्री रत्नानां संचयस्ततः ॥ २६ ॥

१ पूर्णिमासंबन्धिनश्चंद्रस्य । २ राधिरपि । ३ सूर्यः । ४ पुष्पाणां गालाः संति अस्य । ५ नदीपतिः समुद्रः । ६ विस्तारिता इन्द्रधनुषः शोभा येन सः ।

प्रविश्य प्राग्घारहंतं नत्वाग्नेय्यामुपाविशन् । साधवोऽथ वैमानिक्यः साध्यश्चोर्ध्वक्ष्वः स्थिताः ॥ ३३६ ॥
 अपागघारा प्रविश्यार्हत्पादान्नत्वा च नैर्ऋते । अतिष्ठन् भवनपतिज्योतिष्कव्यंतरस्त्रियः ॥ ३३७ ॥
 प्रत्यगघारेण प्रविश्यार्हंतं नत्वा मरुद्दिशि । तस्थुः क्रमाद्भवनेशज्योतिष्कव्यंतराः सुराः ॥ ३३८ ॥
 उदघारा प्रविश्याथ जिनं नत्वा क्रमेण तु । वैमानिका नरा नार्य ऐशान्यामवतस्थिरे ॥ ३३९ ॥
 आद्यघप्रे चास्थितैवं श्रीमान् संश्रथर्तुर्विधः । वप्रे द्वितीये तिर्यचस्तृतीये वाहनानि च ॥ ३४० ॥
 अथ शक्रो नमस्कृत्य स्वामिनं रचितंजलिः । इति प्रचक्रमे स्तोतुं वाचा ऋक्सनार्थेया ॥ ३४१ ॥
 अनाहूतसहायस्त्वं त्वमकारणवत्सलः । अनन्यार्थितसाधुस्त्वं त्वमसंबंधबांधवः ॥ ३४२ ॥
 अन्नरुक्स्निग्धसनसमर्भुजोऽज्वलवाक्पथम् । अधौतामलशीलं त्वां शैरण्यं शरणं श्रये ॥ ३४३ ॥
 अचंभ्वीरन्नतिना शमिना समवर्त्तिना । त्वया कामकुट्यंतं कुटिलाः कर्मकंटकाः ॥ ३४४ ॥
 अत्रवाय महेशायागदाय नरकछिदे । अरंजसाय ब्रह्मणे कस्मैचिन्नवते नमः ॥ ३४५ ॥
 अद्भुद्वितफलोद्गादनिपातगरीयसः । असंकलितकटपद्मोस्त्वत्तः फलमवानुयाम् ॥ ३४६ ॥
 असंगस्य जिनेशस्य निर्ममस्य कृपात्मनः । मध्यस्थस्य जगन्नातुरनंकस्तेऽस्मि किंकरः ॥ ३४७ ॥
 अगोपिते रत्ननिधावर्धते कटपपादपे । अचिंत्यचिंतारत्ने च त्वय्यात्मायं मयापितः ॥ ३४८ ॥
 फलानुध्यानबंध्योऽहं फलमात्रतनुर्जवान् । प्रसीद यत्कृत्यविधौ किंकर्तव्यजडे मयि ॥ ३४९ ॥

१ चतुर्थकारः । २ गतिक्रुक्त्या । ३ अगतं अभ्यंगरहितम् । ४ अशुजः गलापकर्षरहितः । ५ शरणे साधु । ६ रजोगुणरहिताय ।
 ७ न अंकं विशूलादि चिन्हं यस्य । ८ अवेषने ।

दमितारिस्तु तच्छ्रुत्वा कोऽसाववनिगोचरः । मर्तुकामस्तंपस्वीति वदन्नित्यादिशब्दान् ॥ २०५ ॥
 सत्रातरममुं ह्रुं हत्वा धृत्वाथवा द्रुतम् । समानयध्वं तनयामस्मिन् फलतु ह्रुर्नयः ॥ २०६ ॥
 तेनैवमुक्ताः सुत्रटाः स्फुटमुद्भटवृत्तयः । अधावन्तोदस्तशस्त्रा उदंता इव दन्तिनः ॥ २०७ ॥
 तदापराजितानंतवीर्ययोर्वीर्याशालिनोः । सीरशार्ङ्गप्रभृतीनि दिव्यरत्नानि जज्ञिरे ॥ २०८ ॥
 दमितारिचटास्ते प्राज्ञैकशो दमितारयः । प्रजहुर्युगपच्छैर्धारात्रिरिव वारिदाः ॥ २०९ ॥
 ततोऽचलितयोः क्रोधात् पुरुषव्याघ्रयोस्तयोः । अनायासरणेनापि त्रेसुस्ते हरिणा इव ॥ २१० ॥
 श्रुत्वा पलायितांस्तांस्तु दमितारिरमर्षणः । अचालीजगनं कुर्वन् शस्त्रैर्वनमिवोद्भ्रमम् ॥ २११ ॥
 अरे युध्यस्व युध्यस्व तिष्ठ तिष्ठोपैतापत । मुंच मुंचायुधमदं मरिच्यसि मरिच्यसि ॥ २१२ ॥
 एष रक्षामि ते प्राणान् मुंचेमां स्वामिकन्यकाम् । इत्यादि सुत्रटालापान् विकटाटोपचीषणान् ॥ २१३ ॥
 आकार्ण्य कर्णकटुकान् कनकश्रीरजायत । आर्यपुत्रार्यपुत्रेति जटपंती मोहबिह्वला ॥ २१४ ॥

॥ त्रिजिर्विशेषकम् ॥

स्माहेत्यनन्तवीर्यस्तामंबरे पितृदंबेरात् । किं मुह्यसि मुधा मुग्धे मंडूकरटितादिव ॥ २१५ ॥
 दमितारिं ससैन्यं त्वं मैनाकमिव वज्रिणा । त्रास्यमानं मया पश्य हन्यमानमथापि वा ॥ २१६ ॥
 एवमाश्वास्य कनकश्रियं शार्ङ्गधरो युधि । पंचास्यस्तज्जित इव ववले सापराजितः ॥ २१७ ॥
 कोटिशो वैरिकुट्टाकां दमितारेर्महाजटाः । शाङ्गिणं वेष्टयामासुः प्रदीपं शलज्जा इव ॥ २१८ ॥

१ वराकः । २ उद्भटोद्धता वृत्तिर्धैर्वा ते । ३ उदधिकान्द्रुमा यस्मिस्तत् । ४ आगच्छागच्छ । ५ पितुराडंबरेण । ६ सिंहः । ७ वैरिनाशकाः ।

स्तुत्वैवं विरते शक्रे विश्वस्योपचिकीर्षया । जगवान् संचवस्वामी विदधे देशनामिसां ॥ ३५० ॥
 अनित्यं सर्वमप्यस्मिन् संसारे वस्तु वस्तुतः । मुधासुखद्वेनापि तत्र मूर्ध्नि शरीरिणाम् ॥ ३५१ ॥
 स्वतोऽन्यतश्च सर्वान्यो दिग्म्यश्चागद्भदापदः । कृतांतदंतयंत्रस्थाः कष्टं जीवंति जंतवः ॥ ३५२ ॥
 वज्रसारेषु देहेषु यद्यास्फंदत्यनित्यता । रंजाग्नसगर्जाणां का कथा तर्हि देहिनाम् ॥ ३५३ ॥
 असारेषु शरीरेषु स्थेमानं यश्चिकीर्षति । जीर्णशीर्णपद्मालोत्थे चंचांपुंसि करोतु सः ॥ ३५४ ॥
 न मंत्रतंत्रत्रैपज्यकरणानि शरीरिणाम् । ज्ञाणाय मरणव्याघ्रमुखकोटरवासिनाम् ॥ ३५५ ॥
 प्रवर्धमानं पुरुषं प्रथमं ग्रसते जरा । ततः कृतांतस्त्वरते धिगहो जन्म देहिनाम् ॥ ३५६ ॥
 यद्यात्मानं विजानीयात्कृतांतवशवर्तिनम् । को ग्रासमपि गृह्णीयात् पापकर्मसु का कथा ॥ ३५७ ॥
 समुत्पद्य समुत्पद्य विपद्यंतेऽप्सु बुद्बुदाः । यथा तथा क्षणेनैव शरीराणि शरीरिणाम् ॥ ३५८ ॥
 आढ्यं निःस्वं नृपं रंकं कं मूर्खं सज्जनं खलम् । अविशेषेण संहर्तुं समवर्तीं प्रवर्तते ॥ ३५९ ॥
 न गुणेष्वस्य दाक्षिण्यं द्वेषो दोषेषु वास्ति न । द्वाशिवदरण्यानीं विलुपत्यंतको जनम् ॥ ३६० ॥
 इदं तु मा स्म शंकध्वं कुशास्त्रैरपि मोहिताः । कुतोऽप्युपायतः कायो निरपाथो ज्ञेवेदिति ॥ ३६१ ॥
 ये मेरुं दंरुंसात्कर्तुं पृथ्वीं वा तत्रसात्क्षमाः । तेऽपि त्रातुं स्वमन्यं वा न मृत्योः प्रजविंश्वः ॥ ३६२ ॥
 आ कीटादा च देवैजात्प्रजावन्तकशासने । अनुमत्तो न त्रापेत कश्चिच्छिक्त्वालवंचनम् ॥ ३६३ ॥

१ दंताः एव यंत्राणि तेषु तिष्ठतीति । २ सगर्भाणां सदृशम् । ३ पलालो घासः । ४ तुणनिर्गिते पुरूपे । ५ जलविकाराः भाषायां
 "परपोटा" इति ख्याताः । ६ निर्धनं । ७ पंडितं । ८ गह्वरधरण्यं । ९ नाशरहितः । १० कुल्लः मेरुः दंडः संपद्यते इति दंडसात् । ११ सगर्भाः ।

आपदं मरणं तां ज्ञात्वा च शुचज्जावने । विदधाते अनशनं नमस्कारपरायणे ॥ ३७८ ॥
 कनकश्रीर्विपद्याहं सौधर्मस्वर्गशासितुः । अचूयमग्रमहिषी नाम्ना नवमिका स्वसः ॥ ३७९ ॥
 विपद्य च धनश्रीस्त्वं धनदस्य महिष्यच्छूः । च्युत्वा ततोऽत्र सुमतिः सीरिणस्त्वं सुताजवः ॥ ३८० ॥
 आसीत्तदा नौ संकेतश्चयवते प्रथमं हि या । सार्हृक्षर्मं बोधनीया समुपेत्य द्वितीयया ॥ ३८१ ॥
 त्वां बोधयितुमेषाहमागतास्मि तव स्वसा । जैनं बुध्यस्व धर्मं त्वं संसारोदधितारणम् ॥ ३८२ ॥
 नंदीश्वरमहाद्वीपेऽष्टाहिकाः शाश्वतार्हताम् । यथास्थानं जन्मस्त्राद्युत्सवाञ्जंगमार्हताम् ॥ ३८३ ॥
 तांश्च ता देशनावाचः स्वानुचूताः पुराजने । स्मरानया विस्मरसि किं जन्मांतरनिज्या ॥ ३८४ ॥
 ॥ युग्मम् ॥

देवानामप्यसुखजां मर्त्यजन्मतरोः फलम् । तदादरस्व परिव्रज्यां सिद्धेः प्रियसखीमिव ॥ ३८५ ॥
 इत्युक्त्वा शक्रमहिषी विमानमधिरुह्य सा । ह्युतिचिद्योतयन्ती द्यां ययौ विद्युदिवोपरि ॥ ३८६ ॥
 संजातजातिस्मरणा तजिरा सुमतिस्ततः । पपात मूर्ध्निता चूसौ सद्यो जैवत्रयादिव ॥ ३८७ ॥
 संसिक्ता चंदनाञ्चोन्निर्वीजिता व्यजनानिलैः । लब्धसंज्ञा समुत्तस्थौ निशात्यय इवाथ सा ॥ ३८८ ॥
 सा कृताञ्जलिरित्यूचे ज्ञो ज्ञोः सर्वे कुलोद्भवाः । प्रार्थये पृथिवीनाथा जातिस्मरणवत्यहम् ॥ ३८९ ॥
 मदर्थं यूयमाहूता अनुजानीत तेन माम् । लपादास्ये पारिव्रज्यां जवत्रैमिरुगोषधिम् ॥ ३९० ॥
 ॥ युग्मम् ॥

पूर्वेषां चेत्कचित्कश्चिज्जीवन् दृश्येत कैश्चन । न्यायपथातीतमपि स्यात्तदा कालवचनम् ॥ ३६४ ॥
 अतित्यं यौवनमपि प्रतियंतु मनीषिणः । बलरूपापहारिण्या जरसा जर्जरीभवत् ॥ ३६५ ॥
 यौवने कामिनीत्रिये काम्यंते कामलीलया । निकामकृतथूकारं त्यज्यंते तेऽपि वार्ष्णेके ॥ ३६६ ॥
 अदजितं बहुहृशैरश्रुक्त्वा यच्च पादितम् । तद्याति क्षणमात्रेण निधनं धनिनां धनम् ॥ ३६७ ॥
 उपमां न पदं किं स्यात्फेनबुद्बुदैविद्युता । धनस्य नश्यतोऽवश्यं पश्यतामपि तद्यताम् ॥ ३६८ ॥
 समागमाः सौभाग्याः सुहृद्भिर्बधुचिर्जनैः । स्वस्य वान्यस्य वा नाशे विकृतेऽपकृतेऽपि वा ॥ ३६९ ॥
 ध्यायन्ननित्यतां नित्यं मृतं पुत्रं न शोचति । नित्यताग्रहमूढस्तु कुञ्जजंगेऽपि रोदिति ॥ ३७० ॥
 शरीरयौवनधनबांधवादि न केवलम् । अनित्यं किंतु युवनमप्येतत्सचराचरम् ॥ ३७१ ॥
 इत्यनित्यं विदन् सर्वं शरीरी निष्परिग्रहः । नित्याय नित्यसौख्याय पदाय प्रयतेत तत् ॥ ३७२ ॥
 श्रुत्वा तां देशनां ऋतुः पादपद्मांतिके ततः । नरा नार्यश्च बहवो दीक्षामाददारे तदा ॥ ३७३ ॥
 तदा चारुप्रचृतीनां गणचुन्नामकर्माणाम् । स्वाम्युद्दिदेश त्रिपदीं स्थित्युत्पादाव्ययात्मिकाम् ॥ ३७४ ॥
 धैर्यम्रं शतं गणधरास्ते त्रिपद्यनुसारतः । असूत्रयन् घादशांगीं सचतुर्दशपूर्विकाम् ॥ ३७५ ॥
 उन्नायादाय शक्रोपनीतं चूर्णं क्षिपन्प्रभुः । अनुयोगगणानुज्ञे तेषां ब्रव्यादिभिर्ददौ ॥ ३७६ ॥
 वासान् सुरादयस्तेषु ध्वनदंडुञ्जि चिद्दिपुः । स्वामिवाचं प्रतीहंतस्तरुर्गणचतुश्च ते ॥ ३७७ ॥
 दिव्यसिंहासनं न्यूयोऽप्यध्यास्य ग्राह्मुखो विभुः । अनुशिष्टिमयीं तेषां विदधे धर्मदेशनाम् ॥ ३७८ ॥

१ नारां । २ बुद्बुदो जलविकारः । ३ नाशयुक्ताः । ४ भित्तिः भंगेऽपि । ५ द्वौ अग्रे यस्याः । ६ वासक्षेपात् । ७ ध्वनंतः । ८ दुःमयः यस्मिन्व्यथा तथा ।

सुचिरं स तपस्तेपे सहमानः परीषहान् । अन्ते चानशनं कृत्वा विपद्येन्द्रोऽच्युतेऽचवत् ॥ ४०५ ॥
 अन्तवीर्यजीवोऽपि युक्त्वा दुर्कर्मणां फलम् । निर्ययौ नरकाद्भुजः स्वर्णधातुस्विानवात् ॥ ४०६ ॥
 सोऽस्यैव जंबूद्वीपस्य क्षेत्रे चरतनामनि । वैताढ्यस्योत्तरश्रेण्यां पुरे गगनवह्वजे ॥ ४०७ ॥
 विद्याधरपतेर्मेघवाहनस्य महात्मनः । जायायां मेघमालिन्यां मेघनादः सुतोऽचवत् ॥ ४०८ ॥
 ॥ युग्मम् ॥

क्रमेण यौवनं प्राप्तं तं राज्ये मेघवाहनः । निवेश्य परलोकाय निजकार्यमसाधयत् ॥ ४०९ ॥
 उचयोरपि वैताढ्यश्रेण्योरधिपतिः क्रमात् । स बञ्चैकतेजस्वी द्यावाभूम्योरिस्वार्यभौ ॥ ४१० ॥
 दशोत्तरं देशशतं विज्रज्य तेनुजन्मनाम् । दत्वान्येद्युर्मंदराङ्गिं सोऽगात् प्रहृष्टिविद्यया ॥ ४११ ॥
 तत्रांतर्नदनवनं सिद्धचैत्येऽर्चनं व्यधात् । तदा तत्रावतेरुश्च त्रिदशाः कडपवासिनः ॥ ४१२ ॥
 प्राग्चवत्रातृसौहादादच्युतेन्द्रो विलोक्य तम् । प्राबोधयद्गुरुस्व संसारस्त्यज्यतामिति ॥ ४१३ ॥
 तदामरगुरुर्नाम मुनीन्द्रः समुपाययौ । विद्याधरपतेस्तस्य स्वार्थसिद्धिरिवांगवान् ॥ ४१४ ॥
 तत्पादमूले जग्राह मेघनादस्ततो व्रतम् । अपालयच्चप्रमत्तस्तपो नियमपूर्वकम् ॥ ४१५ ॥
 सोऽपरेष्टुरधारुह्य गिरिं नंदनपर्वतम् । ध्यानी तस्थौ समांबव्य प्रतिमामेकरात्रिकीम् ॥ ४१६ ॥
 तथास्थितं च प्राग्जन्मवैर्यश्वघ्नीवनंदनः । त्रवं त्रांत्वा चिरं दैत्यजन्म प्राप्तो ददर्श तम् ॥ ४१७ ॥
 प्राग्वैराडुपसर्गान् स क्रुद्धस्तस्य महामुनेः । चक्रे निसर्गधीरस्य महाज्ञोस्वि कासरः ॥ ४१८ ॥

१ सूर्यः । २ पुत्राणाम् । ३ पूर्वजन्मशत्रुः । ४ महिषो महावृक्षस्येव ।

पूर्णायामथ पौरुष्यां व्यसाह्रीदेशनां प्रभुः । शाह्याढकबली राजनवनादाजगाम च ॥ ३७ए ॥
 द्विसस्य तस्य खोङ्गइयदर्धं देवैश्च्युतस्य तु । नृपैर्धं नरैर्धं विजज्य जगृहे मुदा ॥ ३७० ॥
 अथोढायोत्तरघारा विनिर्गत्य जगजुरुः । देवहंदे विशश्रामाश्रान्तोऽपि स्थित्तिरीहशी ॥ ३७१ ॥
 स्वाभ्यंघ्रिपीठमध्यास्य चारुर्गणधराश्रीः । स्वामिप्रजावाप्तिदधे देशनां संशयह्विदम् ॥ ३७२ ॥
 द्वितीयस्यां च पौरुष्यां पूर्णयां देशनाविधेः । व्यरंसीत् कालवेलायामगमाध्ययनादिव ॥ ३७३ ॥
 ततश्च स्वामिनं नत्वा सुरासुरनृपादयः । स्वं स्वं स्थानं ययुः सर्वे मुदा वीतोत्सवा इव ॥ ३७४ ॥
 तीर्थे तत्र समुत्पन्नस्त्रिमुखो नाम यद्वराद् । त्रिनेत्रस्त्रिमुखः श्यामः पङ्क्तौर्दुर्बोर्हिवाहनः ॥ ३७५ ॥
 दक्षिणैर्नकुलधरगदाभृदत्रयप्रदैः । युतो वामैर्जुलैर्मातुलिङ्गदामाक्षसूत्रिभिः ॥ ३७६ ॥
 तीर्थे तत्रैव चोत्पन्ना दुरितारिरत्रिख्यर्था । चतुर्भुजा गौरवर्णा मेषवाहनगामिनी ॥ ३७७ ॥
 दक्षिणाभ्यां भुजाभ्यां तु वरदेनाक्षसूत्रिणा । वामाभ्यां शोभमाना तु फणिनात्रयदेन च ॥ ३७८ ॥
 त्रिमुखो दुरितारिश्च ततः शासनदेवते । सन्निधाने सदा त्रुर्त्रुत्तामात्मरुद्वत् ॥ ३७९ ॥
 ततः स्थानात् प्रचुरपि साधुभिः परिवारितः । चतुस्त्रिंशदतिशयान्वितो व्यहरदन्यतः ॥ ३८० ॥
 विभोर्विहरतोऽचूवन् षे लक्षे त्रतिनामथ । त्रतिनीनां तु पङ्क्तिंशत्सहस्राणि त्रिलक्ष्यपि ॥ ३८१ ॥
 सर्वपूर्वचृतां सार्धां शतानामेकविंशतिः । शतानि च षण्वतिरविधिज्ञानशास्त्रिनाम् ॥ ३८२ ॥

१ आढकप्रमाणः शालिबलिः । २ आकाशात् । ३ विश्रामस्थानविशेषे । ४ निष्ठतोस्त्वाः ५ मयूरवाहनः । ६ नाम्ना ।
 ७ चतुर्दशपूर्वधारिणां ।

अथतृतीयः सर्गः ।

अस्यैव जंबूद्वीपस्य प्राग्बिदेहेषु विद्यते । सीताया दक्षिणतटे विजयो मंगलावती ॥ १ ॥
 तत्रास्ति नगरी रत्नसंचया नाम विस्तृता । रत्नसंचयवत्त्वेन रत्नाकरवधूरिव ॥ २ ॥
 तत्र देमं करो नाम योगक्षेमकरः श्रियः । समीरण इवौजस्वी बज्रव वसुधाधरः ॥ ३ ॥
 निर्मला रत्नमालेव रत्नमालेति नामतः । पुष्पमालेव मृद्धंगी तस्याञ्जूसहचारिणी ॥ ४ ॥
 अपरराजितजीवः सोऽच्युतेन्द्रः प्रच्युतोऽच्युतात् । शौर्तिकेयमिव शुक्लौ तत्कुशाबुदपद्यत ॥ ५ ॥
 चतुर्दश महास्वप्नान् वज्रं पंचदशं तथा । सुखसुप्ता महादेवी निशाशेषे ददर्श सा ॥ ६ ॥
 पत्ये प्रबुद्धा साचख्यौ व्याचख्यौ सोऽपि यत्तव । वज्रीव वीरतनयश्चक्रवर्ती ऋविष्यति ॥ ७ ॥
 काले सा सुपुत्रे पुत्रं पवित्रं मधुराकृतिम् । पृष्ठमिव लोकपालं लोकोत्तरपराक्रमम् ॥ ८ ॥
 गर्भीस्थितेस्मिन्ना स्वप्ने देवी वज्रं व्यलोकयत् । तेन वज्रायुध इति तस्य नाम ददौ पिता ॥ ९ ॥
 लोकोत्तरवपुर्लोकचक्रुर्दोषादिने दिने । स्फुटहृलंतिकारिष्टो व्यवधिष्ट क्रमेण सः ॥ १० ॥
 सुरासुरनरस्त्रीणामेकं हृदयमोहनम् । स प्राप यौवनं सर्वकलाजलधिपारगः ॥ ११ ॥
 सोऽथ लक्ष्मीवतीं नाम लक्ष्मीमिव वपुष्मतीम् । राजपुत्रीमुपायंस्त हस्तविन्यस्तकंकणः ॥ १२ ॥

१ गौभितकर । २ स्फुटंती विकसंती ललंतीका गाला तथा अरिष्टः शुभः ।

तुर्यज्ञानिनां द्वादश सहस्राः सार्धकं शतम् । सहस्राणि पंचदश केवलज्ञानिनां पुनः ॥ ३९३ ॥
 वैक्रियलब्धिसहस्रा विंशतिर्विंशतोनिता । द्वादशैव सहस्राणि वादलब्धिमतां पुनः ॥ ३९४ ॥
 सहस्रैः सप्तत्रिन्धूनां श्रावकाणां त्रिलक्ष्यथ । श्राविकाणां च षड्लक्षी सप्तत्रिंशत्सहस्रिका ॥ ३९५ ॥
 ध्यान्य केवलात्पूर्वलक्षं व्यहरत प्रभुः । चतुर्दशाब्द्या च चतुःपूर्वाग्या च विवर्जितम् ॥ ३९६ ॥
 ज्ञात्वात्मनो मोक्षकालं सर्वज्ञो जगवानथ । संमेतशैलशिखरं जगाम सपरिह्वदः ॥ ३९७ ॥
 समं मुनिसहस्रेण तत्र च प्रत्यपद्यत । पादपोषणं नामानशनं संभवप्रभुः ॥ ३९८ ॥
 सुरासुराणामधिपास्तदानीं सपरिह्वदाः । तत्रैत्य ऋकितस्तस्थुः सेवमाना जगत्प्रभुम् ॥ ३९९ ॥
 मासांते संभवस्वामी सर्वयोगनिरोधिनीम् । शैलेशीं शैलनिष्कंपः प्रपेदे ध्यानमंतिमम् ॥ ४०० ॥
 चैत्रस्य सितपंचम्यां विधौ मृगशिरःस्थिते । सिद्धानंतचतुष्कोऽगादव्याबाधपदं प्रभुः ॥ ४०१ ॥
 सहस्रं मुनयस्तेऽपि स्वामिनोऽशा इवामलाः । तेनैव विधिना प्रापुस्तेव परमं पदम् ॥ ४०२ ॥
 पूर्वलक्षाः कुमारत्वे ययुः पंचदश प्रभोः । चतुश्चत्वारिंशज्ज्ये सपूर्वागचतुष्टयाः ॥ ४०३ ॥
 प्रव्रज्यायां पूर्वलक्षं चतुःपूर्वागवर्जितम् । इत्यायुः पूर्वलक्षाणि षष्टिः श्रीसंभवप्रभोः ॥ ४०४ ॥
 अजितस्वामिनिर्वाणात् कोटिलक्षेषु त्रिंशति । सागराणां गतेष्वामीन्निर्वाणं संभवप्रभोः ॥ ४०५ ॥
 तत्राथ संभवजिनाधिपतेः शरीरसंस्कारमन्यदपि कर्म यथावदिन्द्राः ।
 चक्रुर्विंज्ज्य जगुहश्च यथार्हमेते दंष्ट्रा रैदान् दिविषदः पुनरस्थिजातम् ॥ ४०६ ॥

१ अनेकरूपोत्पादकतन्नाग्नि लब्धिशेषवतां । २ तन्नामकं ध्यानम् । ३ दन्तान् । ४ देवाः ।

विद्याधरोऽस्मि वैताड्यशैलादर्थेन केनचित् । अग्रतो गा वलितः सन्निहोद्याने समापदम् ॥ १६ए ॥
 क्षणमस्थामहमिह पश्यद्बुद्यानरम्यताम् । अस्मार्पं यावदुत्प्लुविद्यामाकाशगामिनीम् ॥ १७० ॥
 विद्यायाः पदमेकं मे विस्मृतं तावदेव तत् । आबन्धपद्मः पद्मीवोत्पतामि निपतामि च ॥ १७१ ॥

॥ शुभम् ॥

व्याजहार कुमारोऽपि पुरस्तादपरस्य भेत् । युज्यते पठितुं विद्या महापुरुष तत् पठ ॥ १७१ ॥
 सोऽप्युचे सामान्यपुंसां पुरो विद्या न पठ्यते । महात्मनां त्वाहशां सा देया पाठे तु का कथा ॥ १७२ ॥
 सोऽथ विद्याधरो विद्यां पदहीनां पपाठ ताम् । पदानुसारिधीराख्यत् कुमारोऽपि हि तत्पदम् ॥ १७४ ॥
 विद्याधरः पुनर्चूतविद्याशक्तिस्ततश्च सः । कुमाराय ददौ विद्याः कृतज्ञा हि विवेकिनः ॥ १७५ ॥
 ययौ विद्याधरः सोऽथ कुमारोऽपि यथाविधि । विद्यास्ताः साधयित्वा च महाविद्याधरोऽभवत् ॥ १७६ ॥
 पैतृष्वश्रेयो वसंतसेनायां स च रोपन्नाक् । अद्भमः कनकशक्तेरपकर्तुं मनागपि ॥ १७७ ॥

लज्जया भक्तपानादि परिहृत्य विपद्य च । हिमचूल इति नाम्ना त्रिदशः समजायत ॥ १७८ ॥

॥ शुभम् ॥

वसन्तसेनाकनकमादाभ्यां सहितो महीम् । वज्राम कनकशक्तिर्विद्याशक्त्या समीखत् ॥ १७९ ॥
 स जगामैकदा स्वैरी हिमवन्तं महानिर्मम् । तत्रापश्यच्च विपुलमत्याख्यं चारणं मुनिम् ॥ १८० ॥
 उत्तप्तस्वर्णवर्णं तं तपस्तेज ईवांगवत् । कुशांगं विजितानंगमवेन्दिट्ट स चक्रिततः ॥ १८१ ॥

१ महीम् । २ ईपद्भद्री पक्षो यस्य सः । ३ पदस्थानुसारिणी बुद्धिर्यस्य सः । ४ मूर्तिमत् । ५ विजितः अंगः कामो येन ।

स्वं स्वं स्थानं जगसुरिन्द्राः सुराश्च स्वाम्यस्थीनि स्थापयामासुरुच्चैः ।
अर्चाहेतोर्माणवस्तंजमूर्ध्नि तीर्थशानामर्चनीयं न किंवा ॥ ४०७ ॥

इत्याचार्यश्रीहिमचंद्रविरचिते त्रिशष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये तृतीयपर्वणि श्रीसंभवस्वामिचरितवर्णने

नाम प्रथमः सर्गः ॥ १ ॥

उष्ट्रग्राकारं वैश्वं वेसराणां खरस्वनैः । नादैश्च रणतूर्याणां जगद्धिरोयन् कृणात् ॥ ४० ॥
सुरेन्द्रदत्तनृपतिः सद्यः सर्वांस्त्रिसारतः । उपतस्थे मेघरथं रणातिथ्यविधित्सया ॥ ४१ ॥

॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥

जैत्रं रथं मेघरथोऽप्यथो दृढरथश्च सः । आरुरोह युधे ध्वान्तध्वंसायेव दिवाकरः ॥ ४२ ॥
शंकून् शट्यानि चक्राणि प्रोसान्दंडान् गदा अपि । तीरीतैर्द्वलनाराचप्रचृतीन् विशिखानपि ॥ ४३ ॥
पाषाणलोहगोलांश्च करैर्यत्रैश्च सैन्यकाः । अस्त्रमेघा इवोन्नम्य सैन्ययोर्ववृषुर्वयोः ॥ ४४ ॥
नीरंशः शस्त्रसंपातः सैन्ययोरुन्नयोरपि । तदाचूत् खेचरस्त्रीणां युद्धदर्शनविघ्नकृत् ॥ ४५ ॥
अस्त्रैरस्त्राण्यखंड्यं तान्नज्यंत च रथै रथाः । समरे तत्र द्वादसि यादोच्चिरिव वारिधौ ॥ ४६ ॥
आस्वद्वयमानप्रसरैः कृणादपि परैरथ । प्रन्नजनैर्वनमिवाञ्जि सैन्यं कुमारयोः ॥ ४७ ॥
कुक्षावथ कुमारौ तावद्वैतशुजविक्रमौ । परसैन्यं जगाहते महासर इव द्विपौ ॥ ४८ ॥
उद्भ्रान्तयो र्शिवांचोध्योस्तयोरस्त्रोर्भिमालिनोः । स्वलनाय न केऽप्यत्रे तस्थुः प्रत्यश्रिसैन्यकाः ॥ ४९ ॥
मथ्यमाने बले ताभ्यां करिण्यामिहुवाटवत् । सुरेन्द्रदत्तोऽधाविष्ट युवराजान्वितो युधे ॥ ५० ॥
सुरेन्द्रदत्तः श्रीमेघरथेन युयुधे समम् । युवराजो युवा तस्य समं दृढरथेन तु ॥ ५१ ॥
अन्योऽन्यं चिह्नितुः शस्त्राण्यस्त्राणि च बबाधिरे । रणाजिरे रेजिरे ते चत्वारो लोकपालवत् ॥ ५२ ॥

१ ग्राकारः शब्दविशेषः । २ अश्वतराणाम् । ३ युद्धाय । ४ सर्वाणि शस्त्रविशेषाणि । ५ सर्वे बाणविशेषाः । ६ जलजंतवः ।

७ शत्रुसैनिकाः ।

द्वितीयः सर्गः ।

श्रीमद्भिनन्दनजिनचरित्रम् ।

गुण्डुनन्दनं श्रीमत्सर्वरोषीशानन्दनम् । जगदानन्दनं वन्दे जिनेन्द्रमञ्जिनन्दनम् ॥ १ ॥
तस्य प्रचोर्चव्यजनमोहनिद्रादिवाभुखम् । तत्त्वज्ञानसुधाकुञ्जं वक्ष्ये चरितमुज्ज्वलम् ॥ २ ॥
अस्यैव जंबूद्वीपस्य प्राग्विदेहेषु सुन्दरी । अस्ति श्रीमंगलकुलं विजयो मंगलावती ॥ ३ ॥
तस्यामस्ति समस्तानां रत्नानामाकरोऽब्धिवत् । वसुंधराशिरोरत्नं पूरुत्वं रत्नसंचया ॥ ४ ॥
तस्याप्राप्सिन्महाराजो रंजराज इव श्रिया । महाबलो नाम बलान्महाबल इवापरः ॥ ५ ॥
उत्साहमंत्रप्रच्युताशक्तिभिः स व्यञ्जासत । गंगासिंधुरोहितांशानदीन्निर्हिमवानिव ॥ ६ ॥
स उपायैश्चतुर्भिश्च विषद्वर्गविजित्वरैः । चकासामास दशनैश्चि निर्जरकुंजरः ॥ ७ ॥
देवमर्हंतमेवैकं साधुमेव गुरुं पुनः । धर्मं जिनोपज्ञमेवातिष्ठते स्म स धीनिधिः ॥ ८ ॥
दानशीलतपोचावचेदाऽऽर्चमे चतुर्विधे । सोऽरुल महतां यस्मात्पुण्यं पुण्यानुबंधकम् ॥ ९ ॥
स विवेकी चवोच्चिन्नः सर्वत्रानित्यतां विदन् । नातुप्यन्त्यावकधर्मे देशमात्रविरागिणि ॥ १० ॥
ततो विमलसुरीणां पादांते दांतपुंगवः । सोऽग्रहीत्सर्वविरतिं ब्रतोच्चारणपूर्वकम् ॥ ११ ॥

१ गुणाः एव द्रवः वृक्षाः तेषां नन्दनं नन्दनगणकं वनं । २ प्रातःकालसमानम् । ३ नगरत्वं । ४ कुबेरः । ५ सामदामभेददंडैः ।

एकदा पर्यंतौ तौ पृथग्यूथेन यूथपौ । अन्योऽन्यदर्शनं विंबप्रतिबिंबे श्वेयतुः ॥ ९६ ॥
 प्राग्जन्मरोषाञ्जोषाद्दृवाशी इवाचलौ । परस्परवधायोजौ सवेगावच्यधावताम् ॥ ९७ ॥
 चिरं तौ दन्तिनौ कृत्वा दंतादंति कराकरि । जन्मान्तरेऽपि युद्धार्यमिवोजौ युगपन्मृतौ ॥ ९८ ॥
 अथास्य जंबूवीपस्य क्षेत्रे ञरतनामनि । अयोध्यायां नंदिमित्रोऽञ्जूरिमहिषीधनः ॥ ९९ ॥
 तस्यातिवह्वजे यूथेऽञ्जृतां तौ महिषौ वरौ । यौवनं च प्रपेदाते पीनांगौ कलत्राविव ॥ १०० ॥
 देवानंदकुक्षिन्नवौ शङ्खजघनृपात्मजौ । धनसेननंदिषेणौ महिषौ तावपश्यताम् ॥ १०१ ॥
 अयोध्याराजपुत्राभ्यामयोध्येतां कुतूहलात् । उजौ तौ महिषौ हस्तौ कृतान्तमहिषोपमौ ॥ १०२ ॥
 चिरं युध्वा विपेदाते पुर्यां तौ तत्र भेढकौ । नाम्ना कालमहाकालाबुल्पेदाते दृढांगकौ ॥ १०३ ॥
 दैवादेकत्र मिलितौ प्राग्वैरादञ्जियुध्य तौ । विपद्य कुर्कुटावेताबुत्पन्नौ समविक्रमौ ॥ १०४ ॥
 नैकोऽप्येकेन विजितः पुराभ्येतौ समौजसौ । इदानीमपि हि प्राग्वदेको नैकेन जेष्यते ॥ १०५ ॥
 ऊचे मेघरथः पूर्ववैराविष्टौ न केवलम् । विद्याधराधिष्ठितौ च युध्येते कुर्कुटाविमौ ॥ १०६ ॥
 राज्ञा धनरथेनाश्रोत्रमितैकैत्रुवेरितः । कृतांजलिर्मेघरथः सविस्तरमदोऽवदत् ॥ १०७ ॥
 अस्वैव जंबूवीपस्य क्षेत्रे ञरतनामनि । वैताढ्यस्योत्तरश्रेण्यां स्वर्णनामाञ्जिधे पुरे ॥ १०८ ॥
 नाम्ना गरुन्वेगोऽञ्जृजा गारुन्विक्रमः । सधर्मचारिणी तस्य धृतिषेणेति चानघा ॥ १०९ ॥
 स्वोत्संगस्थितचञ्जार्कस्वमदर्शनसूचितौ । सा चञ्जलिकसूर्यतिलकौ सुषुवे सुतौ ॥ ११० ॥

१ श्रेष्ठौ महिषौ । २ गजहिंभावि । ३ तुल्यबलौ । ४ वकीकृतैकञ्जुकुट्या प्रेरितः ।

दुर्जनैर्निघमानः सन् हृदये मुमुदे चिरम् । साधुभिः पूज्यमानस्तु प्रत्युत त्रपते स्म सः ॥ १२ ॥
 न मनागप्युद्विज्जे क्लिश्यमानोऽपि पापिभिः । महद्भिः पूज्यमानोऽपि स नोत्सेकमशिश्नियत् ॥ १३ ॥
 उद्यानादिषु रम्येषु नारज्यद्विहरन्नसौ । सिंहव्याघ्रादिघोरेषु नारण्येषु व्यरज्यत ॥ १४ ॥
 हेमंते हिमगहनाः क्षपयामास स क्षपाः । बहिः प्रतिमया तिष्ठन्नालानमिव निश्चलः ॥ १५ ॥
 ग्रीष्मे सूर्योष्मन्तीष्मेऽपि कृतोत्सर्गः स आतपे । नाम्बायद्विद्युते किंतु बह्निशौचमिधांशुकम् ॥ १६ ॥
 प्रावृषि दमारुहते तस्यौ प्रतिमया च सः । मतंगज इव ध्याननिर्षेदनयनघ्नयः ॥ १७ ॥
 तपांस्येकावलीरलावलीप्रचृतिकानि सः । सर्वास्थनेकशोऽकार्षीदत्तदृष्टोर्थाजने चया ॥ १८ ॥
 विंशतेः स्थानकानां च मध्यात्कतिपयैरपि । स्थानकैरर्जयामास तीर्थकृन्नामकर्म सः ॥ १९ ॥
 चिरं व्रतं पादायित्वा प्रपन्नानशनः स तु । मृत्वा विमाने विजये महर्दिरजवत्सुरः ॥ २० ॥
 इतश्च जंबूद्वीपस्य द्वीपस्य चरताञ्जिधे । क्षेत्रेऽस्त्ययोध्येति पुरी पुरंदरपुरीसमा ॥ २१ ॥
 प्रतिवेश्म मणिस्तंजसंक्रांतो रजनीकरः । तत्र स्थावरशृंगारादर्शद्विर्दमीं प्रपद्यते ॥ २२ ॥
 तत्र क्रीमामयूरीञ्जिराकृष्याकृष्य लंबितैः । हारैः कद्वपडुमायंते गृहाणामंगण्डुमाः ॥ २३ ॥
 चंद्रकांताईमनिःस्यंदैस्तत्रोच्चैश्चैत्यपंकयः । उदारनिर्जरोजारगिरिलीलां वितन्वते ॥ २४ ॥
 चैत्यात्रे रत्नबज्रोव्यस्तत्र संक्रांततारकाः । विभ्रांति देवतामुक्कुसुमांजलिचित्रैः ॥ २५ ॥

१ ध्यानेन निषेधं स्थिरनयनयोः द्वयं यस्य । २ स्थावरशृंगारदर्पणशोभाग् । ३ आंदोलयितैः । ४ चंद्रकान्तमणिश्रावैः । ५ विभ्रमः शोभा

इदानीमनुचवितुं मधुलक्ष्मीं नवागमाम् । यथोचितपरीवारा गह्वामः प्राणवह्नञ्च ॥ ११६ ॥
 अत्रांतरे च पृथिवीसेना नृपमुपास्थित । दधाना कोटिमूढ्यानि युक्तिपुष्पाणि पाणिना ॥ ११७ ॥
 वीश्यादाय च तान्याशु स्मेराहः स द्वितीश्वरः । यथोचितपरीवारो यथौ चिक्रीरु तत्र च ॥ ११८ ॥
 पृथ्वीसेना त्वनुज्ञाता त्रसंती तत्र चैकतः । ददर्श दन्तमथनं विशिष्टज्ञानिनं मुनिम् ॥ ११९ ॥
 ववंदे मुदिता तं च मुनिं निर्जरञ्जकिञ्चाक् । ज्वनिर्वेदजननीं देशनां चाशृणोत्ततः ॥ १२० ॥
 तत्कालमपि राजानमापृह्य ज्वकातरा । प्रब्रज्यां साददे दन्तमथनस्य मुनेः पुरः ॥ १२१ ॥
 प्रशंसन् पृथ्वीसेनादेव्याश्चारित्रमद्भुतम् । स्वं धामाञ्जयघोषोऽपि जगाम जगतीपतिः ॥ १२२ ॥
 अन्येद्युरञ्जयघोषः स्वमंदिरशिरोऽनुवि । रत्नसिंहासनासीनो विश्रांत इव चास्करः ॥ १२३ ॥
 ददर्श तीर्थकृष्णिं ब्रह्मस्थत्वविहारिणम् । द्वारदेशे प्रविशन्तमनंतं जिनपुंगवम् ॥ १२४ ॥

युगम् ॥

ससंभ्रमं समुत्थाय भोज्यमादाय चोचितम् । जपतस्थे जगवन्तं स प्रणामपुरःसरम् ॥ १२५ ॥
 पारयामास जगवानपि तद्वत्तत्रिक्रया । देवैश्च विदधे तत्र वसुधारादिपंचकम् ॥ १२६ ॥
 कृतपारणकोऽन्यत्र जगाम जगवानपि । ब्रह्मस्था हि जिना नान्यमुनिवत्कचिदासते ॥ १२७ ॥
 विहरन्नन्यदोत्पन्नकेवलोऽनन्ततीर्थकृत् । एत्य वज्रपुरे तत्र नगरे समवासरत् ॥ १२८ ॥
 एत्य ज्वत्पञ्चयघोषः कृत्वा त्रिश्च प्रदक्षिणाम् । तं ववंदेऽशृणोऽर्चमर्देशनां च ज्वहृदिदम् ॥ १२९ ॥
 देशनान्ते जगवन्तं नत्वा राजैवमब्रवीत् । त्वमत्र ज्विनां पुल्लैः कल्पद्रुम इवागमः ॥ १३० ॥

तत्र खेलायमानाढ्यदलनागृहदीर्घिकाः । निर्यदप्सरसो लक्ष्मीं हरन्ति क्षीरनीरुधेः ॥ १६ ॥
 तत्र चाकंठमग्नानां गौरांगीणां मुखैः क्षणम् । कनकाञ्जोजमालिन्यो राजन्ते गृहदीर्घिकाः ॥ १७ ॥
 उद्यानैर्विपुलैस्तत्र श्यामायन्ते बहिर्युवः । अधित्यका युव इव गिरेर्वोरिधरनैवैः ॥ १८ ॥
 वप्रो वलयितस्तत्र महादीर्घिकया नृशम् । ह्युसदीर्घिक्येवाष्टौपदशैलो विराजते ॥ १९ ॥
 तत्रानुवेश्म दातारो दिवि कटपट्टुमा इव । सर्वदा सुलज्जा एव दुर्लभाः पुनरर्थिनः ॥ २० ॥
 बभ्रूव तस्यामिश्रवाकुलक्षीरोदचञ्जमाः । नृपतिः संवरो नाम सर्वारिश्रीस्वयंवरः ॥ २१ ॥
 तस्याज्ञासाधिताशेषञ्चूतलस्यैकञ्चूजः । ऋविणं कृपणस्येव न कोशोन्निर्ययावसिः ॥ २२ ॥
 महाचुजेन तेनोग्रप्रतापप्रज्ञविष्णुना । एकहन्त्रा मही चक्रे द्यौरिवैकनिशाकरा ॥ २३ ॥
 स दृढं वसुधां दध्रे दिग्यात्रायामिनोऽन्यथा । अस्य सेनाचरोणेषा विशीर्येत सहस्रशः ॥ २४ ॥
 दासीरिव समाकृष्य समाकृष्य दिगंततः । श्रियो निगडयामास स गुणैश्चपला अपि ॥ २५ ॥
 स राज्ञामाहूतैर्दम्भैर्नोत्सिकं जातु शिश्रिये । सरिदंज्रोन्निरञ्जोधिः किं माद्यति मनागपि ॥ २६ ॥
 प्रसन्नचेताः सततमगृधुः सोऽप्रमर्दरः । ईश्वरे च दरिद्रे च समो मुनिस्त्रिवाचवत् ॥ २७ ॥
 प्रजाः शशास धर्माय न पुनः सोऽर्थकाम्यया । द्विषोऽशिपत्प्रजान्नाणकृते द्वेषधिया न तु ॥ २८ ॥
 एकतः सर्वकृत्यानि धर्मकृत्यमश्रैकतः । युगपद्धारयामास स तुलायामिवात्मनि ॥ २९ ॥

१ निर्गच्छत्यः अप्सरसः यस्मात् । २ पर्वतासन्नाः । ३ देववापिकया । ४ तन्नामागिरिः । ५ कोशः निधिः खड्गपिधानं च ।
 ६ खड्गः । ७ गर्व । ८ नदीजलैः । ९ अलुब्धः । १० प्रमादरहितः ।

पूर्णे च समये सूनुं सुपुत्रे वज्रमादिनी । वज्रप्रचूर्तयो जन्माज्जिपेकं तस्य च व्यधुः ॥ १५५ ॥
 नाम्ना घनरथः सोऽद्याप्यवनीं पाति तीर्थकृत् । विजयवैजयंतौ तु जातौ विद्याधरौ युवाम् ॥ १५६ ॥
 इति पूर्वजवान् श्रुत्वा प्रीतौ नत्वा च तं मुनिम् । प्राग्जन्मपितरं ब्रह्मत्या त्वां झटुं ताविहागतौ ॥ १५७ ॥
 प्रचक्रतुः संक्रमणमनयोस्ताम्रचूर्मयोः । तौ तु त्वदर्शनोपायचूतं स्वामिन् कुतूहलात् ॥ १५८ ॥
 इतश्च गत्वैतौ जोगवर्धनस्यांतिके गुरोः । प्रब्रज्य क्षीणकर्माणौ प्राप्स्यतः पदमव्ययम् ॥ १५९ ॥
 श्रुत्वेति प्रकटीचूय पूर्ववत् सुतमानिनौ । विद्याधरौ घनरथं तौ नत्वा जग्मतुर्गृहम् ॥ १६० ॥
 एतत्तु कुर्कुटौ श्रुत्वा तावचितयतामिति । अहो ईदृगसारोऽयं संसारः क्लेशकारणम् ॥ १६१ ॥
 नृजन्मनि वणिग्भ्यामप्यावाच्यां किमुपार्जितम् । दुरेऽस्त्वन्यद्येन नूयो नृजन्मापि हि दुर्लभम् ॥ १६२ ॥
 इदानीं शासलुब्धान्यां लुब्धकान्यामिवान्वहम् । तैस्तरुपाथैरावाच्यां वंचिताः प्राणिनो ह हा ॥ १६३ ॥
 वञ्चयित्वा चिरं लोकं कूटमानतुलादिभिः । असंतुष्टौ मिथोऽप्यावां धिक् तदा क्लहायितौ ॥ १६४ ॥
 आर्तध्यानं प्रपन्नौ च निहत्यावां मिथो मृतौ । प्राप्तवन्तौ तरुफलं च तिर्यग्योनिमनेकशः ॥ १६५ ॥
 विमृश्यैवं नृपं नत्वा प्रोचतुस्तौ स्वप्नापया । देवादिश किमद्यावां कुर्वहे हितमात्मनः ॥ १६६ ॥
 विज्ञाय चावधिज्ञानाज्जा घनरथोऽवदत् । अर्हन् देवो गुरुः साधुर्धर्मो जीवदयास्तु वाम् ॥ १६७ ॥
 एवं घनरथेनोक्तं कुर्कुटौ प्रतिपद्य तौ । प्रयेदाते अनशनं विपेदाते उजावपि ॥ १६८ ॥
 मृत्वाचूतां चूतरलामहादव्यां महर्षिकौ । ताम्चूतलस्वर्णचूतसंज्ञौ तौ चूतनायकौ ॥ १६९ ॥

१ इन्द्रादयः । २ तव दर्शने उपायभूतमिति संक्रमणविशेषणम् । ३ मुग्धवधाजीवी लुब्धकः । ४ कलिं कृतवन्तौ । ५ त्रियेते स्म ।

सिद्धार्थी नाम शृङ्गांतमंडनं शुद्धवंशजा । सधर्मचारिणी तस्य बभूव गुणहारिणी ॥ ४० ॥
 विलासमंदया गत्या चृशं मधुरया गिरा । चकासामास सा राजहंसीव मधुराकृतिः ॥ ४१ ॥
 तस्यां च पुष्टलावण्य निम्नगायां मनोरमम् । वक्रनेत्रं पाणिपादं पद्मखंडमिवाशुभ्रत ॥ ४२ ॥
 इंद्रनीलमयीवांतर्विलोचनकुशेशये । मुक्तामयीव दंतेषु वैडुमीवौष्टपत्रयोः ॥ ४३ ॥
 नखेषु शोणैश्ममयीवांगे स्वर्णमयीव च । बज्रासे चारुसर्वांगमपि रत्नमयीव सा ॥ ४४ ॥ युग्मम् ॥
 नगरीणां विनीतेव विद्यानामिव रोहिणी । मंदाकिनीव सरितां सा सतीनामञ्जुहुरि ॥ ४५ ॥
 नाकुप्यत् प्रणयेनापि सा पत्यौ यत्कुलस्त्रियः । पतिव्रतात्वे व्रतवदतिचारस्य श्रीखः ॥ ४६ ॥
 तस्यामात्मानुरूपायां प्रेयस्यां प्रेम भूपतेः । अजायताविसंवादि नीलीरागसहोदरम् ॥ ४७ ॥
 अबाधितौ मदस्थानैः सर्वैर्धर्माविबाधया । दंपती बुभुजाते तौ तत्तद्वैपयिकं सुखम् ॥ ४८ ॥
 इतो विमानविजये त्रयस्त्रिंशतमर्णवांन । जीवो महाबलस्यायुः सुखमग्नोऽस्त्यवाहयत् ॥ ४९ ॥
 वैशाखसितचतुर्थ्यामग्निचिस्थे निशाकरे । ततश्च्युत्वा स सिद्धार्थादेवीकुक्षाववातरत् ॥ ५० ॥
 ज्ञानत्रयधरे तत्रावतीर्णे त्रिजगत्यपि । उद्योतोऽभ्रसुखं चासीन्नारकप्राणिनामपि ॥ ५१ ॥
 सुखसुखा तु सा देवी निशायाः प्रहरेंऽतिमे । मुखे प्रविशतोऽप्राह्नीन्महास्वप्नांश्चतुर्दश ॥ ५२ ॥
 श्वेतवर्णेश्चतुर्दतः करी कुंदंद्युतिर्वृषः । न्यात्तवक्रो हरिर्लक्ष्मीरन्निषेकमनोरमा ॥ ५३ ॥

१ अंतःपुरभूषणं । २ निम्नगा नदी । ३ कुशेशयं शतपत्रकमलं । ४ पद्मरागमणिमयी । ५ त्रिधादेवीनां अत्रिमा देवी । ६ गंगा ।
 ७ अतिक्रमणस्य । ८ विसंवादः वंचनायुक्तभाषणं स नास्त्यस्मिन् । ९ सागरोपमात् । १० कुंदं माध्यकुसुमं । ११ ब्यात्तं विवृतं वक्रं सुखं येन सः

उदधिर्दिवणोदोऽयं नैऋचक्रनिकेतनम् । अयं च धातकीखंमन्नीपः कालोदवेष्टितः ॥ १८४ ॥
 कुचमेरुगिरी चैतावहस्तान्नशिवांकितौ । ईश्वकारौ गिरी चैतौ शाश्वताहत्पवित्रितौ ॥ १८५ ॥
 अदोऽर्धपुष्करद्वीपं धातकीखंमसन्निभम् । मानुषोत्तरशैलोऽयं मर्त्यचूर्णं ह्यतः परम् ॥ १८६ ॥
 इत्थमाख्यानपूर्वं तौ दर्शयित्वा वसुंधराम् । आनिन्यतुर्मेघरथं नगरीं पुंडरीकिणीम् ॥ १८७ ॥
 राजौकसि कुमारं तं मुक्त्वा च प्रणिपत्य च । विधाय रत्नवृष्टिं च जम्भतुर्निजमाश्रयम् ॥ १८८ ॥
 अथैकदा घनरथोऽन्येत्य लोकान्तिकामरैः । तीर्थं प्रवर्तयेत्युच्चैः स्वयं बुद्धोऽपि बोधितः ॥ १८९ ॥
 राज्ये मेघरथं यौवराज्ये दृढरथं तथा । न्यस्य दत्त्वाब्दिकं दानं दीक्षां घनरथोऽग्रहीत् ॥ १९० ॥
 उत्पन्नकेवलज्ञानो चविकान् प्रतिबोधयन् । तीर्थं करो घनरथो विजहार वसुंधराम् ॥ १९१ ॥
 नरेन्द्रवृन्दमुकुटोद्भृष्टपादांबुजासनः । राजा मेघरथस्तूर्वीमशादृढरथान्वितः ॥ १९२ ॥
 अन्यदा देवरमणनाशुद्याने रिरंसया । ययौ जनोपरोधेन राजा मेघरथः स्वयम् ॥ १९३ ॥
 तत्राशोकतले सार्धं प्रियया प्रियमित्रया । स कारधितुमारोत्रे संगीतमविगीर्तकम् ॥ १९४ ॥
 अत्रान्तरे तस्य पुरः प्राञ्जरासन्महीपतेः । जूताः सहस्रशोऽपूर्वसंगीतकचिकीर्षया ॥ १९५ ॥
 विशालैरुदरैः केऽपि लंबोदरसहोदराः । क्षामैस्तैरेव केचिच्च पातालानीव वित्रतः ॥ १९६ ॥
 प्रलंबैः कर्कशैः पादैस्ताडारूढा इवापरे । केचिदप्यायतैर्दोर्भ्रिडुमाः साजगरा इव ॥ १९७ ॥

१ नकाणां मकराणां चक्रस्य समूहस्य स्थानम् । २ धनुर्वदाकारी । ३ सांवत्सरिकम् । ४ रंतुमिच्छया । ५ लोकस्याग्रहेण ।
 ६ बुंदरम् । ७ कृशैः । ८ तालवृक्षाारूढाः ।

पंचवर्णा च पुष्पस्रक् पूर्णेश्च रजनीकरः । द्योतमानश्च मार्त्तंडः किंकिणीमालितो ध्वजः ॥ ५४ ॥
 पूर्णकुंजश्च सौवर्णः पद्मह्वत्रं महासरः । उत्तरंगः सरिन्नाथो विमानं च मनोरमम् ॥ ५५ ॥
 रुचिरो रत्नपुंजश्च निर्धूमश्च विजावसुं । प्रबुद्धा स्वामिनी स्वप्नानेतान् राज्ञे शशंस च ॥ ५६ ॥
 एभिः स्वमैस्तव देवि ज्ञात्री त्रिजगदीश्वरः । नूनं सूतुरिति स्वप्नान्पार्थिवोऽपि व्यचारयत् ॥ ५७ ॥
 इंद्रा अपि समेत्यैवं स्वमार्थं व्याचचक्षिरे । चतुर्थस्तीर्थनाथस्ते देवि सूतुर्नैविष्यति ॥ ५८ ॥
 तं देव्यपि निशाशोपं जाग्रत्येवात्यवाहयत् । निद्रा दूरं ययौ तस्या हर्षेणैवापहस्तिता ॥ ५९ ॥
 सिद्धार्थास्वामिनी कुक्षौ गर्भः सोऽथ दिने दिने । पद्मकोशे वीजकोश इव गूढमवर्धत ॥ ६० ॥
 सिद्धार्था स्वामिनी गर्भं सुखेन तमधारयत् । तादृशानामवतारः सुखाय जगतोऽपि हि ॥ ६१ ॥
 ततो नवसु मासेषु दिनेष्वर्धाष्टमेषु च । माघशुक्लद्वितीयायामग्निचिस्थे द्रुपकरे ॥ ६२ ॥
 सिद्धार्था स्वामिनी सूनुमनूनं तेजसा रवेः । सुखेन सुपुत्रे स्वर्णवर्णं हृद्वगलांठनम् ॥ ६३ ॥
 लोकरत्रयेऽपि युगपदुद्योतोऽचूत्तदा क्षणम् । क्षणं च सौख्यमुत्पेदे नारकप्राणिनामपि ॥ ६४ ॥
 पदपंचाशाद्विष्णुमार्यः स्वस्वस्थानाडुपेत्य ताः । देव्याः सूतोश्च विदधुः सूतिकर्म यथोचितम् ॥ ६५ ॥
 विज्ञायासनकंपेन शक्रोऽर्हज्जन्म तत्तदा । आर्ययौ पालकारुढः स्वामिवेश्मारेः सह ॥ ६६ ॥
 शक्रो विमानाडुत्तीर्थं प्राविशत्स्वामिवेश्म तत् । तत्र च स्वामिनं स्वामिजननीं च नमोऽकरोत् ॥ ६७ ॥
 दत्त्वावस्वार्पिनीं देव्याः पार्थ्वं सौधर्मवासवः । निधायार्हत्प्रतिंडं पंचरूपोऽञ्जवत्स्वयम् ॥ ६८ ॥

१ अग्निः । २ अपसारिता । ३ अर्घः अष्टसंख्यापूरकः येषु । ४ पूर्णं । ५ हृद्वगः कपिः लांछनं चिन्हं यस्य । ६ अवस्वार्पिनीं निद्रां ।

तस्यापारो यशोराशिः पयोराशिरिवापरः । जग्रसे विद्धिपां कीर्तीर्गुर्धरपि नदीखिव ॥ ११ ॥
 प्रजावसाधिताशेषद्विपस्तस्यैकचूपतेः । अस्त्राण्यव्यापृतान्यासस्त्रिधानीकृतवित्तवत् ॥ १३ ॥
 गलेषु युध्यमानानां पृष्ठेषु शरणाधिनाम् । पादं पाणिं च स ददौ निर्विशेष इव ह्ययोः ॥ १४ ॥
 तेन कोशादपकृष्टस्तरवारी रणांगणे । कोशीबच्चूव स्वयमभ्यागताया जयश्रियः ॥ १५ ॥
 बंधुर्न्यायः प्रिया कीर्तिः सुहृदो विमला गुणाः । पत्तिः प्रताप इत्यासीत्तस्यांगोत्थः परिहृदः ॥ १६ ॥
 समुन्नतिजुपस्तस्य जगदानंददायिनः । जीमूतस्येवाचिरांशुरचिरा नाम पत्न्यञ्जत् ॥ १७ ॥
 यथा बभूव सा देवी स्त्रीजनेषु शिरोमणिः । तस्याः शीलमपि तथा गुणेषु विनयादिषु ॥ १८ ॥
 सतीमतेह्लिका साधान्मुदयस्य विचूयणम् । बहिर्मुक्ताहार इव मध्येपतिमहर्निशम् ॥ १९ ॥
 तन्निर्माणबहिर्चूतैः परमाणुकणैरिव । सृष्टाः सुरस्त्रियोऽप्याजांस्तद्रूपालोकने सति ॥ २० ॥
 विचरन्ती जगद्घंटा पादचक्रमणेन सा । पृथिवीं पावयामास प्रवाहेणैव जाह्नवी ॥ २१ ॥
 हीनमत्कन्धरा नित्यमपश्यद्भुवमेव सा । मत्पतेरपि पाटयेयमिति प्रीतिवशादिव ॥ २२ ॥
 सर्वेऽपि स्त्रीगुणास्तस्यामवदात्ताश्चकाशिरे । यथा सौमनसोद्यानवीथ्यां कुसुमजातयः ॥ २३ ॥
 विश्वसेनाचिरादेव्योः साम्राज्यसुखलीनयोः । कावः कियानपि ययाविन्देन्जात्योखिवोन्मुदोः ॥ २४ ॥
 इतश्च सर्वार्थसिद्धे विमानेऽनुत्तरोत्तमे । सुखमग्नो मेघरथजीवः स्वायुरपूरयत् ॥ २५ ॥

१ अग्रयुक्तानि । २ युध्यमानानां गलेषु पादं शरणार्थिनां पृष्ठेषु हस्तगिति क्रमात् । ३ असिः । ४ मेघस्य विशुद्धिव ।

५ सतीषु श्रेष्ठा ।

एकः शक्रः प्रभुं दध्रेऽन्यश्नत्रं द्यौ च चामरे । कुंलिशं नतयन्नन्यो नृत्यन्नेव ययौ पुरः ॥ ६ए ॥
 प्राप मेरावतिपांशुकंबलां स क्षणाह्निलाम् । तत्सिंहासनमध्यास्त शक्रोऽकारोपितप्रभुः ॥ ७० ॥
 तत्राच्युतादयोऽपींजास्त्रिषष्टिः सपरिह्वदाः । समेत्यास्तपयन्नाथमंत्रस्कृन्त्रैर्यथाविधि ॥ ७१ ॥
 पंचमूर्त्तीं च्येशानोऽप्यंके स्वामिनमादधे । एकह्वत्रं चामरे द्यौ शूलमन्यः पुरःसरः ॥ ७२ ॥
 विचक्रे स्फाटिकादुद्दणैश्चतुरो दिक्चतुष्टये । तच्छृंगोत्थैर्जलैः शक्रोऽस्तपयत्परमेश्वरम् ॥ ७३ ॥
 प्रभुं विलिप्य संपूज्य वस्त्रालंकरणादिना । उत्तार्यारान्त्रिकं चेत्यं शक्रः प्रांजलिरस्तवीत् ॥ ७४ ॥
 स्वामिंश्चतुर्थतीर्थेश चतुर्थारनजोखे । चतुर्थपुरुषार्थश्रीप्रकाशक जय प्रभो ॥ ७५ ॥
 चिरान्नाथेन जवता सनाथमधुना जगत् । विवेकचौरैर्मेहाद्यैर्नैवोपद्रोष्यते क्वचित् ॥ ७६ ॥
 पादपीठलुठन्मूर्ध्नि मयि पादरजस्तव । चिरं निविशतां पुण्यपरमाणुकरणोपमम् ॥ ७७ ॥
 महृशौ त्वन्मुखासक्ते हर्षबाष्पजलोमिन्निः । अप्रेक्ष्यप्रेक्षणोद्भूतं क्षणात्क्षालयतां मलम् ॥ ७८ ॥
 मम त्वदर्शनोद्भूताश्चिरं रोमांचकंटकाः । नुदंतां चिरकालोत्थामसदर्शनवासनाम् ॥ ७९ ॥
 त्वदास्यंलासिनी नेत्रे त्वदुपास्तिंकरौ करौ । त्वज्जुणश्रोतृणी श्रोत्रे न्यूयास्तां सर्वदा मम ॥ ८० ॥
 कुंवापि यदि सोत्कंठा त्वद्गुणग्रहणं प्रति । ममैषा चारती तर्हि स्वस्त्येतस्यै किमन्यथा ॥ ८१ ॥
 तत्र प्रेष्योऽस्मि दासोऽस्मि सेवकोऽस्म्यस्मि किंकरः । ओमिति प्रतिपद्यस्व नाथ नातः परं भुवे ॥ ८२ ॥
 स्तुत्वैवं पंचधाजूयेशानादादाय च प्रभुम् । प्राग्वह्यत्रादिच्युत्कः स्वामिवेश्म क्षणाद्ययौ ॥ ८३ ॥

१ वज्रं । २ तन्नाम्रीशिलाम् । ३ बलीवर्दान् ४ लासिनी नर्तके । ५ उपास्तिः उपासना ।

नञस्यकृणसप्तम्यां ऋणीस्ये निशाकरे । ततश्च्युत्वाचिरादेव्याः स कुट्टौ समवासरत् ॥ १६ ॥
 सुखप्रसुप्तया देव्या निशाशेषे क्रमादमी । मुखे विशंतोऽदृश्यंत महास्वमाश्वबुर्दश ॥ १७ ॥
 क्षीरन्मदजलामोदमाघन्मधुलिहां स्वनैः । मुखे प्रवेशनानुज्ञां याचमान इव क्षिपः ॥ १८ ॥
 त्रसत्सैमाघः कैलासगंडशैल इवामलः । उर्ध्वंरुंरुरीकधिंडुटाकोऽङ्गलिषा वृषः ॥ १९ ॥
 उन्नालमुकुली चूतरकराजीवबंधुना । उर्ध्विसवालहस्तेन शोचमानश्च केसरी ॥ २० ॥
 क्रियमाणात्रिषेका च करिच्यां पार्श्वयोर्षयोः । महाबद्धमीदिव्यरूपा रूपान्तरमिवात्मनः ॥ २१ ॥
 पंचवर्णैर्दिव्यपुष्पैर्दाम अश्रितमायतम् । कञ्जुरोहितसंकाशमाकाशश्रीविभूषणम् ॥ २२ ॥
 अखंरुमंडलोद्योती पार्वणो रजनीपतिः । नैर्मह्यञ्जुमिः ककुंचामादर्श इव रंजतः ॥ २३ ॥
 सत्यामपि वित्रावर्या दर्शयन् वासरश्रियम् । करांकुरैरप्ररोहैकमहाकन्दो दिनेश्वरः ॥ २४ ॥
 पाताकाया लासिकैया इव लासैकैर्मदिरम् । दृशां विश्रामसदनमायतश्च महाध्वजः ॥ २५ ॥
 श्रौमोदमेदुरस्मरसरोजविहिताननः । विशालपूर्णकुञ्चश्च श्रीदेवा इव विर्धरः ॥ २६ ॥

१ भाद्रपदमासः । २ क्षरन्मदजलस्थामोदेन सत्तानां अमरणम् । ३ जंगमत्वमिति तात्पर्यम् । ४ अंगकांत्या विकसितकमलानां
 शोभां चोरयतीति तथा । ५ ऊर्ध्वनालं मुकुलीभूतं च यद्रक्तकमलं तत्सदृशेन । ६ ऊर्ध्वकृतपुच्छेन । ७ अचिरादेव्याः प्रतिकृतिभिर्व ।
 ८ इन्द्रधनुःसदृशम् । ९ पूर्णमायाः । १० दिशाम् । ११ रूयमयः । १२ कराः किरणा एवाङ्कुराः तेषां प्ररोहेऽद्वितीयो
 महाकन्दसमानः । १३ नर्तक्याः । १४ नृत्यैकमंदिरम् । १५ आमोदेन व्याप्तानि यानि प्रकृष्टकमलानि तैः छत्रमुखः । १६ आसनम् ।

तत्रापस्वर्वापिनीमहत्प्रतिविम्बं च सोऽहरत् । देव्याः पार्श्वे च निदधे तथा स्थित्या जगत्पतिम् ॥ ८४ ॥
 स्वामिहर्म्यार्थात्ततः शक्रो मेरुतोऽन्ये तु वासवाः । यथायथागतेनैव स्वं स्वं स्थानं ययुः क्षणात् ॥ ८५ ॥
 राज्ञापि विदधे प्रातः स्रुजन्मोत्सवो महान् । हर्षस्यैकातपत्रत्वजनकः सकले जने ॥ ८६ ॥
 कुलं राज्यं पुरी चात्रान्यनंदजर्भगे हि तत् । अत्रिनंदन इत्यस्य पितरौ नाम चक्रतुः ॥ ८७ ॥
 शक्रसंक्रमितसुधां स्वकीयांगुष्ठकाल्पिवन् । पाह्यमानो द्युधात्रीभिः क्रमेण ववृधे प्रभुः ॥ ८८ ॥
 सुरासुरकुमरैश्च चित्रक्रीडनपाणिभिः । विचित्रक्रीडया क्रीडन् बाह्यं स्वाम्यत्यवाहयत् ॥ ८९ ॥
 उद्यानपादप इव वसंतमिव यौवनम् । सर्वांगशोभाजनकं प्राप स्वाम्यत्रिनंदनः ॥ ९० ॥
 सार्धधन्वत्रिशत्युच्चो जानुलंबिचुजो बभौ । सदोलाडुशिवाबद्धदोलायष्टिभ्यः श्रियः ॥ ९१ ॥
 ज्ञात्वागंडस्थलेनार्धचंद्रशोभाञ्चिचाविना । मुखेन च बभौ स्वामी पूर्णेंद्रश्रीविडंबिना ॥ ९२ ॥
 स्वर्णशैलशिलोरस्कः पीनस्कंधः कृशोदरः । एण्णैजंधो जगन्नाथः कूर्मेघ्नतपदोऽशुभ्रत् ॥ ९३ ॥
 विषयेषु निरीहोऽपि जोग्यं कर्म निजं विदन् । पितृभ्यां प्रार्थितो राजपुत्रीः प्रचुरुपायत ॥ ९४ ॥
 क्रीमोद्यानसरोवापीशिलादिषु यदृढया । स रामाभिः समं रेमे तारात्रिशिव चंद्रमाः ॥ ९५ ॥
 इडं च जन्मतः स्वामी सौख्यमशोऽहमिंद्रवत् । पूर्वलक्ष्मणादशकं गमयामास सार्धकम् ॥ ९६ ॥
 अनुनीय न्यधाद्भ्राज्येऽत्रिनंदनविभुं ततः । स्वयं तु संवरनृपः प्रब्रज्याराज्यमाददे ॥ ९७ ॥
 शशास दीलयया स्वामी ग्राममेकमिवावनिम् । त्रिजगन्नाणशौभस्य तस्योर्वीशासनं कियत् ॥ ९८ ॥

१ निद्रां । २ चित्राणि विचित्राणि क्रीडनानि क्रीडासाधनानि पाणिषु कसेषु येषाम् । ३ एण्याः मृग्याः जंघा इव जंघा यस्य ।
 ४ निर्गता ईहा इच्छा यस्य । ५ त्रयाणां जगतां त्राणे रक्षणे शौडः चलुरः तस्य ।

अर्हतोऽर्हजनन्याश्च योऽशुचं चिंतयिष्यति । तस्यार्जकमंजरीवद्भेत्स्यते सप्तधा शिरः ॥ ९६ ॥

॥ युग्मम् ॥

रत्नस्वर्णमहाबुद्धिं नगरे हस्तिनापुरे । तत्राकरोद्वैश्रवणः पाकशासनशासनात् ॥ ९७ ॥
तां चापस्वापनीं देव्याः पद्मिन्या इव चास्करः । हरिर्जहार तच्चार्यप्रतिबिंबं द्रणादपि ॥ ९८ ॥
अथार्हतः पंचधात्रीरादिश्याप्सरसो हरिः । ततो नंदीश्वरेऽगह्वन्मेरोरन्ये तु वासवाः ॥ ९९ ॥
शाश्वतार्हप्रतिमानां तत्र चाष्टाहिकोत्सवम् । विधाय विधिवत्प्रीताः सर्वे स्वस्वपदं ययुः ॥ १०० ॥
अपनिचा ततो देवी दिव्यालंकारवाससम् । दिव्यांगरागमुत्तेजःप्रसरं सूनुमैदहत ॥ १०१ ॥
आनंदरजसोऽजान्तो गत्वा देव्याः परिहृदः । राज्ञेऽशंसत् सूनुजन्म दिक्कुमार्यादि कर्म च ॥ १०२ ॥
ततश्च मुदितो राजादात्तस्मै पारितोषिकम् । कृश्या चक्रे महत्या च सूनुजन्ममहोत्सवम् ॥ १०३ ॥
अशाम्यन्नशिवायस्मिन्गर्भस्थ एव रूपतिः । तस्य नामाकरोत्प्रीतः शांतिरित्यात्मजन्मनः ॥ १०४ ॥
शक्रसंक्रमितसुधं निजांगुष्ठं क्षुधा पिबन् । धात्रीचिर्लाट्ययमानश्च क्रमेण वृद्धे प्रभुः ॥ १०५ ॥
आजन्म ज्ञानवृज्जोऽपि बाललीलायितानि सः । विविधानि व्यधात्सर्वं शोचते समयोचितम् ॥ १०६ ॥
आशातनात्रीतचीता द्युसदोऽरमयन् प्रभुम् । स्वामिना पांशुखेलात्रिः स्वं महार्घं चिकीर्षवः ॥ १०७ ॥
निःशंकं तांश्च पादादि क्रीडायां न व्यदन् प्रभुः । दयावीरा महात्मानः प्रभुतेऽन्यरसेऽपि हि ॥ १०८ ॥
एवं च नानाक्रीमात्रिः क्रीडन् क्रीमागृहं श्रियः । चत्वारिंशच्चतुस्तुंगः प्रपेदे यौवनं प्रभुः ॥ १०९ ॥

१ अर्जको वृक्षविशेषः । २ अपगता निद्रा यस्याः सा ।

सार्धाः षट्त्रिंशत् पूर्वलक्षा अष्टांगसंयुताः । निनाय राज्यं कुर्वाणो जगन्नाथोऽजिनंदनः ॥ एण ॥
 अथ्येष प्रसुदीक्षां ते च लोकांतिकामराः । सचिवा इव चावज्ञा एत्य व्यज्ञपयन्निति ॥ १०० ॥
 अलं संसारवासेन नाथ तीर्थं प्रवर्तय । संसारसिंधुं येनान्येष्युत्तरंति डुरुत्तरम् ॥ १०१ ॥
 लोकांतिकेषु देवेषु विज्ञपय्य गतेष्विति । प्रारेत्रे वार्षिकं दानं निर्निदानं जगत्पतिः ॥ १०२ ॥
 स्वामिनो ददतो ज्ञव्यमानीयानीय जूञ्जकाः । शक्रादिष्टकुबेरेण प्रेरिताः पर्यपूरयन् ॥ १०३ ॥
 सांवत्सरिकदानांते चतुःषष्ट्यापि वासवैः । दीक्षात्रिपेको विदधे विधिवज्जगदीशितुः ॥ १०४ ॥
 कृतांगराग आमुक्तदिव्यांशुकविचूषणः । आरोहच्छिविकां नाथोऽर्थसिद्धां स्वार्थसिद्धये ॥ १०५ ॥
 आदाबुद्धिस्रया मत्थैरमत्थैस्तदन्तरम् । तथा शिविकया नाथः सहस्राम्बवाणं ययौ ॥ १०६ ॥
 तत्र चोत्तीर्य तत्याज जगवान्भूषणादिकम् । तदंसदेशे निदधे देवदूष्यं च वासवः ॥ १०७ ॥
 माघस्य शुक्लघादश्यामञ्जीचौ पश्चिमेऽहनि । कृतषष्ठः प्रयुः केशानुदध्रे पंचमुष्टिना ॥ १०८ ॥
 शक्रः प्रतीच्य चिकुरानुत्तरीयांचलेन तान् । क्षणेन गत्वा क्षीरोदेऽक्षिपद्भूयोऽपि चागमत् ॥ १०९ ॥
 सुरासुरनृणां शक्रस्तुमुलं निषिषेध च । प्रतिपेदे च चारित्रं स्वामी सामाधिकं पठन् ॥ ११० ॥
 मनःपर्ययसंज्ञं च तुर्यं ज्ञानमञ्चुच्चोः । नारकाणामपि सुखं तदा ह्यणमजायत ॥ १११ ॥
 त्यक्त्वांगमलवज्जान्यं सहस्रं पृथिवीशुजः । जगृहुः स्वामिना सार्धं प्रत्रज्यां मोहशातनीम् ॥ ११२ ॥
 प्रसुं नत्वा ततः शक्रोऽन्येऽपींजाः सर्परिहृदाः । स्थानं निजनिजं जग्मुः प्रावृषि प्रोषिता इव ॥ ११३ ॥

१ निर्हेतुकम् । २ असुरविशेषाः । ३ ऊढ्या । ४ देववल्लभम् । ५ अभिजिन्नक्षत्रे । ६ गृहीत्वा । ७ सपरिवाराः । ८ प्रवासिनः ।

किमेतदिति संभ्रांता देवाः सारस्वतादयः । प्रायुंजतावधिं सम्यग्ज्ञात्वा चैवं मिथोऽवदन् ॥ १६८ ॥
 अथि द्वीपे जंबूद्वीपे भरतार्धे च दक्षिणे । अर्हंतः शांतिनाथस्य दीक्षाकालोऽयमागतः ॥ १६९ ॥
 तत्प्रज्ञावेण संजातचेतनानीव संप्रति । ज्ञापयंत्यासनान्यस्मान् दीक्षाकालोचितां क्रियाम् ॥ १७० ॥
 ज्ञानत्रयेण जानाति जगवाच् यद्यपि स्वयम् । तथापि कदप इति तं स्मारयामो व्रतद्वयम् ॥ १७१ ॥
 एवमन्योऽन्यमालष्य विमानान्यधिरुह्य च । शांतिनाथमुपाजमुर्देवाः सारस्वतादयः ॥ १७२ ॥
 ते त्रिः प्रदक्षिणीकृत्य शांतिनाथं प्रणम्य च । तीर्थं प्रवर्तय स्वामिन्निति प्रांजलयोऽवदन् ॥ १७३ ॥
 इत्युदित्वा नमस्कृत्य ययुर्लौकांतिका दिवम् । पूर्णार्थो जंजिकैः स्वामी ददौ दानं च वार्षिकम् ॥ १७४ ॥
 आत्मानुरूपे तनये राज्यं चक्रायुधे न्यधात् । स्वयं संयमसायान्यमुपादित्सुर्जगत्पतिः ॥ १७५ ॥
 अथेन्द्रप्रमुखैर्देवैर्नृपैश्चक्रायुधादिभिः । चक्रेऽन्वितेको दीक्षायां चक्रितायामिव प्रजोः ॥ १७६ ॥
 सर्वार्थो नाम शिबिकां रत्नसिंहासनान्विताम् । आरुरोह जगन्नाथस्तामूहुः प्रथमं नराः ॥ १७७ ॥
 ततोऽप्युद्बुहुः पूर्वत्र सुरा दक्षिणतोऽसुराः । सौपर्ण्याश्चापरतो नागा उत्तरतश्च ताम् ॥ १७८ ॥
 संध्यात्रवत्पाटलाभिः पाटलीकृतदिग्मुखम् । शिरीषैः शोच्रितं ग्रीष्मश्रीसंगात्पुलकैरिव ॥ १७९ ॥
 घर्मोदबिंदुभिरिव महिकाभिः समाकुलम् । सुवर्णकेतकीकोशैः स्मरेर्वासैरिवांकितम् ॥ १८० ॥
 प्रत्यग्रमुखलोच्छ्रांतगुंजन्मधुकरादिभिः । धातकीभिर्ग्रीष्मदहम्या गायनीभिरिवांचितम् ॥ १८१ ॥
 वनश्रीस्तनसंकाशपुष्पस्तवकसंपदा । खर्जूरैर्जर्जरीचूलां मधोर्हसदिव श्रियम् ॥ १८२ ॥

द्वितीयेऽहन्ययोऽध्यायामिन्द्रतस्य ऋजुजः । सदने विदधे स्वामी परमान्नेन पारणम् ॥ ११४ ॥
 वसुधारा पुष्पवृष्टिर्वृष्टिर्गोधोदकस्य च । खे उंडुञ्चिञ्चनिश्चेलोत्केपश्च विदधेऽमरैः ॥ ११५ ॥
 अहोदानमहोदानं सुदानमिति चोच्चकैः । जुषुषे हर्षविवशैः सुरासुरनरैस्तदा ॥ ११६ ॥
 ततोऽन्यत्र ययौ स्वामिपादयोः । रत्नपीठं व्यधादिन्द्रदत्तोऽर्चितुमनाः सदा ॥ ११७ ॥
 षड्भस्थो व्यहरत्स्वामी सहमानः परीषहान् । अष्टादश समा यात्रद्विविधाचिग्रहोद्यतः ॥ ११८ ॥
 विहरन्नन्यदा नाथः सहस्रान्नवणं ययौ । कृतपष्ठः प्रियालस्याधोऽस्थायतिमया ततः ॥ ११९ ॥
 द्वितीयशुक्लध्यानांते घातिकर्मक्षये सति । पौषशुक्लचतुर्दश्यामञ्जीचिस्थे निशाकरे ॥ १२० ॥
 अमलं केवलज्ञानमाविरासीज्जागत्पतेः । नारकाणामपि बाधानिषेधनमहौषधम् ॥ १२१ ॥
 चतुःषष्टिरथैर्यज्ञा विधिवद्विदधुः प्रजोः । उच्चैः समवसरणं देशे योजनमात्रके ॥ १२२ ॥
 देवैः संचार्यमाणेषु स्वर्णाब्जेषु कर्मौ दधत् । स्वामी समवसरणं प्राग्द्वारा प्राविशत्ततः ॥ १२३ ॥
 स धनुर्द्विशतीकं तु गव्यूतैः प्रयमुञ्जितम् । तत्र प्रदक्षिणीचक्रे चैत्यवृहं जिनेश्वरः ॥ १२४ ॥
 नमस्तीर्थायेति वदन् देवहृन्दस्य मध्यतः । सिंहासनमलंबचक्रे प्राङ्मुखः परमेश्वरः ॥ १२५ ॥
 ततश्चतुर्विधः संघः ससुरासुरमानुषः । संप्रविश्य यथावारं यथास्थानमुपाविशत् ॥ १२६ ॥
 जगवंतं नमस्कृत्य शक्तौ विरचितांजलिः । रोमांचितवपुः स्वामिस्तवनं प्रास्तवीदिति ॥ १२७ ॥
 मनोवचःकायचेष्टाः कष्टाः संहृत्य सर्वथा । श्लथत्वेनैव ऋवता मनःशैह्यं वियोजितम् ॥ १२८ ॥

१ चेलस्य वल्लस्योत्क्षेपः । २ राजादनीवृक्षस्य । ३ सुवर्णकमलेषु । ४ पादौ । ५ क्रोशशुगलम् । ६ मनसः शल्यं ।

निष्कारणवयस्यस्यामुष्य बुद्ध्या महात्मनः । अनागतं प्रविष्टोऽस्मि त्वां जिहीषुः कृशोदरि ॥ ४९९ ॥
 तदर्पयस्व नेपथ्यं येन त्वेषेधार्थसौ । मोहयंस्ते परिजनं त्वष्ट्रस्त्वेषम गह्वति ॥ ५०० ॥
 समं त्वत्परिवारेण किञ्चिदस्मिन्पुंषुषि । देशांतरमजिप्रेतं यास्यावः श्यामकुंतले ॥ ५०१ ॥
 इत्युक्त्वा निजनेपथ्यं कामपालाय सार्पयत् । पृष्ठे च कामदेवस्य स वसन्तोऽप्यवास्थित ॥ ५०२ ॥
 कामदेवं कामपालोऽप्यर्चित्वा कुसुमादिना । चकार केसरावेषं नीरंगीपिहिताननः ॥ ५०३ ॥
 स्वयमुद्घाट्य तद्द्वारमवलंब्य प्रियंकराम् । याप्ययानं समारोहघाहीकैस्तदुदौह्यत ॥ ५०४ ॥
 सोऽवलहितः परिजनैः पंचनंदिगृहं ययौ । सुप्रयुक्तस्य दंजस्य ब्रह्माप्यंतं न गह्वति ॥ ५०५ ॥
 स प्रियंकरया यानादवतार्य वधूगृहम् । अनाय्युपावेश्यत च स्वर्णवेत्रासने तथा ॥ ५०६ ॥
 स्मरंती केसरे तिष्ठ मंत्रं प्रियसमागमम् । इत्युदित्वा निर्जगाम सा प्रियाकृत् प्रियंकरा ॥ ५०७ ॥
 सोऽथ तद्वाक्यत्रावार्थमुपादायास्मरन्मुहुः । मंत्रं कामरतिसमागमं नाम महामतिः ॥ ५०८ ॥
 केसरामालुलसुता जन्ययात्रानिमंत्रिता । सा शंखपुरवास्तव्या मदिरा तत्र चाययौ ॥ ५०९ ॥
 तस्योपविश्य पुरतः किञ्चिन्निःश्वस्य चाब्रवीत् । केसरे किं सखेदासि विध्यधीनासु सिञ्चिषु ॥ ५१० ॥
 समं वसन्तदेवेन संगमं ते वरांगने । अञ्जीष्टमहमश्रौषमपि शंखपुरे स्थिता ॥ ५११ ॥
 अहमात्मानुच्रतत्वात् प्रेयोविरहवेदनाम् । जानामि तेन वल्मि त्वां समाश्वसयितुं सखि ॥ ५१२ ॥
 अत्रञ्जीष्टं करोत्येष प्रतिकूलो यथा विधिः । दशावरोनानुकूलोऽञ्जीष्टं कर्तो तथैव सः ॥ ५१३ ॥

संर्यतानि न चाक्षाणि नैवोद्ध्वलितानि च । इति सम्यक् प्रतिपदा त्वयँद्रियजयः कृतः ॥ १२९ ॥
 योगस्याष्टांगता नूनं प्रपंचः कथमन्यथा । आबाहचावतोऽप्येव तव साँत्म्यमुपेयिवान् ॥ १३० ॥
 विषयेषु विरागस्ते चिरं सहचरेष्वपि । योगे सात्म्यमदृष्टेऽपि स्वामिन्निदमलौकिकम् ॥ १३१ ॥
 तथा परे न रयंत उपकारपरे परे । यथापकारिणि ऋवानहो सर्वमलौकिकम् ॥ १३२ ॥
 हिंसका अप्युपकृता आश्रिता अप्युपेक्षिताः । इदं चित्रं चरित्रं ते के वा पर्यैतुंयुंजताम् ॥ १३३ ॥
 तथा समाधौ परमे त्वयात्मा विनिवेशितः । सुखी दुःख्यस्मि नास्मीति यथा न प्रतिपन्नवान् ॥ १३४ ॥
 ध्याता ध्यानं तथा ध्येयं त्रयमेकात्मतां गतम् । इति ते योगमाहात्म्यं कथं श्रद्धीयतां परैः ॥ १३५ ॥
 स्तुत्वैवं विरते शक्रे स्वामी गंजीरया गिरा । आयोजनविसर्पिण्या प्रारेत्रे देशनामिति ॥ १३६ ॥
 संसारोऽयं विपत्खानिरस्मिन्नपततः सतः । पिता माता सुहृद्धंघुरन्योऽपि शरणं नहि ॥ १३७ ॥
 इंद्रोपैन्द्रादयोऽप्यत्र यन्मृत्योर्यौति गोचरम् । अहो तदंतकांतके कः शरखः शरीरिणाम् ॥ १३८ ॥
 पितुर्मातुः स्वसुत्रांतुस्तनयानां च पश्यताम् । अत्राणो नियते जंतुः कर्मत्रिर्यमसद्मनि ॥ १३९ ॥
 शोचंति स्वजनानंतं नीयसानान् स्वकर्मजिः । नेष्यमाणं तु शोचंति नात्मानं मूढबुद्ध्यः ॥ १४० ॥
 संसारे दुःखदावाग्निज्वलज्वालाकारादिते । वने मृगार्चकस्येव शरणं नास्ति देहिनः ॥ १४१ ॥
 अष्टांगेनायुर्वेदेन जीर्वांतुन्निरथागदैः । मृत्युंजयादित्रिमंत्रैस्त्राणं नैवास्ति मृत्युतः ॥ १४२ ॥
 खड्गपंजरमध्यस्थश्चतुरंगचमूवृतः । रंकवत्कृष्यते राजा हृतेन यमकिंकरैः ॥ १४३ ॥

१ नियमितानि । २ उद्धतानि । ३ प्रतिपादनं कुर्वता । ४ साहचर्यं । ५ अनुसरंतु । ६ योजनपर्यंतं गाभिन्या । ७ तस्य अन्तकृत्य
 आतंको भयम् तस्मिन् । ८ जीवनप्रदैः ।

आविकाणां त्रीणि लक्षाण्येकाशीतिसहस्रयपि । आकेवलाद्दिहरतः परिवारोऽञ्जवत्प्रजोः ॥ १२५ ॥
 गतेष्वब्दसहस्रेषु त्रयोविंशेषु केवलात् । चतुस्त्रिंशत्सहितेषु शतेष्वपि च सप्तसु ॥ १२६ ॥
 निर्वाणसमयं ज्ञात्वा संभेताङ्गि ययौ प्रभुः । समं मुनिसहस्रेण शिश्रियेऽनशनं पुनः ॥ १२७ ॥
 मासांते राधकृष्णादितिथौ चै कृत्तिकासु च । समं तैर्मुनिभिः स्वामी प्रपेदे पदसव्ययम् ॥ १२८ ॥
 कौमारराज्यचक्रित्वव्रतेषु समन्नागकम् । आयुः पंचनवत्यब्दसहस्रमञ्जवत् प्रजोः ॥ १२९ ॥
 श्रीशांतिनाथनिर्वाणार्णोदधपटयोपमे गते । कुन्धुनाथजिनेन्द्रस्य निर्वाणं समजायत ॥ १३० ॥
 निर्वाणपर्वमहिमा विदधे सुपर्वनाथैः सुपर्वसहितैः परमेश्वरस्य ।
 दंष्ट्रारदादि परिपूजयितुं यथावन्नित्ये च तैर्निजनिजेषु निकेतनेषु ॥ १३१ ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचिते त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये षष्ठे पर्वणि

श्रीकुन्धुनाथचरित्रवर्णनो नाम

प्रथमः सर्गः ॥

यथा मृत्युप्रतीकारं पशवो नैव जानते । विपश्चितोऽपि हि तथा धिक् प्रतीकारमूढता ॥ १४४ ॥
 येऽस्मिन्नात्रोपकरणाः कुर्वते इमामकंठकाम् । यमञ्चूंगञ्जीतास्तेऽध्यास्ये निदधतँऽगुलीः ॥ १४५ ॥
 मुनीनामप्यपापानामसिधोरोपमैत्रैः । न शक्यते कृतांतस्य प्रतिकर्तुं कदाचन ॥ १४६ ॥
 अशरत्समहो विश्वमराजकमनायकम् । यदेतदप्रतीकारं ग्रस्यते धैमरद्धसा ॥ १४७ ॥
 योऽपि धर्मप्रतीकारो न सोऽपि मरणं प्रति । शुक्रां गतिं ददानस्तु प्रतिकर्तेति कीर्त्यते ॥ १४८ ॥
 प्रत्रज्यालक्षणेपायमादायाद्द्वैत्यशर्मणे । चतुर्थपुरुषार्थाय यतितव्यमहो ततः ॥ १४९ ॥
 तथा देशनया प्रायो नरा नार्यः प्रवव्रजुः । गणेशा वज्रनात्राद्याः षोडशग्रामञ्चूतम् ॥ १५० ॥
 अनुयोगगणानुज्ञे तेषां दत्त्वा यथाविधि । अनुशिष्टिमयीं धर्मदेशनां विदधे प्रभुः ॥ १५१ ॥
 जन्मव्ययध्रौव्यमयीं स्वाम्येच्यस्त्रिपदीं जगौ । जन्मशुद्धादेशांगीं ते तन्निपद्यनुसारतः ॥ १५२ ॥
 देशनां पूर्वपौरुष्यां व्यसृजत्स्वाम्यश्रो बलिम् । राजानीतं ह्रिस्वा गृह्णन् देवा ऋया जनाः क्रमात् ॥ १५३ ॥
 अथोत्तस्थौ जगन्नाथो मध्यवप्रमुपेत्य च । ईशानदिकुस्थिते देवहृन्दके समुपाविशत् ॥ १५४ ॥
 स्वाम्यंघ्रिपीठस्थो वज्रनात्रो गणधरो व्यधात् । लोकैः केवलिवज्ज्ञातो देशनां श्रुतकेवली ॥ १५५ ॥
 पूर्णद्वितीयपौरुष्यां व्यसृजत्सोऽपि देशनाम् । नत्वाहंतं ययुः स्वं स्वं स्थानं सर्वे सुरादयः ॥ १५६ ॥
 तीर्थे यद्देश्वरस्तत्र इयामो धिरँदवाहनः । दोर्दडौ दक्षिणौ विप्रन्मातुलिंगाद्दक्षसूत्रिणौ ॥ १५७ ॥

१ विद्वांसोऽपि । २ खड्गधारसदृशैः । ३ यम एव रक्षः राक्षसः तेन । ४ मोक्षसुखाय । ५ गजवाहनः ।

व्याघ्रजीतैरिवाधिष्मानैर्नार्थ्यविधुरैश्चिरात् । तीर्थनाथ त्वमस्मान्निर्नाथः प्राप्तोऽसि संप्रति ॥ ३७ ॥

॥ त्रिचिंशदशकम् ॥

अवन्तं नाथमासाद्य सुरासुरनरा अमी । स्वस्वस्थानेच्य आगह्यमांत इव हर्षतः ॥ ३९ ॥
अवतो नाथ नाथीमि न खल्वन्यत् किमप्यहम् । नाथामि किंत्विदं मे त्वं नाथो ऋया ज्ञेवे ॥४०॥
स्तुत्वेतीशं गृहीत्वा च गत्वा चैत्रपुरे पुरे । सौधर्मवासवो देवीस्वामिन्याः पार्श्वतोऽमुचत् ॥ ४१ ॥
राजा सुदर्शनोऽकार्षीत् सूनोर्जन्ममहोत्सवम् । अर इत्यत्रिधानं च देव्याः स्वप्नेऽदर्शनात् ॥ ४२ ॥
सुरांगनान्निर्धात्रीजिः सवयोच्चूय चामरैः । क्रीड्यमानः क्रीडनकैः क्रमेण ववृधे प्रभुः ॥ ४३ ॥
समये राजकन्याश्च त्रिंशद्घन्वसमुन्नतः । अरनाथ उपायंस्त पितृशासनगौरवात् ॥ ४४ ॥
जन्मतोऽब्दसहस्राणां गतायामेकविंशतौ । पित्राज्ञया राज्यधुरां दधार परमेश्वरः ॥ ४५ ॥
प्रचोर्मरुलिकत्वेऽपि काले तावत्पपीथुषि । अस्त्रागारे समुत्पदे चक्ररत्नं नचश्वरम् ॥ ४६ ॥
त्रयोदशान्निर्न्यैश्च युतो रत्नैरप्रभुः । चक्रानुगश्चतुर्वर्षशत्या ऋतमन्वशात् ॥ ४७ ॥
तावत्पेव गते काले स्वामिनश्चक्रिणः सतः । तीर्थं प्रवर्तयेत्यूचेऽन्ये लोकांतिकामरैः ॥ ४८ ॥
दानं दत्वाब्दिकं राज्यं त्वरविंदसुताय सः । वैजयन्त्या शिविकया सहस्राश्रवणं ययौ ॥ ४९ ॥
वाचंयमैरिव पिकैस्तूष्णीकैराश्रितद्रुमम् । कृष्णेच्छुवाटगोपीनां गीतिजिः स्वखिताध्वगम् ॥ ५० ॥

१ अग्निं दृष्ट्वा व्याघ्रः पलायत इति प्रसिद्धिः । २ नाथराहित्येन विधुरैः । ३ यास्वामि । ४ इस्तिनापुरे । ५ अरश्चक्रधारा । ६ मित्री-
भूय । ७ गते सति । ८ मुनिभिरिव । ९ स्वलिताः पान्था यस्मिस्तत् ।

वामौ च धारयन् बाहू नकुलांकुशधारिणौ । सदा सन्निहिता ऋतुरञ्ज्जासनदेवता ॥ १५७ ॥ युग्मम् ॥
 कादिका च तथोत्पन्ना श्यामवर्णीबुजासना । दक्षिणौ धारयन्ती तु युजौ वरदपाशिनौ ॥ १५८ ॥
 नागांकुशधरौ बाहू दधाना दक्षिणेतरो । पारिपार्श्विक्यञ्चित्रित्यं ऋतुः शासनदेवता ॥ १६० ॥ युग्मम् ॥
 ततः स्वाम्यप्यतिशयैश्चतुस्त्रिंशद्भिरन्वितः । व्यहरद्बोधयञ्जन्तून् ग्रामाकरपुरादिषु ॥ १६१ ॥
 साधुत्रिलक्षी सार्धैषद्रक्षी त्रिंशत्सहस्रयुक् । शतानि चाष्टनवतिस्वधिज्ञानशाखिनाम् ॥ १६२ ॥
 सहस्रं पूर्विणां सार्धं मनःपर्ययिणां पुनः । एकादशसहस्राणि संपंचाशच्च षट्शती ॥ १६३ ॥
 चतुर्दशसहस्राणि केवलज्ञानधारिणाम् । सहस्रं वैक्रियलब्धिमतामेकोनविंशतिः ॥ १६४ ॥
 एकादशसहस्राणि वादलब्धिमतां पुनः । लक्ष्म्यं श्रावकाणामष्टाशीतिसहस्रयुक् ॥ १६५ ॥
 श्राविकाणां पंचलक्षी सप्तविंशतिसहस्रयुक् । अजायंत जगद्भर्तुरुर्व्यां विहरतः सतः ॥ १६६ ॥
 अष्टांग्याष्टादशाब्धोने पूर्वलक्षे च केवलात् । ज्ञात्वा निर्वाणकालं स्वं संमेताञ्जि यथौ प्रभुः ॥ १६७ ॥
 समं मुनिसहस्रेण प्रपन्नानशनो विभुः । मासं तस्थौ सुरैः सैङ्गैः सेव्यमानो नृपैरपि ॥ १६८ ॥
 शैलेशी ध्यानमास्थाय ऋवोपग्राहिकर्मजित् । सिद्धानंतचतुष्कः सन् ऋगवानजिनंदनः ॥ १६९ ॥
 वैशाखस्य सिंताष्टम्यां पुष्पस्थे रजनीकरे । समं मुनिसहस्रेणपुनरौवृत्यगात्पदम् ॥ १७० ॥ ॥ युग्मम् ॥
 कौमारं पूर्वाणां लक्षाः सार्धाद्घादशागमन् । लक्षाणि सार्धषट्त्रिंशज्जाज्येऽष्टांगयुतानि च ॥ १७१ ॥
 अष्टांगोऽनं पूर्वलक्षं प्रब्रज्यायामिति प्रजोः । पंचाशत्पूर्वलक्षाणि यावदायुरजायत ॥ १७२ ॥

१ अंबुजं कमलं आसनं यस्याः सा । २ पार्श्ववर्तिनी । ३ शुक्लाष्टम्यां । ४ न पुनः आवृत्तिः आगमनं यस्मात्तत् पदम् मोक्षाख्यम् ।

दैवानुकूट्यात्तदयं संगमः साधुरावयोः । चिराद्बधूवत्त्वेन घटेतां तनयौ द्वयोः ॥ १२१ ॥
 अनुरूपखुपालाञ्चाज्ज्वा हृष्टो निजां पुरीम् । स प्राहिणोघीरञ्जं महत्या जन्ययात्रया ॥ १२२ ॥
 वीरञ्जं वरं प्रेक्ष्यामंदमानंदमासदम् । तत्पित्राख्याततद्रूपगुणसंवाददर्शनात् ॥ १२३ ॥
 शुभे दिने पर्यणैषीत् कन्यां मे प्रियदर्शनाम् । वीरञ्जः कुलस्त्रैणञ्जमंगलपूर्वकम् ॥ १२४ ॥
 कल्पयहानि स स्थित्वा वीरञ्जो यामे निशान्तिमे । मुक्त्वा स तनयां सुप्तामेकाकी क्वचिदप्यगात् ॥ १२५ ॥
 अश्रौपं चान्यदा वीरञ्जो वामनः कोऽपि संप्रति । परं न व्यक्तमाख्याति स्फुटमाख्याहि तत्प्रजो ॥ १२६ ॥
 छानैषीत्प्रवृत्तिं च वामनः कोऽपि संप्रति । कुञ्जो गणधरश्रेष्ठो जगदैवं कृपानिधिः ॥ १२७ ॥
 इति सागरदत्तेन विज्ञप्तो जगवानपि । कलानां पारहृश्यास्मि मंत्राः सिद्धान्श्च जूरिशः ॥ १२८ ॥
 तस्यां निशायां जामाता स तैवमचिंतयत् । विज्ञानेषु च सर्वेषु नृशं प्राप्तं च पाटवम् ॥ १२९ ॥
 ज्ञाताश्च दिव्यगुटिकाप्रयोगा विस्मयास्पदम् । नियंत्रितोऽस्मि यदिह गुरुसान्निध्यलज्जया ॥ १३० ॥
 सर्वं निरर्थकं तत्तु मनागभ्यप्रकाशनात् । प्रकाशयामि तद्भवान्यदेशेषु निजान् गुणान् ॥ १३१ ॥
 कूपमंडूकवत्तिष्ठन्नहो कापुरयोऽस्म्यहम् । प्रिया कृतंकमुप्ता चेज्जतेर्विघ्नाय तद्भवेत् ॥ १३२ ॥
 विचिंत्येति समुत्थाय न्यूयोऽप्येवमचिंतयत् । प्रिया कृतंकमुप्ता शिरोऽर्तिर्मे किं कदर्शयसि प्रिय ॥ १३३ ॥
 ततः क्रीनाकृते तां स समुदस्थापयत् प्रियाम् । साप्युवाच शिरोऽर्तिर्मे किं कदर्शयसि प्रिय ॥ १३४ ॥
 शिरोऽर्तिः कस्य दोषेण तवेति तैदुदीरिता । त्वहोपेणेति सावादीत् कीदृशेनेति सोऽवदत् ॥ १३५ ॥

३ कृतकेन कुञ्जिगेण सुप्ता । २ तेनेक्ता ।

संज्ञवस्वामिनिर्वाणादग्निन्दननिर्वृतिः । समुद्रकोटिलक्षेषु व्यतीतेषु दशस्वयूत् ॥ १७३ ॥
शक्रश्चक्रैःसंस्कारं स्वामिनो व्रतिनामपि । दंष्ट्रादास्थि जगृहुः पूजनाय सुरासुराः ॥ १७४ ॥

कुर्वतोऽग्राष्ट्राहिकां शान्धताहृद्विबानां तेऽभ्येत्य नदीश्वरांतः ।

स्वं स्वं लोकं सामरा जग्मुरिन्द्रास्ते च स्वां स्वां राजधानीं नरेन्द्राः ॥ १७५ ॥

इत्याचार्यश्रीहिमचंद्रविरचिते त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये तृतीये पर्वणि अभिनन्दनस्वामिचरित्रवर्णनो
नाम द्वितीयः सर्गः संपूर्णः ॥

आश्रयन् प्रश्रयं वीरञ्जोऽप्येवमवोचत् । निष्क्रान्तोऽपि पितुर्गेहात् पितुर्गेहेऽहभागम् ॥ १५० ॥
 तवाज्ञावशवर्त्यस्मि शिष्योऽस्मि तव सर्वदा । औरसो हि पापपुत्रो धर्मपुत्रोऽस्म्यहं पुनः ॥ १५१ ॥
 ततः स सुखमेवास्थाहंखस्य श्रेष्ठिनो गृहे । पौरान् विस्मापयन्नोविः कलाविज्ञानकौशदैः ॥ १५२ ॥
 तत्र रत्नाकरनृपस्यासीद्विश्वैकसुंदरी । अन्नंगसुंदरी नाम पुरुषदेषिणी सुता ॥ १५३ ॥
 तस्याः पार्श्वे प्रतिदिनं श्रेष्ठिशंखसुता ययौ । नामतो विनयवती विनयैकनिकेतनम् ॥ १५४ ॥
 स्वसः क्व यासीति पृष्टा वीरञ्जणे सान्यदा । त्राटुस्लेहाद्विनयवत्याचचक्षे यथातथम् ॥ १५५ ॥
 सा सखी ते विनोदैः कैः कालं गमयति स्वसः । इत्युक्ता वीरञ्जणे वीणाद्यैरिति सावदत् ॥ १५६ ॥
 तर्ह्यास्याम्यहमपीत्युक्ता तेन तु सावदत् । न पुंसो बालकस्यापि प्रवेशस्तत्र ते कुतः ॥ १५७ ॥
 विधास्यामि वधूरूपं सम्यगित्यन्निधाय सः । तैत्संमतो नट इव सद्यः स्त्रीवेषमादे ॥ १५८ ॥
 सोऽगात्तया समं तत्र सखि केयं त्वया सह । पृष्ट्यन्नंगसुंदर्या मत्स्वसेति जगाद सा ॥ १५९ ॥
 तदा चानंगसुंदर्या सुंदरैर्वर्णकैर्नवैः । फलके लिखितुं हंसी विरहातोपचक्रमे ॥ १६० ॥
 तां वीरञ्ज इत्यूचे त्वया विरहपीडिता । इयं लिखितुमारेजे परं दृष्ट्यादि नेदृशम् ॥ १६१ ॥
 तर्हि त्वमालिखेत्युक्त्वा फलकं वर्षकैः सह । अन्नंगसुंदरी वीरञ्जार्थार्पयति स्म सा ॥ १६२ ॥
 लिखित्वा तादृशीं हंसीं वीरञ्जोऽपि तत्क्षणम् । तस्यै समर्पयामासं सा निरुष्यैवमब्रवीत् ॥ १६३ ॥
 अहो आलोख्यनैपुण्यमंत्रावप्रकाशकम् । तथाहि दृष्टिरेतस्या वाष्पांबुकणवर्षिणी ॥ १६४ ॥

१ आविः प्रकटं यथा स्यात्तथा । २ तथा संगतः ।

तृतीयः सर्गः ।

सुमतिनाथ चरित्रं ।

ॐ ॥ नमः सुमतिनाथाय प्रकृष्टज्ञानहेतवे । अपारसंसारमहासागरोच्चारसेतवे ॥ १ ॥
तत्प्रसादात्तच्चरित्रं यथावत्कीर्तयिष्यते । न्नव्यसंसारिकद्वयाणतर्कुट्टयंबुसन्निभम् ॥ २ ॥
अत्रैव जंबूद्वीपेऽस्ति प्राग्विदेहविशेषकः । रुद्ध्या पुष्कलयाम राजन् विजयः पुष्कलावती ॥ ३ ॥
विचित्रचैत्यहर्म्यादि ध्वजदंतुरितांबरम् । तत्र शंखपुरं नाम पुरमस्त्यतिसुंदरम् ॥ ४ ॥
विजयी तत्र विजयसेन इत्यत्रवन्नृपः । शोचामात्रमञ्जुसेना यस्य दोर्वीथंशाद्विनः ॥ ५ ॥
सकलांतःपुररुक्मिणचूषणं तस्य चात्रवत् । प्रिया सुदर्शना नामेंडुलेखेव सुदर्शना ॥ ६ ॥
रममाणस्तथा सार्धं रत्येव कुसुमायुधः । निनाय कालं विजयसेनः प्रथितवैज्रवः ॥ ७ ॥
यथावन्धेद्युरुद्यानमुद्यते क्वचिदुत्सवे । सर्वार्थ्या सपरिवारो जनः सर्वोऽपि नागरः ॥ ८ ॥
वपुष्मतीव राज्यश्रीब्रह्मचामरदांबिता । आरुह्य हस्तिनीं तत्रागादेव्यपि सुदशना ॥ ९ ॥
अपश्यत्तत्र चानर्घ्यभूषणश्रीचिरष्टन्निः । दिक्कन्यान्निखोपेतां वधून्निः कामपि स्त्रियम् ॥ १० ॥
उपास्यमानां तां ताञ्जिरप्सरोन्निः शचीमिव । दृष्ट्वा सुदर्शना देवी चृशं चित्ते विसिम्भिये ॥ ११ ॥
इयं का पारिपाश्विद्वयः काश्चैतस्या अमूरिति । ज्ञातुं सुदर्शना देवी सौविदेहं समादिशत् ॥ १२ ॥

१ कुल्या जलप्रवाहः नीक इति प्रसिद्धा । २ ध्वजैर्दंतुरितं उन्नतमंबरम् यस्मिन् । ३ क्षैणस्य स्त्रीसमूहस्य सुषणम् । ४ पार्श्ववर्तिन्यो दास्यः । ५ अंतःपुरस्य किकरम् ।

सायुवाच म्दानमुखी त्वयेदं साधु जह्पितम् । यत्राकर्णितमात्रेऽपि विंशसंतीव मेऽसंबः ॥ १३७ ॥
 ज्ञातं कठिनचित्तोऽसि य एवं वक्तुमीश्वरः । त्वाहशी यद्यहमपि तदा स्यां श्रोतुमीश्वरा ॥ १३८ ॥
 वीरञ्चस्तयेत्युक्तोऽब्रवीन्मा स्म कुपः प्रिये । सहैव नयनोपायश्चित्तोऽयं मया तव ॥ १४० ॥
 आप्रभ्णे सनिर्वन्धं वीरञ्चस्ततो नृपम् । सहैवानंगसुन्दर्या स्वदेशगमनं प्रति ॥ १४१ ॥
 कथञ्चिद्यसृजज्जाजा वीरञ्चं प्रियान्वितम् । पुत्रीजामातृविरहः प्रायः कस्य न दुःसहः ॥ १४२ ॥
 पोतारूढौ ततस्तौ तु चेतुर्जलवत्सर्गना । गतिः साहसिकानां हि समा स्थलजलाध्वनौः ॥ १४३ ॥
 पत्नीव कार्मुकोन्मुक्तो नीमोस्थित इवाडङ्गः । प्रससार ततः पोतोऽनुकूलमरुदीरितः ॥ १४४ ॥
 कियंतमपि चाध्वानं स पोतो यावदन्यगात् । तावद्वौ महावायुः कटपांतानिलसन्निभः ॥ १४५ ॥
 कटपांत इव पाथोधिरुद्भ्रमन्नतिञ्चीषणः । पोतमुह्यालयमास तृणपूलमिव क्षिपः ॥ १४६ ॥
 मुदुरुह्याह्यमानः सन् त्रामं त्रामं त्रिवासरीम् । श्रौवोपरि परित्रष्टांडांडमिव चास्फुटत् ॥ १४७ ॥
 पोते स्फुटितमात्रेऽपि संप्रापानंगसुंदरी । एकं तदीयफलकं मृत्युर्नाञ्जुदितायुषः ॥ १४८ ॥
 उह्याह्यमाना कक्षोवैर्हंसीवानंगसुंदरी । प्रपेदे पंचरात्रेण तटमेकं वनाकुलम् ॥ १४९ ॥
 स्वबांधववियोगेन विदेशगमनेन च । प्रियस्य विप्रयोगेण जंगेन वहनस्य च ॥ १५० ॥
 धनक्षयेण कक्षोलास्फालनेन ह्युधापि च । तृषा च विधुरा वारिमानुषीव जलाद्धहिः ॥ १५१ ॥

१ यातुमिच्छन्ति । २ प्राणाः । ३ बाण इव । ४ पक्षी । ५ त्रयाणां वासराणां दिनानां समाहारस्ताम् । ६ दृषदुपरि ।

तस्यैषा सौविदहोऽपि समेत्यैवं व्यजिज्ञपत् । श्रेष्ठिनो नंदिषेणस्य प्रेयसीयं सुलक्षणा ॥ १३ ॥
 सुलक्षणाया दौ पुत्रौ प्रत्येकं च तयोरिमाः । बध्वश्चतस्रो दासीवल्लुश्रुश्रूषणोद्यताः ॥ १४ ॥
 श्रुत्वा सुदर्शना तच्च चेतस्येवमंचितयत् । इयं हि श्रेष्ठिनी श्रेष्ठा या पुत्रसुखमीक्षते ॥ १५ ॥
 यस्याश्चैताः स्नुषीभूर्यं रूपवत्यः कुलस्त्रियः । नागकन्या इवाष्टापि सेवां कुर्वति सर्वदा ॥ १६ ॥
 न सनुर्न स्नुषा यस्या धिग्धिग्मां तामपुण्यकाम् । पत्युर्हृदयच्छूताया अपि मे जीवितं वृथा ॥ १७ ॥
 इतस्ततः क्षिपन्पाणिं संमताच्छ्रुविधूसरः । अंके क्रीडति धन्यानां पुत्रो वृद्धे प्लवंगवत् ॥ १८ ॥
 असंजातफला वह्य इवानाप इवाचलाः । निंदनीयाः शोचनीया योषितस्तनयं विना ॥ १९ ॥
 किमन्यैरुत्सवैस्तासां न यासां स्युर्महोत्सवाः । सूनुजन्मनामचूलाविवाहकरणादयः ॥ २० ॥
 विचिंत्यैवं म्लानमुखी पञ्चिनीव हिमार्दिता । ययौ सुदर्शना देवी सखेदा सदनं निजम् ॥ २१ ॥
 अपि प्रियसखीस्तत्र विसृज्य शयनीयके । निःसहा मुक्तनिःश्वासा व्याधितेव पपात सा ॥ २२ ॥
 नाशुंक्तं न वत्राषे च प्रतिकर्म च नाकरोत् । तस्यौ किं तु मनःशून्या रत्नपांचालिकेव सा ॥ २३ ॥
 तां तथावस्थितां ज्ञात्वा परिवारमुखान्नृपः । उपेत्यैवमत्राषिष्ट प्रेमपेशलया गिरा ॥ २४ ॥
 स्वाधीने मथ्यपि सदा किमपूर्णे समीहितम् । देवि ताम्यसि येनैवं हंसीव पतिता मरौ ॥ २५ ॥
 किमाधिर्वाधते कोऽपि व्याधिर्वा कोऽपि नूतनः । किं कोऽप्याज्ञां त्वबंधे किं दुःस्वप्नं दृष्टवत्यसि ॥ २६ ॥

आख्यास्याम्यपरं प्रातरित्युत्थाय जगाम सः । ताश्चैकपतिसंवादान्निस्त्रोऽभ्युच्चैरुदश्वसन् ॥ ३५४ ॥
 स एष तव जामाता वामनः श्रेष्ठिसागर । रमणस्त्रिसृष्टुषां तासां क्रीडया विरहं ददौ ॥ ३५५ ॥
 वामनोऽपि जगदैवं वंदित्वा गणचूडरम् । युष्मज्ज्ञानदृशा दृष्टमेवमेतद्धि नान्यथा ॥ ३५६ ॥
 पूर्णद्वितीयपौरुष्यां कुञ्चो गणधराग्रणीः । व्यसृजद्देशनां तेषां तावत्कालैव देशना ॥ ३५७ ॥
 नत्वा गणधरं कुञ्चं वामनेन सहैव सः । श्रेष्ठी सागरदत्तोऽगान्मुदितस्तं प्रतिश्रयम् ॥ ३५८ ॥
 तास्तं वामनमायातं तिस्रोऽपि प्रेक्ष्य तद्दृष्टम् । उपाजग्मुः प्रियोदन्ताहरः कस्य न वल्लभः ॥ ३५९ ॥
 ऊचे सागरदत्तोऽपि पतिर्वह्निस्तृष्णामसौ । ताञ्चिश्च कश्चित्युक्तस्तदाख्यदखिलं च सः ॥ ३६० ॥
 तिस्रोऽपि विस्मयं प्रापुर्गणिन्या समभेव ताः । प्रविश्यांतां वामनोऽपि वामनत्वं मुमोच तत् ॥ ३६१ ॥
 यादृशोऽनंगसुंदर्या दृष्टस्तादृगचूपुरः । पुनः श्यामत्वमुत्सृज्य गौरत्वं प्रत्यपद्यत ॥ ३६२ ॥
 सर्वाञ्चिः प्रत्यञ्जिज्ञातः सोत्कंठाञ्चिः समाहृतः । गणिन्याञ्चिदधे चैवं किमेतद्भवता कृतम् ॥ ३६३ ॥
 सोऽप्यन्यथाद्भगवति क्रीडया निरगां गृहात् । क्रीडयोपेक्षितस्तासामिहापि विरहो मया ॥ ३६४ ॥
 सुव्रतागणिनी चैवमवोचत्तास्त्विदं वचः । दूरे देशांतरेऽरक्ष्ये पर्वते वारिधावपि ॥ ३६५ ॥
 अन्यत्र वा दुःखपदे यांति यत्रापि धर्मिणः । तत्रापि सौख्यमतुलं लज्जते निजवेदमवत् ॥ ३६६ ॥
 जोगाः सत्पात्रदानानुजावादित्यार्हतं वचः । कस्मै दत्तमनेनेति पृष्ठामोऽरज्जिनेश्वरम् ॥ ३६७ ॥
 गणिनी सागरदत्तो वीरचक्रः प्रियान्वितः । अस्वामिनमच्येयुः प्रणेमुश्च यथाविधि ॥ ३६८ ॥
 कर्मजोगफलं वीरचक्रः किं प्राग्भवे व्यधात् । इति सुव्रतया पृष्टो जगदं परमेश्वरः ॥ ३६९ ॥

बाह्यमान्यतरं वापि दुर्निमित्तमथाजवत् । खेदस्य कारणं ब्रूहि रहस्यं न हि ते मयि ॥ १७ ॥
 सुदर्शनापि निःश्वस्येत्यवदज्जडाक्षरम् । त्वत्प्रसादात्तवेज्ञां न मे कश्चिदखंडयत् ॥ १८ ॥
 नाधिव्याधी न दुःस्वप्नदुर्निमित्ते न चापरम् । तादृक्किमपि बाधायै किं त्वेकं नाश्र बाधते ॥ १९ ॥
 वृथैव राज्यसंपत्तिर्वृथा वैषयिकं सुखम् । वृथैव चावयोः प्रीतिरदृष्टसुतवक्रयोः ॥ ३० ॥
 श्रद्धधाति श्रियः पश्यन् दरिद्रः श्रीमतां यथा । पुत्रान्पुत्रवतां पश्यंत्यहमप्येवमस्मि हा ॥ ३१ ॥
 एकतः सर्वसौख्यानि पुत्राप्तिसुखमन्यतः । मनस्तुलातोलनतो द्वितीयमतिरिच्यते ॥ ३२ ॥
 वरं मृगादयोऽरण्ये ये पुत्रपरिवारिताः । अस्माकं पुत्रहीनानां धिक्क तेऽच्योऽप्यदृष्टपन्नाग्यताम् ॥ ३३ ॥
 अथोचे पृथिवीशोऽपि देवि धीरा जवाचिरात् । मनोरथं पूरयिष्ये देवताराधनेन ते ॥ ३४ ॥
 विक्रमेण न यत्साध्यं यद्दुष्क्रीनामगोचरः । यन्मन्त्राणामविषयसंज्ञाणां यच्च दूरतः ॥ ३५ ॥
 अन्येषामभ्युपायानां यदगम्यं तदप्यलम् । साधयति वृणामर्थं प्रसन्ना देवि देवताः ॥ ३६ ॥
 तद्विद्धि सिद्धमेवार्थमसुं मानिनि किं श्रुचा । कुलदेव्याः पुरः स्थास्याम्येष प्रायेण सूनवे ॥ ३७ ॥
 राज्ञीं राजैवमाश्वास्य जगाम निजधामतः । कृतशौचः शुचिवेषः कुलदेव्या निकेतनम् ॥ ३८ ॥
 आर्चित्वा देवतां तत्र चूपतिर्दृढनिश्चयः । आपुत्रेलाजं त्यक्त्वापानवृत्तिरुपाविशत् ॥ ३९ ॥
 उपवासे ततः षष्ठे प्रत्यक्षीकृत्य देवता । प्रसन्ना व्याजहारैवं वरं वृणु महीपते ॥ ४० ॥
 राजा विजयसेनोऽपि देवीं नतैवमब्रवीत् । समस्तपुरुषोत्कृष्टं पुत्रं देहि प्रसीद मे ॥ ४१ ॥
 च्युत्वा दिवः सुरवरस्तव सूनुर्जविष्यति । एवं वरमदाद्देवी तद्दद्याच्च तिरोदधे ॥ ४२ ॥

१ अदृष्ट सुतस्य वक्रं मुखं याभ्यां तयोः । २ मन एव तुला तथा तोलनात् । ३ पुत्रसुखम् । ४ शोकेन । ५ पुत्रलाभपर्यन्तं ।

विष्णुस्तपाटयामास मगधान्तरवस्थिताम् । महाशिलां कोटिशिलां तां तुलाकोटिलीलाया ॥ ४२ ॥
 पंचपष्टिसहस्राणि वर्षाणामायुरात्मनः । सोऽतिवाह्य यथौ पष्टं नरकं स्वोयकर्मजिः ॥ ४३ ॥
 पुंररीकस्य कौमारे सार्धं वर्षशतष्यम् । तदेव मंडलित्वेऽपि दिग्जये पष्टिवत्सरी ॥ ४४ ॥
 राज्ये संवत्सराणां च चतुःषष्टिसहस्रयगात् । शतान्यपि च चत्वारि चत्वारिंशच्च वत्सराः ॥ ४५ ॥
 पंचाशीतिवर्षसहस्रायुरेकोऽनुजं विना । आनन्दोऽथ निरानंदः कथंचित्कालमत्यगात् ॥ ४६ ॥
 सोऽथ स्वस्य त्रातुरुच्चैर्वियोगाद्वैराग्येणोपात्तदीक्षुः सुमित्रात् ।
 आत्मारामः केवलज्ञानमाप्य प्राप स्थानं शाश्वतं शर्मधाम ॥ ४७ ॥

॥ इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचिते त्रिपष्टिशलाकापुरुपचरिते महाकाव्ये
 पष्टे पर्वण्यानंदपुरुपुंडरीकबलिचरितकीर्तनो
 नाम तृतीयः सर्गः ।

आख्यघ्राजापि तं देव्या देव्या दत्तं वरं वरम् । स्तनितेन बलाकेव मुदिता तेन देव्यपि ॥ ४३ ॥
 देव्याः सुदर्शनायास्तु स्नाताया अपरेऽहनि । दिवो महर्षिको देवश्रुत्वा कुशाववातरत् ॥ ४४ ॥
 तदा च ददशे देव्या सुप्तया प्रविशन्मुखे । एकः केसरिकिशोरः कुंकुमारुणकेसरः ॥ ४५ ॥
 उन्नाय शयनीयाच्च सत्वरं ज्ञीतञ्जीतया । तथा निजगदे राज्ञे स्वास्ये सिंहप्रवेशनम् ॥ ४६ ॥
 राजाप्यूचे विक्रमी ते ज्ञावी सिंहश्वात्मजः । स्वमेनानेनैतदुक्तं देवीवरतरोः फलम् ॥ ४७ ॥
 तेन स्वप्नविचारेण राज्ञी नृशममोदत । जजागार च तं रात्रिशेषं शुभ्रकथापरा ॥ ४८ ॥
 देव्याः कुशाववर्षिष्ठ गर्जः सोऽपि दिने दिने । मध्येसरिर्द्वारावारि सौवर्णमिव वारिजम् ॥ ४९ ॥
 अन्यदा दोहदान् देवी समुत्पन्नान्महीशुजे । शशंसेत्यन्नयं दिस्साम्यहं निःशेषदेहिनाम् ॥ ५० ॥
 अमारिमाघोषधितुमिह्यामि च पुरादिषु । अष्टाहिकाश्चिकीर्षामि निखिलायतनेषु च ॥ ५१ ॥
 राजाप्यूचे देवि देवीवरस्वप्नार्थयोरयम् । साधु सत्यापको गर्जप्रजावादोहदस्तव ॥ ५२ ॥
 महेह्यस्य हि गर्जस्य वशादिह्येयमीदृशी । प्रतिमायाः प्रजावोऽधिष्ठातृदेवोचितः खलु ॥ ५३ ॥
 इत्युक्त्वा चूपतिः सद्यो ज्ञीतानामन्नयं ददौ । घोषयामास चामारिं डिंडिमास्फालपूर्वकम् ॥ ५४ ॥
 अष्टप्रकारपूजान्निर्दिन्यैः संगीतकैरपि । अष्टाहिकोत्सवानुच्चैः प्रतिचैत्यं चकार च ॥ ५५ ॥
 हृष्टा तैर्दोहदैः पूणैः पूणैः पूणैः पूणैः पूणैः । फलं वक्षीव समये पुत्ररत्नमसूत सा ॥ ५६ ॥
 यथाकाममथार्थिच्यश्चिन्तामणिरिवाथितम् । ददावाघोषणापूर्वं नरेश्वरशिरोमणिः ॥ ५७ ॥

१ मेघगर्जितेन । २ ऋतुस्नातायाः । ३ श्रेष्ठनदीजलमध्ये । ४ अहिंसां । ५ पूणैर्दुवत् विशदमानं यस्याः सा ।

कन्यार्थमागतोऽस्मीति मुनिनोक्तेऽब्रवीन्नृपः । मध्ये शतस्य कन्यानां त्वां येद्वति गृहाण ताम् ॥ ४० ॥
 स कन्यान्तःपुरे गत्वा जगद नृपकन्यकाः । धर्मपत्नी मम काचिद्भवतीज्यो प्रवत्विति ॥ ४१ ॥
 जटिलः पतितः द्यामो जिह्वाजीवी वदन्नितम् । न दत्तासे त्वमिति ताः कृतशुल्कारमूचिरे ॥ ४२ ॥
 समीरण इव कुक्षो जमदग्निमुनिस्ततः । अधिज्येष्वासयथ्याजाः कन्याः कुब्जीचकार ताः ॥ ४३ ॥
 अथांगणे रेणुपुंजै रममाणं नृपात्मजाम् । एकामालोकयामास रेणुकेत्यब्रवीच्च ताम् ॥ ४४ ॥
 स तस्या इहसीत्युक्त्वा मातुर्लिंगमदर्शयत् । तथा प्रसारितः पाणिः पाणिग्रहणसूचकः ॥ ४५ ॥
 तां मुनिः परिजग्राह रोरो धनमिवोरसा । सार्धं गवादित्रिस्तस्य ददौ च विधिवन्नृपः ॥ ४६ ॥
 स श्यालीः स्नेहसंबन्धादेकोनं कन्यकाशतम् । सज्जीचक्रे तपःशक्त्या धिङ्मूढानां तपोव्ययः ॥ ४७ ॥
 नीत्वाश्रमपदं तां च सुमुग्धमधुराकृतिम् । हरिणीमिव लोलाक्षीं प्रेम्णा मुनिरवर्धयत् ॥ ४८ ॥
 अंगुलीचिर्गणयतो दिनान्यस्य तपस्विनः । यौवनं चारुंदर्पलीलावनमवाप सा ॥ ४९ ॥
 साह्वीकृत्य ज्वलदग्निं जमदग्निमुनिस्ततः । यथावदुपयेमे तां ब्रूतेऽश इव पार्वतीम् ॥ ५० ॥
 ऋतुकाले स ऊचे तां चरुं ते साधयाग्न्यहम् । यथा ब्राह्मणमूर्धन्यो धन्य उत्पद्यते सुतः ॥ ५१ ॥
 सोवाच हास्तिनपुरेऽनंतवीर्यस्य नृपतेः । पत्न्यस्ति मत्स्वसा तस्यै चरुः द्यात्रोऽपि साध्यताम् ॥ ५२ ॥
 ब्राह्मं सधर्मचारिल्यै द्यात्रं तैजामयेऽपरम् । स चरुं साधयामास पुत्रीयमुपजीवितुम् ॥ ५३ ॥
 साचिन्तयदहं तावदब्रूवमटवी मृगी । माचून्माहृक् सुतोऽपीति द्यात्रं चरुमप्रद्वयत् ॥ ५४ ॥

१ सज्जीकृतधनुर्गृहिसदृश्यः । २ निर्धनः । ३ तस्याः स्वप्ने ।

राज्ञा महोत्सवश्चक्रे हृदयाब्धिनिशाकरः । नागैरपि तदनु स्वतोऽपि स्वजनैस्त्रिव ॥ ५७ ॥
 राज्ञीस्वप्नानुसारेण कुमारस्य महीशुजा । विदधे पुरुषसिंह इति नाम मनोरमम् ॥ ५८ ॥
 लाट्यमानः स धात्रीत्रिः कुमारी ववृधे क्रमात् । मातुः प्रजानां च सममेव मनोरथैः ॥ ६० ॥
 कला जग्राह सकलाः स इंद्रुशिव पार्वणः । प्रापच्च यौवनं लीलावनं मेकरत्नदमणः ॥ ६१ ॥
 आत्मानुरूपा रूपेण कलात्रिश्च कुलेन च । उपायतायतशुजः सोऽष्टौ कन्याः क्षमाशुजाम् ॥ ६२ ॥
 सुखं वैषयिकं तात्रिप्सरोत्रिरिवामरः । यथाक्षणं रममाणोऽन्वचूद्विजयसेनचूः ॥ ६३ ॥
 श्रुतुः साक्षादिव मधुः साक्षान्मधुसखोऽथवा । सोऽगात् क्रीडितुमन्येद्युः क्रीडोद्यानं यदृष्टया ॥ ६४ ॥
 तत्रापश्यच्च समवसृतं विनयनन्दनम् । नाम सूरिं जितानंगं रूपेण च शमेन च ॥ ६५ ॥
 तं तस्य पश्यतः पीतामृतस्येव विलोचने । हृदयं चापराख्यंगान्यपि च व्यकसन्निव ॥ ६६ ॥
 सोऽथेति दध्यौ वेद्यांते सतीत्वस्येव पादनम् । तस्कराणां सन्निधाने निधानस्येव गोपनम् ॥ ६७ ॥
 मार्जारयूनामन्यार्णै पीयूषस्येव रक्षणम् । शाकिन्याः प्रीतिवैद्मिक्वये स्वस्येव क्षेमकारिता ॥ ६८ ॥
 रूपस्यार्प्रतिरूपस्य वयसो मध्यमस्य च । उन्मादहेताबुदयेऽमुष्याहो व्रतधारणम् ॥ ६९ ॥

हिमं सहोत हेमते ग्रीष्मे च तपनातपः । ऊर्जावातोऽपि वर्षासु न पुनर्यौवने स्मरः ॥ ७० ॥
 ॥ त्रिचिर्विशेषकम् ॥

१ हृदयमेवाब्धिस्तस्मिन्निशाकरसदृशः । २ मकरः लक्ष्म चिह्नं यस्य सः कामः । ३ कामः । ४ रक्षणम् । ५ समीपगृहवासत्वे ।
 ६ असदृशस्य । ७ यौवनस्य । ८ तपनस्य सूर्यस्थातपः । ९ सबृष्टिको वातः ।

अग्निवत्तेजसा तत्र सिंहवच्च पराक्रमात् । अग्निसिंह इतीक्ष्वाकुवंशोऽच्छुद्रमुधाधवः ॥ १३ ॥
 तस्य स्वैर्याजियोगाच्यां पद्माच्यामिव विष्टपे । निरंतरं यशोहंसो न व्यरंसीत् परित्रमन् ॥ १४ ॥
 सखीद्वं समरारंजे दृष्ट्वा तैन्नमितं धनुः । तद्वेद्यामिव विज्राणा नेमुः प्रैत्यर्थिपार्थिवाः ॥ १५ ॥
 बलिष्ठे तस्य दोःस्तंभे दृढैरात्वानिता शुणैः । स्थिरतां कलयामास श्रीवार्रणवधूरिव ॥ १६ ॥
 तस्याञ्जतामुञ्चे पत्न्यौ जयंती शेषवत्यपि । अशेषश्रुवनस्त्रीणां जयंत्यौ रूपसंपदम् ॥ १७ ॥
 वसुंधरवरो देवश्चयुत्वा पंचमकल्पतः । स जयन्त्या महादेव्या लदरे समवातरत् ॥ १८ ॥
 चतुःस्वमाख्यातरामावतारो नंदनात्रिधः । जगदानंदनस्तस्याः समये समञ्जत् सुतः ॥ १९ ॥
 सौधर्माह्वलितश्च्युत्वा शेषवत्यामञ्जसुतः । सप्तस्वमाख्यातकृष्णावतारो दत्तसंज्ञया ॥ २० ॥
 तौ पङ्क्तिशक्तिधन्वोच्चौ श्वेतश्यामावुज्जावपि । अन्धी क्षीरोदकालोदाविव पुंस्त्वमुपेयतुः ॥ २१ ॥
 नीलपीतांबरधरौ तालतार्क्ष्यध्वजौ च तौ । सवयस्काविव ज्येष्ठकनिष्ठावपि चेरतुः ॥ २२ ॥
 ऋतार्धप्रचविष्णुः प्रतिविष्णुरथान्यदा । श्रुत्वैरावणसंकाशं गजेन्द्रं तावयाचत ॥ २३ ॥
 तस्मिन्नंदनदत्तान्यामदत्ते कुंजरोत्तमे । सद्यश्चुकोप प्रह्लादः पंचास्थं इव तर्जितः ॥ २४ ॥
 सर्वात्रिसारतो छावप्यभ्येषेणयतां मिथः । विष्णुश्च प्रतिविष्णुश्च कुक्षौ वनगजाविव ॥ २५ ॥
 सैन्ये प्रह्लादसैन्येन नीते दैन्यदशां कृणात् । युधि चेलतुरारूढस्यंदनौ सीरिशार्ङ्गिणौ ॥ २६ ॥
 दध्मौ दत्तः पांचजन्यं क्षिपद्दलहरं वरम् । शार्ङ्गं चास्फालयामास जयकुंजरनिम्बिमम् ॥ २७ ॥

१ अभियोगो व्यवसाय उद्योग इति यावत् । २ जगति । ३ तेनाकृष्टम् । ४ शत्रुघ्नाः । ५ सिंहः । ६ तिरस्कृतः ।

श्नातकुञ्जमथैः कुञ्जैः प्रासादास्तत्र विभ्रति । उपर्युदितमार्तमेदयपर्वतविभ्रमम् ॥ १५ ॥
 सर्वरत्नमयीं दृष्ट्वा तां पुरीमपराः पुरीः । अलकाद्या रत्नमयीः कथासु श्रद्धधे जनः ॥ १६ ॥
 द्रष्टुं दिवि द्रष्टुं तस्यां द्रष्टुं तस्यां द्रष्टुं तस्यां द्रष्टुं तस्यां द्रष्टुं तस्यां द्रष्टुं तस्यां द्रष्टुं ॥ १७ ॥
 इदवाकुवशदीराब्धिसुधाकुञ्जो शुभः पतिः । कुञ्ज इत्यत्रवृक्षीनिवासो निधिकुञ्जवत् ॥ १८ ॥
 आश्रयः स श्रियामेकः स्रवंतीनामिवार्णवः । उत्पत्तिचूमिर्नीतीनां मणीनामिव रोहणः ॥ १९ ॥
 विदांचकार शास्त्राणि शस्त्राणि च महामतिः । मेदिन्याः करमादत्त दुःस्थितेभ्यो ददौ च सः ॥ २० ॥
 लोचो यशसि नो लक्ष्म्यां ल्यागो ऋष्ये न सीमनि । धर्मे च व्यसनं नाद्यादिव्वञ्जुत्तस्य धीमतः ॥ २१ ॥
 आस्यंप्रजापराञ्जुत्तंचा नाश्ना प्रजावती । अञ्जुत्तस्य महादेवी शची देवीव वज्रिणः ॥ २२ ॥
 पृथिव्या मंरुनं सैका तस्याः शीलं च मंरुनम् । प्रक्रियामात्रमञ्जवत् केयूरकटकादि तु ॥ २३ ॥
 पावयन्ती सतीत्वेनामलेन सकलं जगत् । कल्याणहेतुः शुशुचे सा तीर्थमिव जंगमम् ॥ २४ ॥
 जोगान् सह तथा देव्या बुभुजे कुञ्जभूपतिः । सदा हृदयहारिणा दाद्यायत्येव चन्द्रमाः ॥ २५ ॥
 जीवो महाबलस्याथ पूर्णयुवैजयन्ततः । प्रच्युत्य फाट्गुनश्चेतचतुर्थी त्रेऽश्वयुज्यपि ॥ २६ ॥
 चतुर्दशमहास्वप्नसूचितार्हतवैभवः । प्रजावतीमहादेव्याः कुदाववततार सः ॥ २७ ॥
 अस्मिन् गर्त्तस्थिते देव्यास्तृतीये मासि दोहदः । माह्येषु शयितुं जङ्गे देवताभिश्च पूरितः ॥ २८ ॥
 पूर्णे काले मार्गशुक्लैकादस्यां त्रेऽश्वयुज्यथ । प्रागजन्ममायाजनितस्त्रीकर्मत्वेन कन्यकाम् ॥ २९ ॥

१ सुवर्णमथैः । २ नदीनाम् । ३ वृदिभ्यः । ४ दानम् । ५ मुखकांत्या पराभूतश्चंद्रो यया सा । ६ अश्विन्यां मे नक्षत्रे ।

निर्भ्रमत्वं शरीरादावप्यकिंचनता मता । तपस्तु द्विविधं बाह्यमांतरं चेति तद्यथा ॥ ८५ ॥
 अन्नशनमौनोर्दर्थं वृत्तेः संक्षेपणं तथा । रसत्यागस्तनुक्लेशो लीनतेति बहिस्तपः ॥ ८६ ॥
 प्रायश्चित्तं वैद्यावृत्त्यं स्वाध्यायो विनयोऽपि च । व्युत्सर्गोऽथ शुभ्रध्यानं षोढेत्याच्यंतरं तपः ॥ ८७ ॥
 द्वांतिः शक्रावशक्तौ वा सहनं क्रोधनिग्रहात् । मददोषपरीहारो मार्दवं माननिर्जयात् ॥ ८८ ॥
 मायाजयादार्जवं वाञ्छनःकार्यवक्रता । मुक्तिश्च तृष्णाविह्वेदो बाह्याच्यंतरवस्तुषु ॥ ८९ ॥
 इहं दशविधो धर्मः संसारोत्तारणद्वमः । जगत्वाप्यते पुण्यैश्चिंतामणिरिवानघः ॥ ९० ॥
 श्रुत्वा पुरुषसिंहोऽपि सप्रश्रयमदोऽवदत् । रोस्त्वेव निधानं मे धर्मोऽयं साधु दर्शितः ॥ ९१ ॥
 किं त्वसौ गृहवासस्थैरनुष्ठानुं न शक्यते । गृहवासो हि संसाररोर्दोहदमुत्तमम् ॥ ९२ ॥
 प्रब्रज्यां धर्मराजस्य राजधानीं प्रयत्न मे । जगवन् जवदुर्ग्रामवासास्तुद्विग्रवानहम् ॥ ९३ ॥
 अथोचे जगवानेवं सूरिर्विनयनंदनः । मनोरथोऽपि ते साधुः साधकः पुण्यसंपदाम् ॥ ९४ ॥
 महासत्व महाबुद्धे विवेकिन् दृढनिश्चय । योग्योऽसि व्रतजारस्य दास्यामस्त्वत्समीहितम् ॥ ९५ ॥
 आपृष्ठस्व परं गत्वा पितरौ पुत्रवत्सलौ । यतस्तावेव जगति गुरु प्रथमतो नृणाम् ॥ ९६ ॥
 ततः स गत्वा पितरौ प्राणम्य च कृतांजलिः । मां व्रतायानुमन्येथामेवमुच्चैर्व्यजिज्ञपत् ॥ ९७ ॥
 इत्युचतुश्च तौ युक्ता प्रब्रज्या वत्स किं त्विह । उद्धोढव्यः पंचमहाव्रतजारोऽतिदुर्वहः ॥ ९८ ॥
 निर्भ्रमत्वं स्वदेहेऽपि विरती रात्रिञ्जो जनात् । द्विचत्वारिंशता दोषैर्मुक्तः पिंडश्च ज्ञोजने ॥ ९९ ॥

१ तदाख्यं तपः यत्राहारस्य क्रमेणाल्पत्वं क्रियते । २ देहकष्टरूपं । ३ सेवा । ४ कायोत्सर्गः । ५ निर्धनस्याधेपाल्यः । ७ विरमणम् ।

चोक्षा स्मेरमुखीत्युचे राजन्नन्तःपुरं निजम् । कूपचेकः कूपमिव किमिदं बहु मन्यसे ॥ १३ए ॥
 यदस्ति मिथिलापुर्यां कुञ्जस्य पृथिवीपतेः । मल्लीति कन्यकारलं चूडारलं मृगीदृशाम् ॥ १४० ॥
 अंगुष्ठमात्रकस्यापि श्रीस्तदीयस्य कापि या । न सा त्रिदशकन्यासु नागकन्यासु चेद्व्यते ॥ १४१ ॥
 संस्थानलक्ष्मीरन्यैव रूपमप्यन्यदेव हि । लावण्यसंपदन्यैव तस्याः किं चान्यदुच्यते ॥ १४२ ॥
 जितशत्रुस्तदुत्तम्यैवं पूर्वस्त्रेहेन च दृणात् । तत्प्रार्थनकृते प्रैषीद्वूतं कुञ्जनृपातिके ॥ १४३ ॥
 प्राग्जन्मसुहदां तेषां पण्णां मद्भिर्महीश्रुजाम् । पश्यन्त्यवधिना बोधमशोकवनिकांतरे ॥ १४४ ॥
 मध्येसौधापवरकं रत्नपीठे मनोहरे । आत्मनः प्रतिमां हैमीं पद्मरागकृताधराम् ॥ १४५ ॥
 नीलकेशीमिन्धनीलस्फटिकोपललोचनाम् । प्रवालमयहस्तांघ्रिमाताद्विभुषिरोदराम् ॥ १४६ ॥
 सच्छिद्रां तालुनि तत्र स्वर्णोज्ज्वलिपिधानिकाम् । नितान्तरम्यावयवां कारयित्वा न्यवेशयत् ॥ १४७ ॥

॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥

प्रतिमापवरकस्य पुरो चित्तावकारयत् । सँजालककपाटानि षड्द्वाराणि च कुञ्जसूः ॥ १४८ ॥
 द्वाराणां च पुरस्तेषां ह्रस्वापवरकांश्च षट् । प्रतिमापृष्ठन्नित्तौ च सैकं द्वारमकारयत् ॥ १४९ ॥
 ततः सर्वाहारिणीं प्रतिमायास्तु तालुनि । द्दिष्ट्वा स्वर्णोब्जुजेनाश्र पिधाय बुजुजेऽन्वहम् ॥ १५० ॥
 इत्थश्च तेषां युगपत् षण्णामप्यवनीश्रुजाम् । आययुर्दूतपुरुषा मिथिलानाश्रसन्निधौ ॥ १५१ ॥

१ देहशोभा । २ अपवरको गर्भगृहम् । ३ तालुपर्यंतं शुषिरं रंभ्रसहितमुदरं यस्यास्ताम् । ४ जालकपाटसहितानि ।

मूत्रैकस्रोतसः श्लेष्महंतैर्दुर्गन्धधारिणः । किं पुरस्रोतस इव सारमस्ति मनागपि ॥ १ए३ ॥

॥ युग्मम् ॥

अत्र संस्कारहेतुश्च कर्पूरादि सुगन्ध्यपि । मलसात् स्याद्ब्रवणसात् सुधावृष्टिखिषेरे ॥ १ए४ ॥
बहिरन्तश्च बीजत्से कथंकारमिहांगके । अंगानुरागं कुर्वन्तु मनागपि विवेकिनः ॥ १ए५ ॥
इतो ज्वे तृतीयेऽस्मिन् यद्भवद्भिर्मया सह । तपः प्रव्रजितैश्चक्रे सुग्धाः स्मरत तन्न किम् ॥ १ए६ ॥
मल्लीवचो विंशतां तत्तेषां पृथिवीयुजाम् । जातिस्मरणमुत्पेदे किं स्यान्नार्हदनुग्रहात् ॥ १ए७ ॥
ततो जालकपादानि श्रीमल्लिरुदघाटयत् । ते चाभ्युपेत्य पन्पि प्रबुद्धा एवमब्रुवन् ॥ १ए८ ॥
स्मरामो यद्भवे पूर्वे सप्तापि सुहृदो वयम् । संश्रूय कृतसंकेतास्तपस्तीव्रमकुम्भहि ॥ १ए९ ॥
बोधितास्मस्त्वया साधु नरकालसाधु रक्षिताः । आदिशातः परं कृत्यं गुरुस्त्वमसि नः प्रजो ॥ २०० ॥
प्रव्रज्या समये श्राद्धेत्युदीर्य विससर्ज तान् । षडपि क्षमापतीन् मल्लिर्जगमुः स्वं स्वं पुरं च ते ॥ २०१ ॥
तीर्थं प्रवर्तयेत्युक्ते तदा लौकांतिकामरैः । मह्यदाघापरिंके दानं पूर्णार्थं जंञ्जकामरैः ॥ २०२ ॥
जन्मतोऽब्दशते पूर्णे पंचविंशधनून्नतिः । कुञ्जराजसुरेन्द्राद्यैः कृतनिष्क्रमणोत्सवा ॥ २०३ ॥
जरतीनामशिविकारलमारुह्य मल्लयथ । सहस्राश्रवणं नाम जगमोपवनोत्तमम् ॥ २०४ ॥
कृष्णे कुवाटैरन्युद्यत्कृष्णपद्ममिव क्वचित् । उल्लुक्लपद्ममिव च क्वचिपुंढेऽलुवाटकैः ॥ २०५ ॥
नागरंगीपक्कफलैः शोणैश्चमन्त्रिवांचितम् । राजमानं मरुचकैर्नीलवज्रमिवाञ्जितः ॥ २०६ ॥

१ दृतिः पात्रविशेषः । २ विचारयताम् । ३ श्वेतैः कुवाटैः । ४ शोणमणिभिः ।

कुष्ठादिव्याधिजा बाधा गुप्तिसासौऽगकर्तनम् । त्वचनं ज्वालनं शीर्षेद्वेदादि च नृणामपि ॥ ११३ ॥
 विप्रयोगः प्रियजनैः शत्रुतश्च पराश्रवः । च्यवनज्ञानजं दुःखं दुःसहं नाकिनामपि ॥ ११४ ॥
 तेनैवं पितरौ प्रोक्तौ साधु साध्विति वादिनौ । मुदितावनुमेनाते व्रतादानाय तं ततः ॥ ११५ ॥
 सप्रमोदं ततः पित्रा कृतनिःक्रमणोत्सवः । दीद्वार्थी तं मुनिं सोऽगाफलाथीव वैनस्पतिम् ॥ ११६ ॥
 आददे मुनिपादंते सामायिकमुदीरयन् । प्रब्रज्यां पुरुषसिंहो जवाब्धितरणे तैरीम् ॥ ११७ ॥
 प्रमादपरिहारेण रद्धेहुः सर्वदेहिनाम् । स दृढं पादयामास प्रब्रज्यां राज्यवन्नृपः ॥ ११८ ॥
 विंशतिस्थानकानां च स्थानैः कतिपयैरपि । अर्जयामास विशदं तीर्थकृन्नाम कर्म सः ॥ ११९ ॥
 चिरं विहृत्य कालं च कृत्वानशनकर्मणा । विमाने वैजयंते स महद्भिस्सरोऽश्रवत् ॥ १२० ॥
 इतश्च जंबूद्वीपेऽस्मिन् क्षेत्रे शरतनामनि । विनीतेत्यस्ति नगरी गरीर्यः संपदास्पदम् ॥ १२१ ॥
 राजते राजतैस्तत्र प्राकारः कपिशिर्षकैः । सर्ववर्षान्तरानीतं दुर्बिबरचितैरिव ॥ १२२ ॥
 नानारत्ननिधानं सा रूप्यवप्रेण राजन्निः । रत्नार्थं कुंडलीभूतशेषेण निषेविता ॥ १२३ ॥
 सौधेषु रत्नवद्वचीसंक्रांतस्तत्र चंद्रमाः । लिह्यते गृहमार्जारैर्दधिर्पिम्भधिया मुहुः ॥ १२४ ॥
 अर्हन् देवो गुरुः साधुरिति क्रीमाशुका अपि । पठंति तस्यां शृण्वंतस्तदेव हि गृहे गृहे ॥ १२५ ॥
 प्रतिवासगृहं तत्र दह्यमानागरूप्रवाः । धूमलेखा वितन्वंति तमादवनमंबरे ॥ १२६ ॥

१ कारागृहवासः । २. त्वचाच्छेदनम् । ३. वियोगः । ४. दृक्षम् । ५. नावं । ६. महतीनां समृद्धीनां स्थानम् । ७. रूप्यमयैः । ८. सर्व-
 द्वीपांतरेभ्य आनीतानि चंद्रविंबानि तैः रचितैः ।

मल्लिपादौ नमस्कृत्य देवराजादयोः सुराः । कुञ्जराजादयो ऋषाः स्थानं निजनिजं ययुः ॥ १५० ॥
 तत्तीर्थजन्मा कुबेरयद्द इन्द्रार्जुधञ्जुतिः । चतुर्मुखो गजरथश्चतुर्भिर्दक्षिणैर्जुलैः ॥ १५१ ॥
 वरदेनं पर्युशूलचतुर्ध्यामन्नयदेन च । वामैर्वीजपूरशक्तिमुज्ज्वकाक्षसूत्रिभिः ॥ १५२ ॥
 तत्तीर्थैर्भूश्च वैरोढ्या कृष्णांगी कमलासना । ज्ञांती दोर्न्यां दक्षिणान्यां वरदेनाक्षसूत्रिणा ॥ १५३ ॥
 मातुलिंगशक्तिचतुर्ध्यां वामदोर्न्यां च शोचिता । श्रीमल्लेरर्हतोऽचूतामुन्ने शासनदेवते ॥ १५४ ॥
 ततः स्थानादथान्यत्र ग्रामाकरपुरादिषु । नव्यलोकावबोधाय विजहार महीं प्रभुः ॥ १५५ ॥
 चत्वारिंशत्सहस्राणि श्रमणानां महात्मनाम् । सहस्राः पंचपंचाशदार्यिकाणां तपोजुषाम् ॥ १५६ ॥
 चतुर्दशपूर्वभृतां साष्टषष्टिश्च षट्शती । अत्रविज्ञानयुक्तानां षाविंशतिशती पुनः ॥ १५७ ॥
 मनोविदां सप्तदशशती पंचाशदन्विता । केवलज्ञानधराणां षाविंशतिशती पुनः ॥ १५८ ॥
 जातवैक्रियलब्धीनां त्रिसहस्री शैतोनिता । उत्पन्नवादलब्धीनां चतुर्दश शतानि च ॥ १५९ ॥
 श्रावकाणां लक्ष्मेकं सत्र्यशीतिसहस्रकम् । श्राविकाणां त्रिलक्षी च सप्तसतिसहस्रिका ॥ १६० ॥
 संवत्सरशतन्यूनां पंचपंचाशतं ग्रन्थोः । समासहस्रान् विहंतुः परिवारो ह्यसावभूत् ॥ १६१ ॥
 संभेताङ्गिं मल्लिराचक्रे चानशनं समम् । साध्वीनामथ साधूनां पंचशत्या पृथक् पृथक् ॥ १६२ ॥
 मासांते फाट्गुनशुद्धदशम्यां याम्यन्ने विभुः । निर्वाणमासदत् सार्धं साध्वीभिः साधुभिश्च तैः ॥ १६३ ॥

१ इंद्रधनुरिव कार्तिर्यस्य सः । २ शोभमाना । ३ शतेन न्यूना ।

तत्रोद्यानेश्वरघट्टशीकरासारमालिषु । शीतञ्जीत्येव नो जातु प्रविशंत्यर्करश्मयः ॥ ११७ ॥
 इक्ष्वाकुवंशतिलकस्तस्यामासीन्महीपतिः । मेघो नाम महामेघ इव विश्वाचिनंदकः ॥ ११७ ॥
 सदैवोदयमानापि कृतार्थोऽर्कतुमर्थिनः । सिरावारीव ववृधे तस्य श्रीरतिशायिनी ॥ ११८ ॥
 देवतामिव तं नेमुः पंचांगस्पृष्टचूतलाः । वल्लालंकारत्वाद्यैरानचुंश्च महीशुजः ॥ १२० ॥
 प्रतापः प्रसरंस्तस्य माध्यंदिन इवार्थमा । द्विषां संकोचयामास देहह्यायामिव श्रियम् ॥ १२१ ॥
 कृद्गया महत्या शकत्या च प्रजावेषेण च जूयसा । चतुःपष्टेः स इंद्राणां पंचषष्टितमोऽन्वजात् ॥ १२२ ॥
 तस्यासीन्मंगला नाम संगदानां निकेतनम् । सञ्जीवकेतना पत्नी कुललक्ष्मीरिवांगिनी ॥ १२३ ॥
 पत्युः सा हृदयेऽवात्सीत्तस्याश्च हृदये पतिः । बहिरंगस्तयोश्चासीत्वासो वासगृहहादिषु ॥ १२४ ॥
 उद्यानादिप्रदेशेषुपि संचरंती गृहेऽपि वा । अधिकं देवतातोऽपि नत्तारं ध्यायति स्म सा ॥ १२५ ॥
 रूपलावण्यसौजाग्यदासीकृतसुरांगना । दासीचक्रे मुखेनेऽनुमपि सा वरलोचना ॥ १२६ ॥
 विशदे रूपलावण्ये तस्याश्चातिशयान्विते । परस्परमच्छूयेतामंगुलीयमणी इव ॥ १२७ ॥
 पौढोभ्येव महेंद्रस्य नरेंद्रस्य तथा समम् । उपयुंजानस्य जोगानत्रवत् प्रीतिरह्या ॥ १२८ ॥
 इतः पुरुषसिंहस्य वैजयंतविमानगः । जीवः स्वायुस्त्रयस्त्रिंशदब्धिसंख्यामपूरयत् ॥ १२९ ॥
 श्रावणस्याथ शुक्लायां द्वितीयायां मघागते । मुगांके मंगलादेव्याः कुक्षाववततार सः ॥ १४० ॥
 ईहां चक्रे तदानीं च तीर्थकृज्जन्मसूचकान् । गजादीन्मंगलादेवी महास्वमांश्चतुर्दश ॥ १४१ ॥

१ जलघटीयंत्राग्निगतानां । विद्वानां आसारः वृष्टिः तेन मालिनस्तेषु । २ कृपाद्युद्धृतजलमार्गः सिरा । ३ इंद्राण्या ।

इयं कस्यापि शापेन दिवो ब्रथा किमप्सराः । वनदक्ष्मीः स्वयमथ वसंतश्रीरथ स्वयम् ॥ १४ ॥
 रतिः स्मरविद्युक्ता वा नागी वा शुवमागता । स्त्रीरत्नं वा किमप्येतत्कौतुकापेधसा कृतम् ॥ १५ ॥
 एवं विचिन्तयन् राजा तत्रैवात्रमयज्जम् । प्रतीक्षमाणः कमपीवाग्रतः प्रययौ न हि ॥ १६ ॥
 स्वामिन् सर्वे बलं प्राप्तं किमद्यापि विदंब्यते । ज्ञावं जिज्ञासुरित्यूचे सचिवस्तं नरेश्वरम् ॥ १७ ॥
 अमात्यवचसा चेतः संस्थाप्य कथमप्यथ । जगाम यमुनोऽर्तं महोद्यानं महीपतिः ॥ १८ ॥
 न हि चूतवने मंछु मंजैरीपुंजमञ्जुले । नाप्यशोकवने नृत्यन्नवपह्लवशादिनि ॥ १९ ॥
 न वा बकुलपंडेऽपि मधुव्रतकुलाकुले । तादृघ्नतायतदले कदलीविपिनेऽपि न ॥ २० ॥
 मधुश्रीकणिकाञ्चूले कर्णिकारवने न च । नान्यत्रापि रतिं प्राप तथा हृतमना नृपः ॥ २१ ॥
 सचिवः सुमतिर्नाम तं तथोच्चिन्मानसम् । एवमङ्ग इवोवाच ज्ञावङ्गोऽपि महीपतिम् ॥ २२ ॥
 विकारो मानसो वाथ ज्ञयं वा शत्रुसंचवम् । मोहाय क्षितिपालानां तृतीयं संचवेन्न हि ॥ २३ ॥
 न तावद्विक्रमाक्रान्तजगतस्ते द्विपन्नयम् । मनोविकारो यद्यस्ति यद्यगोप्यश्च तद्दद ॥ २४ ॥
 राजापि व्याजहारैवं त्वया निर्व्याजशक्तिना । वशीकृता विधिपन्तः साक्षिणौ तु शुजौ मम ॥ २५ ॥
 तवात्मनो विकारेऽपि प्रतीकारकरः खलु । इति मे निश्चयस्तेन कथयामि कथं न ते ॥ २६ ॥
 इहाधुनैवापतता मया पश्चि निरीक्षिता । सर्वस्त्रीरूपसर्वस्वखुण्डांकी काचिदंगना ॥ २७ ॥
 मदीयमप्यपहृतं तथा चेतः स्मरातुरम् । तेन ताम्यामि सचिव कुरूपायमिहोचितम् ॥ २८ ॥

१ नागकन्या । २ गंजरीणां सगृहेन सुंदरे । ३ आगच्छता । ४ खुंटतीत्येवं शीला खुंटकी ।

युवनत्रितयाधारभूतं गर्भं दधार तम् । निर्गूढं मंगला देवी निधानमिव मेदिनी ॥ १४२ ॥
 इतश्च कश्चिदप्याढ्यस्ततः पुर्यां वणिज्यया । सहगुं चार्धाध्वययुतो दूरदेशांतरं ययौ ॥ १४३ ॥
 तस्य मार्गस्थितस्यैवैकस्यां समञ्जवत्सुतः । लजान्यां च सपत्नीन्यां निर्विशेषमवर्धयत् ॥ १४४ ॥
 अर्जयित्वा धनं देशान्तराध्यावृत्तवानथ । वर्त्मन्येव विपदे स दैवस्य विषमा गतिः ॥ १४५ ॥
 तस्य द्वे अपि ते चार्थे लदश्रुवदने शुचा । विरचय्यान्निःस्कारं चक्राते और्ध्वदेहिकम् ॥ १४६ ॥
 ततः पुत्रश्च वित्तं च मदीये इति ज्ञापिणी । पुत्रमात्रा सहान्या तु मायिन्यकलहायत ॥ १४७ ॥
 द्वेममेका परा योगमिह्यलौ पुत्रवित्तयोः । अयोध्यामीयतुः शीघ्रं सूनोर्मातृविमातरौ ॥ १४८ ॥
 तत्र च स्वान्यकुलयोर्धर्माधिकरणेऽपि च । रुढौकाते लजेन्निन्नो न तद्वादो मनागपि ॥ १४९ ॥
 ततस्ते लपतस्थाने विवदंशौ नरेश्वरम् । लपवेश्य सत्रां राज्ञा पृष्टे ते वादकारणम् ॥ १५० ॥
 ऊचे विमाता वादोऽयमाख्यातः सकले पुरे । किं त्वेनं नाह्निदत्कोऽपि कः परव्यसनेऽर्तिमान् ॥ १५१ ॥
 सुखिनं परसौख्येन परलुःखेन दुःखिनम् । पृथिव्यां धर्मराजं त्वामिदानीमस्म्युपस्थिता ॥ १५२ ॥
 ममौरसोऽयं तनयः सहगमे वर्धितो मया । वित्तं ममैतद्यस्या हि पुत्रस्तस्या धनादिकम् ॥ १५३ ॥
 पुत्रमाताप्युवाचैवं पुत्रोऽसौ मे धनं च मे । सपत्नी मेऽनपत्यासौ लोचनेन कलहायते ॥ १५४ ॥
 प्राक् पुत्रं पालयंत्येषा न निषिद्धा मयार्जवात् । पादांते शायिता स्नेहालुब्धीर्षयाहिणी ह्यसौ ॥ १५५ ॥
 तदुत्तिष्ठ स्वनिर्णेतुं विवादस्त्वयि तिष्ठते । राज्ञा दृष्टः कुदृष्टो वा निर्णयो ह्यपुनर्भवः ॥ १५६ ॥

१ गुप्तं क्रियाविशेषणम् । २ धानिकः । ३ न्यापारेण । ४ दाहादिकम् । ५ न्यायाधिकारिमन्दिरे । ६ जग्मतुः ।

राज्ञा सह प्रंगे योगं कारिष्यामि तवानधे । ज्वलन्तं ज्वलनमथ प्रवेदयाम्याश्वसिद्धपि ॥ ५१ ॥
 आश्वस्यैवं वनमालां सा परित्राजिकाव्रजत् । सिद्धप्रायं नृपार्थं तं चाख्यत्सुमतिमंत्रिणे ॥ ५६ ॥
 सोऽप्यमाल्यस्तदाख्यायाश्वासयत् पृथिवीपतिम् । प्रायेण प्रेयसीप्राप्तिप्रत्याशापि हि शर्मणे ॥ ५७ ॥
 प्रातर्गतवात्रेयिकापि वनमालामवोचत । मया कृतोऽस्ति ते प्रेमान्निमुखः सुमुखो नृपः ॥ ५८ ॥
 उत्तिष्ठ वत्से गङ्गावस्तदद्य नृपसद्मनि । रमस्व राजपत्नीव राज्ञा सह यथासुखम् ॥ ५९ ॥
 वनमाला तथा सार्धं नृपवेश्म ययौ ततः । श्रवरोधे सा निदधे सानुरागेण नृशुजा ॥ ६० ॥
 क्रीनोद्यानसरिघापीशैलादिषु तथा सह । विहरन्नन्वन्नृज्जोगसुखं सुमुखञ्चूपतिः ॥ ६१ ॥
 इतो वीरकुर्विंदोऽपि वियुक्तो वनमालया । नृताविष्ट इवोन्मत्त इव मत्त इवाव्रमत् ॥ ६२ ॥
 धूलीधूसरसर्वांगो जीर्णैर्कपर्दखंडवत् । विसंश्रुत्तशिरःकेशो दीर्घरोमनखावलिः ॥ ६३ ॥
 उत्तालनुमुलैः पौरदारकैः परिवारितः । वनमाले वनमाले कासि मे देहि दर्शनम् ॥ ६४ ॥
 निरागसं किमत्याह्वीरेकमेकपदेऽपि माम् । अथवा नर्मणात्याह्वीः सुचिरं युज्यते न तत् ॥ ६५ ॥
 रूपलुब्धेन वा रक्षोयक्षविद्याधरादिना । केनाप्यपहृतसि त्वं धिग्धिञ्जां गतत्राग्यकम् ॥ ६६ ॥
 इत्यादि प्रलयपन् पुण्यां चत्वरेषु त्रिकेषु च । वराको रंक्वत् कालमतिवाहयति स्म सः ॥ ६७ ॥
 ॥ पंचनिः कुलकम् ॥

तथैव प्रलयपद्भुच्चैरन्येद्यू राजवेश्मनः । प्रययावंगणे डिंजगणैः कपिवदावृतः ॥ ६८ ॥

१ प्रातःकाले । २ अक्षिम् । ३ अन्तःपुरमध्ये । ४ जीर्णवस्त्रखंडवत् । ५ हास्येन ।

उवाचामिति विद्मसो जगाद जगतीपतिः । हे अश्वेते सुसहस्रयवेकधृतच्युते इव ॥ १९७ ॥
 अन्योऽन्यं वैसहस्र्ये हि यस्याः साहस्र्यजागचवेत् । तस्याः पुत्रोऽनुमीयेत द्वयोः सहस्र एष नु ॥ १९८ ॥
 न वक्तुमपि जानाति बाढ्यादेषोऽपि दारकः । असौ माता विमातासाविति ज्ञाने तु का कथा ॥ १९९ ॥
 दुर्निर्णयार्थचकितस्येहं निगदितोऽपि हि । जज्ञे राज्ञोऽथ मध्याह्नौ नित्यकृत्यांतरोचितः ॥ २०० ॥
 पौरिषैरथैरथेत्यूचे मासैः पत्निरपि प्रजो । विवादोऽजोदि नास्मान्निर्वज्रग्रंथिरिवानयोः ॥ २०१ ॥
 इदानीं नित्यकृत्यानां क्षणो वो मातिवर्तताम् । दृष्टान्तरे विवादोऽयं विचार्यः स्वामिना पुनः ॥ २०२ ॥
 एवमस्त्विति राजापि निगद्य न्यसुजत्सजाम् । कृत्यानंतरकृत्यानि चांतरन्तःपुरं ययौ ॥ २०३ ॥
 विद्मसो मंगलादेव्या तत्र चैवं महीपतिः । स्वामिन्मध्याह्नकृत्यानामतिवेलाऽचवत्कृतः ॥ २०४ ॥
 तयोर्विवाददृतांतो राइथै राज्ञाप्यकथ्यत । गर्जप्रजावात्सुमती राइथय्येवमजापत ॥ २०५ ॥
 स्त्रीणां विवादो निर्णेतुं स्त्रीञ्चिरेव हि युज्यते । तत्करिष्याम्यहं देव विवादहोदनं तयोः ॥ २०६ ॥
 राज्ञा सविस्मयं देव्या सममागत्य पर्वदि । आनाँयिते ततस्ते तु पृष्टे पूर्ववदूचतुः ॥ २०७ ॥
 राज्ञीजापसुचरं च विचार्यैवमवोचत । ज्ञानत्रयधरस्तीर्थकरोऽस्त्येप ममोदरे ॥ २०८ ॥
 स प्रसूतो जगन्नाथोऽपुष्याशोक्तरोस्तले । निर्णयं दास्यते तस्मात्प्रतीक्षेयामुचे अपि ॥ २०९ ॥
 उमित्यूचे विमाता तु माता त्वेवमवोचत । अहमागमयिष्ये न महादेवि मनागपि ॥ २१० ॥
 सर्वज्ञमाता जवती करोत्वद्यैव निर्णयम् । सपत्नीसात्करिष्यामि नेयत्कालं स्वमात्मजम् ॥ २११ ॥

१ असाहस्र्ये । २ निर्णयाभावात्प्रकृतस्य । ३ समासक्तिः । ४ समयः । ५ सभायात् । ६ आहूते । ७ उत्पन्नः । ८ प्रतीक्षां करिष्ये ।

अष्टमः सर्गः ।

॥ श्रीमहापद्मचक्रिचरितम् ॥

इतश्च विहरत्येव जिनेन्द्रे मुनिसुव्रते । जङ्गे चक्री महापद्मश्चरितं तस्य कीर्त्यते ॥ १ ॥
जंबूद्वीपस्यास्य पूर्वविदेहावनिचूपणे । सुकण्डविजये ख्यातमस्ति श्रीनगरं पुरम् ॥ २ ॥
तत्र राजा प्रजापालः प्रजापालनतत्परः । परराजयशोहंसनाशनांबुधरोऽजवत् ॥ ३ ॥
सोऽन्यदाकस्मिकं विद्युत्पातं दृष्ट्वा विरक्तधीः । समाधिगुप्तस्य मुनेः समीपे व्रतमाददे ॥ ४ ॥
स चिरं पालयामास खड्गधारोपमं व्रतम् । विपद्य चाच्युतेन्द्रेऽचूत्तपोवेशोऽपि नाफद्यः ॥ ५ ॥
इतश्च जंबूद्वीपस्य क्षेत्रे जरतनामनि । समस्ति हास्तिनपुरं पुरं सुरपुरोपमम् ॥ ६ ॥
इक्ष्वाकुवंश्यस्तत्राचूक्षाम्ना पद्मोत्तरो नृपः । पद्मानिकेतनं पद्ममिव पद्ममहाहृदे ॥ ७ ॥
तस्योज्वलगुणा ज्वाला नामान्तःपुरचूपणम् । बचूव महिषी रूपेणाचिञ्चूतामरांगना ॥ ८ ॥
तस्यां च केसरिस्वमसूचितः प्रथमः सुतः । जङ्गे विष्णुकुमाराख्यः श्रिया सुरकुमारवत् ॥ ९ ॥
स प्रजापालजीवोऽपि पूरयित्वायुरच्युतात् । च्युत्वा ज्वालामहादेव्या उदरे समवातरत् ॥ १० ॥
चतुर्दशमहास्वमसूचितोऽथ सुतोऽजवत् । ज्वालादेव्या महापद्मो नाम धौमालिबश्रियाम् ॥ ११ ॥

१ शत्रुभूतराज्ञां यश एव हंसस्तस्य नाशने मेघसमानः मेघागमे हि हंसाः सरोवराणि विहाय पलायन्ते इति स्थितिः । २ स्थानम् ।

ततश्च मंगलादेवी निर्णयैवमत्रापत । कायद्वेषसहत्वेन नूनमस्या अयं सुतः ॥ १७१ ॥
 विदधात्युचयधीने परपुत्रधने यतः । तेनेहकालहरणं विमाता सहते खलु ॥ १७२ ॥
 आत्मपुत्रमुचयसात् क्रियमाणं तितिद्धितुम् । अहमा कालहरणं सहते जननी कथम् ॥ १७४ ॥
 चरे न कालहरणं सहसे यन्मनागपि । तजज्ञातं तव पुत्रोऽयं गृहाण स्वगृहं ब्रज ॥ १७५ ॥
 एतस्यास्तनयो नायं पावितो द्वावितोऽपि हि । कोकिलायाः खल्वपत्यं काक्या पुष्टोऽपि कोकिलः ॥ १७६ ॥
 गर्जप्रचावाद्देव्यैवं विहिते तत्र निर्णये । विसिन्धिये स्मरेनेत्रा परिरपत्सा चतुर्विधा ॥ १७७ ॥
 तदा ते जगमर्तुर्वैश्वसूनुर्मातृविमातरौ । हृष्टमदाने कमलिनिकुमुदिन्याविवोषैसि ॥ १७८ ॥
 बाधामजनयन् देव्या लघूकरणवानिव । क्रमेण ववृधे गर्जः शुक्लपद्म इवोर्कूपः ॥ १७९ ॥
 ततो नवसु मासेषु दिनेष्वर्धाष्टमेषु च । वैशाखविंशदाष्टम्यां मघास्थे च निशाकरे ॥ १८० ॥
 सुवर्णवर्णं कौचाकं मृगांकमिव पूर्वदिक् । मंगलास्वामिनी सूनुलं प्रसुषुवे सुखम् ॥ १८१ ॥
 त्रैलोक्ये द्यणमुद्योतो नारकाणां द्यणं सुखम् । तदानीमत्रवह्मकादीनां चासनकंपनम् ॥ १८२ ॥
 दिक्कुमार्थस्तत्र चक्रुः सूतिकर्म यथोचितम् । शक्रश्च मंगलातदपात् सुमेरावनयत् प्रभुम् ॥ १८३ ॥
 शक्रांकवर्तिनं नाथमिन्द्रास्तत्राच्युतादयः । त्रिषष्टिः स्रपथामासुस्तीर्ध्नोर्त्रिर्धथाक्रमम् ॥ १८४ ॥
 ईशानांके निवेश्यशं शक्रोऽप्यस्त्रपयज्जलैः । विकृतस्फाटिकचतुर्वृषशृंगविनिर्गतैः ॥ १८५ ॥
 विद्विष्य पूजयित्वा च वस्त्रालंकरणैः प्रभुम् । आरात्रिकं च प्रोत्तार्य शक्रो ऋक्त्यैवमस्तवीत् ॥ १८६ ॥

१ विकसितनयना । २ सभा । ३ प्रातःकाले । ४ चंद्रः । ५ शुक्लाष्टम्यां ।

अथैकसुव्रताचार्यपादान् कुहोऽन्यथादिदम् । स्वयं वो युज्यते वक्तुं न विद्वन्मानिनामुना ॥ २६ ॥
 अमुं वादे विजेष्येऽहं सन्धीचर्यैव पश्यथ । ऋद्धो वदत्वसौ पदं दूषयामि यथातथम् ॥ २७ ॥
 ऊचे नमुचिऋद्धोऽपि क्रोधकर्कशवागिति । अशौचाः पाखंडिनश्च त्रयीबाह्याश्च सर्वदा ॥ २८ ॥
 तत्संवासयितुं यूयं न युक्ता नित्तमंडले । इत्येष खलु मे पक्षो शुभास्वन्यत् किमुच्यते ॥ २९ ॥
 प्रत्यूचे कुह्वकोऽप्येवमशौचं सुरतं विदुः । तत्सेवकश्च पाखंडी त्रयीबाह्यः स एव हि ॥ ३० ॥
 त्रय्यामर्थोऽयमकुंजः कंडनी पेषणी तथा । चुह्वी प्रमार्जनी पंच सूनाः पापाय गेहिनाम् ॥ ३१ ॥
 सेवंते य इमाः सूनास्त्रयीबाह्या हि ते खलु । सूनापंचकहीनास्तु त्रयीबाह्याः कथं वयम् ॥ ३२ ॥
 अस्माकमपदोषाणां दोषवस्तु जनेषु ज्ञोः । म्बेष्टेषूत्तमजातीनामिव वासश्च नोचितः ॥ ३३ ॥
 इत्थंकारं क्षुह्वकेन सुयुक्तिरिरोदितः । स्वस्थानं सोऽगमन्मन्त्री राजा राजजनोऽपि च ॥ ३४ ॥
 स मन्त्री निशि चोत्थाय निशाचर इवोत्कटः । ज्वलन्निवातिक्रोधेन तद्दधाय समाययौ ॥ ३५ ॥
 सद्यः शासनदेव्या च वार्तिकेनेर्वै पन्नगः । स स्तंभितः प्रजाते च ददृशे विस्मितैर्जनैः ॥ ३६ ॥
 आश्चर्यं प्रेक्ष्य तद्भ्राजा लोकाश्च बहवस्तदा । श्रुत्वा धर्ममुपाशाम्यन् विमदा इव दन्तिनः ॥ ३७ ॥
 तथापमानान्नुचिर्नगरं हस्तिनापुरम् । ययौ स्थानं विदेशो हि मानिनामर्पमानिनाम् ॥ ३८ ॥
 युवराजो महापद्मः स्वसाचिव्ये चकार तम् । अच्यगतेऽन्यनृपतिप्रधाने ह्यर्थिनो नृपाः ॥ ३९ ॥

१ लघुसाधुः । २ आत्मानं विद्वान् मन्यते इति विद्वन्मानी तेन । ३ अस्मद्देशे निवासयितुं यूयं न युक्ताः । ४ जलस्थानम् ।
 ५ जीवानां वधस्थानं सुनोच्यते । ६ निरसितः । ७ गरुडेन । ८ तिरस्कृतानाम् ।

देव त्वज्जान्मकहयाणेनापि कड्याणचागमही । किं पुनः पादकमलैर्यत्र त्वं विहरिष्यसे ॥ १८७ ॥
 त्वदृशेनसुखप्राप्त्या कृतकृत्या दशोऽधुना । कृतार्थाः पाणयश्चेते जगवन् पूजितोऽसि येः ॥ १८८ ॥
 जिननाथ तव स्नात्रचर्चाचीदिमहोत्सवः । मन्मनोरथचैत्यस्य चिरात् कलशतां ययौ ॥ १८९ ॥
 जगन्नाथ प्रशंसामि संसारमपि संप्रति । यत्र त्वदृशेनं देव मुक्तेरेकं निबन्धनम् ॥ १९० ॥
 ऊर्मयोऽपि हि गळंते स्वयंचूरमणोदधेः । तवातिशयपात्रस्य न पुनर्मादृशैर्गुणाः ॥ १९१ ॥
 धर्मैकमरुपस्तं जगदुद्योतत्रास्कर । कृपावह्नीमहावृद्ध रक्ष विश्वं जगत्पते ॥ १९२ ॥
 निर्वृतेः सर्वतदारसमुद्घाटनकुंचिका । धन्यैः शरीरिन्निर्देव श्रोष्यते तव देशना ॥ १९३ ॥
 मन्मनस्युज्ज्वलादर्शसन्निचे युवनेश्वर । त्वन्मूर्त्तिर्नित्यसंक्रांता न्र्यान्निर्वतिकारणम् ॥ १९४ ॥
 इति स्तुत्वा हैरिर्नाथमादायोत्पुत्य च क्षणात् । मंगलास्वामिनीपार्श्वे मुक्त्वा च स्वाश्रयं ययौ ॥ १९५ ॥
 जनन्यास्तत्र गर्भस्थे यदत्रूहोचना मतिः । स्वामिनो नाम सुमतिरित्यकार्षीत् पिता ततः ॥ १९६ ॥
 धात्रीचिरंजादिष्टात्रिर्लाव्यमानो जगत्पतिः । शैशवं व्यतिचक्राम प्रतिपदे च यौवनम् ॥ १९७ ॥
 धनुःशतत्रयोचुंगः पीनेस्कंधो बचौ विभुः । आजानुलंबविदोःशालः कदपशाखीव जंगमः ॥ १९८ ॥
 स्वामिनः स्वह्लावावष्टाकक्षोडिन्यां निरंतरम् । ललनानां लुलंति स्म दृशः शफरिका इव ॥ १९९ ॥
 जोग्यं कर्म निजं जानन् पित्रोरशुर्परोधतः । राज्ञां कन्याश्चारुरुपाः पर्यणैषीदथ प्रभुः ॥ २०० ॥

१ मम मनोरथ एव चैत्यं तस्य । २ संबृतद्वारस्योद्घाटने कुंचिकेव कुंचिका । ३ इंद्रः । ४ बाल्यम् । ५ पीनौ पुष्टौ स्कंधौ यस्य ।

६ जानुपर्यंतं लंबमाने दोषो हस्तावेव शाले यस्य । ७ मत्स्याः । ८ आश्रयात् ।

स गह्वरुन्मुखः स्वैरं प्रापदेकां महाटवीम् । तत्रापि पर्यटनेकमपश्यत्तापसाश्रमम् ॥ ११ ॥
 तापसैः कृतसत्कारः प्रियांतिथिसमागमैः । प्रावर्त्तत महापद्मस्तत्र स्थालुं स्ववेश्मवत् ॥ १६ ॥
 इतश्च पुर्यां चंपायां नृपतिर्जनमेजयः । रुद्रः कादनरेन्द्रेण युयुधे च ननाशं च ॥ १७ ॥
 ज्ञयमाने पुरे तत्र नेशुरन्तःपुरस्त्रियः । कुरंग्य इव दिङ्मूढा दीप्यमाने दवानले ॥ १८ ॥
 चंपेशस्य नागवती प्रियां स्वसुतया सह । प्रणष्टा मदनावहया तत्रागात्तापसाश्रमे ॥ १९ ॥
 पद्मस्य मदनावहयाश्चान्योऽन्यमदनास्त्रयोः । जङ्गे दर्शनमन्योऽन्यमनुरागश्च तत्क्षणम् ॥ ६० ॥
 जातानुरागं तां ज्ञात्वा जनन्येवमवोचत । पुत्रि मा चापलं कार्ष्णैर्मित्तिकवचः स्मर ॥ ६१ ॥
 त्वं हि नैमित्तिकैवमाख्यातासि जविष्यसि । प्रधानपत्नी पद्मखंडजरतक्षेत्रशासितुः ॥ ६२ ॥
 पुरुषे यत्र तत्रापि मानुरागं ततः कृथाः । संयता तिष्ठ समये चक्री त्वां परिणेष्यति ॥ ६३ ॥
 तद्विह्वलप्रयात्पद्ममूचे कुलपतिस्ततः । यत्राचालीस्तत्र वत्स गह्व स्वस्यस्तु तेऽनघ ॥ ६४ ॥
 श्रुत्वा दध्यौ कुमारोऽपि युगपद्द्वौ न चक्रिणौ । चक्री ज्ञाव्यहमेवेह तन्ममैव हि पत्न्यसौ ॥ ६५ ॥
 निश्चित्यैवं महापद्मो निर्गतस्तापसाश्रमात् । पर्यटन्नासदत् सिन्धुसदनं नाम पत्तनम् ॥ ६६ ॥
 तदा च बहिरुधाने पौरनार्यो मधूत्सवे । चिक्रीमुर्विर्विधं तत्र स्थिताः कंदर्पशासने ॥ ६७ ॥
 तत्केवलितुमुदं श्रुत्वा महासेनमहीपतेः । स्तंजमुन्मूलयामास कदलीकांडवत् करी ॥ ६८ ॥
 निपात्यारोहकौ सद्यः शय्यासंसकरेणुवत् । श्रंगे वायोरपि स्पर्शासह उत्तब्धरोमकः ॥ ६९ ॥

जन्मतः पूर्वलक्षेणु गतेषु दशसु प्रभुः । ऋतुजाप्यर्थितोऽत्यर्थं राज्यचारमुपाददे ॥ २०१ ॥
एकोनत्रिंशत् पूर्वलक्षाः सघादशांगिकाः । राज्येऽनैषीत्सुखं स्वामी वैजयंत इव स्थितः ॥ २०२ ॥
स्वयंबुद्धो बोधितश्च ततो लोकांतिकामरैः । दीर्घेभुवोर्षिकं दानमदत्त सुमतिः प्रभुः ॥ २०३ ॥
अंतं वार्षिकदानस्य वासवैश्चलितासनैः । दीक्षात्रिषेको विदधे स्वामिनः पार्थिवैरपि ॥ २०४ ॥
अथाचयकरां नामाध्यारुह्य शिविकां विभुः । सुरासुरनृपोपेतः सहस्राश्रवणं ययौ ॥ २०५ ॥
वैशाखसितनवम्यां पूर्वाह्णे स मघासु जे । प्रात्राजीन्नित्यन्नक्तेन सदस्रेण नृपैः सह ॥ २०६ ॥
उत्पेदे स्वामिनो ज्ञानं मनःपर्ययसंज्ञकम् । अनुजन्मेव दीक्षायाः प्रियमित्रमिवाश्रवा ॥ २०७ ॥
दिने द्वितीये विजयपुरे पद्मस्य ऋपतेः । सैदने विदधे स्वामी परमाज्ञेन पारणम् ॥ २०८ ॥
वसुधारादीनि पंचाद्भुतदिव्यानि चक्रिरे । तत्र देवा रत्नपीठं त्वर्चायै पद्मपार्थिवः ॥ २०९ ॥
विविधान्निग्रहधरः सहमानः परीषहान् । वर्षाणि विंशतिं स्वामी विजहार ततो महीम् ॥ २१० ॥
ग्रामाकरप्रभृतिषु विहरन् प्रभुरन्यदा । सहस्राश्रवणं दीक्षाग्रहणस्थानमाययौ ॥ २११ ॥
प्रियंगुमूले ध्यानस्थस्यापूर्वकरणात्प्रभोः । क्षपकश्रेष्ठाारूढस्य घातिकर्माणि तुञ्जुः ॥ २१२ ॥
चैत्रस्य शुक्लैकादश्यां मघास्थे च निशाकरे । स्वामिनः कृतषष्ठस्योत्पेदे केवलमुज्ज्वलम् ॥ २१३ ॥
तज्ज्ञात्वासनकंपेनागल्यैश्चाः ससुरासुराः । चक्रुः समवसरणं स्वामिनो देशनाकृते ॥ २१४ ॥
तत्र प्रविश्य प्राग्धारा प्रदक्षिण्यकृतप्रभुः । धनुःषोडशशाल्यग्रक्रोशोच्चं चैत्यपादपम् ॥ २१५ ॥

संघानुरोधान्मुचिं मुमोच स महामुनिः । तं मंत्रिपासनं सद्यः पद्मस्तु निरवासयत् ॥ १०१ ॥
 तथा त्रिपद्या स मुनिस्ततः प्रच्युति पावनीम् । त्रिविक्रम इति ख्यातिसासदाद जगत्रये ॥ १०२ ॥
 संघकार्यं स तत्कृत्वा शांतस्तप्त्वा तपः परम् । उत्पन्नकेवल्लो विष्णुकुमारः प्रययौ शिवम् ॥ १०३ ॥
 पद्मोऽपि हि ज्वोद्विन्नस्त्यक्त्वा राज्यं पलायवत् । सद्गुरोः पादपद्मांते पश्चिन्नज्यामुपाददे ॥ १०४ ॥
 कौमारेऽब्दपंचशती मंडलित्वेऽपि सैव हि । जये ज्यब्दशती चक्रच्युत्त्वे सप्तशतीश्रुता ॥ १०५ ॥
 अष्टादशसहस्र्यब्दसहस्रास्तु व्रते दश । त्रिंशत्तर्षसहस्रायुरित्यच्यूपद्मचक्रच्युत् ॥ १०६ ॥ युगमम् ॥

नानाविधान्निग्रहसुंदराणि प्रतप्य तीव्राणि तपांसि पद्मः ।

घातिद्वयासादितकेवल्लङ्घिः पदं ययौ शाश्वतशर्मधाम ॥ १०७ ॥

अत्र द्यौ जिनचक्रिणौ जिनपती चोजाबुजौ चक्रिणौ रामौ द्यौ च हरी ज्यौ प्रतिहरी चोजावमी कीर्तिताः
 कीर्तिव्याप्तदिशश्चतुर्दश महात्मानः शलाकानरास्तेषां वृत्तमुदारमस्तु तदिदं लोकस्य कर्णोत्तिथि ॥१०८॥

इत्याचार्यश्रीहिमचंद्रविरचिते त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये

षष्ठे पर्वणि श्रीपद्मचक्रवर्तिवर्णने नामाष्टमः सर्गः ।

समाप्तं चेदं षष्ठं पर्व

“तीर्थाय नम” इत्युक्त्वाध्यास्तासिंहासनं प्रभुः । प्राञ्जुलो दिदु चान्यासु तद्रूपाणि व्यधुः सुराः ॥ ११६ ॥
 संघोऽप्यस्थाद्यथास्थानं ससुरासुरमानुषः । नमस्कृत्य जगन्नाथं वज्रभ्रुचैवमस्तवीत् ॥ ११७ ॥
 गायन्निर्वादिविस्तैर्नृत्यन्निव चैतैर्दलैः । त्वज्जणैरिव रक्तोऽसौ मोदतेऽशोकपादपः ॥ ११८ ॥
 आयोजनं सुमनसोऽधस्तान्निच्छिस्तबंधनाः । जानुर्दंष्ट्रीः सुमनसो देशनोर्व्यां किरंति ते ॥ ११९ ॥
 मालवकैशिकीमुख्यग्रामरागपवित्रितः । तव दिव्यो ध्वनिः पीतो हर्षोद्भ्रवीवैर्मृगैरिव ॥ १२० ॥
 तर्वेर्दुधामधवला चकास्ति चमरावली । हंसाद्विरिव वक्त्राजपरिचर्यापरायणा ॥ १२१ ॥
 मृगेंद्रासनमारूढे त्वयि तन्वति देशनाम् । श्रोतुं मृगाः समायांति मृगेंद्रमिव सेवितुम् ॥ १२२ ॥
 आसां चयैः परिवृतो ज्योत्स्नान्निरिव चंद्रमाः । चकोराणामिव दृशां ददासि परमां मुदम् ॥ १२३ ॥
 कुंडुच्चिर्विभ्रुविवेश पुरो व्योम्नि प्रतिध्वनन् । जगत्यासेषु ते प्राज्यं साम्राज्यमिव शंसति ॥ १२४ ॥
 तवोर्ध्वमूर्ध्वपुण्ड्रिङ्गिङ्गिमसब्रह्मचारिणी । तत्रत्रयी त्रिभुवनप्रभुत्वप्रौढिशंसिनी ॥ १२५ ॥
 एतां चमत्कारकरीं प्रातिहार्यश्रियं तव । चित्रीयंते न के दृष्ट्वा नाथ मिथ्यादृशोऽपि हि ॥ १२६ ॥
 स्तुत्वैवं विरते शक्रे जगवान् सुमतिप्रभुः । सर्वत्राषानुगामिन्या प्रारेजे देशनां गिरा ॥ १२७ ॥
 कृत्याकृत्यपरिज्ञानयोग्यतामच्युपेयुषां । इह स्वकार्यमूढेन न स्थातव्यं शरीरिणा ॥ १२८ ॥
 पुत्रमित्रकलत्रादेः शरीरस्यापि सत्क्रिया । परकार्यमिदं सर्वं न स्वकार्यं मनागपि ॥ १२९ ॥
 एक उत्पद्यते जंतुरेक एव विपद्यते । कर्माण्यनुचरवत्येकः प्रचितानि जवांतरे ॥ १३० ॥

१ अमरशब्दैः ॥ २ कंपमानैः ॥ ३ देवाः ॥ ४ जानुप्रमाणाः ॥ ५ पुण्याणि ॥ ६ चंद्रज्योत्स्नावत्धवला ॥ ७ हर्षम ॥ ८ पुण्यसमृद्धिक्रमसदृशी ९ क्रियते ।

अन्वैस्तेनाजितं वित्तं ज्ञयः संज्यूय जुज्यते । सत्वेको नरकक्रोमे क्लिश्यते निजकर्मजिः ॥ १३१ ॥
 दुःखदावाग्निचीष्मेऽस्मिन् वितते जवकानने । बंत्रमीत्येक एवासौ जंतुः कर्मवशीकृतः ॥ १३२ ॥
 इह जीवस्य मा जूवन् सहाया बांधवादयः । शरीरं तु सहायश्चेत्सुखदुःखानुचूतिदम् ॥ १३३ ॥
 नायाति पूर्वजवतो न याति च जवांतरम् । ततः कायः सहायः स्यात्संफटमिलितः कथम् ॥ १३४ ॥
 धर्माधर्मौ समाससौ सहायाविति चेन्मतिः । नैषा सत्या न मोक्षेऽस्ति धर्माधर्मसहायता ॥ १३५ ॥
 तस्मादेको बंत्रमीति जवे कुर्वन् शुचाशुजे । जंतुर्वेदयते चैतदनुरूपे शुचाशुजे ॥ १३६ ॥
 एक एव समादत्ते मोक्षश्रियमनुत्तराम् । सर्वसंबंधिविरहाद्वितीयस्य न संजवः ॥ १३७ ॥
 यद्दुःखं जवसंबंधि यत्सुखं मोक्षसंजवम् । एक एवोपयुक्ते तन्न सहायोऽस्ति कश्चन ॥ १३८ ॥
 यथा चैकस्तरन् सिंधुं पारं ब्रजति तच्छृणुत् । न तु हृत्पाणिपादादिसंयोजितपरिग्रहः ॥ १३९ ॥
 तथैव धनदेहादिपरिग्रहपराङ्मुखः । स्वस्थ एको जवांचोधेः पारमासादयत्यसौ ॥ १४० ॥
 तत्सांसारिकसंबंधं विहायैकाकिना सता । यतितव्यं हि मोक्षाय शाश्वतानंदशर्मणे ॥ १४१ ॥
 तां प्रजोर्देशानां श्रुत्वा प्रबुद्धा बहवस्तदा । नरा नार्यश्च निःसंगी ज्यूयोपाददिरे व्रतम् ॥ १४२ ॥
 चमराद्या गणचृतोऽज्वन् शतमनुत्तमाः । ते जर्तुस्त्रिपदीं प्राप्य षादशांगीमसूत्रयन् ॥ १४३ ॥
 पूर्णायामादिपौरुष्यां व्यसृजदेशानां विभुः । चक्रे स्वाम्यं त्रिपीठस्थो देशानां गणचतुष्टयः ॥ १४४ ॥

१ विस्तृते । २ पुनःपुनः श्रमति । ३ मार्गे मिलित इव ।

द्वितीयपौरुषीप्रान्ते व्यसृजत्सोऽपि देशनाम् । नत्वाहंतं ततो जग्मुः स्वं स्वमिन्द्राद्यः पदम् ॥ १४५ ॥
 तत्तीर्थं तुंबुरुर्नाम श्वेतांगस्तार्द्वयवाहनः । दक्षिणौ वरदशक्तिधरौ बाहू समुद्रहन् ॥ १४६ ॥
 वामौ बाहू गदाधारपाशयुक्तौ च धारयन् । सदा संनिहितो ऋतुरञ्जुलासनदेवता ॥ १४७ ॥ युग्मम्
 तथोत्पन्ना महाकाली स्वर्णरूपपद्मवाहना । दधाना दक्षिणौ बाहुदंभौ वरदपाशिनौ ॥ १४८ ॥
 मालुखिंगाङ्कुराधरौ परौ बाहू च बिभ्रती । ऋतुः शासनदेव्यासीत्सदा संनिधिवर्तिनी ॥ १४९ ॥
 वचनातिशयैः पंचत्रिंशता शोभितः प्रभुः । बोधयन् ऋव्यञ्जविनो विजहार वसुंधराम् ॥ १५० ॥
 साधूनां त्रीणि लक्षाणि सहस्राणि च विंशतिः । साध्वीनां पंचलक्षी च सहत्रिंशत्सहस्रिका ॥ १५१ ॥
 चतुर्दशपूर्विणां द्वे सहस्रे सचतुःशते । एकादश सहस्राणि त्ववधिज्ञानशालिनाम् ॥ १५२ ॥
 मनोज्ञानिनामयुतं संपंचाशच्चतुःशती । त्रयोदश सहस्राणि केवलज्ञानिनां पुनः ॥ १५३ ॥
 वैक्रियलब्धिसहस्रास्यष्टादश चतुःशती । अयुतं वादलब्धीनां संपंचाशच्चतुःशती ॥ १५४ ॥
 श्रावकाणामुत्तरे लक्षे सैकाशीतिसहस्रके । श्राविकाणां पंचलक्षी सहस्राणि च षोडश ॥ १५५ ॥
 चतुस्त्रिंशदतिशयान्वितस्य सुमतिप्रभोः । लब्धौ विहरमाणस्य बभूवेति परिहृदः ॥ १५६ ॥
 पूर्वलक्षं षादशांग्या विंशत्यब्द्या च वर्जितम् । आरभ्य केवलोत्पत्तेर्व्यहर्त् सुमतिः प्रभुः ॥ १५७ ॥
 स्वं मोक्षकालं ज्ञात्वाश्र संमेताङ्घ्रिं ययौ विभुः । समं मुनिसहस्रेण तस्थावनशनेन च ॥ १५८ ॥
 मासांते हृतैश्चतुःषोडशिकर्मा जगत्पतिः । संप्राप्तानंतचतुष्कः शैलेशीध्यानमास्थितः ॥ १५९ ॥

१ गरुडवाहनः । २ सुवर्णकांतिः । ३ परिजनः । ४ क्षतानि भवस्योपग्राहीणि कर्माणि येन यस्य वा ।

चैत्रस्य सितनवम्यां पुनर्वसुगते विधौ । समं तैर्मुनिभिः स्वामी प्रपेदे पदमव्ययम् ॥ १६० ॥ युग्मम्
 कौमारेऽयुः पूर्वलक्षा दश राज्ये पुनः प्रजोः । पूर्वलक्षैकोनत्रिंशद्वादशांगसमन्विता ॥ १६१ ॥
 पूर्वलक्षं षादशांगन्यूनं व्रतधरस्य तु । चत्वारिंशत्पूर्वलक्षा इत्यायुः सुमतिप्रजोः ॥ १६२ ॥
 अग्निं दननिर्वाणात् सुमतिस्वामिनिर्घृतिः । कोटिलक्षेषु नवसु सागराणां गतेष्वञ्जत् ॥ १६३ ॥
 ऋतुः सहस्रयतिनां च तदाशरीरसंस्कारमग्निजनितं विधिवद्विधाय ।
 निर्वाणपर्वमहिमानमकार्षुरिञ्जा नदीश्वरांतरगमंश्च पुनः स्वलोकम् ॥ १६४ ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचिते त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये तृतीयपर्वणि सुमतिस्वामिचरितवर्णनो

नाम तृतीयः सर्गः ॥ ३ ॥

१ निर्वाणस्य पर्वणो महिमानम् ।

चतुर्थः सर्गः ।

श्रीपद्मप्रभचरित्रम् ।

॥ ॐ ॥ वंदामहे पद्मवर्णं पद्मप्रचजिनेश्वरम् । लीलानिवासं पद्मायाः पद्मराशिमिव स्थितम् ॥ १ ॥
पद्मप्रचजिनैद्रस्य चरितं दुरितौपहम् । तत्प्रजावादसामान्यादक्ष्यामि क्षामधीरपि ॥ २ ॥
धातकीखंडद्वीपस्य प्राग्विदेहैकमंडने । वत्साचिधाने विजये सुसीमेत्यस्ति पूर्वरा ॥ ३ ॥
तत्रापराजितो नाम द्विपद्भिरपराजितः । जितैद्रियः समचक्रभूपो धर्मद्व्यांगवान् ॥ ४ ॥
तस्य न्यायः सुहृदचक्रवर्मी बंधुगुणा धनम् । सुहृद्वंधुधानान्यासन् बहिरंगानि केवलम् ॥ ५ ॥
तस्यार्जवं च शीलं च सत्त्वं चेत्यूजिता गुणाः । मिथो चूपणतां जग्मुः पादपस्थेन पद्मवाः ॥ ६ ॥
अक्रोपनोऽरीनिशिपदनासक्तोऽन्वचक्रसुखम् । अलुब्धश्च श्रियं दध्रे स विवेकिशिरोमणिः ॥ ७ ॥
अर्हस्यवचनसुधां पिबन् देवद्वान्यदा । स एवं चिंतयामास तत्त्वनिष्ठेन चेतसा ॥ ८ ॥
संपदो यौवनं रूपं शरीरं हरिणीदृशः । पुत्रमित्राणि हर्म्याणि दुस्त्यजानि शरीरिणाम् ॥ ९ ॥
जीवन्नथ्यदशां प्राप्तः कादधर्मं गतोऽपि वा । एचिस्तु त्यज्यते जंतुर्विनष्टांडमिवांडजैः ॥ १० ॥
एकपादेन फालौचं स्नेहं तेज्वेकपदकम् । कुर्वाणो द्रश्यति स्वार्थोक्तिगहो मंदधीर्जनः ॥ ११ ॥

१ लक्ष्म्याः । २ कगलरागुरुम् । ३ पापनाशनम् । ४ गत्याधीः । ५ फालरादशम् ।

त्यजंयेते न यावन्मां पुण्यपाककथादिह । तावत् पौरुषमादंब्य त्यजाम्येतानसंशयम् ॥ १२ ॥
 एवं विचिंत्य सुचिरं विवेकंमणिरौहणः । धारोधिखरूढवैराग्यो राज्यं पुत्राय दत्तवान् ॥ १३ ॥
 पिहिताश्रवसूरीणां पादपद्मांतमेत्य सः । उपाददे परिव्रज्यां मोद्वैज्यामहारथ्रीम् ॥ १४ ॥
 त्रिगुप्तिः पंचसमितिर्निर्मसो निःपरिग्रहः । निशितं खड्गधारावच्चिरं सोऽपालयद्भुतम् ॥ १५ ॥
 स विंशतिस्थानकेच्यः स्थानैः कतिपयैरपि । आर्जयतीर्थकृन्नाम कर्म निर्मलमानसः ॥ १६ ॥
 शुभ्रध्यानपरः स्वायुः क्षपयित्वा महामनाः । अवेयकेऽचूलावमे महद्विंशस्य मंरुनम् ॥ १७ ॥
 इतश्च जंबूद्वीपांतर्वेऽन्न ऋताजिधे । कौशांबीत्यस्ति नगरी वत्सदेशस्य मंरुनम् ॥ १८ ॥
 तत्रोच्चतरचैत्याग्रसिंहाच्यर्णे परिभ्रमन् । त्रस्यतांकुङ्गेण यातींङ्गिनिक्लंकताम् ॥ १९ ॥
 तत्रावासगृहेषुचैर्धूपधूमा वितन्वते । युग्मयूनां रतत्रष्टांशुकानामंशुकश्रियम् ॥ २० ॥
 स्वस्तिकन्यस्तमुकासु तत्र प्रतिगृहं शुकाः । चंचवाघातं वितन्वंति दाम्निमीबीजशंकया ॥ २१ ॥
 श्रीमान् सर्वो जनस्तत्र नान्यस्वं कोऽपि लुंढति । उद्यानकुसुमामोदस्योऽलुंढाकः परं मरुत् ॥ २२ ॥
 आसीत्तत्र धरो राजा धरायास्तापनोदनात् । धारणाच्चाप्यधयन् धाराधरधराधान् ॥ २३ ॥
 न ऋपाः खंभ्यामासुस्तस्याहां क्षितिमंभले । पुष्पस्रजमिवाखंडां दधुः शिरसि किं तु ते ॥ २४ ॥
 कोदंडोदंमदोर्दंमोऽप्येष नो दंडचंडताम् । अदर्शयत् किं तु सौम्यस्तस्यौ ऋज इव द्विपः ॥ २५ ॥

१ विवेक एव मण्यस्तेषां रोहणो गिरिः । २ वर्षमानवैरायवान् । ३ मोक्षमार्गे महारथसदृशीम् । ४ लंछनभूतमृगेण ।
 ५ दंपतीनाम् । ६ मैथुने वल्लरहितानाम् । ७ मेघान् पर्वतांश्च । ८ धनुषा प्रचंडौ दोर्दंडौ यस्य ।

यशोऽनुरांगैर्युगपद्विस्तीर्णैः कर्कुजोऽन्नितः । अचचर्थचिरं सोऽर्धश्रीखंड्युसृष्टैरिव ॥ १६ ॥
 तस्मिन् महीपतौ लक्ष्मीदेव्या लीलानिकेतने । गुणराशिरचूषास्तुदेवतेव सहोत्थितः ॥ १७ ॥
 सतीनां सीमञ्जताञ्जत् सुसीमा नाम तस्य तु । सधर्मचारिणी देवकन्यासब्रह्मचारिणी ॥ १८ ॥
 पाणिपादाधरेणाविप्लवा पुष्पिता रूदैः । दोर्न्यां सशाखा युयुजे कल्पद्रुमलतेव सा ॥ १९ ॥
 नीरंगीढेन्नवदना पश्यंती युवमेव हि । ईर्यासमितिदीनेव मंथ्रं संचचार सा ॥ २० ॥
 तस्याः शरीरं काल्येव हिया शीलमञ्चूष्यत । आर्जवेन मनश्च वचनं सूनुतेन च ॥ २१ ॥
 वदंती सातिविशैर्दंतांशुत्रिशोचत । रजनीरंमणज्योत्स्नाप्लवैरिव विजावरी ॥ २२ ॥
 इतो त्रैवेयके जीवः सोऽपराजितञ्चूषतेः । एकाग्रत्रिशदंजोधिमितमायुरपूरयत् ॥ २३ ॥
 माघस्य षष्ठ्यां कृष्णयां चित्रास्थे रजनीकरे । च्युत्वा सुसीमास्वामिन्याः कुहावततार च ॥ २४ ॥
 तदा मुखे प्रविशतस्तीर्थकृज्जन्मसूचकान् । चतुर्दश महास्वप्मान् सुसीमा देव्युदैद्यत ॥ २५ ॥
 वर्धमाने क्रमागर्भे पद्मशय्यासु दोहदः । अभूदेव्या देवतात्रिः पर्यपूर्यत तत्क्षणात् ॥ २६ ॥
 ततो नवसु मासेषु दिनेष्वर्धाष्टमेषु च । कार्तिककृष्णषादश्यां चंद्रे चित्रागते सति ॥ २७ ॥
 सद्यो वक्रातिचाराभ्यां ग्रहेषूच्चगतेषु च । पद्मवर्णं पद्मचिह्नं सा देवी सुषुवे सुतम् ॥ २८ ॥
 षट्पंचाशद्विक्रुमार्यः सूतिकर्मस्य चक्रिरे । अश्रागत्य प्रभुं शक्रोऽनैषीत्स्वर्णाद्रिमूर्धनि ॥ २९ ॥

१ दिशः । २ मिश्रितचंदनकेसरैरिव । ३ प्रकटितपल्लवा । ४ दंतैः । ५ नीरंगी सर्वांगाच्छादनवस्त्रवेषः “ बुर्खा ” इति भा-
 षयां प्रसिद्धः । ६ मंदं । ७ अतिनिर्मलैः । ८ चंद्रज्योत्स्नाप्रवाहैः ।

शक्रोत्संगस्थितं नाथमिंद्रास्तत्राच्युतादयः । क्रमेणस्त्रपयन्सर्वेऽनुज्येष्ठं सोदरा इव ॥ ४० ॥
 ईशानांकास्थितं नाथं शक्रोऽपि हि यथाविधि । स्त्रपयामास पूजादि कृत्वा चेत्यजितुष्टुवे ॥ ४१ ॥
 अस्मिन्नसारे संसारे मरौ संचारिणां चिरात् । त्वद्दर्शनमच्छ्रेव देहत्राजां सुधाप्रपा ॥ ४२ ॥
 रूपेणाप्रतिरूपं त्वामश्रांतं पश्यतां सताम् । कृतार्थेयं समन्नवद्देवानां निर्निमेषता ॥ ४३ ॥
 नित्यांधकारे प्रद्योतः सुखं निरैधिणमपि । अच्रूत्ते तीर्थनाथत्वरूपकस्य सुखं ह्यदः ॥ ४४ ॥
 पुण्यैः संसारिणां देव कृपासारणि वारिणा । सिक्त्वा नयसि वृद्धित्वं चिराच्छर्ममहीरुहम् ॥ ४५ ॥
 जगत्रितयनाथत्वं ज्ञानत्रितयधारिता । इदमजन्म सिद्धं ते शीतलत्वमिवांजसां ॥ ४६ ॥
 पद्मवर्णे पद्मचिह्न पद्मगंधिमुखानिद । पद्मानन पद्मान्वितपद्मासन्न जय प्रजो ॥ ४७ ॥
 अपारो दुस्तरश्चायं सदा संसारसागरः । जानुदग्धोऽधुना नाथ त्वत्प्रसादाद्भविष्यति ॥ ४८ ॥
 न कदपांतरसाम्राज्यं नानुत्तरनिवासिताम् । वांढामि किं तु शुश्रूषां जवतः पादपद्मयोः ॥ ४९ ॥
 स्तुत्वैवं नाथमादाय शक्रो हुतमुपेत्य च । सुसीमास्वामिनीपार्श्वे मुमोच ध्यां जगाम च ॥ ५० ॥
 पद्मशय्यादोहदोऽस्मिन् यन्मातुर्गर्भगेऽन्नवत् । पद्मान्नश्चेत्यमुं पद्मप्रन्न इत्याह्वयत् पिता ॥ ५१ ॥
 लाह्यमानो बुधात्रीभिः क्रीडन् सुरकुमारकैः । क्रमेण ववृधे स्वामी द्वितीयं चासदध्वयः ॥ ५२ ॥
 सार्धधन्वद्विशत्युच्चः पृथूरस्को बभौ प्रभुः । पद्मारागशिवाकृष्टक्रीनाशैलइव श्रियः ॥ ५३ ॥

१ अनुपमम् । २ नारकिणाम् । ३ कृपैव सारणिः तस्या वारि तेन । ४ कमलमुत्कलक्ष्याः गृह । ५ जानुप्रमाणः । ६ स्वर्गम् ।

तित्यङ्कुरपि संसारं स्वामी लोकानुवर्तनात् । मातापित्रनुरोधोच्च चक्रे दारपश्चिहम् ॥ ५४ ॥
 जन्मतः पूर्वलक्षेणु गतेष्वर्धाष्टमेष्वथ । उैपरोधात् पितुः स्वामी राज्यचारमुपाददे ॥ ५५ ॥
 राज्यं च पादयन् सार्धं पूर्वलक्षैकविंशतिम् । तथा षोडश पूर्वगाण्ड्यक्रामज्जागत्पतिः ॥ ५६ ॥
 अत्रपारं जिगमिषुः स्वामी लोकांतिकामरैः । दीक्षायै प्रेरितो गत्यै पश्चिकः शकुनैरिव ॥ ५७ ॥
 ददौ च वार्षिकं दानं ददत्तश्च प्रभोर्वसु । कुबेरप्रेरिताः संतो जुञ्जकाः पर्यंपूरयन् ॥ ५८ ॥
 अर्थेऽञ्चूयैर्विहितात्रिषेकः शिविकां प्रभुः । आरुह्य निर्वृत्तिकरं सहस्राश्रवणं ययौ ॥ ५९ ॥
 चित्रायां कार्तिके कृष्णत्रयोदश्यां च षष्ठकृत् । समं राजसहस्रेणापराह्णे प्राब्रजत्प्रभुः ॥ ६० ॥
 द्वितीयदिवसे स्वामी पुरे ब्रह्मस्थलेऽकरोत् । पारणं परमान्नेन सोमदेवनृपौकसि ॥ ६१ ॥
 अमरा विदधुस्तत्र पंचदिव्याश्रुतान्यथ । स तु चक्रे नृपो रत्नपीठं यत्र स्थितो विभुः ॥ ६२ ॥
 विजहार च षण्मासांशठद्वयस्थः परमेश्वरः । आगाङ्गयः सहस्राश्रवणं दीक्षैकसाहस्रिकम् ॥ ६३ ॥
 षष्ठेन प्रतिमास्थस्य विभोर्वदतरोस्तले । प्रणेशुर्धांतिकर्माणि वातोद्धृतात्रजावत् ॥ ६४ ॥
 ततश्चैत्रस्य राकायां चंडे चित्रामुपेयुषि । अम्लानं केवलज्ञानमभूत् पद्मप्रजप्रभोः ॥ ६५ ॥
 सुरासुरैः समवसरणं तत्र चक्रिरे । प्राग्वारा प्रविशथाय तत्र त्रिभुवनेश्वरः ॥ ६६ ॥
 सार्धक्रोशोन्नतं चैत्यपादपं परमेश्वरः । तत्र प्रदक्षिणीचक्रे तमिव त्रिदिवेश्वरः ॥ ६७ ॥
 “तीर्थाय नमः” इत्येवमुच्चैरुच्चारितस्तुतिः । रत्नसिंहासने पूर्वोत्त्रिमुखो न्यषदत्प्रभुः ॥ ६८ ॥

१ त्वत्कुम्भिच्छुः । २ आग्रहात् । ३ सुरविशेषाः । ४ मुखकरं वनविशेषणमिदम् । ५ वायुनिरस्तमेघसमूहवत् । ६ शुद्धं ।

प्रज्ञोश्च प्रतिबिंबानि दिक्ष्वन्यास्वपि नाकिनः । तत्प्रज्ञावेण तद्भूपनिर्विशेषाणि चक्रिरे ॥ ६ए ॥
 तत्र चास्थाद्यथास्थानं श्रीमान् संघश्चतुर्विधः । स्वामिन्युत्कण्ठयोत्कण्ठः केकिन्नजड्वांबुदे ॥ ७० ॥
 अथ सौधर्मकल्पेदः प्रणम्य परमेश्वरम् । यथार्थसारया वाचा तुष्टाव स्पष्टञ्चकितः ॥ ७१ ॥
 निघ्नन् परीषहचमूपसर्गान् प्रतिद्विपन् । प्राप्तोऽसि शर्मसौहित्यं महतां कापि वैडुषी ॥ ७२ ॥
 अरक्तो युक्तवान् मुक्तिमद्विष्टो हतवान्द्विषः । अहो महात्मनां कोऽपि महिमा लोकदुर्लभः ॥ ७३ ॥
 सर्वथा निर्जिगीषेण ज्ञीतज्ञीतेन चागसः । त्वया जगन्नयं जिग्ये महतां कापि चातुरी ॥ ७४ ॥
 दत्तं न किञ्चित्कस्मैचिन्नोत्तं किञ्चित्कुतश्चन । प्रयुत्वं ते तथाप्येतकला कापि विप्रश्चिताम् ॥ ७५ ॥
 यद्देहस्यापि दानेन सुकृतं नार्जितं परैः । उदासीनस्य तन्नाथ पादपीठे तवाबुवत् ॥ ७६ ॥
 रागादिषु नृशंसेन सर्वात्मसु कृपाबुना । ज्ञीमकांतगुणेनोच्चैः साध्याज्यं साधितं त्वया ॥ ७७ ॥
 महीयसामपि महान् महनीयो महात्मनाम् । अहो मे स्तुवतः स्वामी स्तुतेर्गोचरमागमत् ॥ ७८ ॥
 सर्वे सर्वात्मनान्येषु दोषास्त्वयि पुनर्गुणाः । स्तुतिस्तवेयं चेन्मिथ्या तत्प्रमाणं सन्नासदः ॥ ७९ ॥
 ज्ञूयो ज्ञूयो ज्ञवत्पाददर्शनं मे ज्ञवत्विति । आशंसामि जगन्नाथ निर्वाणमपि नापरम् ॥ ८० ॥
 एवं स्तुत्वा स्थिते शक्रे प्रारेजे धर्मदेशनाम् । पंचत्रिंशदतिशयान्वितथा जगवान् गिरा ॥ ८१ ॥
 धारावारश्वापारः संसारो घोर एष ज्ञोः । प्राणिनश्चतुरशीतियोनिबद्धेषु पातयन् ॥ ८२ ॥

१ देवाः । २ नाशयन् । ३ शमवृत्तिम् । ४ निर्गता जिगीषा यस्य तेन । ५ गुहीतम् । ६ पूज्यः । ७ मोक्षम् । ८ समुद्रः ।

श्रोत्रियः श्वपचैः स्वामी पत्तिर्ब्रह्मा कृमिश्र सः । संसारनाट्ये नटवत् संसारी हंत चेष्टते ॥ ८३ ॥
 न याति कतमां योनिं कतमां वा न मुंचति । संसारी कर्मसंबंधादवक्रयैकुटीमिव ॥ ८४ ॥
 समस्तलोकाकाशेऽपि नानारूपैः स्वकर्मतः । बालाग्रमपि तन्नास्ति यन्नस्पृष्टं शरीरिञ्जिः ॥ ८५ ॥
 संसारिणश्चतुर्जैदाः श्वेत्त्रितिर्यगरामराः । प्रायेण दुःखबहुलाः कर्मसंबंधबाधिताः ॥ ८६ ॥
 आद्येषु त्रिषु नरकेषूष्णं शीतं परेषु च । चतुर्थे शीतमुष्णं च दुःखद्वेत्त्रोद्भवं त्विदम् ॥ ८७ ॥
 नरकेषूष्णशीतेषु चेत्येतेहोहपर्वतः । विदीयत विशीर्येत तदा सुवमनासुवन् ॥ ८८ ॥
 उदीरितमहादुःखा अन्योऽन्येनासुरैश्च ते । इति त्रिविधदुःखार्ता वसंति नरकावनौ ॥ ८९ ॥
 समुत्पन्ना घटीयंत्रेष्वधार्मिकसुरैर्बलात् । आकृष्यंते लघुघारा यथा सीसशलाकिका ॥ ९० ॥
 गृहीत्वा पाणिपादादौ वज्रकंटकसंकटे । आस्फाड्यंते शिलापृष्ठे वासांसि रजकैरिव ॥ ९१ ॥
 दौरुदारं विदार्यंते दारुणैः क्रकचैः क्वचित् । तिलपेशं च पिष्यंते चित्रयंत्रैः क्वचित्सुनः ॥ ९२ ॥
 पिपासार्ताः पुनस्तप्तत्रपुसीसक्वाहिनीम् । नदीं वैतरणीं नामावतार्यंते वैराककाः ॥ ९३ ॥
 त्रायान्त्रिकांद्दिणः द्विप्रमसिपत्रवनं गताः । यत्र शस्त्रैः पतद्भिस्ते विद्यंते तिलशोऽसकृत् ॥ ९४ ॥
 संश्लेष्यंते च शाहमल्यो वज्रकंटकसंकटाः । तप्तयःपुत्रिकाः क्वापि स्मारितान्यवधूरतम् ॥ ९५ ॥
 संस्मर्य मांसलोडत्वमाश्रयंते मांसमंगजम् । प्रख्याप्य मधुलौह्यं च पाथ्यंते तापितं त्रपुः ॥ ९६ ॥

१ वेदज्ञब्राह्मणः । २ चांडालः । ३ भाटकस्वरूपवतेनेन गृहीतं गृहम् । ४ नारकः । ५ काष्ठदाणसदृशम् । ६ कस्यत्रैः । ७ दीनाः ।

८ मदिरासक्तत्वं ।

ब्राह्मकंभुमहाशूलकुंचीपाकादिवेदनाः । अश्रांतमनुत्राव्यंते ऋज्यंते च ऋटिन्नवत् ॥ ९७ ॥
 त्रिन्नत्रिन्नशरीराणां ऋयो मित्तितवर्षणाम् । नेत्राद्यंगानि कृष्यंते बककंकादिपक्षिभिः ॥ ९८ ॥
 एवं महादुःखहताः सुखांशेनापि वर्जिताः । गमयंति बह्वं कालमात्रयस्त्रिंशसागरम् ॥ ९९ ॥
 तिर्यगतिमपि प्राप्ताः संप्राप्यैकं जियादिताम् । तत्रापि पृथिवीकायरूपतां समुपागताः ॥ १०० ॥
 इवादिशस्त्रैः पाठ्यंते मृद्यंतेऽश्वगजादिभिः । वारिप्रवाहैः स्नाव्यंते दह्यंते च दवाग्निना ॥ १०१ ॥
 व्यथ्यंते लवणाचारुदमूत्रादिसलिलैरपि । लवणद्वारतां प्राप्ताः कथ्यंते चोष्णवारिणि ॥ १०२ ॥
 पच्यंते कुंजकाराद्यैः कृत्वा कुंजैश्चैकादिताम् । चीयंते त्रित्तिमध्ये च नीत्वा कर्दमरूपताम् ॥ १०३ ॥
 केचिन्नाणैर्निघृष्यंते विपच्य द्धारमुत्पुटैः । टंकांडुकैर्विदार्यंते पाठ्यंतेऽद्विसरिस्त्रैवैः ॥ १०४ ॥
 आक्कायतां पुनः प्राप्तास्तास्यंते तपनांशुभिः । घनीक्रियंते तुहिनैः संशोष्यंते च पांसुभिः ॥ १०५ ॥
 द्वारतररसाश्वेशाद्विपद्यंते परस्परम् । स्याद्व्यंतःस्था विपच्यंते पीयंते च पिपासितैः ॥ १०६ ॥
 तेजःकायत्वमाप्ताश्च विध्याप्यंते जलादिभिः । घनादिभिः प्रकुड्यंते ज्वाह्यंते चेंधनादिभिः ॥ १०७ ॥
 वायुकायत्वमप्याप्ता हन्यंते व्यजनादिभिः । शीतोष्णादिद्रव्ययोगाद्विपद्यंते क्षणेक्षणे ॥ १०८ ॥
 प्राचीनाद्यास्तु सर्वेऽपि विराध्यंते परस्परम् । मुखादिवातैर्बाध्यंते पीयंते चोरगादिभिः ॥ १०९ ॥
 वनस्पतित्वं दशाधा प्राप्ताः कंदादिभेदतः । त्रिद्यंते वाथ त्रिद्यंते पच्यंते वाग्नियोगतः ॥ ११० ॥
 संशोष्यंते निपिष्यंते फुष्यंतेऽन्योऽन्यघर्षणैः । क्षारादिभिश्च दह्यंते संधीयंते च त्रौक्त्वभिः ॥ १११ ॥

१ श्राद्धपात्रारोपितमांसवत् । २ मिलितशरीराणाम् । ३ कुंभेष्टकाधीनाः ।

सर्वावस्थासु खाद्यंते जज्यंते च प्रंजजनैः । क्रियंते अस्मसाद्द्वैरुन्मूह्यंते सरिह्वैः ॥ ११२ ॥
 सर्वेऽपि वनस्पतयः सर्वेषां जोज्यतां गताः । सर्वैः शस्त्रैः सर्वदानुजवंति क्लेशसंततिम् ॥ ११३ ॥
 क्षींजियत्वे च ताप्यंते पीथंते पूतरादयः । चूर्थ्यंते क्रमयः पार्दैर्जह्यंते चटकादिभिः ॥ ११४ ॥
 शंखादयो निखन्यंते निष्कृष्यंते जलौकसः । गंडूपदाद्याः पाल्यंते जठरादौषधादिभिः ॥ ११५ ॥
 त्रींजियत्वेऽपि संप्राप्ते पद्मपदीमत्कुणादयः । विमृद्यंते शरीरेण ताप्यंते चोष्णवारिणा ॥ ११६ ॥
 पिपीलिकास्तु तुद्यंते पार्दैः संमार्जनेन च । अहश्यमानाः कुंश्वाद्या मथ्यंते चासनादिभिः ॥ ११७ ॥
 चतुरिंजियतात्राजः सर्घौत्रमरादयः । मधुंजह्वैर्विराध्यंते यष्टिलोष्टादिताडनैः ॥ ११८ ॥
 ताड्यंते तालवृन्ताद्यैर्जगदंशमशकादयः । ग्रस्यंते गृहगोधाद्यैर्मृक्षिकामर्कटोदयः ॥ ११९ ॥
 पंचेंजिया जलचराः खाद्यंतेऽन्योऽन्यमुसुकाः । धीवरैः परिगृह्यंते गिह्यंते च बकादिभिः ॥ १२० ॥
 जत्स्कीह्यंते त्वचयद्भिः प्राप्यंते च त्रिटित्रिताम् । जोकुकामैर्विपाच्यंते निगाह्यंते वसार्थिभिः ॥ १२१ ॥
 स्थलचारिषु चोत्पन्ना अबला बलवत्तरैः । मृगाद्याः सिंहप्रमुखैर्मार्थंते मांसकांक्षिभिः ॥ १२२ ॥
 मृगयासक्तचित्तैस्तु क्रीर्या मांसकाम्यया । नरैस्तत्तदुपायेन हन्यंतेऽनपराधिनः ॥ १२३ ॥
 कुधापिपासाशीतोष्णान्तिचारारोपणादिना । कंशांकुशप्रतोदैश्च वेदनां प्रसहंत्यमी ॥ १२४ ॥
 खेचरास्तिश्चिककपोतचटकादयः । इयेनसिंचानगृधाद्यैर्ग्रस्यंते मांसगृधुभिः ॥ १२५ ॥

१ बाधुभिः । २ यूकामत्कुणादयः । ३ मधुमक्षिकाः । ४ मधुगधकैः पुरूपैः । ५ मर्कट ऊर्णनाभः । ६ श्लेन संस्कृतं मांसं भटिनं
 तस्य भावस्तत्ताम् । ७ 'खादिभिः' इति पाठांतरम् । ८ अश्वताडनी कशा, वृषताडनः प्रतोदः । ९ मांसलोहूपैः ।

मांसलुब्धैः शार्कुनिकैर्नानोपायप्रपंचतः । संगृह्य प्रतिहन्यंते नानारूपैर्विभक्तैः ॥ १२६ ॥
 जलाग्निशस्त्रादिज्वं तिरश्चां सर्वतोऽयम् । कियद्वा वार्यते स्वस्वकर्मबंधनिबंधनम् ॥ १२७ ॥
 मनुष्यत्वेऽनार्यदेशे समुत्पन्नाः शरीरिणः । तत्तत्पापं प्रकुर्वन्ति यद्भवतुमपि न ह्यमम् ॥ १२८ ॥
 उत्पन्ना आर्यदेशेऽपि चांडालश्चपादयः । तत्तत्पापं प्रकुर्वन्ति दुःखान्यनुभवंति च ॥ १२९ ॥
 आर्यदेशे समुत्पन्ना अप्यनार्यविचेष्टिताः । दुःखदारिद्र्यदौर्भाग्यनिर्दग्धा दुःखमासते ॥ १३० ॥
 परसंप्रकर्षेणापकर्षेण स्वसंपदाम् । परंप्रेष्यतया दग्धा दुःखं जीवंति मानवाः ॥ १३१ ॥
 रुजरामरणैर्ग्रस्ता नीचैर्कर्मकदर्थिताः । तां तां दुःखदशां दीनाः प्रपद्यंते दयास्पदम् ॥ १३२ ॥
 जरा रुजा मृतिदास्यं न तथा दुःखकारणम् । गर्भे वासो यथा घोरनरके वाससंनिभः ॥ १३३ ॥
 सूचीत्रिभ्रिवर्णाच्चिन्नस्य प्रतिरोम यत् । दुःखं नरस्याष्टगुणं तद्भवेज्जर्जवासिनः ॥ १३४ ॥
 योनित्र्यंत्राच्चिन्कामन् यद्दुःखं लज्जते जवी । गर्जवासज्जवाहुःखात्तदन्तंगुणं खलु ॥ १३५ ॥
 बाह्ये मूत्रपुरीषाज्यां यौवने रतचेष्टितैः । वार्धके श्वासकासाद्यैर्जनो जातु न लज्जते ॥ १३६ ॥
 पुरीषसूकरः पूर्वं ततो मदनगर्दभः । जराजरद्भवः पश्चात् कदापि न पुमान् पुमान् ॥ १३७ ॥
 स्याद्द्वैशवे मातृमुखस्तारुष्ये तरुणीमुखः । वृद्धजावे सुतमुखो मूर्खो नात्ममुखः क्वचित् ॥ १३८ ॥
 सेवाकर्षणवाण्ज्यपाशुपाट्यादिकर्मन्निः । ह्यपयत्यफलं जन्म धनाशाविह्वलो जनः ॥ १३९ ॥

१ पक्षिहंत्वृभिः । २ सेवया । ३ नीचकर्मभिर्दूषिताः । ४ मैथुनचेष्टाभिः । ५ “नान्तर्मुखः” इति पाठान्तरं

क्वचिन्नैर्यं क्वचिद् द्यूतं क्वचिन्नीचैर्युजंगता । मनुष्याणां यथा ज्यो ज्वत्रमनिबंधनम् ॥ १४० ॥
 सुखित्वे कामलादितैर्दुःखित्वे दैन्यरोदनैः । नयंति जन्मसोहांघा न पुनर्धर्मकर्मभिः ॥ १४१ ॥
 अनंतकर्मप्रचयद्वयद्वममिदं दृष्ट्वात् । मानुषत्वमपि प्राप्ताः पापाः पापानि कुर्वते ॥ १४२ ॥
 ज्ञानदर्शनचारित्ररत्नत्रितयप्राजने । मनुजत्वे पापकर्म स्वर्णचांडे सुरोपमम् ॥ १४३ ॥
 संसारसागरगतैः शमिलायुगयोगवत् । लब्धं कश्चिन्मानुष्यं हा रत्नमिव हार्यते ॥ १४४ ॥
 लब्धे मानुष्यके स्वर्गमोक्षप्राप्तिनिबंधने । हा नरकादुपायेषु कर्मसूत्तिष्ठते जनः ॥ १४५ ॥
 आशास्यते यत्प्रयत्नादनुत्तरसुरैरपि । तत्संप्राप्तं मनुष्यत्वं पापैः पापेषु योज्यते ॥ १४६ ॥
 परोक्षं नरके दुःखं प्रत्यक्षं नरजन्मनि । तत्प्रपंचः प्रपंचेन किमर्थमुपवाष्यते ॥ १४७ ॥
 शोकामर्षविषादेर्ष्यादैन्यादिहतबुद्धिषु । अमरेष्वपि दुःखस्य साम्राज्यमनुवर्तते ॥ १४८ ॥
 दृष्ट्वा परस्य महतीं श्रियं प्रागजन्मजीवितम् । अर्जितस्त्वद्वपसुकृतं शोचति सुचिरं सुराः ॥ १४९ ॥
 चिरादा बलिनान्येन प्रतिकर्तुं तमहमाः । तीक्ष्णेनामर्षशब्देन दोदूयंते निरंतरम् ॥ १५० ॥
 न कृतं सुकृतं किंचिदौचित्ययोग्यं ततो हि नः । दृष्टोत्तरोत्तरश्रीका विषीदंतीति नाकिनः ॥ १५१ ॥
 दृष्टान्येषां विमानस्त्रीरत्नोपवनसंपदम् । यावज्जीवं विपच्यंते ज्वलदीर्घ्यानलोर्मिभिः ॥ १५२ ॥
 हा प्राणेश प्रभो देव प्रसीदेति सगजदम् । परैर्मूर्षितसर्वस्वा प्रापंते दीनवृत्तयः ॥ १५३ ॥

१ अनंतकर्मणां प्रचयः समूहस्तस्य क्षये क्षमम् । २ जीवितविशेषणमिदम् । ३ दासत्वम् ।

प्राप्तेऽपि पुण्यतः स्वर्गे कामक्रोधत्रयातुराः । न स्वस्थतामश्रुवते सुराः कांर्दपिकादयः ॥ १५४ ॥
 अथ च्यवनचिह्नानि दृष्ट्वा दृष्ट्वा विमृश्य च । विदीयंतेऽथ जह्यंति क्व निदीयामहे वयम् ॥ १५५ ॥
 तथाहि ॥ अम्लाना अपि हि मालाः सुरद्रुमसमुद्भवाः । म्लानी जवंति देवानां वदनाञ्चोरुहैः समम् ॥ १५६ ॥
 हृदयेन समं विश्वग्विश्विभ्यत्संधिबंधनाः । महाबलैरप्यकंथ्याः कंपंते कष्टपादपाः ॥ १५७ ॥
 आकाशप्रतिपन्नाभ्यां प्रियाभ्यां च सहैव हि । श्रीह्रीभ्यां परिमुच्यंते कृतांगस इवामराः ॥ १५८ ॥
 अंबेरश्रीरपमत्वा मलिनी ज्वति तत्क्षणात् । अभ्यकर्मादिसुर्मरैरौघैर्मलिनैर्धनैः ॥ १५९ ॥
 अदीना अपि दैन्येन विनिजा अपि निज्या । आश्रीयंते मृत्युकाले पद्मान्यामिव कीटिकाः ॥ १६० ॥
 विषयेष्वतिरज्यंते न्यार्थधर्मविबाधया । अपथ्यान्यपि यत्नेन स्पृहयंति मुमूर्षवः ॥ १६१ ॥
 नीरुजामपि ज्यंते सर्वांगोपांगसंधयः । जाविदुर्गतिपातोत्थवेदनाविवशा इव ॥ १६२ ॥
 पदार्थग्रहणेऽकर्माङ्गवंत्यपदुदृष्टयः । परेषां संपदुत्कर्षमिव प्रेक्षितुमक्षमाः ॥ १६३ ॥
 गर्भवासनिवासोत्थदुःखागमत्रयादिव । प्रकंपतरत्नैरंगैर्त्रांपयंति परानपि ॥ १६४ ॥
 निश्चितच्यवनाश्चिन्हैर्लजंते न रतिं क्वचित् । विमाने नंदने वाभ्यामंगारालिंगिता इव ॥ १६५ ॥
 हा प्रिया हा विमानानि हा वाय्वो हा सुरद्रुमाः । क्व दृष्टव्याः पुनर्युयं हतदैवविभोजिताः ॥ १६६ ॥
 अहो स्मितं सुधावृष्टिरहो विंवाधरः सुधा । अहो वाणी सुधावर्षिष्यहो कांता सुधामयी ॥ १६७ ॥

१ कामवृद्धिकारकाः । २ विश्लिष्यंति तुल्यंति संबिंधनानि येषाम् । ३ जन्मत आरभ्य प्राप्ताभ्याम् । ४ कृतापराधाः । ५ बल-
 शोभा । ६ प्रसरद्भिः । ७ पापसमूहैः । ८ न्यायधर्मयोर्विबाधया ।

बिभ्रत्पाणी नकुलाक्षसूत्रिणौ दक्षिणेतरो । सदा सन्निधिवत्यासीद्भर्तुः शासनदेवता ॥ १८१ ॥

शुग्मम् ।

तथोत्पन्नाऽच्युता नाम श्यामांगी नरवाहना । बिभ्राणा दक्षिणौ बाहुदंसौ वरदपाशिनौ ॥ १८२ ॥

वामौ च कार्मुकधरात्रयदौ बिभ्रती शुजौ । पद्मप्रचर्जिनेन्द्रस्यात्रचव्हासनदेवता ॥ १८३ ॥

अमुक्तसंनिधिस्ताज्यां विश्वानुग्रहकाम्यया । विजहार जगत्स्वामी ग्रामाकरपुरादिषु ॥ १८४ ॥

साधूनां त्रीणि लक्षाणि सहस्रास्त्रिशदेव च । साध्वीनां च चतुर्लक्षी सहस्राणि च विंशतिः ॥ १८५ ॥

चतुर्दशपूर्वधराणां द्वे सहस्रे शतत्रयम् । अवधिज्ञानवतां च सहस्राणि पुनर्दश ॥ १८६ ॥

मनःपर्ययिणां त्रीणि शतान्ययुतमेव च । सहस्राणि द्वादश तु केवलज्ञानशालिनाम् ॥ १८७ ॥

वैक्रियलब्धिसहस्राः षोडशाष्टोत्तरं शतम् । वादलब्धिधराणां तु सहस्रा नव पद्मशती ॥ १८८ ॥

श्रावकाणामुन्ने लक्षे षट्सप्ततिसहस्रयपि । श्राविकाणां पुनः पंच लक्षाः पंच सहस्रयपि ॥ १८९ ॥

परिवारोऽत्रवद्भर्तुः केवलज्ञानकालतः । षण्मास्या षोडशांग्योनें पूर्वलक्षं विहारिणः ॥ १९० ॥

मोक्षकालमथासनं विदित्वा परमेश्वरः । संमेताङ्गि जगामाथानशनं मासिकं व्यधात् ॥ १९१ ॥

मार्गशीर्षं च कृष्णैकादश्यां चित्रस्थिते विधौ । क्षीणशेषचतुष्कर्मा सिद्धान्तचतुष्टयः ॥ १९२ ॥

मुनीनामनशनानां शतैस्त्रयैः सहाष्टत्रिः । ध्यानैश्चतुर्थाच्चतुर्थं पुमर्थमगमत्प्रभुः ॥ १९३ ॥ शुग्मम् ।

अर्धाष्टमाः पूर्वलक्षाः कौमारे बोरुशांगशुक् । पूर्वलक्षाणां सार्धैकविंशती राज्यपालने ॥ १ए४ ॥
अंगैः बोरुशचिन्धूनं पूर्वलक्षं पुनर्ब्रते । इति त्रिंशत्पूर्वलक्षास्थायुः पद्मप्रचप्रज्ञोः ॥ १ए५ ॥
सुसति स्वामिनिर्वाणान्मोक्षः पद्मप्रचप्रज्ञोः । गतेष्वर्णवकोटीनां सहस्रेषु नवस्वच्छत् ॥ १ए६ ॥

इन्द्राद्यतुःषष्टिरुपेत्य तत्र प्रज्ञोर्मुनीनामपि चत्किञ्चाजः ।

शरीरसंस्कारमकार्षुरुच्चैर्निर्वाणकड्याणमद्दोत्सवं च ॥ १ए७ ॥

इत्याचार्यश्रीहिमचंद्रविरचिते त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये तृतीये पर्वणि पद्मप्रभस्वामिचरितवर्णनो
नाम चतुर्थः सर्गः संपूर्णः ॥

पंचमः सर्गः ।

श्री सुपार्श्वनाथचरित्रं ।

श्रीसुपार्श्वजिनैन्द्रस्य पांतु वो देशनागिरः । उद्वेलेकेवलज्ञानसमुद्रस्येव वीचयः ॥ १ ॥
चरितं श्रीसुपार्श्वस्य वदयेऽहं सप्तमार्हतः । कुबोध्वांतसुदिनमशेषाणां शरीरिणाम् ॥ २ ॥
धातकीखंडघीपस्य प्राग्विदेहविशेषके । विजये रमणीयेऽस्ति नाम्ना द्वेमपुरी पुरी ॥ ३ ॥
तत्रासीज्जागदानंदी नंदिषेणो नरेश्वरः । दिनेश्वरइव श्रीमांस्तेजसामेकमास्पदम् ॥ ४ ॥
अशेषराज्यव्यापारे जागरूकस्य सर्वदा । तस्य प्रधान्यञ्छर्मो दोर्दमइव दक्षिणः ॥ ५ ॥
निघ्नतः कंटकीञ्जुताञ्जनतासुखहेतवे । तस्य कोपोऽपि धर्माय किं पुनः प्रस्तुताः क्रियाः ॥ ६ ॥
अहो आश्चर्यमनिशं स्मृतिगोचरतां गतः । श्रीवीतरागो जगवांस्तस्य हृद्यतां ययौ ॥ ७ ॥
आर्त्तानामर्त्तिहरणे स शरण्यः सदाऽभवत् । स्मरातुरपरस्त्रीणां न कदापि कथंचन ॥ ८ ॥
कालेन गल्लता सोऽथ जवोद्विन्नो महामनाः । गत्वारिंदमनाचार्योतिके दीक्षासुपाददे ॥ ९ ॥
स व्रतं पालयंस्तीक्ष्णं स्थानकैः कैश्चिदप्यथ । तीर्थकुशाम कर्मोपार्जयामास महामुनिः ॥ १० ॥
ततो विधायानशनं समये स महामतिः । मृत्वा शैवेयके षष्ठे महर्द्धिरमरोऽभवत् ॥ ११ ॥

१ कुबोध एव ध्वांतरतस्मिन् सुदिने शुभदिवसः । २ सूर्यः । ३ हृदि शेते इति हृच्छयः तस्य भावस्तथा ताम् ।

दत्से समस्तकथ्याणैर्यत्सुखं श्वत्रिणामपि । तिर्यग्नारमराणां तत्कथं नासि सुखप्रदः ॥ ४० ॥

अप्युद्योतो जगन्न्यामस्मिञ्जन्मोत्सवे तव । उदेत्येकेवलज्ञानतरणेरुणायते ॥ ४१ ॥

त्वत्प्रसादस्य संपर्काद्वैताः कर्तुञ्चोऽखिलाः । प्रसादं कलयामासुरधुना परमेश्वर ॥ ४२ ॥

अस्मी च वांति सुखदाः पवनाः पावनाकृते । सुखदे त्वयि नाथे हि जगतां कः प्रतीपकृत् ॥ ४३ ॥

धिशः प्रमादिनो धन्यान्यासनान्यपि तानि नः । देव त्वज्जन्मकथ्याणं चक्षित्वाऽज्ञापि यैः क्षणात् ॥ ४४ ॥

निदानं देव बधामि निषिद्धमपि संप्रति । त्वदर्शनफलं मेऽस्तु त्वयि चक्रिनिरंतरा ॥ ४५ ॥

स्तुत्वैवं प्रभुमादाय शक्रः सत्वरमेत्य च । सुमोचावलक्षितं पृथ्वीदेव्याः पार्श्वे यथास्थिति ॥ ४६ ॥

प्राणिनः प्रीणयन् कारामोक्षणादिचिरञ्छुतैः । महोत्सवं नृपोऽकार्षीदानंदफलपादपम् ॥ ४७ ॥

शक्रसंक्रमितांगुष्ठसुधापो ववृधे प्रभुः । सुपार्श्व इत्यन्निधानं प्रतिष्ठः प्रत्यतिष्ठिपत् ॥ ४८ ॥

उत्तीर्योत्तीर्य चोत्संगाच्चापलाङ्घैशवोचितात् । मुधार्धसामपि वंधा अर्हंतोऽस्तन्यपा यतः ॥ ४९ ॥

पार्ष्णपूर्वं क्रीरुतश्च मर्त्यरूपान् सुरान् प्रभुः । जिगाय लीलयया शक्ताः क्रीडायामपि केऽर्हताम् ॥ ५० ॥

शैशवं व्यतिचक्राम क्रमेण परमेश्वरः । क्रीरुन् विचित्रक्रीडानिख्त्रियामामिव कामुकः ॥ ५१ ॥

धनुःशतघ्नयोऽुंगः सर्ववदक्षणावलक्षितः । प्रपेदे यौवनं स्वामी भूषणं रूपसंपदः ॥ ५२ ॥

१ नारकाणामपि । २ उदयं प्राप्स्यत् यत्केवलज्ञानं तदेव तरणिः सूर्यस्तस्य । ३ दिशः । ४ प्रतिकूलकृत् । ५ चकार । ६ देवानां । ७ वंचयित्वा वंचयित्वा । ८ प्रतिज्ञापूर्वकं । ९ रात्रिम् ।

दाक्षिण्येन प्रभुः पित्रोर्नृपपुत्रीरूपायत । अपि त्रिलोकनाथानां मान्यं हि पितृशासनम् ॥ ५४ ॥
 श्रोग्यं कर्म ह्यपयितुं रमणीञ्चिः समं विभुः । अरंस्त जगवंतो हि कर्महेदाय तत्पराः ॥ ५५ ॥
 ततो गतेषु कौमारे पूर्वलक्षेषु पंचसु । अन्यथ्यरोरोपितं पित्रा प्रभुर्नृनारमुद्दधे ॥ ५६ ॥
 विंशत्यौः समधिकाः पूर्वलक्षाश्चतुर्दश । व्यतीयाय जगन्नाथः पृथिवीं परिपालयन् ॥ ५७ ॥
 उपलक्ष्य च संसारविरक्तं स्वामिनो मनः । उपस्वाम्यायर्ब्रह्मलोकाल्लोकांतिकामराः ॥ ५८ ॥
 न बोध्यसे स्वयंबुधः स्वप्नत्तया स्मार्थसे पुनः । तीर्थं प्रवर्तय स्वामिन्नित्युक्त्वा ते दिवं ययुः ॥ ५९ ॥
 सुपार्थस्वाम्यपि ततो दीक्षादानोत्सवोत्सुकः । दानचिंतामणिर्दानं ददौ संवत्सरावधि ॥ ६० ॥
 सांवत्सरिकदानांते वासवैश्चक्षितासनैः । दीक्षात्रिषेको विदधे सुपार्थस्वामिनस्ततः ॥ ६१ ॥
 अथो मनोहरां नाम नानारत्नमनोहराम् । अध्यारुरोह शिबिकां शिवंगामी जगत्पतिः ॥ ६२ ॥
 अन्वीयमानो जगवान् सुरासुरनरेश्वरैः । सद्साम्रवणं नाम जगामोपवनोत्तमम् ॥ ६३ ॥
 त्रिजगद्गूणं स्वामी तत्रौज्ज्वल्युषणादिकम् । शक्रन्यस्तं देवदूष्यं स्कंधदेशे दधार च ॥ ६४ ॥
 ज्येष्ठशुक्रत्रयोदश्यां राधायां पश्चिमेऽहनि । समं तृपसहस्रेण षष्ठेन प्राज्वल्यप्रभुः ॥ ६५ ॥
 मनःपर्यथमुत्पेदे तुर्यं ज्ञानं जगत्पतेः । नारकाणामपि तदा सुखं ह्यणमजायत ॥ ६६ ॥
 पाटलीखंडनगरे महेंद्रनृपसम्भनि । द्वितीयेऽह्नि प्रभुश्चक्रे परमान्नेन पारणम् ॥ ६७ ॥
 विदधुर्वसुधारादि देवाश्चाद्भुतपंचकम् । रत्नपीठं महेंद्रस्तु यत्र तस्थौ जगत्पतिः ॥ ६८ ॥

१ परिणिनाय । २ स्वामिनः समीपम् । ३ शिवं मोक्षं गच्छतीति अथवा शिवं गमिष्यतीति भविष्यदर्थे । ४ अबुगम्यमानः ।

अथ सौधर्मकद्वन्द्वः प्राणम्य परमेश्वरम् । विरचय्यांजलिं मूर्ध्नि स्तोत्रमेवं प्रचक्रमे ॥ ८३ ॥
 निःशेषं शुवनकोशपद्मकोशविवस्वते । तुच्यं नमो जगवते श्रीमते सप्तमार्हते ॥ ८४ ॥
 गतं दुःखेन विश्वस्याविर्भूतं च मुदा प्रजो विश्वं । तीर्थपरावृत्त्या परावृत्तमिवाधुना ॥ ८५ ॥
 धर्मचक्रिंस्तवचोरखदंडेन त्रास्यता । निर्वाणैवैताढ्यगिरेर्घारमद्योद्घट्टिष्यते ॥ ८६ ॥
 उन्नतस्यैव मेघस्य जगवन् दर्शनं तव । विश्वस्य जीवलोकस्य संतापहेदनान्मुदे ॥ ८७ ॥
 अन्नंतज्ञान जगवन् देशनावचनं तव । दरिद्रैर्द्रविणैर्मिव चिरादस्मान्जिराप्स्यते ॥ ८८ ॥
 कृतार्था दर्शनेनापि तवाद्य वचनेन तु । विशेषतो ऋविश्यामो मुक्तिद्वारप्रकाशिना ॥ ८९ ॥
 अन्नंतदर्शनज्ञानवीर्यानंदमयात्मने । सर्वातिशयपात्राय तुच्यं योगात्मने नमः ॥ ९० ॥
 इंद्रादिपदवीप्राप्तिः कियदेतज्जागपते । तव शुश्रूषया यस्मात् त्वादृशैरपि ऋयते ॥ ९१ ॥
 इति स्तुत्वा ह्युसन्नाथे तूष्णीकत्वमुपेयुषि । प्रारंभे जगवानेवं सर्वज्ञो धर्मदेशनाम् ॥ ९२ ॥
 आत्मनः सर्वमप्येतदन्यत्तदिह तत्कृते । कृत्वा कर्म चवाब्धौ स्वं पातयत्यबुधो जनः ॥ ९३ ॥
 यत्रान्यत्वं शरीरस्य वैसंहश्याह्वरीरिणः । धनबंधुसहायानां तत्रान्यत्वं न दुर्वचम् ॥ ९४ ॥
 यो देहधनबंधुभ्यो भिन्नमात्मानमीक्षते । क्व शोकशंकुना तस्य हंतातंर्कः प्रतन्यते ॥ ९५ ॥

१ समग्रशुवनकोश एव पद्मकोशस्तस्मिन् विवस्वान् सूर्यः तस्मै । २ दीप्तिमता, सूर्येण च । ३ हर्षाय । ४ द्रव्यम् ।
 ५ आत्मना वैलक्षण्यात् । ६ भयम् ।

तत्तीर्थजन्मा मातंगो नीलांगो गजवाहनः । बिट्बधरं पाशधरं बित्राणो दक्षिणौ करौ ॥ ११० ॥
 दधवामौ च दोर्दडौ नकुलांकुशधारिणौ । सुपार्श्वस्वामिनः पार्श्वेऽत्रवह्नासनदेवता ॥ १११ ॥
 तथोत्पन्ना शांतादेवी स्वर्णरुग्गजवाहना । वरदं साक्षसूत्रं च बित्राणा दक्षिणौ युजौ ॥ ११२ ॥
 सरूलात्रयदौ बाहू दधाना दक्षिणेतरो । ऋतुः शासनदेव्यासीत्सदा संनिधिवर्तिनी ॥ ११३ ॥
 विजहार ततोऽन्यत्र स्वामी ग्रामपुरादिषु । बोधयन् ऋव्यत्रविनः पंकजानीव चास्करः ॥ ११४ ॥
 साधुत्रिलक्षी साध्वीनां सहत्रिंशत्सहस्रिका । चतुर्लक्षी पूर्विणां तु सहस्रौ त्रिंशदन्वितौ ॥ ११५ ॥
 सहस्राणि नव पुनरवधिज्ञानधारिणाम् । सार्धैकनवतिशती मनःपर्ययशालिनाम् ॥ ११६ ॥
 एकादशसहस्राणि केवलज्ञानिनां पुनः । वैक्रियलब्धिसहस्राः पंचदश त्रिशत्यपि ॥ ११७ ॥
 अष्टौ च वादलब्धीनां सहस्राः सचतुःशताः । षे लक्षे सप्तपंचाशत् सहस्राः श्रावकाः पुनः ॥ ११८ ॥
 श्राविकाणां पंचलक्षी सहस्रैः सप्तत्रिंशद्विभुक् । परिवारेऽत्रवन् ऋतुः पृथ्वीं विहरतः सतः ॥ ११९ ॥
 आ केवलान्नवमास्या विंशत्यंघ्या च वर्जिते । पूर्वलक्षे गते स्वामी गत्वा संमेतपर्वतम् ॥ १२० ॥
 जगत्स्वामी समं तत्र मुनीनां पंचत्रिः शतैः । तपः प्रपेदेऽनशनं सेव्यमानः सुरासुरैः ॥ १२१ ॥
 युगम् ॥

मासांते फाल्गुने कृष्णसप्तम्यां मूलगे विधौ । समं तैर्मुनिभिः स्वामी जगाम पदमव्ययम् ॥ १२२ ॥

पंचलक्षाणि कौमारे पृथिवीपालने पुनः । युक्ता विंशतिपूर्वांग्या पूर्वलक्षाश्चतुर्दश ॥ १२३ ॥
न्यूनं विंशतिपूर्वांग्या पूर्वलक्षं पुनर्ब्रूते । इत्यायुः श्रीसुपार्श्वस्य पूर्वलक्षाणि विंशतिः ॥ १२४ ॥
श्रीपद्मप्रज्ञनिर्वाणात् सुपार्श्वस्वामिनिर्वृतिः । गतेर्ध्वर्णवकोटीनां सद्दक्षेणु नवस्वच्छूत् ॥ १२५ ॥

अच्युतप्रच्युतयोऽथ सुरेंद्राः स्वामिनो मुनिजनस्य च तस्य ।

अग्निंसंस्करणपूर्वमकुर्वन् मोक्षपूर्वमहिमानमखर्वम् ॥ १२६ ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचिते त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये तृतीये पर्वणि सुपार्श्वस्वामिचरितवर्णनो
नाम पंचमः सर्गः ॥ ९ ॥

षष्ठः सर्गः ।

श्रीचंद्रप्रभचरित्रम् ।

ॐ ॥ वंदे ध्वस्तमहामोहध्वांतामानंददायिनीम् । चंद्रप्रज्ञामिव गिरं चंद्रप्रज्ञजिनप्रज्ञोः ॥ १ ॥
चरितं कीर्तयिष्यामि चंद्रप्रज्ञजिनेशितुः । जव्यानां जविनां मोहहिमान्यर्कातपोपमम् ॥ २ ॥
धातकीखंडघ्नीपस्य प्राग्विदेहस्य मंडने । विजये मंगलावत्यामस्ति पूरत्नसंचया ॥ ३ ॥
पद्मो राजाऽजवत्तस्यां पद्मायाः पद्मवज्रहृद्म् । जोगावत्यां जोगिराजश्र्वोजितपराक्रमः ॥ ४ ॥
सेव्यमानोऽपि गंधर्वैर्दिव्यसंगीतकारिभिः । अत्यस्सरोजिवारस्त्रीजनैश्च परिवारितः ॥ ५ ॥
दिव्यांगारागनेपथ्यदुकूलैश्च मनोरमैः । विचूथमाणसर्वांगश्रीविशेषोऽपि सर्वदा ॥ ६ ॥
ऋमिपालैः पाठ्यमानशासनोऽपि दिवा निशम् । नित्यमक्षीणकोशोऽपि सदा सुस्थप्रजोऽपि हि ॥ ७ ॥
सर्वथा दुःखलेशस्याप्यनास्पदतया स्थितः । संसारवासवैराग्यं स ज्ञेजे तत्त्वविद्भरः ॥ ८ ॥

चतुर्भिः कलापकम् ।

जवस्य ढेदनायाथ गिरेरिव पविं हॅरिः । अग्रहीत्स परिव्रज्यां युगंधरगुरोः पुनः ॥ ९ ॥
विविधाञ्जिग्रहो दांतो विहितेन्द्रियनिग्रहः । स्वविग्रहेऽप्यनौकांक्षश्चिरं सोऽपालयद्भ्रतम् ॥ १० ॥
महारत्नं महामूर्ध्वैरिव स्थानैस्तु कैरपि । दुरर्जमर्जयामास तीर्थकृन्नाम कर्म सः ॥ ११ ॥

१ ध्वस्तो महामोह एव ध्वान्तो यया ताम् । २ मोह एव हिमानी तस्यां सूर्यातिपसमानम् । ३ लक्ष्म्याः । ४ इंद्रः । ५ अनासकः ।

कालेन द्रुपयित्वायुर्व्रतज्ञोः प्रथमं फलम् । विमानं वैजयंताख्यं स जगाम महातपाः ॥ १२ ॥
 इतश्च जंबूद्वीपेऽस्मिन् क्षेत्रे च ऋरताग्निधे । पुरी चंद्राननेत्यस्ति हितेराननसंनिजा ॥ १३ ॥
 तस्यामनेकरत्नाढ्या विद्यायापणवीथिका । उद्भ्रंशितांशोविभ्रवं भांडमंश्रोनिधेरिव ॥ १४ ॥
 नानाकाराख्यगाराणि नानावर्णानि तत्र च । अदञ्जोणीव संध्यात्राख्यवतीर्णानि चूतले ॥ १५ ॥
 तदुद्यानेषु दृश्यंते चारुणाः प्रतिमास्थिताः । आर्शिरःपादनिष्कंपाः पुरुषा इव पर्वताः ॥ १६ ॥
 तस्यां च वासगारेषु रौलेषु प्रतिबिंबितैः । स्वैरेव केयमन्येति कुच्यंति प्रेयसि स्त्रियः ॥ १७ ॥
 तस्यामासीन्महासेनः सेनाञ्जमहीतलः । महीपतिः पतिरपाभिवाधृष्यशिरोमणिः ॥ १८ ॥
 तद्विक्रमस्य समञ्जस्तौ चृत्यश्वानिशम् । प्रतापस्तस्त्कियां कुर्वन्तुर्वीविजयदक्षिणम् ॥ १९ ॥
 अलंघ्यशासने तस्मिन् शासत्यवनिंरुदम् । अचूदाजन्मविरतः परस्वहरणे जनः ॥ २० ॥
 अलवन्धमध्योऽब्धिखिव शशीवातिमनोरमः । कदपद्भुखिव दानैश्च श्वाधीशश्च सोऽज्जवत् ॥ २१ ॥
 कपाटपृथुले तस्योरःस्थलेऽनन्यमानसा । हंसीव गंगापुलिने रमा रेमे निरंतरम् ॥ २२ ॥
 तस्यासीद्विदमणा नाम पत्नी संपूर्णदक्षणा । मुखदक्ष्म्यातिहारिण्या विजेत्री शशदक्षमणः ॥ २३ ॥
 द्वावण्यपुरमसमं सर्वांगीणं दधत्यपि । पीयूषमेव सावर्षदृशापि च गिरापि च ॥ २४ ॥
 सा स्थलांशोरुहाणीव विकचानि पदे पदे । पादान्यां रोपयामास विचरंत्यंतिसंश्रम् ॥ २५ ॥

१ व्रतवृक्षस्य । २ उद्भ्रंशितोऽधिककद्वृक्षः अंभोविभवो यस्य । ३ गुहाणि । ४ अनल्पानि । ५ गगनचारिखुनयः । ६ शिरसः
 आरभ्य पादपर्यंतं कं परहिताः । ७ रत्नमयेषु । ८ चंद्रस्य । ९ अतिमन्दम् ।

तस्या च्युवोश्च गत्यां च कौटिह्यं न तु धेतसि । मध्यप्रदेशे तुह्यत्वं न पुनर्मतिसंपदि ॥ २६ ॥
 तस्या गुणचमूं सर्वात्मपि सर्वातिशायिनीम् । अलं चकार सेनानीरिव शीलगुणो महान् ॥ २७ ॥
 इतश्च वैजयंतस्थः स जीवः पद्मचूपतेः । त्रयस्त्रिंशत्पयोरशिसंब्यमायुरपूरयत् ॥ २८ ॥
 च्युत्वा च लक्ष्मणादेव्याः कुह्याववततार सः । चैत्रस्य कृष्णपंचम्यामनुराधागते विधौ ॥ २९ ॥
 तदानीं लक्ष्मणादेवी तीर्थकृजान्मसूचकान् । चतुर्दश महास्वमान् सुखसुप्ता निरैकत ॥ ३० ॥
 तं रत्नं रत्नगर्भेण रत्नसर्वस्वमुज्वलयम् । सुत्वेन धारयामास लक्ष्मणादेव्यलक्षितम् ॥ ३१ ॥
 पौषस्य कृष्णषाडश्यामनुराधास्थिते विधौ । चंद्रांकं चंद्रवर्णं च सुतरत्नमसूत सा ॥ ३२ ॥
 तदा चासनकंपेन ज्ञात्वा जन्माष्टमार्हतः । सूतिकार्कर्म चक्रुः षट्पंचाशद्विक्कुमारिकाः ॥ ३३ ॥
 जन्मस्नानोत्सवं चक्रे मुदा सौधर्मवासवः । अन्नैषीन्मेरुशिरसि स्वामिनं सुमनोवृतः ॥ ३४ ॥
 अतिपांशुकंबलायां शिलायां परमेश्वरम् । विधायोके निषसाद रत्नसिंहासने हरिः ॥ ३५ ॥
 अथाच्युतप्रच्युतयस्त्रिषष्टिरपि वासवाः । स्वामिनं स्नपयामासुरानुपूर्वोह्वसन्मुदः ॥ ३६ ॥
 ईशानैजांकपर्येके निवेश्य स्वामिनं ततः । शक्नोऽपि स्नपयामास वृषशृंगोस्थितैर्जडैः ॥ ३७ ॥
 दिव्यांगारागनेपथ्यवस्त्रैर्य्यर्च्यं चक्रितः । जगवंतमिति स्तोतुमारेन्ने पाकशासनः ॥ ३८ ॥
 त्वामनंतगुणं स्तोतुं प्रवृत्तोऽस्मि ह्रसासंपदम् । आधारबुध्या गगनस्योत्पाद इव दिङ्मित्रः ॥ ३९ ॥

१ महर्षि । २ देवैः परिश्रुतः । ३ अनुक्रमेण । ४ ईशानैन्द्रस्यांक एव पर्यकरतस्मिन् । ५ हास्यस्थानमस्मिन् ।

व्यापिप्रज्ञस्त्वत्प्रज्ञावाह्यमोऽस्मि नु तव संतवे । दिशोऽश्रुतेऽत्र्लेशोऽपि पौरस्त्यानिलसंगमात् ॥ ४० ॥
 जविना दृष्टमात्रो वा ध्यातमात्रोऽपि वा प्रजो । कर्मपाशह्वेदनायापूर्वशखं किमप्यसि ॥ ४१ ॥
 शुचानां कर्मणामद्य जगत्यच्युदयः खलु । पंक्तजानामिवादित्ये त्वयि विश्वतमश्निद्वि ॥ ४२ ॥
 निजं फलमदत्वापि गलिष्यत्यशुचं मम । शोफालिकापुष्पमिव निशाकरकराहतम् ॥ ४३ ॥
 प्रव्रज्याधारि रूपं ते दूरे विश्वान्नयप्रदम् । मूर्खानयापि जगवन् दुःखं हरसि जन्मिनाम् ॥ ४४ ॥
 कर्माणि चवमूलानि तेषुमन्नागमः प्रजो । हुमानिवोन्मूढयितुं वने मत्तमतंगजः ॥ ४५ ॥
 अलंकारो यथा मुक्ताहारादिहृदयस्य मे । बहिरेष तथातस्त्वं चूयास्त्रिचुवनेश्वर ॥ ४६ ॥
 स्तुत्येति प्रचुमीशानादादाय च पुरंदरः । नीत्वा च लक्ष्मणादेवीपार्श्वेऽमुंचद्यथाविधि ॥ ४७ ॥
 महीपतिर्महासेनोऽप्यथाकार्पण्यमहोत्सवम् । अन्यत्राप्युत्सवाथैव जातोऽर्हन् किं पुनर्गृहे ॥ ४८ ॥
 गर्भस्थेऽस्मिन् मातुरासीच्चंद्रपानाय दोहदः । चंद्रात्रश्चैष इत्याह्वंचंद्रप्रक्रममुं पिता ॥ ४९ ॥
 ज्योत्स्नागौरप्रज्ञापूरपरिवेषमनोरमम् । वैजयंतस्थितस्यैव रूपं जतुः शिशोर्बचौ ॥ ५० ॥
 लतानामिव धात्रीणामाकर्षन् पाणिपह्ववान् । दिने दिने कलत्रैर्वधवृधे परमेश्वरः ॥ ५१ ॥
 अप्राप्तं देवज्ञावेऽपि खेत्वाप्राप्तमिव प्रचुः । बालत्वमन्वचूज्ञानत्रयज्ञापि सुग्धवत् ॥ ५२ ॥
 नानाविधाग्निः क्रीडाञ्चिर्बलंधे शैशवं विचुः । कथाञ्चिरतिरम्याग्निः पंथानं पथिको यथा ॥ ५३ ॥
 शिशुत्वसरितः पारं स्त्रीवशीकारकार्मणम् । प्रपेदे यौवनं स्वामी सार्धधन्वशतोन्नतिः ॥ ५४ ॥

? स्तुतो । २ अल्पोऽपि मेघः । ३ पूर्वदिग्वायुसंगात् । ४ विश्वस्य तमोऽज्ञानसंधकारश्च तच्छिनत्ति तस्मिन् । ५ गजबालवत् ।

विदन् भोगफलं कर्मादेशं पित्रोश्च पादयन् । जगत्पतिरुपायंस्तानुरूपा राजकन्यकाः ॥ ६१ ॥
 पूर्ववद्वद्वये सार्धे जन्मतोऽतिगते सति । पितृभ्यामथितोऽत्यर्थं चतुर्विंशंगसंयुताः ॥ ६२ ॥
 पूर्ववद्वदास्तु षट् सार्धा अनैषीत्पादयन्महीम् । अनध्यायमिवाध्यायरतो दीक्षोत्सुकः प्रभुः ॥ ६३ ॥ युग्मम् ॥
 आयुक्तैरिव मौहूर्त्तैरथ लोकांतिकामरैः । अज्ञापि दीक्षासमयं स्वयं जानन्नपि प्रभुः ॥ ६४ ॥
 आढ्यो विब्रजिषुरिव प्रविब्रजिषुरुच्चकैः । दानं प्रदातुमारेत्रे स्वामी संवत्सरावधि ॥ ६५ ॥
 संवत्सरांते चलितासनैरेत्य सुरेश्वरैः । दीक्षात्रिषेको विदधे स्वामिनः किंकरैरिव ॥ ६६ ॥
 ततो मनोरमां नाम शिविकां श्रीमनोरमाम् । स्वाम्यारुरोह नृसुरासुरैर्द्रपरिवारितः ॥ ६७ ॥
 स्तूयमानो गीयमानः प्रेक्ष्यमाणो जनैर्मुदा । सहस्रान्मवणं नामोपवनं जगवानगात् ॥ ६८ ॥
 शिविकातः समुत्तीर्य रत्नालंकरणादिकम् । अपि रत्नत्रयं प्रेसुस्तत्याज परमेश्वरः ॥ ६९ ॥
 पौषकृष्णत्रयोदश्यां त्रे मैत्रेयेऽपरेऽहनि । समं नृपसहस्रेण षष्ठेन प्रात्रजत्प्रभुः ॥ ७० ॥
 मर्त्यद्वेनस्थितप्राणिसनोऽव्यग्रकाशकम् । मनःपर्ययमुत्पेदे तुर्यं ज्ञानं ततः प्रभोः ॥ ७१ ॥
 पद्मखंरपुरे राज्ञः सोमदत्तस्य सद्भानि । पारणं परमान्नेन द्वितीयेऽह्नि प्रभुर्व्यधात् ॥ ७२ ॥
 दिव्यं च वसुधारादिपंचकं विदधेऽमरैः । रत्नपीठं तेन राज्ञा त्वर्हत्पादांकितावनौ ॥ ७३ ॥
 हिमंन्याय्यपराभूतः पराभूतार्कतेजसा । अकंपितः समीरैश्च कृतावश्यायैर्द्युर्दिनैः ॥ ७४ ॥

१ अध्ययनपरः । २ प्रेरितैः । ३ ज्योतिर्विद्धिः । ४ नक्षत्रे । ५ पराभूतमर्कतेजो यया तया हिमंन्या महद्विमेनाय्यपराभूतः ।
 ६ कृतमवश्यायेन हिमेन दुर्दिनं यैस्तेः ।

हेमनेन निशीथेन हिमीकृतसरोजसा । अखंडमानप्रतिमः प्रतिमानविवर्जितः ॥ ६ए ॥
 अरख्ये व्याघ्रसिंहादिदुःश्वापद्त्रयानके । पुरे च श्राद्धबहुले निर्विशेषगतिस्थितिः ॥ ७० ॥
 एकाकी निर्ममो मौनी निर्ग्रथो ध्यानतत्परः । त्रीन्मासान्विजहारोर्वी षड्मास्यः परमेश्वरः ॥ ७१ ॥
 ॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥

विहरन् जगवान् ऋयः सहस्रात्रवणं ययौ । तस्यौ प्रतिमया तत्र पुन्नागस्य तरोस्तले ॥ ७२ ॥
 द्वितीयशुक्लध्यानांते तस्थुषोऽथ जगत्पतेः । प्रणेशुर्घातिकर्माणि हिमवद्विशिरालये ॥ ७३ ॥
 फाट्युनासितसप्तम्यामनुराधागते विधौ । स्वामिनः कृतषष्ठस्योत्पेदे केवलमुज्वलम् ॥ ७४ ॥
 सुरासुरैश्चाः सद्योऽपि क्षेत्रे योजनमात्रके । चक्रुः समवसरणं देशनार्थं जगज्जुरोः ॥ ७५ ॥
 सुरैः संचार्यमाणानि स्वर्णोजानि नव क्रमात् । क्रमन्यासैः पुनानस्तत्प्रागघारा प्राविशत्प्रभुः ॥ ७६ ॥
 तत्र चाष्टादशधनुःशतोच्चं चैत्यपादपम् । प्रभुः प्रदक्षिणीचक्रे पालयन्नार्हतीं स्थितिम् ॥ ७७ ॥
 “तीर्थाय नम” इत्युच्चैर्वाचमुच्चारयन् प्रभुः । रत्नसिंहासने तत्र न्यषट्पूर्वदिङ्मुखः ॥ ७८ ॥
 प्रविश्य च यथाघारं यथास्थानमवास्थित । चतुर्विधोऽपि श्रीसंघः ससुरासुरमानुपः ॥ ७९ ॥
 पंचांगस्पृष्टः प्रणम्य परमेश्वरम् । जंत्रार्त्तिकरत्नसादरेने स्तोतुमित्यथ ॥ ८० ॥
 सुरासुरनरैर्मूर्ध्नि धार्यमाणमिदं प्रजो । शासनं ते विजयते त्रिलोकीचक्रवर्तिनः ॥ ८१ ॥
 ज्ञानत्रयधरः पूर्वं मनःपर्ययचृत्ततः । केवली चाधुना दिष्टया दृष्टस्त्वमधिकाधिकम् ॥ ८२ ॥

तव ज्ञानमिदं नाथ केवलाग्निधमुज्ज्वलम् । विश्वोपकारकृज्जीयाच्छाया मार्गतरोरिव ॥ ८३ ॥
 तावदेवांधकाराणि न यावद्दिवसेश्वरः । मदांधास्तावदेवेना यावत्पंचाननो न हि ॥ ८४ ॥
 तावदेव हि दारिद्र्यं न यावत्कल्पपादपः । तावदेव पयोदौस्थ्यं न यावद्घातुकोऽम्बुदः ॥ ८५ ॥
 तावद्दिवससंतापो न यावत्पूर्णचंद्रमाः । कुबोधास्तावदेवेह न यावत्त्वं निरीद्वयसे ॥ ८६ ॥
 दृश्यसे नित्यमपि यैः सेव्यसे च शरीरिणिः । ताननुमोदयामीश सर्वदापि प्रमद्वरः ॥ ८७ ॥
 इदानीं त्वत्प्रसादेन त्वद्दर्शनफलं मम । सम्यक्त्वमुत्तममिदं न्रूयादाजन्म निश्चलम् ॥ ८८ ॥
 इति स्तुत्या सुनौशीरे स्थिते सति जगद्गुरुः । प्रारेजे देशनामेवं गिरा स्तनितधीरथा ॥ ८९ ॥
 अंततक्लेशकल्लोलनिलयो चवसागरः । तिर्यगूर्ध्वमधो जंतून् क्षिपत्येष प्रतिक्षणम् ॥ ९० ॥
 एकं निबंधनं तस्य क्रियते प्राणिनीरतिः । अशुचौ कृमिभिरिव यदत्रापि शरीरके ॥ ९१ ॥
 रसासृग्मांसमेदोऽस्थिमज्जाशुक्रांत्रवर्चसाम् । अशुचीनां पदं कायः शुचित्वं तस्य तत्कुतः ॥ ९२ ॥
 नर्वस्रोतःस्ववद्विस्रसनिःस्यंदपिच्छिदे । देहेऽपि शौचसंकल्पो महामोहविजृञ्चितम् ॥ ९३ ॥
 शुक्रशोणितसंच्रुतो मलनिःस्यंदवर्धितः । गर्भे जरार्युसंभ्रन्नः शुचिः कायः कथं चवेत् ॥ ९४ ॥
 मातृजग्धाज्ञपानोत्थरसनाडीक्रमागतम् । पायंपायं विवृद्धः सन् शौचं मन्येत कस्तनोः ॥ ९५ ॥
 दोषधातुमलाकीर्णं कृमिगंडूपदास्पदम् । रोगत्रोगिगणैर्जग्धं शरीरं को वदेद्बुचि ॥ ९६ ॥

१ सूर्यः । २ सिंहः । ३ इंद्रे । ४ “मेघगभीरया” इति पाठांतरम् । ५ “अनंतक्लेशनिलयो दुःखीधो भवसागरः” इति पाठांतरम् ।
 ६ नवसंब्याफानि यानि स्रोतांसि द्वाराणि तेभ्यः स्रवन्तो विस्रसस्य दुर्गधरसस्य निःस्यंदास्तैः पिच्छिले व्यासे । ७ वीर्यरजोभ्यां
 जातः । ८ जरार्युर्भावरणपदार्थः तेन छन्नः ।

सुखादून्यन्नपानानि क्षीरेच्छुविकृतीरपि । युक्तानि यत्र विष्टायै तह्वरीरं कथं शुचि ॥ ९७ ॥
 विलेपनार्थमासक्तः सुगंधिर्यद्वह्कर्मसः । मलीजवति यत्राशु क्व शौचं तत्र वर्ष्मणि ॥ ९८ ॥
 जग्ध्वा सुगंधितांबूलं सुप्तो निश्शुत्थितः प्रणे । जुगुप्सते वक्रगंधं यत्र तत्किं वपुः शुचि ॥ ९९ ॥
 स्वतःसुगंधयो गंधधूपपुष्पस्रगादयः । यत्संगाद्यांति दौर्गन्धं सोऽपि कायः शुचीयते ॥ १०० ॥
 अन्यक्तोऽपि विद्विप्तोऽपि धौतोऽपि घटकोद्विजिः । न याति शुचितां कायः शुंभाघटद्ववाशुचिः ॥ १०१ ॥
 मृज्जलानलवातांशुल्लानैः शौचं वदंति ये । गतानुगतिकैस्सैस्तु विहितं तुषकंडनम् ॥ १०२ ॥
 तदनेन शरीरेण कार्यं मोक्षफलं तपः । क्षाराब्धे रत्नवर्षीमानसारात्सारमुद्भरेत् ॥ १०३ ॥
 धर्मदेशनया ऋतुरनया च शरीरिणः । बहवः प्रत्यबुध्यंत प्रात्रजंश्च सहस्रशः ॥ १०४ ॥
 ऋतुस्त्रिनवतिर्दत्तादयो गणचृतोऽजवन् । उत्पादादित्रिपद्या ते षादशांगीमसूत्रयन् ॥ १०५ ॥
 देशनांते प्रज्ञोः पादपीठस्थो गणचृधरः । विदधे देशनां दत्तो दत्तबोधः शरीरिणाम् ॥ १०६ ॥
 तस्यापि देशनाप्रांते स्वं स्वं स्थानं सुरादयः । जग्मुर्नागरयुवानो वीतिसंगीतका इव ॥ १०७ ॥
 तत्तीर्थं चूर्हरिद्यक्षो विजयो हंसवाहनः । दधानो दक्षिणे चक्रं जुजे वामे तु मुद्गरम् ॥ १०८ ॥
 मराठयाना पीतांगी चृकुटी नाम देव्यपि । दधती दक्षिणौ बाहू खड्गमुद्गरधारिणौ ॥ १०९ ॥
 वामौ फलकपरशुबांभितौ विप्रती युजौ । तदा जगवतोऽचूतामुत्रे शासनदेवते ॥ ११० ॥

॥ त्रिचिर्विशेषकम् ॥

अमुक्तसंनिधिस्ताच्यां सर्वातिशयजाजनम् । व्योमेव चंद्रो व्यहर्त् पृथ्वीं चंद्रप्रचप्रभुः ॥ १११ ॥
 सार्धा द्विलक्षी साधूनां साध्वीलक्षत्रयी पुनः । सहस्राशीतिसहिता द्वे सहस्रे तु पूर्विणाम् ॥ ११२ ॥
 शताशीतिः सावधीनां मनःपर्ययिणां तथा । तथा दश सहस्राणि केवलज्ञानधारिणाम् ॥ ११३ ॥
 जातवैक्रियलब्धीनां सहस्राणि चतुर्दश । वादलब्धिमतां सप्तसहस्री षडशतानि च ॥ ११४ ॥
 सार्धं लक्षे श्रावकाणां श्राविकालक्षपंचकम् । सहस्रैर्नवत्रिन्यूनं परिवारोऽत्रवत्प्रभोः ॥ ११५ ॥
 पूर्वलक्षं त्रिमासोनं चतुर्विंशांगवर्जितम् । विहृत्य केवले स्वामी ययौ संमतपर्वतम् ॥ ११६ ॥
 समं मुनिसहस्रेण प्रपेदेऽनशनं प्रभुः । सुरासुरैः सेव्यमानो मासं चास्थान्तथाविधः ॥ ११७ ॥
 सर्वयोगनिरोधेन निष्कंपं ध्यानमास्थितः । तत्क्षणं क्षीणचवोपग्राहिकर्मचतुष्टयः ॥ ११८ ॥
 नत्रस्यकृष्णसप्तम्यां श्रवणस्थे निशाकरे । समं तैर्मुनिभिः स्वामी जगाम परमं पदम् ॥ ११९ ॥
 कौमारे पूर्वलक्षे द्वे सार्धे राज्यस्थितौ पुनः । पूर्वलक्षाः पट्टच सार्धाश्चतुर्विंशांगसंयुताः ॥ १२० ॥
 चतुर्विंशत्यंगहीनं पूर्वलक्षं पुनर्नृते । इत्यायुः पूर्वलक्षाणि दश चंद्रप्रप्रभोः ॥ १२१ ॥
 सुपार्श्वस्वामिनिर्वाणच्छ्रीचंद्रप्रभुनिर्भृतिः । शतेष्वर्णवकोटीनां व्यतीतेषु नवस्वभूत ॥ १२२ ॥

इति मोक्षमुपेयुषः प्रचोर्त्रतिनां चैव शरीरसंस्क्रियाम् ।

विधिवद्विदधुः सुरेश्वराः पुनरेव त्रिदिवं प्रपेदिरे ॥ १२३ ॥

इत्याचार्यश्रीहिमचंद्रविरचिते त्रिषष्टिशालाकापुरुषचरिते महाकाव्ये तृतीये पर्वणि चंद्रप्रभस्वामिचरितवर्णनेनाम षष्ठःसर्गः ६

१ क्षीणं सवोपग्राहि भवपर्यंतस्थापि कर्मचतुष्टयं यस्य सः ।

एकावलीप्रचृतिभिः स तपोभिः सुदुस्तपैः । अर्हद्भक्त्यादिभिश्चोच्चैस्तीर्थकृन्नास निर्ममे ॥ १२ ॥
 एवंविधरनुष्ठानैर्निजायुरतिवाह्य सः । विमाने वैजयन्ताख्ये महर्द्धिरमरोऽचवत् ॥ १३ ॥
 इतश्च जंबूद्वीपेस्मिन् नरतार्थे तु दक्षिणे । काकंदीत्यस्ति नगरी श्रीविशेषगरीयसी ॥ १४ ॥
 ज्ञाति तत्रौकसां मुक्तावचूलाः पुष्पधन्वनः । मनस्विनीवशीकारजपमालाड्वामलाः ॥ १५ ॥
 तत्रायतनसंगीतमुच्चैश्चतुर्विधम् । प्रपद्यते खेचरीणां गतेः संचनमंत्रताम् ॥ १६ ॥
 जहंडपुंडरीकाढ्या विशदापां जलाशयाः । व्यक्तोफुशरदत्रां द्यामनुकुर्वति तत्र च ॥ १७ ॥
 दूरादप्यग्निगम्यंते नीयंते पाद्यपात्रताम् । ग्रीण्यंते चोचितैरथैस्तस्यां गुरुवदर्थिनः ॥ १८ ॥
 सुग्रीवो नाम समच्यूड्वैवेयकमिवावनेः । श्रैवेयकामर इव श्रिया तत्र महीपतिः ॥ १९ ॥
 तस्याज्ञा नगरारण्यसागरेषु गिरिष्वपि । सिद्धमंत्रायुधमिव न क्वापि प्रत्यहन्यत ॥ २० ॥
 तस्मादधेरिव प्राडुर्चूला नीतितरंगिणी । उत्कह्वोलयशोवारिः प्रासरत्सागरावधि ॥ २१ ॥
 यशोराशिपयोराशिस्तस्योर्वीशशिरोमण्येः । विस्तृताः कीर्त्तिसरितो जग्रास सर्वच्यूताम् ॥ २२ ॥
 विरामः सर्वदोषाणामभिरामामभूतैर्गुणैः । सर्वरामाशिरोरहं तस्य रामेति पत्न्यच्यूत् ॥ २३ ॥
 निसर्गमानोज्ञकञ्चूडशामानंददायिनी । गगने चंद्रलेखेव सैकैवाञ्चून्महीतले ॥ २४ ॥
 पद्मवयेन शुद्धेन राजंती मधुरस्वरा । सा पत्युर्मानसे राजहंसीवोवास सर्वदा ॥ २५ ॥

१ मौक्तिकैर्भूषितानि वस्त्रांचलानि अवचूला इति उच्यते । २ विद्याधरीणाम् । ३ निर्मलजलाः । ४ दातृभिरिति शेषः ।

जगदीश तव ब्रूमः किं नामातिशयांतरम् । यन्माहात्म्यगुणक्रीति त्रिलोकी याति दासताम् ॥ ४१ ॥
स्वर्गराज्येऽपि न प्राजे तथा दास्ये यथा तव । ज्ञाल्यधौ न तथा रत्नमव्यंभ्रिकटकं यथा ॥ ४२ ॥
शिवं यियासुरायासीवैजयन्ताह्निवांतिकात् । मार्गत्रांतस्य लोकस्य मार्गं दर्शयितुं भुवम् ॥ ४३ ॥
ऋतद्वेन्नगेहस्य चिरात्त्वमसि दैवतम् । निःशंकं तत्र धर्मोऽद्य गृहस्थ इव नंदतु ॥ ४४ ॥
विश्वनाथ त्वदीयस्य रूपस्यास्यातिशायिनः । अ्रवतारणतां यातु सर्वोऽयं दिविषज्ञाणः ॥ ४५ ॥
ज्योत्स्नायिते प्रचापूरे दीयमानानि सस्पृहम् । दिष्टया त्वयि चैकोरंति लोचनानि चिरात्प्रजो ॥ ४६ ॥
वासागारे सत्रायां वा तिष्ठतश्चलतोऽपि मे । त्वन्नाममंत्रस्मरणमस्तु सर्वार्थसिद्धिदम् ॥ ४७ ॥
जिनेश्वरमिति स्तुत्वा गृहीत्वा च सुरेश्वरः । नीत्वा च रामास्वामिन्याः पार्श्वे न्यास्त यथास्थिति ॥ ४८ ॥
कुशला सर्वविधिषु गर्भस्थेऽस्मिन् जनन्यभूत् । पुष्पदोहदतो दंतोजमोऽस्य समचूदिति ॥ ४९ ॥
सुविधिः पुष्पदंतश्चेत्यग्निधानघ्नं विजोः । महोत्सवेन चक्राते पितरौ दिवसे शुभे ॥ ५० ॥ शुभम् ।
जन्मतः प्रच्युति स्वामी दर्शयन्नंतरं महत् । क्रमेण ववृधे मेषसंक्रांतिरिव वासरः ॥ ५१ ॥
अवाप च जगन्नाथो यौवनं रूपपावनम् । धनुःशतोच्चश्वेतांगः ह्यीरोद इव मूर्त्तिमान् ॥ ५२ ॥
स्वामी ऋवविरक्तोऽपि चृशं पित्रनुरोधतः । उपयेमे राजकन्याः श्रियो विजयिनीः श्रिया ॥ ५३ ॥
गतायां पूर्वपंचाशत्सहस्रां जन्मतः प्रभुः । अंबुब्धः पितृदाहियाद्राज्यचारमुपाददे ॥ ५४ ॥

१ मोक्षांतिकात् । २ चक्रोर इवाचरंति । ३ अस्थापयत् । ४ चैत्रमासदिवसवत् । ५ अनासक्तः ।

साष्टाविंशतिपूर्वांगं कालं तावंतमेव हि । साञ्चाज्यं पालयामास विधिवत्सुविधिप्रभुः ॥ १५ ॥
 इयेष च व्रतं स्वामी ते च लौकांतिकामराः । तद्भुते प्रेरयामासुश्चाडुकाराड्व प्रभुम् ॥ १६ ॥
 गर्तकामो यथाकामं चिंतामणिश्चिन्तयाम् । ददौ दानं जगन्नाथस्ततः संवत्सरावधि ॥ १७ ॥
 पर्यते तस्य दानस्य जन्मकाल इवामरैः । विधिवद्विदधे दीक्षात्रिषेकः परमेशितुः ॥ १८ ॥
 ततः सूरप्रज्ञां नामाध्यारुह्य शिविकां प्रभुः । वृतः सुरासुरनरैः सहस्रान्म्रवणं ययौ ॥ १९ ॥
 मार्गकृष्णषष्ठ्यां मूलेऽपराहे षष्ठपूर्वकम् । समं राज्ञां सहस्रेण प्रब्रज्यामाददे प्रभुः ॥ २० ॥
 द्वितीयेऽहि श्वेतपुरे पुरे पुष्पनृपौकसि । चकार परमानेन पारणं परमेश्वरः ॥ २१ ॥
 विदधुर्वसुधारादिपंचकं च दिवौकसः । रत्नपीठं स्वामिपादस्थाने पुष्पनृपः पुनः ॥ २२ ॥
 एकांगो निर्म्ममोऽसंगः सहमानः परीषहान् । बद्धस्थो विजहाराथ चतुर्मासीं जगत्पतिः ॥ २३ ॥
 आजगाम प्रभुर्भूयः सहस्रान्म्रवणं वनम् । माधुरतरुमूले चावतस्थे प्रतिमाधरः ॥ २४ ॥
 आरूढहृत्पक्षश्रेणेरपूर्वकरणक्रमात् । ऊर्जशुक्लवृत्तीयायां मूलेऽभूत् केवलं प्रभोः ॥ २५ ॥
 ततः समवसरणं व्यधीयत सुरासुरैः । पूर्वघारेण तत्राथ प्रविवेश जगद्गुरुः ॥ २६ ॥
 तत्र घादशकोदंशतोच्चं चैत्यपादपम् । प्रभुः प्रदक्षिणीचक्रे सर्वातिशयशोभितः ॥ २७ ॥
 “ तीर्थाय नमः ” इत्युक्त्वाध्यास्त सिंहासनं प्रभुः । प्राञ्जुलो दिक्षु चान्यासु तद्भूपाणि व्यधुः सुराः ॥ २८ ॥
 यथास्थानमथान्येऽपि निषेडुरमरादयः । प्रणम्याथ प्रभुं शक्रः स्तोतुमेवं प्रचक्रमे ॥ २९ ॥

१ ऐच्छत् । २ प्रियवादिनः । ३ इच्छारहितः । ४ ममतारहितः । ५ कार्तिकशुक्लवृत्तीयायाम् ।

वीतरगोऽसि चेन्नागः पाणिपादे कथं तव । कौटिह्यं च त्वया मुक्तं किं केशाः कुटिलास्तव ॥ ७० ॥
 प्रजानां यदि गोपस्त्वं दंडहस्तोऽसि किं न हि । निःसंगो यदि वासि त्वं तत्किं त्रैलोक्यनाथता ॥ ७१ ॥
 यदि त्वं निर्ममस्तत्किं सर्वत्र करुणापरः । त्यक्तालंकरणश्चेत्त्वं तत्किं रत्नत्रयैप्रियः ॥ ७२ ॥
 विश्वस्याप्यनुकूलश्चेत्तत्किं मिथ्यादृशां घिपन् । स्वप्नावसरलश्चेत्त्वं बह्वस्योऽस्थाः कथं पुरा ॥ ७३ ॥
 दयावान्यदि वासि त्वं न्यग्रहीर्मन्मथं कथम् । यदि च त्वं गतज्ञयो ऋवाङ्गीतोऽसि तत्कथम् ॥ ७४ ॥
 यद्युपेक्षापरोऽसि त्वं तत्किं विश्वोपकारकः । अदीप्तो यदि वासि त्वं दीप्तचामंडलः कथम् ॥ ७५ ॥
 यदि शांतस्वभावस्त्वं तत्कुतस्तप्तवांश्चिरम् । अरोषणोऽसि यदि च रुषितः कर्मणां कथम् ॥ ७६ ॥
 अविज्ञेयस्वरूपाय महद्भ्योऽपि महीर्धसे । सिद्धान्तचतुष्काय तुभ्यं ऋगवते नमः ॥ ७७ ॥
 विरचथ्य स्तुतिमिति तूष्णीके सति वासवे । ऋगवान् सुविधिस्वामी विदधे देशनामिति ॥ ७८ ॥
 अनंतदुःखसंचारनिधानं खट्वयं ऋवः । प्रऋवश्चास्रवस्तस्य विषस्येव महोरगः ॥ ७९ ॥
 मनोवाक्कायकर्माणि योगाः कर्म शुभाशुभम् । यदाश्रवंति जंतूनामाश्रवास्तेन कीर्तिताः ॥ ८० ॥
 मैत्र्यादिवासितं चेतः कर्म सूते शुजात्मकम् । कषायविषयाक्रांतं वितनोत्यशुजं पुनः ॥ ८१ ॥
 शुभार्जनाय निर्भिर्धं श्रुतज्ञानाश्रितं वचः । विपरीतं पुनर्ज्ञेयमशुभार्जनहेतवे ॥ ८२ ॥
 शरीरेण सुगुप्तेन शरीरी चिनुते शुभम् । सततारंजिणा जंतुघातेकेनाशुजं पुनः ॥ ८३ ॥

१ विरोधपरिहारे रागः अरुणिमा । २ गोपालः पालकश्च । ३ ज्ञानदर्शनचार्ित्राल्यं रत्नत्रयम् । ४ महते पूज्याय । ५ ज्ञानदर्शन-
 चार्ित्रवीर्याख्यं चतुष्टयम् । ६ सत्यम् ।

कथाया विषया योगाः प्रमादाविरती तथा । मिथ्यात्वमार्त्तरोद्रे चेत्यशुभ्रं प्रति हेतवः ॥ ८४ ॥
 यः कर्मपुञ्जलादानहेतुः प्रोक्तः स आश्रवः । कर्माणि चाष्टधा ज्ञानावरणीयादिभेदतः ॥ ८५ ॥
 ज्ञानदर्शनयोस्तत्तत्तद्भूतानां च ये क्लिद । विघ्ननिहवपैशून्याशातनाघातमत्सरैः ॥ ८६ ॥
 ते ज्ञानदर्शनावारकर्महेतव आश्रवाः । देवपूजा गुरुपास्तिः पात्रदानं दया ह्यमा ॥ ८७ ॥
 सरागसंयमो देशसंयमोऽक्कामनिर्जरा । शौचं बालतपश्चेति सपेर्द्वस्य स्युराश्रवाः ॥ ८८ ॥
 दुःखशोकवधास्तापाक्रंदने परिदेवनम् । स्वान्योन्नयस्थाः स्युरसपेद्वस्यामी इद्वाश्रवाः ॥ ८९ ॥
 वीतरागे श्रुते संघे धर्मे संघगुणेषु च । अर्वाणवादिता तीव्रमिथ्यात्वपरिणामता ॥ ९० ॥
 सर्वज्ञसिद्धिदेवापह्ववो धार्मिकदूषणम् । उन्मार्गदेशनानार्थाग्रहोऽसंयतपूजनम् ॥ ९१ ॥
 असंमीहितकारित्वं गुर्वोदिष्ववमानतां । इत्यादयो दृष्टिमोहस्याश्रवाः परिकीर्तिताः ॥ ९२ ॥
 कषायोदयतस्तीव्रपरिणामोऽयमात्मनः । चारित्रमोहनीयस्य स आश्रव उदीरितः ॥ ९३ ॥
 उत्प्रांसिनं सकंदर्पोपहासो हासशीलता । बहुप्रदापो दैन्योक्तिर्हासस्यामी स्युराश्रवाः ॥ ९४ ॥
 देशादिदर्शानोत्सुक्यं चित्रे रमणखेलेन । परचित्तवर्जनं चेत्याश्रवाः कीर्तिता रतेः ॥ ९५ ॥
 असूया पापशीलत्वं परेषां रतिनाशनम् । अकुशलमोत्साहनं चारतेराश्रवाः ॥ ९६ ॥

१ कर्मणः पुद्गलानां ग्रहणे हेतुः । २ “पाप” इति पाठान्तरं । ३ अज्ञानतपः । ४ सातावेदनीयस्य । ५ शोकः । ६ स्वस्मिन्नन्य-
 स्मिन्नुभयस्मिन् वा स्थिताः । ७ “सर्वसुरेषु” इति वा पाठः । ८ अपवादवादित्वम् । ९ अविचारकारित्वम् । १० अवज्ञा । ११ अधिकं
 हास्यम् । १२ परचित्तस्याकर्षणम् । १३ आनन्दध्वंसः । १४ परस्याकुचले उत्साहः ।

स्वयं त्रयपरीणामः परेषामथ ज्ञापनम् । त्रासनं निर्दयत्वं च त्रयं प्रत्याश्रवा अस्मी ॥ ९७ ॥
 परशोकाविष्कारणं स्वशोकोत्पादशोचने । रोदनादिप्रसक्तिश्च शोकस्यैते स्युराश्रवाः ॥ ९८ ॥
 चतुर्वर्णस्य संघस्य परिवृत्तजुगुप्सने । सदाचारजुगुप्सा च जुगुप्सायाः स्युराश्रवाः ॥ ९९ ॥
 ईर्ष्याविषयगर्द्ध्ये च मृषावादोऽतिवक्रता । परदाररतासक्तिः स्त्रीवेदस्याश्रवा इमे ॥ १०० ॥
 स्वदारमात्रसंतोषोऽनीर्ष्या मंदकषायता । अक्काचारशीलत्वं पुंवेदस्याश्रवा इति ॥ १०१ ॥
 स्त्रीपुंसांनगसेवोत्राः कषायास्तीव्रकामता । पाखंडस्त्रीव्रतत्रंशः षंडवेदाश्रवा अस्मी ॥ १०२ ॥
 साधूनां गर्हणा धर्मोन्मुखानां विघ्नकारिता । मधुमांसाविरतानामविरल्यैत्रिवर्णनम् ॥ १०३ ॥
 विरतौविरतानां चान्तरायकरणं मुहुः । अचारित्रैर्गुणाख्यानं तथा चारित्रदूषणम् ॥ १०४ ॥
 कषायनोकषायाणामन्यस्थानामुदीरणम् । चारित्रिमोहनीयस्य सामान्येनाश्रवा अस्मी ॥ १०५ ॥
 पंचैद्रियप्राणिवधो बह्वारंजपरिग्रहौ । निरनुग्रहता मांसजोजनं स्थिरवैरता ॥ १०६ ॥
 रौच्रध्यानं मिढात्वानंतानुबंधिकषायते । कृष्णनीलकपोताश्च लेक्ष्या अनृतत्रापणम् ॥ १०७ ॥
 परञ्जव्यापहरणं मुहुर्मैथुनसेवनम् । अवशैद्रियता चेति नरकायुष आश्रवाः ॥ १०८ ॥
 जन्मार्गदेशना मार्गप्रणाशो गूढचित्तता । आर्त्तध्यानं सशह्यत्वं मायारंजपरिग्रहौ ॥ १०९ ॥
 शीलव्रते सात्त्विके रौच्रकपोतलेक्ष्यता । अप्रत्याख्यानकषायास्तिर्यगायुष आश्रवाः ॥ ११० ॥

१ अपवादनिंदे । २ ईर्ष्याविषयलुब्धते । ३ अविरतेः प्रशंसा । ४ देशविरतानाम् । ५ अचारित्रिगुणकथनम् ।
 ६ अनुग्रहरहितत्वम् ।

अष्टपौ परिग्रहार्चौ सहजे मर्दयार्जवे । कापोतपीतलेश्यत्वं धर्मध्यानानुरागिता ॥ १११ ॥
 प्रत्याख्यानकपायत्वं परिणामश्च मध्यमः । संविज्ञागविधायित्वं देवतागुरुपूजनम् ॥ ११२ ॥
 पूर्वादापप्रियादापौ सुखप्रक्षापनीयता । लोक्यात्रासु माध्यस्थ्यं मानुपायुष आश्रवाः ॥ ११३ ॥
 सरागसंयमो देशसंयमोऽकामनिर्जरा । कष्टयाणमित्रसंपर्को धर्मश्रवणशीलता ॥ ११४ ॥
 पात्रे दानं तपः श्रद्धा रत्नत्रयाविराधना । मृत्युकाक्षे परीणामो दोश्ययोः पद्मपीतयोः ॥ ११५ ॥
 बालतपोऽग्नितोयादिसाधनोऽखंबनानि च । अर्घ्यरुसामायिकता देवस्यायुष आश्रवाः ॥ ११६ ॥
 मनोवाक्कायवक्त्रं परेषां विप्रतारणम् । मायाप्रयोगो मिथ्यात्वं पैशून्यं चलाचिचता ॥ ११७ ॥
 सुवर्णादिप्रतिबुद्धं करणं कूटसाद्धिता । वर्षगंधरसस्पर्शाद्यन्यथापादनानि च ॥ ११८ ॥
 अंगोर्पांगच्यवनानि यंत्रपंजरकर्म च । कूटमानतुलाकर्मन्यनिदात्मप्रशंसनम् ॥ ११९ ॥
 हिंसानृतस्तेयाज्जहमहारंजपरिग्रहाः । परुपासत्र्यवचनं शुचिवेपादिना मदः ॥ १२० ॥
 मौख्यार्काशौ सौचाग्योपघातः कार्मेण्क्रिया । परकौतूहलोत्पादः परिहासविडम्बनैः ॥ १२१ ॥
 वेश्यादीनामद्वंकारदानं दावाग्निदीपनम् । देवादिव्याजाग्रंधादिचौर्यं तीव्रकपायता ॥ १२२ ॥
 चैत्यप्रतिश्रयारामप्रतिमानां विनाशनम् । अंगारादिक्रिया धैवायुजस्य नाम्न आश्रवाः ॥ १२३ ॥

१ गदुता ऋजुता च । २ पूर्वालापः प्रथमतः स्वागतकथनम् । ३ सुलघुच्छाकथनम् । ४ सन्निवृत्तगतिः । ५ अभिगलदिना
 गरणं तथा रज्ज्वादिना गरणम् । ६ अरुपष्टसामायिकता । ७ वस्तुसंगोणेन कूटस्पर्णादिकरणं । ८ अंगोर्पांगच्छेदनानि । ९ मौख्यं
 वाचाटत्वम् । १० गंत्राधिना वशीकरणादिक्रिया । ११ प्रतिश्रयः उपाश्रयो धर्ममाला च ।

एत एवान्यथारूपास्तथा संसारचीश्रुता । प्रमादहानं सद्भावार्पणं क्षांत्यादयोऽपि च ॥ १३४ ॥
 दर्शने धार्मिकाणां च संत्रमः स्वागतक्रिया । आश्रवाः शुभ्रनाम्नोऽथ तीर्थकृन्नाम्न आश्रवाः ॥ १३५ ॥
 ऋत्किरर्हत्सु सिद्धेषु गुरुषु स्थविरेषु च । बहुश्रुतेषु गच्छे च श्रुतज्ञाने तपस्विषु ॥ १३६ ॥
 आर्वश्यके ऋतशीलेष्वप्रमादो विनीतता । ज्ञानान्यासस्तपस्यागौ सुधुर्यानिं प्रचावना ॥ १३७ ॥
 संघे समाधिजननं वैयावृत्त्यं च साधुषु । अपूर्वज्ञानग्रहणं विशुद्धिर्दर्शनस्य च ॥ १३८ ॥
 आद्यंततीर्थनाथान्यामेते विंशतिराश्रवाः । एको द्वौ वा त्रयः सर्वे वान्यैः पृष्टा जिनेश्वरैः ॥ १३९ ॥
 परस्य निंदावज्ञोपहासाः सद्गुणलोपनम् । सदसद्वोषकथनमात्मनस्तु प्रशंसनम् ॥ १४० ॥
 सदसद्गुणशंसा च स्वदोषाह्लादनं तथा । जाल्यादिभिर्मदश्चेति नीचैर्गोत्राश्रवा अस्मी ॥ १४१ ॥
 नीचैर्गोत्राश्रवविपर्यासो विगतगर्वता । वाक्कायचित्तैर्विनय लच्चैर्गोत्राश्रवा अस्मी ॥ १४२ ॥
 दाने दाचे च वीर्ये च तथा भोगोपभोगयोः । सव्याजाव्याजविद्योऽतरायकर्मण आश्रवाः ॥ १४३ ॥
 तदित्याश्रवजन्मायमपारो ऋवसागरः । प्रब्रज्यायानपत्रेण तरणीयो मनीषिणा ॥ १४४ ॥
 कुमुदानीं दुनासेवाबुध्यंत बहवस्तदा । धर्मदेशनया ऋतुः प्राब्रजंश्च सहस्रशः ॥ १४५ ॥
 अष्टाशीतिर्वराहाद्या आसन् गणचृतः प्रजोः । देशनांते च विदधे वराहो धर्मदेशनाम् ॥ १४६ ॥
 गणचृद्देशनांतेऽयुः स्वं स्वं स्थानं सुरासुराः । नंदीश्वरस्य मध्येन कुर्वतोऽष्टाह्लिकोत्सवम् ॥ १४७ ॥

तत्तीर्थजन्मा त्वजितः श्वेतांगः कूर्मवाहनः । वित्राणो दक्षिणौ बाहू मातुङ्गिगाक्षसूत्रिणौ ॥ १३८ ॥
 वामौ तु नकुलकुंतधारिणौ धारयन् युजौ । नित्यमासन्नवर्त्यासीद्भर्तुः शासनदेवता ॥ १३९ ॥
 तथोत्पन्ना सुताराख्या गौरांगी वृषवाहना । वरदं साक्षसूत्रं च वित्राणा दक्षिणौ युजौ ॥ १४० ॥
 कलशांकुशिनौ बाहू दधाना दक्षिणेतरो । पारिपाश्विक्यञ्चन्नित्यं भर्तुः शासनदेवता ॥ १४१ ॥
 तान्यामधिष्ठितान्चर्यणैः कृपारसमहार्णवः । विजहार जगन्नाथो जगतीं बोधयञ्जनान् ॥ १४२ ॥
 साधुष्विलक्षी साध्वीनां लढं विंशसहस्रयुक् । अविज्ञानिनामष्टौ सहस्राः सचतुःशताः ॥ १४३ ॥
 सहस्रं पूर्विणां सार्धं मनःपर्ययिणां पुनः । पंचसप्ततिरात्येषा केवलज्ञानिनामपि ॥ १४४ ॥
 जातवैक्रियलब्धीनां सहस्राणि त्रयोदश । संजातवादलब्धीनां सहस्राणि षडेव हि ॥ १४५ ॥
 सैकोनत्रिंशत्सहस्रा श्रावकाणां ष्विलक्ष्यथ । श्राविकाणां चतुर्लक्षी षासप्ततिसहस्रयुक् ॥ १४६ ॥
 ऊनमष्टाविंशत्यंग्या चतुर्मास्या च केवलात् । पूर्वलक्षं विहरतः परिवारोऽन्नवत्प्रजोः ॥ १४७ ॥

॥ पंचभिः कुलकम् ॥

समेताङ्गिं ततो गत्वा कृषीणां दशभिः शतैः । प्रपेदेऽनशनं स्वामी मासं चास्थान्तथास्थितः ॥ १४८ ॥
 नैचस्यकृष्णनवम्यां मूले ऋतैः सहर्षिभिः । शैलेशीर्ध्यानलीनः सन् स्वाम्यगादव्ययं पदम् ॥ १४९ ॥
 कौमारो लक्षपूर्वार्धमथ राज्यस्य पादने । युक्तमष्टाविंशत्यांगैः पूर्वलक्षार्धमेव हि ॥ १५० ॥

आष्टाविंशत्यंगहीनं पूर्वदक्षं पुनव्रते । इत्यायुः पूर्वदक्षे द्वे सुविधिस्वामिनोऽत्रवत् ॥ १५१ ॥
श्रीचंद्रप्रचरिर्वाणात् सुविधिस्वामिनिर्वृतिः । सागरोपमक्रीडीनां गतायां नवतावच्छूत् ॥ १५२ ॥

विधिवदमरनाथाः कायसंस्कारपूर्वम् मुनिदशशतयुक्तस्थार्हतोऽष्टाधिकस्य ।

शिवगतिमहिमानं चक्रिरे निःसमानं तदनु सपरिवाराः स्वं स्वमीयुर्विमानम् ॥ १५३ ॥

सुविधिस्वामिनिर्वाणाजते काले कियत्यपि । हुंडावसर्पिणीदोषात् साधूँह्वित्तिरजायत ॥ १५४ ॥

स्थविरश्रावकान् धर्मसथापृच्छन्नतद्विदः । पंथानं पश्चिसंमूढाः पश्चिकान् पश्चिका इव ॥ १५५ ॥

कंचित्कथयतां तेषां धर्ममात्मानुसारतः । अर्थपूजां विदधिरे ते जनाः श्रावकोचिताम् ॥ १५६ ॥

पूजया जातगैर्ज्वास्ते शास्त्राख्यासूत्र्य तत्क्षणम् । महाफलाणि दानानि विविधान्याचचक्षिरे ॥ १५७ ॥

कन्यादानं महीदानं प्रदानमयसार्मपि । तिलदानं च कार्पासदानं दानं गवामपि ॥ १५८ ॥

स्वर्णदानं रूप्यदानं प्रदानं सक्कनामपि । अश्वदानं गजदानं शय्यादानमथापरम् ॥ १५९ ॥

दानं महाफलं सर्वमत्रामुत्र सुनिश्चितम् । एवं व्याचख्युराचार्यीभूय ते गृध्रवोऽन्वहम् ॥ १६० ॥

दानस्य चोचितं पात्रमात्मानं व्याचचक्षिरे । अपात्रं चापरं सर्वमखर्वेहाडुराशयाः ॥ १६१ ॥

अप्येवं वंचकास्तेऽयुर्लोकानां गुरुतां तदा । निर्वृक्षे देशे क्रियते ह्यंरंडस्यापि वेदिका ॥ १६२ ॥

१ स्थानम् । २ द्रव्यादिषु लुब्धाः । ३ लोहानाम् । ४ तूलदानम् । ५ उत्कटेच्छया दुष्टाशयाः ।

जज्ञे तीर्थोद्भेद एवं समंतात् क्षेत्रेऽस्मिन्नाशीतलस्वामितीर्थम् ।
एकह्वयं विप्रखटैस्तदानीं चक्रे राज्यं निश्चयुद्धैस्त्रिविधैः ॥ १६३ ॥
मिथ्यात्वमाशांतिजिनेशमित्थमन्येष्वचूत् षट्सु जिनांतरेषु ।
तीर्थप्रणशादचवच्च तेषु मिथ्याहशामस्खलितः प्रचारः ॥ १६४ ॥

इत्याचार्य श्रीहिमचंद्रविरचिते त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाल्ये

तृतीये पर्वणि सुविधिस्वामिचरितवर्णनो नाम

सप्तमः सर्गः संपूर्णः ।

अष्टमः सर्गः ।

श्रीशीतलनाथचरित्रम् ।

ॐ ॥ श्रीशीतलजिनैन्द्रस्य पादाः शीतरुचेरिव । बोधयंतः कुवलयं संतु वः शिर्वतातयः ॥ १ ॥
इदं जगन्नयश्रोत्रशीतलीकारकारणम् । शीतलस्य जगवतश्चरितं कीर्तयिष्यते ॥ २ ॥
पुष्करवर्घीपार्धे प्राग्विदेहविष्णुपणे । विजये वत्ससङ्गेऽस्ति सुसीमा नाम पूर्वरा ॥ ३ ॥
तस्यां पद्मोत्तराख्योऽञ्जूष्टूपः सर्वनृपोत्तरः । अनुत्तरविमानिच्य इवैकः कश्चिदागतः ॥ ४ ॥
अलंध्यशासने सर्वप्राणिनां करुणापरे । सोदराविव तत्रास्तां वीरशांताञ्चिधौ रसौ ॥ ५ ॥
उपायैर्वर्धयंस्तैः सोऽनैपायैरनेकशः । नित्यं धर्मं जजागर ज्ञांकार इवेश्वरः ॥ ६ ॥
अद्य श्वो वा नृरामसुं त्यजामीति स चिंतयन् । संसारवासे विदेशस्थायीवास्यादनास्थया ॥ ७ ॥
अन्यदा राज्यमुत्सृज्य प्राज्यमप्यश्मंखंभवत् । सस्तामसूरिपादांते स प्रब्रज्यामुपाददे ॥ ८ ॥
व्रतानि निरतीचाराख्याचरन्नार्जयत् सुधीः । स तीर्थकृन्नाम कर्म स्थानकैरागमोदितैः ॥ ९ ॥
विविधाच्चिग्रहैस्तीत्रैस्तपोच्चिविधिधैरपि । जन्मातिवाह्य सकलं सोऽन्नवत्याण्तेश्वरः ॥ १० ॥
इतश्च जंबूद्वीपेऽस्मिन् क्षेत्रे चात्रैव जारते । श्रीचंद्रं च्छिलपुरं नामास्ति प्रथरं पुरम् ॥ ११ ॥

१ पृथ्वीमंडलम्—पक्षे कुमुदम् । २ मोक्षजनकाः । ३ भवित्रैः । ४ द्रव्यकोशे । ५ पाषाणवत् ।

परिखावलयेनोच्चैः प्राकारस्तत्र कांचनः । जंबूद्वीपजगत्याब्धिवलयेनेव शोचते ॥ १२ ॥
 सायमापणवीथीषु प्रदीप्ता दीर्घधोरणी । तत्र संदक्ष्यते स्वर्णकंठिकेव पुरश्रियः ॥ १३ ॥
 ऋद्ध्या महत्या जुजंगवंदार्कविलासच्छः । श्रोगौवलयमरावत्योरिव सारेण तत्क्षणात् ॥ १४ ॥
 तस्मिंश्च सर्वशालासु महैच्छ्यैर्ज्ञोजनार्थिनः । जोज्यंते विविधैर्ज्ञैरुत्सवे स्वजना इव ॥ १५ ॥
 तस्मिन् दृढरथो नाम नामितारातिमंडलः । अश्रुद्धमंडवं व्याप्य स्थितोऽब्धिश्चि
 त्प्रत्यर्थिन्यो बंलादात्तामर्थिच्यः स श्रियं ददौ । अदत्तादानदोषस्य प्रायश्चित्तमिवाचन् ॥ १८ ॥
 तस्याग्रतो ऋपतयः कृतश्रुतना मुहुः । सर्वांगालिगितयुवो ऋपतित्वं चिराद्युः ॥ १९ ॥
 ज्ञानोपदेशलोकोऽपि तस्मिन् गुरुजनैः कृतः । वितस्तार महाप्राज्ञे सखिदे तैलबिंडवत् ॥ २० ॥
 मंदोकिनीव सरितां सतीनामग्रतः सती । तस्याश्रुद् हृदयानंदा पत्नी नंदेति नामतः ॥ २१ ॥
 मंदसंदपदन्यासैर्विचरंत्या मनोरमम् । गतौ शिष्या इवैतस्या राजहंस्योऽपि लक्षिताः ॥ २२ ॥
 सुगंधिमुखनिःश्वासं यद्य हि चिडवाच सा । प्रपेदे वचनं तत्तश्चमाराकृष्टिमंत्रताम् ॥ २५ ॥
 रूपवत्या अश्रुत्तस्याः स्वस्मिन्नेवोपमानता । विहायसो महत्वे हि नोपमानं जवेत्परम् ॥ २५ ॥
 स्यूते च स्वगुणैः स्वांते दृढं दृढरथस्य सा । अश्रुद्धृढरथोऽप्यस्या लंत्कीर्णं इव चेत्तसि ॥ २५ ॥

३ नाग-
 पक्षे प्रधानपुरुषाश्च तेषां विलासस्थानम् ।
 पक्षे रसिकाः इंदारका वैमानिकदेवाः ।
 ५ शत्रुभ्यः । ६ गृहीताम् । ७ गंगा । ८ अमराणामाकर्षणे मनोपमत्वम् । ९ अलिखितः ।
 १ दीपश्रेणिः । २ मुजंगाः नागकुमारदेवाः । ३ नाग-
 पुरीदेवपुर्योः । ४ दानशालासु । ५ शत्रुभ्यः । ६ गृहीताम् । ७ गंगा । ८ अमराणामाकर्षणे मनोपमत्वम् । ९ अलिखितः ।

इतश्च प्राणते कदपे पद्मोत्तरमहीपतेः । जीवः स्वायुरपूरिष्ट विंशतिसागरोपमान् ॥ २६ ॥
 च्युत्वा रंधकृष्णषष्ठ्यां पूर्वापाढास्थिते विधौ । पद्मोत्तरदृपजीवो नंदाकुशाववातरत् ॥ २७ ॥
 नंदास्वामिन्यपि तदा सुखसुप्ता व्यलोकयत् । चतुर्दश महास्वामंस्तीर्थकृज्जन्यसूचकान् ॥ २८ ॥
 माघस्य कृष्णषादश्यां पूर्वापाढागते विधौ । श्रीवत्साकं स्वर्णवर्णं श्रीनंदासूत नंदनम् ॥ २९ ॥
 अष्टाधोलोकवास्तव्या ऊर्ध्वलोकजुषोऽष्ट च । अष्टाष्टौ रुचकादिशां चतस्रो विदिशां पुनः ॥ ३० ॥
 रुचकघ्रीपमध्यस्थाश्चतस्रश्चद्वितासनाः । पट्टपंचाशदिकुमार्यः सूक्तिकर्मैत्य चक्रिरे ॥ ३१ ॥
 शक्रोऽप्युपेत्य तत्राशु गृहीत्वा स्वामिनं स्वयम् । सुमेरुपर्वतशिरस्युपेयाय वृतोऽमरैः ॥ ३२ ॥
 अतिपांडुकंबलायां रत्नसिंहासनोपरि । अंकाधिरोपितपतिर्दिवस्पतिरुपाविशत् ॥ ३३ ॥
 हृदिनीनाथहृदिनीहृदादिन्यः समाहृतैः । अन्यपिंचन् जलैर्नाशमथेंद्रा अच्युतादयः ॥ ३४ ॥
 ईशानांके प्रभुं न्यस्य शक्रोप्यस्त्रपयत्ततः । विकृतस्फाटिकवृषविषाणाम्रो जतैर्जलैः ॥ ३५ ॥
 दिव्यांगरगैश्चर्चित्वाचिंत्वा चान्नरणदिग्निः । जगत्पतिमिति स्तोतुं समारेञ्चे दिवस्पतिः ॥ ३६ ॥
 जयेक्ष्वाकुकुलक्षीररत्नाकरनिशाकर । जगन्मोहमहानिद्राविद्रावणदिवाकर ॥ ३७ ॥
 त्वामालोकयितुं त्वां च स्तोतुं त्वामर्चितुं तथा । आशंसाम्यात्मनोऽनंता दृशो जिह्वा शुजा अपि ॥ ३८ ॥
 स्वामिन् दशमतीर्थेश तव पादारविंदयोः । न्यस्तान्यमूनि पुष्पाणि संपन्नं तु फलं मधि ॥ ३९ ॥
 अमंदं दददानंदं दुःखतापार्दितात्मनाम् । मर्त्यलोकेऽवातरस्त्वं जीमूत इव नूतनः ॥ ४० ॥

१ वैशाखकृष्णपष्ठ्याम् । २ इंद्रः । ३ हृदिनीनाथः समुद्रः हृदिनी नदी । ४ मेघ इव ।

वसंतसमयेनैव दर्शनेन तव प्रजो । स्युरद्य नूतनश्रीकाः प्राणिनः पादपा इव ॥ ४१ ॥
 त्वदर्शनेपवित्राणि यानि तानि दिनानि मे । दिनानि शेषाणि पुनः कृष्णपङ्क्तमस्विनी ॥ ४२ ॥
 स्मृतानीवात्मना नित्यं कुकूर्माणि शरीरिणाम् । त्वद्याद्य विघटंतां ज्ञागयस्कांतेन लोहवत् ॥ ४३ ॥
 अत्र वा दिवि वा तिष्ठंस्तिष्ठन्न्यत्र वा क्वचित् । त्वबाहनमहं ऋयां त्वामेव हृदये वहन् ॥ ४४ ॥
 एवं दशममहंतं स्तुत्वा दैशशतेरुणः । आदायानीय चासुंचन्नंदापाश्वे यथास्थिति ॥ ४५ ॥
 चक्रे दृढरथेनापि कारामोक्षादिनोत्सवः । जगतोऽपि हि मोक्षाय तादृशां जन्म पावनम् ॥ ४६ ॥
 राक्षः संतप्तमथ्यंगं नंदास्पर्शेन शील्यञ्चूत् । गर्जस्थेऽस्मिन्निति तस्य नाम शीतल इत्यञ्चूत् ॥ ४७ ॥
 श्युसत्कुमारकैर्वेलाधारैर्द्विरिव सेवितः । ववृधेऽचोधिबेलावज्जगन्नाश्रो दिने दिने ॥ ४८ ॥
 शैशवं व्यत्यलंघिष्ट क्रमेण परमेश्वरः । शैशवाद्यौवनं चाप ग्रामात्पुरमिवाध्वगः ॥ ४९ ॥
 प्रचुर्नवतिधन्वोच्चो रराजाजानुबाहुकः । पार्श्वतो लंबमानोरुवह्नीक इव पादपः ॥ ५० ॥
 विषयेषु निरीहोऽपि पितृभ्यां प्रार्थितः प्रभुः । चकार पाणिग्रहणं पिंमादानमिव द्विपः ॥ ५१ ॥
 अथ पूर्वसहस्राणां गतायां पंचविंशतौ । जग्राह पितृदाक्षिष्यात्राज्यं श्रीशीतलप्रभुः ॥ ५२ ॥
 पंचाशत्पूर्वसहस्रीमपूर्वैर्भुजविक्रमः । पूर्वक्रमागतं राज्यं शशास विधिवत्प्रभुः ॥ ५३ ॥
 अथ संसारसंवासाह्वारज्यतं प्रचोर्मनः । आसनानि प्रचेत्तुश्च लौकांतिकदिवौकसाम् ॥ ५४ ॥

वयुधे
 अथ संसारसंवासाह्वारज्यतं प्रचोर्मनः । आसनानि प्रचेत्तुश्च लौकांतिकदिवौकसाम् ॥ ५४ ॥
 अथ संसारसंवासाह्वारज्यतं प्रचोर्मनः । आसनानि प्रचेत्तुश्च लौकांतिकदिवौकसाम् ॥ ५४ ॥
 अथ संसारसंवासाह्वारज्यतं प्रचोर्मनः । आसनानि प्रचेत्तुश्च लौकांतिकदिवौकसाम् ॥ ५४ ॥

? कृष्णपक्षरात्रिसदृशानि । २ प्रोतानि । ३ इंद्रः । ४ देवकुमारैः । ५ यथा वेलाधारी लवणसमुद्रः देवकुमारैः सेवितः
 तद्वत् । ६ अपूर्वः मुजयोः विक्रमो यस्य सः । ७ विरक्तममूर्त् ।

अबुध्यंतावधिज्ञानादेवं ते त्रिदिवौकसः । जंबूद्वीपाग्निधे क्षीपे ऋरतार्धे च दक्षिणे ॥ ५५ ॥
 दशमो ऋगवानर्हन् व्रतेर्हृवर्तते ततः । तं वयं प्रेरयामोऽद्य सदाकृत्यमिदं हि नः ॥ ५६ ॥ युग्मम् ॥
 विमृश्यैवं ब्रह्मलोकात्सुराः सारस्वतादयः । एत्य विज्ञापयामासुरिति स्वामिनमानताः ॥ ५७ ॥
 अरण्यस्रोतसीवाग्निंस्तीर्थीञ्जावेन दुस्तरे । संसारे विश्वकृपया तीर्थं नाथ प्रवर्तय ॥ ५८ ॥
 इत्युदित्वा ययुर्ब्रह्मलोकं लौकांतिकामराः । शीतलस्वाम्यपि ददौ दानं संवत्सरावधि ॥ ५९ ॥
 अंते च तस्य दानस्य सुरैर्ऽश्रद्धितासनैः । दीक्षाकट्याणकस्त्रान्त्रं विदधे शीतलप्रभोः ॥ ६० ॥
 कृतांगरागो ऋगवानासुंकांशुकच्छूषणः । त्रिजगद्भूषणं नाथो दत्तबाहुर्विमौजसा ॥ ६१ ॥
 अन्यैरपि धृतहृत्रचामरादिः सुरेश्वरैः । आध्यासुरोह शिबिकारलं चंद्रप्रज्ञाग्निधम् ॥ ६२ ॥
 ॥ युग्मम् ॥

सुरासुरसहस्राणां सहस्रैः परिवारितः । सहस्राध्रवणं नाम स्वपुरोपवनं यथौ ॥ ६३ ॥
 ततस्तितीर्षुः संसारं चारवद्भूषणादिकम् । उज्ज्वांचकार ऊगिति प्रभुः शिवगतिप्रियः ॥ ६४ ॥
 शक्रन्यस्तं देवदूष्यांशुकर्मसंस्थले दधत् । पंचत्रिमुष्टिभिः केशानुचखान जगत्पतिः ॥ ६५ ॥
 क्षीरोदे न्यस्य तान् केशान् शक्रे पुनरुपेयुषि । निषिद्धतुमुले बन्धांजलौ घाःस्य इव स्थिते ॥ ६६ ॥
 सुरासुरनरैर्घ्राणां प्रत्यक्षमपरेऽहनि । माघस्य कृष्णघ्रादश्यां पूर्वाषाढास्थिते विधौ ॥ ६७ ॥

१ पक्षे जलावताराम्बनेन । २ आसुक्तानि स्वीकृतानि अंशुकभूषणानि येन सः । ३ मोक्षगतिप्रियः । ४ स्कंधदेशे ।

समं नृपसहस्रेण कृतषष्ठतपाः प्रभुः । सावद्ययोगविरतिप्रतिज्ञां प्रत्यपद्यत ॥ ६८ ॥

॥ त्रिचिर्विशेषकम् ॥

स्वं स्थानं सुरादयः ॥ ६९ ॥

तुर्यं ज्ञानं प्रचोर्जज्ञे मनःपर्ययसंज्ञकम् । कृत्वा प्रणामं च ययुः स्वं स्थानं सुरादयः ॥ ६९ ॥

द्वितीयेऽह्नि रिष्टपुरे पुनर्वसुवृषौकसि । पारणं परमान्नेन विदधे शीतलप्रभुः ॥ ७० ॥

चक्रे च वसुधारादिपंचकं विबुधैस्ततः । स्वर्णपीठं पुनस्तत्र पुनर्वसुवृषो व्यधात् ॥ ७१ ॥

विविधाग्निग्रहधरः सहमानः परीषहान् । उद्गाथतया त्रीन् मासान् व्यहार्षाढीतलप्रभुः ॥ ७२ ॥

सहस्राश्रवणं श्रूयोऽप्याजगाम जगद्गुरुः । तत्र प्रतिमया तस्यावधस्तात्प्लक्षशाखिनः ॥ ७३ ॥

त्रेदो वप्रमिवारुह्य शुक्लध्यानं द्वितीयकम् । जघान घातिकर्माणि रिपूनिव जगद्गुरुः ॥ ७४ ॥

पौषकृष्णचतुर्दश्यां पूर्वाषाढागते विधौ । केवलज्ञानश्रुत्पेदे शीतलस्वामिनस्ततः ॥ ७५ ॥

वैश्विस्त्रिचिश्चतुर्धारे रौलसौवर्णराजतैः । ततः समवसरणं चक्रुर्देवासुरेश्वराः ॥ ७६ ॥

तत्र प्रविश्य प्राग्धारा प्रदक्षिणकरोत्प्रभुः । चैत्यवृद्धमशीत्यप्रदशधन्वशतोन्नतम् ॥ ७७ ॥

“नमस्तीर्थीये”ति वदन् पूर्वसिंहासने प्रभुः । न्यषदद्विच्छु चान्यासु तद्रूपात्यमरा व्यभुः ॥ ७८ ॥

तत्र तस्थुर्यथास्थानमथान्येऽप्यमरादयः । स्वामिवाचं प्रतीढंतः स्तैर्नितं बहिर्णा इव ॥ ७९ ॥

स्वामिनं शीतलमथ शिरःसंसृष्टश्रूतलः । नमस्कृत्यांजलिधर इति वज्रधरोऽस्तवीत् ॥ ८० ॥

त्वत्पादंपंकजनखड्गुतिजालजलाह्वयैः । स्नायं स्नायं पुनंति स्वं धन्यास्त्रिभुवनेश्वर ॥ ८१ ॥

१ प्रतिज्ञां प्रत्याख्यानम् । २ योधः । ३ रत्नसुवर्णरूप्यमयैः । ४ मेघगर्जितम् । ५ स्नात्वा स्नात्वा ।

आस्करेणैव गगनं हंसेनेव महासरः । पार्थिवेनेव नगरं शोचते जारतं त्वया ॥ ८२ ॥
 आलोकस्तिमिरेणैव सूर्यास्तैर्दूदयांतरे । मिथ्यात्वेन पराचूतो धर्मस्तीर्थद्वयांतरे ॥ ८३ ॥
 जगदंधमिदं जज्ञे निर्विकैकविलोचनम् । अपश्ये प्रववृते दिङ्मूढमिव सर्वतः ॥ ८४ ॥
 अधर्मो धर्मबुध्या चादेवता देवताधिया । गुरुबुध्या चागुरवो ज्ञातैर्जगृहारे जनैः ॥ ८५ ॥
 नरकौवटपाताय जगत्स्मिन्नुपस्थिते । निसर्गकरुणांजोधिस्तत्पुण्यैस्त्वमवातरः ॥ ८६ ॥
 मिथ्यात्वाशीविषो लोके प्रजविष्णुरसौ चिरम् । तावदेव न यावत्से प्रसरेष्वचनाभृतम् ॥ ८७ ॥
 तन्मिथ्यात्वापसारेण सम्यक्त्वं जगतोऽधुना । ज्ञावि प्रजो केवलं ते घातिकर्मद्वयादिव ॥ ८८ ॥
 इत्थं स्तुत्वा स्थिते शक्रे जगवान् शीतलप्रभुः । गिरा सुधामधुरया विदधे देशनामिति ॥ ८९ ॥
 संसारे क्षणिकं सर्वं नानादुःखनिबन्धनम् । मोक्षाय अतितव्यं तन्नवेन्मोक्षस्तु संवरात् ॥ ९० ॥
 सर्वेषामाश्रवाणां तु निरोधः संवरः स्मृतः । स पुनर्निधत्ते देधा इव्यजावविभेदतः ॥ ९१ ॥
 यः कर्मपुजलादानहृदः स इव्यसंवरः । जवहेतुक्रियात्यागः स पुनर्जावसंवरः ॥ ९२ ॥
 येन येन ह्युपायेन रुध्यते यो य आश्रवः । तस्य तस्य निरोधाय स स योज्यो मनीषिभिः ॥ ९३ ॥
 दमया मृदुजावेन रुजुत्वेनाप्यनीहंया । क्रोधं मानं तथा मायां लोभं रंध्याद्यथाक्रमम् ॥ ९४ ॥
 असंयमंकृतोत्सेकान् विषयान् विषसंनिजान् । निराकुर्यादखंडेन संयमेन महासतिः ॥ ९५ ॥

१ सूर्यास्तादनंतरं चंद्रोदयात्पूर्वं च । २ विवेक एव विलोचनं नेत्रं तेन रहितम् । ३ नरककर्तायां पतनाय । ४ आशीविपः सर्पः ।
 ५ अनिच्छयालोभमित्यनुक्रमेण । ६ असंयमेन कृत उत्सेको गर्वो यैस्तात् ।

तिसृत्रिगुह्नित्रिगोणान् प्रमादं चाप्रमादतः । सावद्ययोगहानेन विरतिं चापि साधयेत् ॥ ९६ ॥
 सदृशेनेन मिथ्यात्वं शुभ्रस्थैर्योण चेतसः । त्रिजयेतार्त्तरीषे च संवरार्थं कृतोद्यमः ॥ ९७ ॥
 यथा चतुष्पथस्थस्य बहुद्वारस्य वेदमनः । छानावृतेषु द्वारेषु रजः प्रविशति ध्रुवम् ॥ ९८ ॥
 प्रविष्टं स्रहेयोगाच्च तन्मयत्वेन बध्यते । न विशेषन्न च बध्येत द्वारेषु स्थगितेषु च ॥ ९९ ॥
 यथा वा सरसि क्वापि सर्वेद्वैरिशोकात्मम् । कृते रंभ्रपिधाने तु न स्तोत्रमपि तद्विशेत् ॥ १०१ ॥
 यथा वा यानपात्रस्य मध्ये रंभ्रैर्विशोकात्मम् । कृते रंभ्रपिधाने तु न जीवे सर्वैरशास्त्रिणि ॥ १०२ ॥
 योगादिष्वश्रवणरेष्वेवं रुद्धेषु सर्वतः । कर्मज्ञव्यप्रवेशो न जीवे सर्वैरशास्त्रिणि ॥ १०३ ॥
 संवरादाश्रवणरनिरोधः संवरः पुनः । ह्यांत्यादिभेदाद्बहुधा तथैव प्रतिपादितः ॥ १०४ ॥
 गुणस्थानेषु यो यः स्यात्संवरः स स उच्यते । मिथ्यात्वानुदयात्परस्थेषु मिथ्यात्वसंवरः ॥ १०५ ॥
 तथा देशविरत्यादौ स्यादविरतिसंवरः । अप्रमत्तसंयतादौ प्रमादसंवरः ॥ १०६ ॥
 प्रशांतक्षीणमोहादौ ज्ञेयत् कपायसंवरः । अयोग्याख्यकेवलिनि संपूर्णो योगसंवरः ॥ १०७ ॥
 संबृतः संवरैष्वेवं ज्ञवस्यांतं ब्रजेत्सुधीः । निश्चिद्भयानपात्रेण सांयानिक इवांबुधेः ॥ १०८ ॥
 प्रज्ञोस्तथा देशनया प्रबुद्धा बहवो जनाः । प्रव्रज्यां जगृहुः केऽपि केऽपि श्रावकतां पुनः ॥ १०९ ॥
 आनंदाद्या एकाशीतिः प्रज्ञोर्गणच्युतोऽत्रवन् । देशनांते प्रज्ञोश्चेत्केशानंदो धर्मदेशनाम् ॥ ११० ॥
 आनंददेशनांते च नमस्कृत्य जगशुस्म । स्थानं निजनिजं जगमुः सुरासुरनरेश्वराः ॥ ११० ॥

१ रागयोगात् । २ विहितेषु । ३ संवरेण शालते शोभते तस्मिन् ।

तत्तीर्थचूर्ब्रह्मनामा यद्वह्यद्वश्चतुर्मुखः । पद्मासनः श्वेतवर्णश्चतुर्भिर्दक्षिणैर्युजैः ॥ १११ ॥
 मातुलिंगिगुजरचतुस्सपाशाचयदायिञ्चिः । वामैस्तु नकुलगदांकुशाक्षसूत्रधारिञ्चिः ॥ ११२ ॥
 तथोत्पन्ना त्वशोकेति मुज्जवर्णोब्दवाहना । विभ्राणा दक्षिणो बाहुदंडौ वरदपाशिनौ ॥ ११३ ॥
 फलांकुशाथरौ बाहू वहंती दक्षिणैतरौ । उन्ने अचूतां दशमार्हतः शासनदेवते ॥ ११४ ॥
 उपास्यमानस्तान्ध्यां च विजह्रे शीतलप्रभुः । ततः पूर्वसहस्रांस्त्रिमासोनां पंचविंशतिम् ॥ ११५ ॥
 लढं सुनीनां साध्वीनां लक्ष्मेकं षफुत्तरम् । चतुर्दशपूर्वचृतां चतुर्दशशतानि तु ॥ ११६ ॥
 अवधिज्ञानधराणां द्वासप्ततिशती पुनः । सार्धाः सप्तसहस्रास्तु मनःपर्ययधारिणाम् ॥ ११७ ॥
 शतानि सप्ततिरथ केवलज्ञानधारिणाम् । जातवैक्रियलब्धीनां सहस्रा द्वादशैव तु ॥ ११८ ॥
 शतानि चाष्टपंचाशद्द्वलब्धिमतं पुनः । श्रावकाणामुन्ने लक्षे नवाशीतिसहस्रयपि ॥ ११९ ॥
 श्राविकाणां चतुर्लह्यष्टपंचाशत्सहस्रयुक् । इति जज्ञे परीवारः प्रभोर्विहरतः सतः ॥ १२० ॥
 सोढुक्कालेऽथ संग्राप्ते संमेताङ्गि ययौ प्रभुः । प्रपेदेऽनशनं तत्र सहस्रेणर्षिञ्चिः सह ॥ १२१ ॥
 मासांते वैशाखकृष्णद्वितीयायां निशाकरे । पूर्वाषाढागते स्वामी मोक्षेऽगात्तैः सहर्षिञ्चिः ॥ १२२ ॥
 कुमारञ्चावे पूर्वाणां सहस्राः पंचविंशतिः । पंचाशत्पूर्वसहस्राः पृथिवीपरिपालने ॥ १२३ ॥
 प्रब्रज्यापालने पूर्वसहस्राः पंचविंशतिः । एवमायुः पूर्वलक्षमचूर्ब्रह्मीशीतलप्रभोः ॥ १२४ ॥

सुविधिस्वामिनिर्वाणान्निर्वाणं शीतलप्रज्ञोः । सागरोपमकोटीषु व्यतीतासु नवस्वच्छत् ॥ १२५ ॥

श्रीशीतलस्य सुनिधिः सह तैर्विमुक्तिमासेदुषो दिविषदां पतयो यथावत् ।

निर्वाणयानमहिमानमुदारशोभं चक्रुर्यथुर्निजनिजं पुनरेव लोकम् ॥ १२६ ॥

श्रीसंज्ञचप्रचृत्तितीर्थकृतां तृतीयेऽष्टानां चरित्रमिह पर्ववरेऽष्टसर्गे ।

ध्येयं पदस्थमिव वारिरुहेऽष्टपत्रेऽनुध्यायतो ज्वति सिद्धिरवश्यमेव ॥ १२७ ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचिते त्रिपष्टिशालाकापुरुषचरिते महाकाव्ये तृतीये पर्वणि

श्रीशीतलस्वामिचरितवर्णनो नामाष्टमः सर्गः ।

॥ तृतीयं पर्वं समाप्तम् ॥

॥ श्रीः ॥

॥ त्रिषष्टिशलाका पुरुषचरित्रम् ॥

॥ चतुर्थं पर्व ॥

प्रथमः सर्गः ।

श्रीश्रेयांसनाथचरित्रम् ।

श्रीश्रेयांसप्रभोः पादाः श्रेयो विश्राण्यंतु वः । निःश्रेयसपथाढोकदीपौयितनखांशवः ॥ १ ॥
श्रीश्रेयांसजिनैः पवित्रितजगत्रयम् । दैवित्रं कर्मवह्नीनां चरित्रमिदमुच्यते ॥ २ ॥
पुंकरवरद्वीपार्धे प्राग्विदेहेषु सुंदरे । विजये कञ्चसंज्ञेऽस्ति नाम्ना हेमेति पूर्वरा ॥ ३ ॥
महीचृन्मौलिमुकुटघृष्टांघ्रिनलिनघ्नयः । राजा नलिनगुह्मोऽचृञ्जुणैरमलिनः सदा ॥ ४ ॥
स स्वामी मंत्रिणो मंत्रबलाकृष्टरिपुश्रियः । सुरराष्ट्रोपमं राष्ट्रं सर्वोरिष्टविवर्जितम् ॥ ५ ॥
दुर्गाणि जितवैताह्यविद्याधरपुराणि तु । कोशांश्च श्रीर्दिसर्वस्वाधरीकारपरायणान् ॥ ६ ॥
बलं हस्यभ्रपादातरथह्लादितचतूतलम् । असुहृद्दूहृदयक्षेत्रकर्षकान् सुहृदोऽपि च ॥ ७ ॥

१ यच्छंतु । २ मोक्षमार्गालोके दीप इवाचरिता नखांशवो येषां ते । ३ दात्रम् । ४ श्रीदः कुबेरः ।

राज्यस्य विकलांगत्वं सा ऋदितिधिया व्यधात् । जगदेकमहाबाहुर्बाहुंदेत्यविक्रमः ॥ ८ ॥

॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥

राज्यस्य विकलांगत्वं सा ऋदितिधिया व्यधात् । जगदेकमहाबाहुर्बाहुंदेत्यविक्रमः ॥ ८ ॥
॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥
वपुर्वीचनलक्ष्मीणां सैराणामव्यसाराताम् । सोऽमन्यत महाप्राज्ञो विवेकामलमानसः ॥ ९ ॥
कियंतमपि सोऽनैषीत् कालं राज्येन शुद्धधीः ॥ १० ॥
कुञ्जो जनेनैवाहरिव निशामिव कुशव्यया । कियंतमपि सोऽनैषीत् कालं राज्येन शुद्धधीः ॥ ११ ॥
राज्यरोगं समुत्सृज्य तत्त्वबोधौषधेन सः । वज्रदत्तर्षिणा दत्तां दीक्षामादत्त धर्मधीः ॥ १२ ॥
तप्यमानस्तपस्तीव्रं सहमानः परीषहान् । कर्मैव ऋशयन्नगं विजहार स निर्ममः ॥ १३ ॥
अर्हद्भक्त्यादिचित्तैस्तैः स्थानैः प्रवचनोदितैः । उपार्जयामास दृढं तीर्थकृन्नामकर्म सः ॥ १४ ॥
महातपाः शुचार्थानश्चतुःशरणतत्परः । काले प्राप्तावसानः स महाशुक्रदिवं ययौ ॥ १५ ॥
ततश्च जंबूद्वीपेऽस्मिन् ऋरतक्षेत्रच्छृणुणम् । रत्नपुरवद्भूमरस्ति सिंहपुरं पुरम् ॥ १६ ॥
संक्रांततारका रत्नवलन्यस्तत्र वेदमनाम् । श्रियं सदददंशारस्य शारपट्टस्य विभ्रति ॥ १७ ॥
तत्रप्रमेखलामूर्च्छैर्विश्रांता चांति वारिदाः । चंद्ररक्षाकृते दत्ताः कज्जलस्थासकाश्च ॥ १८ ॥
तत्रेभ्यवेदमसु स्त्रीणां मंजुमंजीरञ्जितैः । वितन्यते श्रियो देव्या नित्यं संगीतकोत्सवः ॥ १९ ॥
रत्नवाकरवाहीनि स्रोतांस्यपि तदौकसाम् । यांति रत्नाकरस्रोतस्तुलां वर्षति वारिदे ॥ २० ॥

१ बाहुदंत्य इन्द्रस्तस्य विक्रम इव विक्रमो यस्य सः । २ सारभूतानाम् । ३ दिनमिव । ४ ममतारहितः । ५ शाब्बोदितैः । ६ तीर्थ-
करसिद्धवायुधर्माश्रुःशरणम् । ७ सन्तश्च तेऽक्षाश्च पाशास्तैः शारस्य, कर्बूरस्य तारकपाशयोर्वलभीपट्टयोश्च सादृश्यम् । ८ लोकेऽपि
दृष्टिदोषनिरासार्थं कज्जलतिलकं क्रियत इति प्रसिद्धिः । ९ अवकरः समूहः ।

आद्यं च विष्णुर्यशसा प्रच विष्णुर्जुजौजसा । विष्णुराज इति क्षापस्तत्राञ्च विष्णुविक्रमः ॥ १० ॥
 तत्रैत्रियज्यो नाम गुणो बीजमिवावनौ । सस्यराशिमिवासूत गुणराशिं समुज्ज्वलम् ॥ ११ ॥
 प्रणते च विर्पदे च तुष्टा रुष्टाश्च तद्दृशः ॥ ययुः स्वयंवरसक्तं श्रियोऽपि च त्रियोऽपि च ॥ १२ ॥
 दानधर्मइवौचित्यात् सूतृतेनेव जारती । अवदातेन यशसा शुशुजे तस्य विक्रमः ॥ १३ ॥
 गुणानां शौर्यगान्त्रीर्यैर्ध्यादीनां स ज्ञयसाम् । नित्यं क्रीरुनसंगीतनिकेतनमिवाजवत् ॥ १४ ॥
 जिष्णोस्त्रिंशची रूपत्राजिष्णुर्विष्णुरित्यञ्चूत् । द्वितीयेव मही स्थैर्यात् पत्नी तस्य महीपतेः ॥ १५ ॥
 शिरीषसुकुमारस्य सा निजांगस्य ऋषणम् । निशातं खड्गधारावत् सतीव्रतमधायत् ॥ १६ ॥
 यथाञ्चूदप्रतिहृदो विक्रमेण स चूपतिः । तथा साय्यप्रतिहृदा रूपलावण्यसंपदा ॥ १७ ॥
 अलसा सा गतावेव न पुनर्धर्मकर्मणि । मध्यप्रदेश एवाञ्चूत्तुष्टा न पुनराशये ॥ १८ ॥
 तस्या राज्ञोऽपि च मिथोऽनुस्यूतमनसोरिव । अक्षया प्रीतिरञ्जवदविघ्नं रममाणयोः ॥ १९ ॥
 इत्थश्च शुके नदिनगुहमस्य पृथिवीपतेः । जीवः प्रकृष्टसंख्यं स निजमायुरपूरयत् ॥ २० ॥
 ज्येष्ठस्य षष्ठ्यां कृष्णायां श्रवणस्थे निशाकरे । च्युत्वा ततस्तस्य जीवो विष्णुकुक्षावावातरत् ॥ २१ ॥
 नारकाणामपि सुखमुद्योतश्च जगत्रये । जङ्गे तदा क्षणं स्याद्दि कट्याणेष्वर्हतामिदम् ॥ २२ ॥
 संक्षिप्त इव वैताड्यः श्वेतवर्णो महागजः । समत्स्यः शरदंजोदश्वोहृंगः सितो वृषः ॥ २३ ॥

१ शत्रौ । २ इंद्रस्य । ३ तीक्ष्णम् । ४ असमानः । ५ कटिप्रदेशे तुष्टा कृशा न पुनस्तुच्छान्तःकरणे ।

जसुहो विधृतन्न इव केसरिपुंगवः । सात्रिषेका महालक्ष्मीर्मूर्त्यतरमिवात्मनः ॥ ३५ ॥
 सुगंधि सुमनोदाम मूर्त्तमिव यशः स्वकम् । सुधाकुंडमिव ज्योत्स्नापुतः पर्वनिशाकरः ॥ ३५ ॥
 मार्तण्डमंडलं दीपं दिवः सीमंतरत्नवत् । ध्वजश्चलपताकश्च सराख इव पादपः ॥ ३६ ॥
 पूर्णकुंचो गरीयांश्च निधानं श्रेयसामिव । महापद्मं पद्मसरः पद्महृदइवापरः ॥ ३७ ॥
 आरुरुथुरिव दिवमुत्कहोलो महार्णवः । अनुजं पालकस्येव विमानवरमायतम् ॥ ३८ ॥
 रत्नपुंजश्च सर्वस्वमिव रत्नाकरोऽभृतम् । निर्धूमश्चानलो जौभेमंडलस्यानुहारकः ॥ ३९ ॥
 एते तदा विष्णुदेव्या महास्वप्नाश्चतुर्दश । सुखे विशंतोऽदृश्यंत तीर्थकृज्जन्मसूचकाः ॥ ४० ॥
 तैपस्यकृष्णघादइयां श्रवणे खड्गिलांजनम् । स्वर्णवर्णं विष्णुदेवी सुखेन सुषुवे सुतम् ॥ ४१ ॥
 अथाधोलोकास्तन्या अष्टौ चोगंकरादयः । दिक्कुमार्यः समाजमुर्विज्ञायासनकंपतः ॥ ४२ ॥
 तीर्थकृन्मातरं नत्वा मा त्रैषीर्वादपूर्वकम् । आत्मानं ज्ञापयित्वा च कृत्वा संवर्तकानिदम् ॥ ४३ ॥
 परितः सूतिकागारमार्यौजनमथासृजन् । स्वामिमातुरदूरे ता गायंत्यश्चावतस्थिरे ॥ ४४ ॥

॥ शुग्मम् ॥

नंदनोद्यानकूटस्था ऊर्ध्वलोकजुषोऽष्ट च । एत्य मेघंकराद्या दिक्कन्या देवीं प्रणम्य च ॥ ४५ ॥
 स्वं ज्ञापयित्वा कृत्वा च ईर्दिनं गंधवारिजिः । सिषिचुः क्ष्मां सूतिवेदम परितो योजनावधिम ॥ ४६ ॥

१ पूर्णमाचंद्रः । २ शाखाघहितो वृक्षइव । ३ तत्राम्नो विमानस्य । ४ मंगलयग्रहमंडलस्य । ५ फाल्गुनकृष्णद्वादश्याम् । ६ योज-
 नपर्यंतम् । ७ ऊर्ध्वलोकवास्तव्याः । ८ मेघाडंबरम् ।

विदधुः पुष्पवृष्टिं चार्धाद्गुर्ध्रुपं च सुंदरम् । गाथंत्योऽर्हं जुषांस्तस्थुर्विष्णुदेव्या अदूरतः ॥ ४७ ॥

रुचकस्य च पौरस्त्या देव्यो नंदोचरादयः । अपाच्याः समाहाराद्याः प्रतीचीनास्त्वित्वादयः ॥ ४८ ॥
अलंबुसाद्यास्तूदीच्या अष्ट प्रत्येकमेत्य ताः । नत्वाहंतं तदंबां च ज्ञापयित्वा स्वमुच्चकैः ॥ ४९ ॥
धृत्वा दर्पणचृंगारव्यजनश्वेतचामरान् । पूर्वोद्विदिक्रमेणस्थुर्गाथंत्यः स्वामिनो गुणान् ॥ ५० ॥

॥ त्रिचित्रिविशेषकम् ॥

चतस्र एत्य चित्राद्या रुचकस्य विदिग्भवाः । तद्वन्नत्वा विदिक्श्वस्त्युर्गाथंत्यो दीपपाणयः ॥ ५१ ॥
चतस्रो रुचकांतस्था रूपाद्या दिक्कुमारिकाः । अर्हंतमर्हदंबां च नत्वा स्वज्ञप्तिपूर्वकम् ॥ ५२ ॥
चैतुरंगुलकोत्कर्षं स्वामिनालमखंभयन् । खनित्वा विवरं तत्र निचखनुस्तच्च तत्क्षणात् ॥ ५३ ॥

॥ शुग्मम् ॥

विवरं वज्ररत्नैस्तदापूर्वोपरि तस्य च । बबधुर्निबिभं पीठं दूर्वया जगपूर्वया ॥ ५४ ॥
सूतिकावेश्मनस्तस्य चक्षुस्त्रिसृषु दिक्षु ताः । सिंहासनचतुःशालवंति रंज्रागृहाणि च ॥ ५५ ॥
हस्तेऽर्हंतं गृहीत्वार्हन्मातरं च युजे तथा । अपाग्रंज्रागृहचतुःशालसिंहासने न्यधुः ॥ ५६ ॥
शतपाकादिभ्रिस्रैलैरुज्रावज्यज्य तत्र ताः । गंधध्वयैः सूक्ष्मापिष्टैः सुस्पर्शसुदवर्तयन् ॥ ५७ ॥

१ गदहन । २ पूर्वदिग्वास्तव्याः पुरोभवाः पौरस्त्या वा । ३ अंगुलचतुष्टयादधिकम् । ४ चिक्षिपुः । ५ दृढम् । ६ कदलीगृहाणि ।
७ सुखस्पर्शी यथा स्यात्तथा ।

तेषां शृंगोऽतैरंते मिलित्वा विनिपातिञ्चिः । स्वामिनं स्वपयामास शक्रः शुचिञ्चिर्बुञ्चिः ॥ ७३ ॥
 संहृत्य रंफाटिकानुदणः कृत्वा चर्चादिकं प्रजोः । उत्तार्यारान्निकं चेति स्तोतुं शक्रः प्रचक्रमे ॥ ७४ ॥
 सर्वकड्याणकश्रेष्ठं जन्मकड्याणकं तव । विश्राण्यतु कड्याणं कड्याणीञ्चिकिके मयि ॥ ७५ ॥
 स्वपयाम्यथ चर्चामि किमर्चामि स्तवीमि किम् । त्वामितीश न तृप्तिर्मे त्वदाराधनकर्मणि ॥ ७६ ॥
 वृषः कुतीर्थिकव्याघ्रत्रासितस्वयि रक्षके । अमुष्मिन् ऋरतक्षेत्रे स्वैरं चरतु संप्रति ॥ ७७ ॥
 अथ स्वयमधिष्ठाय हृदयायतनं मम । दिष्टया देवाधिदेव त्वं सनाथीकुरुष्वेतराम् ॥ ७८ ॥
 न तथा ऋषणं नाथ मसैञ्चिर्मुकुटादिञ्चिः । यथा शिरोऽग्रब्रुवितैस्वत्पादनखरश्मिञ्चिः ॥ ७९ ॥
 न तथा त्रिजगन्नाथ स्तूयमानस्य मागधैः । मम प्रमोदो जवति त्वज्जुणान् स्तुवतो यथा ॥ ८० ॥
 रत्नसिंहासनस्थस्य न हि मध्येसन्नं तथा । उच्चैस्त्वं त्वत्पुरो ऋमिनिषण्यस्य यथा मम ॥ ८१ ॥
 स्वराज्यसंचवामेतां न कांक्षामि स्वतंत्रताम् । परतंत्रश्चिरं ऋयां नाथेन जवता प्रजो ॥ ८२ ॥
 इति स्तुत्वा गृहीत्वेशं गत्वार्हन्मतुरंतिके । संह्यार्हत्प्रतिहंदावस्वापिन्यौ न्यधाञ्चरिः ॥ ८३ ॥
 स्वामिसूतिगृहाञ्चक्रो मेरुशौलादथापरे । इंद्रा जग्मुर्यथास्थानं विसृष्टा इव सेवकाः ॥ ८४ ॥
 महांतमुत्सवं चक्रे विष्णुराजोऽप्यथ प्रगे । तदा प्रमोदो मेदिन्यामेकहन्न इवाज्रवत् ॥ ८५ ॥
 जिनस्य मातापितराबुत्सवेन महीयसा । अत्रिधां श्रेयंसि दिने श्रेयांस इति चक्रतुः ॥ ८६ ॥

१ पतङ्गिः । २ वृषान् । ३ कल्याणी भक्तिर्यस्य तस्मिन् प्रियादित्वात्प्रवद्भावः । ४ धर्मः पक्षे वृषः गौः । ५ हर्षः ।
 ६ सभायाम् । ७ महत्त्वम् । ८ प्रातःकाले । ९ शुभे ।

धात्रीभिः शक्रादिष्टान्त्रिदाह्यमानोऽथ पंचभिः । पिवन् शक्रांहितसुधं स्वांगुष्ठं स्वाम्यवर्धत ॥ ८७ ॥
 ज्ञानत्रयधरोऽपीशो मौग्ध्यं बाह्योचितं दधौ । चंमांशुरपि न प्रातश्चंडतामवलंबते ॥ ८८ ॥
 ज्ञानत्रयधरोऽपीशो मौग्ध्यं बाह्योचितं दधौ । चंमांशुरपि न प्रातश्चंडतामवलंबते ॥ ८८ ॥
 सुरासुरवृक्षुमौरः क्रीडन् कालेन शैशवात् । आरोहदौवनं स्वामी स्यंदनादिव कुंजरम् ॥ ८९ ॥
 अशीतिधनुस्सुंगः स्वामी पित्रुपरोधतः । पर्यणैषीद्राजकन्या त्रवैराग्यत्रागपि ॥ ९० ॥
 जन्मतो वर्षलक्षणां गतायामेकविंशतौ । पितुः प्रार्थनया नाथः पृथ्वीचारसुपाददे ॥ ९१ ॥
 चिचत्वारिंशतं वर्षलक्षणां क्षोणिमंजलम् । ररद्वाहीणमहिमा श्रेयांसः श्रेयासां निधिः ॥ ९२ ॥
 स्वामी त्रवविरक्तोऽथ दीक्षामादिस्तुरस्तुकः । प्रैर्धतोपेत्य शकुनैरिव लोकांतिकामरैः ॥ ९३ ॥
 शक्रादेशात् कुबेरेण प्रेरितैर्वृत्रकामरैः । अर्थेन पूर्यमाणेन स्वाम्यदाहानमाडिंदकम् ॥ ९४ ॥
 वत्सरते समेत्यङ्गैर्जिनैः प्रस्य व्यधीयत । दीक्षात्रिषेकः कर्मांशुर्विजयायेव सत्वरम् ॥ ९५ ॥
 दिव्यांगरागलिमांगो रत्नशृण्णश्रूषितः । मंगल्यदिव्यवसनो मूर्त्तिस्थमिव मंगलम् ॥ ९६ ॥
 विनीतेनेव चृत्येन दत्तबाहुर्विनीजसा । अपरैरपि ब्रुत्रचामरादिधैरवृतः ॥ ९७ ॥
 आरुह्य रत्नैर्विमदां शिविकां विमलप्रज्ञाम् । समावृतः सुरनरैः सहस्रान्नत्राणं ययौ ॥ ९८ ॥
 शिविकातः समुत्तीर्य तत्रौज्ज्वलशृण्णादिकम् । देवदुष्यं देवराजन्यस्तं स्कंधे दधार च ॥ ९९ ॥

शिविकातः समुत्तीर्य तत्रौज्ज्वलशृण्णादिकम् । देवदुष्यं देवराजन्यस्तं स्कंधे दधार च ॥ ९९ ॥

१ इंद्रेणाहिता संक्रांता सुधा यस्मिन् तम् । २ सूर्यः । ३ पितुराग्रहात् । ४ आदातुं ग्रहीतुमिच्छुः । ५ सांवत्सरिकम् । ६ मूर्त्ति-
 त्तम् । ७ इंद्रेण । ८ तत्याज ।

फाट्गुनस्य त्रयोदश्यां कृष्णायां श्रवणे प्रयुः । पष्ठेनोदखनत् केशान् पूर्वाह्णे पंचमुष्टिना ॥ १०० ॥
 केशाब्जकः समादाय स्वीत्तरीयांचलेन तान् । चिद्वेप च क्षीरनिधौ समीरेण्णव कृष्णात् ॥ १०१ ॥
 निषिद्धे वज्रिणा मुष्टिसंज्ञया तुमुले ततः । प्रयुश्चारित्रमारोहद्विश्वात्रयविजावनम् ॥ १०२ ॥
 विश्वनाथेन सह च सहस्रमवनीचुजः । राज्यं तृणवडुत्सुज्य समुपाददिरे ब्रतम् ॥ १०३ ॥
 शाश्वतार्हत्प्रतिमानां कुर्वतोऽष्टाह्निकोत्सवम् । सुरासुराधिपतयः स्वं स्वं स्थानं ततो ययुः ॥ १०४ ॥
 द्वितीयेऽहनि सिञ्चार्यपुरे नन्दनृपौकसि । पारणं परमानेन चकार परमेश्वरः ॥ १०५ ॥
 अमरैर्वसुधारादिपंचकं विदधे ततः । रत्नपीठं स्वामिपादस्थाने नन्दनृपेण तु ॥ १०६ ॥
 ततः स्थानादथ स्वामी ग्रामाकरपुरादिषु । अप्रतिबद्धो विहर्तुं प्रावर्तत समीरवत् ॥ १०७ ॥
 इतश्च पुंरुरीकिष्यां प्राग्विदेहशिरोमणौ । पुर्यञ्चत् सुबलो राजा स महीं चिरमन्वशात् ॥ १०८ ॥
 पार्श्वे मुनिवृषत्र्यैः प्रब्रज्य समये च सः । तपस्तप्त्वा च मृत्वा च विमानेऽनुत्तरे ययौ ॥ १०९ ॥
 इतः पुरे राजगृहे विश्वनंदिमहीपतेः । पत्न्यां प्रियंगौ विशाखनंदी नाम सुतोऽञ्जवत् ॥ ११० ॥
 विश्वनंदिनरंघ्रस्यावरंजो युवराफुञ्चत् । विशाखञ्चूर्तिर्मतिमान् वीर्यवान् विनयी नयी ॥ १११ ॥
 विशाखञ्चूतेर्चार्यायां धारिण्या तनयोऽञ्जवत् । मंरीचिजीवः सुकृतैरनंतरञ्जवार्जितैः ॥ ११२ ॥
 विश्वञ्चूर्तिरिति नाम पितरौ तस्य चक्रतुः । धात्रीजनैर्दाड्यमानो व्यवर्धिष्ट क्रमाच्च सः ॥ ११३ ॥

१ अकृषत् । २ वायुशिव । ३ विश्वस्याभयदायि । ४ लघुञ्जीता । ५ भरतपुत्रस्य मरीचिः कथा प्रथमपर्वणि कथिता ।

११४ ॥

कदाकदापि सोऽध्यैष्ट प्रपदे सकलान् गुणान् । अंगस्य मूर्तनेपथ्यं क्रमात् प्राप च यौवनम् ॥ ११४ ॥

सांतःपुरः स चिक्रीडोद्याने पुष्पकरंडके । मनोहतरञ्चरिष्ठे च्छमिष्ठ इव नंदने ॥ ११५ ॥

विशाखनंदी क्रीडेच्छुस्तत्र राजसुतोऽभ्यर्च्यत् । तच्चूदानं न जौत्वासीच्चहितं विश्वच्रुतिना ॥ ११६ ॥

विशाखनंदी क्रीडेच्छुस्तत्र राजसुतोऽभ्यर्च्यत् । तच्चूदानं न जौत्वासीच्चहितं विश्वच्रुतिना ॥ ११७ ॥

सेर्ष्याः प्रियंगुदेवीं ताः समुपेत्येदमूर्चिरे । यौवैराज्जिर्विश्वच्रुतिरेव राजेह नापरः ॥ ११८ ॥

सांतःपुरोऽपि हि सदोद्याने पुष्पकरंडके । स क्रीडति बहिंस्ते तु सुतस्त्रिष्ठति वारितः ॥ ११९ ॥

तच्छ्रुत्वा कुपिता देवी प्राविशत् कोपवेग्मनि । किमेतदिति सा सद्यो राज्ञा पृष्टाब्रवीदिदम् ॥ १२० ॥

राजेव रमते विश्वच्रुतिः पुष्पकरंडके । त्वयि सत्यपि मे सूनुर्बहिस्त्रिष्ठति रंकवत् ॥ १२१ ॥

राज्ञाप्यूचे व्यवस्थेयं कुलोऽस्माकं हि मानिनि । क्रीरुयेकस्मिन् कुमारे द्वितीयः प्रविशेन्न हि ॥ १२२ ॥

इत्याख्यातेऽपि च्छेन सा नाबुद्ध्य मनस्विनी । उपायज्ञस्ततो राज्ञा यात्राञ्चैरीमवाद्यत् ॥ १२३ ॥

आज्ञां गुरुषसिंहाख्यः सामंतो न करोति नः । इति तस्मै प्रस्थिताः स्म इत्युक्तिं च नृपोऽकरोत् ॥ १२४ ॥

तच्छ्रुत्वा संत्रमाद्विश्वच्रुतिरेत्याब्रवीदिदम् । अयि सत्यपि किं तातः स्वयं युजाय यास्यति ॥ १२५ ॥

इत्याद्युक्त्वा संनिर्बंधं निवार्य पृथिवीपतिम् । विश्वच्रुतिर्बलयुतस्तत्सामंतञ्चुवं ययौ ॥ १२६ ॥

श्रुत्वा कुमारमायांतं स सामन्तः संसंत्रमम् । अन्धेत्य नृत्यवद्भक्त्या निनाय निजवेग्मनि ॥ १२७ ॥

स्वामिन् किं करवाणीति वदन्नग्रे कृतांजलिः । हस्त्यश्वाद्यैर्पदादानाद्विश्वच्रुतिमंजयत् ॥ १२८ ॥

१ मूर्तिमदसूषणरूपम् । २ कदाचित् । ३ युवराजस्य पुत्रः । ४ तव । ५ आग्रहेन सहितं यथा स्थात्तथा । ६ हस्त्यश्वादीनां प्राश्रुतदानव ।

विरुधादर्शनादिश्वचूतिर्निवृत्ते ततः । पथा यथागतैव को हि कुप्येदेनागसे ॥ ११ए ॥
 इत्तश्च विशाखनंदी राजोद्याने प्रवेशितः । देशं त्रांत्वा विश्वचूतिरप्यागात्तत्र पूर्ववत् ॥ १३० ॥
 विशाखनंदी मध्येऽस्तीत्युदित्वा वेत्रपाणिना । वारितः स तश्चैवास्थान्मर्यादास्थामवारिधिः ॥ १३१ ॥
 दध्यौ चैवं विश्वचूतिस्तदाहममुतो वनात् । वनद्विपद्म कृष्टशुभ्रना ही करोमि किम् ॥ १३२ ॥
 एवं कुमारः कुपितः कपित्थं फलमाक्षिनम् । मुष्टिना ताडयामास दंतेनैव मंतंगजः ॥ १३३ ॥
 कपित्थैः पातितैश्शत्रां परितस्तदधोशुवम् । प्रदर्शयन् विश्वचूतित्तमूचे वेत्रधारिणम् ॥ १३४ ॥
 इत्थंकारं पातयामि सर्वेषां वः शिरांस्यपि । यदि ज्यायसि मे ताते नृक्तिर्न ह्यंतरा न्रवेत् ॥ १३५ ॥
 धेदर्थं वंचनोपाय एवं हंत प्रवर्तते । पर्याप्तं मम तैर्जोगैर्नृपैर्जोगिजोगवत् ॥ १३६ ॥
 एवमुक्त्वा विश्वचूतिर्विचूतिं तृणवज्रहौ । संभूतमुनिपादांते गत्वा च व्रतमाददे ॥ १३७ ॥
 तच्च शुत्वा विश्वनंदी सांतःपुरपरिबुदः । सहितो युवराजेन स्वयं तत्र समाययौ ॥ १३८ ॥
 सूरिपादान्नमस्कृत्य विश्वचूतिमुपेत्य च । विश्वनंदी निरानंदः सगजदमदोऽवदत् ॥ १३९ ॥
 अस्मानापृच्छथ सर्वं त्वमकार्षीर्वित्स सर्वदा । सहसा कृतवानेतत् किमस्मन्नाग्यसंक्षयात् ॥ १४० ॥
 त्वय्याशा राज्यधरणे तातास्माकं सदैव हि । अक्रांडे किमत्रांद्दीप्तां त्वं त्राता व्यसने पुनः ॥ १४१ ॥
 मुंचाद्यापि व्रतं वत्स युंक्ष्व जोगान् यदृढया । रमस्व स्वैरमुद्याने प्राग्वत् पुष्पकरंडके ॥ १४२ ॥

१ विरोधादर्शनात् । २ निरपराधिने । ३ मर्यादायाः स्थाप्यश्च पराक्रमस्य वारिधिः । ४ विश्वकारिणी । ५ भोगार्थम् ।
 ६ सपिदेहवत् ।

विश्वचूतिरश्रवोचदलं मे जोगसंपदा । सुखं वैषयिकमिदं वस्तुतो दुःखमेव हि ॥ १४३ ॥
 विश्वचूतिरश्रवोचदलं मे जोगसंपदा ॥ १४४ ॥
 पाशंति ज्वकारायां स्वजनस्नेहंतवः । जंतवसैर्हिं मुह्यंति लादान्निश्चि मर्कटाः ॥ १४५ ॥
 किं चिन्नातः परं वाच्यश्चरिष्यामि तपः परम् । परलोके सह याति सहायीञ्च तत् खलु ॥ १४६ ॥
 इति तेनोदिते राजा सानुतापो ययौ गृहम् । विश्वचूतिर्मुनिरपि व्यहारीन्द्रुणा सह ॥ १४७ ॥
 षष्ठाष्टमादिनिरतो गुरुशुश्रूषणोद्यतः । क्रमात् सोऽधीतिसूत्रार्थो चूयांसं कालमत्यगात् ॥ १४८ ॥
 गुरोरनुज्ञैकाकिविहारप्रतिमाधरः । स विहर्तुं प्रवृत्ते ग्रामाकरपुरादिषु ॥ १४९ ॥
 विविधाञ्चिग्रहपरो विहरन्नेकदा च सः । विश्वचूतिर्महासाधुर्जगाम मथुरां पुरीम् ॥ १५० ॥
 चैतृष्वसेयीमुज्जोढुं मथुराराजकन्यकाम् । विश्वाखनंदिञ्चिबिरं निकषां समुपाययौ ॥ १५१ ॥
 विश्वचूतिश्च मासांतपारणाय परित्रमन् । विश्वाखनंदिञ्चिबिरं व्याहारिणो मुहुः ॥ १५२ ॥
 विश्वाखनंदिनो यांतं पुरुषास्तदर्शनादचूत् । गवैक्या च र्पयस्तो विश्वचूतिस्तदापतत् ॥ १५३ ॥
 विश्वाखनंदिनो रोषः सद्यस्तदर्शनादचूत् । कपित्थपातनं श्चाम तत् क्केदानीमहो गतम् ॥ १५४ ॥
 विश्वाखनंदिनो हसित्वा विश्वचूतिमदोऽवदत् । विश्वाखनंदिनो गतम् ॥ १५५ ॥
 विश्वाखनंदिनो दृष्ट्वा विश्वचूतिरमर्षणः । गृहीत्वा शृंगयोस्तां गां त्रमयामास पूजवत् ॥ १५६ ॥
 ततो निवृत्तो दध्यौ च विश्वचूतिरिदं हृदि । मय्यद्यापि सरोषोऽयं निःसंगोऽपि हि कुर्मनाः ॥ १५६ ॥

ततो निवृत्तो दध्यौ च विश्वचूतिरिदं हृदि । मय्यद्यापि सरोषोऽयं निःसंगोऽपि हि कुर्मनाः ॥ १५६ ॥
 १ भव एव कारा कारगृहं तस्यां स्वजनस्य स्नेहं एव तंतवः पाशसदृशाः भवन्ति । २ पठितः सूत्रस्यार्थो येन । ३ पितृष्वकुः
 पुत्रीम् । ४ शिबिरं सैन्यस्थानम् । ५ निकषा समीपे । ६ आहृतः । ७ पराक्रमः ।

अनेन तपसात्युग्रप्रज्ञावेण त्रवांतरे । ऋयासं ऋरिवीर्योऽहं निदानं चेति सोऽकरोत् ॥ १५७ ॥
 संपूर्णकोटिवर्षायुरनालोच्य च तन्मृतः । महाशुक्रे विश्वऋतिरुत्कृष्टायुः सुरोऽञ्जवत् ॥ १५८ ॥
 इतश्च पोतनपुरं पुरमस्त्युच्चगोपुरम् । अपागञ्जतवर्षार्धत्रुवो मुकुटसंनिजम् ॥ १५९ ॥
 अञ्चत् पुरे तत्र रिपुप्रतिचञ्चुर्महीपतिः । शोचमानो गुणैस्सैस्सैरैर्हर्षतिरिवांशुभिः ॥ १६० ॥
 धाङ्गुत्थेन स पङ्खंरुञ्जतदेत्रवद्ध्रौ । जपाथैरपि कैतुच्चिदैरिव सुरद्विपः ॥ १६१ ॥
 स सिंहश्च शौर्येण संबैरैर्मइवौजसा । कंदर्पइव रूपेण धिया गुरुरिवाञ्जवत् ॥ १६२ ॥
 अवनीसाधनविधावतिप्रकटपाटवौ । मिथो धीविक्रमौ तस्य व्यञ्च्येतां जुजाविव ॥ १६३ ॥
 त्रजेति नाम्ना महिषी त्रजाणां त्रजसास्पदम् । बञ्चव ऋपतेस्तस्य ऋरिवाञ्जशरीरिका ॥ १६४ ॥
 पतित्रकत्या कैवचित्ता यामिकीव ररुह सा । अनारतं जागरूका शीलं रत्ननिधानवत् ॥ १६५ ॥
 अदणोः सुधावर्तैरिव राज्यलक्ष्मीरिवांगिनी । मूर्त्ता कुलव्यवस्थेव चकासामास सानिशम् ॥ १६६ ॥
 च्युत्वा सबलजीवोऽपि स विमानादनुचरात् । अन्यदा तु महादेव्यास्तस्याः कुक्षाववातरत् ॥ १६७ ॥
 ददर्श सुखसुप्ता च र्थामिन्याः पश्चिमे द्यौषे । चतुरः सा महास्वमान् सूचकान् बलजन्मनः ॥ १६८ ॥
 तदैव परमानंदजनितान्नित्रवादिव । दूरं गतायां निज्रायां राज्ञी राज्ञे व्यजिज्ञपत् ॥ १६९ ॥

१ गोपुरं पुरस्थ द्वारम् । २ सूर्य इव । ३ “संधिर्ना विग्रहो यानमासनं द्वैधमाश्रयः । षड्गुणाः” इत्यमरः । ४ “भेदो दंडः साम
 दानमित्युपायचतुष्टयम्” इत्यमरः । ५ गज इव । ६ वृहस्पतिरिव । ७ आत्तं गृहीतं शरीरं यथा सा । ८ वर्मिता । ९ प्रतिहारीव ।
 १० रात्रेः । ११ परमानंदेन कारितोऽभिभवः पराभवस्तस्मात् ।

दंतावलयशुद्धतः स्फटिकाङ्गिनिचो मया । दृष्टो विशन् स्ववक्रांतरांतरिव चंद्रमाः ॥ १७० ॥
 शरदत्रमिवावर्त्य निर्मितो निर्मलद्युतिः । ककुब्जाद्युच्चकुदोऽथ गर्जन्नृजुबालधिः ॥ १७१ ॥
 शरदत्रमिवावर्त्य निर्मितो निर्मलद्युतिः । ककुब्जाद्युच्चकुदोऽथ गर्जन्नृजुबालधिः ॥ १७२ ॥
 शरदत्रमिवावर्त्य निर्मितो निर्मलद्युतिः । ककुब्जाद्युच्चकुदोऽथ गर्जन्नृजुबालधिः ॥ १७३ ॥
 निशाकरः करांकरैर्दूरं प्रसारिञ्चिः । कर्णवतंसरचनां चिन्वन्निव दिशामथ ॥ १७४ ॥
 ततश्च पद्मैरुञ्जिर्मजुगुंजन्मधुव्रतैः । पूर्णैः सरः शतमुखीचूय गायदिवोच्चकैः ॥ १७५ ॥
 स्वाभिन्नमीषां स्वप्नानां फलं किमिति शंस मे । प्रष्टुमर्हो न सामान्यजनो हि स्वप्नमुत्तमम् ॥ १७६ ॥
 राजापि व्याजहाराथ देवि देवश्च श्रिया । लोकोत्तरबलो ज्ञावी बलचक्रस्तवात्मजः ॥ १७७ ॥
 श्वेतरश्मिभिव प्राची श्वेतवर्णं महाशुजम् । अशीतिधनुरुचुंगं कालेनासूत सा सुतम् ॥ १७८ ॥
 पुत्ररत्ने समुत्पन्ने स तत्र पृथिवीपतिः । चक्ररत्ने चक्रवर्तीवोत्सवं व्यधितोच्चकैः ॥ १७९ ॥
 शुभेऽहनि शुभे चंद्रे विच्छेदेन महीयसा । चकाराचल इत्याख्यां तस्य सूनोर्महीपतिः ॥ १८० ॥
 दिने दिने वृषुड्यायां वितन्वन्नधिकाधिकाम् । अर्धवर्षे स धात्रीञ्चिः सारणीञ्चिश्चिंघ्रिपः ॥ १८१ ॥
 अचलस्य तु जातस्य गते काले कियत्यपि । जज्ञा देवी दधौ गर्भं प्रसूतमिव केतकी ॥ १८२ ॥
 सर्वलक्षणसंपूर्णा पूर्णैः काले नृपप्रिया । असूत सा डहितरं जाह्नवीव सरोजिनीम् ॥ १८३ ॥
 तस्या मृगांकवक्राया मृगशांक्वचक्षुषः । मृगावतीति विदधे नामधेयं महीशुजा ॥ १८४ ॥
 अंकादेके संचरन्ती तापसानां मृगवि सा । वृद्धिमासादयामास निर्ध्रुयूहं मृगेक्षणा ॥ १८५ ॥

१ गजः । २ मेघांतरितः । ३ ऋजुः सरलः बालधिः पुच्छं यस्य सः । ४ चंद्रम् । ५ उत्सवेन । ६ शरीरशोभाम् । ७ जलनि-

१ गजः । २ मेघांतरितः । ३ ऋजुः सरलः बालधिः पुच्छं यस्य सः । ४ चंद्रम् । ५ उत्सवेन । ६ शरीरशोभाम् । ७ जलनि-

तथा कटिस्थया धात्र्यो विचरंत्यो गृह्णाणो १ गृहस्थ्रूणाश्च रत्नशालिञ्ज्या च्काशिरे ॥ १७४ ॥
 बाढ्यं क्रमेण लंघित्वा प्रपदे साथ यौवनम् । स्मरोङ्गीवनजीवातु वपुर्लङ्गीविशेषकम् ॥ १७५ ॥
 तस्या वक्रं दंतपत्रमिवेदोर्लताह्रवात् । नेत्रे च कृष्णधवले सैत्रुंगे इव कैरवे ॥ १७६ ॥
 कंठश्च दंतत्रो नालमिववक्रसरोरुहः । पंचधोरिव तूणीरौ पाणी च सरलांगुली ॥ १७७ ॥
 वपुर्लावण्यसरितश्चक्रवाकाविव स्तनौ । मध्यं कुशतरं चूरि स्तनचारश्रमादिव ॥ १७८ ॥
 क्रीमावापी स्मरस्येव नाचिर्गोत्रीर्यशालिनी । तटी रत्नाचलस्येव श्रोणिं चित्तिर्गरीयसी ॥ १७९ ॥
 ऊरू च कदलीस्तंवित्रमौ क्रमवर्तुलौ । पादौ सरलजंघाकावुन्नालनलिने इव ॥ १८० ॥
 एवं विचक्रावयवा नव्यया यौवनश्रिया । अपि विद्याधरस्त्रीणामधिदेवीव साशुचत् ॥ १८१ ॥
 यौवनश्रीरवधिष्ट मृगावत्या यथा यथा । जज्ञया वबुधे चिंता तद्वरार्थे तथा तथा ॥ १८२ ॥
 चिंता ममेव राज्ञोऽपि वरार्थेऽस्यां जवत्विति । तां प्रास्थापयदन्धेद्युर्नज्जादेवी तदंतिके ॥ १८३ ॥
 सार्षुजातैधुर्यात्तां पुत्रीत्यविदंन्निव । विचिंतयामास रिपुप्रतिशत्रुरिदं हृदि ॥ १८४ ॥
 अहो किमपि सौंदर्यं जैत्रमंछं मनोजुवः । जगन्नयस्त्रैर्णजयलीलाडुर्ललितं तनोः ॥ १८५ ॥
 सुखजं चूमिसाम्राज्यं स्वर्गसाम्राज्यमप्यहो । इयं तु दुर्लभा मन्ये बाढा हृदयवह्वजा ॥ १८६ ॥

१ रत्नपुत्तलिकया गृहस्तंभा इव । २ कामस्य उब्जीवने जीवनौपधम् । ३ अग्ररघहिते । ४ सुंदरः । ५ कामस्य शरासनाविव ।
 ६ श्रोणिः कटिरेव भित्तिः । ७ कदलीस्तंभसदृशौ । ८ कामवाणाज्जातं यद् वैधुर्यं तस्मात् । ९ अजानन्निव । १० जयनशीलम् ।
 ११ क्षीसमुहः सैणम् दुर्ललितम् चपलम् ।

सुरासुरनरंजाणां पुष्येभ्योऽप्यतिशयिभिः । उपस्थितेयं मे पुष्यैर्जन्मांतरशताब्जितैः ॥ १९७ ॥
एवं विचिंत्य नृपतिः प्रियालापपुरःसरम् । अंकमारोपयामास तां सद्यः प्राणवल्लभाम् ॥ १९८ ॥
अनुरागे स आरोप्य स्पर्शाद्विगनचुंबनैः । तां जरत्कंचुकिवरैरन्तःपुरमनाययत् ॥ १९९ ॥
पौरलोकान् समाहूय सह प्रकृतिचिस्ततः । लोकापवादरक्षाश्रमपृष्टत् पृथिवीपतिः ॥ २०० ॥
मदीयचर्मौ ग्रामेषु पुरेष्वन्यत्र वा क्वचित् । तस्य स्वामी जवानेव नान्यो जवितुमर्हति ॥ २०१ ॥
लोकोऽप्यूचे जवञ्ज्मौ यद्गुलं जायते क्वचित् । तेषां जगदर्शयामास निजकन्यां सुगावतीम् ॥ २०२ ॥
इति तं निर्णयं स त्रिगृहीत्वा पृथिवीपतिः । इदानीं परिषेभ्यामि स्वयं युष्मदनुज्ञया ॥ २०३ ॥
इत्युवाच च तान् श्रूयः कन्यारत्नमिदं हि मे । गांधर्वेण विवाहेन पर्यषेिषीच्च तां नृपः ॥ २०४ ॥
इत्युक्ते लज्जिताः पौरा ययुर्निजनिजं गृहम् । गांधर्वेण विवाहेन पर्यषेिषीच्च तां नृपः ॥ २०५ ॥
स्वसुतायाः पतिरचूतेन तस्य महीपतेः । नाम प्रजापतिरिति पप्रथे पृथिवीतले ॥ २०६ ॥
नवं कुलकलंकं तं हसनीयं जनेऽखिले । महालज्जाकरं पत्युः श्रुत्वा जन्नात्यलज्जत ॥ २०७ ॥
सहाचलेन पुत्रेण साचावीहृद्विष्णुपथे । श्रेयान् स देशो नो यत्र श्रूयंते दुर्जनोक्तयः ॥ २०८ ॥
मातुः कृते दक्षिणस्थां विश्वकर्मेव नूतनः । मादेश्वरीति नगरीमस्थापयदथाचलः ॥ २०९ ॥
तां च श्रीद इवायोध्यामाहृत्याहृत्य सर्वतः । हिरण्यैः पूरयामास बलदेवोऽचलाभिधः ॥ २१० ॥
कुलीनैः सच्चैरात्मरदैर्दासजनैर्वृताम् । मूर्त्तामिव पुरीदेवीं मातरं तत्र सोऽसुचत् ॥ २११ ॥

नम्रापि स्त्रीशिरोरत्नं शीतलाङ्करणा सती । देवपूजादिषट्कर्मरता तस्यामवास्थित ॥ २१२ ॥
 नक्तिमान् बलदेवोऽपि तत् पोतनपुरं ययौ । यादृशस्तादृशो वापि पूजनीयः पिता सताम् ॥ २१३ ॥
 शुश्रूषमाणः पितरं पूर्ववत्तत्र चाचलः । तस्यौ न पूज्यचरितं चर्चयति मनीषिणः ॥ २१४ ॥
 राजापि स्थापयामास तामग्रमहिषीपदे । मृगावतीं मृगदशं मृगदक्षेव रोहिणीम् ॥ २१५ ॥
 कियत्यपि गते काले महाशुक्रात् परिच्युतः । विश्वचूतिमुनेर्जीवस्तस्याः कुशाववातरत् ॥ २१६ ॥
 यामिन्याः पश्चिमे यामे सूचका विष्णुजन्मनः । देव्या ददृशिरं स्वप्नः सप्तैते सुखसुप्तया ॥ २१७ ॥
 तत्रादौ केसरियुवा कुङ्कुमारुणकेसरः । इन्द्रेखा निचनखंश्चमरोपमवालधिः ॥ २१८ ॥
 कुंजरान्यां पूर्णकुञ्जहस्ताभ्यां क्षीरवारिभिः । क्रियमाणाभिषेका च पद्माँ पद्मासनस्थिता ॥ २१९ ॥
 ध्वंसमानो महाध्वातं दोषापि जनयन्नहः । उदंरुतेजःप्रसरस्त्विषामधिपतिस्ततः ॥ २२० ॥
 स्वत्बस्वाङ्गुपयःपूर्णैः पुंरुरीकाँचिताननः । सौवर्णधंटिकः पुष्पमाली कुञ्जस्तलोऽपि च ॥ २२१ ॥
 नानाजलचराकीर्णौ रत्नसंचारत्रासुरः । गगनोदं चिकह्नोऽलस्ततः कह्नोऽलिनीपतिः ॥ २२२ ॥
 पंचवर्णमण्णिय्योतिःप्रसरैर्गगनांगणे । विपंचितैर्द्रुचापश्री रत्नानां संचयस्ततः ॥ २२३ ॥
 धूमध्वजश्च निर्धूमो ज्वालापह्नवितान्वरः । दृशोः सुखकरालोकः सप्तमश्चेति सप्त ते ॥ २२४ ॥
 उडुङ्गुध्या तथा ख्यातान् स्वप्नान् व्याख्यन्महीपतिः । अर्धचक्री तव सुदुर्ननं देवि नविष्यति ॥ २२५ ॥

१ चंद्रहव । २ वासुदेवजन्मनः । ३ चंद्ररेखासदृशनखः । ४ चमरसमानपुच्छः । ५ पूर्णकुंभो हस्ते शुंडादंडे ययोस्ताभ्याम् ।
 ६ लक्ष्मीः । ७ कमलाँचितसुखः । ८ विपंचिता विस्तारितैर्द्रुचापस्य शोभा येन सः ।

१२६ ॥

स्वमांस्तथैव चाचख्युर्विंवादो न धीमताम् ॥ १२६ ॥
राज्ञा सद्यः समाहूय पृष्टा नैमित्तिका अपि । स्वमांस्तथैव चाचख्युर्विंवादो न धीमताम् ॥ १२७ ॥
पूर्णं काले च सा देवी सर्वलक्षणलक्षितम् । अशीतिधनुर्गुणं कृष्णांगं सुषुवे सुतम् ॥ १२८ ॥
प्रससाद ककुप्चक्रमुद्बलास वसुंधरा । जहर्ष च जनः सर्वस्तस्येव नृपतेर्मनः ॥ १२९ ॥
कारागारात् पुरा बद्धान् गोपा गा इव वाटकात् । हृष्टो रिपून्पि रिपुप्रतिशत्रुश्चासुचत् ॥ १३० ॥
यथाकामं ददौ सोऽर्थानर्थिन्यः कामधेनुवत् । कर्तुं स्थानमिवैष्यंत्वा अर्धचक्रधरश्रियः ॥ १३१ ॥
तथाचूडुत्सवः प्राज्यो जने तस्मिन्निरंतरः । यथा सपुत्रं जन्मेव सोऽघाह इव सोऽन्नवत् ॥ १३२ ॥
संगद्वयपाणयो नार्यो न ममू राजवेत्सनि । मिथः संघर्षतो ग्रामागमाभ्लेषपराः पुरः ॥ १३३ ॥
स्थाने स्थाने तोरणानि संगीतानि पदे पदे । अजायंत पुरे तस्मिन्नचित्तो राजवेत्सवत् ॥ १३४ ॥
दृष्ट्वा वंशत्रयं पृष्टे त्रिपृष्ट इति चूपतिः । नाम तस्याकरोत् सूनोरुत्सवेन महीयसा ॥ १३५ ॥
लाह्यमानः स धात्रीन्त्री रम्यमाणोऽचलेन च । वासुदेवस्त्रिपृष्टाख्यो व्यवर्धत शनैः ॥ १३६ ॥
स बालो बलचञ्जेण प्रकणत्पादघर्धरिः । अग्नेसरेण चिक्रीड प्रतिकारेण हस्तिवत् ॥ १३७ ॥
लील्यैव महाप्राज्ञः स उपाध्यायसाहिकम् । प्रतिबिंबमिवादशीं जग्राह सकलाः कलाः ॥ १३८ ॥
क्रमेण कवचहरो दृढोरस्को महाशुजः । बभूव बलचक्रस्य सैवयाश्च सोऽनुजः ॥ १३९ ॥
असंजातांतरौ नित्यं क्रीडंतौ त्रातरावुजौ । बभ्राजाते मूर्तिमंतौ पद्मानिव सिंतासितौ ॥ १४० ॥

१ विरोधः । २ दिक्चक्रम् । ३ गोष्ठात् । ४ आगमिष्यंत्वाः । ५ पुत्रजन्मना सहित इवेत्युत्सवविशेषणम् । ६ हस्तिपकेन ।

७ सुहृदीव । ८ शुक्रकृष्णपक्षाविव ।

नीलपीतांबरधरौ तौ तालगरुध्वजौ । अशोभेतां स्वर्णशैलानाञ्जीश्व जंगमौ ॥ २४० ॥
 क्रीभयापि प्रचलतोत्सयोरचलकृष्णयोः । पादन्यासैर्वज्रपातैस्विकंपत मेदिनी ॥ २४१ ॥
 तयोरारूढयोः प्रौढदंतिनोऽपि नृदंतिनोः । कुञ्जस्थले करतलास्फाललीलां न सेहिरै ॥ २४२ ॥
 ताभ्यां पैथसमानानि क्रीडया दोञ्जिरुज्जितैः । वैदमीकंति स्म शृंगाणि महाशिलरिणामपि ॥ २४३ ॥
 दैत्यादिभ्योऽपि निर्जीकावितरेभ्यस्तु का कथा । तौ कुमारवजयेतां शरस्थौ शरणाश्रिणाम् ॥ २४४ ॥
 विनाचलं न त्रिपृष्ठो न त्रिपृष्ठं विनाचलः । एकात्मनौ द्विशरीराविव तौ सह चेतुः ॥ २४५ ॥
 इतश्चासीत् पुरे रत्नपुरे नीलाञ्जनाप्रसूः । प्रतिविष्णुरश्वत्रीवो मयूत्रीवन्दनः ॥ २४६ ॥
 सोऽशीतिधनुरुत्तुंगो नवैनीरधरत्नविः । चतुरशीत्यब्दलक्षप्रमितायुर्महाश्रुजः ॥ २४७ ॥
 तस्य दोर्दभ्योः कंठूनाशाम्बैर्वरिकुट्टनैः । सिंहस्येव महाकुञ्जि कुञ्जस्थलविपाटनैः ॥ २४८ ॥
 महौजाः स महाबाहुर्महाहवकुतूहली । विप्रिये न तथा नवैर्युध्यमानैर्यश्चारिजिः ॥ २४९ ॥
 नित्यं नेत्रारविदानामशुबुष्टिं प्रवर्तेयन् । तल्पतापोऽरिनारीषु वारुणाल्त्रमिवाचन्नत् ॥ २५० ॥
 तस्य चाक्रांतदिकृचकं करे चक्रमलक्ष्यत । उत्पातच्छ्रुतो द्विषतां द्वितीय इव चास्करः ॥ २५१ ॥
 हृदयस्थो विदित्वास्मान् विरुञ्चाम्ना वधीदिति । नात्रकिं मनसायस्य विदधुर्वसुधाधिपाः ॥ २५२ ॥
 योगिनः परमात्मानमिव तं हृदयान्निजात् । न जावृत्तारयामासुः सर्वेऽपि पृथिवीश्रुजः ॥ २५३ ॥

१ नरो देतिनाशिव तयोः । २ आरुच्यनामानि । ३ बल्लीकवदाचरंति । ४ नीलाञ्जनायाः पुत्रः । ५ नूतननेत्रचन्द्रशक्रांतिः ।
 ६ तथा युच्यमानैः शत्रुभिः सततज्ञोऽभवत्तथा नज्ञैर्न ।

रश्चिः सादिचिः सारैः संसार कतिचिदिनैः । दूतः स पोतनपुरं स्वामितेजङ्गवत् ॥ १८० ॥
 तत्र प्रजापतिवृषः सर्वाङ्कारभूषितः । सहाचलत्रिपृष्ठाभ्यां साम्तरय्यनेकशः ॥ १८१ ॥
 सेनापतिमहामात्यपुरोधः प्रमुखैरपि । वृतः प्रधानपुरुर्यार्थादोञ्जिस्वि पाशैश्चतृ ॥ १८२ ॥
 विचित्रचारीकरणगङ्गारोहृत्तनर्तकम् । ध्वनन्मुदंगनिघोषितव्योमकंदरम् ॥ १८३ ॥
 सुव्यक्तगीतोज्ञारेण संजीवौषितवेणुकम् । विपञ्चितग्रामरागविपंचीरचितश्रुति ॥ १८४ ॥
 ताबानुसारिप्रकांतगीतसंगीतकं तदा । निःशंकं कारयन्नासीन्महर्षिक इवामरः ॥ १८५ ॥

॥ पंचमिः कुलकम् ॥

अनिषिद्धगतिर्घाःश्रैर्विद्युद्दंडव्योच्चकैः । तत्रास्थाने प्रविवेश चंडवेगो ऊटित्यपि ॥ १८६ ॥
 अकस्मादागतं दृष्ट्वा ससामंतः प्रजापतिः । स्वामिवत् स्वामिदूतं तमन्युदस्थात्ससंभ्रमः ॥ १८७ ॥
 महत्या प्रतिपत्त्या तमुपावेशयदासने । स्वामिनो वाचिकं सर्वमपृहञ्च स भ्रूपतिः ॥ १८८ ॥
 संगीतकस्य संजज्ञे जंगोऽकांभे तदागमात् । आगमाध्ययनस्येव विद्युदालोकमात्रतः ॥ १८९ ॥
 गृहं निजनिजं जग्मुः सर्वे संगीतकारिणः । स्वामिनि व्यग्रचित्से हि नावकाशः कलावताम् ॥ १९० ॥
 ते रंगचंगकर्तारं दृष्ट्वा चृशमर्मर्षणः । पार्श्वस्थं पुरुषं कंचित् त्रिपृष्टः पृष्टवानिति ॥ १९१ ॥

१ अश्ववारैः । २ सुगतौ इत्यस्य लिटि रूपम् । ३ वरुणः । ४ चारीकरणं चलनेनाभिनयः, अंगहारौऽगुल्यादिभिरभिनयः, उद्धृतम्
 प्लुतेन गमनम् । ५ संजीवमापितः प्रापितो वेणुर्वाधविशेगो यस्मिन् तत् । ६ विपञ्चितो विस्तृतो ग्रामरागो यस्यमेवंविधा या विपंची
 वीणा तथा रचिता श्रुतिर्यस्मिन् तत् । ७ सभायाम् । ८ गौरवेण । ९ कुञ्जः ।

अथे कोऽसमयज्ञोऽयं पशुः पुरुषरूपचतृत् । अह्नापितस्वागमनः प्राविशत्तातपर्यदि ॥ १ए३ ॥
 अन्युत्तस्थौ कथं दृष्टा तात एनं संसंज्रमः । निषिद्धश्च कथं नैप प्रविशन् वेत्रपाणिना ॥ १ए३ ॥
 अथेऽथं कथयामास त्रिपृष्टाय स पूरुषः । दूतो राजाधिराजस्य ह्यग्नीवस्य नन्वयम् ॥ १ए४ ॥
 त्रिखंडे ऋरते ह्यस्मिन् राजानस्तस्य किंकराः । ततस्तस्येव दूतस्याप्यभ्युत्तस्थौ पिता तव ॥ १ए५ ॥
 द्वाःस्थेनापि निषिद्धस्तन्नायमौचित्यवेदिना । न श्वाप्यास्कंदते यस्मात् स्वामिनः किं पुनः पुमान् ॥ १ए६ ॥
 अस्मिन् प्रसादिते राजा ह्यग्नीवः प्रसीदति । तत्प्रसादेन राज्यानि राज्ञां नंदंति संप्रति ॥ १ए७ ॥
 खंडीकृतेऽवज्ञयास्मिन् ह्यग्नीवः खंडीचवेत् । दूतदृष्ट्यनुसारेण प्रवर्तते हि ऋशुजः ॥ १ए८ ॥
 खंडीचूते स्वामिनि हि कृतांतश्च दुःसहे । नेष्यते जीवितुमपि नृपे राज्ये तु का कथा ॥ १ए९ ॥
 अत्रापिष्ट त्रिपृष्टोऽपि न जाल्या कोऽपि कस्यचित् । स्वामी वा सेवको वापि शक्यधीनमिदं खलु ॥ २०० ॥
 वाग्मन्त्रेण न तं तावत् पर्यस्यामोऽधुना वयम् । स्वप्रशंसेवान्यनिंदा सतां लज्जाकरी खलु ॥ २०१ ॥
 तात न्येकारकारं तमुत्तानशयमोजसा । निन्नग्रीवं ह्यग्नीवं करिष्ये समये त्वहम् ॥ २०२ ॥
 प्राप्तकालमिदं तावत्तातेनैष विसृज्यते । यदा तदा निवेद्यं मे करोम्यस्योचितं यथा ॥ २०३ ॥
 सोऽनुमेने पुमान् राजविरुद्धमपि तद्वचः । राजवद्वाजपुत्रोऽपि मान्यो राजानुजीविनाम् ॥ २०४ ॥
 निजाधिकारिणमिव समुद्दिश्य प्रजापतिम् । राजप्रयोजनान्यूचे चंभवेगोऽपि कानिचित् ॥ २०५ ॥
 तथेति प्रतिपद्यार्थमावर्ज्यं प्राश्रुतादिना । प्रजापतिनरैरेण चंडवेगो व्यसृज्यत ॥ २०६ ॥

स प्रीतः सपरीवारः प्रतस्थे स्वपुरीं प्रति । जगाम पोतनपुराद्दहिः स्यंदनमास्थितः ॥ ३०७ ॥
ज्ञात्वा त्रिपृष्टस्तं यातं पुरोज्ञय सहाचलः । दवानलद्वाध्वन्यं सानिलो रुधेताराम् ॥ ३०८ ॥
त्रिपृष्ट इत्यज्ञापिष्ट धृष्ट पापिष्ट उष्ट रे । द्रुतमात्रत्वमप्याप्य राजवधर्तसे पशो ॥ ३०९ ॥
संगीतरंगचंगं त्वं मूर्खाकार्थीयथा तथा । अमुमूर्षुः पशुरपि कोऽन्यः कुर्यात् सचेतनः ॥ ३१० ॥
गृहे गृहस्थमात्रस्याप्यायातो जूपतिः स्वयम् । ज्ञापयित्वा प्रविशति नीतिरेषा मनीषिणाम् ॥ ३११ ॥
त्वं चुवं स्फोटयित्वाज्ञातोऽकांडे समागमः । तातेनर्जुस्वजावेन सत्कृतः स्वामिवन्मुधा ॥ ३१२ ॥
दुर्विनीतो यथा शक्त्या तां प्रकाशय संग्रति । इदं ते दुर्नयतरोः फलं ज्ञादर्शयाम्यहम् ॥ ३१३ ॥
इत्युक्त्वा मुष्टिमुद्यम्य त्रिपृष्टो न पिनष्टि तम् । यावत्तावत् पुरःस्थायेत्यूचे मुशालपाणिना ॥ ३१४ ॥
अलसत्र ग्रहारेण कुमार नरकीटके । न चैपेदा शृगालेषु क्रोशत्स्वपि मृगद्विपः ॥ ३१५ ॥
द्रुत इत्येप नो वध्यः प्रतीपान्याचरन्नपि । ब्राह्मण्येन द्विजन्मेव विरूपमपि हि ब्रुवन् ॥ ३१६ ॥
तदत्र संहार रूपं पुरुषे परुषेऽपि हि । दंतिनां दंतघातस्य स्थानं नैरंनपादपः ॥ ३१७ ॥
इत्युक्तो बलचक्ष्रेण त्रिपृष्टो मुष्टिमुद्यताम् । करपाशं करीवाशु संहृत्येत्यादिशद्भटान् ॥ ३१८ ॥
जीवितव्यं विमुच्यैकं रंगचंगविधायिनः । अस्थापहरताशेषमपरं द्रुतपाप्मनः ॥ ३१९ ॥
तमाज्ञया कुमारस्य यष्टिजिर्मुष्टिजिर्नटाः । अताडयन् सारमेयं प्रविष्टमिव वेरमनि ॥ ३२० ॥
अपजहुरशेषं तत्तस्यालंकरणादिकम् । प्रापितस्य वधस्थानं वध्यस्यारक्षकाश्च ॥ ३२१ ॥

१ पथिकम् । २ अचलेन बलदेवेन । ३ कराघातः । ४ प्रतिकूलानि ।

प्रहारान् वंचयमानः प्राणत्राणकृते चिरम् । क्रीडाकारद्वेषस्य सोऽलुवत् पृथिवीतले ॥ ३११ ॥
 परितस्तपरीवारो मुक्त्वा प्रहरणादिकम् । जीवग्राहं पलायिष्ट नृदयं संत्यज्य काकवत् ॥ ३१३ ॥
 कुट्टयित्वा रासचक्रवर्णुचिन्वा कैदविक्रवत् । विनर्द्य विटवत्तं तु कुमारवीयतुर्गृहम् ॥ ३१४ ॥
 विदांचकार तत् सर्वं जनश्रुत्या प्रजापतिः । एवं विचिंतयामास सशब्दयश्च चेतसि ॥ ३१५ ॥
 अहो मम कुमाराभ्यां युक्तं नाचरितं ह्यदः । कस्याग्रे कथयाम्येतत् स्वेनाश्वेनेव पातितः ॥ ३१६ ॥
 न धर्षितश्चंडवेगोऽश्वघ्नीवः किं तु धर्षितः । दूता हि प्रतिरूपणि नृपानां संचरंत्यमी ॥ ३१७ ॥
 एवं विचिंत्य पुरुषैः प्रधानैस्तं महीपतिः । आनानयदनुनीय वचोञ्जिः प्रेम्पेशद्वैः ॥ ३१८ ॥
 चकार सविशेषां च प्रतिर्षितं कृतांजलिः । कुमारकृतकालुष्यप्रक्षालनजलप्लुतिम् ॥ ३१९ ॥
 चतुर्गुणं महामूढ्यं तस्य च प्राच्युतं ददौ । प्रकोपशांतये शीतोपचारमिव दंतिनः ॥ ३२० ॥
 ऊचे च राजा यद्देत्सि यौवनेऽचिनवे सति । कुमारका उर्द्ध्वलिताः सामान्यश्रीमतामपि ॥ ३२१ ॥
 विशेषतो मम स्वामिप्रसादोऽद्भूतसंपदा । निरर्गलौ कुमारौ तावदांतौ वृपचाविव ॥ ३२२ ॥
 बह्वैताभ्यामपराङ्गं त्वयि यद्यपि मानद । दुःस्वप्नमिव विस्मयर्थं तथाभ्येतत् त्वया सखे ॥ ३२३ ॥
 आवयोररक्षता प्रीतिः सदा सोदरयोश्चिव । त्याज्या नैकपदे सद्यो मन्मनोवृत्तिकोविद ॥ ३२४ ॥

१ जीवं गृहीत्वा । २ चटकवत् । ३ जारवत् । ४ अग्निः । ५ प्रेम्णा सुंदरैः । ६ गौरवम् ।

कुमारदोषेणात्मानं स गर्हति चिरं नृपः । त्वच्छासनमुपादत्तादत्त चेदमुपायनम् ॥ ३५१ ॥
 इत्युक्त्वावस्थिते दूते हयग्रीवो व्यचिंतयत् । दृष्टैकप्रत्यया जज्ञे तस्य नैमित्तिकस्य वाक् ॥ ३५२ ॥
 प्रत्ययश्चेद् द्वितीयोऽपि स सिंहवधलक्षणः । नविष्यति तदा मन्ये शंकास्थानमुपस्थितम् ॥ ३५३ ॥
 विमृश्यैवं तदा दूतांतरेणाथ प्रजापतिम् । त्रायस्व शाब्दिकेनाणि सिंहादिति समादिशत् ॥ ३५४ ॥
 प्रजापतिः समाहूय कुमारविलयत्रापत । फलितं वां दुर्बलितमकांडे सिंहरक्षया ॥ ३५५ ॥
 आज्ञा चेत् खंड्येतेऽकांठे हयग्रीवोऽन्तःकायते । तदाज्ञा खंड्यते नो चेत्तदा सिंहोऽन्तःकायते ॥ ३५६ ॥
 असादुञ्जयथास्माकमपमृत्युरुपस्थितः । तथापि सिंहरक्षार्थं वत्सो गह्वामि संप्रति ॥ ३५७ ॥
 कुमारावृत्तुर्ज्ञातमश्वग्रीवस्य पौरुषम् । ज्ञातो जयंकर इति स येन पशुना पशुः ॥ ३५८ ॥
 तिष्ठ तात ब्रजिष्यावो हनिष्यावोऽचिरेण तम् । सिंहं नृसिंह का तत्र स्वयं यात्रा तव प्रजो ॥ ३५९ ॥
 सविषादं जगदैवं प्रजापतिनृयोऽप्यथ । ह्रीरकंतावनचिज्ञौ कृत्याकृत्येषु कर्मसु ॥ ३६० ॥
 एकं तावत् कृतं कर्म तिष्ठद्भ्यां गोचरेऽपि मे । व्यालेचतुर्दुर्बलितान्यां जो जयद्भ्यां कुमारकौ ॥ ३६१ ॥
 तस्यापि कर्मणः सद्यः फलमेतदुपस्थितम् । दूरस्थो यत् करिष्येथे तत्फलं किं नविष्यति ॥ ३६२ ॥
 अथ त्रिष्टुभः प्रत्यूचे केयं सिंहंविचीषिका । दर्शयते तेन बालेन बालानामिव नृशुभाम् ॥ ३६३ ॥
 कृत्वा तात प्रसादं नौ तिष्ठ त्वन्नैव संप्रति । गत्वा सिंहं हनिष्यावः सहाश्वग्रीववांनितैः ॥ ३६४ ॥

१ दुराचरणम् । २ पशुतुल्येनाश्वग्रीवणेत्स्यर्थः । ३ व्याल उन्मत्तः । ४ विभीषिका भयम् ।

इत्थं कथमपि दम्पायं तौ प्रतीक्ष्य प्रजगमतुः । सारस्वदृपरीवारौ तां सिंहाध्युषितां युवम् ॥ ३६१ ॥
 इत्थं कथमपि दम्पायं तौ प्रतीक्ष्य प्रजगमतुः । सारस्वदृपरीवारौ तां सिंहाध्युषितां युवम् ॥ ३६६ ॥
 सिंहेन निहतानेकजटास्थीनि गिरेरधः । कुमारौ तद्यशोरशिमिव मूर्त्तमपश्यताम् ॥ ३६७ ॥
 सिंहेन निहतानेकजटास्थीनि गिरेरधः । कुमारौ तद्यशोरशिमिव मूर्त्तमपश्यताम् ॥ ३६७ ॥
 तुंगवृक्षा धिरूढांस्तौ शालिकेत्रकृषीवलान् । पप्रच्छतुरिति दम्पायैः सिंहेऽयं रक्षितः कथम् ॥ ३६८ ॥
 तुंगवृक्षा धिरूढांस्तौ शालिकेत्रकृषीवलान् । पप्रच्छतुरिति दम्पायैः सिंहेऽयं रक्षितः कथम् ॥ ३६८ ॥
 आचण्ड्युः क्षेत्रिणोऽप्येवं हे वीराविह जूयुजः । संनक्षैः कुंजरवरैस्त्रुंगैः स्यंदनैर्भ्रैटैः ॥ ३६९ ॥
 आचण्ड्युः क्षेत्रिणोऽप्येवं हे वीराविह जूयुजः । संनक्षैः कुंजरवरैस्त्रुंगैः स्यंदनैर्भ्रैटैः ॥ ३६९ ॥
 विरचय्य महाव्यूहं सिंहस्याकार्पुंरंतरे । संवरं श्रोतस इव दीर्घिकामिव दंतिनः ॥ ३७० ॥
 विरचय्य महाव्यूहं सिंहस्याकार्पुंरंतरे । संवरं श्रोतस इव दीर्घिकामिव दंतिनः ॥ ३७० ॥
 हन्यमानैर्दार्यमाणैः सैनिकैस्तेर्महीयुजः । सिंहादस्माज्जरक्षुर्नः प्राप्तजीवितसंशयाः ॥ ३७१ ॥
 हन्यमानैर्दार्यमाणैः सैनिकैस्तेर्महीयुजः । सिंहादस्माज्जरक्षुर्नः प्राप्तजीवितसंशयाः ॥ ३७१ ॥
 त्रिभिर्विशेषकम् ॥
 त्रिभिर्विशेषकम् ॥

इति तेषां वचः श्रुत्वा स्मित्वा च बलकेशवौ । सैन्यं निधाय तत्रैवायातां सिंहगुहामग्नि ॥ ३७२ ॥
 इति तेषां वचः श्रुत्वा स्मित्वा च बलकेशवौ । सैन्यं निधाय तत्रैवायातां सिंहगुहामग्नि ॥ ३७२ ॥
 तयोश्च रथनिर्घोषान्मेघनिर्घोषसोदरात् । बंदिघोषादिव नृपः सिंहः सद्यो व्यवुद्ध सः ॥ ३७३ ॥
 तयोश्च रथनिर्घोषान्मेघनिर्घोषसोदरात् । बंदिघोषादिव नृपः सिंहः सद्यो व्यवुद्ध सः ॥ ३७३ ॥
 किंचिदुन्मीलयन्नेत्रे कृतांतस्येव दीपिके । तस्येव चामरं ध्रुन्वन्नृदारां केसरहृदाम् ॥ ३७४ ॥
 किंचिदुन्मीलयन्नेत्रे कृतांतस्येव दीपिके । तस्येव चामरं ध्रुन्वन्नृदारां केसरहृदाम् ॥ ३७४ ॥
 रसातलघारमिव जूंजया स्फाटयन् मुखम् । किंचिदौकुंचितग्रीवः प्रेक्षां चक्रे स केसरी ॥ ३७५ ॥
 रसातलघारमिव जूंजया स्फाटयन् मुखम् । किंचिदौकुंचितग्रीवः प्रेक्षां चक्रे स केसरी ॥ ३७५ ॥
 युग्मम् ।
 युग्मम् ।

रथमात्रपरीवारौ तौ नरौ वीह्य केवलौ । अत्रज्ञया प्रसुध्वाप सोऽथ कृत्रिमनिद्रया ॥ ३७६ ॥
 रथमात्रपरीवारौ तौ नरौ वीह्य केवलौ । अत्रज्ञया प्रसुध्वाप सोऽथ कृत्रिमनिद्रया ॥ ३७६ ॥
 सर्वात्रिसारिचिर्भ्रूपैर्दत्त्वा हस्त्यादिभिर्बलिम् । शालिकेत्राणि रक्षद्भिर्गर्वमारोपितो ह्यसौ ॥ ३७६ ॥
 सर्वात्रिसारिचिर्भ्रूपैर्दत्त्वा हस्त्यादिभिर्बलिम् । शालिकेत्राणि रक्षद्भिर्गर्वमारोपितो ह्यसौ ॥ ३७६ ॥
 एवमुक्तोऽचलेनाथ पुरोऽप्येत्य च किंचन । मह्यो मह्यमिवाहास्त नृसिंहः सिंहपुंगवम् ॥ ३७७ ॥
 एवमुक्तोऽचलेनाथ पुरोऽप्येत्य च किंचन । मह्यो मह्यमिवाहास्त नृसिंहः सिंहपुंगवम् ॥ ३७७ ॥

१ सिंहेनाधिष्ठिताम् । २ यमराजस्य । ३ संकुंचिता ग्रीवा यस्य सः । ४ त्रिपृष्ठः ।

विष्णोस्तमूर्जितं शब्दमाकार्योत्कार्णिताननः । विसिम्भिये सोऽपि सिंहो वीरः कोऽपीति चिंतयन् ॥ ३७७ ॥
 कर्णौ शिरसि सुस्तब्धौ स्थलस्थायिवि क्रीलकौ । अतीव पिंगले नेत्रे दीप्ते इव विन्नीषिके ॥ ३७८ ॥
 आस्त्रागारं यमस्येव वक्रं दंष्ट्रारदाकुलम् । वक्राद्दृहिः स्थितां जिह्वां पातालादिव तद्वक्त्रम् ॥ ३७९ ॥
 र्यमौकस्तोरणमिव मुखस्योपरि दंष्ट्रिकाम् । अंतर्ज्वलन्महाकोपानलस्येव शिखाः सटाः ॥ ३८१ ॥
 नखांश्च प्राणिनां प्राणकर्षणकुट्टकानिव । लुलंतं पुढदंरुं च बुभुक्षितमिवोरगम् ॥ ३८२ ॥
 विभ्रद्भ्यात्ताननः पंचाननो बूत्कारदारुणः । साहादिव रसो रौद्रो निर्जगाम गुहागृहात् ॥ ३८३ ॥
 पंचचिः कुलकम् ।

अतुह्यपुह्यदंडेन प्रचंडेन स केसरी । चूतलं ताडयामास वज्रेणेन्द्र इवाचलम् ॥ ३८४ ॥
 पुह्याढोटननादेन तेन नेद्युः समंततः । सत्वानि तूर्यनादेन यादांसीवांतरंबुधेः ॥ ३८५ ॥
 आर्यं तिष्ठ मयि सति योऽंशुं तेऽवसरो न हि । इति त्रिपृष्टस्तत्रैवावाँतिष्ठिपदश्चाचलम् ॥ ३८६ ॥
 पदातिना रथस्थस्य युध्यमानस्य मेऽधुना । इत्त्रधर्मोचितं नैतदिति विष्णुर्जहौ रथम् ॥ ३८७ ॥
 अस्त्रिणो मे निरस्त्रेण युद्धमित्यपि नोचितम् । इत्यस्त्राण्यपि तत्याज वीरव्रतधनो हरिः ॥ ३८८ ॥
 एह्येहि त्र्यो संमित्कंडूं हरे तव हराम्यहम् । इति त्रिपृष्टोऽन्नाषिष्ट स्थामंतोऽतिपुरंदरः ॥ ३८९ ॥
 तदेव वचनं सोऽपि कोपाटोपसमुत्कटः । अर्द्धिप्रतिरवग्याजाह्वयाजहारेव केसरी ॥ ३९० ॥

१ ऊर्ध्वकर्णमुखः । २ यमगृहतोरणम् । ३ अंकुटकः शस्त्रविशेषः । ४ सिंहः । ५ गर्जनया भयंकरः । ६ स्थापयामास । ७ शस्त्र-
 सहितस्य । ८ युद्धकंडूंम् । ९ हे सिंह । १० पराक्रमेणेन्द्रमतिक्रान्तः । ११ पर्वतप्रतिध्वानमिषात् ।

स केसरियुवा चेत्थं चिंतयामास चेतसि । अहो अमुष्य बालस्य नृशं रत्नसकारिता ॥ ॥ ३ए१ ॥
 विना सैन्यं यदायातः स्यंदनाद्यदवातरत् । यच्च तत्याज शस्त्राणि यन्मामाहास्त बोच्चकैः ॥ ३ए२ ॥
 उच्चंपेटः प्रति सर्पं मंडूककव्व दुर्मतिः । धृष्टतायाः फलमसौ ग्रामोत्विति विमृश्य सः ॥ ३ए३ ॥
 खे खेचररथस्तकेसरिन्नमदः ह्यणम् । तत उत्पुण्ड्रयमानो ददौ फालं स केसरी ॥ ३ए४ ॥
 तस्य चापततोऽप्योष्टौ पाणिन्यां स पृथक् पृथक् । संदंशान्यां दंदशूकस्येव जग्राह केशवः ॥ ३ए५ ॥
 एकेनौष्ठेन चार्कषेत्नेकतोऽन्येन चान्यतः । चटच्चटिति तं विष्णुः पटपाटमपाटयत् ॥ ३ए६ ॥
 अत्रांतरे जनैः सञ्चैरिव वैतालिकैरिव । रोदःकुङ्किञ्चरिर्ऋरिश्चक्रे जयजयारवः ॥ ३ए७ ॥
 कौतुकान्मिद्विता व्योम्नि विद्याधरसुरासुराः । मलयानिलवचत्र पुष्पवृष्टिं वितेनिरे ॥ ३ए८ ॥
 ते च सिंहशरीरस्य दले द्विष्टे ह्यणात् द्वितौ । परिपुस्फुरतुः कामममर्षासुक्तचेतने ॥ ३ए९ ॥
 महता सोऽपमानेन परतंत्रशरीरकः । विधाञ्चूतोऽपि हि हरिः स्फुरन्नेवमचिंतयत् ॥ ४०० ॥
 अहो प्रौढैरपि नृपैः सन्नद्धसुचटावृतैः । सास्त्रैरपि न सोढोऽस्मि योऽहं पविस्विापतन् ॥ ४०१ ॥
 बालेनैकाकिनानां खेणामुना मृदुपाणिना । हा हतोऽस्मीति खेदो मे न पुनर्वधमात्रतः ॥ ४०२ ॥
 एवं च चिंतया तस्य वेष्टौतो दंदशूकवत् । ज्ञात्वात्त्रिप्रायमित्यूचे मधुरं विष्णुसारश्रिः ॥ ॥ ४०३ ॥
 लीलाविनिर्दिन्नमेचापराञ्चूत चमूशतैः । मृगराज किमेवं त्वमन्निमानेन ताम्यसि ॥ ४०४ ॥

? उत्तुत्यागतः । २ आकाशे देवथाद्भ्रष्टस्य केसरिणो अमं ददातीति । ३ कंकमुखः संदंशः सर्पग्रहणे शस्त्रविशेषः । ४ सर्प-
 स्य । ५ अमर्षेण क्रोधेनामुक्तं चेतनं ययोस्ते । ६ शस्त्ररहितेन । ७ लुब्धतः ।

अयं खलु नटप्रष्टस्त्रिपृष्ठो नाम चारते । प्रथमः शौङ्गिणां बालो वयसा न तु तेजसा ॥ ४०५ ॥
 नरेषु सिंहः खट्वेष पशुषु त्वं तु तत्त्व । हतस्यानेन का व्रीडा श्लाघा प्रत्युत तद्रणे ॥ ४०६ ॥
 तस्येति वचसा शांतः सुधावृष्टेव केसरी । मृत्वा बध्वायुरुत्पेदे नारको नरकावनौ ॥ ४०७ ॥
 हयग्रीवाङ्गया तत्र तद्दृतं ज्ञातुमैयुषाम् । विद्याधराणां तच्चर्मार्पयन्नूचेऽचलानुजः ॥ ४०८ ॥
 तस्य द्योतकंकठस्य चकितस्य पशोरपि । अस्य सिंहस्य चर्मदमर्थतां वधसूचकम् ॥ ४०९ ॥
 वाच्यश्च वाचिकमिदं स्वापुत्रो जनलंपटः । निश्चितो जव विश्वब्धं जुंजीशाः शालिचो जनम् ॥ ४१० ॥
 तथेति प्रत्यपद्यंत ते विद्याधरदारकाः । बलचक्रत्रिपृष्ठौ तु जग्मतुर्नगरं निजम् ॥ ४११ ॥
 प्रणेमतुः पितुः पादौ तत्र तौ त्रातरावुजौ । बलस्तु कथयामास तमुदंतमशेषतः ॥ ४१२ ॥
 पुनर्जाताविव सुतौ मेने राजा प्रजापतिः । तेन सूनुतसंधेन सूनुना चात्यमोदत ॥ ४१३ ॥
 ते च विद्याधरा वालिग्रीवस्य तमशेषतः । त्रिपृष्ठोदंतमाचव्युर्वज्रपातसहोदरम् ॥ ४१४ ॥
 इतश्च वैताल्यगिरौ दक्षिणश्रेणिभूषणम् । नगरं रथनूपुरचक्रवालाख्यमस्ति तत् ॥ ४१५ ॥
 तत्र च ज्वलनजटी तेजसा ज्वलनोपमः । आसीदसामान्यद्विर्विद्याधरनरेश्वरः ॥ ४१६ ॥
 बभूव तस्य महिषी ग्रीतेः परममास्पदम् । नास्त्रैव वायुवेगेति हंसीव त्वलसा गतौ ॥ ४१७ ॥
 तस्यां राइयां तस्य राहः सूनुः समुदपद्यत । स्वमेऽर्कावलोकनार्दककीर्तिरित्यञ्जिधानतः ॥ ४१८ ॥

१ मटेषु श्रेष्ठः । २ वासुदेवानाम् । ३ आगतानाम् । ४ अश्वग्रीवस्य । ५ वृचांतम् । ६ सत्यप्रतिबेन ।

स विद्याधरचूपाखः सद्यः प्रसदमेन्द्रः । शीर्षेऽध्यारोपयन्नेषामुत्संगे च स्वयंप्रभाम् ॥ ४३३ ॥
तां दृष्ट्वेद्यौवनां राजा वरान्वेषणकर्मणि । श्रिताप्रपन्नः समचूहणमग्नः पुमानिव ॥ ४३४ ॥
विसृज्य सप्रसादं तां वरं तदुचितं नृपः । सुश्रुतादीन् समाहूय परिपप्रह्व मंत्रिणः ॥ ४३५ ॥
अथादौ सुश्रुतोऽवादीदस्ति रत्नपुरे पुरे । राजा नीलांजनादेवीमयूरग्रीवयोः सुतः ॥ ४३६ ॥
स साधितानेकविद्यस्त्रिखंडजरतेश्वरः । विद्याधरं चोऽध्वग्रीवाग्निधानः प्रवरो वरः ॥ ४३७ ॥
मंत्री बहुश्रुतोऽप्यूचे समतिकांतयौवनः । स्वयंप्रभ्रायाः स्वामिन्या न योग्यः खट्वयं वरः ॥ ४३८ ॥
तिष्ठति चोत्तरश्रेण्यां बहवो बाहुशालिनः । रूपयौवनलावण्यवंतो विद्याधरोत्तमाः ॥ ४३९ ॥
तेषां च मध्यादेकस्य कस्याप्येषा मृगेक्षणा । विचार्य दीयतां देवानुरूपं योगमिह्वता ॥ ४४० ॥
अथावचापे सुमतिर्नाम मंत्री महीपतिम् । युक्तमुक्तमेनेदमायुक्तेन तव प्रभो ॥ ४४१ ॥
अत्रात्रावुत्तरश्रेणिहारनायकतां गता । प्रजंकरा नाम नगर्यनेकाद्भुतैकचूः ॥ ४४२ ॥
ओजो दधन् माघवनं तत्र मेघवनाग्निधः । प्रातर्मेघ इवामोघैः समस्ति पृथिवीपतिः ॥ ४४३ ॥
सधर्मचारिणी तस्य नामतो मेघमालिनी । मालतीपुष्पमालेव शीलसौरभशालिनी ॥ ४४४ ॥
अस्ति विद्युत्प्रभो नाम नामिताशेषचूपतिः । कंदर्प इव रूपेणाप्रतिरूपेण तत्सुतः ॥ ४४५ ॥
तयोरस्ति च दुहिता ज्योतिर्मावेति नामतः । देवकन्येव निःसीमरूपलावण्यसंपदा ॥ ४४६ ॥

१ सहर्षः । २ सेवकेन । ३ अनेकाद्भुतस्थानम् । ४ माघवनं ऐंद्रं इंद्रसंबंधीत्यर्थः । ५ सफलः ।

विद्युत्प्रचकुमारस्स्योचिता देवी स्वयंप्रजा । विद्युत्प्राशिरधस्येव द्युतिद्योतितदिङ्मुखा ॥ ४४७ ॥
 अर्ककीर्तिकुमारस्य ज्योतिर्मातोचिता पुनः । कन्याविनिमयेनास्तु षयोरपि महोत्सवः ॥ ४४८ ॥
 श्रुतसागरनामाथ व्याजहारेति जूपतिम् । कन्येयं रत्नभूता ते केन श्रीरिव नार्थ्यते ॥ ४४९ ॥
 विद्याधरकुमाराणां सर्वेषामेतदर्थिनाम् । निर्विशेषत्वजनको युज्यतेऽस्याः स्वयंवरः ॥ ४५० ॥
 कस्मैचिदन्यथैकस्मै ददतः कन्यकां तव । ज्ञावी विद्याधरैः सार्धं विरोधस्तेन किं मुधा ॥ ४५१ ॥
 सर्वेषां मंत्रिणां मंत्रं श्रुत्वैवं तान् विसृज्य च । संजिन्नश्रोतसं नामापृष्ठन्नैमित्तिकं पुनः ॥ ४५२ ॥
 अश्वग्रीवस्य वान्यस्य विद्याधरवरस्य वा । निजकन्यां प्रयह्यामि यद्वास्त्वस्याः स्वयंवरः ॥ ४५३ ॥
 स नैमित्तिक इत्यूचे साधुच्योऽश्रौषमित्यहम् । यत्पृष्टो जरतेनाख्यद्भगवानृषजध्वजः ॥ ४५४ ॥
 त्रयोविंशतिरर्हंतोऽवसर्पिण्यां हि मत्समाः । एकादश जविष्यंति राजानस्त्वत्समाः पुनः ॥ ४५५ ॥
 बला नव वासुदेवा नवार्धजरतेश्वराः । नव प्रत्यर्थिनस्तेषां तेऽप्यर्धजरतेश्वराः ॥ ४५६ ॥
 तत्र हत्वा हयग्रीवं त्रिपृष्टो ज्ञोदयते हरिः । सविद्याधरनगरं त्रिखंडां जरतावनिम् ॥ ४५७ ॥
 सर्वविद्याधरैश्वर्यं तुच्यमेष प्रदास्यति । कन्येयं दीयतामस्मै पृथिव्यां नेदशोऽपरः ॥ ४५८ ॥
 हृष्टो नैमित्तिकं राजा सत्कृत्य विससर्ज तम् । दूतं तदर्थे मारीचिं प्रैषीच्चोपप्रजापति ॥ ४५९ ॥
 सोऽथ विद्याधरो गत्वा प्रजापतिमहीपतिम् । नत्वा स्वं ज्ञापयित्वा च विनयेनेत्यज्ञापत ॥ ४६० ॥
 अस्ति ज्वलनजटिनो विद्याधरमहीपतेः । कन्या स्वयंप्रजा नाम बलामाशेषयोपिताम् ॥ ४६१ ॥

१ यथा भेषस्य विद्युदुचिता तथा । २ बादीश्वरः । ३ प्रतिवासुदेवा इत्यर्थः ।

अनुरूपवरार्थेऽस्याश्विरं चिंतापरायणः । अरोचकी कविस्त्रि तस्थौ वह्निजटी नृपः ॥ ४६२ ॥
 मंत्रिर्मित्रयमाणोऽप्युपलेजे न कंचन । अनुरूपं वरं राजाऽपृष्टन्नैमित्तिकं ततः ॥ ४६३ ॥
 नैमित्तिकेनसंचिन्नश्रोतसाख्यायि यत् सुता । अनुरूपा त्रिपृष्टाय प्राजापत्याय दीयताम् ॥ ४६४ ॥
 प्रथमो वासुदेवोऽयं ज्योह्यते चार्धचारतम् । श्रेणिष्वयाधिपत्यं च प्रसन्नस्ते प्रदास्यति ॥ ४६५ ॥
 एवं नैमित्तिकगिरा प्रीतो मां प्राहिणोत् प्रभुः । तामौदातुं त्रिपृष्टार्थं स्वामिंस्तदनुमन्यताम् ॥ ४६६ ॥
 प्रीतः प्रजापतिनृपस्तथेति प्रतिपद्य ताम् । विससर्ज यथौचित्यदानपूर्वमखर्वधः ॥ ४६७ ॥
 अश्वघ्नीवाशंकया च नृपो ज्वलनजट्यपि । तामुवाह्वयितुं कन्यां प्रजापतिपुरं यथौ ॥ ४६८ ॥
 सविद्याधरसामंतः सामात्यबलवाहनः । तस्थौ तन्नगरोपांते मर्यादायामिवाण्ववः ॥ ४६९ ॥
 सप्रधानपरीवारः प्रजापतिरश्व स्वयम् । तस्यात्रिमुखमागच्छत् सर्वस्यान्यागतो गुरुः ॥ ४७० ॥
 द्वयोरपि महासैन्ये मिक्षिते प्रीतियोगतः । चकासामासतुर्गंगायमुनाश्रोतसी इव ॥ ४७१ ॥
 उजावपि गजारूढौ सामान्यप्रतिपत्तितः । अन्योऽन्यं परिरिचोते सामानिकसुराविव ॥ ४७२ ॥
 तयोर्धयोः क्षितिचुजोः सूर्याचंजमसोरिव । जाक् संगमेन दिवसः स पर्वदिवसोऽन्नवत् ॥ ४७३ ॥
 आर्पयच्चावासचुवं विद्याधरमहीचुजे । मैनाकायेव पाथोधिः प्रजापतिमहीपतिः ॥ ४७४ ॥
 तत्र विद्याधरा विद्याबलाच्चरचयन् पुरम् । विचित्रहर्म्यरुचिरं द्वितीयमिव पोतनम् ॥ ४७५ ॥

१ प्रजापतेरपत्याय । २ तां कन्यां ग्रहीतुम् । ३ अखर्वो महती धीर्यस्य सः । ४ सामान्यगौरवात् । ५ पूर्णमादिवस
 उत्सवदिवसश्च । ६ मैनाकपर्वताय ।

पुरस्य तस्य मूर्धन्ये प्रासादे दिव्यतोरणे । उवास ज्वलनजटी मेराविव दिवाकरः ॥ ४७६ ॥
 सामंतामात्यसेनानीप्रमुखा अपरेऽपि हि । ऊर्ध्वश्राद्धर्म्येषु विमानेष्विव नाकिनः ॥ ४७७ ॥
 विद्याधरैरुपमृह्य प्रजापतिवृत्तप्रतिः हि । जगाम स्वाश्रयं वेदानिवृत्त इव वारिधिः ॥ ४७८ ॥
 विद्याधरैरुपमृह्य प्रजापतिवृत्तप्रतिः हि । जगाम स्वाश्रयं वेदानिवृत्तप्रतिः ॥ ४७९ ॥
 विद्याधरैरुपमृह्य प्रजापतिवृत्तप्रतिः हि । जगाम स्वाश्रयं वेदानिवृत्तप्रतिः ॥ ४८० ॥
 विद्याधरैरुपमृह्य प्रजापतिवृत्तप्रतिः हि । जगाम स्वाश्रयं वेदानिवृत्तप्रतिः ॥ ४८१ ॥
 विद्याधरैरुपमृह्य प्रजापतिवृत्तप्रतिः हि । जगाम स्वाश्रयं वेदानिवृत्तप्रतिः ॥ ४८२ ॥
 विद्याधरैरुपमृह्य प्रजापतिवृत्तप्रतिः हि । जगाम स्वाश्रयं वेदानिवृत्तप्रतिः ॥ ४८३ ॥
 विद्याधरैरुपमृह्य प्रजापतिवृत्तप्रतिः हि । जगाम स्वाश्रयं वेदानिवृत्तप्रतिः ॥ ४८४ ॥
 विद्याधरैरुपमृह्य प्रजापतिवृत्तप्रतिः हि । जगाम स्वाश्रयं वेदानिवृत्तप्रतिः ॥ ४८५ ॥
 विद्याधरैरुपमृह्य प्रजापतिवृत्तप्रतिः हि । जगाम स्वाश्रयं वेदानिवृत्तप्रतिः ॥ ४८६ ॥
 विद्याधरैरुपमृह्य प्रजापतिवृत्तप्रतिः हि । जगाम स्वाश्रयं वेदानिवृत्तप्रतिः ॥ ४८७ ॥
 विद्याधरैरुपमृह्य प्रजापतिवृत्तप्रतिः हि । जगाम स्वाश्रयं वेदानिवृत्तप्रतिः ॥ ४८८ ॥
 विद्याधरैरुपमृह्य प्रजापतिवृत्तप्रतिः हि । जगाम स्वाश्रयं वेदानिवृत्तप्रतिः ॥ ४८९ ॥
 विद्याधरैरुपमृह्य प्रजापतिवृत्तप्रतिः हि । जगाम स्वाश्रयं वेदानिवृत्तप्रतिः ॥ ४९० ॥

१ प्राहिणोत् । २ पूर्वस्यां दिशि भवः । ३ परिणयनस्थानम् । ४ तारामैत्रकम् । ५ लतावृक्षौ ।

समिद्धिः पिप्पलादीनामर्तवेदि द्विजातयः । ज्वलनं ज्वालयामासुर्हविराहुतिपूर्वकम् ॥ ४ए१ ॥
प्रदक्षिणीचक्रतुस्तौ प्रदक्षिणशिखोजमम् । वेदिवह्निं वेदमंत्राध्यापकेषु विजन्मसु ॥ ४ए२ ॥
इत्थं स्वयंप्रज्ञां देवीं परिणीय बलानुजः । तथा सहारुह्य वशां प्रतस्थे स्वगृहं प्रति ॥ ४ए३ ॥
उल्लवङ्गनिना तूर्यनादेन च महीयसा । उत्कर्णितार्यमहरिर्जगाम स्वगृहं हरिः ॥ ४ए४ ॥
तदाज्ञासीद्ध्यग्रीवस्तदृत्तं चरचक्षुषा । अग्नेऽपि सिंहकथया क्रुद्धश्चुक्रोध चाधिकम् ॥ ४ए५ ॥
एवं च दध्यौ ज्वलनजटिना मयि सत्यपि । स्त्रीरत्नं दीयतेऽन्यस्मै रत्नं रत्नाकरे हि यत् ॥ ४ए६ ॥
तस्य दातुरुपादातुस्तस्य चांते ब्रजत्वसौ । तां कन्यां याचितुं दूतो दूतो हि प्रथमो नैये ॥ ४ए७ ॥
एवं विमृश्य मनसानुशिष्य च रहः स्वयम् । व्यसृजन्नूतनं दूतं स पोतनपुरे पुरे ॥ ४ए८ ॥
स दूतः सत्वरं गत्वा सैमीरणकुमारवत् । वेदम ज्वलनजटिनः प्रविवेशेत्युवाच च ॥ ४ए९ ॥
दक्षिणजरतक्ष्मार्धं लोकार्धमिव वज्रिणः । प्रशासितुर्ह्यग्रीवस्याज्ञया त्वां वदाभ्यदः ॥ ५०० ॥
तव स्वयंप्रज्ञा नाम कन्यारत्नं गृहेऽस्ति ज्ञोः । तां गत्वा स्वामिने देहि रत्नं नान्यस्य चारते ॥ ५०१ ॥
स्वामी वः सकुण्डबानामश्वग्रीवः सुतापि तवै । तस्यास्तु दीप्यते हंत न शिरो नयने विना ॥ ५०२ ॥
अश्वग्रीवं पुरा राञ्चं पुत्र्यदानात् प्रकोपयन् । किं हारयसि फूत्कृत्य त्वमहो ध्मातकांचनम् ॥ ५०३ ॥
इत्युक्तस्तेन दूतेनोवाच ज्वलनजट्यपि । दत्ता कन्या त्रिपृष्ठाय कन्यादानं सकृत् खलु ॥ ५०४ ॥

१ वेदिमध्ये । २ उत्कर्णिताः अर्यस्मणः सूर्यस्य हरयोऽथा येन सः । ३ नीतिशाले । ४ वायुकुमारवत् । ५ तत् तस्मात् सुतापि तस्य
हयग्रीवस्यास्तु ।

अन्यस्यापि प्रदत्तस्य वस्तुनः स्वामिता न हि । किं पुनः कुत्र कन्याया विचारयतु स स्वयम् ॥ १०५ ॥
 अयुक्तः सोऽग्निजटिना दूतोऽन्तःकलुपः खलु । उपत्रिपुष्टमगमन्निसुष्टार्थो हि स प्रजोः ॥ १०६ ॥
 त्रिपुष्टं चेत्यत्रापिष्ट समादिशति मन्त्रिणः । क्षामंडलाखंभलस्वामश्वग्रीवो जगज्जयी ॥ १०७ ॥
 अस्मदर्हा कन्यकेयमज्ञानादाददे त्वया । विमुग्धपथिकेनेव राजोद्यानतरोः फलम् ॥ १०८ ॥
 ईशोऽहं वः संबंधूनां रक्षिताः स्थ चिरं मया । तत् कन्यां मुंच नृत्यानां प्रमाणं स्वामिशसनम् ॥ १०९ ॥
 विकटत्रकुटीजंगचीमजालस्थलस्ततः । रक्तेक्षणकपोलश्रीस्त्रिपुष्टः प्रत्युवाच तम् ॥ ११० ॥
 स एवं जगति न्यायं प्रवर्तयति ते प्रभुः । अग्नेर्गृशिव लोकानामहो तस्य कुलीनता ॥ १११ ॥
 तेन स्वविषये मन्ये विध्वस्ताः कुलयोपितः । मार्जारयूनः पुरतः किं दुग्धमवशिष्यते ॥ ११२ ॥
 अस्मासु स्वामिता तस्य कुतो हंतामुना पथा । अन्यत्रापि स्वामितास्य गर्वैर्बेवाचिरादपि ॥ ११३ ॥
 स शालिजोजनस्येव तृप्तवान् जीवितस्य चेत । स्वयंप्रचामुपादातुं तदत्रागह्णतु स्वयम् ॥ ११४ ॥
 दूतत्वेन न वध्योऽसि गह्व मा तिष्ठ संप्रति । तमेव हि हनिष्यामो ह्यग्नीवमिहागतम् ॥ ११५ ॥
 इत्युक्तो विष्णुना दूतः प्रतोदेनेव ताडितः । गत्वा शीघ्रं सर्वमाह्वयदश्वग्रीवाय च्छुजे ॥ ११६ ॥
 तदाकर्त्तव्यं ह्यग्नीवो लोहितार्थितलोचनः । प्रस्फुरदंष्ट्रिकाकेशो दंशनैरधरं दशन् ॥ ११७ ॥
 वेपमानवपुर्चामत्रकुटीविकटार्त्तिकः । विद्याधरवरानेवं सावज्ञाकोपमादिशत् ॥ ११८ ॥ युग्मम् ॥

१ उभयपक्षयोर्भावं ज्ञात्वा स्वयमुत्तरं ददाति, संक्षिप्तः कुर्वते कर्म स निसुष्टार्थः । २ पृथ्वीमंडलस्येन्द्रः । ३ गृहीता । ४ अभेसरः ।

१ उभयपक्षयोर्भावं ज्ञात्वा स्वयमुत्तरं ददाति, संक्षिप्तः कुर्वते कर्म स निसुष्टार्थः । ७ दंतैः । ८ अलिकं भालम् ।
 ५ गगनशीला । ६ तोत्रेण प्रहरणविशेषणार्थः । ७ दंतैः । ८ अलिकं भालम् ।

अहो दैवेन दुर्बुद्धिर्दत्ताग्निजटिनः खलु । कृकलासद्वाकस्य यः स्यादग्निमुखो मम ॥ ११ए ॥
 आग्निजाल्यमहो तस्य कीदृशं यो विहाय माम् । स्वसुतापतिपुत्रेणात्मकन्यां पर्यणाययत् ॥ ११० ॥
 मूर्खो मुर्मुरेकः स तावज्ज्वलनजट्यहो । प्रजापतिद्वितीयोऽन्यः सार्पलक्षगिनीसुतः ॥ १११ ॥
 अपरश्च पितुः शालः स्वज्ञातेभ्यै निरूपः । मां प्रत्यारंभंभिहंति श्रुगादाइव जागेरम् ॥ ११२ ॥
 ॥ युग्मम् ॥

विज्ञायत तान् गत्वा पवनास्तोयदानिव । शार्दूला इव हरिणान् हरयैः कुंजरानिव ॥ ११३ ॥
 अथ विद्याधराः सर्वे रणकंडूलाबाहवः । तथा स्वाम्याङ्गया हृष्टास्तृपिताइव वारिणा ॥ ११४ ॥
 पृथक् पृथक् युत्प्रतिज्ञां कुर्वाणा युजशास्त्रिनः । स्फोटयंत इव दिवं युजास्फोटोद्भवै रवैः ॥ ११५ ॥
 उक्त्वा मित्रेष्विवामित्रेष्वपि संग्रामकौतुकात् । मम प्राग्मा परो जैषीदित्यन्योऽन्यमतित्वराः ॥ ११६ ॥
 कशाग्निस्ताडयंतोऽथान् प्रेरयंतो र्थतैर्गजान् । प्राजंतः प्राजनैर्धुर्यान्निघ्नंतो यद्विज्जिर्मयान् ॥ ११७ ॥
 नर्तयंतो निर्शातासीन् स्फारयंतः स्फुरान्मुहुः । सज्जयंतश्च तूणीरान् वादयंतो धनुर्गुणान् ॥ ११८ ॥
 त्रामयंतो मुजरांश्च चालयंतो महागदाः । स्फाटयंतस्त्रिशङ्खाश्च दधानाः परिघानपि ॥ ११९ ॥
 केऽपि खेन समापेतुर्बुवा केऽपि च कौतुकात् । प्रापुंश्च पोतनपुरमश्वप्रीवस्य ते ऋटाः ॥ १२० ॥
 ॥ षड्भ्रजिः कुलकम् ॥

१ कृकलासः सरटः प्रतिसूर्यः । २ त्रिपृष्ठः । ३ स्वसंबंधेन । ४ युद्धम् । ५ सिंहम् । ६ सिंहाः । ७ युद्धप्रतिभाग् । ८ अंकुरैः ।
 ९ दृषान् प्राजनैर्धुर्यान्निघ्नंतोऽयंतः । १० उग्रान् । ११ तीक्ष्णखड्गान् । १२ शस्त्रविशेषान् । १३ शस्त्रविशेषान् ।

सत्रिपृष्ठाचक्षं साग्निजितं तं प्रजापतिम् । संहराम्येष समरे जगधूमो मशकानिव ॥ ५४५ ॥
 इत्युक्तवंतं सामर्षभश्वकंधरमुद्धुरम् । धीगुणग्रामधामोचे सचिवग्रामणीरिदम् ॥ ५४६ ॥
 त्रिखंडं जगतं स्वामी लीलैवाजयत्पुरा । कील्यै लक्ष्म्यै च तज्जज्ञे धुरि जातोऽसि दोष्मताम् ॥ ५४७ ॥
 इदानीमेकसामंतविजयायोद्यतः स्वयम् । कां कीर्तिमग्र कां लक्ष्मीमर्जयिष्यति नः प्रभुः ॥ ५४८ ॥
 न्यूनस्य विजयेऽपि स्यान्नोत्कर्षः कोऽपि दोष्मताम् । का श्लाघा हरिणवधे हरेः करिविदारिणः ॥ ५४९ ॥
 न्यूनेन विजये दैवात् सर्वोऽप्येकपदे ब्रजेत् । पूर्वोर्जितो यशोराशिर्विचित्रा हि रणे गतिः ॥ ५५० ॥
 सिंहवधचंभसिंहधर्षणप्रत्ययादपि । सत्यनैमित्तिकगिरा तत्र शंकास्पदं महत् ॥ ५५१ ॥
 पाङ्गुल्यादासनगुणो धर्तुमत्रोचितः प्रजोः । महागजोऽपि ह्यज्ञात्वा धावन् पंके निमज्जति ॥ ५५२ ॥
 सोऽर्चस्तु रजसाकारी क्वचिन्नरचवद्द्रुतम् । उत्पत्य चंद्रयते सेत्स्यस्यासीनस्यापि ते हितम् ॥ ५५३ ॥
 तितिक्षितुमश्रेहृदं न ह्रमोऽसि ह्रमापते । आदिश्यतां तर्हि सैन्यं त्वत्सैन्यं हि सहेत कः ॥ ५५४ ॥
 तथ्यां पथ्यां च तद्वाचमवामन्यत चूपतिः । मन्यावंतर्मधुनीव चेतनास्तु कुतो नृणाम् ॥ ५५५ ॥
 कातरोऽसीति सचिवं तं निर्जत्स्यं सरोषणः । क्षणेन वादयामासायुक्तैः प्रस्थानं डुडुचिम् ॥ ५५६ ॥
 तेन डुडुचिशाब्देन सद्यः सर्वेऽपि सैनिकाः । एयुः सर्वोन्निसारेण दूरात् पार्श्वस्थिताइव ॥ ५५७ ॥
 स्नानागारं ह्यग्नीवो गत्वा चृंगारवारिजिः । गंगातरंगैरुचुंगैः सत्त्वौ हंसद्वयामलैः ॥ ५५८ ॥

१ उग्रम् । २ त्रिपृष्ठः ३ । सोढुम् । ४ यथान्तर्मदिरायां सत्यां नृणां चेतना नश्यति तथाऽन्तः हृदये मन्यौ क्रोधे सति कुतश्चेतना ।
 नास्तीत्यर्थः । ५ दूरस्था अपि पार्श्वे स्थिता इत्य ।

छन्मृष्टांगो डुकूलेन दिव्यधूपैश्च धूपितः । शुभ्रीकृतांगो गोशीर्षचन्दनैर्नदनाहृतैः ॥ ११९ ॥
 संवीर्तसदशश्वेतवस्त्रो बद्धासिंधेनुकः । पुरोधःकृततिलकः स राजतिलकस्ततः ॥ १२० ॥
 वैतालिकैः सूत्रमानो विशदह्यत्रचामरः । मदसैक्तावनितलमारुरोह महागजम् ॥ १२१ ॥
 ॥ त्रिजिर्विशेषकम् ॥

दुर्वारैर्वारणैश्चै रथैश्च परिवारितः । प्रचचाल ह्यग्नीवश्चलयन्नचलानपि ॥ १२२ ॥
 गह्वतस्तस्य सहस्रोभ्रूतचक्रानिलेन तु । उन्नस्यांदोह्यमानस्य दंभोऽन्नज्यत वृक्षवत् ॥ १२३ ॥
 अर्धनोकहात् पुष्पमिव तारकेव नन्नसत्वात् । ह्यग्नीवशिरसस्तत् पपातातपवारणम् ॥ १२४ ॥
 मदस्तदानीं करिणस्तस्य चाशुष्यदञ्जसा । सरसी ज्येष्ठमासीव शरदीव च कर्दमः ॥ १२५ ॥
 मोमूत्रते स्म तत्कालं कालचीत इव क्षिपः । ररास विसं चापि नोऽङ्गुरं च शिरो दधौ ॥ १२६ ॥
 रजोवृष्टिरसृष्ट्विर्दिवा नक्षत्रवीक्षणम् । उटकापातस्तडितपात इत्युत्पाताश्च जङ्घिरे ॥ १२७ ॥
 दीनस्वरं प्ररुदितं सारमैथैरुदाननैः । आविर्भूतं शशकैश्च चिन्धीत्रिर्त्रातंभरे ॥ १२८ ॥
 कांकोद्वैश्चक्रिरे रोलां गृधैरुपरि जञ्चितम् । स्थितं ध्वजे कपोतेनेत्यासन्नशकुनान्यपि ॥ १२९ ॥
 नाश्वग्नीवो दुर्निमित्ताशकुनान्यप्यजीगणत् । यमपशैरिवाकृष्टः किं तु प्रायादर्नंगलः ॥ १३० ॥
 विद्याधरैर्गतो स्साहैर्दृषैरप्यरणोरसुकैः । आकृष्टैर्विष्टिञ्चिरिव स्वाधीनैरप्यवेष्टयत् ॥ १३१ ॥

१ संचीतं आद्युतं सदशश्वेतवस्त्रं येन सः । २ बरुच्छुरिकः । ३ मदेन दानवारिणा सिपतगवनिर्तलं येन तम् । ४ युष्मात् । ५ ऊर्ध्वम् ।
 ६ रुधिरगुप्थिः । ७ पक्षिविशेषः । ८ काकविशेषः । ९ शब्दाः । १० नाहुत्येनोद्धतः ।

संपूर्णसैन्यः कतिञ्चिः प्रयाणैराससाद सः । परिष्कृतरथावर्तं तं रथावर्तपर्वतम् ॥ १७२ ॥
 उपत्यकायां तस्याङ्गेर्विजयाढ्यगिरेशिव । विद्याधरबलान्यूपुरश्वग्रीवस्य शासनात् ॥ १७३ ॥
 इतश्च पीतनपुरे स विद्याधरपुंगवः । उवाच ज्वलनजटी बलत्रघ्नबलानुजौ ॥ १७४ ॥
 नैसर्गिक्यापि वः शक्त्या प्रतिमह्यो न कश्चन । प्रेमञ्जीरुर्वदामीदं प्रेमास्थानेऽपि चीप्रदम् ॥ १७५ ॥
 स विद्यादुर्मदो दोष्मानूष्मलोऽनेकयुज्यथी । हयग्रीवः खलदूग्रीवः शंकनीयो न कस्य हि ॥ १७६ ॥
 विद्या विना हयग्रीवान्न न्यूनं युवयोरपि । तथापि तं युवां हंतुं समर्थौ परमर्थये ॥ १७७ ॥
 युवान्यामत्र कर्तव्यो विद्यासिद्धयै श्रमो मनाक् । यथा विद्याकृतं मायायुद्धं तस्य बृथा जवेत् ॥ १७८ ॥
 तथेति प्रतिपेदानौ शुचिवस्त्रौ समाहितौ । विद्याः सोऽन्वशिषत् प्रीतमना ज्वलनजल्यथ ॥ १७९ ॥
 मंत्रबीजाह्वाराण्यतः स्मरंतौ त्रातराबुजौ । अत्यवाहयतां सप्तरात्रमेकाग्रमानसौ ॥ १८० ॥
 सप्तमे दिवसे जातकंपे फण्णितौ सति । ध्यानारूढौ बलोपेक्षौ विद्याः समुपतस्थिरे ॥ १८१ ॥
 गारुडी रोहिणी चैव युवनक्षोत्राणी तथा । कृपाणस्तंजनी स्थामशुंजनी व्योमचारिणी ॥ १८२ ॥
 तमिस्रकारिणी सिंहत्रासिनी वैरिमोहिनी । वेगाञ्चिगामिनी दिव्यकामिनी रंघ्रवासिनी ॥ १८३ ॥
 कुशानुवर्षिणी नागवासिनी वारिशोषिणी । धरित्रीवारिणी चक्रमारणी बंधमोचनी ॥ १८४ ॥
 विमुक्तकुंतला नानारूपिणी लोहशृंखला । कादराहसिका ब्रह्मदशदिक् तीक्ष्णशूलिनी ॥ १८५ ॥
 चंद्रमौलिश्च विजयमंगला कद्वमालिनी । सिद्धताडनिका पिंगनेत्रा वचनपेशला ॥ १८६ ॥

१ भयरहितेऽपि स्थाने प्रीतिर्भयप्रदा भवति । २ उग्रः । ३ आर्थये । ४ अंगीकृतवन्तौ ।

ध्वनिताहिफणा घोरघोषिणी श्रीरुचीषिणी । विद्या इत्यादयः प्रोचुर्वशे स्मो युवयोरिति ॥ १८७ ॥
 पारयामासतुर्ध्यानं सिद्धविद्याबुजावपि । पुण्याकृष्टं स्वयं सर्वं किं किं न स्यान्महात्मनाम् ॥ १८८ ॥
 अथ त्रिपुष्टः सव्येष्टः श्रेष्ठेऽह्नि विपुलैर्बलैः । प्रजापतिज्वलनजट्यादिभिः प्रोस्थितोच्चकैः ॥ १८९ ॥
 तुंगैस्तुंगै रंगद्विर्गेभिर्निर्गकुंजरैः । जयश्रीवेश्मत्रिर्वैर्थास्कन्दनैः स्वन्दनैरपि ॥ १९० ॥
 मदोद्धुरैः कुंजरैरप्यतिनिर्जरकुंजरैः । शार्दूलैरिव चोत्फालगामिभिर्वरपत्तिभिः ॥ १९१ ॥
 नचश्चरैर्चूचरैश्च द्यां द्वां च छादयन् भृशम् । शकुनैरनुकूलैः प्रेर्यमाणैः स्वजनैरिव ॥ १९२ ॥
 तूर्यनादैर्दिशो भिदन् हेषाबुंहितबुंहितैः । सैन्यप्रागचारारोण कंपयंश्च वसुंधराम् ॥ १९३ ॥
 हरिः स्वदेशसीमांतशिखास्तंभमिवोच्चकैः । भ्रूहोदकरथावर्तो रथावर्तोद्दिमासदत् ॥ १९४ ॥

चतुर्भिः कलापकम् ।

रणतूर्याख्यवाद्यंत सैन्ययोरुन्नयोरपि । दिवोकस इवाहातुं युद्धसैन्या ज्वन्त्विति ॥ १९५ ॥
 रणसोत्कंठयोरुच्चैस्त्रिपुष्टहयकंठयोः । समापन्नान्यनीकानि देवदैत्यैर्द्वयोरिव ॥ १९६ ॥
 तेषां संनह्यतामुच्चैः सैन्यानां तुमुलो दिशः । तुरंगमचमूढुण्णक्षोणिरणुस्विरारुणत् ॥ १९७ ॥
 सैन्यकेतुस्थितैः सिद्धैः शरभैर्भूर्वापिभिर्निर्गजैः । सुवंगैश्च राज द्यौररख्यानीव त्रीषणा ॥ १९८ ॥

? चचाल । २ वैरीणामास्कन्दनैः । ३ देवगजमैरावतमतिक्रान्तैः । ४ सिंहैः । ५ हेपाऽथशब्दः वृहितं गजशब्दस्ताभ्यां वृद्धि
 प्राप्तेः । ६ भुवं क्षोदयति चूर्णयतीत्येतादृशो रथावर्तो यस्य । ७ सभायां साधवः सभ्याः । ८ वर्मधारिणाम् । ९ चित्रकैः । १० महद-
 रण्यमरण्यानी ।

बंधवो नारदस्येव कलिकेदिकुचूहलाः । संशप्तकाश्च संचेरुर्भटोत्साहनकर्मठाः ॥ १एए ॥
 अश्रोपचक्रमेऽनीकमग्रानीकैर्दयोरपि । द्यां कुर्वन्निः शरश्रेण्या प्रोत्पतैत्पतागामिव ॥ ६०० ॥
 अग्रानीकैस्तयोर्युद्धे शखाशिरुदचून्महान् । दवाग्निरिव शाखाग्रैः संघर्षेऽराख्यवृद्धयोः ॥ ६०१ ॥
 शखाशस्त्रि प्रवृत्तानां चटानाममितौजसाम् । संफेटोऽभून्नणमुखे जलाधौ यादसामिव ॥ ६०२ ॥
 अश्वग्रीवस्याग्रसैन्यं त्रिपृष्ठस्याग्रसेनया । चक्रे पराङ्मुखं वाञ्छिवेत्वथेव नदीजलम् ॥ ६०३ ॥
 अग्रसैन्यस्य चंगेनांगुद्वयग्रस्येव तद्द्वेषात् । विद्याधरवरा वाजिग्रीवगृह्याः प्रचुक्रुधुः ॥ ६०४ ॥
 तेऽभ्रवन्नौहवोत्तावा वेतावाश्चडवाहवः । पिशाचा यमसाचिव्यलब्धमुज्रा इयोच्चकैः ६०५ ॥
 विकटोत्कटदंतानि पृथुवद्दस्तदानि च । इयामचीमानि रक्षांसि शृंगणीवांजनागिरिः ॥ ६०६ ॥
 लांगूललांगलापातस्फाटितक्षोणिमंडलाः । मंडलाग्रक्रियाकारिनखाः केसरिणोऽपि च ॥ ६०७ ॥
 शृङ्गारैर्भ्रष्टणपूलवीबोद्धासितदंतिनः । उत्पादंकाश्च शरन्ना लङ्गंगा इव पर्वताः ॥ ६०८ ॥
 पुहौराभोटयंतः क्षां भोटयंतो रदैर्दुमान् । सिंहस्तंबेरमाकारकरालाश्च वरालकाः ॥ ६०९ ॥
 अन्येऽपि द्वीपिशार्दूलवृषदंशवृकादयः । क्रव्यादाः श्वापदास्तियर्गभ्रूता इव निशाचराः ॥ ६१० ॥

॥ षड्भिः कुलकम् ॥

१ ये युद्धान् निवर्तते ते संशप्तकाः । २ युद्धम् । ३ प्रोत्पतंतः उड्डियमानाः पक्षिणो यस्यां ताम् । ४ अश्वग्रीवपक्षीयाः । ५ युद्धे
 उत्कटाः । ६ लांगूलमेव लांगलं हलं तस्य पातनेन स्फाटितं पृथ्वीमंडलं वैस्ते । ७ मंडलाग्रस्य क्रियाकारिणो नखा येषां । ८ वृणपूल-
 वल्लीलयोच्छालिता गजा वैस्ते । ९ ऊर्ध्वचरणाः शरभा अधापदाः । १० चूर्णयंतः । ११ सिंहगजयोरिवाकारो येषां ते च ते कराला भयं-
 काराश्चैतादृशा वरालकाः पशुविशेषाः ।

ददुश्च बलचक्राय हलं संवर्तकात्रिधम् । सौनंदं नाम मुसलं चंद्रिकानामिकां गदाम् ॥ ६२६ ॥
 तांश्च दृष्ट्वा परे वीराः सर्वे सर्वात्मनाधिकम् । संभ्रूय समयुध्यंत युध्यंतकसुता इव ॥ ६२७ ॥
 शंखरत्नं पांचजन्यं जन्यनाटकनांदिकाम् । त्रिपृष्ठो वादयामास रवांपूरितदिङ्मुखम् ॥ ६२८ ॥
 संवर्तपुष्करावर्तगर्जितेनेव तस्य तु । क्षुत्र्यंति स्म प्रणानेन हयकंधरसैनिकाः ॥ ६२९ ॥
 केपांचित् पेतुरस्त्राणि पत्राणीव महीरुहाम् । सापस्माराश्वान्ये तु स्वयं पेतुर्महीतले ॥ ६३० ॥
 ज्रीरवः फेरैवश्व प्रणेशुः केऽपि च द्रुतम् । नेत्रे पिधाय लीत्वा च केऽप्यस्थुः शशकाश्व ॥ ६३१ ॥
 उदूकवत् प्रविशिशुः कंदराशु च केचन । केचिदाराटिशुः शंखाश्व वारिवहिकृताः ॥ ६३२ ॥
 अच्रूतपूर्वमंजोधिसंशोषणमिवात्मनः । सैन्यजंगं समाकार्य हयत्रीवोऽन्नवीन्निजान् ॥ ६३३ ॥
 क रे विद्याधरा याश्च त्रस्ताः शंखध्वनेरपि । वृषत्रध्वनितस्येव मृगप्रचृतयो वने ॥ ६३४ ॥
 को दृष्टो विक्रमस्तस्य त्रिपृष्ठस्थाचलस्य वा । यत्रस्ताः पशुवह्यं चंचौपुरुषदर्शनात् ॥ ६३५ ॥
 नानारणजयोद्भूतं युष्माच्चिर्हारितं यशः । श्रीनिदेऽन्ननलेशोऽपि धौतस्य श्वेतवाससः ॥ ६३६ ॥
 व्यावर्तध्वमिदं वो हि दैवात् स्वलितमागतम् । नचश्चराणां जवतां केऽपरे भूमिचारिणः ॥ ६३७ ॥
 शुध्यध्वं माथ्रवा यूयं सन्धीजवत केवलम् । अहं खलु हयत्रीवः साहाय्यार्थी रणे न हि ॥ ६३८ ॥
 इत्युक्त्वा हयकंठेन नमत्कंठास्त्रपावशात् । विद्याधरा ववलिरे शैलस्खलितसिंधुवत् ॥ ६३९ ॥

१ यमपुत्रा इव । २ युद्धमेव नाटकं तस्य प्रस्तावनाम् । ३ शब्देन पूरितं दिशां मुखं येन । ४ शृगालः । ५ वस्त्रमयो दंष्ट्रस्थापितः
 पुरुषाकृतिरूपं 'चाडिया' इति लोके प्रसिद्धः । ६ सिंधुः समुद्रः ।

सद्यश्चित्वा कंरोपात्तैः केऽपि प्रत्यर्थिमौलित्तिः । अलक्ष्यंत रणक्षेत्रे क्षेत्रपाला इवोद्भवाः ॥ ६५३ ॥
 हेरंबाश्व नागासैरश्वस्यैः किन्नराश्व । सद्यः कंबंधोपरिष्ठात् पतितैः केऽपि रेजिरे ॥ ६५४ ॥
 सद्यश्चित्तैः परिकरे पतित्वावस्थितैः द्वाणम् । नाज्यास्यानीव चूतानि स्वशीर्षैः केऽपि चाबजुः ॥ ६५५ ॥
 कंबंधास्तांफवं चक्रुः केषांचिदपि दोष्यताम् । सुरीस्वयंवरोद्भूतसम्मदेनेव भूयसा ॥ ६५६ ॥
 शिरांस्यमुञ्चन् हुंकारान् केषांचित् पतितान्यपि । कंबंधारोहणे मंत्रानुजृणंतीव सादरम् ॥ ६५७ ॥
 एवं प्रवृत्ते समरे कटपांतश्व दारुणे । प्रत्यश्वकंधरथं त्रिपृष्ठः प्रैरयज्जथम् ॥ ६५८ ॥
 रामोऽपि प्रेरयन् रथान् रथिनामग्रणीरथ । यथौ स्नेहगुणाकृष्टस्त्रिपृष्ठरथसन्निधिम् ॥ ६५९ ॥
 हयग्रीवोऽपि संपश्यन्नारक्ताच्यामतिक्रुधा । प्रसारिताज्यां नेत्राज्यां तौ पिपासन्निवाब्रवीत् ॥ ६६० ॥
 प्रधर्षितश्चरुसिंहो युवयोः कतरेण रे । कतरः पश्चिमांतस्थसिंहघातेन दुर्मदः ॥ ६६१ ॥
 कतरः स्ववधार्थैव विषकन्यामिवोच्चकैः । कन्यां ज्वलनजटिनः पर्यणेषीत् स्वयंप्रजाम् ॥ ६६२ ॥
 कतरः स्वामिनमपि मूढधीर्मन्यते न माम् । कतरो दत्तफालो मय्यादित्यश्व वानरैः ॥ ६६३ ॥
 कुतो हेतोरित्यत्कालं सैन्यद्वय जपेक्षितः । कस्येदानीमवष्टंजाद्युवां मां समुपस्थितौ ॥ ६६४ ॥
 प्रतिब्रूतमरे बालौ युध्येथां च मया सह । क्रमेण युगपद्वापि सिंहेन कलत्राविव ॥ ६६५ ॥
 अथाचलकनिष्ठस्तत्राषिष्ट कृतस्मितः । अहमेष त्रिपृष्ठोऽस्मि कर्ता त्वहूतधर्षणम् ॥ ६६६ ॥

१ करगृहीतैः । २ गणेशाः । ३ मस्तकरहितं नृत्यक्रियायुक्तं कलेवरं कबंधः स्यात् । ४ कटिभागे । ५ नाभ्यामास्यं येषां
 तानि । ६ अथान् ।

पश्चिमांतहरिं हंता परिणता स्वयंप्रज्ञाम् । अमंता स्वामिनं त्वां च चिरं च त्वासुपेक्षिता ॥ ६६७ ॥
 बलौ नामाग्रजोऽयं मे बलेन बैलसूदनः । प्रतिमहो न यस्यास्ति त्रैलोक्ये कीदृशो जवान् ॥ ६६८ ॥
 अलं सैन्यद्वयेणेति तवाप्यत्रिमंतं यदि । गृहाणालं महाबाहो ममैवासि रणातिथिः ॥ ६६९ ॥
 अस्त्वावयोर्द्वेषयुद्धं पूर्यतां युजकौतुकम् । सन्धीञ्जूयावतिष्ठंतु सैनिका उजयोरपि ॥ ६७० ॥
 तश्चेति प्रैतिपदानौ ह्यग्नीवबलानुजौ । वारयामासतुः सैन्यान्याहवाघ्रेत्रपाणिभिः ॥ ६७१ ॥
 न्यस्यैकं दैस्तके हस्तमपरं तैवटनीतटे । चक्रेऽधिज्यं ह्यग्नीवो यमञ्जूचीषणं धनुः ॥ ६७२ ॥
 रणश्रीकेलिसंगीततंत्रीमिव धनुर्गुणम् । पाणिना वादयामास मयूरग्नीवनंदनः ॥ ६७३ ॥
 शार्ङ्गमारोपयामास शार्ङ्गपाणिरपि दृणात् । द्विषां विनाशपिशुनं निशामत्स्यमिवोज्जतम् ॥ ६७४ ॥
 वज्रनिर्घोषवद्घोरं मृत्योश्चाह्वानमंत्रकम् । द्विषां बलहरं विष्णुर्धन्वघोषमकारंयत् ॥ ६७५ ॥
 द्वाणधेर्बाणमाकृष्य करंरुदिव पन्नगम् । चापे संधाय चाकर्णं चकर्ष हयकंधरः ॥ ६७६ ॥
 कदाहमिव कालस्य कल्पताम्रेः शिखामिव । चाग्निज्वलंतं तं बाणमुद्वानं प्रमुमोच सः ॥ ६७७ ॥
 तमापतंतं बाणेन सद्यो मुक्तेन केशवः । चिह्नेदाब्जलतल्लेदमविह्वेदपराक्रमः ॥ ६७८ ॥
 प्रथमेनेव बाणेन लाघवादपरेण तु । ह्यग्नीवस्य धन्वापि निचकर्ताचदानुजः ॥ ६७९ ॥
 ज्यूयो ज्यूयो ह्यग्नीवो धनुर्यद्यदुपाददे । तत्तन्निष्ठश्चिह्वेद तन्मनोरथवह्नैः ॥ ६८० ॥

१ अवगणयिता । २ इन्द्रः । ३ अंगीकृतवन्तौ । ४ धनुषो मध्यभागे । ५ धनुषोऽग्रभागे । ६ निष्ठः । ७ स्वार्थे निप्रत्ययः ।
 ८ तूणीरात् ।

पत्रिणाद्धिदेकेन ध्वजं प्रतिहरेर्हरिः । दूरं पर्यास चान्येन रथमेरंखंडवत् ॥ ६७१ ॥
 कुपितोऽथ हयग्रीवः समारुह्य रथांतरम् । दूरादागाह्वरैर्वपन् धारासारैरिवांबुदः ॥ ६७२ ॥
 न रथः सारथिर्नापि न त्रिपुष्टो न चापरम् । अदृश्यत हयग्रीवशरत्रुदिनन्बरे ॥ ६७३ ॥
 निरास शरवृष्टिं तां त्रिपुष्टः शरवृष्टिजिः । रश्मिहृदाजिज्ञेगवानंधकारमिवायर्थमा ॥ ६७४ ॥
 अथ कुक्षो हयग्रीवः सोदरामिव विद्युतः । वयस्यां कुलिशस्येव मारेरिव च मातरम् ॥ ६७५ ॥
 जिह्वामिवाहिराजस्य शक्तिं शक्तिमतां वरः । सशुचिक्षेप शैलेयीं शैलसारो महाशुजः ॥ ६७६ ॥
 कणद्यूर्धरिकाश्रेणिं कीनाशस्येव नर्तकीम् । राधाचक्रमिव संज्ञेऽत्रमयत्तां स मूर्धनि ॥ ६७७ ॥
 विमानिचिर्दत्तमार्गं विमानत्रंशचीरुजिः । अधित्रिपुष्टं तामाशु सर्वस्थान्ना मुमोच सः ॥ ६७८ ॥
 दण्डं तृतीयं दोर्दण्डं द्वितीयं सैमवर्तिनः । त्रिपुष्टोऽप्याददे दोष्णा रथात् कौमोदकीं गदाम् ॥ ६७९ ॥
 तथा जघान तां शक्तिमापतंतीं बलानुजः । हस्तीव हस्तदंडेन क्रीडाकारकजस्त्रिकाम् ॥ ६८० ॥
 रंफुलिंगैरुद्वयैः सोढकाशतपातं वितन्वती । क्षणेन कणशो ज्यूवा पपात जुवि लोष्टवत् ॥ ६८१ ॥
 दंतमैरावणस्येवोद्धृतमेकं त्रयानकम् । परिधं परिधेनाथ मुमोच हयकंधरः ॥ ६८२ ॥
 समापतंतं तमपि गदयाखंडयद्भरिः । महोरगमिव त्रोटिकोऽप्या पत्ररथेश्वरः ॥ ६८३ ॥
 वज्राकरशिलासारं दंष्ट्रां पितृपतेरिव । स्वसारं तद्वकस्येव हयग्रीवोऽमुचज्जदाम् ॥ ६८४ ॥
 अत्रांहीदंतरिक्षेऽपि मंजु तामप्यधोर्द्धजः । बालुकामोदकमिव कौमोदकया महाशुजः ॥ ६८५ ॥

१ वाणेन । २ चिक्षेप । ३ पर्वतसंबंधिनीम् । ४ यमस्य । ५ अधिकर्णैः । ६ चंन्वगेण । ७ गरुडः । ८ यमस्य । ९ त्रिपुष्टः ।

पव
सग

६६ ॥

एवं चम्रेषु शस्त्रेषु विलक्षो वाजिकंधरः । विधुरे बंधुवर्धरः पन्नगास्त्रमश्रास्मरत् ॥ ६६ ॥

अनेकशः प्रस्फुटतो वटमीकादिव पन्नगाः ॥ ६७ ॥

चापे संधाय नागास्त्रं मुमोचोदचक्रवन्नथ । अनेकशः प्रस्फुटतो वटमीकादिव पन्नगाः ॥ ६७ ॥

चापे संधाय नागास्त्रं विदधुस्तिर्यग्लोकं कृष्णादपि ॥ ६७ ॥

धावन्तः स्फारफुत्कारा चूमौ नन्नसि चाहयः । पातालकदपं विदधुस्तिर्यग्लोकं कृष्णादपि ॥ ६७ ॥

प्रदंबा दारुणाः कृष्णाः स्फुरन्तस्ते महाहयः । सद्यः सहस्रधोद्भूतकेतुशंकां वितेनिरे ॥ ६७ ॥

मृत्योरिवासंपैस्तैः सर्पैः सर्पेभिरंबरे । अपासर्पन् दूरदूरं चकिताः खेचरस्त्रियः ॥ ७० ॥

जज्ञे त्रिपृष्ठसैन्यानामप्याशंका महीयसी । स्वामिप्रज्ञावाज्ञत्वेन चक्रत्या च चक्रवतीदृशम् ॥ ७० ॥

गारुडास्त्रमथो धन्वन्यारोप्य गरुध्वजः । मुमोच मोचादलवत्तस्य ह्यस्त्रस्य पन्नगाः ॥ ७० ॥

प्राडुरासन् गरुत्मतो विदधानाः प्रसारिचिः । स्वर्णह्वत्रशताकीर्णमिव द्वां पद्मसंबरेः ॥ ७० ॥

तेषां च पद्मसूक्तारादपि नेशुः समंततः । महाहयस्तमांसीव सहस्रकिरणोजमात् ॥ ७० ॥

वीक्षोपन्नः पन्नगास्त्रमपि वीक्ष्य निरर्थकम् । प्रदध्यावस्त्रमाश्रेयं दुर्धरं ह्यकंधरः ॥ ७० ॥

आश्रेयबाणं धनुषि संधाय व्यसृजच्च सः । ज्वालाञ्जिरन्नितन्वानमुदकाशतमर्थी दिवम् ॥ ७० ॥

ममं प्रदीपन इव त्रिपृष्ठस्याखिलं बलम् । श्रौर्वन्नीताब्धियादोवत्तदाकुलमजायत ॥ ७० ॥

जहृर्जहसुत्रैर्मुस्तपेतुर्नन्दतुर्जगुः । तावाश्च दडुरुत्तावा ह्यग्नीवस्य सैनिकाः ॥ ७० ॥

ततो धनुषि संधाय वारुणास्त्रमवारणम् । क्रोधारुणेक्षुस्त्रूणममुंचदचलानुजः ॥ ७० ॥

उत्तेमुर्जलदाः सद्यो हरेरिव मनोरथाः । ह्यग्नीवाननमिव श्यामयंतो नच्रस्तलम् ॥ ७० ॥

१ चरैः । २ प्रसरक्रिः । ३ कदलीपत्रवत् । ४ विस्मयापन्नः । ५ अगौ । ६ और्वो वडवानलः । ७ अगायन् । ८ अनिवार्यम् ।

ववृषुः प्रावृषीवाब्दा धारासारैर्निरंतरैः । दवान्निमिवशस्त्राग्निं शमयंतः समंततः ॥ ७११ ॥
 एवं तृणवदस्त्राणि प्रेक्ष्य ज्ञानानि शार्ङ्गिणा । प्रतिविण्णुरमोघं स्वं चक्रं सस्मार मारिकृत् ॥ ७१२ ॥
 ज्वालाशतैर्दीप्यमानमरांतरशतैस्त्रिव । समाकृष्य समानीतं मार्त्तिस्यन्दनादिव ॥ ७१३ ॥
 प्रसह्यापहतमेकमंतकस्येव कुंडलम् । परितः कुण्डलीचूय तद्रुकाहिमिव स्थितम् ॥ ७१४ ॥
 प्रकण्टिककिणीजालं त्रासयत् खेचरानपि । स्मृतमात्रोपस्थितं तत्स जग्राहेत्युवाच च ॥ ७१५ ॥
 क्षीरंकठोऽस्यरे बाल द्रूणहृत्थेव ते वधात् । इदानीमप्यपेहि त्वं हेणुग्रेऽद्याप्यहं त्वयि ॥ ७१६ ॥
 न परिस्वड्यते क्वापि कुण्ठीजवति न क्वचित् । पविः पविर्धरस्येव चक्रमस्त्रमिदं हि मे ॥ ७१७ ॥
 मुक्तं चेन्मुच्यसे प्राणैर्विकटपो न हि कश्चन । द्वात्रात्रिमानं मा धेहि विधेहि मम शासनम् ॥ ७१८ ॥
 बालोऽसि तन्मया द्वातं पूर्वकुल्लवितं तव । बालत्वचापलेनैव याहि जीव गृह्णया ॥ ७१९ ॥
 स्मितलोचाच त्रिपृष्ठोऽपि वृद्धोऽसि ह्यकंधर । कोऽन्यथा प्रलपेदेवमुन्मत्तज्व दुर्वचः ॥ ७२० ॥
 बालोऽपि केसरी नेजान् महतोऽपि पलायते । महतोऽपि हि किं सर्पात्तार्थवालोऽपसर्पति ॥ ७२१ ॥
 बालोऽपि संध्यारक्षोच्यः किं छुन्यति दिवाकरः । बालोऽपि किमहं त्वत्तोऽपसर्पांमि रणंगणे ॥ ७२२ ॥
 शस्त्राणां प्राक् प्रयुक्तानां दृष्टं तावद्दलं त्वया । विमुच्यास्यापि वीक्षस्व किमवीक्ष्यैव गर्जसि ॥ ७२३ ॥
 इत्याकर्ण्य ह्यग्नीवो व्योमोन्धेरौरवहिवत् । शिरसि त्रमयामास तच्चक्रमतिर्जीपणम् ॥ ७२४ ॥
 त्रमयित्वा चिरतरं सर्वस्थान्ना मुमोच सः । चक्रं तच्चयवमानार्कमरुलत्रातिदं दृणम् ॥ ७२५ ॥

१ बालहत्या । २ हृणी लजायाम् कण्डूदिः । ३ इंद्रस्य । ४ व्योमैवाग्निधस्तस्य ।

प्रायश्चित्तमिवादित्सु प्रहारेकृतपाप्मनः । ईक्षांचक्रे समीपस्थं तच्च चक्रमधोऽक्षजः ॥ ७४० ॥
 तेजोऽभीमं तदादाय देयादमिव ज्ञास्वतः । बलभद्रकनिष्ठोऽपि ससौष्ठवमदोऽवदत् ॥ ७४१ ॥
 ऊर्जितं गर्जितं तादृक् कृत्वा यन्मुमुचे मयि । हृष्टं त्वयैजश्रकस्यामुष्याञ्जाविव दंतिनः ॥ ७४२ ॥
 गह्व गह्वाधुनापि त्वं स्थविरं पापवृत्तिकम् । मार्जारमिव को नाम त्वां हनिष्यति दुर्मते ॥ ७४३ ॥
 इति श्रुत्वा हयग्रीवो दशनैरधरं दशत् । प्रकोपात् कंपमानांगः सञ्चूचंगोऽब्रवीदिति ॥ ७४४ ॥
 अमुना लोहखंनेन मत्तः प्राप्तेन रे शिशो । किं नु मत्तस्तरोः स्रस्तफलेनाप्तेन पंगुवत् ॥ ७४५ ॥
 मुंच मुंच त्वमप्येतत् सारं पश्य ममापि च । चक्रमापतदप्येतद्दलयिष्यामि मुष्टिना ॥ ७४६ ॥
 ततः प्रकुपितश्चकं ब्रमयित्वा नञस्तले । मुमोच हयकंठाय वैकुंठोऽकुंठशक्तिकः ॥ ७४७ ॥
 तच्चकर्ताश्वकंठस्य कंठं कदलीकांडवत् । निजेनैव हि चक्रेण हन्यंते प्रतिचक्रिणः ॥ ७४८ ॥
 मुदितैः खेचरैः पुष्पवृष्टिः शिरसि शार्ङ्गिणः । निदधे विदधे चोच्चैर्मुदा जयजयारवः ॥ ७४९ ॥
 हयग्रीवस्य सैन्येऽपि सैदन्ये रुदितध्वनिः । समुत्तस्थौ प्रतिरैव रोदसी अपि रोदयन् ॥ ७५० ॥
 हयग्रीवांगसंस्कारमग्निना स्वजना व्यधुः । निवापमिव कुर्वतः पतद्भिर्नयनाश्रुतिः ॥ ७५१ ॥
 विपद्य च हयग्रीवः सप्तग्यां नरकावनौ । नारकोऽचूच्यस्त्रिंशत्सागरोपमजीवितः ७५२ ॥
 अत्रांतरे नञस्युच्चैरूचेऽमरवरैरिति । ज्ञो ज्ञो नृपतयः सर्वे सर्वतो मानमुज्जत ॥ ७५३ ॥
 विमुंचत हयग्रीवपक्षपातं चिरादतम् । त्रिपृष्ठं शरणं श्रेष्ठमुपाध्वं किं नु ऋक्तितः ॥ ७५४ ॥

१ प्रहारेण कृतस्य पापस्य । २ बान्धवम् । ३ त्रिपृष्ठः । ४ मृतमुद्दिश्य यो जलंजलिर्दीयते स निवापः ।

प्रथमो वासुदेवोऽयमुदपद्यत खट्विवह । त्रिखंडचरतक्षेत्रावनेर्चतां महाशुजः ॥ ७५५ ॥
 इति दिव्यां गिरं श्रुत्वा ह्यग्नीवस्य ऋशुजः । सर्वेऽप्युपेत्य शिरसा प्राणेशुरचलानुजम् ॥ ७५६ ॥
 रचितांजलयथैवमूचुरस्माच्चिरत्र यत् । अज्ञानात् परतंत्रत्वाच्चापराङ्गं सहस्य तत् ॥ ७५७ ॥
 अतः परं च यन्नाथ त्वदीयाः किंकरा इव । करिण्यामस्तवैवाज्ञां तदाज्ञापय नः प्रज्ञो ॥ ७५८ ॥
 प्रत्युवाच त्रिपृष्ठोऽपि नापराधोऽस्ति कोऽपि वः । क्क्षत्रियाणां क्रमो ह्येष युञ्जं स्वाम्याज्ञया खलु ॥ ७५९ ॥
 विमुञ्चत प्रतिजयमयं स्वाम्यस्मि वोऽधुना । मदीयीञ्ज्य वर्तध्वं स्वस्वराज्येष्वतः परम् ॥ ७६० ॥
 एवमाश्वास्य तान् राज्ञस्त्रिपृष्ठः सपरिहृदः । जगाम पोतनपुरं पुरंदर इवापरः ॥ ७६१ ॥
 पुनश्च पोतनपुराद्दिग्जयाय जनार्दनः । साग्रजो निर्ययौ रत्नैश्चक्राद्यैः सप्तचिर्बृतः ॥ ७६२ ॥
 जिगाय सागधं पूर्वं पूर्वाशामुखमंरुनम् । दक्षिणाशाशिरोदाम वरदामानमप्यथ ॥ ७६३ ॥
 पश्चिमाशाकृतोद्गासं प्रज्ञासं च सुरोत्तमम् । विद्याधरेन्द्रानुजयवैताढ्यश्रेणिगानपि ॥ ७६४ ॥ युग्मम् ।
 श्रेणिद्वयाधिपत्यं चादत्ताग्निजटिने हरिः । फलंति हि महात्मानः सेविताः कष्टपवृद्धवत् ॥ ७६५ ॥
 दक्षिणं चरतस्यार्धं साधयित्वैवमुच्चकैः । दिग्घात्राया न्यवर्तिष्ट त्रिपृष्ठः स्वपुरोन्मुखः ॥ ७६६ ॥
 चक्रधरस्यार्धं कृद्ध्यार्धेनाजाहोर्वलेन च । प्रयाणैः कतिञ्चिः प्राप मगधान् माधवस्ततः ॥ ७६७ ॥
 ददर्श कोटिपुरुपोऽप्याख्यां तत्र महाशिवाम् । इलाया इव तिलकर्मिलेशतिलकोऽथ सः ॥ ७६८ ॥
 वामेन शुजदण्डेन लीलया तां शिलां हरिः । तन्नायमाणामुदध्रे मूर्ध्नि ऊर्ध्वं नजस्तले ॥ ७६९ ॥

१ शार्ङ्ग, कौमोदिकी, पांचजन्यः, कौस्तुभमणिः, गंदकं खड्गं, वनगला, चक्रं च । २ पृथ्वीशतिलकः ।

नृपैर्लोकैश्च तद्ब्राह्मणस्थामालोकनविस्मितैः । त्रिपृष्ठस्तुष्टुवे सुष्टु सौष्टवी मागधैस्त्रिव ॥ ७७० ॥
 तां विमुच्य यथास्थानं प्रस्थितः कतिञ्चिदिनैः । नगरं पोतनपुरं श्रियो धाम जगाम सः ॥ ७७१ ॥
 मौक्तिकस्वस्तिकाकीर्णं सतारकमिवांबरम् । सेन्द्रचापशतमिव तोरणश्रेणिशोचिताम् ॥ ७७२ ॥
 आबुष्टवारिदमिव वारिसिक्तमहीतलम् । उद्धिमानमिवोच्चुर्गैर्मैत्रै रूचिरस्त्राजनैः ॥ ७७३ ॥
 प्रेत्योकः प्रकृतोद्वाहमिव मंगलगीतिञ्चिः । पिंभीचूतजीवलोकमिव संमर्दसंपदा ॥ ७७४ ॥
 प्रविवेश द्विपारूढः संपन्नः प्रौढसंपदा । श्रीपतिः पोतनपुरं पुरं नवमिव श्रियः ॥ ७७५ ॥

॥ चतुञ्चिः कलापकम् ॥

प्रजापतिर्ज्वलनजड्यचलोऽन्येऽपि च्छुजः । त्रिपृष्ठस्यार्धचक्रित्वाञ्जिपेकं विदधुस्ततः ॥ ७७६ ॥
 इतश्च उद्वस्थतया द्यौ मासौ विहरन् विद्युः । श्रेयांसो जगवान् प्राप सहस्राश्रवणं वनम् ॥ ७७७ ॥
 तत्राशोक्तरोर्मूले स्वाभिनः प्रतिमाजुपः । द्वितीयशुक्लश्रानान्ते वर्तमानस्य निश्चले ॥ ७७८ ॥
 ज्ञानैर्दृष्ट्यावरणीये मोहनीयांतरायके । प्रणेशुर्घातिकर्माणि तापे मदनेपिंडवत् ॥ ७७९ ॥ शुग्मम् ।
 माघकृष्णपंचदश्यां श्रवणश्रे निशाकरे । पष्ठेन तपसा चतुर्दपद्यत केवलम् ॥ ७८० ॥
 देवैः समवसरणे रचिते तत्र देशनाम् । एकादशो जिनपतिर्विदधेऽतिशयान्वितः ॥ ७८१ ॥
 तथा देशनया चतुर्ः प्रबुद्धा ऋरिजंतवः । विरतिं सर्वतः केऽपि जगदुर्देशतोऽपरे ॥ ७८२ ॥

१ सुष्टु भावः सौष्टवम् तदस्यास्तीति । २ प्रतिगृहम् । ३ जनसमूहसंपदा । ४ ज्ञानावरणीय दर्शनावरणीय च । ५ मदनः
 वस्तुविशेषः “भीण” इति ख्यातः । ६ देशविरतिम् ।

गोशुचाद्या गणचृतः षट्सप्ततिरथाचवन् । स्वामिनस्त्रिपदीं श्रुत्वा षादशांगीमसूत्रयन् ॥ ७८३ ॥
 तत्तीर्थचूरीश्वराख्यो यद्वरुण्यदो वलद्वरुक् । वृषयानो मातुलिंगदिदिक्षिणदोर्ष्यः ॥ ७८४ ॥
 नकुलाद्वसूत्रयुक्तदक्षिणेतर्बाहुकः । श्रेयांसस्वामिनो जज्ञे तदा शासनदेवता ॥ ७८५ ॥
 तथैव मानवी देवी गौरांगी सिंहवाहना । वरदं मुज्ररिणं च दधती दक्षिणौ करौ ॥ ७८६ ॥
 वामौ च बित्रती पाणी कुलिशांकुशधारिणौ । पारिपाश्विक्यचूर्णुस्तदा शासनदेवता ॥ ७८७ ॥
 तात्र्यामसुकसाग्निध्यो विहरन् परमेश्वरः । अन्येद्युः पोतनपुरं पुरप्रवरमाययौ ॥ ७८८ ॥
 तत्र च स्वामिसमवसरणयैकयोजनाम् । भरुकुमारा ममृजुर्मैधाश्च सिषिचुः क्षितिम् ॥ ७८९ ॥
 स्वर्णरत्नोपद्वैस्तां च बवंधुर्व्यंतरामराः । जानुदक्षीः सुमनसः पंचवर्णाश्च चिह्नियुः ॥ ७९० ॥
 तोरणानि प्रतिदिशं ब्रूञ्जंगानिव तद्विशाम् । ते चक्रुस्तद्भुवो मध्ये मणिपीठं च पावनम् ॥ ७९१ ॥
 तत्राधो राजतं वप्रं सस्वर्णकपिशीर्षकम् । क्षीपौतंसमिव क्षोणेर्विदधुर्चवनाधिपाः ॥ ७९२ ॥
 सरत्नकपिशीर्षं च तौपनीयमद्यापरम् । स्वज्योतिषेव ज्योतिष्काः प्राकारं विदधुः सुराः ॥ ७९३ ॥
 माणिक्यकपिशीर्षं च दिव्यरत्नशिलामयम् । विमानपतयो वप्रं तौतीथीकं विचक्रिरे ॥ ७९४ ॥
 सतोरणा चतुर्द्वारी प्रतिवप्रमजायत । देवहृदक ऐशान्यां मध्यवप्रस्य मध्यतः ॥ ७९५ ॥
 मध्यप्राकारगर्ज्जोर्व्यां विचक्रे व्यंतरामरैः । षष्ठ्युत्तरनवधनुःशतोच्चैश्चैत्यपादपः ॥ ७९६ ॥

१ श्वेतकान्तिः । २ गतुलिंगं च गदा चास्यास्तीत्येतादृशं दक्षिणहस्तद्वयं यस्य सः । ३ मेघकुमाराः । ४ शिरसोऽलंकारम् ।
 ५ सौवर्णम् । ६ स्वतेजसा । ७ तृतीयम् । ८ चतुर्णां द्वाराणां समाहारः ।

तस्याधो मणिपीठोर्व्यां विदधुःशुद्धं च ते । रत्नसिंहासनं सांघ्रिपीठं प्राच्यां तदंतरे ॥ ७९७ ॥
 तत्रान्यदपि यत् कृत्यं तच्चक्रुर्व्यंतरामराः । अस्तिमन्तोऽग्रमादेनायुक्तेज्योऽप्यतिशरते ॥ ७९८ ॥
 श्रेयांसोऽथ प्रभुर्व्योमस्थितैश्चैत्रिर्विज्ञान् । वीज्यमानश्चामरान्यां यद्वाच्यां पार्श्वयोर्द्वयोः ॥ ७९९ ॥
 इन्द्रध्वजेन च पुरोगामिना परिशोचितः । स्वयं ध्वनदुंडुचिना बंदिनेवोचमंगलः ॥ ८०० ॥
 चामंडलेन त्राजिणुः सूर्धेणोवोदयाचलः । सुरासुरनरैः कोटिसंख्यातैः परिवारितः ॥ ८०१ ॥
 देवैः संचार्थमाणेषु क्रमेण च पुरः पुरः । नवसु स्वर्णपद्मेषु विन्यस्यन् पादपंकजे ॥ ८०२ ॥
 अधिष्ठितः पुरोदेशं धर्मचक्रेण त्रास्वता । ततः समवसरणं पूर्ववाराविशद्विभुः ॥ ८०३ ॥
 तत्र स्वागतिकमिव रणत्पद्चरणारथैः । त्रिः प्रदक्षिणयामास चैत्यवृद्धं जगजुरुः ॥ ८०४ ॥
 वदन्नमस्तीर्थीयेति हृदकांनोजकर्णिकम् । सिंहासनमदं चक्रे पूर्वाशाचिमुखः प्रभुः ॥ ८०५ ॥
 रत्नसिंहासनासीनान्यपरास्वपि दिद्वथ । स्वामिनः प्रतिबिंबानि विचक्रुर्व्यंतरामराः ॥ ८०६ ॥
 प्रविश्य पूर्वद्वारेण निषेदुः साधवः क्रमात् । वैमानिकस्त्रियः साध्यश्चोर्ध्वा एवावतस्थिरे ॥ ८०७ ॥
 प्रविश्याँपाच्यद्वारेण नत्वाहंतं च नैर्कते । अतिष्ठन् जवनपतिज्योतिष्कव्यंतरस्त्रियः ॥ ८०८ ॥
 प्रविश्य पश्चिमद्वाराहन्तं नत्वावतस्थिरे । जवनाधिपतिज्योतिर्व्यंतराश्च मेरुद्विशि ॥ ८०९ ॥
 प्रविश्य चोत्तरद्वारा जगवंतं प्रणम्य च । क्रमेण तस्थुरैशान्यां वैमानिकनरस्त्रियः ॥ ८१० ॥

? प्रमादराहित्येन सेवकेभ्योऽप्यधिकाः । २ शब्दायमानानां अमराणां रवैः । ३ छंदकं देवच्छंदकं तदेव कमलं तस्मिन् कर्णिकासमानम् । ४ दक्षिणद्वारेण । ५ वायव्याम् ।

इत्थं तृतीये वप्रेऽस्थाच्छ्रीमान् संघश्चतुर्विधः । तिर्यञ्चो मध्यमे वप्रेऽधस्तने वाह्नानि तु ॥ ८११ ॥
 तदा च राजपुरुषास्त्रिपृष्ठाथार्धचक्रिणे । स्वामिनं समवसृतं संभदादाचचक्षिरे ॥ ८१२ ॥
 सद्यः सिंहासनं हित्वा पाङ्के परिसुच्य च । स्वामिदिक्सन्मुखे स्थित्वा ववंदे स्वामिनं हरिः ॥ ८१३ ॥
 स्थित्वा सिंहासने रूयकोटीरर्धत्रयोदश । स्वाम्यागमनशंसिन्धयः प्रददावचलानुजः ॥ ८१४ ॥
 रुद्ध्या महत्या सहितो बलत्रयेण शार्ङ्गच्युत् । जगाम समवसरणं शरणं सर्वदेहिनाम् ॥ ८१५ ॥
 तत्प्रविश्योत्तरधारा नत्वार्हन्तं यथाविधि । सोऽनुशक्रं निषसाद समं मुसलपाणिना ॥ ८१६ ॥
 प्राणस्य स्वामिनं चूयो ऋक्तित्रावितया गिरा । ईञ्जोपेन्द्रबलाः स्तोतुमेव मारेजिरे ततः ॥ ८१७ ॥
 अमंदांनदिःस्यंददायिने परमेश्वर । मोक्षकारणचूलाय मोक्षायैव नमोऽस्तु ते ॥ ८१८ ॥
 तव दर्शनमात्रेऽपि कर्माख्यान्यानि विस्मरन् । आत्मारामी जवेदेही किं पुनः श्रुतदेशनः ॥ ८१९ ॥
 क्षीरोदः किमुदीर्णोऽसि कटपवृद्धः किमुजतः । वैर्षुकाब्दोऽवतीर्णो वा स्वामिन् संसारधन्वनि ॥ ८२० ॥
 पीड्यमानस्य विश्वस्यासद्ग्रहैः क्रूरकर्मजिः । एकादशो जिनेन्द्रस्त्वं त्राता ज्योतिष्मतां पतिः ॥ ८२१ ॥
 त्वयेद्ववाकुकुलं नाथ निसर्गेणापि निर्मलम् । निर्मलीक्रियतेऽत्यन्तं स्फटिकाश्मेव वारिणा ॥ ८२२ ॥
 जगन्नयस्य निःशेषसंतापहरणात् प्रजो । पादमूलं तवाशेष्याथाभ्योऽप्यतिरिच्यते ॥ ८२३ ॥
 त्वत्पादपद्मयोर्जृगीचूय संप्राससंमदः । नाहं शुक्त्यै न वा मुक्त्यै स्पृहयालुजिनेश्वर ॥ ८२४ ॥

१ हर्षात् । २ उपेन्द्रस्त्रिपृष्ठः । ३ मोक्षार्थमेव । ४ श्रुता देशना येन सः । ५ वर्षणशीलो मेघः । ६ संसार एवाधन्वा मरुदेश-
 स्तरिमन् । ७ ज्योतिष्मतां पतिश्चन्द्रस्तद्रूपः । ८ प्राप्तहर्षः ।

ऋवे ऋवे ऋवदीयौ चरणौ शरणं मम । अन्यथये जगन्नाथ त्वत्सेवा किं न साधयेत् ॥ ८१५ ॥
 इति स्तुत्वा विरतेषु वासवोपेन्द्रमीरिषु । श्रेयांसः श्रेयसां हेतुं प्रारेत्रे देशनामिति ॥ ८१६ ॥
 असावपारः संसारः स्वयंभूरमण्डिवत् । कर्मोर्मिभिर्त्रिम्यतेऽस्मिंस्तिर्यगूर्ध्वमधो जनः ॥ ८१७ ॥
 धर्मात्रांस्यन्दिनेव ज्ञेपजेन रसाश्व । कर्माष्ट्यष्टापि जीर्धति ध्रुवं निर्जरथैव हि ॥ ८१८ ॥
 संसारबीजचूतानां कर्मणां जराणादिह । निर्जरा सा स्मृता देधा सकामा कामवर्जिता ॥ ८१९ ॥
 ज्ञेया सकामा यमिनामकामा त्वन्यदेहिनाम् । कर्मणां फलवत् पाप्नो यदुपायात् स्वतोऽपि च ॥ ८२० ॥
 सदोषमपि दीप्तेन सुवर्णं वह्निना यथा । तपोऽग्निना तप्यमानस्तथा जीवो विशुध्यति ॥ ८२१ ॥
 अनशनमौनोर्दयं वृत्तेः संक्षेपणं तथा । रसत्यागस्तनुक्लेशो लीनतेति बहिस्तपः ॥ ८२२ ॥
 प्रायश्चित्तं वैयावृत्यं स्वाध्यायो विनयोऽपि च । व्युत्सर्गोऽथ शुभ्रध्यानं षोढेत्याश्रयंतरं तपः ॥ ८२३ ॥
 दीप्यमाने तपोवह्नौ बाह्ये चान्यंतरेऽपि च । यमी जरति कर्माणि दुर्जराष्टपि तद्वृणात् ॥ ८२४ ॥
 यथा हि पिहित्वारमुपायैः सर्वतः सरः । नवैर्नवैर्जलापूरैः पूर्यते नैव सर्वथा ॥ ८२५ ॥
 तथैवाश्वरोधेन कर्मघ्नव्यैर्नवैर्नवैः । अश्रयं न पूर्यते जीवः संवरेण संभावृतः ॥ ८२६ ॥
 यथैव सरसस्तोयं संशुष्यति पुराचितम् । दिवाकरकरात्वांशुपातसंतापितं मुहुः ॥ ८२७ ॥

१ सीरी बलदेवः । २ धर्मस्य जलानि यथा वायुना जीर्यति तथा । ३ नियमवताम् । ४ यथा फलानां पाक उपयेन स्वतः स्वयमेव च तथा । ५ औनोदर्यमाहारसंक्षेप इत्यर्थः । ६ नियमधारी । ७ पिहितानि रुद्धानि द्वाराणि यस्य तत् ।

तत्रैव पूर्वसंबद्धं सर्वं कर्म शरीरिणाम् । तपसा ताप्यमानं सत्कथमायाति तद्दृष्ट्वात् ॥ ८३७ ॥
 निर्जराकरणे बाह्याच्छ्रेष्ठमाद्यंतरं तपः । तत्राद्येकातपत्रत्वं ध्यानस्य मुनयो जगुः ॥ ८३८ ॥
 चिरार्जितानि ज्ञ्यांसि प्रबलान्यपि तद्दृष्ट्वात् । कर्माणि निर्जरन्त्येव योगिनो ध्यानशाखिनः ॥ ८३९ ॥
 यथैवोपचितो दोषैः शोषमायाति लंघनात् । तथैत्र तपसा कर्म क्षीयते पूर्वसंचितम् ॥ ८४० ॥
 यथा वा मेघसंघाताः प्रचंरुपवनैर्हताः । इतस्ततो विशीर्यन्ते कर्माणि तपसा तथा ॥ ८४१ ॥
 प्रतिद्वेषं प्रजवंत्यावपि संवरनिर्जरे । प्रकृष्येते यदा मोहं प्रसुवाते तदा ध्रुवम् ॥ ८४२ ॥
 निर्जरां निर्जरां कुर्वन्तपोऽग्निर्विधैरपि । सर्वकर्मविनिर्मोहं मोक्षमामोति शुद्धधीः ॥ ८४३ ॥
 एवं देशनया ननुर्बहवः प्रात्रजन् जनाः । सम्यक्त्वं प्रतिपेदाते बलत्रचहरी पुनः ॥ ८४४ ॥
 पूर्णायामादिपौरुष्यां व्यसृजद्देशनां विभुः । त्रिष्टुपुंजिश्चानिन्ये चतुःप्रस्थमितो बलिः ॥ ८४५ ॥
 स्वाम्यत्रे तत्र चोद्दिष्टः सोऽग्राह्यर्धं सुरैः पतन् । शेषस्य पतितस्यार्धं राज्ञान्यदितरैर्जनैः ॥ ८४६ ॥
 निर्गत्य चोत्तरघारा मध्यवप्रनिवेशिते । स्वाम्यंघ्रिपीठाध्यासीनो विदधे धर्मदेशनाम् ॥ ८४७ ॥
 षट्सप्ततिगाणधरामणीगोचुत्रस्ततः । स्वाम्यंघ्रिपीठाध्यासीनो विदधे धर्मदेशनाम् ॥ ८४८ ॥
 क्षीडपि द्वितीयपौरुष्यां व्यसृजद्देशनाम् । स्वं स्वं स्थानं ययुः सर्वेऽपीन्द्रोपेन्द्रबलादयः ॥ ८४९ ॥
 ततः स्थानात् प्रयुरपि प्रत्नाकरश्वापरः । ज्ञानालोकं वितन्वानो विजहार महीतलम् ॥ ८५० ॥

१ आभ्यंतरेऽपि ध्यानस्य श्रेष्ठत्वम् । २ शरीरस्य रोगः । ३ निर्गता जरा यस्यास्ताम् । ४ 'गोक्षुमेन विष्टयायां देशनायां क्षणेन च ' इति पाठः क्वचित् । ५ ज्ञानप्रकाशम् ।

साधूनां चतुरशीतिसहस्राणि महात्मनाम् । लक्ष्मेकं च साध्वीनां सहस्रत्रयसंयुतम् ॥ ७१२ ॥
 चतुर्दशपूर्वचृतां त्रयोदश शतानि तु । षट्सहस्रयवधिमतां मनःपर्यधिणामपि ॥ ७१३ ॥
 सार्धानि षट्सहस्राणि केवलज्ञानशालिनाम् । जातवैक्रियलब्धीनामेकादशसहस्रयश्च ॥ ७१४ ॥
 पंचैव च सहस्राणि वादलब्धिमतां पुनः । लक्ष्म्यं श्रावकाणां सहस्रा नवसप्ततिः ॥ ७१५ ॥
 अष्टाचत्वारिंशता च सहस्रैरधिकानि तु । चत्वारि लक्षाणि तथा श्राविकाणां शुजात्मनाम् ॥ ७१६ ॥
 आकेवलान् विमासो नवर्षलक्षैकविंशतिम् । महीं विहरतो जज्ञे परिवारः प्रचोरयम् ॥ ७१७ ॥
 मोक्षकालं विदित्वा स्वं प्रभुः संसेतमेत्य च । समं मुनिसहस्रेणानशनं प्रत्यपद्यत ॥ ७१८ ॥
 मासमेकं तथा स्थित्वा शैलेशीघ्यानमास्थितः । नैत्रःकृष्णतृतीयायां धनिष्ठास्थे निशाकरे ॥ ७१९ ॥
 अनंतदर्शनज्ञानवीर्यानंदमयात्मकः । समं तैर्मुनिभिः प्राप जगवान् परमं पदम् ॥ ७२० ॥
 कौमारो स्वामिनो वर्षलक्षाणामेकविंशतिः । विचत्वारिंशदब्दानां लक्षाण्यवनिपालने ॥ ७२१ ॥
 प्रब्रज्यापालने वर्षलक्षाणामेकविंशतिः । इत्यायुश्चतुरशीतिवर्षलक्षाण्यजायत ॥ ७२२ ॥
 पञ्चविंशतिसहस्राग्रवर्षर्षट्षलक्षैः । अब्धिशतेन चोनाया अब्धिकोटेर्ब्व्यतिक्रमे ॥ ७२३ ॥
 श्रीमच्छीतलनाथस्य मोक्षकालादनन्तरम् । श्रेयांसस्वामिनो जज्ञे निर्वाणगमनोत्सवः ॥ ७२४ ॥
 ॥ युग्मम् ॥

चक्रे निर्वाणकव्याणं सैगीर्वाणैः पुरंदरैः । महतामन्तकालोऽपि र्वैषेणे न पुनः शूचे ॥ ७२५ ॥

१ भावणस्य कृष्णतृतीयायाम् । २ सदेवैः । ३ उत्सवाय । ४ शोकाय ।

षात्रिंशतान्तःपुरस्त्रीसहस्रैर्विलसन् सुखम् । त्रिपृष्ठोऽपि ततः स्वायुः कियदभ्यलवाहयत् ॥ ८६६ ॥
 स्वयंप्रचायां जज्ञाते शार्ङ्गपाणेरुजौ सुतौ । ज्येष्ठः श्रीविजयो नाम कनिष्ठो विजयाह्वयः ॥ ८६७ ॥
 रतिसागरमग्नस्य त्रिपृष्ठस्यान्यदान्तिके । आजगमुर्गायनाः केऽपि सौख्यर्यादतिकिन्नराः ॥ ८६८ ॥
 गायन्तस्तेऽतिमधुररागवैविध्यबंधुरम् । हृषीकेशस्य हृदयं जह्नुः सर्वकत्वानिधेः ॥ ८६९ ॥
 सदा त्रिपृष्ठः पार्श्वस्थांश्चक्रे गीतगुणेन तान् । रञ्जयन्त्येऽपि गीतेन किं पुनस्तद्धिदग्रणीः ॥ ८७० ॥
 अन्यदा तु विजावर्यां विष्णोस्तद्वपे निषेदुपः । तैस्तारं गातुमारेन्ने गंधर्वैरिव वज्रिणः ॥ ८७१ ॥
 तज्जीताक्षिसहृदयः करीवाथ जनार्दनः । एकं वारस्थितं शय्यापालमेवं समादिशत् ॥ ८७२ ॥
 निज्जायमाणेष्वस्मासु गायतो गायनानमून् । विसृजेस्त्वं वृथायासः स्वामिन्यनवधायके ॥ ८७३ ॥
 तश्चेति प्रतिपेदे स शय्यापालः प्रज्जोर्वचः । शार्ङ्गिणोऽपि क्षणाञ्चिद्वा मुञ्जयामास लोचने ॥ ८७४ ॥
 शय्यापालोऽपि तान् गीतलोचाविसृजति स्म न । विषयाक्षिप्तमनसां गँदोक्षि स्वामिशासनम् ॥ ८७५ ॥
 यामिन्याः पश्चिमे यामे प्रबुद्धोऽधोद्वजस्ततः । तथैव गायतोऽश्रौपीत्तानक्षीणैकदस्वरान् ॥ ८७६ ॥
 किं विसृष्टास्त्वया नामी स्पष्टकष्टास्तपस्विनः । इति पृष्टस्त्रिपृष्ठेन शय्यापालोऽन्नवीदिदम् ॥ ८७७ ॥
 अमीपामेव गीतेन व्याक्षिप्तहृदयः प्रज्जो । व्यस्त्रादं गायनान्नैतान् व्यस्मार्पे स्वामिशासनम् ॥ ८७८ ॥
 ततः प्रकुपितः सद्यः कृत्वा चार्कारसंवरम् । प्रातरर्कं इव प्राचीं सन्नामध्यास्त केशवः ॥ ८७९ ॥

१ गायकाः । २ सुस्वरत्नेन । ३ स्वारेण स्थितस्तम् । ४ नश्यत् । ५ शधीणः कलो मधुरः सरो येषां तान् ।
 ६ आकारगोपनम् ।

तत्र स्मृत्वा निशावृत्तं शय्यापालं प्रदर्श्य तम् । आरक्षपुरुषानेवं समादिक्षदधोक्षजः ॥ ८८० ॥
 अमुष्य प्रियगीतस्य कार्णयोः क्षिप्यतां ध्रुवम् । तप्तं त्रपु च ताम्रं च दीपः कर्णकृतो ह्ययम् ॥ ८८१ ॥
 शय्यापालं तमेकान्ते तेऽपि नीत्वा तथा व्यधुः । दुर्लभ्यं शासनं ह्युग्रशासनानां महीशुजाम् ॥ ८८२ ॥
 शय्यापालोऽपि पंचत्वं प्राप वेदनया तथा । दुर्विपाकं वेदनीयकर्मावभाच्च शार्ङ्गश्रुत् ॥ ८८३ ॥
 नित्यं विषयसंसक्तो राज्यमूर्होपरायणः । स्वदोर्वलावलेपेन तृणाय गणयद्भुगत् ॥ ८८४ ॥
 प्राणतिपाते निःशंको महारंजपरिश्रहः । क्रूरेणाध्यवसायेन शीर्णसम्यक्त्वच्रूषणः ॥ ८८५ ॥
 नारकायुर्निबध्याब्दद्वाराशीतिं चतुर्युताम् । अतीत्यायुस्त्रिष्टोऽगात्सप्तमीं नरकावनिम् ॥ ८८६ ॥
 तत्रावासे प्रतिष्ठाने पंचधन्वशतोन्नतः । त्रयस्त्रिंशत्सागरायुः सोऽपश्यत् कर्मणां फलम् ॥ ८८७ ॥
 त्रिष्टस्याब्दसहस्राः कौमारे पंचविंशतिः । तावन्तो मण्डलीकत्वेऽब्दसहस्रं च दिग्जये ॥ ८८८ ॥
 त्र्यशीतिवर्षलक्ष्येकोनपंचाशत्सहस्रयुक् । राज्ये चेति चतुरशीत्यब्दद्वयायुषो मितिः ॥ ८८९ ॥
 अथाचलोऽपि शोकेन त्रातृपंचत्वजन्मना । पराबन्धूवे सद्यः स्वर्चानुना त्रानुमानिव ॥ ८९० ॥
 विवेकयग्यविवेकीव त्रातृस्नेहवशादद्य । करुणस्वरमित्युच्चैर्विललाप हृदायुधः ॥ ८९१ ॥
 जत्तिष्ठ बंधो निर्बंधः कोऽयं शयनकर्मणि । अदृष्टपूर्वमालस्यं किं नृसिंहस्य तेऽधुना ॥ ८९२ ॥
 धारि नृपतयः सर्वे त्वत्पादान् ब्रह्मुत्सुकाः । अदर्शनाद्वाप्रसादस्तेषु युक्तस्तपस्विषु ॥ ८९३ ॥
 क्रीरुयापि न ते मौनमियद्वांधव युज्यते । श्रृज्यते हृदयं त्ववाकृत्सुधासारं विना मम ॥ ८९४ ॥

१ मानम् । २ राहुणा । ३ आग्रहः । ४ दक्षते ।

महोत्साहस्य सततं गुरुचक्रस्य वत्स ते । निजा च मदवज्ञा च न संभवति सर्वथा ॥ ८९५ ॥
 हा हतोऽस्युग्रविधिना किमापतितमस्य मे । इति क्रंदन् महीपृष्ठे मुशाली मूर्धितोऽपतत् ॥ ८९६ ॥
 लब्धसंज्ञः क्षणेनापि समुत्थाय च लांगली । हा त्रातत्रार्तितिर्युच्चैः क्रंदन्नकेऽग्रहीक्षरिम् ॥ ८९७ ॥
 वृक्षैः प्रबोधितः सोऽग्र धैर्यमालंब्य च क्षणम् । अनुजस्यांगसंस्कारादिकं कर्म समापयत् ॥ ८९८ ॥
 कृतौर्ध्वदेहिको त्रातुः स्मरणेन मुहुर्मुहुः । मुमोच लोचनैर्वारि श्रावणांशोदवद्वलः ॥ ८९९ ॥
 महादव्यामिवोद्याने इमशानइव वेश्मनि । गृह्णोतःस्विव क्रीडासरःस्रोतस्विनीष्वपि ॥ ९०० ॥
 अपि बंधुसमाजेषु वैरिवृद्धेऽधिवा निशम् । न रतिं बलत्रजोऽगाददृपवारिणि मत्स्यवत् ॥ ९०१ ॥
 युग्मम् ।

श्रेयांसस्वामिपादानां स्मरन् श्रेयस्करां गिरम् । संसारासारतां ध्यायन् विषयेभ्यः पराङ्मुखः ॥ ९०२ ॥
 स्वजनानामुपरोधात् स्थित्वाहानि च कानिचित् । ययौ बलो धर्मघोषाचार्यपादांतमन्यदा ॥ ९०३ ॥
 युग्मम् ॥

शुश्राव देशनां तस्मादर्हृषागनुवादिनीम् । विशेषाद्भवनिर्वैदमाससाद तथा बलः ॥ ९०४ ॥
 सद्यो जग्राह दीक्षां च तत्पादान्ते स शुद्धधीः । अनुष्ठाने प्रवर्तते ज्ञात्वा खलु महाशयाः ॥ ९०५ ॥
 स सम्यक् पालयन्मूलगुणोत्तरगुणान् गुणी । सर्वत्र समतां विज्रत् सहमानः परीषहान् ॥ ९०६ ॥

१ गृहस्य जलनिर्गममांगंधिव । २ आग्रहात् । ३ संसारे वैराग्यम् ।

वायुस्त्रिवाप्रतिबन्धो रुजंगमस्रैकदृक् । कंचित् कालं विजहार ग्रामाकरपुरादिषु ॥ ९०७ ॥

अथाब्ददद्यात्प्रतिवाह्य पंचाशीतिं निसर्गामलचित्तवृत्तिः ।

कर्माणि सर्वोत्थपि श्रतयित्वा प्राणचक्षुः सिद्धिपदे निवासम् ॥ ९०८ ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचिते त्रिपट्टिशालाकापुरुर्यचरिते महाकाव्ये

चतुर्थे पर्वणि श्रीश्रेयांसजिनत्रिपुष्टाचलाश्वभ्रीविवर्णनो नाम

प्रथमः सर्गः संपूर्णः ।

द्वितीयः सर्गः ।

श्रीवासुपूज्यचरित्रम् ।

नमः श्रीवासुपूज्याय विश्वपूज्याय तायित्ने । इन्द्रोपेन्द्रकिरीटाग्रघृष्टांघ्रिनखपंकये ॥ १ ॥
 अर्हत्तमिव रूपस्थध्यानस्थो विश्वपावनम् । वक्ष्यामि तस्य चरितं चंद्रादप्यतिनिर्मलम् ॥ २ ॥
 पुष्करवरद्वीपार्धे प्राग्विदेहविभूषणे । विजये मंगलावत्यामस्ति पू रत्नरंचया ॥ ३ ॥
 तस्यां पद्मोत्तरो नाम विश्वपद्मोत्तरः सदा । बभूव राजा रजनीरौजराजैव बह्वन्नः ॥ ४ ॥
 अधारयन्मनसि स जैनं शासनमुज्वलम् । तैदीयमिव राजानो नित्यं शिरसि ऋक्तितः ॥ ५ ॥
 तस्य लक्ष्मीश्च कीर्तिश्च गुणनामेकवेदमनः । युग्मजातेष्व ऋशं बभूधाते सहैव हि ॥ ६ ॥
 पृथ्वीं संमुञ्जसंव्यानां पृथ्वीपतिशिरोमणिः । परिखामेखलामेकपुरीमिव शशास सः ॥ ७ ॥
 चंपलाचपला लक्ष्मीर्वयोवज्ज्वरं वपुः । पद्मदलाग्रोदंबिंडुवच्च पुण्यं विनश्वरम् ॥ ८ ॥
 विश्वेपिणो बंधवोऽपि मार्गसंपृक्तपांशवत् । इत्यजस्रं जावयन् स ऋवैराग्रयमासदत् ॥ ए ॥
 ॥ युग्मम् ॥

वज्रनाजगुरोः पादमूले गत्वा महामनाः । अन्येद्युराददे दीक्षां मुक्तिश्रीप्राप्तिदूतिकाम् ॥ १० ॥

१ रक्षकाय । २ समग्रलक्ष्म्याऽधिकः । ३ “जानिवज्जनवह्मभः ” इति पाठान्तरम् । ४ तस्य राज्ञः शासनमन्ये राजानो यथा तथा
 स जैनं शासनम् । ५ समुद्र एव संव्यानं वस्त्रं यस्यास्ताम् । ६ चपलेव विद्युदिव चपला चंचला । ७ पद्मपत्राग्रे जलबिंडुवत् ।
 ८ सौन्दर्यम् । ९ वियोगिनः ।

अर्हन्नक्त्यादिनिशैलैः स्थानकैः कैश्चिदुज्ज्वलैः । सुधीरुपार्जयामास तीर्थकृन्नाम कर्म सः ॥ ११ ॥
 खड्गधारातिनिशितं पालयित्वा चिरं व्रतम् । विपद्याच्छूत् सुरः कदपे प्राणताख्ये महद्भिकः ॥ १२ ॥
 इतश्च जंबूद्वीपस्य अरतार्धेऽत्र दक्षिणे । पुर्यस्ति नाम्ना चंपेति चंपकोत्तंसवद्भुवः ॥ १३ ॥
 तत्र चैत्येषु रत्नाश्मन्त्रित्तु प्रतिबिंबितः । वैक्रियाणीव रूपाणि धारयन् लक्ष्यते जनः ॥ १४ ॥
 चंज्राश्मबद्धैः सोपानैर्निशि निस्संदिवारिचिः । तत्र स्वयंजलाः क्रीडादीर्घिकाः प्रतिमंदिस्म् ॥ १५ ॥
 सङ्खूपधूमवह्नीचिर्वासागराणि तत्र च । पातालजवनानीवोरगीचिर्जात्यनेकशः ॥ १६ ॥
 क्रीडत्पुरवधूकानि तत्र क्रीडासरांसि च । निर्यदप्सरसः क्षीरोद्धेर्धति वित्रमम् ॥ १७ ॥
 वीलयया षड्जवहला गायन्त्यः षड्जैकैशिकीम् । जवन्ति केकिकेकानां तत्र संवादिकाः स्त्रियः ॥ १८ ॥
 तांबूलीवीटकचूतो ज्ञाति तत्रेभ्यवेश्मसु । नार्योऽध्यापयितुं हस्तन्यस्तक्रीडाशुकाड्व ॥ १९ ॥
 तत्रासीघासवध्वौजसा वसुरिव त्विषा । वसुपूज्य इतीद्वाकुवंश्यो वसुमतीपतिः ॥ २० ॥
 स कुर्वन् गर्जितमिव याचकाहानडिम्भिः । पृथिवीं ग्रीणयामास धनैर्वोञ्जिरिवांबुदः ॥ २१ ॥
 विचेरुः क्रीडया पृथ्व्यां तस्यानीकान्यनेकशः । न पुनर्दिग्जयकृते प्रतापाक्रान्तविद्विषः ॥ २२ ॥
 दुष्टानां शासके तस्मिन्नाज्ञासारे महीचुलि । दस्युनाम नामकानिष्वहश्यत जनेषु न ॥ २३ ॥

१ स्वयं जलं यासु ताः स्वतःसिद्धजला इत्यर्थः । २ षड्जः संगीतशास्त्रोक्तस्वरविशेषस्तेन बहलाः । ३ तन्नाम्नी गीतिम् ।
 ४ स्पर्धाकारिण्यः । ५ सूर्यः । ६ शब्दकोशेषु ।

सुमेरवमराधीशोऽतिपांडुकंबलां शिलां । गत्वा सिंहासन उपाविद्यदंकाहितप्रभुः ॥ ३७ ॥
 अथाच्युतप्रचृतयस्त्रिषष्टिरपि वासवाः । स्वामिनं स्नपयामासुः कुंजैस्तीर्थपयोच्रुतैः ॥ ३८ ॥
 ईशानकदपाधिपतेरंके जिनपतिं ततः । शक्रो निवेशयामास स्वकीय इव चेतसि ॥ ४० ॥
 जिनेन्द्रस्य चतसृषु ककुषु स्फाटिकान् वृषान् । चतुरो ऋक्तिचतुरो विचकार पुरंदरः ॥ ४१ ॥
 तद्विषाणोत्थितैस्तोयैः स्नपयामास स प्रभुम् । अन्येन्द्रस्नपनविधिवैवद्यष्ट्यविचक्षणः ॥ ४२ ॥
 उक्ष्णस्तानुपसंहृत्य स्वामिनोऽङ्गं प्रमृज्य च । विलिंपति स्म गोशीर्षचंदनेन दिवस्पतिः ॥ ४३ ॥
 दिव्यैर्विचूषणैर्वस्त्रैर्यज्य कुसुमैरपि । रचितारात्रिको नाथमस्तवीदिति वासवः ॥ ४४ ॥
 चक्रिणां नैव चक्रेण न चक्रेणार्धचक्रिणाम् । न चेशानस्य शूलेन न वज्रेण ममापि वा ॥ ४५ ॥
 न चास्त्रैरपरेन्द्राणां यानि ज्ञेयानि जातुचित् । तानि कर्माणि जिद्यंते दर्शनेनापि नाथ ते ॥ ४६ ॥
 नैव क्षीरोदवेद्याचिर्न प्रचात्रिः क्षपापतेः । नैव वारिधरासारैर्न च गोशीर्षचंदनैः ॥ ४७ ॥
 न वा निरंतरै रंजैरामैः शाम्यंति ये खलु । सर्वे ते दुःखसंतापाः शीर्यन्ते दर्शनेन ते ॥ ४८ ॥
 न ये नानाविधैः काशैश्चूर्णैश्च विविधैर्न ये । न च प्राज्यैः प्रलेपैर्धै न च ये शस्त्रकर्मभिः ॥ ४९ ॥
 न च मंत्रप्रयोगैर्धै लिद्यंते जातु देहिनाम् । आमयास्ते प्रलीयन्ते दर्शनेनापि ते प्रजो ॥ ५० ॥
 खेदवृत्त्वा यदि वानहृषमहृषमेतद्भवीम्यहम् । यत्किंचिदप्यसाध्यं तत् साध्यते दर्शनेन ते ॥ ५१ ॥
 त्वदर्शनस्यास्य फलमिह्याम्येतज्जगत्पते । ऋषो ऋयः संप्रतीव ऋवद्दर्शनमस्तु मे ॥ ५२ ॥

एवं जिनपतिं स्तुत्वा गृहीत्वा च दिवस्पतिः । गत्वा पार्श्वं जयादेव्या मुमोच प्रणनाम च ॥ ५३ ॥
 एवं जिनपतिं स्तुत्वा गृहीत्वा च दिवस्पतिः । ततो द्यां प्रययौ शक्रो मेरुतोऽन्ये तु वासवाः ॥ ५४ ॥
 हत्वापस्वापनीं देव्यास्तच्चार्हात्प्रतिरूपकम् । ततो द्यां प्रययौ शक्रो मेरुतोऽन्ये तु वासवाः ॥ ५५ ॥
 उत्सवं वसुपूज्योऽपि चक्रे सूर्यं श्वोदयम् । चेतांसि कमलानीव जगतोऽपि विकासयन् ॥ ५६ ॥
 वसुपूज्यजयादेव्यौ वासुपूज्य इति स्वयम् । यथार्थं नाम चक्रते शुभ्रेऽहनि जगतपतेः ॥ ५७ ॥
 शक्रसंक्रमितांगुष्ठसुधया स्वाम्यवर्धत । धान्योऽन्यकर्मत्रिर्धात्र्योऽर्हतां न स्तन्यदा यतः ॥ ५८ ॥
 पंचत्रिर्वासवादिष्टधात्रीभिः परमेश्वरः । नायावत् संहयात्रीत्रिर्द्वौड्यमानो व्यवर्धत ॥ ५९ ॥
 रत्नस्वर्णमथैर्दिव्यैः कदाचिदपि गेन्दुकैः । शंकुलात्रिर्वज्ररत्नसंकुलाभिः कदाचन ॥ ६० ॥
 कदाचिच्च त्रैमरकैर्त्राभिर्त्रिमैरैरिव । कदाप्यामलकीवृक्षारोहणैः सपणं मिश्रः ॥ ६१ ॥
 कदाचिद्वेगयानेनाऽन्तर्धानेन कदाचन । कदाचित् फालदानेन कदाप्युत्पतनेन च ॥ ६२ ॥
 कदाचिद्वारितरणैः सिंहनादैः कदाचन । कदाचिन्मुष्टियुञ्जेन नियुञ्जेन कदाचन ॥ ६३ ॥
 आगतैः सवयोञ्ज्य देवासुरकुमारकैः । बाढ्योचितं प्रभुः क्रीडन् व्यत्यलंघिष्ट शैशवम् ॥ ६४ ॥
 पंचभिः कुलकम् ।

स सप्ततिधनुस्तुंगः सर्वलक्षणलक्षितः । मृगीदृशां संवेननं प्रपेदे यौवनं प्रभुः ॥ ६५ ॥
 वसुपूज्यजयादेव्यौ वात्सल्यादपरेऽहनि । इत्युच्चाते वासुपूज्यं प्रवसौख्यपराङ्मुखम् ॥ ६६ ॥
 जातेनापि त्वयास्माकं जगतश्च मनोरथाः । पूर्णास्तथापि वदयामः कस्तप्येदमृतस्य हि ॥ ६६ ॥

१ सहचारिणीभिः । २ वज्ररत्नलक्षिताभिः । ३ त्रामिभिर्मगणशीलैः त्रमरकैः क्रीडासाधनविशेषैः । ४ बाहुयुञ्जेन । ५ वशीकरणम् ।

मध्यदेशे वत्सदेशे गौडेषु मगधेषु च । कोसलेषु तोसलेषु तथा प्राग्य्योतिषेष्वपि ॥ ६७ ॥
 नेपादेषु विदेहेषु कलिंगेषूकलेषु च । पुण्ड्रेषु तामलिसेषु मूलेषु मलयेष्वपि ॥ ६८ ॥
 मुजरेषु महवर्तेषु च ब्रह्मोत्तरेषु च । अपरेष्वपि देशेषु पूर्वाशाच्छूषणेष्वपि ॥ ६९ ॥
 डाहलेषु दशाणेषु विदर्भेष्वश्मकेषु च । कुंतलेषु महाराष्ट्रेष्वंधेषु मुरलेषु च ॥ ७० ॥
 कथकैशिकसूर्पाकरलज्जामिलेषु च । पांड्यदण्डकचौकेषु नाशिक्य कौकणेषु च ॥ ७१ ॥
 कौवेरवानवासेषु कोह्लाद्रौ सिंहलेषु च । अपरेष्वपि देशेषु दक्षिणाशाविवर्तिषु ॥ ७२ ॥
 अपरेष्वपि राष्ट्रेषु सुराष्ट्रत्रिवणेषु च । दशेरकेष्वर्बुदेषु कहेष्वावर्तकेषु च ॥ ७३ ॥
 तथा ब्राह्मणवाहेषु यवनेष्वथ सिंधुषु । अपरेष्वपि राष्ट्रेषु पश्चिमामध्यवर्तिषु ॥ ७४ ॥
 शककेकयवोक्काणहूणवानानायुजेषु च । पंचालेषु कुलूतेषु तथा कश्मीरकेष्वपि ॥ ७५ ॥
 कंबोजेषु वाह्द्रीकेषु जांगलेषु कुरुष्वथ । कौबेरीवर्तिषु तथा मंडलेष्वपरेष्वपि ॥ ७६ ॥
 याम्यार्धचरतद्वेन्नसीमसेतुनित्रे गिरौ । वैताढ्येऽप्युच्यश्रेण्योर्नानाजनपदेषु च ॥ ७७ ॥
 कुलीनाः कृतिनः शूरा महाकोशा यशस्विनः । चतुरंगबलोपेताः प्रजापालनविश्रुताः ॥ ७८ ॥
 निःकलंकाः सत्यसंधा नित्यं धर्मेऽनुरागिणः । नरेन्द्राः खेचरेन्द्राश्च ये केचिदिह तेऽधुना ॥ ७९ ॥
 तुभ्यं दातुं निजाः कन्या महाप्राचृतपाणिनिः । अश्रांतं प्रेषितैर्दूतैः प्रार्थयन्ते कुमार नः ॥ ८० ॥
 ॥ चतुर्दशभिः कुलकम् ॥
 तेषामस्माकमप्युच्चैः पूर्यतां तन्मनोरथः । तव तत्कन्यकानां च विवाहोत्सवदर्शनात् ॥ ८१ ॥

गृह्यतां राज्यमप्येतत्कुलक्रमसमागतम् । वाङ्केऽस्माकमुचितं व्रतादानमतः परम् ॥ ७३ ॥
 वासुपूज्यकुमारोऽपि व्याजहारेति सस्मितम् । जवतां युक्तमैवैतत् पुत्रप्रेमोचितं वचः ॥ ७३ ॥
 परं संसारकांतरे त्रामंत्राममसावहम् । सार्धवाहबलीवर्दश्व खिन्नोऽस्मि संप्रति ॥ ७४ ॥
 कुत्र कुत्र न वा देशे कुत्र कुत्र पुरे न वा । कुत्र कुत्र न वा ग्रामे कुत्र कुत्राकरे न वा ॥ ७५ ॥
 कुत्र कुत्र न वाटव्यां कुत्र कुत्र गिरौ न वा । कुत्र कुत्र न वा नद्यां कुत्र कुत्र नदे न वा ॥ ७६ ॥
 कुत्र कुत्र न वा द्वीपे कुत्र कुत्राण्वे न वा । नानारूपपरावर्तैरन्तकालमत्रमम् ॥ ७७ ॥
 एष भेत्स्यामि संसारं नानायोनित्रमास्पदम् । श्रलं कन्योघाहराज्यैः संसारतरुदोहद्वैः ॥ ७७ ॥
 प्रव्रज्याकेवलज्ञाननिर्वाणगमनैरपि । जन्मनेवोत्सवो ज्ञावी तातस्य जगतोऽपि च ॥ ७८ ॥
 वसुपूज्यनृपोऽप्येवमन्यधात्साम्नलोचनः । जवन्तं हंत जानामि संसारतरणोत्सुकम् ॥ ७९ ॥
 इदं जन्म पारमिव जवांज्रोधेस्त्वमासदः । ज्ञातं तैस्तैर्महास्वमैस्तीर्थकृज्जन्मसूचकैः ॥ ८० ॥
 असंशयं त्वया तीर्ण एवैष जवसागरः । दीक्षाकेवलनिर्वाणोत्सवाश्च खलु ज्ञाविनः ॥ ८१ ॥
 अश्वान्तरोत्सवमिमं किं तु वाञ्छामि तावकम् । अप्यस्मत्पूर्वपुरुषैर्मुमुक्षुञ्चिरनुष्ठितम् ॥ ८२ ॥
 तथा हीद्वानुवंशादिर्जगवानृषजध्वजः । सुसंगलां सुनदां चोपयेमे पितृशासनात् ॥ ८३ ॥
 पितुरेवाज्ञया राज्यं ससर्जापालयच्च सः । जोगांश्च युक्त्वा समये प्रव्रज्यां समुपाददे ॥ ८४ ॥
 पंश्चादप्यात्तया मोहं दीक्षया प्राप स प्रभुः । मोक्षो ग्रामइवासन्नः सुप्रापस्त्वाहशां खलु ॥ ८५ ॥

अन्येऽप्यजितनाथाद्याः श्रेयांसान्ताः पितुर्गिरा । उदूडुरूडुश्च महीं ततो मोक्षमसाधयन् ॥ ९७ ॥
 प्रवानपि करोत्वेवं पूर्वाननुकरोतु च । विवाहराज्यवहनदीक्षानिर्वाणसाधनैः ॥ ९८ ॥
 वासुपूज्यकुमारोऽपि सप्रश्रयमन्नापत । तात ज्ञातास्मि पूर्वेषां सर्वेषां चरितान्यहम् ॥ ९९ ॥
 किं त्वत्र संसारपथे न हि केनापि कस्यचित् । स्वकुलेऽन्यकुले वापि कर्मसादृश्यमीदृयते ॥ १०० ॥
 सावशेषाणि कर्माणि तेषां जोगफलानि हि । तत्तानि चिच्छिद्युन्नोर्गैस्ते ज्ञानत्रयधारिणः ॥ १०१ ॥
 न मे जोगफलं कर्म किंचिदप्यवशिष्यते । मोक्षैप्रत्यूहचूतं तन्नैवमादेष्टुमर्हथ ॥ १०२ ॥
 मद्धिनैमिः पार्श्वं इति ज्ञाविनोऽपि त्रयो जिनाः । अकृतोवाहसान्नाज्याः प्रव्रजिष्यंति मुक्तये ॥ १०३ ॥
 श्रीवीरश्चरमश्चार्हन्नीषद्भ्रगेयेन कर्मणा । कृतोवाहोऽकृतराज्यः प्रव्रजिष्यति सेत्स्यति ॥ १०४ ॥
 ततश्च कर्मवैचित्र्यात् पन्था नैकोऽर्हतामपि । विचार्येत्यनुजानीथ मा चूत प्रेमकातराः ॥ १०५ ॥
 एवं प्रबोध्य पितरौ वर्षलक्षेषु जन्मतः । गतेष्वद्यादशस्वीशो जज्ञे दीक्षार्थमुत्सुकः ॥ १०६ ॥
 ज्ञात्वा चासनकंपेन स्वामिदीक्षाद्वयं दृष्ट्वात् । ब्रह्मलोकादुपाजग्मुस्तत्र लौकांतिकामराः ॥ १०७ ॥
 ते त्रिः प्रदक्षिणीकृत्य प्राण्मय च जगज्जुरुम् । इति विज्ञपयामासुः स्वामिंस्तीर्थं प्रवर्तय ॥ १०८ ॥
 एवं विज्ञाप्य यौतेषु तेषु कल्पं निजं पुनः । अदत्त वार्षिकं दानमवदानपरः प्रभुः ॥ १०९ ॥
 तदानन्तेऽन्येत्य दीक्षाजिषेकोत्सवमीशितुः । इन्द्राश्चक्रुः प्रावृडंत इन्द्रोत्सवमिव प्रजाः ॥ ११० ॥
 ततश्च पृथिवीं नाम सुरासुरनरैः कृताम् । समारुरोह शिबिकां सिंहासनविचूषिताम् ॥ १११ ॥

१ परिणयन्ति स्म । २ वहन्ति स्म । ३ मोक्षे विभ्रभूतम् । ४ सिद्धिं गमिष्यति । ५ गतेषु । ६ अनुग्रहतत्परः ।

॥ १११ ॥

॥ ११२ ॥

॥ ११३ ॥

॥ ११४ ॥

॥ ११५ ॥

॥ ११६ ॥

॥ ११७ ॥

॥ ११८ ॥

॥ ११९ ॥

॥ १२० ॥

॥ १२१ ॥

॥ १२२ ॥

॥ १२३ ॥

॥ १२४ ॥

॥ १२५ ॥

॥ १२६ ॥

॥ १२७ ॥

॥ १२८ ॥

॥ १२९ ॥

तत्रांघ्रिपीठन्यस्तांघ्रिर्मणिं सिंहासनस्थितः । राजहंसश्च स्वर्णानोरुहोत्संगमास्थितः ॥ १११ ॥

कैश्चिदग्रस्थितैः स्वस्वरास्त्रोद्घालनलादसैः । दिव्यह्रन्नकरैः कैश्चित् कैश्चिन्नामरधारिभिः ॥ ११२ ॥

कैश्चिदग्रस्थितैः कैश्चित् कैश्चिन्नामरधारिभिः । पुष्पदामधरैः कैश्चिद्घासवैः परिवारितः ॥ ११३ ॥

तालवृत्तधरैः कैश्चित् कैश्चिन्नामरधारिभिः । विहारगृहमित्युच्चैर्यथावथ वनोत्तमम् ॥ ११४ ॥

अमरैरसुरैर्मलैः सेव्यमानो जगत्पतिः । विहारगृहमित्युच्चैर्यथावथ वनोत्तमम् ॥ ११५ ॥

चूतान्कुरास्वादहृष्टैः परपुष्टैः कलस्वनैः । प्रस्तूयमानस्तवनश्च त्रक्तिकर्षतः ॥ ११६ ॥

अनिर्वादीवनस्तकुसुमस्तबकहृत्वात् । प्रदीयमानार्घ्यश्च प्रैत्यग्राशोकपादपैः ॥ ११७ ॥

उज्ज्वलचंपकाशोकमकरंदारपदेशतः । पादाचीयैर्ढौक्यमानपाद्योदकश्वामरैः ॥ ११८ ॥

उज्ज्वलचंपकाशोकमकरंदारपदेशतः । पादाचीयैर्ढौक्यमानपाद्योदकश्वामरैः ॥ ११९ ॥

उज्ज्वलचंपकाशोकमकरंदारपदेशतः । पादाचीयैर्ढौक्यमानपाद्योदकश्वामरैः ॥ १२० ॥

उज्ज्वलचंपकाशोकमकरंदारपदेशतः । पादाचीयैर्ढौक्यमानपाद्योदकश्वामरैः ॥ १२१ ॥

उज्ज्वलचंपकाशोकमकरंदारपदेशतः । पादाचीयैर्ढौक्यमानपाद्योदकश्वामरैः ॥ १२२ ॥

उज्ज्वलचंपकाशोकमकरंदारपदेशतः । पादाचीयैर्ढौक्यमानपाद्योदकश्वामरैः ॥ १२३ ॥

उज्ज्वलचंपकाशोकमकरंदारपदेशतः । पादाचीयैर्ढौक्यमानपाद्योदकश्वामरैः ॥ १२४ ॥

उज्ज्वलचंपकाशोकमकरंदारपदेशतः । पादाचीयैर्ढौक्यमानपाद्योदकश्वामरैः ॥ १२५ ॥

उज्ज्वलचंपकाशोकमकरंदारपदेशतः । पादाचीयैर्ढौक्यमानपाद्योदकश्वामरैः ॥ १२६ ॥

शोभाविशेषं जनयैद्भ्यतापादपवीरुधाम् । प्रविवेश तद्दधानं स्वामी मधुरिवापरः ॥ १२३ ॥

शोभाविशेषं जनयैद्भ्यतापादपवीरुधाम् । प्रविवेश तद्दधानं स्वामी मधुरिवापरः ॥ १२४ ॥

शोभाविशेषं जनयैद्भ्यतापादपवीरुधाम् । प्रविवेश तद्दधानं स्वामी मधुरिवापरः ॥ १२५ ॥

शोभाविशेषं जनयैद्भ्यतापादपवीरुधाम् । प्रविवेश तद्दधानं स्वामी मधुरिवापरः ॥ १२६ ॥

शोभाविशेषं जनयैद्भ्यतापादपवीरुधाम् । प्रविवेश तद्दधानं स्वामी मधुरिवापरः ॥ १२७ ॥

शोभाविशेषं जनयैद्भ्यतापादपवीरुधाम् । प्रविवेश तद्दधानं स्वामी मधुरिवापरः ॥ १२८ ॥

शोभाविशेषं जनयैद्भ्यतापादपवीरुधाम् । प्रविवेश तद्दधानं स्वामी मधुरिवापरः ॥ १२९ ॥

शोभाविशेषं जनयैद्भ्यतापादपवीरुधाम् । प्रविवेश तद्दधानं स्वामी मधुरिवापरः ॥ १३० ॥

शोभाविशेषं जनयैद्भ्यतापादपवीरुधाम् । प्रविवेश तद्दधानं स्वामी मधुरिवापरः ॥ १३१ ॥

शोभाविशेषं जनयैद्भ्यतापादपवीरुधाम् । प्रविवेश तद्दधानं स्वामी मधुरिवापरः ॥ १३२ ॥

शोभाविशेषं जनयैद्भ्यतापादपवीरुधाम् । प्रविवेश तद्दधानं स्वामी मधुरिवापरः ॥ १३३ ॥

शोभाविशेषं जनयैद्भ्यतापादपवीरुधाम् । प्रविवेश तद्दधानं स्वामी मधुरिवापरः ॥ १३४ ॥

शोभाविशेषं जनयैद्भ्यतापादपवीरुधाम् । प्रविवेश तद्दधानं स्वामी मधुरिवापरः ॥ १३५ ॥

शोभाविशेषं जनयैद्भ्यतापादपवीरुधाम् । प्रविवेश तद्दधानं स्वामी मधुरिवापरः ॥ १३६ ॥

शोभाविशेषं जनयैद्भ्यतापादपवीरुधाम् । प्रविवेश तद्दधानं स्वामी मधुरिवापरः ॥ १३७ ॥

शोभाविशेषं जनयैद्भ्यतापादपवीरुधाम् । प्रविवेश तद्दधानं स्वामी मधुरिवापरः ॥ १३८ ॥

१ पादपीठे न्यस्तः पादो येन सः । २ कोकिलैः । ३ नवीनाशोकवृक्षैः । ४ अमरीसम्भूतैः । ५ कृतं मंगलगीतं यस्यै सः ।

६ वसन्तः ।

इन्द्रन्यस्तं देवदूष्यं स्कंधदेशे समुद्रहन् । चतुर्थेन पंचमुष्टिकेशोत्पाटनपूर्वकम् ॥ १२४ ॥
 फाट्गुनस्यामावास्यायां वारुणे त्रेऽपरेऽहनि । राज्ञां षड्भिः शतैः सार्धं प्रात्राजीत् परमेश्वरः ॥ १२५ ॥
 सुरासुरनराधीशा नमस्कृत्य जगद्गुरुम् । स्थानं निजनिजं जग्मुर्दानान्ते याचकाश्च ॥ १२६ ॥
 महापुरे द्वितीयेऽह्नि सुनन्दनृपसम्पानि । चकार परमानेन पारणं परमेश्वरः ॥ १२७ ॥
 देवैश्च विदधे दिव्यवसुधारादिपंचकम् । रत्नपीठं सुनन्देन चाग्निस्थाने जगद्गुरोः ॥ १२८ ॥
 ततः स्थानादान्येषु ग्रामाकरपुरादिषु । प्रावर्तिष्ट विहाराय समीरणश्च प्रभुः ॥ १२९ ॥
 इत्तश्च नगरे पृथ्वीपुरे नृपशिरोमणिः । नाम्ना पवनवेगोऽञ्जुवुं सोऽन्वशिषच्चिरम् ॥ १३० ॥
 पार्श्वे श्रवणसिंहपैरादाय समये व्रतम् । दुस्तपं स तपस्तप्त्वा विपद्यागादनुत्तरे ॥ १३१ ॥
 इत्तश्च जंबूद्वीपेऽस्मिन् चरतार्धेऽत्र दक्षिणे । पुरं विन्ध्यपुरं नामास्त्यवन्ध्यं सर्वसंपदाम् ॥ १३२ ॥
 तत्र नाम्ना विन्ध्यशक्तिर्विन्ध्याङ्घ्रिश्च सारतः । आसीन्नृपतिशार्दूलः शत्रुतूलमहानिलः ॥ १३३ ॥
 मिथः संसृजतोस्तस्य कोदण्डशुजदण्णयोः । प्रभुलुचुर्ध्रमिचुजो ग्रहयोः क्रूरयोश्चि ॥ १३४ ॥
 नितान्तारक्या क्रूरभ्रुकुटीजंगत्रीमया । गिलाञ्चिव स दृष्ट्यापि नश्यद्भिर्दहशेऽरिभिः ॥ १३५ ॥
 क्षिश्रिये सोऽरिञ्चिरपि निजजीवितकाम्यया । तेऽदुश्च दंडे सर्वस्वं प्राणान् रक्षेन्नरैरपि ॥ १३६ ॥
 एकदा सर्वसामन्तामात्याद्यैः परिवारितः । स आस्थीन्यामुपाविहत् सुधर्मायामिवाङ्घ्रिम् ॥ १३७ ॥
 आजगाम चरश्चैको वेत्रिणा च प्रवेशितः । नमस्कृत्योपविश्यात्रे व्यजिज्ञापिदं ज्ञानैः ॥ १३८ ॥

१ पराक्रमत् । २ शत्रव एव तूलं तस्मिन् वायुसमानः । ३ संगच्छमानयोः । ४ अयच्छन् । ५ समायाम् । ६ इन्द्रः ।

जानासि देव यदिह जरताधेऽस्ति दक्षिणे । लक्ष्मीनिधानं साकेतमिति नाम्ना महापुरम् ॥ १३ए ॥
 आर्षन्नेरिव सेनानीः प्रभ्रूतबलसंपदा । पर्वतो नाम तत्रास्ति महाबाहुर्महीपतिः ॥ १४० ॥
 स्वरूपेणोर्वशीरञ्जापराचक्रवनिबंधनम् । धनं रतिपतेस्तस्य वेदस्यास्ति गुणमंजरी ॥ १४१ ॥
 तस्या वदननिर्माणवशिष्टैः परमाणुभिः । विदधे वेधसा मन्ये पूर्णमारजनीकरः ॥ १४२ ॥
 किमस्मदधिकं हंत लावण्यं कापि शुश्रुवे । इति प्रष्टुमिव हशौ तस्याः कर्णांबुपेयतुः ॥ १४३ ॥
 तस्या वदसि वैद्वोजौ तथा वैशाह्यशालिनौ । यथा तयोरुपमानं तावेव हि न चापरम् ॥ १४४ ॥
 मध्यं चातिकृशं तस्याः सहवासोत्थसौहृदात् । समर्पितपरीणाहमिवोच्चैः स्तनकुञ्चयोः ॥ १४५ ॥
 पाणी पादौ च रेजाते तस्या राजीवकोमलौ । कंकेक्षिपद्वावायासकारिणौ रागसंपदा ॥ १४६ ॥
 सा गीते कंलकंठीव नृत्ते स्वयमिवोर्वशी । वीणावाद्ये च मधुरे तुंबुरोरिव सोदरा ॥ १४७ ॥
 नारीषु रत्नभ्रूता सा देवस्यैव हि युज्यते । युवयोरुचितो योगः स्वर्णमस्योश्वास्तु तत् ॥ १४८ ॥
 ज्योत्येनालवणेनेव मुखेनेवापचक्षुषा । अचञ्जया रजन्येव किं ते राज्येन तां विना ॥ १४९ ॥
 इत्याकर्ण्य वचो राजा याचितुं गुणमंजरीम् । उपपर्वतकं प्रैषीन्मंत्रिणं दूतकर्मणा ॥ १५० ॥
 जर्धात्वैर्वाहनैर्व्योम तरङ्गिरिव रंहसा । गत्वा स साकेतपुरं नृपं पर्वतमन्यधात् ॥ १५१ ॥
 नान्यस्त्वत्तो विन्ध्यशक्तिस्तस्मात्त्वमपि नापरः । ह्ययोरञ्जेद एवेह वार्धिकह्योलजालवत् ॥ १५२ ॥

१ ऋषभस्यापत्यमार्षभित्तस्य भरतस्येत्यर्थः । २ कामदेवस्य । ३ स्तनौ । ४ समर्पितः परीणाहः स्वविस्तारो येन तत् ।
 ५ कंकेलिपल्लवानुकारिणौ । ६ कोकिलेव । ७ तत्राग्नः किन्नरस्य । ८ धावकैः ।

द्वयोरप्येक एवात्मा विचित्रे वपुषी परम् । त्वदीयं यत्तदीयं तत्तदीयमपि तावकम् ॥ १५३ ॥
 तव च स्तूयते वेद्या नामतो गुणमंजरी । स्वान्तिकं विन्ध्यशक्तिस्लामानाययति कौतुकात् ॥ १५४ ॥
 सा स्वबंधोः स्वतुह्यस्य याचमानस्य दीयताम् । दाने साधारणस्त्रीणां ग्रहणे च न गर्हणा ॥ १५५ ॥
 इत्युक्तो मंत्रिणा तेन यद्विष्टुष्ट इवोरगः । कोपकंप्राधरदलोऽवदत्पर्वतकोऽप्यदः ॥ १५६ ॥
 उच्यते स कथं बंधुर्विन्ध्यशक्तिर्दुराशयः । प्राणेभ्योऽपि प्रियां यो मे याचते गुणमञ्जरीम् ॥ १५७ ॥
 मुहूर्तमपि न स्थातुं विना यामलमस्स्यहम् । तां तेनादित्सुना प्राणा अप्युपादित्सिता मम ॥ १५८ ॥
 दासीमपि न दास्यामि किं पुनर्गुणमंजरीम् । अस्तु मित्रममित्रो वा विन्ध्यशक्तिः स्वशक्तिः ॥ १५९ ॥
 उत्तिष्ठ गह्व त्वं तस्मै गत्वाख्याहि यथातथम् । राज्ञां ज्वन्ति द्रुता हि यथावस्थितवादिनः ॥ १६० ॥
 उत्थाय सोऽपि सचिवः सांचिविद्विस्सलोचनः । आरुह्य वाहनान्यागाद्विन्ध्यशक्तेरथान्तिकम् ॥ १६१ ॥
 पर्वतकव्यतिकरं तं व्याचख्यावशेषतः । हूताहुतिरिवाचिष्मान् क्रुधा जज्वाल तत्प्रभुः ॥ १६२ ॥
 मैत्रीं चिरजवां लुष्ट्वा मर्यादामिव सागरः । विन्ध्यशक्तिश्चालान्निपर्वतं गर्वपर्वतः ॥ १६३ ॥
 पर्वतोऽप्याजगामाचिमुखं स्वबलवाहनः । शूराणां ह्यभिगमनं सुहृदीवासुहृद्यपि ॥ १६४ ॥
 द्वयोरप्यग्रसैन्यानां युद्धं प्रववृते ततः । चिराद्दोर्दंडकं तिरुजापनयनौषधम् ॥ १६५ ॥
 अन्यसर्पर्षवासर्पन् सैन्ययोरुत्तयोरपि । जटाः परस्परं वेदिभोधिनो धिरदाइव ॥ १६६ ॥

१ वेद्यादीनाम् । २ निन्दा । ३ आदातुं अहीतुमिच्छुना । ४ यथार्थवादिनः । ५ वक्रच्यस्तलोचनः । ६ हुता आहुतयो य-
 स्मिन् सः अधिरिव । ७ अभ्यगच्छन् । ८ परगच्छन् । ९ वेदिनः स्वपरयोधज्ञातारस्ते च ते योधिनश्च ।

कुन्तप्रोतोऽपि हुं कुर्वन् कश्चिदस्खलितं ऋटः । तंतुप्रोतो मणिरिव संचचारान्निवैरिणम् ॥ १६७ ॥
 अत्रिद्वलशरवणारण्यचूरिव युक्चूः ॥ १६८ ॥
 धनुर्धरवरोन्मुक्तनिरन्तरशरैरञ्जत् । अत्रिद्वलशरवणारण्यचूरिव युक्चूः ॥ १६९ ॥
 पतञ्जिः परिधैः शब्दैर्गदात्रिमुजैरपि । सधैरिव परप्राणहैर्व्यानशिरे दिशः ॥ १७० ॥
 इतः द्वाणं द्वाणमितः सैन्ययोरुजयोरपि । जयः समोऽत्रज्ययोस्त्वाप्रसरः पद्मयोरिव ॥ १७१ ॥
 अथ सर्वाञ्जिसारेण धनुरास्फलयन् स्वयम् । रथारूढः पर्वतकः सेमरायोदतिष्ठत ॥ १७२ ॥
 युगपद्वाणवर्षेण परसैन्यं तिरोदधे । अन्तरिक्षमिवानीकप्रोत्खातावनिपांसुञ्जिः ॥ १७३ ॥
 केसरीवेजयूथेषु परसैन्येषु स द्वाणात् । महान्तं प्रलयं चक्रे कृतान्तस्येव जोजनम् ॥ १७४ ॥
 अरुध्यमानप्रसरो विन्ध्यशर्केर्बलानि सः । मंलु प्रजंजनो वृक्षानिवाचाक्षीन्महाबलः ॥ १७५ ॥
 कुङ्कः स्वसैन्यजंगेन विन्ध्यशक्तिर्महाशुजः । पैरान् संहर्तुमुत्तस्थे कादरात्रेरिवानुजः ॥ १७६ ॥
 न सेहे पर्वतानीकैर्विन्ध्यशक्तिः समापतन् । कुरंगैरिव शार्दूलः सुपर्णः पन्नगैरिव ॥ १७७ ॥
 सोऽथ विद्वुत्सैन्यं तं स्थितं पर्वतकं पुरः । रणायाम्हास्त कोदंरुदोर्दम्बलगर्वितः ॥ १७८ ॥
 नाराचैस्तद्वैर्ध्वं चर्द्धैर्भरदैरिव । ज्यूजौ युयुधाते तावन्योऽन्ययुक्काक्षिणौ ॥ १७९ ॥
 रथं रथान् साराथिं च रथिनौ तावथो मिथः । ममन्थतुः परिर्जवापमित्यकधराविव ॥ १८० ॥
 ततोऽपररथारूढावन्योऽतुरुजावपि । विन्ध्यशक्तिपर्वतकौ कल्पान्ते पर्वताविव ॥ १८० ॥

१ शुकृकृष्णपक्षयोः । २ युद्धाय । ३ शम्भून् । ४ गरुडः । ५ नष्टसैन्यम् । ६ बाणविशेषः । ७ यगदन्तैः । ८ परिभवः पराजय
 पद्यापमित्यकशृगं तस्य धरो । ९ अभिजगमतुः ।

सर्वशक्त्या विन्ध्यशक्तिनृपः पर्वतकं नृपम् । चक्रे निरखं निर्वीयं द्विजिह्मिव निर्विषम् ॥ १८१ ॥
 महेत्रेनेव कलत्रजोऽचिञ्चूलो विन्ध्यशक्तिना । पलायिष्ट पर्वतकः पश्चादनवलोकयन् ॥ १८२ ॥
 अथाग्रहीद्विन्ध्यशक्तिर्वेश्यां तां गुणमंजरीम् । हस्त्याद्यन्यच्च सर्वस्वं तस्य श्रीरिष्य विक्रमः ॥ १८३ ॥
 आपूर्णे इव पायोदो निवृत्त्य रणसागरात् । कृतकृत्यो विन्ध्यशक्तिर्ययौ विन्ध्यपुरं ततः ॥ १८४ ॥
 फालाञ्च्युत इव क्षीपी प्रादंबादिव वानरः । रणत्रयः पर्वतकः कष्टं तस्यौ तैदादि सः ॥ १८५ ॥
 पराञ्चूल्या तथा ह्रीणो नृपः पर्वतकोऽपि हि । संभवाचार्यपादान्ते परिब्रज्यामुपाददे ॥ १८६ ॥
 स तपो दुस्तपं तेपे निदानं चाकरोदिति । विन्ध्यशर्केर्धधायाहं नृयासमपरे त्रवे ॥ १८७ ॥
 तुषैरिव स माणिक्यं विक्रीयेत्यं महत्तपः । कृत्वान्तेऽनशनं मृत्वा चात्रवत् प्राणते सुरः ॥ १८८ ॥
 विन्ध्यशक्तिर्त्रवे त्रांत्वा चिरमेकत्र जन्मनि । जिनद्विगमुपादाय मृत्वा कल्पामरोऽत्रवत् ॥ १८९ ॥
 द्युत्वा च विजयपुरे पत्न्यां श्रीधरञ्चूपतेः । श्रीमत्यामजनि श्रीमांस्तारको नाम दारकः ॥ १९० ॥
 स सप्ततिधनुस्तुंगः कज्जलश्यामलाकृतिः । द्विसप्तत्यब्दलक्षयुर्वचूवामितदोर्बलः ॥ १९१ ॥
 सोऽन्ते पितुः प्राप चक्रं त्ररतार्धमसाधयत् । त्रवन्ति ह्यर्धत्ररतस्वामिनः प्रतिविष्णवः ॥ १९२ ॥
 इतश्च धारका नाम सुराष्ट्रसुखमंरुनम् । पश्चिमांजोधिकल्लोलधौतवप्रतलास्ति पूः ॥ १९३ ॥
 अजिह्वैविक्रमस्तस्यां विश्वाक्रमनिवारणः । जिष्णोः सब्रह्मचारीव ब्रह्मेत्यासीन्महीपतिः ॥ १९४ ॥
 अन्तःपुरप्रधाने च तस्याञ्चूतामुञ्चे प्रिये । सुचन्द्रोभे गंगासिन्धू लवणांजोनिधेरिव ॥ १९५ ॥

१ मेघः । २ शाखायाः । ३ ततः प्रभृति । ४ लज्जितः । ५ अतुलपराक्रमः । ६ इन्द्रस्य विष्णोर्वा सदृशः ।

प्रेयसीच्यां समं ताच्यां चिरं वैषधिकं सुखम् । ब्रह्मान्वचूत् सुष्टु रतिप्रीतिज्यामिव मन्मथः ॥ १ए६ ॥
 इतश्च पवनवेगजीवोऽनुत्तरतश्च्युतः । महादेव्याः सुत्रज्ञाया उदरे संमवासरत् ॥ १ए७ ॥
 सुखसुप्ता तदानीं च सुत्रज्ञा देव्युदैक्यत । ह्यनृज्जन्मशंसित्रीं महास्वप्नचतुष्टयीम् ॥ १ए८ ॥
 पुण्जरीकमिव गंगा प्राचीव तुँहिनद्युतिम् । समयेऽसूत सा सूनुं स्फटिकोपलनिर्मलम् ॥ १ए९ ॥
 कारामोक्षादिना यद्भङ्गगतोऽपि परां मुदम् । सूनोर्विजय इत्याख्यामकार्षीद्ब्रह्मरूपतिः ॥ २०० ॥
 विन्नैन्नकर्मयुक्तात्रिधात्रीभिः सोऽथ पंचभिः । लाव्यमानो ययौ वृद्धिं सहेव स्वपुःश्रिया ॥ २०१ ॥
 चक्षत्कांचनैताडंको लोहैरल्लवटंतिकः । हेमासिधैर्नुरुचिरसौवर्णकटिसूत्रकः ॥ २०२ ॥
 पादबच्चरणरणद्रलघर्षरमादिकः । काकपक्षधरः क्रीडन् स कस्य न ददौ मुदम् ॥ २०३ ॥

॥ युरमम् ॥

प्रच्युत्य प्राणतात् सोऽपि जीवः पर्वतरूपतेः । सरस्यां हंसवदुमादेव्याः कुक्षाववातरत् ॥ २०४ ॥
 सुप्ता सप्त महास्वप्नान् शार्ङ्गचृज्जन्मसूचकान् । मुखे प्रविशतोऽज्ञादीडुमादेवी तदैव हि ॥ २०५ ॥
 ततो नवसु मासेषु दिनेष्वर्धाष्टमेषु च । पूर्णाचोदमिव प्रावृद् सा श्यामं सुषुवे सुतम् ॥ २०६ ॥
 ब्रह्माश्र परमब्रह्मानिमग्न इव संमदात् । अर्थिनः प्रीणयंश्चक्रे सूनोर्जन्ममहोत्सवम् ॥ २०७ ॥
 शुभेषु ग्रहनक्षत्रतिथिवारेषु सोत्सवम् । सूनोर्विपृष्ट इत्याख्यां यथार्थार्थामकरोन्नृपः ॥ २०८ ॥

१ अवातरत् । २ शंसिनी । ३ चन्द्रम् । ४ भिन्नभिन्नकर्मणि नियुक्ताभिः । ५ ताडकः कर्णभूषणम् । ६ लंबमानं कंठभूषण
 ललंतिका । ७ असिधेयुश्छुरिका ।

अंगणोद्भूतकंकेलिमिव तापसयोषितः । पंचजिः कर्मजिः पंच धान्यस्तं पर्यलालयन् ॥ १०९ ॥
 धान्तैमुह्यलंतं वा धान्यस्तं स्वैरचारिणम् । पैरिपुवं पारदवन्नादातुं पाणिनाशकन् ॥ ११० ॥
 पितुर्मातुर्ज्योयसश्च प्रातुः सह मुदान्वहम् । दर्शयन्नन्तरं स्वस्य द्वितीयो वबुधे हरिः ॥ १११ ॥
 कव्यां हृदि च पृष्ठे च स्कंधदेशे च तं मुहुः । विजयो धारयामास धात्री षष्ठीव सौहृदात् ॥ ११२ ॥
 अवतस्थौ ययौ शिंश्ये न्यषीदद्भुजे पपौ । द्विपृष्ठोऽप्यनुविजयं स्नेहकार्मण्यंत्रितः ॥ ११३ ॥
 निमिच्छीकृत्य चाचार्यमलंघ्यात् पितृशासनात् । काले कला जगृह्णुर्वीलयया सीरिशार्ङ्गिणौ ॥ ११४ ॥
 अलब्धमध्यौ धवलश्यामलौ तौ सहोदरौ । क्षीरोदलवणांभोधीश्वान्नातां वपुर्भृतौ ॥ ११५ ॥
 नीलपीतांबरधरौ तौ तालगरुध्वजौ । मेनेते तारकस्याज्ञां बालावपि च न क्वचित् ॥ ११६ ॥
 आज्ञातिक्रमदोर्वीर्याघृष्यत्वादिक्रमेतयोः । दृष्ट्वा गत्वा तारकाय स्पृशः स्पष्टमदोऽवदत् ॥ ११७ ॥
 देव धारवतीर्भर्तुस्नयावतिडुर्भदौ । आज्ञां तव न मन्येते वाथवशीश्व तौ युतौ ॥ ११८ ॥
 कौशलं सर्वशास्त्रेषु विद्यानामपि सिद्ध्यः । उदपद्यंत दोर्दंडस्थामालंकरणं तयोः ॥ ११९ ॥
 न चैतौ प्रतिज्ञासेते देव त्वां प्रति शोर्भनौ । अतः परं यदुचितं तदाचर चरोऽस्म्यहम् ॥ १२० ॥
 तारकः कोपतरलः प्रस्फुरन्नेत्रतारकः । आदिद्भुदिति सेनान्यमसामान्यपराक्रमम् ॥ १२१ ॥
 सर्वार्तमनापि सज्जित्वा पुरस्ताद्भट वादय । प्रयाणभ्रंजामद्यैव सामन्ताह्वानदूतिकाम् ॥ १२२ ॥

१ अंगणे प्ररूढां कंकेलिमिव । २ उच्चलन्तम् । ३ चंचलम् । ४ सुप्तवान् । ५ मन्येते । ६ दूताः । ७ दोर्दंडयोः स्थाम बलं
 तस्यालंकारः । ८ शुभकारिणौ ।

निहन्त्यः सपुत्रोऽपि जिह्मधीर्ब्रह्मचूपतिः । संजायते व्याधिरिव विपन् विपसुपेक्षितः ॥ ११३ ॥
 अथैवं सचिवोऽवोचत् सम्यग्देवावधारय । अद्य यावत् स सामन्तः पत्तिर्वा ब्रह्मचूपतिः ॥ ११४ ॥
 विना मिपमकांक्षेऽपि यात्रा तं प्रति नोचिता । एवं ह्यन्यप्रकृतीनामपि शंकास्पदं ज्ञेयम् ॥ ११५ ॥
 साशंके न हि विश्वासो विश्वासेन विना पुनः । मंत्रादेशादिकं नैव त्विना स्वामितापि का ॥ ११६ ॥
 कश्चिदुज्ञान्यतां तस्यापराधो व्यपदेशतः । सुवचनः स हि ह्यस्य तस्य पुत्रह्ययौजसा ॥ ११७ ॥
 प्राणैर्न्यो वल्लचीञ्जान् करिणस्तुरगांश्च सः । याच्योऽन्यानि च रत्नानि प्रेष्य संदेशहारकम् ॥ ११८ ॥
 न चेत् प्रदास्यते तत्रः स वध्योऽनेन मनुना । नापवादो ज्ञेव्लोके सापराधं निर्गृह्यताम् ॥ ११९ ॥
 याचितं दास्यते वाश्र तदान्वेष्यं बलांतरम् । सर्वोऽपि सापराधो हि बलमन्विष्यते यदा ॥ १२० ॥
 साशु साधित्यमात्यं तमजिधाय तदैव हि । ब्रह्मणे प्राहिणोद्धृतं रहः संदिश्य तारकः ॥ १२१ ॥
 आशु गत्वा धारवत्यां ब्रह्माणं सदसि स्थितम् । विजयेन विपुष्टेन चान्वितं स जपास्थितः ॥ १२२ ॥
 प्रतिपत्त्या महत्या तसुपवेदय स चूपतिः । चिरं सम्रेमं चालस्य पप्रह्लागमकारणम् ॥ १२३ ॥
 सोऽप्युचे धारकानाथ त्वां संप्रत्यादिशत्यदः । स्वामी नस्तारको वैरिबाहुदर्पापहारकः ॥ १२४ ॥
 राज्ये त्वदीये ये केऽपि प्रवराः करिणो ह्याः । यानि चान्यानि रत्नानि प्रेष्यतां तानि नः कृते ॥ १२५ ॥
 दक्षिणे जरतार्धे हि वस्तु यत् किञ्चिदुत्तमम् । जरतार्धाधीश्वरस्य तन्ममैव परस्य न ॥ १२६ ॥

१ वक्रवृद्धिः । २ विचारय । ३ प्रकटीक्रियताम् । ४ गर्वितस्य । ५ दूताम् । ६ अपराधेन । ७ दंड्यतां युष्माकम् । ८ सत्का-
 रेण । ९ प्रेम्णा सह यथा तथा । १० श्रेष्ठाः ।

इत्युक्त्या कुपितः सद्यो मृगेन्द्रश्च हक्या । अत्रापिष्ट विपुष्टस्तं जिघत्सुरिव चक्षुषा ॥ २३१ ॥
 ज्यायान् वंश्यो न सोऽस्माकं त्राता दाता न चापि सः । राज्यं निजं शासतां नः कथं स्वामी वञ्चव सः ॥
 अथो मृगयतेऽस्मत्तो हस्त्यश्वादि जुजौजसा । जुजौजसा वयं तर्हि तैतोऽपि मृगयामहे ॥ २३२ ॥
 गह्व दूताधुनैवास्मान् विद्धि तत्र समागतान् । हस्त्यश्वादि गृहीतुं त्वत्स्वामिनः शिरसा समम् ॥ २३३ ॥
 इत्युत्कटकडुं वाचं विपुष्टस्य निशम्य सः । रुषितैस्स्वरितं गत्वा तारकाय न्यवेदयत् ॥ २३४ ॥
 इन्नगंधेन गंधेन्नश्च विष्णुगिरा तथा । श्रुतया तारकः क्रुद्धो यात्राभ्रंजामवादयत् ॥ २३५ ॥
 सद्यः सैन्यानि सेनान्यः सामन्ता मंत्रिणोऽपि च । राजानो वञ्चमुकुटाः सुभ्रटाश्च महारथाः ॥ २३६ ॥
 वीर्यकंडूलदोर्देनाश्विराय संसरार्थिनः । सैनाजयोऽन्तकस्येव राजानमुपतस्थिरे ॥ २३७ ॥
 महीकंपतन्निपातकारौलादिचिन्तुशम् । सूच्यमानाद्युचोर्दकोऽप्यचालीत्तारकस्ततः ॥ २३८ ॥
 स प्रयाणैरविद्धिन्नैः क्रोधाध्मातोऽर्धचक्रचूत् । अर्धमार्गमलंघिष्ट श्रंघिष्टमपि हि द्रुतम् ॥ २३९ ॥
 सब्रह्मविजयानीकस्तत्र तस्याग्रतोऽपि हि । विपुष्टोऽप्याहवोत्कंठी कंठीस्वैवाययौ ॥ २४० ॥
 अंगोर्ह्वासासकृद्व्यत्सर्वसन्नाहजालिकाः । घयोः संवर्मयामासुः सैनिकाः कथमप्यथ ॥ २४१ ॥
 तयोरञ्चत् संप्रहारो महासंहारकारणम् । मृत्योरन्यर्वहाराय महानसगृहोपमः ॥ २४२ ॥
 निपेतुरुन्नयत्रापि लक्षशस्त्रमौलयः । न संख्याप्यन्ययोऽप्युणां पतितानामबुध्यत ॥ २४३ ॥

१ अतुमिच्छुः । २ रक्षिता । ३ तस्मात्तव स्वामिनः । ४ कुद्धः । ५ युद्धार्थिनः । ६ बन्धवः । ७ काकरोलः काकशब्दः । ८
 उदकः परिणामः । ९ दीर्घतमम् । १० सिंहः । ११ अंगानामुच्छ्वासेनपुनः पुनरुद्व्यन्त्यः सर्वेषां कवचानां जालिका येषां ते । १२ भोजनाय ।

पुंडरीकवती लत्रैः पूरिता रक्तवारिणिः । रणभूरभवत् क्रीडावापी पितृपतेस्वि ॥ १५१ ॥
 जैत्रं रथमथारुह्य द्विपृष्ठः पर्यंपूरयत् । पांचजन्यं जन्यर्जयाह्वानमंत्रोपमध्वनिम् ॥ १५२ ॥
 सिंहनादादिव मृगा हंसाइव घनस्वनात् । पांचजन्यध्वनेस्तारात्रे सुस्तारकसैनिकाः ॥ १५३ ॥
 त्रस्तान् स्वसैनिकान् दृष्ट्वा ह्यैयित्वा निवर्त्य च । द्विपृष्ठं स्वयमन्याट रथमारुह्य तारकः ॥ १५४ ॥
 विजयेनान्वीयमानो लांगलायोघ्नधारिण । शार्ङ्गमारोपयच्छार्ङ्गं सुत्रामेवजुरोहितम् ॥ १५५ ॥
 अधिज्यधन्वा तदनु तारकोऽपीषुधेरिषुम् । शार्ङ्गस्य संदधे मृत्योरुर्जितामिव तर्जनीम् ॥ १५६ ॥
 मुमोच तारकोऽपीषुं हरिश्चिह्नैव चेषुण । मोक्षहेदवित्तीषूणामभ्रतामसकृत्तयोः ॥ १५७ ॥
 गदामुजरदंभादीन्यायुधान्यपराख्यपि । तारको यानि चिह्नेषु प्रत्यस्त्रैस्तान्यहन ह्रिः ॥ १५८ ॥
 तारकोऽथाग्रहीच्चक्रं क्रूरनक्रं रणोदधेः । द्विपृष्ठं चेत्यत्राषिष्ट कोर्पस्मितचत्वाधरः ॥ १५९ ॥
 छुर्विनीतो यद्यपि त्वं त्वां न हन्मि तथापि हि । चिरसेवकपुत्रोऽसि बाढोऽसीत्यनुकंपया ॥ १६० ॥
 विजयावजोऽप्यूचे स्मितस्तबकिताधरः । अनुकंपां शार्ङ्गपाणौ मयि कुर्वन्न लज्जसे ॥ १६१ ॥
 यद्यपि त्वं विपक्षोऽसि तथाप्यसि तितिर्हितः । जरसासन्नमृत्योस्ते कः कर्ता भूतमारणम् ॥ १६२ ॥
 अस्य चक्रस्य यद्याशा तदेतदपि मुंच चोः । श्रृंकृतार्थीकृतेऽत्रापि गच्छेमुक्तस्तथाप्यसि ॥ १६३ ॥
 इति द्विपृष्ठवचसा तिलान्निस्त्रिव वारिणा । प्रदीप्तस्तारकश्चक्रं भ्रमयामास मूर्धनि ॥ १६४ ॥

१ जन्ये शुद्धे जयाह्वानस्य मंत्रोपमो ध्वनिर्यस्य सः । २ दीर्घात् । ३ लज्जयित्वा । ४ अभ्यगच्छत् । ५ ऋजुरोहितं तन्नामकं
 धनुः । ६ कोर्पस्मितार्थां चलोऽधरो यस्य । ७ विजयस्यानुजः । ८ क्षान्तः । ९ मृतस्य मारणम् । १० व्यर्थीकृते ।

नञसि त्रमथित्वा तद् विपृष्ठाय मुमोच सः । जाज्वल्यमानं कंठपांतविद्युत्वानिव विद्युतम् ॥ २६५ ॥
 तत्तु तुंबाग्रघातेन पपात हृदये हरेः । रूपान्तरपरावृत्तकौस्तुभश्रीविडंबकम् ॥ २६६ ॥
 कृष्णं तेन प्रहारेण मूर्धितः पतितो रथे । वीज्यते स्म विजयेनांचलव्यजनपाणिना ॥ २६७ ॥
 लब्धसंज्ञः कृष्णह्यङ्गी र्पोश्चक्रं समीपगम् । जातचेदमिवामाल्यं तदादायात्रवीदिदम् ॥ २६८ ॥
 चक्रं तवास्त्रसर्वसं दृष्टा तन्नकिरीदृशी । जीर्विग्राहं याहि जीवन्नरो नञाणि पश्यति ॥ २६९ ॥
 प्रत्यूचे तारकोऽप्येवं चक्रमेतन्मयोऽिफ्तम् । लोष्टुं श्वेव परिच्छिद्यं गृहीत्वा किं नपस्यहो ॥ २७० ॥
 मुंच मुंच त्वमप्येतद्गृहीत्वाप्येष मुष्टिना । यदि वा चूर्णयिष्यामि तारुथित्वामलोष्टवत् ॥ २७१ ॥
 त्रमथित्वाथ तन्नाङ्गी त्राम्यदर्कत्रमप्रदम् । खेचरांस्त्रासयच्चक्रं मुमोच प्रतिविष्णवे ॥ २७२ ॥
 तारकस्य शिरस्तेन नलिनीनाललीलया । चिह्नेद पुनरोपेते शार्ङ्गिणः करकोटरे ॥ २७३ ॥
 विपृष्ठस्योपरिश्वाच्च पुष्पवृष्टिः पपात खात् । तारकस्योपरि त्वन्तःपुरस्त्रीवर्गहृग्जलम् ॥ २७४ ॥
 नृपास्तारकगृह्यास्तु वृत्तिमाश्रित्य वैतसीम् । अत्रायन्त विपृष्ठात् स्वं शक्तेचौपयिकं हृदः ॥ २७५ ॥
 यात्रारंज्रेण तेनैव नरतार्धं स दक्षिणम् । अशेषं साधयामास साधीयैःसाधनावृतः ॥ २७६ ॥
 स मागधवरदामप्रज्ञासाधिपतीनपि । लीलैवाजयद्देवानेकसामन्तमात्रवत् ॥ २७७ ॥
 दिग्यात्रायानिवृत्तोऽथ माधवो मागधान् ययौ । तत्र कोटिनरोत्पाढ्यां ददर्श च महाशिलाम् ॥ २७८ ॥

१ कल्पान्तमेघः । २ जीवं गृहीत्वा । ३ लोष्टम् । ४ अपकलोष्टवत् । ५ प्राप्तम् । ६ नमनस्साम् । ७ दृढतरसाधनान्वितः ।

वैश्वामः स वामेन दोषणा तासुदपाटयत् । आलढाटं कमलिनीं करीन्द्रह्रव लीढया ॥ १७ए ॥
 तां निधाय यथास्थानमग्रणीः सर्वदोषमताम् । प्रपेदे द्वारकां विष्णुर्दिनेः कतिपयैरपि ॥ १७० ॥
 सिंहासनेऽध्यासितस्य ब्रह्मणा विजयेन च । विष्णोश्चक्रेऽर्धचक्रित्वात्रिषेकोऽश्राखिलैर्वृषैः ॥ १७१ ॥
 इतश्च मासं ब्रह्मस्थो विहृत्य त्रिजगत्पतिः । दीक्षोद्यानं वासुपूज्यो विहारगृहमागमत् ॥ १७२ ॥
 पाटलाया अधो ऋतुर्धातिकर्माणे तुष्टुडः । द्वितीयशुक्लध्यानान्ते तमांसीव निशात्यये ॥ १७३ ॥
 माघशुक्लद्वितीयायां चंद्रे शतत्रिषञ्जुषि । केवलज्ञानमुत्पेदे ऋतुर्धेन जिनेशितुः ॥ १७४ ॥
 स्वामी दिव्ये च समवसरणे देशानां व्यधात् । सूक्ष्मादीनां गणच्युतां षष्ठिं षडधिकां तथा ॥ १७५ ॥
 तत्तीर्थञ्चः कुमारख्यो यद्वो हंसरथः सितः । मातुलिंगशरधरौ धारयन् दक्षिणौ करौ ॥ १७६ ॥
 वामौ च नकुलधनुर्धारिणौ धारयन् युजौ । वासुपूज्यजिनेन्द्रस्यात्रवह्वासनदेवता ॥ १७७ ॥
 तथोत्पन्ना श्यामवर्णा चंद्रा नामाश्ववाहना । दक्षिणौ वरदशकिधारिणौ दधती युजौ ॥ १७८ ॥
 पाणी पुष्पगदायुक्तौ चित्रती दक्षिणेतरो । ऋतुः शासनदेव्यासीत् सदा सन्निधिवर्तिनी ॥ १७९ ॥
 तान्यामधिष्ठिताज्यर्णो जगवान् विहरन् युवम् । द्वारकायाः परिसरयुवमन्येष्टुराययौ ॥ १८० ॥
 शक्राद्यैस्तत्र समवसरणं निर्ममेऽमरैः । चत्वारिंशच्छत्रुष्टशतोच्चाशोकपादपम् ॥ १८१ ॥
 तत्र प्रदक्षिणीकृत्याशोकं तीर्थानतिं वदन् । सिंहासने निषसाद प्राङ्मुखः परमेश्वरः ॥ १८२ ॥

१ शत्रुपु वामः कुटिलः । २ अधिष्ठितमन्यर्णं सामीप्यं यस्य । ३ तीर्थस्थानतिं नमस्कृतिम् ।

प्रजोश्च प्रतिरूपाणि देवा दिद्वपरास्वपि । विचकुल्वीणि तादृशाद्येत्रोच्चैस्तत्प्रजावतः ॥ २ए३ ॥
 न्ययीदच्च यथास्थानं श्रीमान् संघथत्तुर्विधः । मध्यवप्रे तु तिर्यञ्चोऽधोवप्रे वाहनानि तु ॥ २ए४ ॥
 तदा च राजपुरुषा द्रुतमज्येत्य शाङ्गिणे । स्वामिनं समवसुतमाचख्युः फुल्लचक्षुषः ॥ २ए५ ॥
 सार्धो द्वादश रूप्यस्य कोटीस्तेभ्यो ददौ हरिः । ययौ समवसरणं विजयेनान्वितस्ततः ॥ २ए६ ॥
 तत्र प्रदक्षिणीकृत्य प्रणम्य च जगज्जुरुम् । आसांचकेऽनुशक्रं स समं लांगलपाणिना ॥ २ए७ ॥
 यस्यो नत्वा जगन्नाथं गिरा चैक्तिसनाथया । स्तोत्रुमारेञ्जिरे शक्रद्विपृष्ठविजयास्ततः ॥ २ए८ ॥
 नितान्तचीपणमितः प्रसृतं मोहदुर्दिनम् । प्रतिक्षणमितश्चाशा वेलाश्व नवा नवाः ॥ २ए९ ॥
 महायाद श्वेतश्च दुर्वीरो मकरध्वजः । इतश्च विपयाः पापाः प्रौढा दुःपवना इव ॥ ३०० ॥
 इतः कपायाः क्रोधाद्या महावर्ता इवोत्बणाः । रागद्वेषादयश्चेतो नैगदंताश्वोत्कटाः ॥ ३०१ ॥
 महोर्मयश्वेतश्च नानादुःखपरंपराः । इतश्चार्त्तरौघ्रध्यानमौर्वानलश्वोच्चकैः ॥ ३०२ ॥
 इतश्च ममता वेत्रवल्लीव स्वलनास्पदम् । इतश्च व्याधयोऽनदृषा नक्रस्तोमाश्वोच्चताः ॥ ३०३ ॥
 अस्मिन्नपारे संसारे पारावारेऽतिदारुणे । पतितानुधर चिरात् प्राणिनः परमेश्वर ॥ ३०४ ॥
 परंपरामुपकाराय केवलज्ञानदर्शने । तवमे त्रिजगन्नाथ तरोः पुष्पफले इव ॥ ३०५ ॥
 कृतार्थमद्य मे जन्म कृतार्थो विन्नवोऽद्य मे । कर्तुं लेजे मयायं यत् त्वत्सपर्यामहोत्सवः ॥ ३०६ ॥
 स्तुत्वेति तूर्णं प्राप्तेषु सुरेन्द्रोपेन्द्रसीरिषु । श्रीवासुपूज्यो जगवानारेजे देशनामिति ॥ ३०७ ॥

१ स्वभिप्रभावतः । २ भक्तिसहितया । ३ जलजन्तुः । ४ पर्वतदन्ताः ।

अश्रद्धेयमसद्भूतं परस्परविरोधि च । वस्तु प्रक्षपतां धर्मः कः पुराणविधायिनाम् ॥ ३२३ ॥
 असद्भूतव्यवस्थाभिः परब्रह्मं जिघृक्षताम् । मृतपानीयादिभिः शौचं स्मार्तादीनां कुतो ननु ॥ ३२४ ॥
 ऋतुकावव्यतिक्रान्तौ ब्रूणहत्याविधायिनाम् । ब्राह्मणानां कुतो धर्मो ब्रह्मचर्यापदापिनाम् ॥ ३२५ ॥
 अदित्सतोऽपि सर्वस्वं यजमानाजिघृक्षताम् । अर्थार्थं त्यजतां प्राणान् क्वाकिञ्चन्यं विजन्मनाम् ॥ ३२६ ॥
 स्वदृषेवप्यपराधेषु क्षणक्षणापं प्रयत्नताम् । लौकिकानामृषीणां न ह्यमालेशोऽपि दृश्यते ॥ ३२७ ॥
 जाल्यादिमदुर्बुत्तपरिनर्तितचेतसाम् । क्व मार्दवं द्विजातीनां चतुराश्रमवर्तिनाम् ॥ ३२८ ॥
 दंजसंरंजगर्जाणां बकवृत्तिजुषां बहिः । चवेदार्जवलोशोऽपि पाखंभ्रतिनां कथम् ॥ ३२९ ॥
 गृहिणीगृहपुत्रादिपरिग्रहवतां सदा । विजन्मनां कथं मुक्तिर्लोचैककुलवेद्मनाम् ॥ ३३० ॥
 अरक्तद्विष्टमूढानां केवलज्ञानशाविनाम् । अन्ववद्या तत इयं धर्मस्वाख्या ततोऽर्हताम् ॥ ३३१ ॥
 रागाद्वेषात्तथा मोहाद्भवेद्वितथवादिता । तदत्रावे कथं नामार्हतां वितथवादिता ॥ ३३२ ॥
 ये तु रागादित्रिदोषैः क्लृषीकृतचेतसः । न तेषां सूनुता वाचः प्रसरंति कदाचन ॥ ३३३ ॥
 तथा हि यागहोमादिकर्मणीष्टानि कुर्वताम् । वापीकूपतडागादीन्यपि पूर्तान्यनेकशः ॥ ३३४ ॥
 पशूपघाततः स्वर्गिलोकसौख्यं विमार्गताम् । द्विजेभ्यो जोजनैर्दत्तैः पितृदक्षिं चिकीर्षताम् ॥ ३३५ ॥
 धृतयोन्यादिकरणैः प्रायश्चित्तविधायिनाम् । पंचस्वापस्तु नारीणां पुनरुद्गाहकारिणाम् ॥ ३३६ ॥

१ असत्यम् । २ गृहदुर्मिच्छताम् । ३ मृत्तिकाजलादिभिः । ४ नालहत्याविधायिनाम् । ५ ब्रह्मचर्यमपलपन्तीत्येवशीलानाम् ।
 ६ रागद्वेषमोहरहितानाम् । ७ असत्यवादित्वम् ।

पूर्णायामादिपौरुष्यां व्यस्तुज्जेशनां प्रभुः । द्वितीयां पौरुषीं यावत् सूक्ष्मो गणधरो व्यधात् ॥ ३५१ ॥
 ततः स्थानादश्रान्यत्र विजहार जगद्गुरुः । स्थानं निजनिजं जग्मुरिन्द्रोपेन्द्रबलादयः ॥ ३५२ ॥
 घाससतिः सहस्राणि श्रमणानां महात्मनाम् । साध्वीनां लक्षमेकं तु संयमश्रीजुषां खलु ॥ ३५३ ॥
 चतुर्दशपूर्वचृतां सहस्रं द्वे शते तथा । अवधिज्ञानिनां पंच सहस्राः सचतुःशताः ॥ ३५४ ॥
 मनःपर्यययुक्तानमेकषष्टिः शतानि तु । षष्टिः शतानि विमलकेवलज्ञानशालिनाम् ॥ ३५५ ॥
 जाता वैक्रियलब्धीनां सहस्राणि दशैव हि । वादलब्धिमतं सप्तचत्वारिंशत्तानि तु ॥ ३५६ ॥
 श्रावकाणामुन्ने लक्षे सहस्रा दश पंच च । श्राविकाणां चतुर्लक्षी सप्तद्विंशत्सहस्रिका ॥ ३५७ ॥
 चतुःपंचाशतं वर्षलक्षाणां मासवर्जितम् । आकेवलादिहरतः परिवारः प्रजोरञ्जत् ॥ ३५८ ॥
 ज्ञात्वा च मोक्षमासन्नं ययौ चंपां जगत्पतिः । प्रपेदेऽनशनं तत्र षड्भिर्मुनिशतैः समम् ॥ ३५९ ॥
 मासांते चाषाढशुक्लचतुर्दश्यां निशाकरे । उत्तरत्रयपदास्थे सशिष्योऽगाह्विवं विभुः ॥ ३६० ॥
 आद्यादशाब्दलक्षाणि कुमारत्वे व्रते पुनः । चतुःपंचाशदित्यायुर्लक्षा घाससतिः प्रजोः ॥ ३६१ ॥
 श्रेयांसप्रभुनिर्वाणाघासुपूज्यस्य निर्धृतिः । सागरेषु चतुःपंचाशत्पतीतिष्वजायत ॥ ३६२ ॥
 गीर्वाणेन्द्राः संगीर्वाणा निर्वाणमहिमोत्सवम् । स्वामिनः स्वामिशिष्याणामभ्यक्तार्थुश्राविधि ॥ ३६३ ॥
 विपृष्ठवासुदेवोऽपि महारंजपरिग्रहः । मृगारिखि निःशंको देववच्च प्रमघरः ॥ ३६४ ॥

ओगान् यथेहं युञ्जानः पादयित्वायुरात्मनः । विपद्य षष्ठीमगमन्नरकोर्वीं तमःप्रञ्चाम् ॥ ३६५ ॥

॥ युगमम् ॥

द्विपृष्ठस्य कौमारेऽब्दद्वयं पादोनवर्जितम् । तदेव मंरुत्विकत्वे दिग्जयेऽब्दशतं तथा ॥ ३६६ ॥

राज्ये सप्तत्यब्दद्वयी तथा नवशताधिका । वत्सैरैकोनपंचाशत्सहस्रीत्यायुरूर्जितम् ॥ ३६७ ॥

बलचद्रोऽपि पादोनकोटिहायनजीवितः । तस्थौ कथंचिदेकाकी स्वत्रातृस्नेहमोहितः ॥ ३६८ ॥

श्रीवासुपूज्यवचनस्मरणेन बन्धुमृत्या च गाढतरमेव भ्रवाविरक्तः ।

आत्तन्नतो विजयसूरिपदाब्जमूले काले विपद्य च शिवं विजयो जगाम ॥ ३६९ ॥

इत्याचार्यश्रीहिमचंद्रविरचिते त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये चतुर्थे पर्वणि

श्रीवासुपूज्यद्विपृष्ठविजयतारकचरितवर्णनो नाम द्वितीयः सर्गः ।

तृतीयः सर्गः ।

श्रीविमलनाथचरित्रम् ।

ॐ नमो विमलनाथाय निष्कर्मविमलात्मने^१ । धर्मस्वाख्याततांगप्रज्ञवैकहिमाद्रये ॥ १ ॥
 त्रयोदशार्हतस्तस्य चरित्रमिदमुच्यते । जगत्पवित्रीकरणं तीर्थोदकमिवामलम् ॥ २ ॥
 धातकीखंभूषीपे प्राग्विदेहे विजये पुनः । चरताख्ये पुरीरत्नं नामतोऽस्ति महापुरी ॥ ३ ॥
 तत्र पैन्नागृहं पद्मसेनो नाम महीपतिः । अषां पतिरिवाधृष्योऽन्निगम्यश्चात्रवज्रुणैः ॥ ४ ॥
 स्वशासनमिवावन्थां स चित्ते जैनशासनम् । अखंडप्रसरं चक्रे धुर्यो बलिविवेकिनाम् ॥ ५ ॥
 दुर्वेश्मनीव संसारे सोऽमुष्मिन्नवसन्नपि । सदैव धारयामास वैराग्यमधिकाधिकम् ॥ ६ ॥
 स एवं त्रवनिर्विण्णः सर्वगुप्ताग्निधं गुरुम् । यथौ महीरुहवरं मार्गस्त्रिन्न इवाध्वगः ॥ ७ ॥
 दीक्षां जग्राह तत्पार्श्वे सम्यक् तां प्रत्यपालयत् । रोरो धनमिव प्राप्तमनात्मज इवात्मजम् ॥ ८ ॥
 अर्हद्भक्त्यादिभिः स्थानैर्यथाविधिनिषेवितैः । ऊर्जितैरर्जयामास तीर्थकृन्नाम कर्म सः ॥ ९ ॥
 चिरं तीव्रं तपस्तप्तवा पूरयित्वायुरात्मनः । मृत्वा कदपे सहस्रारे महर्द्धिः सोऽमरोऽत्रवत् ॥ १० ॥
 इतश्च जंबूद्वीपेऽस्मिन् चरतद्देवचूषणम् । पुरं कांपील्यमित्यस्ति दिवः खंभुमिव च्युतम् ॥ ११ ॥

१ कर्मराहित्येन निर्मल आत्मा यस्य तस्मै । २ धर्मस्य स्वाख्यातैव गंगा तस्या उत्पत्तावेकहिमाचलस्तस्मै । ३ लक्ष्मीगृहम् ।
 ४ बलवतां विषेकवतां च मध्ये । ५ निर्धनः ।

तत्र चैत्यानि चन्द्राश्मपुत्रिकाक्षरदंबुनिः । कवयन्ति निरैथिन्यां यंत्रधारागृहश्रियम् ॥ १२ ॥
 हेमाः कुंजाः प्रजासंते तत्र गेहोर्ध्वञ्चमिषु । स्वर्णव्जान्याहितानीव निवासाय सदा श्रियः ॥ १३ ॥
 विचित्रहर्म्यप्रासादराजीकं तदराजत । विधातुरालेख्यमिव सृजतो द्विविपपुरीम् ॥ १४ ॥
 देवेनाप्यञ्जितानां शरणार्थमुपेयुषाम् । वैज्रवर्मेव तत्राचूत् कृतवर्मेति चूपतिः ॥ १५ ॥
 गंगाजलं तद्यशश्च स्पर्धयेव परस्परम् । परितः प्रीणयत् पृथ्वीं प्रपेदे निर्धिमंजसाम् ॥ १६ ॥
 नाचूत् पराङ्मुखो जातु याचकेष्विव सोऽरिषु । पराङ्मुखः परस्त्रीषु परनिन्दास्विवाचवत् ॥ १७ ॥
 महीविवस्वतस्तस्य समरे र्परिपंथिनः । न सोढुमशंकस्तेजोऽन्धकारादिव निर्गताः ॥ १८ ॥
 पादह्वाया सदा तस्य महावटतरोरिव । कुब्जीञ्जय प्रणामेन सिपेवे वंसुधाधवैः ॥ १९ ॥
 वचूव तस्य श्यामेति श्यामेव तुहिनद्युतेः । सधर्मचारिणी सर्वशुद्धांतमुखमंरुनम् ॥ २० ॥
 कुलश्रीरिव सा मूर्त्ता सतीव्रतमिवांगवत् । रूपलावण्यलक्ष्मीणां प्रत्यक्षेवाधिदेवता ॥ २१ ॥
 मंदं मंदं मरालीव देवी संचरति स्म सा । नित्यमेव पतिध्यानव्याकुलेनेव चेतसा ॥ २२ ॥
 वचूव सा चूचरीषु स्त्रीष्वसाधारणा तथा । यथार्हति स्म तत्सख्यं देवश्रीरथवा शची ॥ २३ ॥
 यत्र यत्र स्वामिनी सा चचार पृथिवीतले । तत्र तत्रान्वगाह्वक्षीर्यामिकीव दिवानिशाम् ॥ २४ ॥
 इतः कटपे सहस्रारे मद्यसेनमहीपतेः । स जीवः पूरयामास स्वमायुः परैमस्थिति ॥ २५ ॥

१. चंद्रकांतगणीनां पुत्रलिकाभ्यः क्षरद्विरंबुभिः । २ रात्री । ३ चित्रम् । ४ वज्रमयकवचसमः । ५ समुद्रगामियशा इत्यर्थः ।
 ६ शत्रवः । ७ नग्रीभूय । ८ नृपेः । ९ राभिः । १० गाडुपीषु । ११ प्रतिहारी । १२ परमा उत्कृष्टा स्थितिर्यस्य तत् ।

शुद्धघ्रादश्यां राधस्योत्तरजघ्नपदासु जे । सोऽथ च्युत्वा ततः श्यामादेवीकुक्षाववातरत् ॥ ३६ ॥
 मुखे प्रविशतस्तीर्थकरजन्मात्रिसूचकान् । श्यामादेवी महास्वप्नांश्चतुर्दश ददर्श सा ॥ ३७ ॥
 पूर्णे काले माघशुक्लतृतीयायां निशाकरे । उत्तरजघ्नपदास्थे स्वोच्चस्थेषु ग्रहेषु च ॥ ३८ ॥
 सुतं सूकरद्वहमाणं तैपनीयोपमद्युतिम् । ज्ञानत्रयधरं श्यामास्वामिनी सुषुवे सुखम् ॥ ३९ ॥
 स्वामिनः स्वामिमालुश्च सूतिकमैत्य सर्वतः । षट्पंचाशद्विक्कुमार्थश्चेटिकाइव चक्रिरे ॥ ३० ॥
 एत्य शक्रो मेरुशैले नीत्वाके न्यस्य च प्रद्युम् । अतिपांकुंबलास्थे सिंहासन उपाविशत् ॥ ३१ ॥
 त्रयोदशं जिनेन्द्रं तं सुरेन्द्रा अच्युतादयः । त्रिषष्टिः स्रपयामासुः क्रमशस्तीर्थवारिचिः ॥ ३२ ॥
 ईशानांके निवेद्येशं शक्रोऽप्यस्रपयज्जलैः । वृषशृंगोत्थितैः शैलशृंगोत्थैरिव निर्जरैः ॥ ३३ ॥
 स्वामिनं देवदूष्येण वाससा वासवः स्वयम् । आर्द्रं स्नानीयपानीयैर्माणिक्यवदमार्जयत् ॥ ३४ ॥
 गोशीर्षचन्दनैः श्यामानन्दनं नन्दनाहूतैः । स व्यलिंपद्युल्लसद्देवदूष्यत्रमप्रदैः ॥ ३५ ॥
 विचित्रैर्दामनिर्दिग्धैर्वह्नालंकरणैरपि । अर्चित्वारात्रिकं कृत्वा प्रभुं शक्रोऽस्तवीदिति ॥ ३६ ॥
 मोहेन तिमिरेणैव परितोऽपि प्रसारिणा । नितान्तकोपनैर्नक्तं चैरिव जटाधरैः ॥ ३७ ॥
 बुद्धिसर्वस्वहरणैश्चार्याकैस्तस्करैरिव । अत्यन्तमायानिपुणैर्गोमायुचिरिव द्विजैः ॥ ३८ ॥
 प्रमद्भिर्मडलीचूय कौलाचार्यैर्वृकैरिव । उल्लूकैरिवपालैर्बह्वहगन्निरपरैरपि ॥ ३९ ॥

१ वैशाखस्य । २ नक्षत्रे । ३ सुवर्णसदृशकान्तिम् । ४ भतिकुडैः । ५ राक्षसैः । ६ शृगालैः ।

सिद्धेनैव विवेकाहं मिथ्यात्वेन विदुषता । सद्भूतानां पदार्थानामविज्ञानेन सर्वतः ॥ ४० ॥
 अन्नञ्चिरमयं कालो यामिन्येव जगत्पते । प्रजातं त्वधुना जज्ञे त्वया नाश्रेन चास्वता ॥ ४१ ॥
 त्वत्पादपद्यामासाद्य लंघितालंघिता खलु । निम्नैरपि हि संसारनिम्नगा निम्नगा जनैः ॥ ४२ ॥
 नवव्हासननिःश्रेणिमधिरुह्याचिरादपि । मन्येऽध्यासितमेवोच्चैर्लोकानां नवव्यजंतुञ्जिः ॥ ४३ ॥
 अस्माकमप्यनाथानां चिरान्नाश्रोऽस्थुपस्थितः । निदाघातपतसानां पांथानामिव वारिदः ॥ ४४ ॥
 इत्थं त्रयोदशं तीर्थकरं स्तुत्वा पुरंदरः । गत्वा यथागतं श्यामास्वामिनीपार्श्वतोऽमुचत् ॥ ४५ ॥
 शक्रः स्वामिगृहान्मेरोस्त्वन्व्येन्द्राः स्वं स्वमास्पदम् । प्रययुः कृतकदयाणयात्राः सांयान्तिका इव ॥ ४६ ॥
 नरेन्द्रः कृतवर्मापि शैर्मवान् विश्वशर्मदम् । रुद्ध्या महत्या विदधे सूनोर्जन्ममहोत्सवम् ॥ ४७ ॥
 गर्भस्थे जननी तस्मिन् विमला यदजायत । ततो विमल इत्याख्यां तस्य चक्रे पिता स्वयम् ॥ ४८ ॥
 धात्रीञ्च सुरस्त्रीञ्चिर्लाह्यमानो जगत्पतिः । सुरैश्च सैवयोञ्चूय रम्यमाणो व्यवर्धत ॥ ४९ ॥
 षष्टिधन्वोन्नतः स्वामी क्रमेण प्राप यौवनम् । अष्टोत्तरसहस्रेण लक्ष्णानां च लक्षितः ॥ ५० ॥
 स पित्रोरुपरोधेन नववैराग्यचागपि । राज्ञां पुत्रीरुपायंस्त ज्योर्ग्यकर्मरुगौषधीः ॥ ५१ ॥
 कौमारं पंचदशाब्दलक्षीमुहंध्य मेदिनीम् । अशात् पितृगिरा मान्या पित्राज्ञा ह्यर्हतामपि ॥ ५२ ॥

१ सिद्धाः समाधौ नेत्रनिमीलनं कुर्वन्ति तद्वन्मिथ्यात्वेन विवेकचक्षुर्निमीलितमित्यर्थः । २ निम्नं गच्छतीति निम्नगतादृशी
 संसार एव निम्नगा नदी निम्नैर्जनैरलंघिता सा नदी त्वत्पादसेतुं प्राप्य लंघिता । ३ प्राप्तम् । ४ पोतवणिजः ५ सुखवान् । ६ मित्री
 भूय । ७ योग्यं कर्मेव व्याधिस्तस्मिन्नौषधीसमाः ।

गतेषु वर्षलक्षेषु त्रिंशत्यवनिपालने । नवाब्धेस्तरणे तरीं दीक्षावेलामचिंतयत् ॥ ५३ ॥
 सारस्वतप्रचृतयोऽज्येत्य लोकांतिकामराः । तीर्थं प्रवर्तय स्वामिन्नित्युचुश्च जगजुरुम् ॥ ५४ ॥
 ददौ च वार्षिकं दानं अविणैर्जुञ्जकाहृतैः । याचकेभ्यो यथायाञ्चं कटपट्टुम श्वावनौ ॥ ५५ ॥
 दानान्ते विदधुर्दीक्षात्रिषेकं विमलप्रज्ञोः । विमलैर्निजमनोवत् सुमनःपतयोऽम्बुजिः ॥ ५६ ॥
 आमुक्तदिव्याढंकारवस्त्रो दिव्यविलेपनः । शिबिकां देवदत्ताख्यामारोह ततः प्रभुः ॥ ५७ ॥
 सुरासुरनराधीशैः परितोऽपि समावृतः । तथा शिबिकया स्वामी सहस्राग्रवणं ययौ ॥ ५८ ॥
 उद्यानपालबालाचिस्तदा शिशिरजीरुजिः । वेदमप्रीत्या सेव्यमानलताकुंजपरंपरम् ॥ ५९ ॥
 अविष्यदद्भुतश्रीकैर्माकंदबकुलादिजिः । संह्यमानहिमानीकं तपस्यङ्गिरिव द्रुमैः ॥ ६० ॥
 प्रत्यग्रैः कूपपानीधैरलायाचिर्वटचूरुहाम् । रिरंसुपौरधंवानां निषिञ्जशिशिरव्यथम् ॥ ६१ ॥
 शीतार्त्तसुवगैः पुंजीकृतगुंजाफलेक्षणात् । नागरस्त्रीविरचितस्मितज्योत्स्नातरंगितम् ॥ ६२ ॥
 कृतस्मितमिव स्मेरलवलीकुन्दकोरकैः । प्रविवेश तदुद्यानं जगवान् विमलप्रभुः ॥ ६३ ॥

॥ पंचजिः कुलकम् ॥

शिबिकातः समुत्तीर्थं त्यक्त्वा चात्रराणादिकम् । स्कंधे च वासवन्यस्तं देवद्यूष्यांशुकं दधत् ॥ ६४ ॥

१ सुमनसां देवानां पतय इन्द्रा इत्यर्थः । २ आमुक्तानि गृहीतानि दिव्यालंकारवस्त्राणि येन । ३ गृहवत् सेव्यमाना लतामं-
 उषानां परंपरा यस्मिंस्तात् । ४ सद्यमानां हिमानी गहद्विगं यस्मिन् । ५ रन्तुमिच्छूनां नगरस्य दंपतीनाम् । ६ शीतेनार्ताः प्लवगा वानरा-
 स्तैः । ७ नागरस्त्रीभिः कृतं स्मितं तदेव ज्योत्स्ना तथाः तरंगितम् ।

माघस्य शुक्लचतुर्थ्यां जन्मशुद्धे परेऽहनि । समं नृपसहस्रेण षष्ठेन प्रात्रजत् प्रभुः ॥ ६५ ॥

॥ शुभम् ॥

द्वितीयेऽह्नि धान्यकटपुरे नृपजयौकसि । पारणं परमात्रेण चकार विमलप्रभुः ॥ ६६ ॥

विदधे विबुधैस्तत्र वसुधारादिपंचकम् । रत्नपीठं स्वामिपादस्थाने जयनृपेण तु ॥ ६७ ॥

ततः स्थानादथान्यत्र आमाकरपुरादिषु । प्रावर्तत विहाराय ठक्कस्थः परमेश्वरः ॥ ६८ ॥

इतश्च जंबूद्वीपेऽस्मिन् विदेहेश्वरेषु च । नन्दिसुमित्र आनन्दकर्थां पुर्यामञ्जुदृपः ॥ ६९ ॥

चक्षुष्मानपि चक्षुष्मान् विवेकेन बभूव सः । ससहायश्च खड्गेन महासैनिकवानपि ॥ ७० ॥

जन्मतोऽपि त्रयोद्विगो जानानः सर्वमस्थिरम् । दधार पैतृकं राज्यमपि पालयितुं क्रमम् ॥ ७१ ॥

मनसा प्रागपि त्यक्तं त्यक्त्वा राज्यमथान्यदा । प्रव्रज्यां सुव्रताचार्यपादान्ते स उपादेदे ॥ ७२ ॥

विविधाग्निग्रहधरश्चरित्वा दुश्चरं तपः । कृत्वा चानशनं मृत्वानुत्तरे समञ्जसुरः ॥ ७३ ॥

अत्रैव जंबूद्वीपे च पुर्यां जरतच्छृणुणे । श्रावस्त्यां धनमित्राख्यो बभूव पृथिवीपतिः ॥ ७४ ॥

धनमित्रनरेन्द्रस्य स्नेहादतिश्रितां गतः । पुर्यां तत्रैव चावात्सीद्विनिर्गम महीपतिः ॥ ७५ ॥

धनमित्रोऽन्यदा रेमेऽहच्छूतं बलिना समम् । अक्षीणैर्बुद्धिचित्रवो गैमेन च चरेण च ॥ ७६ ॥

पत्नीनामिव सारीणां बधबन्धपरौ मिथः । विपंचयामासतुस्तौ द्यूतं रणमिवोत्कटम् ॥ ७७ ॥

१ विवेकरूपनेत्रवानित्यर्थः । २ अक्षीणो बुद्धेर्विभवो यस्य । ३ गमचरौ द्यूतकलाक्रीडनभेदौ । ४ द्यूतक्रीडनकवस्तु सारीत्युच्यते ।

सर्वात्मना जेतुकामौ तावन्योऽस्यं नरेश्वरौ । स्वं पणीचक्रतू राज्यं ह्यूतान्धानां कुतो मतिः ॥ ७८ ॥
 अथ हारितवान् राज्यं धनमित्रनृपो निजम् । रोरुत्रुड्वाश्रीक एकांगश्चाजवत् क्षणात् ॥ ७९ ॥
 अश्वस्तूच्य स भ्राम्यन् कश्मलो जैर्णिकर्पटः । चूलाविष्टश्च प्राप सर्वत्रार्थवमाननाम् ॥ ८० ॥
 सोऽटन्नितस्ततोऽन्येद्युर्ददर्शपि सुदर्शनम् । पपौ च देशानां तस्माद्यूपं रोगीव लंघितः ॥ ८१ ॥
 प्रतिबुद्धः परित्रज्यां जग्राह च तदन्तिके । चिरं च पालयामासापमानं तमपि स्मरन् ॥ ८२ ॥
 फलेन तपसोऽमुष्य वधाय बलिचूपतेः । भवान्तरेऽहं चूयासं निदानमपि स व्यधात् ॥ ८३ ॥
 इत्थं कृतनिदानः सन् मृत्वानशनकर्मणा । उदपाद्यच्युते कष्टे प्रकृष्टायुःस्थितिः सुरः ॥ ८४ ॥
 यतिलिंगमुपादाय बलिः कालेन गह्वता । विपद्य समचूत् कष्टे महङ्घिरमरोत्तमः ॥ ८५ ॥
 च्युत्वा च भरतक्षेत्रे स नन्दनपुरेऽज्रवत् । देव्यां सुंदर्यां समरकेसरिक्षमापतेः सुतः ॥ ८६ ॥
 स्निग्धानद्युतिवपुः पष्टिधन्वोन्नताकृतिः । पष्टिवत्सरत्नद्यायुरजादद्भुतविक्रमः ॥ ८७ ॥
 आवैताढ्यं प्रतापाढ्यो ज्रतार्धमसाधयत् । अचूच्च प्रतिविष्णुः स मेरकाढ्योऽर्धवक्रचूत् ॥ ८८ ॥
 बायोः पुर इवौजस्वी तेजस्वीव रवेः पुरः । न कोऽपि तस्य पुरतः प्रतिमहोऽज्रवन्नृपः ॥ ८९ ॥
 देवस्येव न तस्याज्ञां व्यत्यलंघिष्ट कश्चन । रक्षाशिखाबन्धमिव मूर्धां सर्वेऽप्यधुः पुनः ॥ ९० ॥
 इत्थञ्च भरतक्षेत्रे धारकायामचूत् पुरि । समुज्ज्व्व गंजीरो रुजो नाम महीपतिः ॥ ९१ ॥
 श्रीपृथिन्याविव साहात् सुप्रजा पृथिवीति च । तस्याचूत्तामुन्ने कांते कांते रूपगुणश्रिया ॥ ९२ ॥

१ मलिनः । २ जीर्णवस्त्रः । ३ अपमानम् । ४ दृष्टमोषधम् । ५ मनोहरे ।

इदं प्रैष्यत केनेहासुहृदा सुहृदाथवा । इति लांगलिना पृष्टः प्रोवाच सचिवात्मजः ॥ १०७ ॥
 नृशुजा शशिसौम्येन मेरकार्यार्धचक्रिणे । प्रेषितं प्राचृतमिदं दंडे जीवितकाम्यया ॥ १०८ ॥
 तच्छ्रुत्वा कुपितः शार्ङ्गपाणिरेवमवोचत । किं नः संपश्यमानानां दंडस्तस्मै न्रविष्यति ॥ १०९ ॥
 वराको मेरकः कोऽयं यः किलास्मासु सत्स्वपि । पार्थिवान् दंभ्यत्येवं द्रष्टव्यं तस्य पौरुषम् ॥ ११० ॥
 गृह्यतां सर्वमप्येतदाह्विंघ्र स्वयमोजसा । करमुत्क्षिप्य तानेवं स्वकीयानादिशश्टान् ॥ १११ ॥
 गदागुजरदंडाद्यैः शशिसौम्यस्य सैनिकान् । तद्भटास्ताडयामासुः फलितानिव पादपान् ॥ ११२ ॥
 अतर्कितज्ञोहित्रिस्तैः प्रसुसाद्भव सौष्टिकैः । हन्यमानाः प्रणेशुस्ते प्राणानादाय काकवत् ॥ ११३ ॥
 हरत्यभ्याघादे पश्चात्तत्सर्वं शार्ङ्गपाणिना । ह्यत्रियाणां गुणोद्देष परश्रीहरणं ह्यगात् ॥ ११४ ॥
 तान्यामपहृतं द्रव्यं मेरकार्यार्धचक्रिणे । शशंसुः शशिसौम्यस्य नराः पूत्कारकारिणः ॥ ११५ ॥
 तदाकर्ण्य परिकुञ्चो निर्मर्याद इवान्तकः । मेरकोऽधिसेनं त्रीमत्रकुटीकोऽत्रवीदिति ॥ ११६ ॥
 पादाहतिः खरेणैव पिंभमत्सेन दन्तिनः । कुटुंबिकसधर्मिण्या हेलिकेनेव कुट्टनम् ॥ ११७ ॥
 चपेटाघटनमिव मंडूकेन फणाचृतः । स्वमृत्यवे कृतमिदमनात्मज्ञेन रौद्रिणा ॥ ११८ ॥
 पक्षोद्गमः पीलिकानामिव पर्यंतकारणम् । विपरीता मतिः पुंसां त्रवेदैवे पराञ्जुखे ॥ ११९ ॥
 सपितृत्रातरं नव्यत्रातृव्यकमुपस्थितम् । हनिष्याम्येष तं दस्युमिव प्राचृतहारिणम् ॥ १२० ॥

१ कुटिल्या । २ रात्रिशुद्धे । ३ सभायाम् । ४ गर्भेभन यथा दंतिनः पादघातः कृतः स्वमृत्यवे भवति । ५ यथा कुधीवलेन कुटुंबिकभार्यायाः कृतं कुट्टनं मरणाय तथा । ६ रुद्रपुत्रेण । ७ पिपीलिकानां मरणसमये पक्षोत्पत्तिर्भवति ।

अथैकः सचिवोऽवोचद्वाट्यात्ताज्यामिदं कृतम् । रुद्धेण जूजुजा दीर्घं सेवितोऽसीति मा कुपः ॥ १२१ ॥
 मन्ये न संमतं राज्ञो रुद्रस्यैतन्नविष्यति । आरिराधथैषैवास्ति तस्य त्वां स्वामिनं प्रति ॥ १२२ ॥
 स्वामिनः प्रश्नमे कोपे नद्याः पूरे च कः पतेत् । एवमाशंकया नूनं रुद्रजूपो विदंबते ॥ १२३ ॥
 देव प्रसीदादिश मां तैदचीतिं प्रयच्छ च । आनेष्यामि प्राच्युतं तत् सविशेषमहं ततः ॥ १२४ ॥
 आमित्युक्तो मेरुकेण स द्रुतं चारकां यथौ । जघ्रस्वयंजूसहितं रुद्रं चैवमजाषत ॥ १२५ ॥
 किमेतत्तव पुत्रान्यामज्ञानान्नृपते कृतम् । हन्यते न खलु श्वापि स्वामिनो मुखलज्जया ॥ १२६ ॥
 एवमप्यर्थतां सर्वं न ते दोषो जविष्यति । तादयिष्यत्यात्मजयोर्दोषमज्ञानतैव हि ॥ १२७ ॥
 अथ स्वयंजूरित्यूचे स्वामिजकस्या जवानिदम् । तातं प्रंत्यार्यंजावेन चार्यधीर्विक्रि साधु तत् ॥ १२८ ॥
 धीरीजूस निरीक्षुध्वं तस्याद्धिन्नमिदं कियत् । आह्लेत्सामो महीं सर्वां वीरजोग्या हि जूरियम् ॥ १२९ ॥
 आर्यस्य बलजघ्रस्य दोषोर्भम च को बलम् । सहिष्यते कृतान्तस्य कुपितस्येव संगरे ॥ १३० ॥
 एकं तमेव हत्वाहं जोक्ष्येऽर्धजगतं स्वयम् । किमन्यैः कुट्टितैर्जूपैर्बहुभिः कीटकैस्त्रि ॥ १३१ ॥
 तेनापि दोर्बलेनात्तं जरतार्धं न पैतृकम् । तन्नयायेन ममाप्यस्तु बलिनो बलिनामपि ॥ १३२ ॥
 इत्युक्त्या विस्मितो ज्रीतो ह्रीतश्च सचिवोऽथ सः । गत्वा द्रुतं मेरुकाय समाचख्यौ यथातथम् ॥ १३३ ॥
 मत्तेजइव संकुघ्रस्तस्य दुःश्रवया गिरा । कंपयन् द्वां सैन्यजारैः प्रतस्ये मेरुकस्ततः ॥ १३४ ॥

१ आराधयितुमिच्छा । २ तस्य रुद्रस्याभयदानं प्रयच्छ । ३ आभित्सीङ्गीकरणे । ४ पूज्यभावेन ।

इतः स्वयंभू रुद्रेण नृद्रेण च समन्वितः । प्रतस्थे द्वारकापुर्याः कंदरादिव केसरी ॥ १३५ ॥
 जनयंतौ जनद्वोजं चैरवौ रौद्रमेरकौ । राहुसौरी इवैकत्र क्रमेणथ समेयतुः ॥ १३६ ॥
 अचूह्रस्त्रप्रहारान्निकराद्वितदिगंतरः । तत्सैन्ययोः संप्रहारः प्रहाणइव दारुणः ॥ १३७ ॥
 स्वयंभूः पूर्यामास पांचजन्यमथ स्वयम् । अशेषद्विषडुच्चाटमंत्रोपममहास्वनम् ॥ १३८ ॥
 पांचजन्यध्वनेस्तस्मात्त्रेसुमेरकसैनिकाः । न हि केसरिवृत्कारं श्रुत्वा तिष्ठंति वारणाः ॥ १३९ ॥
 सैन्यान् संस्थापयामास ताम्रचूडानिव स्वयम् । मेरको रथमारुह्य डुढौकेऽजि स्वयंभुवम् ॥ १४० ॥
 किं मुधा सैन्यसंहारेणेति व्याहारिणौ मिथः । आस्फालयामासतुस्तौ धनुरेकधनुर्धरौ ॥ १४१ ॥
 उवाहमंडपमिव विदधानौ जयश्रियः । मार्तंरुह्यादित्रिबाणजालैर्वप्यवर्षताम् ॥ १४२ ॥
 बाणवृष्ट्या बाणवृष्टिं तौ निराचक्रतुर्मिथः । विषं विषेणैव हुताशनेनैव हुताशनम् ॥ १४३ ॥
 सहस्रशः शरकरैः प्रसरन्निर्विराजिनौ । अर्काविवोजतौ द्वौ तौ ददृशाते त्रयंकरौ ॥ १४४ ॥
 पाणिर्गतागतं कुर्वन्निषंगधनुरन्तरे । अलहयोऽलहयत तयोरूर्मिकातेजसैव हि ॥ १४५ ॥
 पाणिस्तदैव तूणीरे तदैव हि धनुर्गुणे । पतन् दैरूप्यचृदिवात्रात्तयोर्बधुहस्तयोः ॥ १४६ ॥
 बाणैरजस्यं ज्ञात्वारिं मेरकोऽस्त्रैर्गदादिभिः । ववर्ष कदपांतमरुह्यैलशृंगैरिवोद्भ्रतैः ॥ १४७ ॥
 तानि स्वयंभूः प्रत्यस्त्रैर्जस्मसादकरोद्भुतम् । हगज्वालाभिः करावाञ्चिश्चक्षुर्विषं द्वोरगः ॥ १४८ ॥

१ भयंकरौ । २ सौरिः शनिः । ३ प्रलयकाल इव । ४ सिंहशब्दम् । ५ कुक्कुटान् । ६ बाणकिरणैः । ७ तूणीराड्भुवि धनुषश्च
 तूणीरे गमनागमनं कुर्वाणो हस्तोऽगुलीकेतेजसालक्ष्यत । ८ तस्मिन्नेव क्षणे । ९ शीघ्रहरतयोः ।

रणपारं जिगमिषुश्चक्रं सस्मार मेरकः । व्याधस्य सिञ्चानश्च पाणौ तस्यापतच्च तत् ॥ १४ए ॥
 उदीरयामास ततो मेरकोऽपि स्वयंश्रुवम् । क्रीडया युध्यमानेन मथैवासि त्रैदीकृतः ॥ १५० ॥
 एष तेत्स्यामि ते शीर्षं गह्व गह्वाधुनाभ्यरे । काकानां तस्कराणां च नश्यतां का ननु त्रपा ॥ १५१ ॥
 स्वयंश्रुरण्युवाचैवं क्रीमायुञ्जं यदीदृशम् । प्रेक्ष्यं तत् कोपयुञ्जं ते तदर्शं ह्यहमगमम् ॥ १५२ ॥
 आह्निदन्तो द्विषां लक्ष्मीं वीराश्चेत्तस्करास्तदा । प्रथमस्तस्करोऽसि त्वं प्रदत्ता तव केन सा ॥ १५३ ॥
 मुक्त्वापि चक्रं नष्टव्यं यत्स्वयाद्यापि नश्यताम् । काकानां तस्कराणां च नश्यतां का ननु त्रपा ॥ १५४ ॥
 मुंच मुंचाथवा चक्रं बलमस्यापि दृश्यताम् । अपि ते नियमाणस्य नानुतापो यथा त्रवेत् ॥ १५५ ॥
 इत्युक्तो मेरकश्चक्रं व्योम्नि जौर्मैमिवापरम् । ज्वालाजालकरालं तद्द्रुमयित्वा मुचद् द्विषि ॥ १५६ ॥
 शार्ङ्गपाणेरुरःपीठं तेनाजघ्ने चपेटया । कांस्यतालं कांस्यतालेनेव प्रास्फलता दृढम् ॥ १५७ ॥
 चक्रतुंबाघघातेन स्वयंश्रुस्तेन मूर्धितः । पपात स्थंदनोत्संगे क्षीर्बवत्तरलेक्षणः ॥ १५८ ॥
 दधार च तमुत्संगे मुशली प्रियबांधवः । वत्साश्वसिह्याश्वसिहीत्युच्चरन् साश्रुलोचनः ॥ १५९ ॥
 तैरेवाश्रुजलैर्त्रातुः सिक्तो वदसि शार्ङ्गश्रुत् । लब्धसंज्ञः समुत्तस्थौ तिष्ठ तिष्ठेत्यरिं वदन् ॥ १६० ॥
 उत्थायादाय तच्चक्रं कालचक्रमिव द्विषाम् । हरिर्मैरकमित्यूचे दृष्टः स्मेरेक्ष्यैर्निजैः ॥ १६१ ॥
 इदं सर्वास्त्रसर्वस्वं जीवितव्यमिदं च ते । तजतं पश्यतोऽप्यद्य शिरोरत्नमहेरिव ॥ १६२ ॥

१ पक्षी । २ भटसंहसः कृतः । ३ लुटन्तः । ४ मंगलग्रहम् । ५ वाद्यविशेषः । ६ मत्तइव । ७ विकसितनेत्रैः ।

कस्य तिष्ठस्यर्धंजाजह गह्वाधुना ननु । हंति स्वयंभूर्न पैरान् समरादपगह्वतः ॥ १६३ ॥
 कस्य तिष्ठस्यर्धंजाजह गह्वाधुना ननु । हंति स्वयंभूर्न पैरान् समरादपगह्वतः ॥ १६४ ॥
 मेरकोऽप्यज्वीन्मुञ्च पश्यैजोऽस्य त्वमप्यहो । नाञ्चूत् पत्युः कलत्रं या सा स्यादुपपतेः कश्चम् ॥ १६५ ॥
 इत्युक्तः शार्ङ्गचूचक्रं त्रमयित्वा मुमोच तत् । लीलया मौलिकमलं मेरकस्य चकर्त च ॥ १६६ ॥
 स्वयंभुवश्चोपरिष्ठात् पुष्पवृष्टिर्दिवोऽपतत् । तथैव पृथिवी पृष्ठे कंबधो मेरकस्य च ॥ १६७ ॥
 नृपैश्च मेरैकायत्तैः स्वयंभूः शिश्रिये कृणात् । जन्यैयान्ना हि सैवाञ्चूत् परमन्यतरो वरः ॥ १६८ ॥
 ततश्च साधयामास चरतार्धं सदक्षिणम् । दधद्दक्षिणपाणिस्थं चक्रं दिक्चक्रजित्वरम् ॥ १६९ ॥
 दिग्यात्राया न्यवर्तिष्ट स्वयंभूर्चूर्जयश्रियः । नरतार्धश्रिया स्वैरं रममाणो नवोढया ॥ १७० ॥
 गह्वन् मार्गे शार्ङ्गपाणिर्मगधेषु ददर्श च । शिलां कोटिनरोत्पाढ्यां कपालपुटवद्भुवः ॥ १७१ ॥
 वामेनोत्पाटयामास बाहुना तामधोद्वजः । लीलयापि वसुमतीमधिञ्चुः फणिनामिव ॥ १७२ ॥
 शिलां तां न्यस्य तत्रैव दोष्मतां चित्रमादधत् । ययौ दिनैः कतिपयैः पुरीं धारवतीं हरिः ॥ १७३ ॥
 तत्र रुद्रेण चरेण पाश्र्वैरपरैरपि । स्वयंभुवोऽर्धचक्रित्वात्रिषेकोऽकारि सोत्सवैः ॥ १७४ ॥
 इत्थ वर्षद्वितयं ब्रह्मस्थो विमलप्रभुः । विहृत्य दीक्षोपवनं सहस्राम्बवाणं ययौ ॥ १७५ ॥
 तत्र जंबूतले त्रतुरपूर्वकरणक्रमात् । ह्यपकश्चेत्थारूढस्य घातिकर्माणि तुभुडुः ॥ १७६ ॥
 षष्ठ्यां सितायां पौषस्योत्तरचरुपदासु ज्ञे । उदञ्चूत् केवलज्ञानं षष्ठेन तपसा प्रज्जोः ॥ १७६ ॥

१ आधारात् । २ शत्रून् । ३ शिरोरहितं शरीरम् । ४ मेरकाधीनैः । ५ युद्धयात्रा । ६ जयलक्ष्म्याः स्थानम् । ७ सर्पिणां
 स्वामी शेषनागः ।

दिव्ये समवसरणे विदधे देशनां विद्युः । गणेशाः सप्तपंचाशच्चान्नूयन् मंदरादयः ॥ १७७ ॥
 तत्तीर्थेऽञ्जत् पण्डुखाण्ड्यो यद्गः शिखिरथः सितः । दक्षिणैः फलचक्रेषु खड्गपाशाश्चसूत्रिभिः ॥ १७८ ॥
 वामैः सनकुलचक्रकोदंडफलकांशुकैः । अञ्जीदेन च दोर्दंडैर्जतुः शासनदेवता ॥ १७९ ॥
 तथोत्पन्ना विदिताख्या हरितालसमद्युतिः । पद्मारूढा बाणपाशधरदक्षिणपाणिका ॥ १८० ॥
 कोदंडनागसंयुक्तदक्षिणेतर्बाहुका । श्रीमद्विमलनाश्रय जङ्गे शासनदेवता ॥ १८१ ॥
 ताज्याममुक्त सान्निध्यस्ततः स्थानाङ्गगद्गुरुः । विहरन्नन्यदा धारवत्याः परिसरं ययौ ॥ १८२ ॥
 शक्राद्यैस्तत्र समवसरणं विदधेऽस्मरैः । विशत्यग्रधनुःसप्तशतोच्चाशोकपादपम् ॥ १८३ ॥
 तत्र प्रविश्य प्राग्वारा जगवांश्चैत्यपादपम् । त्रिः प्रदक्षिणयामास पालयन्नार्हतीं स्थितिम् ॥ १८४ ॥
 तीर्थीय नम इत्युक्त्वा पूर्वाशास्त्रिमुखं ततः । सिंहासनमखंचके धर्मचक्री त्रयोदशः ॥ १८५ ॥
 यथाचारं प्रविविचुर्यथास्थानं स्थितिं व्यधुः । साधवोऽशार्थिका देवा देव्यो नार्यो नरा अपि ॥ १८६ ॥
 तदा च धारकां गत्वा त्वरितं राजपूरुपाः । स्वामिनं समवसृतं शशंसुः शार्ङ्गपाणये ॥ १८७ ॥
 स्वाम्यागमनशंसिन्यः स्वयंचूः पारितोषिके । सार्धां षादश रूथ्यस्य कोटीः प्रमुदितो ददौ ॥ १८८ ॥
 स्वयंचूः सह चक्ष्रेण चक्ष्राणामेककारणम् । शीघ्रं समवसरणं जगाम प्रविवेश च ॥ १८९ ॥
 तत्र प्रदक्षिणीकृत्य नत्वा च परमेश्वरम् । अनुशक्रं सचक्रोऽपि स्वयंचूः समुपाविशत् ॥ १९० ॥
 नत्वा जिनेन्द्रं च्योऽपि रचितांजलिसंपुटाः । एवमारोचिरे स्तोतुं वज्रचृह्वाङ्गचृह्लाः ॥ १९१ ॥

१ मयूरवाहनः । २ अमयदेन । ३ साध्यः ।

देव त्वद्दर्शनेनाद्य दुःखं सांसारिकं यथौ । शरीरिणां शुभः पंकड्व वार्षिकवारिणा ॥ १ ए२ ॥
 पुण्योऽयं दिवसः स्वामिंस्त्वद्दर्शननिबन्धनम् । यत्रामलीजविष्यामो दुःकर्ममलिना वयम् ॥ १ ए३ ॥
 अंगावयवराजत्वं प्रत्यपद्यंत नो दृशः । यास्त्वद्दर्शनमासाद्य सद्योऽधुः शुद्धिमात्मनः ॥ १ ए४ ॥
 पूतास्त्वत्पादसंपर्काद्भ्रतदेशेत्रचूमयः । अपि ताः पापनाशाय किं पुनस्तव दर्शनम् ॥ १ ए५ ॥
 मिथ्यादृशामुलूकानामिव त्वद्दर्शनं प्रभो । कैवलालोकमार्त्तैरतिरोज्रावनिबन्धनम् ॥ १ ए६ ॥
 त्वद्दर्शनसुधापापनसमुच्छ्रसितवर्षणाम् । अद्य देव शुटिष्यंति कर्मबन्धाः शरीरिणाम् ॥ १ ए७ ॥
 विवेकदर्पणोन्माष्टिसमुत्पादनकर्मठाः । कद्याणतरुबीजात्राः पांतु त्वत्पादपांसवः ॥ १ ए८ ॥
 स्वामिन् पीयूषगंडूपड्व ते देशनावचः । संसारमरुमग्नानामस्तु नः स्वास्थ्यहेतवे ॥ १ ए९ ॥
 स्तुत्वेति सत्सु तूष्णीकेष्विन्द्रोपेन्द्रबलेषु तु । विमलां विमलस्वामी प्रारंभे धर्मदेशनाम् ॥ २०० ॥
 अकामनिर्जररूपात् पुण्याज्जन्तोः प्रजायते । स्थावरत्वात्रसत्त्वं वा तिर्यक्त्वं वा कथंचन ॥ २०१ ॥
 मानुष्यमार्थदेशश्च जातिः सर्वाक्षपाटवम् । आयुश्च प्राप्यते तत्र कश्चिद् कर्मलाघवात् ॥ २०२ ॥
 प्राप्तेषु पुण्यतः अर्द्धाकथकश्रवणेष्वपि । तत्त्वनिश्चयरूपं तद्बोधिरलं सुदुर्लभम् ॥ २०३ ॥

१ वर्षाढ्यजुगलेन । २ निर्मला भविष्यामः । ३ केवलज्ञानस्य प्रकाश एव मार्तंडस्तस्य तिरोभवेऽदृश्यभावे कारणम् ।
 ४ तव दर्शनमेव सुधापानं तेन समुच्छ्रसितो देहो येषां ते । ५ सर्वेन्द्रियसुंदरत्वम् । ६ श्रद्धा च कथकश्च गुरुः श्रवणं च
 शास्त्रश्रवणेच्छा तेषु प्राप्तेषु सत्सु ।

राज्यं वा चक्रचूर्त्वं वा शकृत्वं वा न दुर्लभम् । यथा जिनप्रवचने बोधिरत्यंतदुर्लभा ॥ १०४ ॥
 सर्वे ज्ञावाः सर्वजीवैः प्राप्तपूर्वा अनन्तराः । बोधिर्न जालुचित् प्राप्ता ऋवभ्रमणदर्शनात् ॥ १०५ ॥
 पुद्गलानां परावर्तेष्वनंतेषु गतेष्विह । उपार्धे पुद्गलावर्ते शेषे सर्वेशरीरिणाम् ॥ १०६ ॥
 सर्वेषां कर्मणां शेषेऽन्तःकोटीकोट्यवस्थितौ । ग्रंथिनेदात् काश्चिदेव लज्जते बोधिमुत्तमाम् ॥ १०७ ॥
 यथाप्रवृत्तिकरणदन्ये तु ग्रंथिसीमनि । प्राप्ता अप्यवसीदति त्रमंति च पुनर्भवम् ॥ १०८ ॥
 कुशास्त्रश्रवणं संगो मिथ्याहग्निः कुवासना । प्रमादशीलता चेति स्युर्बोधैरिपिन्थिनः ॥ १०९ ॥
 चारित्रस्यापि संप्राप्तिर्दुर्लभा यद्यपीरिता । तथापि बोधिप्राप्तौ सा सफला निष्फलान्यथा ॥ ११० ॥
 अत्रव्या अपि चारित्रं प्राप्य भ्रैवेयकावधि । उत्पद्यंते विना बोधिं प्राप्तुवंति न निर्वृतिम् ॥ १११ ॥
 असंप्राप्ते बोधिरले चक्रवर्त्यपि रंभवत् । संप्राप्तबोधिरलस्तु रंकोऽपि स्यात्ततोऽधिकः ॥ ११२ ॥
 संप्राप्तबोधयो जीवा न रज्यंते त्रवे क्वचित् । निर्ममत्वा जजल्येकं मुक्तिमार्गमनर्गलाः ॥ ११३ ॥
 श्रुत्वैवं देशनां चर्तुः प्रायेण प्रात्रजज्ञानाः । ज्ञेजे स्वयंचूः सम्यक्त्वं श्रावकत्वं च सीरचृत् ॥ ११४ ॥
 पूर्णायामादिपौरुष्यां व्यसाहीदेशनां मशुः । ततस्तथैव तां चक्रे मंदरो गणचृत्वरः ॥ ११५ ॥
 पूर्णद्वितीयपौरुष्यां देशनां सोऽप्यपारयत् । स्वं स्वं स्थानं यथुश्चेन्जोपेन्द्रचद्रादयोऽपि हि ॥ ११६ ॥
 ततः स्थानात् पुरग्रामाकरज्जोणमुखादिषु । व्यहरद्विमलस्वामी लोकानुग्रहकाम्यया ॥ ११७ ॥

१ बोधिरलस्याप्राप्तौ हेतुः भवभ्रमणदर्शनात् । २ बोधेः परिपंथिनः शत्रवः । ३ मोक्षम् । ४ ममतारहिताः ।

चतुर्थः सर्गः ।

श्रीअनंतनाथचरितम्

ॐ ॥ पायादनन्तस्वामी वः सिद्धानन्तचतुष्टयः । इहापि देहिनां मोक्षश्वानन्तसुखप्रदः ॥ १ ॥
श्रीमतोऽनंतनाथस्य चरित्रमिदमुच्यते । यानपात्रमिवापारसंसारंजोधितारणे ॥ २ ॥
धातकीखंरुक्षीपे प्राग्विदेहे विजये पुनः । ऐरावताख्येऽरिष्टेति नगर्थंस्ति गरीयसी ॥ ३ ॥
राजा पद्मरथो नाम तस्यामासीन्महारथः । द्विषञ्जश्रिरथव्यूहस्खलनैकमहागिरिः ॥ ४ ॥
स जित्वापि द्विषोऽशेषान् साधयित्वाखिलामिदाम् । न तृणायान्यमंस्तैनां मोक्षश्रीसाधनोत्सुकः ॥ ५ ॥
विहारखीलामुधाने जलक्रीमां च वापीषु । गंधर्वाणां च मधुरसंगीतकविलोकनम् ॥ ६ ॥
वारणाश्वादियानानां गतिवैचित्र्यदर्शनम् । वसंतकौमुदीप्रायक्रीडोत्सवनिरीक्षणम् ॥ ७ ॥
नाटकप्रचृतिदशरूपकान्निनयोत्सवम् । स्वर्विमानप्रतिमानवासौकोवसनं तथा ॥ ८ ॥
विचित्रवस्त्रनेपथ्यांगरार्गौकद्वयकद्वयम् । न रागात् सोऽन्वभूत् किं तु लोकेयान्त्रानुवर्तनात् ॥ ९ ॥
॥ चतुर्थिः कलापकम् ॥

१ द्विषन्तश्च ते रथिनश्च तेषां रथानां व्यूहस्य रचनायाः खलन एकोऽद्वितीयो महागिरिः । २ स्वर्गविमानसदृशानि यानि वासौ-
कसि हर्म्याणि तेषु वसनम् । ३ आकल्यो भूषणम् । ४ लोकमार्गानुसरणात् ।

अष्टषष्टिः सहस्राणि श्रमणानां महात्मनाम् । आर्यिकाणां लक्ष्मेकं शतैरष्टत्रिरन्वितम् ॥ ११७ ॥
 चतुर्दशपूर्वचतुर्दशमेकादश शतानि तु । अवधिज्ञानिनामष्टचत्वारिंशत्तानि तु ॥ ११८ ॥
 शतानि पंचपंचाशन्मनःपर्ययधारिणाम् । तावंत्येव तु शतानि केवलज्ञानिनामपि ॥ ११९ ॥
 जातवैक्रियलब्धीनां शतानि नवतिः पुनः । संजातवादलब्धीनां त्रिसहस्री द्विशत्यपि ॥ १२० ॥
 श्रावकाणामुन्ने लक्षे सहस्राष्टकसंयुते । श्राविकाणां चतुर्लक्षी चतुस्त्रिंशत्सहस्रयुक् ॥ १२१ ॥
 द्विषोऽनां पंचदशाब्दलक्षीं केवलात् परम् । महीं विहरमाणस्य परिवारोऽत्रवत् प्रभोः ॥ १२२ ॥

॥ षड्विंशः कुलकम् ॥

ज्ञात्वा निर्वाणमासन्नं संमेताद्भि ययुः प्रभुः । षड्विंशः साधुसहस्रैश्च सहानशनमाददे ॥ १२३ ॥
 मासं स्थित्वा शुचिकृष्णसप्तम्यां पौष्णगे विधौ । मुनित्रिसैः समं स्वामी जगाम पदमव्ययम् ॥ १२४ ॥
 निर्वाणमहिमा ऋतुः संयतानां च सर्वतः । उपेत्य विदधे तत्र पुरुहूतादिभिः सुरैः ॥ १२५ ॥
 कौमारे पंचदशाब्दलक्षास्त्रिंशद्विंशदिवावने । व्रते पंचदशेत्यायुः प्रभोः षष्ट्यब्दवद्व्यभूत् ॥ १२६ ॥
 श्रीवासुपूज्यनिर्वाणाद्भिलस्यामिनिर्वृतिः । सागराणां त्रिंशति तु व्यतीतायामजायत ॥ १२७ ॥
 स्वयंभूरपि चैश्वर्यमदेन प्रभविष्णुना । परिलुप्तविवेकः सन् क्रूरकर्माकरोन्न किम् ॥ १२८ ॥
 षष्टिं वत्सरलक्ष्याणि संपूर्यायुर्निजं हरिः । तैस्तैः स्वकर्मभिः षष्ठीं जगाम नरकावनीम् ॥ १२९ ॥

स्वयंशुवः कुमारत्वे षादशाब्दसहस्रयजूत् । सैव मंस्तदिकत्वे च नवत्यब्दी तु दिग्जये ॥ २३१ ॥

राज्ये त्वेकोनषष्ट्यब्ददद्यात्थय सहस्रकाः । पंचसप्ततिरधिका दशात्रैर्नवत्रिः शतैः ॥ २३२ ॥

त्रयोऽपि सोदरविपत्तिशुचा विरक्त आत्तत्रतोऽथ मुनिचंज्रमुनेः समीपे ।

षष्टिं च पंच च निजाशुषि वर्षदद्यान् नीत्वा विपद्य च पदं परमं प्रयेदे ॥ २३३ ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचिते त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकान्ये चतुर्थे पर्वणि

श्रीविमलनाथस्वयंभूभद्रमेरकचरितवर्णनो

नाम तृतीयः सर्गः ॥ ३ ॥

निश्चिन्वानो हेयंबुद्ध्या मार्गस्थितद्वाश्रयम् । पित्राज्ञयानंतनाथश्चक्रे दारपश्रिग्रहम् ॥ १० ॥
 अर्धाष्टमेषु लक्षेषु गतेषु शरदामथ । स्वामी पित्रजुरोधेन राज्यचारमुपाददे ॥ ११ ॥
 वर्षद्विधाः पंचदश पादयित्वा वसुंधराम् । दधार चिन्तां मनसि दीक्षायै सिंहेसेनचूः ॥ १२ ॥
 ब्रह्मलोकात् सुरा लौकांतिकाः सारस्वतादयः । तीर्थं प्रवर्तय स्वामिन्नित्यूचुः परमेश्वरम् ॥ १३ ॥
 जुंचकैर्जुंचैश्चिह्निष्टकुबेरैरितैः सुरैः । पूर्यमाणेन वित्सेन वर्षदानं ददौ विभुः ॥ १४ ॥
 तस्य दानस्य पर्यन्ते त्रवपर्यंतकामिनः । दीक्षात्रिषेकं विदधुः सुरासुरनृपाः प्रजोः ॥ १५ ॥
 आमुकचित्रनेपथ्यवस्त्रमाढ्यो जगत्पतिः । ततः सागरदत्ताख्यामारोह्णिकं वराम् ॥ १६ ॥
 शक्रादित्रिर्धृतहत्रचामरव्यजनः प्रभुः । तथा शिबिकयोद्यानं सहस्राभ्रवणं ययौ ॥ १७ ॥
 दोढांदोढनसंसकनागरस्त्रीजनैर्मुहुः । तदानीं गह्वदागह्वत्खेचरीच्चिरिवाकुलम् ॥ १८ ॥
 प्रत्यग्रपल्लवाताम्रैर्विंबुलवृंगकुन्तलैः । अशोकैर्मधुना मत्तैरिव घूर्णङ्गिराचितम् ॥ १९ ॥
 क्रीडाश्रांतपुरस्त्रीणां श्रमसर्वस्वहारिभिः । चूतैरुत्पल्लवै रम्यं तादवृन्तधरैरिव ॥ २० ॥
 कर्णिकारैः कर्णिकाच्चिरिवोद्यन्माधवश्रियः । रुचिरं कांचनारैश्च कांचनैस्तिलकैरिव ॥ २१ ॥

१ त्यागबुद्ध्या निश्चयं कुर्वाणः । २ जुंभभिदिन्द्रेण शिष्ट आगतो यः कुबेरस्तेन प्रेरितैः । ३ दोलायां प्रेखायामान्दो-
 लनम् तस्मिन्नासक्तैः पौरस्त्रीजनैः । ४ विबुलंतो व्याप्ता ये अमरास्ते एव कुन्तलास्तैः । ५ व्याप्तम् । ६ पुष्पविशेषैः ।
 ७ पीतपुष्पविशेषैः ।

उदीर्णस्वागतमिव वनं तदर्चकोकिलम् । प्रविवेश जगन्नाथो जगन्मनश्चोन्मनाः ॥ ६१ ॥

॥ पंचनिः कुलकम् ॥

ततः सागरदत्तातो दत्तहस्तो विडौजसा । उत्तीर्योज्ज्वलां चकारांलंकारप्रच्युतिकं प्रच्युः ॥ ६३ ॥

राधकृष्णचतुर्दश्यां रेवत्यामपरेऽहनि । पष्ठेन प्रात्रजत् स्वामी सहस्रेण समं नृपैः ॥ ६४ ॥

वंदित्वा स्वामिनमथ पुरूहादयोऽखिलाः । स्वं स्वं स्थानं ययुः सद्यः कृतकार्याश्वामराः ॥ ६५ ॥

द्वितीयेहि वर्धमानपुरे विजयवेश्मनि । पारणं परमाग्नेन चकारार्हंश्चतुर्दशः ॥ ६६ ॥

तत्र चक्रे सुधांधो चिर्धसुधारादि पंचकम् । रत्नपीठं तु विजयेनांघ्रिन्यासपदे प्रच्योः ॥ ६७ ॥

ततः स्थानादपह्ना ह्यस्थः परमेश्वरः । प्रावर्तिष्ट विहाराय सहमानः परीपहान् ॥ ६८ ॥

इतश्च जंबूद्वीपेऽस्मिन् प्राग्विदेहेषु सुंदरी । पुरी नंदपुरीत्यस्ति परमानंदजन्मभूः ॥ ६९ ॥

नृपो महाबलस्तत्र दत्तेशोकोऽरियोपिताम् । अचूद्दशोकशाखीव स्वकुलोद्यानचूपणम् ॥ ७० ॥

संसारवासैवराग्यं स दधार महामनाः । विदग्धनागरश्च ग्रामवासविरकताम् ॥ ७१ ॥

स वृपचर्षिपादाब्जमूले गत्वोदमूलयत् । पंचनिर्मुष्टिनिः केशांश्चरित्रं प्रत्यपादि च ॥ ७२ ॥

उद्यानमिव चारित्रं पालयित्वा महाफलम् । स विपद्य समुत्पेदे सहस्रारेऽमरो वरः ॥ ७३ ॥

इतोऽस्य जंबूद्वीपस्य क्षेत्रे चरतनामनि । कौशांबीत्यस्ति नगरी पुरन्दरपुरोपमा ॥ ७४ ॥

१ अवकृष्टं कृतितं कोकिलया यत्र । २ देवैः । ३ अपगतं ह्यत्र कपटं यस्य सः । ४ शत्रुहृणीणां दत्तो शोको येन सः । ५ यथा चतुरो

नगरवासी लघुग्रामे वस्तुं नेच्छति तथा ।

वक्रस्येन्द्रुः प्रतिनिधिर्दृशोरनुजसंबुजम् । कंठस्य कंबुरालेख्यं दोष्णोर्विसंलता सखी ॥ १३ ॥
 कुंजः सनाञ्जिः स्तनयोर्नाञ्चेर्विवरमात्मचूः । प्रतिबिंबं नितंबस्य कूर्चिर्नीपुलिनावनिः ॥ १४ ॥
 उर्वोरवरजा रंजा पादयोः पद्ममंतिपट्ट् । तस्याः सर्वांगरम्यायाः किं किं नह्यतिशाब्धचत् ॥ १५ ॥

॥ त्रिञ्जिविशेषकम् ॥

इतश्च प्राणते कदपे जीवः पद्मरथस्य सः । प्रकृष्टस्थितिकं स्वायुः सुखमग्नोऽत्यवाहयत् ॥ १६ ॥
 श्रावणासितसप्तम्यां रेवतीस्थे निशाकरे । ततश्च्युत्वा सुयशसो देव्याः कुद्वाववातरत् ॥ १७ ॥
 ददर्श च महास्वमान् कुञ्जरादींश्चतुर्दश । सुखसुप्ता निशाशेषे देव्यर्हजन्मसूचकान् ॥ १८ ॥
 राधकृष्णत्रयोदश्यां पौष्णे च्चे इयेनवाङ्मनम् । सुवर्णवर्णं सुयशाः स्वामिनी सुषुवे सुतम् ॥ १९ ॥
 अथ ऊर्ध्वं रुचकेच्योऽन्धेत्य सद्योऽप्यथार्हतः । षट्पंचाशद्विक्रुमार्थः सूक्तकर्माणि चक्रिरे ॥ २० ॥
 सौधर्मकदपाधिपतिस्तत्रोपेत्य प्राणम्य च । प्रच्युत्वादाय विर्यता मेरुशैलशिरो ययौ ॥ २१ ॥
 अतिपांशुकंबलायां शिलायां तत्र वासवः । सिंहासन उपाविद्धत्संगारोपितप्रच्युः ॥ २२ ॥
 इन्द्रास्त्रिषष्टिरन्धेत्याच्युतप्रच्युतयस्ततः । क्रमेणाल्मपयन्नाथमाहूतैस्तीर्थवारिञ्जिः ॥ २३ ॥
 ईशानाधिपतेरंके महासारं न्यधात् प्रच्युत् । शक्रस्तद्भारवहनश्रमेणैव गरीयसा ॥ २४ ॥
 विकृतस्फाटिकमहाचतुर्षुषविषाणैः । वारिञ्जिः स्त्रपयामास वासवः परमेश्वरम् ॥ २५ ॥

१ शंखस्तस्याः कंठस्य चित्रमासीत् । २ विसलता कमलनाललता वाह्याः सखीभूता आसीत् । ३ गुहा नामः पुत्ररूपाभूत्
 ४ नद्याः सिकतावनिः । ५ पद्मं पादयोः अंतिषट् शिष्यः । ६ वैशाखकृष्णत्रयोदश्याम् । ७ आकाशमार्गेण ।

३६ ॥

वाससा देवद्यूषेण प्रमूष्येवं विद्विष्य च । अर्चित्वारात्रिकं कृत्वा सौधर्मैन्जोऽस्तवीदिति ॥ ३६ ॥
तवाग्रे अमिदुवनेर्धे हि श्रेणानां चिताः । गोशीर्ष्वंदनेनांगरागस्तेषां न दुर्लभः ॥ ३७ ॥
अकल्यैकमपि धैः पुष्पं त्वन्मूर्धन्यधियरोच्यते । ते त्रेत्राशून्यशिरसः संचरंति निरन्तरम् ॥ ३८ ॥
अंगरागस्तवांगे धैरेकदापि धैः । लुवन्ति तेषां कंठेषु देवैः सुरयोषिताम् ॥ ३९ ॥
निधीयते प्रवक्तवे पुष्पदामैकदापि धैः । ते गीयंते सुरस्त्रीनिरपि लोकातिशायिनः ॥ ४० ॥
ये वर्षान्यत्येकदापि त्वच्छ्रुणानतिनिर्मलान् । ते गीयंते सुरस्त्रीनिरपि लोकातिशायिनः ॥ ४१ ॥
ये चारुचारीचतुरं प्रकृत्या वैद्वंति ते पुरः । ऐरावणकरिस्कंधासनं तेषां न दुर्लभम् ॥ ४२ ॥
ये ध्यायंति परमात्मानं ये त्वां देव दिवानिशम् । त्वाद्दृशीचूय ते लोके ध्येयतां यांति सर्वदा ॥ ४३ ॥
स्नात्रांगरागनेपथ्याकटपप्रच्युतिकटपने । अधित्वन्मेधिकारोऽस्तु सदापि त्वत्प्रसादतः ॥ ४४ ॥
इति स्तुत्वा जिनपतिं गृहीत्वा च दिवस्पतिः । गत्वा च सुयशोदेव्याः पार्श्वेऽमुचुच्चद्वयास्थिति ॥ ४५ ॥
नंदीश्वरे शाश्वताद्दैत्यतिमाष्टाहिकोत्सवम् । कृत्वा शक्रोऽपरेऽपीन्द्राः स्वं स्वं स्थानं पुनर्ययुः ॥ ४६ ॥
गर्भस्थेऽस्मिञ्छितं पित्रानन्तं परंबलं यतः । ततश्च चक्रेऽनन्तजिदित्याख्या परमेशितुः ॥ ४७ ॥
योगी ध्यानानृतमिव निजांगुष्ठात् सुधां पिबन् । अस्तन्यपोऽप्यवधिष्ट क्रमेण परमेश्वरः ॥ ४८ ॥
शैशवं व्यतिचक्राम क्रमादिन्दुरिव प्रभुः । पंचाशच्छतुरुंगः प्रतिपदे च यौवनम् ॥ ४९ ॥

चतुरं गगनविशेषस्तथा चतुरं
४ चारुर्था चारी नृले गगनविशेषस्तथा चतुरं
३ हस्तलताः । ४ चारुर्था चारी नृले गगनविशेषस्तथा चतुरं
१ पृथ्वीरजसा व्यासाः । २ छत्रेण शश्वयं सहितं शिरो येषां ते । ३ हस्तलताः । ४ चारुर्था चारी नृले गगनविशेषस्तथा चतुरं
५ तथा । ६ त्वयि । ७ शश्वयैः । ८ चारुर्था चारी नृले गगनविशेषस्तथा चतुरं

समुद्रदत्त इत्यासीद्दत्तमुञ्जोऽस्तिजसाम् । समुद्रइव गञ्जीरस्तस्यां वसुमतीपतिः ॥ ७५ ॥
 पत्नी तस्याच्चवन्नंदा नयनानंदचंद्रिका । रूपेण रूपाहंकारहरणी सुरयोपिताम् ॥ ७६ ॥
 नृपस्य तस्य मलयपवमानो मधोस्त्रि । मित्रं मलयचूनाश्रोऽञ्ज्यायथौ चंरुशासनः ॥ ७७ ॥
 समुद्रदत्तस्तं प्रीत्या महत्या निजसङ्गनि । सादरः सोदरमिवाचो जयत् सपरिहृदम् ॥ ७८ ॥
 मृगाक्षीं तत्र सोऽञ्जाक्षीन्नंदामानंदिनीं दृशोः । पत्नीं समुद्रदत्तस्य समुद्रस्येव जाह्नवीम् ॥ ७९ ॥
 स्तब्धगंगः कीलितइव स्मरास्त्रैरतिदुःसहैः । जातस्वेदो विप्रलंभानलघर्मादिवोद्ववणात् ॥ ८० ॥
 सर्वांगमप्यंकुरितप्रमेव पुलकेन च । चिन्नस्वरो ग्रहग्रस्तइव तस्या वपुर्गुणैः ॥ ८१ ॥
 प्रकंपमानसर्वांगस्तदाश्लेष इयोत्सुकः । शुंचेव वैवर्ष्यधरस्तदसंप्राप्तिजन्मया ॥ ८२ ॥
 वाष्पेण लुप्तनयनः कामांध्यमिव धारयन् । तैदप्राप्त्या मृत्युमिवानेतुं प्रलयमाश्रयन् ॥ ८३ ॥
 नंदामालोक्य तत्कालं सर्वांगोपांगसुंदरीम् । कां कामवस्थां न प्राप मान्मथीं चंरुशासनः ॥ ८४ ॥

॥ पंचमः कुलकम् ॥

समुद्रदत्तदत्तौकस्युवासाथ निशास्वपि । क्षेत्रे न निजां कामार्तो रोगार्त इव सोऽस्तधीः ॥ ८५ ॥
 तांस्ताननुदिनं नंदाप्राप्त्युपायान् विचिंतयन् । कंचित् कालं व्यतीयाय मित्रव्याजेन स विषन् ॥ ८६ ॥

१ मलयाचलवासुः । २ विप्रलंभानलेन विरहाग्निना घर्मस्तस्मात् । ३ अंकुरितः प्रेमा यस्य स एतादृश इव पुलकित इत्यर्थः ।
 ४ तस्या अप्राप्तस्य जातेन शोकेन शरीरस्य विवर्णतां दधदिव । ५ तस्या अप्राप्त्या मर्तुकामइव प्रलयं तस्यामेव लयं तन्मयतामाश्रयदि-
 त्यर्थः । ६ कामसंबंधिनीम् । ७ समुद्रदत्तेन दत्तमोको गृहं वासस्थानमिति यावत्तस्मिन् ।

समुद्रदत्ते विश्वस्ते स नन्दामपरेऽहनि । हत्वा जगाम शकुनिरिव रत्नावलीं द्रुतम् ॥ ८७ ॥

रक्षसेव हतां तेन बलिना ढंलिना च ताम् । प्रत्याहर्तुं सोऽसमर्थो वैराग्यं परमं ययौ ॥ ८८ ॥

हृदयस्थेन शब्देनेवापमानेन तेन सः । दूयमानोऽग्रहीद्दीक्षां श्रेयांसमुत्तिसंनिधौ ॥ ८९ ॥

हृदयस्थेन शब्देनेवापमानेन तेन सः । नन्दाहर्तुर्धाय स्यां निदानमिति चाकरोत् ॥ ९० ॥

अत्युग्रं स तपस्तेपे तपसोऽस्य फलेन तु । विपद्य कालयोगेन सहस्रारेऽन्नवत्सुरः ॥ ९१ ॥

अमुना स निदानेन भित्तीकृत्य तपःफलम् । त्रयैवाभ्यावर्तच्छ्लासु वज्रामानेकयोनिषु ॥ ९२ ॥

मृत्वा कालक्रमाच्छंशसोऽपि महीपतिः । त्रयैवाभ्यावर्तच्छ्लासु वज्रामानेकयोनिषु ॥ ९३ ॥

स चात्र भरते पृथ्वीपुरे विदासच्छपतेः । गुणवत्यां कलत्रेऽञ्जन्मधुरित्याख्यया सुतः ॥ ९४ ॥

स त्रिशद्वर्षदद्यायुस्तापिष्ठकुसुमह्वविः । पंचाराञ्जनुरुचुंगो जंगमोऽङ्घ्रिवावचौ ॥ ९५ ॥

शुशुभे स महाबाहुर्विशुंड इव दिग्गजः । पृथुलोऽस्तदश्रीकः सानुमौनिव जंगमः ॥ ९६ ॥

लीदयापि महास्थान्नस्तस्य चक्रमतो मही । चारासहा ननामेव तृणपूर्णं श्वावटः ॥ ९७ ॥

शस्त्राशस्त्रिकथां श्रुत्वा पूर्वेषां पृथिवीशुजाम् । स शुशोच स्वदेवार्थं प्रतिमह्यमवासुवन् ॥ ९८ ॥

जित्वा ऋतवर्षार्धं त्रिखंडं ग्रामलीदया । स एवमसमस्थामा नौमदौ स्वमलीलिखत् ॥ ९९ ॥

चर्काक्रान्तद्विपच्चक्रः शक्रतुल्यश्च विक्रमात् । अञ्जत् प्रत्यर्धचक्री स चतुर्थः पुरुषार्थमा ॥ १०० ॥

१ कपटवता । २ अभितं तपसः फलं भितं परिमाणयुक्तं कृत्वा । ३ संसारसमुद्रस्यावर्तभूतासु । ४ पर्वतः । ५ महाबलवतः । ६ यथावदो गर्तः तृणपूर्णः सन् भारेणावनमति तथा । ७ स्वं नाम चंद्रे लिलेख चंद्रलोकपर्यंतकीर्तिर्जात इत्यर्थः । ८ चक्रेणाक्रान्तः । ९ पुरुषेषु सूर्यरूपः । १० शत्रुसमूहो येन ।

अञ्जूकटदोःकूटकुट्टितारिचटोऽदः । वैरिश्रीजोगलटजः कैटजः सोदरोऽस्य तु ॥ १०० ॥
 तदा च द्वारकापुर्यां सोमसूर्यसप्तो गुणैः । सोम इत्याख्ययाख्यातो बञ्ज्व पृथिवीपतिः ॥ १०१ ॥
 तस्याञ्जूतामुजे पत्न्यौ तत्रैका स्निग्धदर्शना । सुदर्शनान्या तु सीता शीतद्युतिसमानना ॥ १०२ ॥
 इतश्च स सहस्रारान्महाबलवरः सुरः । च्युत्वा सुदर्शनादेव्या उदरे समावातरत् ॥ १०३ ॥
 तदा सुदर्शनादेवी सीरञ्जुन्मसूचकान् । चतुरो यामिनीशेषे महास्वप्नानुदैकृत ॥ १०४ ॥
 ततो मासेषु नवसु दिनेष्वर्धाष्टमेषु च । देवी सुदर्शनासूत सुतं सितरुचिप्रजम् ॥ १०५ ॥
 कृतार्थयन्त्रार्थिवर्गानुत्सवेन महीयसा । तस्य सुप्रज इत्याख्यां विदधे सोमञ्जूपतिः ॥ १०६ ॥
 सहस्राराद्विवश्च्युत्वा पूर्णायुः सोऽपि कालतः । जीवः समुद्रदत्तस्य सीताकुहाववातरत् ॥ १०७ ॥
 तदा सापि महास्वप्नाञ्छार्ङ्गञ्जुन्मसूचकान् । सप्त सुप्ता निशाशेषेऽद्राक्षीत्प्रविशतो मुखे ॥ १०८ ॥
 संपूर्णे समये सापि नीलरत्नामलत्विषम् । तनयं जनयामास सर्वदक्षणलक्षितम् ॥ १०९ ॥
 शाङ्गपाणेश्चतुर्थस्य तस्याश्रु दिवसे शुभे । पुरुषोत्तम इत्याख्यां यथार्थामकरोत् पिता ॥ ११० ॥
 नीलपीतांबरौ तालतार्दथकेतू महाशुजौ । तावजातां सहचरौ प्रीत्या युग्मजवाविव ॥ १११ ॥
 निमिचीकृत्य चाचार्यं सर्वा जगदुतुः कलाः । पूर्वजन्मप्रजावोऽयं तादृशां हि महात्मनाम् ॥ ११२ ॥
 क्रीडायातमपि तयोर्नासहंतापरे चटाः । स्पृशन्नपि गजो हंति जिघ्रन्नपि च पन्नगः ॥ ११३ ॥

लीलावनमिव श्रीणां तौ क्रमेणांगपावनम् । यौवनं च प्रपेदाते बलेन पवनोपमौ ॥ ११४ ॥
 ज्यायसो लांगलादीनि शाङ्गादीनि कनीयसः । जैत्राणि ददिरे देवै रत्वानि नररत्नयोः ॥ ११५ ॥
 महाबलौ बलहरी तौ दृष्ट्वा कैलिकौतुकी । प्रतिविष्णोर्मघोर्धाम जगामोत्पल्य नारदः ॥ ११६ ॥
 तं दत्तार्थो नमस्कृत्य कृत्यज्ञोऽत्रिदधे मधुः । महासुने स्वागतं ते दिष्ट्या दृष्टिपथेऽसि नः ॥ ११७ ॥
 मदीयाः किंकराः सर्वे ऋरतार्थेऽत्र ऋतुजः । ते मागधवरदामप्रचासेशाश्च नाकिनः ॥ ११८ ॥
 तदत्र वस्तुना येन येन देशेन वा तव । योऽर्थस्तं ब्रूहि निःशंकं यथा यत्त्वामि नारद ॥ ११९ ॥
 नारदोऽप्यब्रवीदिवं क्रीडयाह मिहागमम् । न मेऽर्थोऽर्थेन केनापि न वा देशेन केनचित् ॥ १२० ॥
 ऋरतार्थेश इति तु त्वं सुधैव विकल्प्यसे । बन्धैर्नृवादः सर्वोऽपि किं यथाश्रीं ऋवेत् क्वचित् ॥ १२१ ॥
 अर्थलोचादर्थिजनैः स्तूयमानेन धीमता । त्वज्जितव्यं प्रयुतापि प्रत्येतव्यं न जातुचित् ॥ १२२ ॥
 बलिन्योऽपि बलितमा महद्भयोऽपि महत्तमाः । दृश्यंते ह्यत्र जगति बहुरत्ना वसुंधरा ॥ १२३ ॥
 मधुरन्तर्चवत्कोपोऽन्तैः शिखीव शमीतरुः । सद्यो दृष्टाधरदो नारदं प्रत्यन्नापत ॥ १२४ ॥
 ऋरतार्थेऽत्र गंगातः का नाम महती नदी । वैताढ्यात् को महानद्भिः कश्च मत्तो बलाधिकः ॥ १२५ ॥
 मन्यसे यं बलीयांसं तमाख्याहि यथा कृणात् । शरजः कलत्रस्येव तस्यौजो दर्शयामि ते ॥ १२६ ॥
 किं मत्तेन प्रमत्तेनाप्यवज्ञातोऽसि केनचित् । स्तुतिव्याजेन यस्याद्य विधिस्ससि वधं विज ॥ १२७ ॥

किं मत्तेन प्रमत्तेनाप्यवज्ञातोऽसि केनचित् । स्तुतिव्याजेन यस्याद्य विधिस्ससि वधं विज ॥ १२७ ॥

१ बलमद्रस्य । २ जयनशीलानि । ३ कलौ कौतुकं आस्थास्तीति । ४ बंदिजनैर्गीयमानोऽर्धवाद इत्यर्थः । ५ अन्तर्मध्ये स्त्री
 बहिर्यस्य सः । ६ गजडिमस्य । ७ बलम् । ८ विधातुं कर्तुमिच्छसि ।

अथोचे नारदोऽप्येवं नाहं मत्प्रमत्तयोः । गह्वामि पार्श्वं तन्मे स्यात्तदवज्ञा कथं ननु ॥ १२७ ॥
 ऋरतार्थेश्वरोऽस्मीति निजायामद्य पर्षदि । यदवादीर्मास्म वादीर्भ्यस्तस्त्रिहसार्थं ते ॥ १२८ ॥
 धारकायां तु सोमस्य सुप्रजः पुरुषोत्तमः । तनयौ किं त्वया राजञ्जनश्रुत्यापि न श्रुतौ ॥ १२९ ॥
 महाबलौ महाबाहू अन्योऽन्यं प्रीतिशालिनौ । मूर्तिमन्तौ पवमानञ्जलनाविव दुःसहौ ॥ १३० ॥
 शक्रेशानाविव दिवोऽवतीर्णौ कौतुकादिह । दोषैकेनाप्युद्धरेतां तौ सर्वार्धिधरां धराम् ॥ १३१ ॥
 ऋरतेऽधिष्ठिते ताभ्यां सिंहेनेव महावने । अज्ञानाजर्जसि कथं मदांध इव सिंधुरः ॥ १३२ ॥
 कोपारुणेद्यणघ्नो घ्नंघ्च्छुरिव तत्क्षणात् । दर्शनैर्दर्शनान् घर्षन्मधुराजोऽन्यथादिदम् ॥ १३३ ॥
 यदात्थ तदमिथ्या चेत् स्वैरं तत्कीर्णितुं यमः । मया निमंत्र्यतेऽद्यैष रणं ब्रह्मं भवानिव ॥ १३४ ॥
 निःसोमं निःसुप्रजं च तथा निःपुरुषोत्तमम् । करोमि धारकाराज्यं पश्य युत्प्रतिञ्चरिव ॥ १३५ ॥
 इत्युक्त्वा नारदमुनिं विसृज्य ग्राह्णिणोदथ । अनुशिष्य रहो दूतं सोमसोमसुतान् प्रति ॥ १३६ ॥
 गत्वाशु सोमं ससुतं सौजस्कः सोऽन्यत्रापत । उजायंतेऽनोजसोऽपि दूताः स्वाम्योजसा खलु ॥ १३७ ॥
 दसानां दर्पहरणो विनीतानां च वत्सलः । प्रचंडैर्दोर्बलजयी ह्यत्रव्रतमहाधनः ॥ १३८ ॥
 दौसेरैरिव याम्यार्धचरतक्षेत्रवर्तिभिः । राजहंसैः कुलोद्भूतैः सेव्यमानपदांबुजः ॥ १३९ ॥
 वैताल्यदक्षिणश्रेणिविद्याधरनृपैरपि । दत्तदंडः प्रचंभाज्ञ आखंडलइवापरः ॥ १४० ॥

१ हास्याय भवति । २ समुद्रगिरिसहितां महीम् । ३ गजः । ४ युद्धेच्छुः । ५ युद्धसाक्षी । ६ प्रचंडेन हस्तबलेन जयनशीलः ।
 ७ किंकरैरिव ।

स एवमुक्तः पुरुषोत्तमेन रुषितो ययौ । सर्वं च मधवेऽशंसद्दुःशंसमपि तद्वचः ॥ १५५ ॥
 शाङ्गिणो वाचिकेनोच्चैः श्रुतमात्रेण तेन च । स्तनितेनेव शरजः संरंजं विदधे मधुः ॥ १५६ ॥
 सोऽवादयत्क्षणाद्यात्रात्रेरीं चैरेवजाकृतिम् । श्रूयमाणां खेचरीजिः पिधाय श्रवसी जिया ॥ १५७ ॥
 राजचिर्बन्धमुकुटैर्महावीरैर्महाचटैः । सेनानीजिरमाल्यैश्च सामंतैरपरैरपि ॥ १५८ ॥
 सैनिकै रणशौण्डीरैः स्वस्य मूर्त्यैरैरिव । समावृतः स प्रतस्थे मायारूप इवामरः ॥ १५९ ॥

॥ युग्मम् ॥

नाजीगणहुनिमित्ताशकुनानि स दोर्मदी । कालपाशैरिवाकृष्टो देशसीमां द्रुतं ययौ ॥ १६० ॥
 पारापतैपणीवागात्तत्कालं तत्र शाङ्ग्यपि । सोमसुप्रचसेनानीसेनाजिः परिवारितः ॥ १६१ ॥
 आशूपविश्य करत्रान् रचसाडुत्रयोरपि । वर्मास्थ्यादिरे सैन्यैर्धनूंष्यास्फालितानि च ॥ १६२ ॥
 उडुनिमुच्चकैः कांफमकांडे प्रलयप्रदम् । रैद्वःकुलमिव व्योमन्यस्यैकपानसमुत्सुकम् ॥ १६३ ॥
 प्रथमाणा महामात्रैरपसृत्याजिसृत्य च । चतुर्दन्तेन युधेनायुधन्त वरदंतिनः ॥ १६४ ॥
 एकस्मिन् मोचके कुंतमन्यस्मिन् मुजुरं पुनः । पाणौ कृपाणं वित्राणाः सांदिनोऽस्त्वयन् हयान् ॥ १६५ ॥
 निर्घोषेणातिघोरेण जगद्धाधिर्यदायिनः । जिन्नसिंधुतटानीव मिमिबुः स्यंदना मिथः ॥ १६६ ॥
 आस्फालयंतः फलकान्यास्फलंतः परस्परम् । क्रीस्यसि विदधुर्वीराः पत्तयो बाहुशालिनः ॥ १६७ ॥

१ कोपम् । २ मयंकरसांकारध्वनिम् । ३ श्रवणे । ४ संग्रामदक्षेः । ५ पक्षिविशेषः । ६ शरसमूहः । ७ राक्षसकुलम् । ८ शोणित-
 पानोधतम् । ९ हस्तिपकैः । १० अश्ववाराः । ११ भिन्ननदीतटानि । १२ अश्विभिरसिभिर्गृहीत्वेदं युद्धं प्रवृत्तम् ।

अग्निः स्फुलिंगमात्रोऽपि कर्हं दहति सर्वतः । तेजः प्रमाणं वीराणां तेजसां कीदृशं वयः ॥ १८१ ॥
 ॥ युग्मम् ॥
 तदलं ते विलंबेन मुंच चक्रमशंकितः । व्यालोऽपि गरलं मुक्त्वा शास्येन्न पुनरन्यथा ॥ १८२ ॥
 अंगुल्यामूर्मिकीकृत्य सलीलं मधुरप्यथ । त्रमयामास तच्चक्रमलौतमिव बालकः ॥ १८३ ॥
 सुमोच च मधुश्चक्रं तत् पपाताथ शार्ङ्गिणः । वदस्तुवाप्रघातेन बुंबडुड्ववणतेजसा ॥ १८४ ॥
 विष्णुस्तेन प्रहारेण मूर्छितः संदनेऽपतत् । लघुत्य बलत्रक्षेण स्वोत्संगे च न्यधीयत ॥ १८५ ॥
 प्रात्रंगसंगादमृतस्त्रपनादिव केशवः । अवाप्तसंज्ञस्तच्चक्रं मधोः प्राणानिवादे ॥ १८६ ॥
 अथ शार्ङ्गधरोऽप्येवमूचे मघत् त्वमत्र ज्योः । मा स्म स्था गह्व गह्वाशु स्पर्धा सिंहेन का शुनः ॥ १८७ ॥
 मधुरप्यन्यधत्तैवं मुंच चक्रं त्वमप्यहो । गर्जन् शरन्मेघध्व किमात्मानं विकृत्यसे ॥ १८८ ॥
 एवमुक्तवतस्तस्य चक्रं मुक्त्वा जनादेनः । अपातयद्विरो जूमौ फलं तालतरोस्त्रि ॥ १८९ ॥
 पुष्पवर्षैः सुरैः शार्ङ्गी साधु साध्विति तुष्टुवे । हा नाथ नाथ क्वासीति निजैस्तु शुशुचे मधुः ॥ १९० ॥
 जज्ञे केशवसेनान्या कैटजोऽपि महाभटः । शिश्रिये चापैरः सद्यः श्रीपतिर्मधुपाश्र्विवैः ॥ १९१ ॥
 समागधवरदामप्रचासाधीश्वरं ततः । अपागृज्रतवर्षार्धं साधयामास शार्ङ्गचूत् ॥ १९२ ॥
 शिवां कोटिनरोत्पाद्यां मगधेव्वथ साधवः । उत्पाद्य लीलयां नदी पिधानमिव सोऽमुचत् ॥ १९३ ॥
 समुक्षेणापि दत्तार्धध्वोत्कह्लोलपाणिना । अथायथौ धारवतीं स्वपुरीं पुरुषोत्तमः ॥ १९४ ॥

१ वृणम् । २ उल्मुकम् । ३ प्रगल्भसे । ४ पृथ्व्यादृच्छादनमित्यर्थः ।

तत्र सोमेन रामेण पार्थिवैरपरैरपि । विष्णोश्चक्रेऽर्धचक्रित्वाचिषेकः परया मुदा ॥ १ए५ ॥
 इत्स्त्रिवर्षी बभ्रस्थो विहृत्यान्तजिज्जिनः । समाययावुपवनं सहस्राववणाभिधम् ॥ १ए६ ॥
 तत्राशोकतले चतुर्थ्यानांतरविवर्तिनः । संसारस्थेव मर्माणि घातिकर्माणि तुष्टुडः ॥ १ए७ ॥
 राधकृष्णचतुर्दश्यां रेवतीस्थे निशाकरे । पष्ठेन तपसा चतुरुदपद्यत केवलम् ॥ १ए८ ॥
 चक्रे च दिव्ये समवसरणे देशनां प्रभुः । पंचाशतं गणधरान् यशःप्रच्युतिकानपि ॥ १ए९ ॥
 तत्तीर्थच्यूश्च पातालरुर्थास्थो मकरवाहनः । रक्तो दोम्निः पद्मखड्गपाशान्निर्दक्षिणैस्त्रिभिः ॥ १०० ॥
 वामैर्नकुलफलकाक्षसूत्रसहितैः पुनः । श्रीमतोऽन्तनाथस्य जङ्गे शासनदेवता ॥ १०१ ॥
 तथोत्पन्नांकुशा नाम गौरांगी पद्मवाहना । दोर्दंडान्यां दक्षिणान्यां खड्गं पाशं च विभ्रती ॥ १०२ ॥
 दक्षिणोत्तरबाहुन्यां दधती फलकांकुशौ । अन्नतस्वामिनो जङ्गे तथा शासनदेवता ॥ १०३ ॥
 तान्यामुपासितान्यर्णो जगवान् विहरन् शुवि । प्रापत् पुरीं धारवतीं मोक्षघारात्रंगूः प्रभुः ॥ १०४ ॥
 शक्राद्यैस्तत्र समवसरणं विदधेऽमरैः । षट्कामुर्कशतोऽंगुचैत्यपादपद्मपितम् ॥ १०५ ॥
 तत्र घारेण पूर्वेण प्रविश्यान्तजिज्जिनः । त्रिः प्रदक्षिणयामास तमुच्चैश्चैत्यपादपद्मम् ॥ १०६ ॥
 कृत्वा तीर्थनमस्कारं पूर्वसिंहासने प्रभुः । प्राङ्मुखो न्यपदत्तश्चौ श्रीसंघश्च यथास्थिति ॥ १०७ ॥
 स्वाभिनः प्रतिरूपाणि त्रीणि दिक्षु तिसृष्वपि । रत्नसिंहासनस्थानि विचक्रुर्व्यंतरामराः ॥ १०८ ॥
 तथा च समवसृतं तीर्थनार्थं चतुर्दशम् । गत्वा शशंसुः पुरुषोत्तमायायुक्तपूरुषाः ॥ १०९ ॥

सार्धा द्वादश रूप्यस्य कोटीस्तेज्यः प्रदाय च । ययौ समवसरणं बलचञ्चयुतो हरिः ॥ २१० ॥
 तत्र प्रदक्षिणीकृत्य तीर्थनाथं प्रणम्य च । अनुशक्रमुपाविहत् साग्रजः पुरयोत्तमः ॥ २११ ॥
 ऋयो नत्वा जिनेन्द्रं ते देवैर्जोषेन्द्रसीरिणः । चक्रिगजदया वाचा स्तोमारेजिरे ततः ॥ २१२ ॥
 देहजाजं मनोवित्तं विपयैस्तस्करैरिव । तावदुद्ध्वंध्यते यावन्न त्वमेपामधीश्वरः ॥ २१३ ॥
 प्रसर्पत्कोपतिमिरं दृशोऽन्धकरणं नृणाम् । दूरादपसरत्येव त्वद्दर्शनसुधांजनात् ॥ २१४ ॥
 मानेन ऋतेनैवात्तास्तावदक्षाः शरीरिणः । यावन्नवचचो मंत्र इव तैर्न हि शुश्रुवे ॥ २१५ ॥
 त्वत्प्रसादात् ऋटन्मायानिगरानां शरीरिणाम् । संप्राप्तार्जवयानानां मुक्तिर्न हि दैवीयसी ॥ २१६ ॥
 यथा यथा देहजाजो निरीहैस्त्वामुपासते । चित्रं तथा तथा तेषामस्त्युक्लृष्टफलप्रदः ॥ २१७ ॥
 संसारसरितो रागद्वेषौ द्वे श्रोतैसीश्व । तद्द्वीपइव माध्यस्थ्ये स्थीयते तव शासनात् ॥ २१८ ॥
 देहिनां निर्वृतिद्वारप्रवेशोऽसुक्चेतसाम् । मोहांधकारदीपत्वं त्वं धारयसि नापरः ॥ २१९ ॥
 विषयैः कषायरागद्वेषमोहैरनिर्जिताः । ऋयास्म त्वत्प्रसादेन प्रसीद परमेश्वर ॥ २२० ॥
 स्तुत्वैवं कृतमौनेषु शक्रमध्वरिसीरिषु । अनंतनाथो जगवान् विदधे देशनामिति ॥ २२१ ॥
 अतर्त्वीविदुरो जंतुरमार्गज्ञवाध्वगः । अस्मिन् संसारकांतारे बंत्रमीति दुरुत्तरे ॥ २२२ ॥
 जीवाजीवावाश्रवश्च संवरो निर्जरा तथा । बंधो मोक्षश्चेति सप्त तत्त्वान्याहुर्मनीषिणः ॥ २२३ ॥
 तत्र जीवा द्विधा ज्ञेया मुक्तसंसारिचेदतः । अनादिनिधनाः सर्वे ज्ञानदर्शनलक्षणाः ॥ २२४ ॥

१ मन एव द्रव्यम् । २ भूतेन गृहीता इव । ३ अतिदूरे । ४ इच्छारहिताः । ५ प्रवाहौ । ६ अतत्त्वज्ञः ।

मुक्ता एकस्वजावाः स्युर्जन्मादिक्लेशवर्जिताः । अनंतदर्शनज्ञानवीर्यानिंदमयाश्च ते ॥ ११५ ॥
संसारिणो द्विधा जीवाः स्थावरत्रसनेदतः । द्वितयेऽपि द्विधा पर्याप्तापर्याप्तविशेषतः ॥ ११६ ॥
पर्याप्तयस्तु षड्भिः पर्याप्तत्वनिबंधनम् । आहारो वपुरेक्षाणि प्राणो ज्ञाषा मनोऽपि च ॥ ११७ ॥
स्युरेकाद्विकलाद्यपंचाक्षाणां शरीरिणाम् । चतस्रः पंच षट् चापि पर्याप्तयो र्यैश्चाक्रमम् ॥ ११८ ॥
एकाक्षाः स्थावरा चूस्यसेजोवायुमहीरुहः । तेषां तु पूर्वे चत्वारः स्युः सूक्ष्मा बादरा अपि ॥ ११९ ॥
प्रत्येकाः साधारणाश्च द्विप्रकारा महीरुहः । तेऽत्र पूर्वे बादराः स्युरुत्तरे सूक्ष्मबादराः ॥ १२० ॥
त्रसा द्वित्रिचतुःपंचेन्द्रियत्वेन चतुर्विधाः । तत्र पंचेन्द्रिया देधा संज्ञिनोऽसंज्ञिनोऽपि च ॥ १२१ ॥
शिद्धोपदेशालापान् धे जानते तेऽत्र संज्ञिनः । संप्रवृत्तमनःप्राणस्तेऽन्योऽन्ये स्युरसंज्ञिनः ॥ १२२ ॥
स्पर्शनं रसनं घ्राणं चक्षुः श्रोत्रमितीन्द्रियम् । तस्य स्पशो रसो गंधो रूपं शब्दश्च गोचरः ॥ १२३ ॥
र्क्षीन्द्रियाः क्रमयः शंखा गंडूपर्दा जलौकसः । कपर्दाः शुक्तिकाद्याश्च विविधाः क्रमयो मताः ॥ १२४ ॥
यूकामत्स्युणमत्कोटलिद्याद्यार्क्षीन्द्रिया मताः । पतंगमक्षिकाचृंगंशंशाद्याश्चतुरिन्द्रियाः ॥ १२५ ॥
तिर्यग्योनिचवाः शेषा जलस्थललचारिणः । नारका मानवा देवाः सर्वे पंचेन्द्रिया मताः ॥ १२६ ॥
मनोज्ञाषाकायबलत्रयमिन्द्रियपंचकम् । आयुरुद्भासनिःश्वासमिति प्राणा दश स्मृताः ॥ १२७ ॥

१ स्थावराः वसाश्चेत्यर्थः । २ इंद्रियाणि । ३ एकेंद्रियाणां चतस्रो विकलेंद्रियाणां पंच पंचेन्द्रियाणां च षट्पर्याप्तय इत्यर्थः ।
४ प्रत्येका बादरा एव । ५ साधारणाः । ६ प्रवृत्तिमन्तो मनःप्राणा येषां । ७ विषयः । ८ भ्रुम्यंतर्गतजंतुविशेषाः । ९ मनोबलं
वचनबलं कायबलं च ।

सर्वजीवेषु देहायुरुह्णासा इन्द्रियाणि च । विकलासंज्ञिनां प्रापा पूर्णानां संज्ञिनां मनः ॥ २३८ ॥
 उपपादत्रवा देवनारका गर्भजाः पुनः । जरायुःपोतारुचवाः शेषाः संमूर्त्तनोद्भवाः ॥ २३९ ॥
 संमूर्त्तिनो नारकाश्च जीवाः पापा नपुंसकाः । देवाः स्त्रीपुंसवेदाः स्युर्वेदत्रयजुषः परे ॥ २४० ॥
 सर्वे जीवा व्यवहार्यव्यवहारितया द्विधा । सूक्ष्मनिगोदा एवांत्यास्तेच्योऽन्ये व्यवहारिणः ॥ २४१ ॥
 सचित्तः संवृतः शीतस्तदन्त्यो मिश्रितोऽपि वा । विज्रैरांतरैर्भिन्नो नवधा योनिरंगिनाम् ॥ २४२ ॥
 प्रत्येकं सप्त लक्षाश्च पृथ्वीवार्यग्निवायुषु । प्रत्येकानंतकायेषु क्रमाद्दश चतुर्दश ॥ २४३ ॥
 षट् पुनर्विकलादेषु मनुष्येषु चतुर्दश । स्युश्चतस्रश्चतस्रश्च भ्रञ्चितिर्यक्सुरेषु तु ॥ २४४ ॥
 एवं लक्षाणि योनीनामशीतिश्चतुरुत्तरा । केवलज्ञानदृष्टानि सर्वेषामपि जन्मिनाम् ॥ २४५ ॥
 ईंकाद्या बादराः सूक्ष्माः पंचाक्षाः संहयसंज्ञिनः । स्युर्द्वित्रिचतुरक्षाश्च पर्याप्ता इतरेऽपि च ॥ २४६ ॥
 एतानि जीवस्थानानि मयोक्तानि चतुर्दश । मार्गणा अपि तावत्यो ज्ञेयास्ता नामतो यथा ॥ २४७ ॥

१ यथा द्वीद्रियाणां कायायुरुह्णासाः स्पर्शनरसनैन्द्रियद्वयं भाषा चेति षट् प्राणास्तथैव त्रीन्द्रियाणां चतुरिन्द्रियाणामसंक्षिपंचैन्द्रियाणां च क्रमात् स्वसैन्द्रियदृष्ट्या सप्ताष्टौ नव च प्राणाः संज्ञिनां तु मनःसहिता दशेति तात्पर्यम् । २ मनुष्याः । ३ तिर्यचो गर्भजा अंडजाश्च । ४ गर्भजतिर्यचो मनुजाश्च । ५ ये सूक्ष्मनिगोदास्तेऽव्यवहारिणः । ६ सचित्तादन्योऽचित्तः संवृतादन्योऽसंवृत इत्यादि । ७ सचित्ताचित्तः, संवृतासंवृतः शीतोष्ण इत्यर्थः । ८ प्रत्येकेषु दशलक्षा अनंतकायेषु च चतुर्दशलक्षाः । ९ नारकातिर्यक्सुरेषु । १० बादरैर्केन्द्रियाः, सूक्ष्मैर्केन्द्रियाः, संक्षिपंचैन्द्रियाः, असंक्षिपंचैन्द्रियाः, द्वीन्द्रियाः त्रीन्द्रियाः, चतुरिन्द्रियाश्चेति सप्त पर्याप्तास्तथैव सप्तापर्याप्ताश्चेति चतुर्दश जीवस्थानानित्यर्थः । ११ चतुर्दश ।

गर्तीन्द्रियकाययोगवेदज्ञानकुधादयः । संयमाहारहृद्वेदश्याञ्जव्यसम्यक्त्वसंज्ञिनः ॥ १२४७ ॥
 मिथ्याहृष्टिः सास्वादनसम्यग्मिथ्याहृशावपि । अविरतसम्यग्दृष्टिर्विरताविरतोऽपि च ॥ १२४८ ॥
 प्रमत्तश्चाप्रमत्तश्च निवृत्तिबादरस्ततः । अनिवृत्तिबादरश्चाथ सूक्ष्मसंपरायकः ॥ १२४९ ॥
 ततः प्रशांतमोहश्च क्षीणमोहश्च योगवान् । अयोगवानिति गुणस्थानानि स्युश्चतुर्दश ॥ १२५० ॥
 मिथ्याहृष्टिर्चेवेन्मिथ्यादर्शनस्योदये सति । गुणस्थानत्वमेतस्य चद्रकत्वाद्यपेक्षया ॥ १२५१ ॥
 मिथ्यात्वस्यानुदयेऽन्तानुबंध्युदये सति । सास्वादनसम्यग्दृष्टिः स्यादुत्कर्षात् पमावलीः ॥ १२५२ ॥
 सम्यक्त्वमिथ्यात्वयोगान्मुहूर्तं मिश्रदर्शनः । अविरतसम्यग्दृष्टिरप्रत्याख्यानकोदये ॥ १२५३ ॥
 विरताविरतस्तु स्यात् प्रत्याख्यानोदये सति । प्रमत्तसंयतः प्राप्तसंयमो यः प्रमाद्यति ॥ १२५४ ॥
 सोऽप्रमत्तसंयतो यः संयमी न प्रमाद्यति । उच्चावपि परावृत्त्या स्यातामांतर्मुहूर्तिकौ ॥ १२५५ ॥
 कर्मणां स्थितिघातादीनपूर्वान् कुरुते यतः । तस्मादपूर्वकरणः हृषकैः शमकश्च सः ॥ १२५६ ॥
 यद्बादरकषायाणां प्रविष्टानामिमं मिथ्यः । परिणामा निवर्तते निवृत्तिबादरोऽपि सः ॥ १२५७ ॥
 परिणामा निवर्तते मिथ्यो यत्र न यत्नतः । अनिवृत्तिबादरः स्यात् हृषकः शमकश्च सः ॥ १२५८ ॥
 लोच्चात्रिधः संपरायः सूक्ष्मकिट्टीकृतो यतः । स सूक्ष्मसंपरायः स्यात् हृषकः शमकोऽपि च ॥ १२५९ ॥
 अथोपशांतमोहः स्यान्मोहस्योपशामे सति । मोहस्य तु क्षये जाते क्षीणमोहं प्रचक्षते ॥ १२६० ॥

१ कोधादयः कषायाः । २ देशाविरतिगुणस्थानम् । ३ उपशांतमोहः । ४ सयोगी । ५ क्षपकश्रेणिकः । ६ उपशमश्रेणिकः ।

७ इममपूर्वकरणं प्रविष्टानां साधूनां यद्यस्माद्बादरकषायाणां क्रोधादीनां परिणामा निवर्ततेऽतः स निवृत्तिबादरोऽपि कथ्यते ।

सयोगिकेवली घातिद्वयादुत्पन्नकेवलः । योगानां च ह्ये जाते स एवायोगिकेवली ॥ १६१ ॥

इति जीवतत्त्वम् ॥

अजीवाः स्युर्धर्मधर्मविहायःकालपुजलाः । जीवेन सह पंचापि इव्याप्येते निवेदिताः ॥ १६३ ॥
तत्र कालं विना सर्वे प्रदेशप्रचयात्मकाः । विना जीवमच्चिद्रूपा अकर्तारश्च ते मताः ॥ १६४ ॥
कालं विनास्तिकायाः स्युरमूर्ताः पुजलं विना । उत्पादविगमध्रौव्यात्मानः सर्वेऽपि ते पुनः ॥ १६५ ॥
पुजलाः स्युः स्पर्शरसगंधवर्णस्वरूपिणः । तेऽणुस्कंधतया देधा तत्रावधाः किलाणवः ॥ १६६ ॥
बद्धाः स्कंधा गंधशब्दसौक्ष्म्यस्थौह्याकृतिस्पृशाः । अंधकारातपोद्योतचेदच्छयात्मका अपि ॥ १६७ ॥
कर्मकायमनोत्राषाचेष्टितोह्लासदायिनः । सुखदुःखजीवितव्यमृत्यूपग्रहकारिणः ॥ १६८ ॥
प्रत्येकमेकद्रव्याणि धर्माधर्मौ नन्नोऽपि च । अमूर्तानि निष्क्रियाणि स्थिराण्यपि च सर्वदा ॥ १६९ ॥
एकजीवपरिमाणसंख्यातीतप्रदेशकौ । लोकाकाशमत्रिव्याप्य धर्माधर्मौ व्यवस्थितौ ॥ १७० ॥
स्वयं गंतुं प्रवृत्तेषु जीवाजीवेषु सर्वतः । सहकारी त्रवेक्षर्मः पानीयमिव यादसाम् ॥ १७१ ॥
जीवानां पुजलानां च प्रपन्नानां स्वयं स्थितिम् । अधर्मः सहकार्येष यथा ह्याधाध्वयायिनाम् ॥ १७२ ॥
सर्वगं स्वप्रतिष्ठं स्यादाकाशमकाशदम् । लोकालोकौ स्थितं व्याप्य तदन्तंप्रदेशाक् ॥ १७३ ॥
लोकाकाशप्रदेशस्था चिन्नाः कालाणवस्तु ये । चावानां परिवर्तय मुख्यकालः स उच्यते ॥ १७४ ॥
ज्योतिःशास्त्रे यस्य मानमुच्यते समयदिकम् । स व्यावहारिकः कालः कालवेदिन्निरामतः ॥ १७५ ॥

१ विहाय आकाशास्तिकायः । २ प्रदेशसमूहरूपाः । ३ ज्ञानावरणीयादि कर्म ।

नवजीर्णादिरूपेण यदमी शुवनोदरे । पदार्थाः परिवर्तते तत् कालस्यैव चेष्टितम् ॥ ११६ ॥
वर्तमाना अतीतत्वं जाविनो वर्तमानताम् । पदार्थाः प्रतिपद्यंते कालक्रीमाविर्बिताः ॥ ११७ ॥

इति अजीवतत्त्वम् ॥

मनोवचनकायानां यस्यात् कर्म स आश्रवः । शुभ्रः शुभ्रस्य हेतुः स्यादशुभ्रस्त्वशुभ्रस्य सः ॥ ११८ ॥

इति आश्रवतत्त्वम् ॥

सर्वेषामश्रवाणां यो रोधहेतुः स संवरः । कर्मणां जवहेतूनां जराणादिह निर्जरा ॥ ११९ ॥

इति संवरनिर्जरे तत्त्वे ॥

सकषायतया जीवः कर्मयोग्यांस्तु पुञ्जान् । यदादत्ते स बंधः स्याज्जीवास्वातंत्र्यकारणम् ॥ १२० ॥

प्रकृतिस्थित्यनुज्ञावप्रदेशा विधेयोऽस्य तु । प्रकृतिस्तु स्वप्नावः स्याज्ज्ञानावृत्यादिरष्टधा ॥ १२१ ॥

ज्ञानदृष्ट्यावृत्ती वेद्यं मोहनीयाशुषी अपि । नामगोत्रांतरायाश्च मूलप्रकृतयो मताः ॥ १२२ ॥

निकर्षोत्कर्षतः कालनियमः कर्मणां स्थितिः । अनुज्ञावो विषोकः स्यात् प्रदेशोऽशुभ्रप्रकल्पनम् ॥ १२३ ॥

मिथ्यादृष्टिरविरतिप्रमादौ च क्रुधादयः । योगेन सह पंचैते विज्ञेया बंधहेतवः ॥ १२४ ॥

इति बंधतत्त्वम् ॥

अज्ञावे बंधहेतूनां घातिकर्मक्षयोद्भवे । केवले सति मोक्षः स्याद्द्वेषाणां कर्मणां जये ॥ १२५ ॥

१ बन्धनामानि चत्वारि । २ प्रकाराः । ३ ज्ञानावरणं दर्शनावरणं च । ४ जघन्यत उत्कृष्टतश्च कर्मणां कालनियमः सा स्थितिः ।
५ कर्मणां विपाकोऽनुभाव इत्यादि ।

सुरासुरनरेन्द्राणां यत् सुखं सुवनत्रये । स स्यादनंतजागोऽपि न मोक्षसुखसंपदः ॥ १८६ ॥

इति मोक्षतत्त्वम् ॥

एवं तत्त्वानि जानानो जनो जगति जातुचित् । न निमज्जति संसारे वारिधाविव तारकः ॥ १८७ ॥
एवं देशनया चतुर्भ्यः पर्यव्रजज्जनाः । जेजे हरिस्तु सम्यक्तवं श्रावकत्वं च सुप्रजः ॥ १८८ ॥
व्यंसीदाद्विपौरुष्यां देशनातो जगत्पतिः । यशास्तपादपीठस्थो गणचूडेशनां व्यधात् ॥ १८९ ॥
तत्राप्यवरपौरुष्यां देशनाविरते सति । नत्वा प्रभुं ययुः स्वौकैः शक्रोपेंद्रवलादयः ॥ १९० ॥
ततः स्थानात् प्रभुरपि ग्रामाकरपुरादिषु । प्रबोधयन् चव्यजंतून् विजहार वसुंधराम् ॥ १९१ ॥
पट्टिः पद् च सहस्राणि श्रमणानां महात्मनाम् । तथा चतुर्दशपूर्वचतृतां नव शतानि च ॥ १९२ ॥
चतुःसहस्री त्रिशती चावधिज्ञानशालिनाम् । मनःपर्ययिणां पंच चत्वारिंशच्चतानि च ॥ १९३ ॥
तथा पंच सहस्राणि केवलज्ञानधारिणाम् । जातवैक्रियलब्धीनां सहस्राष्ट्यष्ट योगिनाम् ॥ १९४ ॥
त्रिसहस्री शते द्वे च वादलब्धिमतं पुनः । श्रार्थिकाणां सहस्राणि द्वापट्टिर्वर्तिपाप्मनाम् ॥ १९५ ॥
श्रावकाणां पुनर्लक्ष्यं पट्टिः शतानि च । श्रार्थिकाणां चतुर्लक्षी चतुर्दशसहस्रवपि ॥ १९६ ॥
त्र्यब्देनान्यब्दलक्षाणि सप्त सार्धानि केवलात् । महर्षी विहरमाणस्य परिचारेऽचवत् प्रजोः ॥ १९७ ॥
स्वं मोक्षकालं ज्ञात्वा तु संमेतात्रिमगात् प्रभुः । साधुसप्तसहस्रया च सहानशनमाददे ॥ १९८ ॥
मासांते चैत्रविशदपंचम्यां पौष्णगे विधौ । समं तैर्मुनिभिर्मोक्षं प्रपेदेऽनंतजित् प्रभुः ॥ १९९ ॥

१ बहवः । २ स्वस्थानम् । ३ पापरहितानाम् ।

पंचमः सर्गः ।

श्रीधर्मनाथचरित्रम् ।

ॐ धर्मगंगाहिमवतः कुंतीश्रीध्वांतचास्वतः । श्रीमतो धर्मनाथस्य चरणौ शरणं श्रिये ॥ १ ॥
 तस्यैव तीर्थनाथस्य चरित्रमिदमुच्यते । संसारसिंधुतरणे सेतुबंधवदायतम् ॥ २ ॥
 धातकीखंडघीपे प्राग्विदेहे चरतात्रिधे । विजये ऋद्धिलपुरं नाम्नास्ति विपुलं पुरम् ॥ ३ ॥
 तस्मिन् दृढरथो नाम महीपैरिवृढोऽजवत् । दोर्घ्यो दृढाच्यं त्राजिष्णुर्देताच्यामिव कुंजरः ॥ ४ ॥
 तेजांसि जग्रसे राज्ञां ज्योतिषामिव चास्करः । तैहंडानां प्राजनं च सोऽम्भोजोधिः सरितामिव ॥ ५ ॥
 स महत्यपि साध्याज्ये नोत्सेकं जालुचिह्नौ । विवेकी तूँलतरत्वां जानन्नैन्द्नीमपि श्रियम् ॥ ६ ॥
 तत्तत्रैषधिकं सौख्यमामुवन्नपि सोऽकरोत् । आंगंतुरिव संसारवासे नास्थां मनागपि ॥ ७ ॥
 जोगेभूद्यतवैराग्यः स्वशरीरेऽपि निःस्पृहः । स राज्यं प्राज्यमप्यौज्ज्वलरीरमलदीलया ॥ ८ ॥
 संसारिकमहादुःखरोगैकत्रिषजस्ततः । ययौ स राजा विमलवाहनस्यांतिकं गुरोः ॥ ९ ॥
 तस्मादुपाददे रुच्या वेतनेनेव दुर्लभम् । चारित्ररत्नममलं स नृरत्नशिरोमणिः ॥ १० ॥
 योगस्य मातरामिव समतामेव धारयन् । परीषहान् सहमानः स तेपे दुस्तपं तपः ॥ ११ ॥

१ कुतीर्थमेव ध्वांतं तस्मिन् सूर्यसिंहशस्य । २ महाः स्वामी । ३ तेषां राज्ञां दंडानाम् । ४ गर्वम् । ५ तूलवचंचलाम् ।
 ६ अतिथिवत् । ७ यथा मूत्येन रत्नमुपाददे तथा ।

आचातैः श्रुतगंडूयैः पुष्टैस्तीश्रौदकैरिव । अपावयत् स आत्मानं विषयभेदेऽद्वैतम् ॥ १३ ॥
 अहंभ्रक्चिप्रचृतीनि स्थानकानि परामृशन् । सुधीरुपार्जयामास तीश्रकृन्नाम कर्म सः ॥ १३ ॥
 काद्वे च कृत्वानशनं स विपद्य समाहितः । विमाने वैजयंताख्ये महर्द्धिरमरोऽन्नवत् ॥ १४ ॥
 इत्थं जंबूद्वीपेऽस्मिन्नस्मिन् वर्षे च जारते । अस्ति रत्नपुरं नाम तत्तद्रत्नाकरः पुरम् ॥ १५ ॥
 पार्श्वयो रत्नसोपानरश्मिजालैर्मिश्रो युतैः । सेतुवज्राश्वान्नांति तत्रोपवनदीर्घिकाः ॥ १६ ॥
 साहस्रैस्त्यानि हैमानि सादर्शानि पदे पदे । तत्राख्यांति गृहाण्येव त्रिपुमर्थी सदोद्यताम् ॥ १७ ॥
 तस्मिन्मरुतैर्वज्रा शोचते मार्गचूर्निशि । प्रतिविंबितनक्षत्रा मुक्तास्वस्तिकत्रागिव ॥ १८ ॥
 तत्रौकौर्नागदंतानां कंठेष्विज्यवधूजनैः । द्वाराः प्रदंबिता यांति कंठात्ररणरूपताम् ॥ १९ ॥
 शीतमुद्यानवापीजिर्धर्मं हर्म्यमहानसैः । वर्षी गजमदैर्विंबितकालत्रयत्रागिव ॥ २० ॥
 तत्रासीशृपतिर्नाचुर्नानुमानिव तेजसा । वैरिक्दैब्रुहन्नानुर्नाचुच्चैरमलैर्गुणैः ॥ २१ ॥
 परिमातुमलंशृणुमार्चदपि बृहस्पतिः । तांसांस्तरंगिणीनाथतरंगानिव तद्गुणान् ॥ २२ ॥
 एकेन तेनैतत्करा नापश्यदपरं पतिम् । चूरियं कुलजातेव ललना शीलशाखिनी ॥ २३ ॥
 श्रियं स्वप्तावचपलां संयम्य सुहृदैर्गुणैः । स्वदोःसंज्ञे स्थिरीचक्रे स वारणवधूमिव ॥ २४ ॥

१ शास्त्राण्येव गंडूपातैः । २ समाधिमान् । ३ रत्नमयसोपानानां किरणैर्वाप्यो वद्धसेतुकाइव शोभन्त इत्यर्थः । ४ गृहाणां नाग-
 दन्ता दन्तकाः "खुट्टि" इति प्रसिद्धास्तेषाम् । ५ बृहद्भ्रातुरग्निः । ६ माति शोभत इति भाव् । ७ आत्तो गृहीतो हस्तोऽन्यत्र षष्ठांश-
 भागो यस्याः । ८ हस्तिनीपक्षे रज्जुभिः ।

प्रौढप्रतापो मार्तण्डश्च प्रत्वार्थिञ्चुजाम् । संजहार स तेजांसि प्रदीपानामिवाञ्जितः ॥ १५ ॥
 विजेतुकामो दृषतीन्ध्यारोपयति स्म सः । न त्रूढतामप्यदिके किं पुनः कार्मुके गुणम् ॥ १६ ॥
 अचवत्तस्य पादाब्जोपासनेऽर्तिमधुव्रता । कदन्नं सुव्रता नाम लोकोत्तरसतीव्रता ॥ १७ ॥
 कोक्लिवाञ्जिः कदावापो हंसीञ्जिर्गतिचातुरी । मृगीञ्जिर्दृष्टिविक्षेपः शिद्धितानि ततो ध्रुवम् ॥ १८ ॥
 लज्जा सहचरी तस्याः शीललक्ष्मीः प्रसाधिका । कौलीन्यं कञ्चुक्किवरः सहजोऽयं परिखिदः ॥ १९ ॥
 पतिञ्चकिरलंकारस्तस्याः समुच्चितोऽचवत् । अलंकार्यमलंकारजातं हारादि चापरम् ॥ २० ॥
 तदा च वैजयंतस्थो जीवो दृढरथस्य सः । प्रकृष्टं सुखनिमग्नो निजमायुरपूरयत् ॥ २१ ॥
 ब्युत्वा ततो राघशुक्लसम्भ्यां पुण्यगे विधौ । सुव्रतास्वामिनीकुहौ स जीवः समवातरत् ॥ २२ ॥
 गजप्रचृतिकांस्तीर्थकरजन्माञ्चिसूचकान् । चतुर्दश महास्वप्नांस्तदादर्शच्च सुव्रता ॥ २३ ॥
 माघशुक्लचतुतीयायां पुण्ये त्रे वज्रलांठनम् । स्वर्णवर्णं सुव्रतादेव्यसूत समये सुतम् ॥ २४ ॥
 दिक्कुमार्यः षड्पंचाशदेत्य जोगंकरादयः । स्वामिनः स्वामिमातुश्च सूतिकर्माणि चक्रिरे ॥ २५ ॥
 तत्कालं पालकारूढः सौधर्मैन्द् उपेत्य च । आदाय स्वामिनं निन्ये मेरुपर्वतमूर्धनि ॥ २६ ॥
 अपिपांडुकंबलायां रत्नसिंहासने हरिः । आसांचके स्वांकसिंहासनारोपिततीर्थकृत् ॥ २७ ॥
 अशान्द्युत्प्रच्युतिञ्चिस्त्रिषष्ट्या वासवैः प्रभोः । विधिवद्विदधे स्नात्रं पवित्रैस्तीर्थवारिभिः ॥ २८ ॥

१ माले । २ मधुव्रतं अमरमत्तिकांवा अमरीसदृशीत्यर्थः । ३ अलंकारपरिधापिनी दासी । ४ श्रेष्ठः कञ्चुकी ।

ईशानांके निवेश्येशं स्नापयामास वज्रच्युत् । विक्षिप्य पूजयित्वा च स्रोतुं चेत्युपचक्रमे ॥ ३ए ॥
 नमस्तुच्यं पंचदशाधारते परमेश्वर । परमध्येयरूपाय परमध्यायिनेऽपि च ॥ ४० ॥
 देवेभ्यो दानवेभ्योऽपि मर्त्यान्मन्ये गरीयसः । त्रैलोक्यवंद्यो यत्र त्वमुदरूस्तीर्थनायकः ॥ ४१ ॥
 अपाग्जरतरर्षेऽस्मिन् ममाद्यैवास्तु मर्त्यता । मोक्षसाधनसाधीयस्त्वच्छिष्यत्वजिघृक्षया ॥ ४२ ॥
 नारकेच्यो नौकसदां को जेदः सुखिनामपि । जवेद्येषां प्रमत्तानां न प्रवत्पाददर्शनम् ॥ ४३ ॥
 विजृम्भितं तावदेव घृकैरिव कुतीर्थिकैः । न यावन्नजगन्नाथ रवेशिव तवोदयः ॥ ४४ ॥
 तव वर्षाबुदस्येव धर्मदेशनावारिणा । जरतार्धं सरश्वशेषं पूरिष्यतेऽच्चिरात् ॥ ४५ ॥
 अन्नंतान् देहिनो मुक्तिं प्रापयन् परमेश्वर । अरिदेशमिवोर्वीशस्त्वं कर्ता जवमुद्धसम् ॥ ४६ ॥
 त्वत्पादपद्मलीनेन पद्मपदेनेव चेतसा । जगवन् कष्टपवासेऽपि प्रयांतु मम वासराः ॥ ४७ ॥
 स्तुत्वेति स्वामिनं शक्तो गृहीत्वेशानवासवात् । नीत्वा च सुव्रतादेव्याः पार्श्वेऽशुंचद्यथास्थिति ॥ ४८ ॥
 गर्भस्थेऽस्मिन् धर्मविधौ यन्मातुर्दीहदोऽजवत् । तेनास्य धर्म इत्याख्यामकार्षीद्भ्रानुश्रूपतिः ॥ ४९ ॥
 अत्यगाढैशवं स्वामी क्रीडन् सुरकुमारकैः । प्रापन्न यौवनं पंचवत्वारिंशज्जनूततः ॥ ५० ॥
 चिरेणिसतं पूरयितुं पित्रोः कौतूहलं प्रभुः । जोग्यकर्माणि जौकुं च चक्रे दारपश्चिह्नम् ॥ ५१ ॥
 वर्षषट्शप्रये सार्धं जन्मतोऽतिगते सति । पर्यग्रहीन्नाज्यचारं स्वामी पित्रनुरोधतः ॥ ५२ ॥
 पंचवत्श्राणि वर्षाणां शशास वसुधां विभुः । प्राप्तकालां तदा दीक्षां चिंतयामास च स्वयम् ॥ ५३ ॥

१ गोक्षसाधने साधीयः श्रेष्ठं तव शिष्यत्वं तद् गृहीतुमिच्छया । २ देवानाम् । ३ राजा यथा शत्रुदेशं निर्जनं करोति तथा ।

तीर्थं प्रवर्तय स्वामिन्निति लौकांतिकैः प्रभुः । विज्ञप्तो वार्षिकं दानं दीक्षानाद्या मुखं ददौ ॥ ५४ ॥
 अन्निषिक्तोऽमरैर्नागदत्ताख्यां शिविकां विभुः । अधिरूढ ययौ रम्यमुद्यानं वप्रकांचनम् ॥ ५५ ॥
 प्रिथंगुमंजरीपुंजमत्तगुंजदक्षिन्नजम् । पुंनागोत्तंससंदर्भव्याकुलोद्यानपादिकम् ॥ ५६ ॥
 पौरांगनामृज्यमानस्वमुखं रोध्ररेणुभिः । शोभ्रितं पुष्पितैः कुंदैः स्मरायुधगृहैस्त्रि ॥ ५७ ॥
 लवलीपुष्पलवैवन्वयगारामिकदारकम् । मुंचुकुंदमरंदोदंबिन्दुसाञ्चितचूतलम् ॥ ५८ ॥
 बभ्रोर्वीकं मरकतैरिवोन्मरुचकं ततः । प्रविवेश तदुद्यानं शिशिरश्रीमयं प्रभुः ॥ ५९ ॥

॥ चतुर्जिः कलापकम् ॥

माघशुक्लत्रयोदश्यां पुष्ये ज्ञे चापरेऽहनि । समं राजसहस्रेण षष्ठेन प्राञ्जत् प्रभुः ॥ ६० ॥
 द्वितीयेऽह्नि सौमनसे धर्मसिंहनृपौकसि । चकार परमात्मेन पारणं परमेश्वरः ॥ ६१ ॥
 दिव्यं समञ्जवत्तत्र वसुधारादिपंचकम् । धर्मसिंहो व्यधाञ्जलपीठं स्वामिपदावनौ ॥ ६२ ॥
 निरपेक्षः शरीरेऽपि समीरणद्वास्वलन् । ततः स्थानात् प्रववृते क्क्षां विहर्तुं जगद्गुरुः ॥ ६३ ॥
 इत्थ जंबूद्वीपेऽस्मिन् विदेहेष्वपरेषु च । राजा पुरुषवृषभोऽशोकायामञ्जवत् पुरि ॥ ६४ ॥
 सदा विरक्तः संसारार्तात्त्विकः सात्त्विकश्च सः । पर्यत्राजीत् पादमूले प्रजापालमहासुनेः ॥ ६५ ॥

? प्रियंगुलताया मंजरीणां पुंजं मत्तोऽत एव गुंजन्नल्लिन्नजो अमरसमूहो यस्मिस्तत् । २ पुंनागपुष्पाणामलंकारमयने व्याकुला
 उद्यानपालश्चियो यस्मिस्तत् । ३ लवनं छेदनम् । ४ मुचुकुंदपुष्पाणां मकरंदस्य जलबिन्दुभिरार्द्रं भूतलं यस्य । ५ उत्फुल्ला मरुच-
 कवृक्षा यस्मिस्तत् । ६ तन्नाम्नि नगरे । ७ तत्त्ववेत्ता ।

दुस्तपं स तपस्तप्त्वा प्राप्ते काले विपद्य च । अष्टादशसमुद्रायुः सहस्रारे सुरोऽञ्जवत् ॥ ६६ ॥

गतेषु तस्य देवस्यायुषः षोडशवार्षिषु । इहैव पोतनपुरे राजा विकट इत्यञ्जत् ॥ ६७ ॥

कुंजरः कुंजरोणेव विजिग्ये स्वञ्जुजौजसा । रणांगणे राजसिंहाभिधानेन स ञ्जुजा ॥ ६८ ॥

पराजयेन तेनाथ हिया राज्यं स्वसूनवे । दत्त्वा गत्वा चातिञ्चूतेः पादांते व्रतमाददे ॥ ६९ ॥

तपः स तीव्रं तेपे च निदानमिति चाकरोत् । जवांतरे राजसिंहोच्छेदाय स्यामहं ध्रुवम् ॥ ७० ॥

इत्थं कृतनिदानः सन् कालयोगाद्विपद्य सः । कक्षेपे द्वितीय उत्पेदे ईर्याणवायुः सुरोत्तमः ॥ ७१ ॥

राजसिंहदृपः सोऽपि चिरं त्रांत्वा ज्वारणवम् । जरतांतर्हरिपुरे निशुञ्चोऽञ्जन्महीपतिः ॥ ७२ ॥

स कृष्णवर्णः पंचाग्रचत्वारिंशद्भ्रूतः । दशवत्सरलक्षायुर्व्यञ्जुञ्जशासनः ॥ ७३ ॥

अपाग्ररतवर्षार्धं साधयित्वैकलीदया । प्रतिविष्णुः सोऽर्धचक्री पंचमः समजायत ॥ ७४ ॥

इतश्चान्नैव जरते नगरेऽश्वपुराञ्जिधे । शिवो नामाञ्जवजा शिवानामेकमास्पदम् ॥ ७५ ॥

तस्याञ्जुतामुञ्जे पत्न्यौ नामतो विजयाम्मके । नितान्तं वद्वन्ने मूर्तिमत्यौ कीर्तिश्रियाविव ॥ ७६ ॥

पुरुषवृषचजीवः सहस्रारादथ च्युतः । चतुःस्वप्नाख्यातवलजन्मगाद्विजयोदरे ॥ ७७ ॥

पूर्णे काले च विजयास्वामिनी सुषुवे सुतम् । अ्रवदातं वपुष्मंतमिव पर्युर्यशश्चयम् ॥ ७८ ॥

उत्सवेन गेरिष्ठेन शिवोऽथ दिवसे शुञ्जे । सुदर्शनत्वात्तस्याख्यां सुदर्शन इति व्यधात् ॥ ७९ ॥

१ द्विसागरोपमायुः २ कल्याणानाम् । ३ चतुर्भिः स्वप्नोराख्यातं बलभाद्रस्य जन्म येन सः । ४ निर्मलम् । ५ महता ।

६ सुष्ठु दर्शनं यस्य तस्य भावस्तत्त्वं तस्मात् ।

इतो विकटजीवोऽपि द्वितीयात् कष्टपतश्च्युतः । सप्तस्वमाख्यातविष्णुजन्मागादम्मकोदरे ॥ ८० ॥
 असूत समये सापि तनयं पूर्णवद्व्यणम् । इन्द्रनीलमणिनीलं नीलोत्पलमिवापगा ॥ ८१ ॥
 एष सिंहः पुरुषेषु पौरुषेणातिशायिना । ततोऽस्य पुरुषसिंह इत्याख्यामकरोन्नृपः ॥ ८२ ॥
 धात्रीजनैर्वाढ्यमानौ क्रीडंतौ तौ परस्परम् । नीलपीतांबरौ तादतादर्थ्यौ कौ वृद्धिमीयतुः ॥ ८३ ॥
 तौ साक्षिणमुपाध्यायं कृत्वा जगृहतुः कलाः । सावधानौ स्वनिखातसंनिधाननिधानवत् ॥ ८४ ॥
 अञ्जुतां कवचहरौ त्रातरौ तौ क्रमेण च । प्रतिमद्भाविव द्यावापृथिव्योश्च व्यराजताम् ॥ ८५ ॥
 परस्परं स्नेहलौ तावश्विनाविव सोदरौ । अत्यंतनक्तौ च पितुर्व्यवर्तेतां पदातिवत् ॥ ८६ ॥
 अन्यदा कस्यचिद्दर्पजाजः पर्यंतञ्चूपतेः । साधनाय शिवः प्रैषीद्व्याख्यमिव सीरिणम् ॥ ८७ ॥
 स्नेहात् पुरुषसिंहोऽपि तं प्रयाणानि कानिचित् । अन्वगात् प्रेमबंधो हि वैज्रलेपाजुहारकः ॥ ८८ ॥
 कथंचिद्वलजज्ञेण प्रैत्यादिष्टोऽनुयानतः । तत्रैवास्थाऋरिः कष्टं यूथत्रष्ट इव द्विपः ॥ ८९ ॥
 विनोदैर्विधिस्तत्र दुःखं त्रातृवियोगजम् । स यावत् क्षयंस्तस्यौ तावदागात् पितुः पुमान् ॥ ९० ॥
 तेनापितं पितुर्लेखं मूर्धन्याधत्त माधवः । शीघ्रमागह्य वत्सेति तत्रैकदिष्टाद्वराष्ट्यपि ॥ ९१ ॥
 स संत्रान्तस्तमित्यूचे कञ्चित् कुशलमंबयोः । कुशलं तातपादानां शीघ्राह्वानं च किं मम ॥ ९२ ॥
 पुरुषोऽप्यत्रवीदेवमंगे दाहज्वरो महान् । उत्पन्नोऽस्तीति देवस्त्वां समाह्वयति सत्वरम् ॥ ९३ ॥

१ नदी. । २ यथा स्वेन निखातं समीपस्थं निधानं गृह्णाति तद्वत् । ३ वज्रलेपसदृशः ४ निषिद्धः ५ मात्रोः ।

पितुर्दाहज्वरोदंताघ्रातात् सप्तहृदादिव । विधुरः प्रास्थित हरिंडुःखं नातः परं सताम् ॥ ए४ ॥
 प्रपेदे च द्वितीयेऽह्नि नगरीं स्वां जनार्दनः । ताहृग्दुःखं हि जात्यानां दवाग्नीधेत वर्त्मनि ॥ ए५ ॥
 योज्यमानैः खंड्यमानैः कथ्यमानैरेकशः । वर्त्यमानैश्च विविधैरौषधैर्व्यग्रकिंकरम् ॥ ए६ ॥
 रसवीर्यविपाकशैरौषधानां बलाबलम् । विचारयद्भिश्चतुरैर्वैद्यवर्यैरधिष्ठितम् ॥ ए७ ॥
 आत्मरक्षै रक्ष्यमाणतुमुलं करसंज्ञया । घ्राःश्वैत्रूंसंज्ञया दूरे स्थाप्यमानं त्रिषगजनम् ॥ ए८ ॥
 ज्वरार्तेनाश्रितं पित्रा प्रविश्य सदनं हरिः । आहरन्निव तदुःखमचूतहुःखडुःखितः ॥ ए९ ॥
 ॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥
 ॥ चक्रितः ॥ १०० ॥

प्राणमच्च पितुः पादौ पाणिभ्यां संस्पृशन् हरिः । बाष्पायमाणैर्नयनैः स्रपयन्निव चक्रितः ॥ १०१ ॥
 शिवः सुतकरस्पृशोद्घाढमाश्वसिति स्म च । इष्टस्य दर्शनेनापि शं स्यात् स्पर्शेन किं पुनः ॥ १०२ ॥
 ऋयो ऋयोऽपि शिवराट् संस्पृशन् पाणिना सुतम् । रोमांचमधिकं दग्ने शैत्यमासादयन्निव ॥ १०३ ॥
 शिवराजोऽप्युवाचैवं कथं क्षामैतरोदरः । शुष्काधरदलश्च त्वमुपेदावमिव द्रुमः ॥ १०४ ॥
 अथ विष्णोः पुमानूचे देव देवस्य दारुणाम् । श्रुत्वा दशामिमां सद्य स्त्वां ऋष्टमचलद्भ्ररिः ॥ १०५ ॥
 घ्राभ्यां दिनाभ्यां चात्रागादर्युं जानोऽपिबन् पयः । त्वत्पादान् संस्मरन् चक्रत्या स्मृतविंध्य इव द्विपः १०६ ॥
 आकार्थं तच्च विगुणं दुःखत्रागादिशब्धिबः । गंडे पिंटेकवचके किमनर्थीतरं त्वया ॥ १०६ ॥

१ कुलजानाम् । २ सुबम् । ३ कुशोदरः । ४ दावानलसमीपे । ५ स्फोटकसोपरि स्फोटकवत् ॥

गत्वा सपरिवारोऽपि ज्ञो जनावसरं कुरु । सर्वार्थसाधकः कायश्चलत्येष हि ज्ञो जनात् ॥ १०७ ॥
 एवं पित्रा समादिष्टो ज्ञूयो ज्ञूयोऽपि साग्रहम् । सदुःखो बुयुजे किञ्चिद्विष्णुः समददन्तिवत् ॥ १०८ ॥
 श्रीखिंमप्यनादायावसानश्चान्यवाससी । नाटयन्नतिदुःखेनावतप्ते न कुलस्थितम् ॥ १०९ ॥
 शुक्लमात्रो निजावासात् पादचारी जनार्दनः । पितुर्जगाम सदनं दीनाशेषपरिहृदः ॥ ११० ॥

॥ युग्मम् ॥

तत्र च प्रविशन् विष्णुर्जननीघाःस्थैक्या । अग्ने जृत्वा सकरणं व्यङ्गपीदमुदश्रिया ॥ १११ ॥
 कुमार परित्रायस्व परित्रायस्व नन्वसौ । जीवत्यपि महाराजे देवीदं दुर्व्यवस्यति ॥ ११२ ॥
 तदाकर्ष्य वचो विष्णुः संत्रांतो मातुरालयम् । जगाम वीक्षां चक्रे च मातरं ब्रुवतीमिति ॥ ११३ ॥
 पतिप्रसादाद्ब्रूता ये प्राज्या रत्नराशयः । अनंतं कांचनं यच्च ये वा रजतसंचयाः ॥ ११४ ॥
 मुक्तमया वज्रमया जाल्यरत्नमयाश्च ये । संमिश्रा ये च नेपथ्यसमुदायाः सहस्रशः ॥ ११५ ॥
 यच्चान्यत् कोशसर्वस्वं सप्तदश्यां तदर्पताम् । महापथप्रस्थितानां पार्थेयं हीदमादिमम् ॥ ११६ ॥
 पत्युर्विपैस्तौ वैधव्यसहास्मि न मनागपि । अहं तदग्ने यास्यामीत्यनलः सज्ज्यतां हुतम् ॥ ११७ ॥
 इति ब्रुवाणां जननीं जननीं दुःखसंपदः । उपेत्य नत्वा च हरिव्याहरज्जदाक्षरम् ॥ ११८ ॥
 मातर्मातरस्त्वमपि मां मंदजाग्यं किमुज्जसि । अहो विरुद्धं मे देवं देव्यैवं यत् प्रचक्रमे ॥ ११९ ॥
 अस्मादेव्यप्युवाचैवं तैज्जैः सम्यक् परीक्षितः । त्वत्तातस्योपस्थितोऽयं रोगः प्राणहरो हरे ॥ १२० ॥

१ मदसहितो गजो यथा सदुःखं स्वल्पं मुंक्ते तद्वत् । २ चंदनम् । ३ अवतसे स्थाने नकुलस्थितिवत् । ४ अयोग्यं व्यवस्य-
 तीत्यर्थः । ५ नाशे । ६ जनयित्रीम् । ७ वैधैरित्यर्थः ।

अथ सिक्तः पथस्कुञ्चैर्बन्धसंज्ञो जनार्दनः । हा तात तात तातेति क्रंदन्नुत्तिष्ठति स्म च ॥ १३५ ॥
 न किं संतप्यते तेऽङ्गं गुणः कस्यौपधस्य वा । प्रत्ययः कस्य वैद्यस्य सुखनिद्राश्रवाद्य किम् ॥ १३६ ॥
 ब्रूहि तात प्रसादं मे कृत्विति स्नेहमोहितः । प्रललाप द्रष्टुं विष्णुर्विललाप च तत्क्षणम् ॥ १३७ ॥
 शार्ङ्गचूर्ध्वैर्धमादाय गोनवृद्धैः प्रबोधितः । अग्नौ पित्रंगसंस्कारं चकारागुरुचन्दनैः ॥ १३८ ॥
 विधाय च निवापादि स्वपर्षदि निषद्य च । बलाय प्राहिणोह्वलं पितृव्यापत्तिसूचकम् ॥ १३९ ॥
 तं प्रांतञ्चूपतिं द्रुप्तं साधयित्वा बलोऽपि हि । दुःखितस्तेन लेखेन त्वरमाणः समाययौ ॥ १४० ॥
 अन्योऽन्यकंवलग्नौ तौ भुक्तकंठं प्ररोदिनौ । बलदेववासुदेवौ रोदयामासतुः सन्नाम् ॥ १४१ ॥
 बोध्यमानावाप्तजनैः कथंचिद्भैर्यमापतुः । जहतुश्च पितुः स्नेहं मंदं मंदमुच्चावपि ॥ १४२ ॥
 तिष्ठतौ विचरंतौ च जटपंतौ मौनसंस्थितौ । दृशोरिवाग्ने पितरं तौ ध्येयवदपश्यताम् ॥ १४३ ॥
 तावेवं यावदासाते पितृशोकसमाकुलौ । तावदागात्तत्र द्रुतो निशुंजस्यार्धचक्रिणः ॥ १४४ ॥
 षाःस्थेन कथितः पूर्वं प्रविश्य च तदाज्ञया । बलदेववासुदेवौ स नवैवमच्चापत ॥ १४५ ॥
 श्रुत्वा लोकाह्निराजं धर्मराजप्रस्थितम् । दधार शोकमस्तोकं निशुंजः सुप्रभुः स वः ॥ १४६ ॥
 युष्मत्पितुः स्मरन् नृकिं स कृतज्ञशिरोमणिः । युष्मत्पार्श्वे प्राहिणोन्मामुपदिश्येति वैचिकम् ॥ १४७ ॥
 अद्यापि हि युवां बालौ द्विषां परित्रवास्पदम् । पदं च युवयोः पित्र्यं महदेतन्मयापितम् ॥ १४८ ॥
 कुमारौ मामुपेत्येह तिष्ठतं निरुपयौ । नदीमध्यस्थितानां हि किं करोति दवानलः ॥ १४९ ॥

लघीयांसौ गरीयांसौ विधातव्यौ मया युवाम् । चिरं कृताया वां पित्रा ऋकेरानृष्ट्यभिहता ॥ ११० ॥
 इत्युक्तयोस्तयोः क्रोधोऽञ्छ्लोकश्च न्यवर्तत । रसांतरेण हि रसो बाध्यते बलवानपि ॥ १११ ॥
 शुवमुन्नमयन्नेकां किञ्चित् साचीकृतालिकः । अध्याबन्नापे पुरुषसिंहः सिंह इव कुधा ॥ ११२ ॥
 इदवाकुकुलचंद्रस्य तस्य विन्धोपकारिणः । अस्मत्पितुरस्तमये कस्कोऽञ्छ्ल श्रुचां पदम् ॥ ११३ ॥
 राजानोऽन्येऽपि शुशुचुर्निशुञ्चोऽपि शुशोच यत् । तेन पैशून्यमस्य स्याद्दद्याच्चेन्नेति वाचिकम् ॥ ११४ ॥
 बालकस्यापि सिंहस्य को हि देशं प्रयच्छति । प्रवर्धयति तं को वा कुतस्तस्य पराश्रवः ॥ ११५ ॥
 इदानीमावयोरेवं स जल्पन् किं न दज्जते । आस्रत्वव्याजतोऽस्माकं न्येकारी स छिपन् खलु ॥ ११६ ॥
 सोऽस्तु मित्रमिन्नो वोदासीनो वा तव प्रभुः । निरपेक्षा वयं तस्य दोरपेक्षैव दोष्मताम् ॥ ११७ ॥
 दूतोऽप्युच्ये पितृदुह्यममित्रीकुर्वतोऽद्य तम् । सुव्यक्तं बालकत्वं ते शैवे शिवमनिहृतः ॥ ११८ ॥
 त्वमद्याप्यनञ्जोऽसि राजनीतेः कुमारक । उत्पादयस्यरिं तत्तं कुक्षिमामृज्य शूलवत् ॥ ११९ ॥
 त्वदुक्तं स्वामिने नैतद्वदये तत् कुरु मघचः । त्वत्प्रसादात् केममस्तु चिरं ते सह बंधुना ॥ १२० ॥
 अन्यथा तु छिपन् चावी स एव न चिरात्तव । तस्मिन् रूष्टे कृतांते च जीवितस्यापि संशयः ॥ १२१ ॥
 एवं तदुक्त्वान्यधिकमुद्यत्क्रोधोऽन्यधाद्धरिः । त्वमेव दूत दूतोऽसि निरपेक्षः स्वजीविते ॥ १२२ ॥
 दूतानां वाक्प्रपंचैकैकानां त्वाद्दशां गिरा । निर्विषः फट्थयेवाहिः स ऋषयति पार्थिवान् ॥ १२३ ॥

१ वक्रीकृतभालः । २ यदि स इदं वाचिकं न दद्यात्तर्हस्य शुचो ज्ञापकं स्यात्तु नास्तीति भावः । ३ तिरस्कृता । ४ बाह-
 पेक्षैव । ५ हे शिवपुत्र । ६ मद्रचनानुसरणरूपत् त्वत्प्रसादादित्यर्थः । ७ यमरूपे । ८ छेकश्चतुरः । ९ फणया ।

गृह मासमघचो गोप्यं शंस स्वस्वामिनेऽखिलम् । शत्रुर्चावीति सोऽस्मान्निर्वध्यकोटौ कृतोऽस्त्यखम् १६४
 एवमुक्तः ससंरञ्जमुत्थाय रञ्जसेन सः । द्रुतो गत्वा निशुञ्जाय सर्वमाख्यद्यथातश्रम् ॥ १६५ ॥
 तदाकर्ण्य वचः कुक्षो निशुञ्चोऽरिनिशुञ्जनः । सेनाचिरञ्जादयक्षुर्वी प्रतस्येऽथ्वपुरं प्रति ॥ १६६ ॥
 निशुञ्चं प्रस्थितं श्रुत्वा विष्णुनाप्यरिजिष्णुना । सद्यः सर्वोन्निसारेण प्रतस्ये सात्रजन्मना ॥ १६७ ॥
 निशुञ्चरुपसिंहौ मिथः प्रमथनोद्यतौ । संगठेते स्मार्थमार्गे मत्ताविव वनविषौ ॥ १६८ ॥
 युध्यंते स्म द्योः सैन्याः क्षोत्रयंतोऽपि रोदसी । द्वैनाकामुक्तंकारकरास्फालनशब्दितैः ॥ १६९ ॥
 अजनिष्ट क्षणेनापि क्षयकालइव क्षयः । अक्षौहिस्योरुभयोरप्यात्मरक्षणपेक्षयोः ॥ १७० ॥
 अन्वीयमानो हलिना पवनेनेव पौवकः । पाञ्चजन्यमपूरिष्ट शार्ङ्गधन्वा रथस्थितः ॥ १७१ ॥
 महता तन्निनादेन परसैन्यानि सर्वतः । पतत्कुक्षिशनिर्वोपेणव घोरेण बुल्लुचुः ॥ १७२ ॥
 तिष्ठ तिष्ठ भ्रंमन्येत्युच्चैकराक्षिपन्नथ । रथी प्रतिहरियोऽहुमुपतस्ये हरिं प्रति ॥ १७३ ॥
 आस्फालयामासतुस्तौ हरिप्रतिहरी धनुः । कोपात्तमन्त्रिजनिजत्रकुटीजंग्गीपणम् ॥ १७४ ॥
 अर्षपतामुच्चौ वाणैर्धारासारैरिवांबुदौ । सिंहनादैखासयंतौ मृगीरिव नञ्जधरीः ॥ १७५ ॥
 निरंतरं निपतितैर्विशिखप्रकरैस्तयोः । बज्रार णञ्चूर्वेन्नन्नवारिधिविभ्रमम् ॥ १७६ ॥
 करमुक्तैर्यत्रमुक्तमुक्तामुक्तैरथापरैः । आयुधैर्युधुधाते तौ शुंजान्चोधितिमिगिलौ ॥ १७७ ॥

१ वध्यगणनायाम् । २ क्ष्वेडा सिंहशब्दः । ३ अग्निः । ४ कुलिशं वज्रम् । ५ आत्मानं मटं मन्यमान । ६ विद्याधरीः । ७ वाणस-
 र्भूहः । ८ बुद्धमेव समुद्रस्तीरिगितिमिगिलौ मत्स्यविशेषो ।

ज्वलज्वालादिजिह्वालं करालं तीक्ष्णधारया । वज्रीव वज्रं सस्मार निशुंभश्चक्रमुच्चकैः ॥ १७८ ॥
 स्मृतमात्रोपस्थितं तदंगुल्या प्रभयन् दिवि । सावष्टन्नोऽन्यधत्तैवं निशुंभः क्षोत्राणं वचः ॥ १७९ ॥
 अनुकंथ्योऽसि वालोऽसि का लज्जा तेऽपसर्पतः । तज्जह मां वा सेवस्व किं ते श्वापि न संत्रकृत् ॥ १८० ॥
 चक्रेणानेन मुक्तेन दारयासि गिरीनपि । तवाग्निवक्त्र्भांडकोमलस्य तु का कश्चा ॥ १८१ ॥
 ऊचे पुरुषसिंहोऽथ तवेत्यूर्जितगर्जितः । ओजश्चक्रस्य च प्रेक्ष्यमन्यास्त्रैः किं कृतं त्वया ॥ १८२ ॥
 शैक्रधन्वेव मेघेन त्वया चक्रमिदं धृतम् । किं मे करिष्यते मूढ मुंच पश्याम्यमोघताम् ॥ १८३ ॥
 एवं पुरुषसिंहेन त्रापितः परुषाक्षरम् । सर्वौजसामुच्चक्रं निशुंभो निशुंभिषुः ॥ १८४ ॥
 हरेरुरसि तुंवाग्रजागेनास्फाल्य तज्जयात् । मोघीबिच्रूव विंध्याङ्गैस्तद्व्यामिव महागजः ॥ १८५ ॥
 मूर्धया पुंडरीकाक्षो मुकुटाक्षोऽपतत्ततः । मुंशलास्त्रेण सिषिचे चाथ गोशीर्षिचंदनैः ॥ १८६ ॥
 उत्थाय लब्धसंज्ञस्तच्चक्रमादाय पाणिना । सा तिष्ठ गह्व गह्वेति निशुंभं प्रत्यत्रापत ॥ १८७ ॥
 मुंच मुंचेति वदतो निशुंभस्य शिरस्ततः । चकर्त्त तेन चक्रेणार्धचक्री सोऽथ पंचमः ॥ १८८ ॥
 पुष्पवृष्टिर्हरेर्मूर्ध्नि मूर्धन्यस्य तैरस्विनाम् । पपात गगनात् सद्यो जयश्रीहाससन्निजा ॥ १८९ ॥
 तथैव यात्रया विष्णुर्जरतार्धमसाधयत् । सहस्रधा हि फलति व्यवसायो महात्मनाम् ॥ १९० ॥
 दिग्यात्राया निवृत्तोऽथ मगधेष्वागतो हरिः । दोष्णोद्दग्धे कोटिशिखां मृत्पात्रमिव लीलया ॥ १९१ ॥

१ सर्गवः । २ श्वापि तव विचारदाता किं नास्ति । ३ इंद्रधनुः । ४ मारयितुमिच्छुः । ५ विफलीबभूव । ६ मुशलमत्तं यस्य
 तेन बलदेवेनेत्यर्थः । ७ बलवताम् । ८ मृत्तिकापात्रम् ।

मेदिनीं बादयन्नर्धैर्ययावश्वपुरं हरिः । विवेशितः पुरस्त्रीभिः कल्पितार्थः पदे पदे ॥ १ए१ ॥
 तत्र लांगलिनान्यैश्च राजत्रिर्चक्रिराजिभिः । अर्धचक्रधरत्वान्निषेकोऽक्रियत शार्ङ्गिणः ॥ १ए३ ॥
 इतश्च जगवान् धर्मरत्नज्ञस्थो वत्सरघ्नयम् । विहत्यान्यागमहीक्षोपवनं वप्रकांचनम् ॥ १ए४ ॥
 दधिपर्णतले तत्र ध्यानांतरजुषः प्रजोः । पुष्ये ज्ञे पौषराकायां षष्ठेनाजनि केवलम् ॥ १ए५ ॥
 दिव्ये समवसरणे देशनां विदधे विभुः । अरिष्टादीन् गणचतुस्त्रिचत्वारिंशतं तथा ॥ १ए६ ॥
 तत्तीर्थञ्चः किंनराख्यस्रयास्यः कूर्मरथोऽरुणः । दक्षिणैस्तु मातुर्दिगिगदाभृदत्रयप्रदैः ॥ १ए७ ॥
 वामैस्तु नकुलपद्माक्षमादासाद्विचित्र्युजैः । ब्राजिष्णुर्धर्मनाथस्य जज्ञे शासनदेवता ॥ १ए८ ॥
 तथोत्पन्ना च कंदर्पा गौरांगी मत्स्यवाहना । उत्पलांकुशधारिभ्यां दक्षिणाभ्यां विराजिता ॥ १ए९ ॥
 दोर्च्यां तदितराभ्यां च पद्मिनात्रयदेन च । प्रजोः शासनदेव्यासीत् सदा सन्निधिवर्तिनी ॥ २०० ॥
 सेव्यमानः सदा ताभ्यां विहरन्नवनीमिमाम् । अपरेद्युरुपागहत् पुरमश्वपुरं प्रभुः ॥ २०१ ॥
 सद्यः समवसरणं चक्रे शक्रादिभिः सुरैः । चत्वारिंशत्पंचधन्वशतोच्चाशोकपादपम् ॥ २०२ ॥
 तत्र प्रविश्य कृत्वा च चैत्यवृद्धप्रदक्षिणाम् । नत्वा च तीर्थमध्यास्त पूर्वसिंहासनं प्रभुः ॥ २०३ ॥
 रत्नसिंहासनस्थानि प्रतिबिंबान्यथ प्रजोः । तादृशि व्यंतराश्वक्रुस्तिस्त्वध्वन्यासु दिद्वपि ॥ २०४ ॥
 यथास्थानं प्रविश्याथात् संघोऽपि स्वामिपर्षदि । तिर्यचो मध्यवप्रेऽस्थुस्तृतीये वाहनानि तु ॥ २०५ ॥
 उपेत्य शीघ्रं पुरुषसिंहायायुकपूरुषाः । स्वामिनं समवसृतमाख्यन्तुत्फुल्लचक्षुषः ॥ २०६ ॥

तेज्यो षादश रूप्यस्य कोटीः सार्धां वितीर्य सः । आगात् समवसरणं सुदर्शनसमन्वितः ॥ १०७ ॥
 प्रचुं प्रदक्षिणीकृत्य नमस्कृत्य च ऋक्तितः । साग्रजोऽनुसहस्राक्षमुपाविशदधोऽक्षजः ॥ १०८ ॥
 ज्योऽपि स्वामिनं नत्वा शक्रशार्ङ्गिसुदर्शनाः । स्वामिन्नकावसंतुष्टा इति तुष्टुवुरनुसुदः ॥ १०९ ॥
 विजयस्व जगच्चक्षुश्चकोरानंदचंद्रमाः । मिथ्यात्वध्वांतमार्तैरु धर्मनाथ जगत्पते ॥ ११० ॥
 चिरं व्यहारीशुभस्थो गैतहृद्वा तथाप्यसि । अनन्तदर्शनोऽपि त्वं दर्शनांतरखाधकः ॥ १११ ॥
 त्वद्देशनापयःपूरैः परितः ह्यवितात्मनाम् । औहाय कर्ममात्स्नियमपयाति शरीरिणाम् ॥ ११२ ॥
 तथा न मेघह्वयासु तरुह्वयासु नापि वा । यथा शाम्यति संतापः पादमूले तव प्रजो ॥ ११३ ॥
 इह त्वद्दर्शनादोक्तिसंदत्रपुपः प्रजो । पांचालिकावज्जुल्कीर्णांश्च ज्ञाति शरीरिणः ॥ ११४ ॥
 पृथग्विरुद्धमप्येतदेकत्र मिद्वितं चिरात् । त्वत्प्रजावाजागर्द्धधो बंधूजूलं जगन्नयम् ॥ ११५ ॥
 त्रिखंडजरतद्देशमूलायतनदैवत । अनन्यशरणानस्मांस्त्रायस्व परमेश्वर ॥ ११६ ॥
 ज्यो ज्यो जगन्नाथ त्वामदः प्रार्थयामहे । त्वत्पादपंकजर्षद्वेऽस्मन्मनो त्रमरायताम् ॥ ११७ ॥
 एवं स्तुत्वा विरतेषु शक्रकेशवसीरिषु । विदधे जगवान् धर्मस्वाम्येवं धर्मदेशनाम् ॥ ११८ ॥
 चतुर्वर्गेऽग्रणीर्भोक्षो योगस्तस्य च कारणम् । ज्ञानश्रद्धानचारित्ररूपं रत्नत्रयं च सैः ॥ ११९ ॥
 तत्त्वानुगा मतिज्ञानं सम्यक्श्रद्धा तु दर्शनम् । सर्वसावद्ययोगानां त्यागश्चारित्रमिष्यते ॥ १२० ॥

१ सहर्षाः । २ जगतां चक्षुरेव चकोरस्तस्थानंदे चंद्रसगः । ३ गतं छात्र कपटं यस्य सः । ४ अन्यदर्शनवाधकर्ता । ५ तूर्णम् ।

६ गोक्षस्य । ७ योगः ।

आत्मैव दर्शनज्ञानचारित्राण्यथवा यतेः । धत्तदात्मक एवैष शरीरमधितिष्ठति ॥ १११ ॥
 आत्मानमात्मना वेत्ति मोहत्यागाद्य आत्मनि । तदेव तस्य चारित्रं तज्ज्ञानं तच्च दर्शनम् ॥ ११२ ॥
 आत्मोज्ञानत्रयं दुःखमात्मज्ञानेन हन्यते । तपसाप्यात्मविज्ञानहीनैश्चेत्तु न शक्यते ॥ ११३ ॥
 अयमात्मैव चिद्रूपः शरीरी कर्मयोगतः । ध्यानाग्निदग्धकर्मा तु सिद्धात्मा स्याच्चिरंजनः ॥ ११४ ॥
 अयमात्मैव संसारः कर्पायेंद्रियनिर्जितः । तमेव तद्विजेतारं मोक्षमाहुर्मनीषिणः ॥ ११५ ॥
 स्युः कषायाः क्रोधमानमायालोत्राः शरीरिणाम् । चतुर्विधास्ते प्रत्येकं भेदैः संज्वलनादिभिः ॥ ११६ ॥
 पदं संज्वलनः प्रत्याख्यानो मासचतुष्टयम् । अप्रत्याख्यानको वर्षे जन्मानंतानुबंधकः ॥ ११७ ॥
 वीतरागयतिश्चाह्मसम्यग्दृष्टित्वघातकाः । ते देवत्वमनुष्यत्वतिर्यक्त्वनरकप्रदाः ॥ ११८ ॥
 तत्रोपतापकः क्रोधः क्रोधो वैरस्य कारणम् । दुर्गतेर्वर्तेनी क्रोधः क्रोधः शमसुखार्गवा ॥ ११९ ॥
 उत्पद्यमानः प्रथमं दहत्येव स्वमाश्रयम् । क्रोधः कृशानुवत् पश्चादन्यं दहति वा न वा ॥ १२० ॥
 अर्जितं पूर्वकोट्या यद्घर्षैरष्टत्रिरुनया । तपस्तत्तद्दृष्ट्वा देव दहति क्रोधपावकः ॥ १२१ ॥
 शमरूपं पयः प्राज्यपुष्ट्यसंचारसंचितम् । अमर्षविपसंपर्कादसेव्यं तद्दृष्ट्वाद्भवेत् ॥ १२२ ॥
 चारित्रचित्ररचनां विचित्रगुणधारिणीम् । समुत्सर्पन् क्रोधधूमो ध्यामतीकुरुतेतमाम् ॥ १२३ ॥

१ यस्मात्कारणदर्शनज्ञानचारित्रात्मक एवैष आत्मा । २ आत्मनोऽज्ञानभवम् । ३ कर्पायेंद्रियजेतारं तमात्मानमेव मोक्षमाहुः ।
 ४ जन्मपर्यन्तम् । ५ संज्वलनो वीतरागत्वघातकः प्रत्याख्यानो यतित्वघातक इत्याद्यनुक्रमेण । ६ संज्वलनो देवत्वप्रद इत्यादि । ७ मार्गः
 ८ अभिवत् । ९ क्रोध एव विपं तस्य संबन्धात् । १० अतिशयेन मलिनीकुरुते ।

यो वैराग्यशमीपत्रपुटैः शमस्रोऽर्जितः । शाकपत्रपुटाञ्जेन क्रोधेनोत्सृज्यते स किम् ॥ २३४ ॥
 प्रवर्धमानः क्रोधोऽयं किमकार्यं करोति न । जाविनी धारका द्वैपायनक्रोधानले संमित् ॥ २३५ ॥
 कुध्यतः कार्यसिद्धिर्या न सा क्रोधनिबंधना । जन्मांतरार्जितोर्जस्विकर्मणः खलु तरफलम् ॥ २३६ ॥
 स्वस्य लोकव्योद्विलै नाशाय स्वपरार्थयोः । धिगहो दधति क्रोधं शरीरेषु शरीरिणः ॥ २३७ ॥
 क्रोधांधाः पश्य निघ्नति पितरं मातरं गुरुम् । सुहृदं सोदरं दारानात्मानमपि निर्दृणाः ॥ २३८ ॥
 क्रोधवहेत्सदह्राय शमनाय शुभ्रात्मभिः । श्रयणीया ह्यैकैव संयमारामसारणिः ॥ २३९ ॥
 अपकारिज्जे कोपो निरोद्धुं शक्यते कथम् । शक्यते सत्त्वमाहात्म्याद्यथा ज्ञाननयानया ॥ २४० ॥
 अंगीकृत्यात्मनः पापं यो मां बाधितुमिच्छति । स्वकर्मनिहतायास्मै कः कुप्येद्वादिशोऽपि सन् ॥ २४१ ॥
 प्रकुप्याम्यपकारिन्य इति चेदाशयस्तव । तल्लिं न कुप्यसि स्वस्य कर्मणे दुःखहेतवे ॥ २४२ ॥
 उपेक्ष्य लोष्टक्षेसारं लोष्टं दशति मंढलः । मृगारिः शरमुत्प्रेक्ष्य शरक्षेसारमृच्छति ॥ २४३ ॥
 वैः परः प्रेरितः क्रूरमह्यं कुप्यति कर्मत्रिः । तान्युपेक्ष्य परे कुध्यन् किं श्रये जपणश्रियम् ॥ २४४ ॥
 ज्ञावी ह्यहंमहावीरः क्षाल्यै म्लेच्छेषु यास्यति । अयत्नेनागतां क्षातिं वोढुं किमिव नेहति ॥ २४५ ॥
 त्रैलोक्यप्रलयत्राणह्यमाश्वेदाश्रिताः क्षमाम् । कदलीतुल्यसत्वस्य ह्यमा तव न किं क्षमा ॥ २४६ ॥
 तथा किं नाकृथाः पुष्यं यथा कोऽपि न बाधते । स्वप्रमादमिदानीं तु शोचन्नंगीकुरु क्षमाम् ॥ २४७ ॥

१ काष्ठरूपा भविष्यति । २ क्रोधो निबंधनं कारणं यस्याः सा । ३ निर्दयाः । ४ संयम एवारामस्तस्य सारणिः । ५ स्वेनैव
 कर्मणा निहताय । ६ मूर्खोऽपि । ७ आ । ८ शत्रुः । ९ त्रैलोक्यप्रलयात्राणे क्षमाः समर्थाः । १० समर्था ।

क्रोधांधस्य मुनेश्चंरुचंडालस्य च नांतरम् । तस्मात् क्रोधं परित्यज्य ऋजोऽज्वलधियां पदम् ॥ १४७ ॥
 महर्षिः क्रोधसंयुक्तो निःक्रोधः क्रूरगडुकः । शपिं मुक्त्वा देवताञ्चिः स्तोष्यते क्रूरगडुकः ॥ १४८ ॥
 अरंत्तुदैर्बचःशस्त्रैस्तुद्यमानो विचिंतयेत् । चेत्तथ्यमेतत् कः कोपोऽथ मिथ्योन्मत्तत्राषितम् ॥ १४९ ॥
 वधायोपस्थितेऽन्यस्मिन् हसेद्विस्मितमानसः । वधे मत्कर्मसंसाध्ये वृथा नृत्यति बालिषाः ॥ १५० ॥
 निहंतुमुद्यते ध्यायेदायुषः ह्य एष नः । तदसौ निर्भयः पापात् करोति मृतमारणम् ॥ १५१ ॥
 सर्वपुरुषार्थचौरे कोपः कोपे न चेत्तव । धिक् त्वां स्वहृत्पापराधेऽपि परे कोपपरायाणम् ॥ १५२ ॥
 सर्वैत्रियत्वानिकरं प्रसर्पते ततः सुधीः । ह्यमया जांगुलिकया जयेत् कोपमहोरगम् ॥ १५३ ॥
 विनयश्रुतशीत्वानां त्रिचर्गस्य च घातकः । विवेकलोचनं लुंपन्मानोऽर्धकरणो नृणाम् ॥ १५४ ॥
 जातिवाञ्छकुलैश्वर्यवलरूपतपःश्रुतैः । कुर्वन् मदं पुनस्तानि हीनानि लज्जते जनः ॥ १५५ ॥
 जातिभेदाच्चैकविधानुत्तमाधममध्यमान् । दृष्ट्वा को नाम कुर्वीत जातु जातिमदं सुधीः ॥ १५६ ॥
 लज्जतां जातिमाप्नोति हीनामाप्नोति कर्मतः । तत्राशाश्वतिकीं जातिं को नामासाद्य माद्यतु ॥ १५७ ॥
 अंतरायहृयादेव वाञ्छो भवति नान्यथा । ततश्च वस्तुत्वज्ञो नो वाञ्छमदमुद्गहेत् ॥ १५८ ॥
 परंप्रसादशक्त्यादित्रये वाञ्छे महत्यपि । न वाञ्छमदमुद्गंति महात्मानः कथंचन ॥ १५९ ॥
 अकुलीनानपि प्रेक्ष्य प्रज्ञाश्रीशीलशाखिनः । न कर्तव्यः कुलमदो महाकुलचवैरपि ॥ १६० ॥

१ सर्माच्छिद्धिः । २ सर्पपहारिण्या विधया । ३ भवांतरे इत्यर्थः । ४ अनित्याम् । ५ परस्य राजादेः प्रसादः शक्तिः प्रमुक्त्वादि-
 स्तदादेरुत्पन्ने ।

किं कुलेन कुशीलस्य सुशीलस्यापि तेन किम् । एवं विदन् कुलमदं विदध्यान्न विचक्षणः ॥ १६१ ॥
 किं कुलेन कुशीलस्य सुशीलस्यापि तेन किम् । एवं विदन् कुलमदं विदध्यान्न विचक्षणः ॥ १६३ ॥
 श्रुत्वा त्रिभुवनैश्वर्यसंपदं वैज्रधारिणः । पुरग्रामघनादीनामैश्वर्ये कीदृशो मदः ॥ १६४ ॥
 श्रुत्वा त्रिभुवनैश्वर्यसंपदं वैज्रधारिणः । पुरग्रामघनादीनामैश्वर्ये कीदृशो मदः ॥ १६५ ॥
 गुणोज्वलादपि त्रैश्वयेदोषवंतमपि श्रयेत् । कुशीलस्त्रीवदैश्वर्यं न मदाय विवेकिनाम् ॥ १६६ ॥
 गुणोज्वलादपि त्रैश्वयेदोषवंतमपि श्रयेत् । कुशीलस्त्रीवदैश्वर्यं न मदाय विवेकिनाम् ॥ १६७ ॥
 महाबलोऽपि रोगाद्यैरबलः क्रियते क्षणात् । इत्यनित्यबले पुंसां युक्तो बलमदो न हि ॥ १६८ ॥
 महाबलोऽपि रोगाद्यैरबलः क्रियते क्षणात् । इत्यनित्यबले पुंसां युक्तो बलमदो न हि ॥ १६९ ॥
 बलवंतोऽपि जैरसि मृत्यौ कर्मफलांतरे । अत्राश्चेत्ततो हंत तेषां बलमदो मुधा ॥ १७० ॥
 बलवंतोऽपि जैरसि मृत्यौ कर्मफलांतरे । अत्राश्चेत्ततो हंत तेषां बलमदो मुधा ॥ १७१ ॥
 सप्तधातुमये देहे चयापचयधर्मणः । जराहजादित्रावस्य को रूपस्य मदं वेहेत् ॥ १७२ ॥
 सप्तधातुमये देहे चयापचयधर्मणः । जराहजादित्रावस्य को रूपस्य मदं वेहेत् ॥ १७३ ॥
 सनत्कुमारस्य रूपं त्रावि श्रुत्वा वीरजिनस्य च । को नाम स्वदृपतपसि स्वकीये मदमाश्रयेत् ॥ १७४ ॥
 सनत्कुमारस्य रूपं त्रावि श्रुत्वा वीरजिनस्य च । को नाम स्वदृपतपसि स्वकीये मदमाश्रयेत् ॥ १७५ ॥
 नात्रेयस्य तपोनिष्ठां श्रुत्वा सर्वज्ञोऽस्मीति मदवान् स्वकीयांगानि खादति ॥ १७६ ॥
 नात्रेयस्य तपोनिष्ठां श्रुत्वा सर्वज्ञोऽस्मीति मदवान् स्वकीयांगानि खादति ॥ १७७ ॥
 येनैव तपसा त्रुट्यैत्तरसा कर्मसंचयः । तेनैव मद्दिग्धेन वर्धते कर्मसंचयः ॥ १७८ ॥
 येनैव तपसा त्रुट्यैत्तरसा कर्मसंचयः । तेनैव मद्दिग्धेन वर्धते कर्मसंचयः ॥ १७९ ॥
 स्वबुद्ध्या रचितान्यन्यैः शास्त्राण्याघ्राय वीलयथा । सर्वज्ञोऽस्मीति मदवान् स्वकीयांगानि खादति ॥ १८० ॥
 स्वबुद्ध्या रचितान्यन्यैः शास्त्राण्याघ्राय वीलयथा । सर्वज्ञोऽस्मीति मदवान् स्वकीयांगानि खादति ॥ १८१ ॥
 श्रीमज्जणधरेंद्राणां श्रुत्वा निर्माणधारणम् । कः श्रयेत् श्रुतमदं सकर्णहृदयो जनः ॥ १८२ ॥
 श्रीमज्जणधरेंद्राणां श्रुत्वा निर्माणधारणम् । कः श्रयेत् श्रुतमदं सकर्णहृदयो जनः ॥ १८३ ॥
 उत्सर्पयन् दोषशाखां गुणमूढान्यधो नयन् । उन्मूलनीयो मानड्रुस्तन्मार्दवसरित्स्रवैः ॥ १८४ ॥
 उत्सर्पयन् दोषशाखां गुणमूढान्यधो नयन् । उन्मूलनीयो मानड्रुस्तन्मार्दवसरित्स्रवैः ॥ १८५ ॥
 मार्दवं नाम मृडुता तच्चौघ्रत्यनिषेधनम् । मानस्य पुनरौघ्रत्यं स्वरूपमनुपाधिकम् ॥ १८६ ॥
 मार्दवं नाम मृडुता तच्चौघ्रत्यनिषेधनम् । मानस्य पुनरौघ्रत्यं स्वरूपमनुपाधिकम् ॥ १८७ ॥
 अंतः स्पृशेद्यत्र यत्रौघ्रत्यं जात्यादिगोचरम् । तत्र तस्य प्रतीकारहेतुर्मार्दवमाश्रयेत् ॥ १८८ ॥
 अंतः स्पृशेद्यत्र यत्रौघ्रत्यं जात्यादिगोचरम् । तत्र तस्य प्रतीकारहेतुर्मार्दवमाश्रयेत् ॥ १८९ ॥

१ कुलेन । २ इंद्रस्य । ३ नश्येत् । ४ कुलटास्त्रीवत् । ५ वृद्धावस्थायाम् । ६ आदीश्वरस्य । ७ तूर्णम् । ८ मद्दल्लिप्तेन । ९ अ-
 न्यैराचार्यैः स्वबुद्ध्या लीलामात्रेण रचितानि शास्त्राण्याघ्राय किंचिज्ज्ञात्वेत्यर्थः । १० विस्तारयन् ।

सर्वत्र मार्दवं कुर्यात् पूज्येषु तु विशेषतः । येन पापाद्भिमुच्येत पूज्यपूजाव्यतिक्रमात् ॥ १७६ ॥
 मानाद्ब्राह्मणवद्विर्बन्धो ललात्त्रिरिव पाप्मज्जिः । मार्दवात्तत्क्षणं मुक्तः सद्यः संप्राप केवलम् ॥१७७॥
 चक्रवर्ती त्यक्तसंगो वैरिणामपि वेदमसु । जिह्वायै चाल्यहो मानह्येदायाम्मुमार्दवम् ॥ १७८ ॥
 चक्रवर्त्यपि तत्कालदीक्षितो रंक्तसाधवे । नमस्यति त्यक्तमानश्चिरं च वैरिवस्यति ॥ १७९ ॥
 एवं च मानविषयं ज्ञात्वा दोषमशेषतः । अश्रांतमाश्रयेच्चीमांस्तन्निरासाय मार्दवम् ॥ १८० ॥
 असूनुतस्य जननी परशुः शीलशाखिनः । जन्मज्जमिरविद्यानां माया दुर्गतिकारणम् ॥ १८१ ॥
 कौटिल्यपटवः पापा मायया बकवृत्तयः । युवनं वंचयमाना वंचयंते स्वमेव हि ॥ १८२ ॥
 कूटपाङ्गुल्ययोगेन ब्रह्माद्भिश्चस्तघातनात् । अर्थलोलाच्च राजानो वंचयंतेऽखिलं जगत् ॥ १८३ ॥
 तिलकैर्मुद्रया मंत्रैः दामतादर्शनेन च । अंतःशून्या वहिःसारा वंचयंति विजा जनम् ॥ १८४ ॥
 कूटाः कूटतुलामानाशुक्लियासातियोगतः । वंचयंते जनं मुग्धं मायाज्जो बणिज्जनाः ॥ १८५ ॥
 जटामौञ्जीशिखात्रसवह्कलाश्यादिधारणैः । मुग्धं श्राद्धं गर्धयंते पाख्मना हृदि नास्तिकाः ॥१८६॥
 अरकात्रिर्नावहावलीलागतिविलोकनैः । कामिनो रंजयन्तीत्रिवेश्यात्रिवच्यते जगत् ॥ १८७ ॥
 प्रतार्य कूटैः शपथैः कृत्वा कूटकपर्दिकाम् । धनवंतः प्रतार्यन्ते दुःरोदरपरायणैः ॥ १८८ ॥

१ अष्टदु कठिनं च तन्मार्दवं च । २ सेवत इत्यर्थः । ३ निरंतरम् । ४ असत्यम् । ५ असत्यपाङ्गुल्यस्य संध्यादेः प्रयोगेण ।
 ६ दीनतादर्शनेन । ७ आशुक्रिया सत्वरक्रिया । ८ मौञ्जी मुंजस्य तृणविशेषस्य कटिमेखला । ९ असत्यनाणकम् । १० द्यूत-
 तल्पैः ।

दंपती पितरः पुत्राः सोदर्याः सुहृदो निजाः । ईशा ऋत्यास्तथान्येऽपि माययान्योऽन्यवंचकाः ॥ १८६ ॥
 अर्थलुब्धा गतघृणा बंदिकारमलिग्लुचाः । अहर्निशं जागरूकाऽल्लयंति प्रमादिनम् ॥ १८७ ॥
 कारवश्चांत्यजाश्चैव स्वकर्मफलजीविनः । माययालीकशपथैः कुर्वते साधुवंचनम् ॥ १८८ ॥
 व्यंतरादिकुयोनिस्था दृष्ट्वा प्रायः प्रमादिनः । क्रूराऽल्लवैर्बहुविधैर्बाधंते मानवान् पशून् ॥ १८९ ॥
 मत्स्यादयो जलचराऽल्लढात् स्वापत्यत्रहृकाः । बध्यंते धीवरैस्तेऽपि माययानायपाणिजिः ॥ १९० ॥
 नानोपायैर्मृगयुचिर्वचनप्रवणैर्जडाः । निबध्यंते विनाश्यंते प्राणिनः स्थलचारिणः ॥ १९१ ॥
 नन्नश्चरा चूरिन्नेदा वराका ढावकादयः । बध्यंते माययात्युग्रैः स्वहृदकग्रासगृध्रुजिः ॥ १९२ ॥
 तदेवं सर्वलोकैऽपि परवंचकतापराः । स्वस्वधर्मं सज्जतिं च नाशयंति स्ववंचकाः ॥ १९३ ॥
 तिर्यग्जातेः परं बीजमपवर्गपुरगर्भदा । विश्वासदुग्धमदावाशिर्माया हेया मनीषिजिः ॥ १९४ ॥
 मल्लिनाथः पूर्वजन्वे कृत्वा मायां तनीयसीम् । मायाशल्यमनुल्लाय स्त्रीजावमुपयास्यति ॥ १९५ ॥
 तदार्जवमहौषध्या जगदानंदहेतुना । जयेज्जागद्गोहकरीं मायां विपथरीमिव ॥ १९६ ॥
 आर्जवं सरलः पंथा मुक्तिपुर्याः प्रकीर्तितः । आचार्यविस्तरः शेषतपस्त्यागादिलक्षणः ॥ १९७ ॥
 जवेयुरार्जवजुयो लोकैऽपि प्रीतिकारणम् । कुटिलाडुच्चिजंते हि जंतवः पन्नगादिव ॥ १९८ ॥
 अजिह्वाचित्तवृत्तीनां भ्रववासस्पृशामपि । अकृत्रिमं मुक्तिमुखं स्वसंबेधं महात्मनाम् ॥ १९९ ॥

१ कर्मकराः । २ आनायो जालं पाणो येषां तैः । ३ वंचने चतुरैः । ४ लावकः पक्षिविशेषः । ५ अरुप्रयासलोड्यैः । ६ सर्पि-
 णीम् । ७ आर्जवसेविनो जनाः । ८ संसारे स्थितानामपीत्यर्थः । ९ स्वयं श्रेयम् ।

कौटिल्यशंकुना क्लिष्टमनसां वंचकाल्मनाम् । परव्यापादनिष्ठानां स्वप्नेऽपि स्यात् कथं सुखम् ॥ ३०३ ॥
 समग्रविद्यावैद्युष्येऽधिगतासु कदासु च । धन्यानामुपजायेत बालकानामिवाज्वलम् ॥ ३०४ ॥
 अक्षानामपि बालानामार्जवं प्रीतिहेतवे । किं पुनः सर्वशास्त्रार्थपरिनिष्ठितचेतसाम् ॥ ३०५ ॥
 स्वाभाविकी हि रुजुता कृत्रिमा कुटिलात्मता । ततः स्वाभाविकं धर्मं हित्वा कः कृत्रिमं श्रयेत् ॥ ३०६ ॥
 तदपैशून्यवक्रोक्तिर्वचनाप्रवणेषु जने । धन्याः केचिन्निर्विकाराः सुवर्णप्रतिमा इव ॥ ३०७ ॥
 अपि श्रुताब्धिपारीणाः सर्वे गणचृदुत्तमाः । अहो शैश्याश्वश्रौपुरार्जवादर्हतां गिरः ॥ ३०८ ॥
 अशोभमपि दुःकर्म शृङ्खलाचनया क्षिपेत् । कुटिलालोचनां कुर्वन्नदृष्यीयोऽपि विवर्धते ॥ ३०९ ॥
 काये वचसि चित्ते च समंतात् कुटिलात्मनाम् । न मोक्षः किं तु मोक्षः स्यात् सर्वत्राकुटिलात्मनाम् ॥
 इत्युग्रं कर्म कौटिल्यं कुटिलानां विज्ञायन् । आश्रयेद्दुजुतामेकां सुधीर्निर्वृतिकाम्यया ॥ ३११ ॥
 आकरः सर्वदोषाणां गुणग्रसनराद्धसः । कंदो व्यसनवह्नीनां लोचः सर्वाश्रवाधकः ॥ ३१२ ॥
 धनहीनः शतमेकं सहस्रं शतवानपि । सहस्राधिपतिर्दंडं कोटिं दक्षेश्वरोऽपि च ॥ ३१३ ॥
 कोटीश्वरो नरैर्दत्तं नरैर्दत्तश्चक्रवर्तिताम् । चक्रवर्ती च देवत्वं देवोऽपींद्रत्वमिहति ॥ ३१४ ॥
 इंद्रत्वेऽपि हि संप्राप्ते यद्विहा न निवर्तते । मूले दधीयांस्तल्लोचः सरावश्व वर्धते ॥ ३१५ ॥
 हिंसैव सर्वपापानां मिथ्यात्वमिव कर्मणाम् । राज्यक्षेत्रेव रोगाणां लोचः सर्वांगसां गुरुः ॥ ३१६ ॥
 अहो लोचस्य साम्राज्यमेकद्वयं महीतले । तरवोऽपि निधिं प्राप्य पैदैः प्रह्लादयति यत् ॥ ३१७ ॥

१ सर्वशास्त्राणामर्थे प्रतिष्ठितं मनो येषां तेषाम् । २ श्रुतसमुद्रस्य पारंगामिनः । ३ शिष्या इवाश्रयन् । ४ मूलैः ।

अपि इविणलोचने ते द्वित्रिचतुर्दिश्याः । स्वकीयान्यधितिष्ठति प्राग्निधानानि मूर्ध्या ॥ ३१७ ॥
 शुजंगगृहगोधाः स्युर्मुख्याः पंचैद्विया अपि । धनलोचनेन वीर्यंते निधानस्थानचूमिषु ॥ ३१८ ॥
 पिशाचमुज्ज्वलेतचतुर्दशदयो धनम् । स्वकीयं परकीयं वाप्यधितिष्ठति लोचनतः ॥ ३१९ ॥
 जूषणोद्यानवाप्यादौ मूर्धितास्त्रिदशा अपि । च्युत्वा तत्रैव जायंते पृथ्वीकायादियोनिषु ॥ ३२० ॥
 प्राप्योपशांतमोहत्वं क्रोधादिविजये सति । लोचांशमात्रदोषेण पतंति यतयोऽपि हि ॥ ३२१ ॥
 एकाभिषान्निदाषेण सारमेयाश्व द्रुतम् । सोदर्या अपि युध्यंते धनलेशजिघृक्षया ॥ ३२२ ॥
 लोचाद्भ्रामादिसीमानमुद्दिश्य गतसौहृदाः । ग्राम्या नियुक्ता राजानो वैरायंते परस्परम् ॥ ३२३ ॥
 हासशोकघेषहर्षानसतोऽप्यात्मनि स्फुटम् । स्वामिनोऽग्रे लोचवंतो नाटयंति नटाश्व ॥ ३२४ ॥
 आरन्ध्यते पूरयितुं लोचगतौ यथा यथा । तथा तथा महच्चित्रं मुहुरेष विवर्धते ॥ ३२५ ॥
 अपि नामैष पूर्येत पयोत्रिः पयसां पतिः । न तु त्रैलोक्यराज्येऽपि प्राप्ते लोचः प्रपूर्यते ॥ ३२६ ॥
 अनंता चोजनाढ्यादविषयद्वयसंचयाः । युक्तास्तथापि लोचस्य नांशोऽपि परिपूर्यते ॥ ३२७ ॥
 लोचस्यक्तो यदि तदा तपोत्रिरफलैरलम् । लोचस्यक्तो न चेत्तर्हि तपोत्रिरफलैरलम् ॥ ३२८ ॥
 मृदित्वा शास्त्रसर्वस्वं तदेतदवधार्यताम् । लोचस्यैकस्य हेानाय प्रयतेत महामतिः ॥ ३२९ ॥

१ सुदृला व्यंतरविशेषाः । २ अधिकारिणः । ३ बाण्डादा वलाणि । ४ लोभरहितस्य पुरुषस्य तपःसदृशं फलं भवत्यत एव तपांसि निष्फलानि लोभसहितस्य च तपःसु तपेभ्यपि फलं न भवतीति तपांसि निष्फलानीति भावः । ५ नाशाय ।

लोत्रसागरमुर्ध्वमतिवेद्यं महामतिः । संतोषसेतुबंधेन प्रसरतं निवारयेत् ॥ ३३१ ॥
 यथा नृणां चक्रवर्ती सुराणां पाकशासनः । तथा गुणानां सर्वेषां संतोषः प्रवरो गुणः ॥ ३३२ ॥
 संतोषयुक्तस्य यत्तरसंतुष्टस्य चक्रिणः । दुःखया संमितो मन्ये प्रकर्षः सुखदुःखयोः ॥ ३३३ ॥
 स्वाधीनं राज्यमुत्सृज्य संतोषामृततृणया । निःसंगत्वं प्रपद्यते तद्दृष्ट्वाच्चक्रवर्तिनः ॥ ३३४ ॥
 निवृत्तायां धनेढ्यायां पार्श्वस्था एव संपदः । अंगुद्वया पिहिते कर्णे शब्दाद्वैतं हि जृम्भते ॥ ३३५ ॥
 संतोषसिद्धौ संसिद्धाः प्रतिवस्तुविरक्तयः । अक्षणोः पिधाने पिहितं ननु विश्वं चराचरम् ॥ ३३६ ॥
 किमिन्द्रियाणां दमनैः किं कायपरिपीरुनैः । ननु संतोषमात्रेण मुक्तिश्चीमुखमीच्छते ॥ ३३७ ॥
 जीवन्तोऽपि विमुक्तास्ते ये मुक्तिसुखशास्त्रिनः । किं वा विमुक्तेः शिरसि श्रृंगं किमपि वर्तते ॥ ३३८ ॥
 किं रागद्वेषसंकीर्णं किं वा विषयसंभवम् । येन संतोषजं सौख्यं हीयेत शिवशर्मणः ॥ ३३९ ॥
 परप्रत्यायनासारैः किं वा शास्त्रसुत्रापितैः । मीढिताद्या विमृशंतु संतोषास्त्रादजं सुखम् ॥ ३४० ॥
 चेत् कारणाजुकारीणि कार्याणि प्रतिपद्यसे । संतोषानंदजन्मा तन्मोक्षानंदः प्रतीयताम् ॥ ३४१ ॥
 यच्च तीव्रं तपःकर्म कर्मनिर्मूलनं जगुः । सर्वं तदपि संतोषरहितं विफलं विदुः ॥ ३४२ ॥
 कृषिसेवापाशुपाद्यवाणिज्यैः किं सुखार्थिनाम् । ननु संतोषपानात् किं नात्मा निर्बृतिमाप्न्यते ॥ ३४३ ॥
 यत् संतोषवतां सौख्यं तृणसंस्तरशाधिनाम् । न तत् संतोषबंध्यानां तूढिकाशाधिनामपि ॥ ३४४ ॥

१ वेद्यं मर्यादाभक्तिः कांतस्तम् । २ यतेः सुखस्य प्रकर्षश्चक्रिणश्च दुःखस्येत्यर्थः । ३ प्रतिवस्तुषु वैराग्यवंतः । ४ येन सुखेन
 मोक्षसुखस्य सौख्यं हीयेत ।

असंतुष्टास्तृणायंते धनिनोऽपीशितां पुरः । ईशिनोऽपि तृणायंते संतुष्टानां पुरः स्थिताः ॥ ३४५ ॥
 आयासमात्रं नश्वर्यं चक्रिशक्रादिसंपदः । अनायासं च नित्यं च सुखं संतोषसंभवम् ॥ ३४६ ॥
 इति लोचं निराकर्तुं सर्वदोषनिकेतनम् । अद्वैतसौख्यसदनं सुधीः संतोषमाश्रयेत् ॥ ३४७ ॥
 एवं जितकषायः सन्नत्रापि शिवसौख्यत्राक् । परत्रावश्यमाप्नोति शिवं पुनरनश्वरम् ॥ ३४८ ॥
 श्रुत्वैवं देशनां चतुः प्राज्याः पर्यग्रजज्ञानाः । सभ्यकत्वं तु हरिर्ज्ञे श्रावकत्वं तु सीरश्रुत् ॥ ३४९ ॥
 पूर्णायामादिपौरुष्यां व्यसृजद्देशनां प्रभुः । चक्रेऽरिष्टः स्वामिपादपीठस्थो गणश्रुत्ततः ॥ ३५० ॥
 अंते द्वितीयपौरुष्यां व्यस्नाद्दीत् सोऽपि देशनाम् । नत्वाहंतं ततो जम्मुः शक्रविष्णुबलादयः ॥ ३५१ ॥
 ततः स्थानादथान्यत्र सर्वातिशयशोचिताः । जगवान् धर्मनाथोऽपि विजहार महीतलम् ॥ ३५२ ॥
 वतुःपष्टिः सहस्राणि श्रमणानां महात्मनाम् । आर्थिकाणां तु षाषष्टिः सहस्राः सचतुःशताः ॥ ३५३ ॥
 तथा चतुर्दशपूर्वचृतां नवशतानि तु । अवधिज्ञानत्राजां तु त्रिसहस्री सपद्शती ॥ ३५४ ॥
 मनःपर्यधिणां पंचचत्वारिंशच्चतानि तु । तथा शतानि तान्येव केवलज्ञानशाखिनाम् ॥ ३५५ ॥
 जातवैक्रियलब्धीनां मुनीनां शतसप्ततिः । द्वे सहस्रे शतान्यष्टौ वादलब्धिमतं पुनः ॥ ३५६ ॥
 दक्षद्वयी श्रावकाणां चत्वारिंशत्सहस्रयुक् । आविकाणां चतुर्लक्षी त्रयोदशसहस्रयुक् ॥ ३५७ ॥
 वर्षदक्षत्रयं सार्धं वर्षद्वितयवर्जितम् । आ केवलाच्चिहरतः परिवारोऽत्रवत् प्रज्ञोः ॥ ३५८ ॥
 ज्ञात्वा तु मोक्षसमयं स्वामी संमेतमेत्य च । समं मुनिशतेनाष्टयुतेनानशनं व्यधात् ॥ ३५९ ॥

मासांते ज्येष्ठविशदपंचम्यां पुष्यगे विधौ । समं तैर्मुनिभिः स्वामी प्रपेदे पदमव्ययम् ॥ ३६० ॥
 श्रीधर्मस्वामिनस्तेषां श्रमणानां च तद्दणम् । चक्रुर्निर्वाणमहिमोत्सवं शक्रादयः सुराः ॥ ३६१ ॥
 अन्नंतस्वामिनिर्वाणार्धमनाथस्य निर्वृतिः । अजायत व्यतिक्रान्ते सागराणां चतुष्टये ॥ ३६२ ॥
 कौमारेऽब्ददशे सार्धे राज्ये पंचाब्ददशयजूत् । सार्धां व्रते ष्यब्ददश्लीत्यब्ददश दश प्रचोः ॥ ३६३ ॥
 तैस्तैः पुरुषसिंहोऽपि सिंहवद्विस्रकर्मभिः । पूर्णशुः कादतोऽगह्वत् पृष्ठीं नरकमेदिनीम् ॥ ३६४ ॥
 कौमारेऽस्य ज्यब्दशती भंडलित्वे शतानि तु । सार्धानि द्वादशाब्दानां सप्तत्यब्दी तु दिग्जये ॥ ३६५ ॥
 राज्ये तु नवदशयष्टानवतिश्च सहस्रकाः । शतानि त्रीण्यशीतिश्चैत्यब्ददश दशायुषि ॥ ३६६ ॥
 ततो बलः सप्तदशाब्ददशायुर्विनानुजम् । कथंचिज्जीवितं दध्रे त्राटुस्नेहवशंवदः ॥ ३६७ ॥

जाक् सुदर्शनचतुतोऽन्तदर्शनादार्षशोकविवशः सुदर्शनः ।

कीर्तिसाधुनिकटेऽग्रहीद्व्रतं पूरितायुरपुनर्नवं ययौ ॥ ३६८ ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचिते त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये चतुर्थे पर्वणि

श्रीधर्मनाथपुरुषसिंहसुदर्शननिशुभचरितवर्णनो नाम पंचमः सर्गः ।

आनंददायकत्वेन त्रैयदत्वेन चानिशम् । मित्राणामप्यमित्राणां हृदयाश्रोत्तार सः ॥ १२ ॥
 दोषतस्तस्य संग्रामेष्वामैवाजनि संमुखः । आकृष्टामलनिस्त्रिंशदर्पणप्रतिविवितः ॥ १३ ॥
 प्रसह्य स्ववशीचक्रे सर्वा दिश इतीव सः । यशोऽलंकरणं तौसामवर्जनकृते ददौ ॥ १४ ॥
 महीं गामिव गोपालः स जुगोप यथाविधि । श्रवाधया च समये करं दुग्धमिवादे ॥ १५ ॥
 पुष्ट्यलावप्यत्रज्रांगी जज्राणामेकमास्पदम् । सधर्मचारिणी तस्यात्रवद्भ्रति नामतः ॥ १६ ॥
 धर्माविवाधया तस्य सुखं वैपथिकं तथा । सहानुभवतः कालो व्यतीयाय कियानपि ॥ १७ ॥
 इतश्च त्रैवेयकस्थो जीवोऽमरपतेः स तु । पूरयित्वा प्रकृष्टायुर्ज्जाकुक्षाववातरत् ॥ १८ ॥
 सुखसुप्ता तदा जत्रा महास्वभांश्चतुर्दश । स्वास्ये प्रविशतोऽज्राक्षीचक्रञ्जान्मसूचकान् ॥ १९ ॥
 काले चासूत सा सूनुमनूनं पुष्ट्यलक्षणेः । सुवर्णवर्णं सार्धद्विचत्वारिंशच्चनून्नतम् ॥ २० ॥
 पृथिव्यां मघवेवायं नूनं ज्ञावीति सौन्वयाम् । चक्रेऽस्य मघवेत्याख्यां समुद्रविजयो नृपः ॥ २१ ॥
 समुद्रवसनां सोऽनुसमुद्रविजयं जयी । अलं चूर्णुरलं चक्रे द्यामन्वर्कमिवोद्भुपः ॥ २२ ॥
 तस्यैकदास्त्रशाखायां तेजःप्रसरज्जासुरम् । समुत्पेदे चक्ररत्नमिरंभदस्त्वं बुदे ॥ २३ ॥
 यथास्थानमथान्यानि पुरोधःप्रच्युतीन्यपि । तस्य रत्नानि सर्वाणि जङ्घिरे क्रमयोगतः ॥ २४ ॥

१ मित्राणामानंददत्वेन । २ शत्रूणां भयदत्वेन । ३ आकृष्टो योऽग्लो निस्त्रिंशः खडाः स एव दर्पणस्तस्मिन् प्रतिविवितः स राजा युद्धेषु स्वमेव पश्यति शत्रोरभावादित्यर्थः । ४ दिशो गां मा त्यजंस्त्विति हेतोरित्यर्थः । ५ सार्धकाम् । ६ समुद्रो बलं यस्यात्नां महीमित्यर्थः । ७ यथा सूर्यादनु चंद्र आकाशं भूषयति तथा । ८ बहिर्धिद्युदिति यावत् ।

चक्रमार्गानुगः सोऽथ प्रस्थितो दिग्जिगीषया । यथौ मागधतीर्थेशं प्राकृसमुद्भविचूषणम् ॥ ३५ ॥
 तस्य नामांकबाणेन द्रुतेनेव संमेयुषा । एतय मागधतीर्थेशः सेवामेव समाश्रयत् ॥ ३६ ॥
 सोऽपाच्यां वरदामानं पश्चिमायां पुनर्दिशि । प्रचासाधिपतिं देवं विजिग्ये मागधेशवत् ॥ ३७ ॥
 गत्वा च दक्षिणं रोधः सिंधुदेवीमसाधयत् । ततो गह्वन्नाससाद चक्री वैताढ्यपर्वतम् ॥ ३८ ॥
 चक्रवत्यत्मसाच्चक्रे वैताढ्याञ्चिकुमारकम् । तैद्रुपायनमादायानुतमिस्रं जगाम च ॥ ३९ ॥
 स तमिस्रागुहाघारे घारपालमिव स्थितम् । विधिवत् साधयामास कृतमालाञ्जिधं सुरम् ॥ ३० ॥
 तस्यादेशाच्चमूनाथः सिंधुमुत्तीर्थं चर्मणा । प्रत्यग्निष्कुटमाकामत्तस्याः पुनरुपाययौ ॥ ३१ ॥
 सेनान्या दंरुरत्नेन कपाटोद्घाटने कृते । ससैन्यः प्राविशच्चक्री गजरत्नेन तां गुहाम् ॥ ३२ ॥
 अंतर्विरचितालोकः काकिणीकृतमंडलैः । कुञ्जिदक्षिणकुञ्जस्थमणिचाप्रसरेण च ॥ ३३ ॥
 उत्तीर्थं वैर्धकिंकृतपद्यया चांतरस्थिते । नद्यामुन्मग्ननिमग्नजले अत्यंतदुस्तरे ॥ ३४ ॥
 स्वयं विश्लिष्टकपाटेनोत्तरघारवर्त्मना । तस्या गुहाया निरगात् सह चम्बा स चक्रश्रुत् ॥ ३५ ॥
 आपतनामकांस्तत्र किरातानतिदुर्जयान् । मघवेवासुरजटान् विधिवन्मघवाजयत् ॥ ३६ ॥
 सिंधोश्च निष्कुटं प्रत्यगजयत्तच्चमूपतिः । स्वयं त्वसाधयज्त्वा द्विमाचलकुमारकम् ॥ ३७ ॥
 मघवा चक्रवर्तीति कूटे रूपचनानामनि । आदाय काकिणीरत्नं लिखेख निजनाम सः ॥ ३८ ॥

१ आगतेन । २ तस्याभृतम् । ३ चर्मरत्नेन । ४ हस्तिनो दक्षिणकुंभस्थले स्थितस्य मणोः कांतिप्रसरेण । ५ वर्धकिरत्नेन कृता
 या पद्या सेतुबंधस्तथा ।

ततो निवृत्तो मधवा गंगायाः पूर्वनिष्कुटम् । सेनान्या साधयामास गंगादेवीं स्वयं पुनः ॥ ३ए ॥
 वैताढ्यपर्वतश्रेणिष्वयविद्याधरानपि । स तृतीयश्चक्रधरः साधयामास वीलयया ॥ ४० ॥
 खंडप्रपाताद्धारस्थं नाढ्यमालमथापरम् । यथाविध्यात्मसाच्चक्रे चक्रचृद्विधिकोविदः ॥ ४१ ॥
 खंडप्रपातया सेनान्युद्घाटितकपाटया । वैताढ्यान्निरगाच्चक्री पोटोऽर्णवजलादिव ॥ ४२ ॥
 नवापि निधयस्तत्र गंगामुखनिवासिनः । वच्रवृर्वशागास्तस्य नैसर्पप्रमुखाः सुखम् ॥ ४३ ॥
 सेनान्या साधयामास गंगायाः पूर्वनिष्कुटम् । इत्थं स च वशीचक्रे पट्टखंडमपि चारतम् ॥ ४४ ॥
 संपूर्णचक्रिसामग्र्या त्राजिष्णुर्मधवा ततः । श्रावस्तीनगरीमागान्मधवेवामरावतीम् ॥ ४५ ॥
 तत्र देवैर्नृदैवैश्च मघोनोऽनूनसंपदः । चक्रवर्तित्वात्रिपेकोऽविधीयत यथाविधि ॥ ४६ ॥
 अत्रिपिक्तोऽपि चक्रित्वे सेवमानोऽपि संततम् । षात्रिंशता मुकुटिनां सहस्रैर्मदिनीचुजाम् ॥ ४७ ॥
 श्रीयमाणः षोडशत्रिः सहस्रैर्लुसदामपि । निधिञ्चिर्नवत्रिरपि परिपूर्णेऽसितोऽपि हि ॥ ४८ ॥
 चतुःपथ्या सहस्रैश्च शृङ्गांतहरिणीदृशाम् । नैन्येदीवरस्त्रिचर्य्यमानोऽभ्यनारतम् ॥ ४९ ॥
 अन्येष्वपि प्रमादस्य स्थानेषु सुलक्ष्णेषु सः । पित्र्ये श्रावकधर्मे तु न जात्वासीत् प्रमवरः ॥ ५० ॥
 नानाविधानि चैत्यानि विमानानीव नाकिनाम् । जिनविंबसनाश्रानि स्वर्णरत्नैर्व्यधत्त सः ॥ ५१ ॥
 यथैकः स पतिः पृथ्व्यास्तथा तस्याभ्यजायत । अर्हन् देवः सुसाधुश्च गुरुधर्मो दयामयः ॥ ५२ ॥
 सदा स चैत्यपूजासु तत्पूजास्विव राजकम् । नोऽङ्गांचकार नियमं नित्यं नियमितेन्द्रियः ॥ ५३ ॥

१ सुकुटधारिणां रात्राम् । २ आश्रीयमाणः । ३ अंतःपुरस्त्रीणाम् । ४ नयनान्येव कमलानि तेषां मालाभिः । ५ पितुरागते परंपरयेत्यर्थः ।

सप्तमः सर्गः ।

सनत्कुमारचक्रिचरितम्

ॐ ॥ अस्तीह कांचनपुरं दधानं कांचनश्रियम् । जोगावत्यमरपुरीलंकादिज्योऽतिशायिनीम् ॥ १ ॥
 तत्रासीविक्रमयशा नाम प्रवरविक्रमः । रिपुंस्त्रैणस्त्रनीरेरुप्रतापरंमदो नृपः ॥ २ ॥
 तस्य पंचशतान्यासन्नंतःपुरमृगीदृशाम् । यूथजर्तुर्विपस्येव करिष्यः प्रेमज्जाजनम् ॥ ३ ॥
 तदा चासीत् पुरे तस्मिन् सार्थवाहो महर्द्धिकः । नागदत्तोऽन्निधानेन निधानमिव संपदाम् ॥ ४ ॥
 सौत्राग्यलावण्यवती रूपातिशयशालिनी । विष्णोः श्रीरिव विष्णुश्रीर्नाम्ना तस्य गृहिल्यञ्जत् ॥ ५ ॥
 अन्योऽन्यनीलिकारागोप्रेमाणौ तौ विजहतुः । अव्याहतस्मरक्रीमासरसौ सारसाविव ॥ ६ ॥
 काकतालीयन्यायेन कथमप्येकदा तु सा । दृक्पथं विक्रमयशोवसुधाजर्तुराययौ ॥ ७ ॥
 तां प्रेक्ष्य विक्रमयशा दस्युनेव मनोजुवा । लुब्धमानं विवेकस्वश्वेतस्येवमचिंतयत् ॥ ८ ॥
 अहो विदोक्तेन अस्या मृग्याइव मनोरमे । बंधुरः केशपाशश्च कलापइव केकिनः ॥ ९ ॥
 पक्वबिंबं द्विधाचूतमिवोष्ठौ कोमलारुणौ । पीनोन्नतौ कुचावेतौ स्मरक्रीडाचलाविव ॥ १० ॥
 प्रत्यग्रे इव च दते जुजे सरलकोमले । मध्यं नितान्तह्रामं च मुष्टिग्रहं पंवेरिव ॥ ११ ॥

१ रिपुस्त्रीसमूहसाशुनीरैः एरुः प्रदीतः प्रताप एवैरंमदो मेघान्निर्गस्य सः । २ अप्रतिहतकामक्रीडायां रससहितौ । ३ लुब्धमानं विवेक एव स्वं धनं यस्य सः । ४ नेत्रे । ५ सुंदरः । ६ नूतने । ७ वज्रस्य मध्यम् ।

शेषवालीव रोमावह्यवर्तेश्च नान्यपि । नितंबः पुलिनमिव लावण्यसरितस्त्वसौ ॥ ११ ॥
 रंजासंज्ञाविवोरू च पादौ च कमले श्व । किमन्यत् सर्वमप्यस्या मनो हरति कस्य न ॥ १३ ॥
 जराविक्रवचित्तत्वादौचित्येन वेधसा । निवेशिता काव्यपात्रे शक्रसंज्ञः इमशानवत् ॥ १४ ॥
 एतामपहृष्यामि हेस्याम्यन्तःपुरे निजे । अनौचित्यनिवेशित्वदोषः स्रष्टुः प्रयातु च ॥ १५ ॥
 एवं मनसि निश्चित्य कंदर्पविधुरोऽथ ताम् । जग्राह विक्रमयशा यशो म्बानीचकार च ॥ १६ ॥
 अंतरंतःपुरं ह्रिष्टवा रमयासास तां सदा । विचित्रस्मरलीलाजिरेकतानः स ऋपतिः ॥ १७ ॥
 आविष्टश्च जूतेन धनूरमिव लीढवान् । अपस्मारमिव प्राप्तो मदिरामिव पीतवान् ॥ १८ ॥
 आघ्रात इव सर्पेण सार्धवाहस्य तस्य च । संयुक्तस्य च नृपतेः कालोऽगाहुः खसौख्यकृत् ॥ १९ ॥
 तथा सह विद्युक्तस्य सार्धवाहस्य तस्य च । संयुक्तस्य च नृपतेः कालोऽगाहुः खसौख्यकृत् ॥ २० ॥
 विष्णुश्रिया रममाणे नृपे तस्मिन्निरंतरम् । ईर्ष्यायार्मणं चक्रुः क्रुधाः शुद्धातयोषितः ॥ २१ ॥
 कर्मणेन च सा तेन ह्रीयमाणा ह्ये ह्ये । मूलवम्येव लतिका जीवितेन व्यमुच्यत ॥ २२ ॥
 नृपोऽपि मृत्युना तस्या जीवन्मृतश्च स्थितः । प्रलापी च विलापी च नागदत्तश्चात्रवत् ॥ २३ ॥
 नादत्त चानले ह्ये ह्ये तद्विष्णुश्रीकलेवरम् । प्रिया ममैषा प्रणयतूष्णीकेत्यनिशं वदन् ॥ २४ ॥
 मंत्रिणो मंत्रयित्वाथ वंचयित्वा च ऋपतिम् । अरण्ये चिद्धिपुनीत्वा तद्विष्णुश्रीकलेवरम् ॥ २५ ॥
 त्वमासीरधुनैवेह किं प्रिये न निरीक्ष्यसे । तिरोधानक्रीम्यालं वियोगस्य वयस्यैया ॥ २६ ॥

१ तल्लीनः । २ सार्धवाहस्य दुःखकृत, नृपतेश्च सौख्यकृदित्यर्थः । ३ वियोगस्य भिन्नरूपया तिरोधानक्रीडयालमित्यन्वयः ।

नर्मणापि वियोगाग्निर्ममीविद्युज्यते न हि । मदर्थो तव किं नातिरावां ह्येकात्मकौ सदा ॥ २७ ॥
 एकाकिनी किमगच्छः क्रीडासरिति कौतुकात् । क्रीडाङ्गिमथवारोहः क्रीमोद्यानमथान्यगाः ॥ ३० ॥
 मां विना क्रीरुसि कथमायाग्येष इति श्रुवन् । तेषु तेषु प्रदेशेषु वज्रामोन्मत्तवद्गुपः ॥ २९ ॥
 राज्ञश्च त्यक्तपानाञ्जघृतेर्गतवति त्र्यहं । मरणशंक्तिनोऽमात्यास्तस्या वपुरदशोयन् ॥ ३० ॥
 अञ्जलवर्द्धत्यंतविसंस्थुदाशिरोरुहम् । शशवज्रशरे वन्या कर्कराकृष्टलोचनम् ॥ ३१ ॥
 वैधितोरसिजघ्नं गुग्गुलुः पिशितगृधुञ्जिः । समाकृष्टाञ्जचारं च शिवान्निरञ्जिवाकृति ॥ ३२ ॥
 ग्राहितं मद्दिक्कावृद्धर्मधुमंडकजालवत् । पिपीलिकाञ्जिथाश्चिद्रं पंतचशांडजांडवत् ॥ ३३ ॥
 पूतिगंधि तदालोपय सद्यो विष्णुश्रियो वपुः । विरक्तो विक्रमयशाश्चितयामासिवानिति ॥ ३४ ॥

॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥

अहो असारे संसारे सारं वस्तु न किञ्चन । सारबुद्ध्यया धिगेतस्यां मोहिताः स्मः क्रियच्चिरम् ॥ ३५ ॥
 आहार्यैरेव हि गुणैर्हरिज्वारागसन्निभैः । अहो हियंते नारीचिर्न कश्चित् परमार्थवित् ॥ ३६ ॥
 यैकृञ्जकृन्मलन्ध्वेभमजास्थिपरिपूरिताः । स्नायुस्यूता वहीरम्याः स्त्रियश्चर्मप्रत्तेविकाः ॥ ३७ ॥
 वैहिरंतविपर्यासः स्त्रीशरीरस्य चेद्भवेत् । तस्यैव कामुकः कुर्वोञ्जृग्भगोमायुगोपनम् ॥ ३८ ॥

१ अतिविस्तीर्णानि शिरोरुहाणि केशा यस्मिंस्तद्वपुः । २ चार्धितस्तनयुग्मम् । ३ मांसलोष्ठैः । ४ अमुगाकारम् । ५ यथा पतनेन
 भ्रमं स्फुटितमंडं पिपीलिकाभिरालिष्यते तथा । ६ पार्श्वयो मांसपिंडो यकृत् । ७ चर्मणा परिशुताः । ८ अहियंत् चर्म दृश्यते तदंत-
 र्भवेदन्तर्यमासुरधिरादि चास्ति तद्वह्निर्भवेदिति विपर्यासः ।

ततः प्राग्जन्मवैरेण ऋषी रोषारुणेक्षणः । बन्नापे धोजितकरं नरेंद्रं हरिवाहनम् ॥ १३ ॥
 पृष्ठेऽस्य श्रेष्ठिनो न्यस्यात्युष्णपायसन्नाजनम् । चेन्नोजयति मां राजंस्तदा श्रुंजेऽन्यथा न हि ॥ १४ ॥
 पृष्ठेऽन्यपुंसो विन्यस्य स्थावं त्वां प्रोजयाम्यहम् । इत्युक्तो श्रुज्ज्जा श्रूयः स क्रुद्धो मुनिरब्रवीत् ॥ १५ ॥
 अस्यैव पृष्ठे विन्यस्य स्थाबलमत्युष्णपायसम् । श्रुंजेऽहं श्रुज्ज्जां नाथाकृतार्थो यामि वा श्रुवम् ॥ १६ ॥
 राजा ज्ञागवतत्वेन प्रैत्यपद्यत तत्रचः । जिनशासनबाह्यानां विवेकः कीदृशो नृणाम् ॥ १७ ॥
 राजाश्रया दत्तपृष्ठो श्रुंजानस्य द्विजन्मनः । स्थाबलतापं सोऽधिसेहे दवानलमिव क्षिपः ॥ १८ ॥
 कर्मणः प्राक्तनस्यैव मदीयस्य फलं ह्यदः । सैब्योनेन श्रुटलेतदिति चाचिंतयच्चिरम् ॥ १९ ॥
 श्रुक्ते तस्मिन्समुच्चलने सासृग्मांसवसारसान् । पृष्टात्पायसपात्री सा सपंकेव चितेष्टका ॥ २० ॥
 गत्वौक्तो लोकमाहूय स्वकीयं सर्वमप्यथ । अद्दमयज्जिनधर्मो जिनधर्मविचक्षणः ॥ २१ ॥
 निर्माय चैत्यपूजां च साधुपार्थ्वमुपेत्य च । जिनधर्मः परिव्रज्यामुपादत्त यथाविधि ॥ २२ ॥
 निर्गत्य नगराह्णैलशृंगं समधिरुह्य च । संन्यस्य पदं पूर्वस्यां कायोत्सर्गं व्यधत्त सः ॥ २३ ॥
 अपररास्वपि दिद्वेवं कायोत्सर्गं स निर्ममे । त्रोटिर्निस्त्रोव्यमानोऽपि गृध्रकंकादिन्निः खगैः ॥ २४ ॥
 सहमानो व्यथामेवं नैमस्कारपरायणः । विपद्य कदपे स इंद्रः समजायत ॥ २५ ॥
 मृत्वा त्रिदंडिकः सोऽपि ह्याच्चियोगेन कर्मणा । शक्रस्य वाहनमश्रुदैरावण इति क्षिपः ॥ २६ ॥

१ भवानिति कर्तृपदमव्याहार्यम् । २ अंगीचके । ३ अनेन मित्रेण कर्मच्छेदकरूपेणेत्यर्थः । ४ गृहम् । ५ पार्थ्वभागम् । ६ चं-
 चूमिः । ७ पंचपरमेष्ठिनमस्कारपरायण इत्यर्थः ।

सोऽपि पूर्णैरावणयुशुत्वा जीवस्त्रिदंदिनः । त्रवे त्रांवासिताद्याख्यो बञ्चव किल यद्दाराद् ॥ ६७ ॥
 इतश्च जंबूद्वीपेऽस्मिन् क्षेत्रे ऋरतनामनि । कुरुजांगलदेशेऽञ्चून्नगरं हस्तिनापुरम् ॥ ६८ ॥
 तत्राश्वसेनोऽश्वसेनाह्लादितावनिमंफलः । मंडलाग्रजितारातिमंफलोऽञ्चूमहीपतिः ॥ ६९ ॥
 तस्मिंश्च गुणरत्नानां रोहणाद्रौ कदाचन । कुग्धे जलकृमिरिव न दोषकणिकाप्यञ्चूत् ॥ ७० ॥
 अस्याहं तृणवदिति सौत्राग्यस्याञ्जिकांक्षया । असिधारात्रतं कर्तुमिव श्रीसदसौ स्थिता ॥ ७१ ॥
 आगतेष्वर्थेषु दधौ स हर्षमतिशायिनम् । व्यधीदञ्च स्वदित्सानुमानेन स्तोकैक्याचिषु ॥ ७२ ॥
 अञ्चूत्तस्य महादेवी सहदेवीति नामतः । कापि देवीव रूपेण महीतलमुपागता ॥ ७३ ॥
 चिरं शक्रश्रियं युक्त्वा कदपात् पूर्णायुरादिमात् । स जीवो जिनधर्मस्य तस्याः कुक्षाववातरत् ॥ ७४ ॥
 मुखे प्रविशतः स्वस्मिन् सहदेव्यपि तत्क्षणम् । कुंजरादीन् महास्वप्नांश्चतुर्दश ददर्श सा ॥ ७५ ॥
 समयेऽसूत सा सृष्टुं सर्वलक्षणलक्षितम् । अर्धैतरूपविचित्रं जात्यजांवूनदद्युतिम् ॥ ७६ ॥
 महीयसाश्रोत्सवेन जगदानंददायिना । सनत्कुमार इत्याख्यां चक्रे तस्य महीपतिः ॥ ७७ ॥
 कनकढेदगौरांगो बालो बाल इवोरुर्षः । प्रीणन्नेत्राणि लोकानां स क्रमेण व्यवर्धत ॥ ७८ ॥
 अंकादंके नरंजाणां संचरन् स व्यराजत । अरविंदादरविंदे सितं हृद इवोच्चकैः ॥ ७९ ॥
 रूपेणाप्रतिरूपेण स बालोऽपि मृगीदृशाम् । जहार दृष्टमात्रोऽपि नेत्राणि च मनांसि च ॥ ८० ॥
 सांगानि शब्दशास्त्राणि समस्तज्ञानमातृकाः । पपौ गुरुमुखोऽनीर्णान्येष गंडूषलीलया ॥ ८१ ॥

१ मंडलाग्रेण खड्गेन जितं शत्रुमंडलं येन सः । २ तस्य खड्गे । ३ दत्तुमिच्छया अनुमानेनाल्पार्थेषु । ४ चंद्रः । ५ हंसः । ६ गुरुमुखानिर्गतानि ।

राज्यश्रीशुवनस्तञ्चान् स्वदोःस्तञ्चानिवापरान् । स आददे शस्त्रशास्त्रार्थशास्त्राणि चाञ्चितः ॥ ८२ ॥
 अत्रन्या अपि कलाः सर्वाः कलयामास लीलया । क्रमेण वर्धमानः स कलानिधिखिवासलः ॥ ८३ ॥
 स साधैकत्ववारिंशच्चरुन्नतविग्रहः । मर्त्यलोकादिव दिवं शैशावात् प्राप यौवनम् ॥ ८४ ॥
 तस्याचूत् परमं मित्रं कालिंदीसुरनंदनः । महेंद्रसूर इत्याख्याख्यातः प्रख्यातविक्रमः ॥ ८५ ॥
 प्राप्ते वसंते सोऽन्येषुः कालिंदीसुनुना समम् । मकरंदाख्यमुद्यानं कौतुकात् क्रीडितुं ययौ ॥ ८६ ॥
 क्रीमाञ्चिस्तत्र चित्राञ्चिश्चिक्रीरु सुहृदा समम् । सनत्कुमारो गीर्वाणकुमार इव नंदने ॥ ८७ ॥
 तदा च राज्ञोऽश्वपतेः प्राहिणोत् प्राच्युतान् हयान् । धारापंचकचतुरान् सर्वलक्षणलक्षितान् ॥ ८८ ॥
 नाम्ना जलधिकद्वौलं कद्वौलमिव चंचलम् । एकं सनत्कुमारस्याप्यर्पयामास वाजिनम् ॥ ८९ ॥
 त्यक्त्वा क्रीमां कुमारस्तमारुरोह तुरंगमम् । हस्त्यश्वे राजपुत्राणां कौतुकं सर्वतोऽधिकम् ॥ ९० ॥
 कैशामुत्दिप्य चैकेन वहगां चैकेन पाणिना । आसनासृष्टपर्याणं लरूभ्यां प्रैरयच्च तम् ॥ ९१ ॥
 पर्यधाविष्ट वेगेन पादैः क्षामसृष्टशस्त्रिव । गह्वन् बहुतरं व्योम्नि सोऽश्वान् द्रष्टुं र्वेखिव ॥ ९२ ॥
 वहगाया चक्षुषे सोऽश्वः कुमारोण यथा यथा । तथा तथा विपरीतशिखोऽधिकमधावत ॥ ९३ ॥
 साँदिनां राजपुत्राणां धावतामपि मध्यतः । निर्ययौ स क्षणादश्वोऽश्वमूर्तिरिव राक्षसः ॥ ९४ ॥
 पश्यतामपि चूपानामुँडूनामिव चंजमाः । स आरूढकुमारोऽश्वोऽचूद्दृश्यः क्षणादपि ॥ ९५ ॥

१ देवकुमारः । २ धाराऽश्वस्य गतिविशेषः । ३ अश्वस्य ताडनी कशा । ४ आसनेनोपवेशनेनासृष्टं पर्याणं येन सः । ५ विपरीता
 शिक्षा यस्य सः । ६ अश्वचाराणाम् । ७ नक्षत्राणाम् ।

अश्वेन सूनुमाकृष्टं नदीपूरेण पोतवत् । प्रत्यानेतुमन्वचाढीदश्वसेनोऽश्वसेनया ॥ ९६ ॥
 अश्वेन सूनुमाकृष्टं नदीपूरेण पोतवत् । प्रत्यानेतुमन्वचाढीदश्वसेनोऽश्वसेनया ॥ ९७ ॥
 अश्वेन सूनुमाकृष्टं नदीपूरेण पोतवत् । प्रत्यानेतुमन्वचाढीदश्वसेनोऽश्वसेनया ॥ ९८ ॥
 अश्वेन सूनुमाकृष्टं नदीपूरेण पोतवत् । प्रत्यानेतुमन्वचाढीदश्वसेनोऽश्वसेनया ॥ ९९ ॥

तावर्चात्योदञ्चञ्चंडा पूर्णब्रह्मांडचञ्चिका । अक्रादिका कादरात्रिचिवांधंकरणी दृशाम् ॥
 अंपटीत्रिरिचौकांसि दिशोऽद्वाघंत रेणुत्रिः । संत्रितानीव सैन्यानि नोऽर्तु पादमप्यलम् ॥ ९९ ॥
 पदफेनानि चिह्नानि गह्वतस्तस्य वाजिनः । अशोषाप्यपि ज्ञानानि पांसुकुहोलमालया ॥ १०० ॥
 न निम्नं नोन्नतं नापि स्थपुटं न द्रुमाद्यपि । अलक्षि पाताल इव प्रविष्टोऽञ्जूनोऽखिलः ॥ १०१ ॥
 मूढोपायाः सैनिकास्ते पर्याकुट्यन्नवन्नथ । अन्धवांचनःपूर्यमाणयानाः सांयात्रिका इव ॥ १०२ ॥
 नत्वा मर्द्ध्रसिंहोऽश्वसेनमेवं व्यजिज्ञपत् । देव दैवस्य घटना दुर्घटान्यस्य खट्विवयम् ॥ १०३ ॥
 अन्यथा हि कुमारः क दूरदेशो ह्यः क्व च । तत्र चोक्षातशीले क कुमारस्याधिरोहणम् ॥ १०४ ॥
 कुमारस्यापहरणं तेन दुर्वाजिना क्व च । क्व वा वाल्येयमुद्दंडरजशब्गादितहक्पथा ॥ १०५ ॥
 पर्यंतसामंतमिव दैवं जित्वा तथापि हि । आनेष्याम्यहमन्विष्य स्वमित्रं स्वामिसन्निभम् ॥ १०६ ॥
 कंदरेषु गिरींजाणां तुंगेषु शिखरेषु च । निरंतरतरुस्तोमदुर्गमास्वटवीषु च ॥ १०७ ॥
 रोधोरंध्रेषु पातालकटपेषु सरितामपि । निर्जलेष्वपि देशेषु विषमेष्वपरेष्वपि ॥ १०८ ॥

१ वायुसमूहो वात्या । २ यथा गृहाणि अपटीभिः पटविशेषैश्छाद्यंते तथा । ३ स्थापयितुं । ४ समप्रदेशम् । ५ अज्ञातं शीलं
 यस्य तस्मिन्नश्चे । ६ रोधसां तीराणां रंध्रेषु ।

ममाहपरिवारस्य क्वचिदेकाकिनोऽपि वा । ईश्वरं चरस्येव कुमारान्वेषणं प्रचो ॥ १०ए ॥
 देवस्यामितसैन्यस्यासम्मातो यत्र कुत्रचित् । तत्रार्हं हस्वरथ्यायां प्रवेशञ्च दंतिनः ॥ ११० ॥
 ऋयो ऋयोऽप्येवमुक्त्वा पाददग्नेन तेन तु । निवर्तितोऽश्वसेनः स्वं दुःखितो नगरं ययौ ॥ १११ ॥
 मितसारपरीवारो दुर्वार इव वारणः । महेंद्रसिंहः सहसा प्रविवेश महादवीम् ॥ ११२ ॥
 पाषाणैः खड्गविषाणोत्क्षिप्तैर्विषमपद्घतिम् । घर्मातंप्रविशत्क्रोडैपंकिलीकृतपट्टवलाम् ॥ ११३ ॥
 प्रौढं चट्टकूहिक्कात्रिः प्रतिशब्दितगह्वराम् । गह्वरासीनशार्दूलकृतबूकारदारुणाम् ॥ ११४ ॥
 उत्फालचित्रककुलव्याकुलैणकुलाकुलाम् । गदितश्चापदैर्बाहुवाहसैर्वैष्टितडुमाम् ॥ ११५ ॥
 धूमूरुचक्रैराक्रांतमार्गह्वायावनीरुहाम् । सिंहीसखीपयःपायिसिंहरुद्राध्वनिन्नगाम् ॥ ११६ ॥
 मत्तकुंजरचम्राध्वशाखिशाखातिडुर्गमाम् । सनत्कुमारमन्वेष्टुं स विश्वक्व तामगाहत् ॥ ११७ ॥
 ॥ पंचत्रिः कुलकम् ॥

विकटां कंटकितरुश्चापदैरंवटैः स्थलैः । महादवीं तामततस्तस्य सैन्यं व्यशीर्यत ॥ ११८ ॥
 खिन्नखिन्नैर्मुच्यमानो मंत्रिमित्रादिकैरपि । त्यक्तसंगो मुनिरिव स एकाकी क्रमादञ्चूत् ॥ ११९ ॥
 ऋयो महानिकुंजेषु गिरीणां कंदरेष्वपि । पक्षीपतिरिवैकोऽपि स बत्राम धनुर्धरः ॥ १२० ॥
 वृंहिते वननागानां सिंहगुंजारेष्वपि । सोऽधावत् सनत्कुमारवीरध्वनितशंकया ॥ १२१ ॥

१ दूतस्येव । २ खड्गी गंडकः । ३ क्रोडः सूकरः । ४ मष्टक ऋक्षः । ५ एणकुलं मृगकुलम् । ६ वाहसोऽजगरः । ७ चमूरुहंरि-
 णभेदः । ८ सिंही सखीव तथा सह पयःपिबद्धिः सिंहे रुद्रा मार्गसरितो यस्यां ताम् । ९ गतैः ।

स्वमित्रं तत्र चापश्यशुह्रुत्वान्निर्जरध्वनौ । तदाशंक्यन्यतोऽधावत् प्रेमणो हि गतिरीदृशी ॥ १२१ ॥
 नदीकरिद्वीनूचे मद्धंधोर्ध्वनिरेप यत् । स वः पार्श्वे ततो दान्यं सर्वे ह्येकांशदर्शनात् ॥ १२३ ॥
 सर्वत्राप्रेक्ष्य सुहृदमुच्चैरारुह्य शाखिनः । दिशो न्यरूपयद्भूयो मार्गत्रांत इवाध्वगः ॥ १२४ ॥
 बज्रशोक इवाशोकैश्चाकुलो बकुलेष्वपि । असहः सैहकारदुष्वमहो महिकास्वपि ॥ १२५ ॥
 नैयफारी कर्णिकारेषु पाटलः पाटलास्वपि । दूरस्थः सिंदुवारेषु सोत्कंपश्रंपकेष्वपि ॥ १२६ ॥
 पराङ्मुखश्च मलयानिलेष्वपि खलेष्विव । स्फुटकर्णः कोकिलानां पंचमोच्चारितेष्वपि ॥ १२७ ॥

॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥
 ॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥

श्रयांततापः पीयूषरश्मेरपि हि रश्मिषु । स वसंतमतीयाय रोरेषुत्र इवैककः ॥ १२८ ॥
 श्रुतौरिव विस्तीर्णैः पादपद्मनखंपदैः । ऋज्यमानोऽर्कांशुतसैर्चूरजोच्चिः पदे ॥ १२९ ॥
 सद्यो निर्वाणदावाग्निप्रसमदुःसंचरेऽध्वनि । पादतापमजानानोऽग्निस्तंजमिव सूत्रयन् ॥ १३० ॥
 उष्णवाँत्याचिरनलज्वालाच्चिरिव चूरिच्चिः । वपुस्तापमगणयन् करी गिरिचरो यथा ॥ १३१ ॥
 क्वाथान् रोगीव सरितां पंकिलान्पूमत्वानि च । पिवन् पयांसि स ग्रीष्मं त्राम्यन्नेकोऽत्यवाहयत् ॥ १३२ ॥
 ॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥
 ॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥

रक्षोच्चिरिव जीमूतेरुद्यद्विद्युन्मुखाग्निच्चिः । अक्षोज्यमाणहृदयो विश्वविद्योच्चरैरपि ॥ १३३ ॥
 रक्षोच्चिरिव जीमूतेरुद्यद्विद्युन्मुखाग्निच्चिः । अक्षोज्यमाणहृदयो विश्वविद्योच्चरैरपि ॥ १३३ ॥

१ तन्निगमार्शकत इति तदाशंकी । २ यत्रैकांशदर्शनं तत्र सर्वं भवेदिति न्यायात् । ३ जाम्बवृक्षेषु । ४ तिरस्कृता । ५ दीनपुत्रः ।
 ६ दुपानलैः । ७ वारूणां समूहो वात्या । ८ भेधैः ।

अखंरुप्रसरैर्धारासरैः शितशरैरिव । विध्यमानोऽपि संनेत्र इवामुह्यन् मनागपि ॥ १३४ ॥
 पदे पदे वननदीर्वेगोन्मूलितपादपाः । कुतरा अप्यनायासं राजहंस इवोत्तरन् ॥ १३५ ॥
 आक्रामन् पंकिलं मार्गं वराह इव वीलय । मित्रान्वेषी पर्यटन् स वर्षा अप्यत्यवाहयत् ॥ १३६ ॥

॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥

मूर्ध्नि चित्रातपं घोरं पादयोस्तप्तवालुकाः । सहमानोऽग्निशरावसुटांतर्वसन्निव ॥ १३७ ॥
 स्वहे तोये तोर्यजेषु हंसादिषु च पक्षिषु । अविश्रांतमनाः क्वासि क्वासि मित्रैवसुजृणन् ॥ १३८ ॥
 मैदगंधिसप्तपर्णकुञ्जधावितदंतिनाम् । मध्येन गह्वन् दंतीव वनांतरसमागतः ॥ १३९ ॥
 सख्येव पर्वमानेन प्रेर्यमाणोऽज्जगंधिना । अत्यगाह्वरदमपि स त्रमन् शरदत्रवत् ॥ १४० ॥

॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥

उत्तरेण समीरेण हिमोद्गरिव बंधुना । हिमसात् क्रियमाणेषु सरसीसरिंदुषु ॥ १४१ ॥
 दवाग्निनाप्यदाह्यासु दह्यमानासु सर्वतः । जलांतःपद्मकट्टहारकैरवोत्पलपंक्तिषु ॥ १४२ ॥
 शीतात्तु किरातेषु दवानलमपीह्युषु । हेमन्तमप्यतीयाय स बाढं हृढनिश्चयः ॥ १४३ ॥

॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥

शीर्णेषु जीर्णेषु जातुदग्नेषु चूरुहाम् । न्नाहि वृश्चिकेवंघ्निन्यासं निःशंकमादधत् ॥ १४४ ॥

१ तीक्ष्णवाणैः । २ वर्मितः । ३ चित्रा नक्षत्रं तस्य तापम् । ४ पंकजेषु । ५ मदो हस्तिमदस्तस्येव गंधो यथैतादृशेन सप्तपर्ण-
 वृक्षेण कुद्धा अत एव धानिताश्च ते दंतिनाश्च तेपाम् । ६ वायुना । ७ छत्राः सर्पाश्च वृश्चिकाश्च येषु तेषु ।

कर्णमर्माविद्भिश्चि मर्मरैरति दुःश्रवैः । प्रबुद्धोत्कर्णपंचास्यबूत्कारेष्वप्यकंपितः ॥ १४९ ॥
प्रत्यग्रपह्णवास्वादमात्रेणैवोदरंजरिः । शिशिरं गमयामासौशिशिरो मित्रपीडया ॥ १४६ ॥

॥ त्रिचिर्विशेषकम् ॥

एवं सनत्कुमारस्यान्वेपणायादतोऽद्वीम् । एको महेन्द्रसिंहस्य जगाम परिवत्सरः ॥ १४७ ॥
तस्यामटव्यामन्येद्युर्गत्वा कियदवस्थितः । दिशो विलोकयामास नैमित्तिक इवोन्मुखः ॥ १४८ ॥
ततः कारंरुवक्रौचहससारसपक्षिणाम् । क्षणादाकर्णयामास कोलाहलमनाकुलः ॥ १४९ ॥
मरुता पंकजामोदवाहिनाश्वसितश्च सः । सरः किंचिदिहास्तीति निश्चिकायानुमानतः ॥ १५० ॥
आनंदबाष्पतोयेन निश्चिन्वन् मित्रसंगमम् । सरोवरस्यात्रिमुखं स ययौ राजहंसवत् ॥ १५१ ॥
गह्वन्नग्रे च शुश्राव गीतं गांधारबंधुरम् । मधुरं वेणुनादं च वीणाकाणं च हारिणम् ॥ १५२ ॥
विचित्रवस्त्रनेपथ्यमणीमध्यवर्तिनम् । मित्रं सनत्कुमारं स ददर्श प्रियदर्शनम् ॥ १५३ ॥
असौ प्रियसुहृत् किं मे माया कस्यापि कापि वा । इन्द्रजालमिदं किं वा हृदयान्निर्गतोऽद्य मे ॥ १५४ ॥
इति सोऽचिंतयद्यथावत्तत्तवत् कर्णरसायनम् । वैतालिकेन केनापि पठ्यमानमदोऽश्नुणोत् ॥ १५५ ॥
कुरुवंशसरोहंसाम्भसेनाब्धिनिशाकर । सनत्कुमार सौचाग्यमनोजव चिरं जय ॥ १५६ ॥
जय विद्याधरवधूदोर्लतालिंगनट्टम । आढ्यं च विष्णो वैताढ्यश्रेणिष्यजयश्रिया ॥ १५७ ॥
एवं समाकर्ण्य सनत्कुमारस्य स हृक्पथम् । जगाम ग्रीभसंतप्तो जलाशयमिव द्विपः ॥ १५८ ॥

१ पंचास्यः सिंहः । २ तसः । ३ मनोहरम् ।

हर्षाश्रुधारया तुड्यं स पतन् पादपद्मयोः । अच्युत्थायोर्द्वृत्य सनत्कुमारेणाञ्जिपस्वजे ॥ १५ए ॥
 उच्चौ हर्षाश्रु वर्षन्तौ वार्षिकाविव वारिदौ । सविस्मयार्थवप्रतर्क्यपरस्परसमागमात् ॥ १६० ॥
 साश्चर्यवीक्ष्यमाणौ तौ विद्याधरकुमारकैः । महाधर्यासनयोरसांचक्राते रोमहर्षिणौ ॥ १६१ ॥
 अनन्यदृष्टिमानसौ तावच्चूतां परस्परम् । योगिनाविव रूपस्थयानमुद्रापरारयणौ ॥ १६२ ॥
 सनत्कुमारकुमारयोगाद्विव्यौषधादिव । तदा महेन्द्रसिंहस्य श्रमो रोग इवाद्भुदत् ॥ १६३ ॥
 सनत्कुमारो हर्षाश्रु प्रमृज्याथ स्वचक्षुषोः । महेन्द्रसिंहमित्यूचे ससुधोजारया गिरा ॥ १६४ ॥
 कथमत्र समायासीरेकाक्यासीः कथं नु वा । सामज्ञासीः कथं वात्रे कथं वा कालमक्षिपः ॥ १६५ ॥
 मन्त्रियोगे पितृपादाः कथं प्राणानधारयन् । कथं पितृच्यामेकाकी प्रेपितोऽसीह दुर्गमे ॥ १६६ ॥
 इति पृष्टः कुमारोण बाष्पगजदवागथ । महेन्द्रसिंहः प्राग्वृत्तमाचचक्षे यथातथम् ॥ १६७ ॥
 ततः सनत्कुमारस्तं विद्याधरवधूजनैः । चतुरैः कारयामास मञ्जनं ज्ञोजनादि च ॥ १६८ ॥
 महेन्द्रसिंहस्तदनु विस्मयस्मेरद्वौचनः । सनत्कुमारमित्यूचे विनयाञ्चितंजलिः ॥ १६९ ॥
 तदा तेन तुरंगेणापहृतः कियतीं श्रुवम् । तँदादि मन्त्रियोगे च प्राप्तं किमथवा त्वया ॥ १७० ॥
 इयमृच्छिः कुतो वा ते प्रसीदाख्यातुमर्हसि । रहस्यचूतमेतत्ते गोपनीयं न चेन्मयि ॥ १७१ ॥
 सनत्कुमार इत्युक्तश्चित्तयामास चेतसि । आत्मकल्पे वयस्येऽस्मिन् गोपनीयं न किंचन ॥ १७२ ॥

१ उरथाप्य । २ तर्कितुगशक्यः परस्परसमागमस्तस्मात् । ३ आगतः । ४ खान्ग । ५ विस्मयेन प्रफुल्लनेत्रः । ६ तत्प्र-
 भृति । ७ स्वसदृशे ।

परैर्युच्यमानेन स्ववृत्तेन संतापि हि । महापुमांसो लज्जन्ते तत् स्ववृत्तं कथं भुवे ॥ १७३ ॥
 प्रवेवं तावदिति विनिश्चिय्याश्वसेनसूः । इत्यादिदेश दयितां वामपाश्वे निषेदुषीम् ॥ १७४ ॥
 प्रिये बहुलमतिके विद्यया वेद्य वेदिनि । अस्मै महेन्द्रसिंहाय तथ्यां कथय मत्कथाम् ॥ १७५ ॥
 मुकुलीकुरुते नेत्रांजोले निजा तु मेऽधुना । इत्युदित्वा रतिगृहं सुषुप्तुः प्रविवेश सः ॥ १७६ ॥
 ततो बहुलमतिरय्यवोचत्तत्र वासरे । सखा ते वैजिना जले युष्माकं पश्यतामपि ॥ १७७ ॥
 प्रवेशितश्च महतीमटवीमतिदारुणाम् । रहःक्रीडास्थानमिव देवस्य संमवर्तिनः ॥ १७८ ॥
 गहन्नह्नि द्वितीयेऽपि सोऽश्वः पञ्चमधारया । मथ्याहे क्षुत्पिपासार्त्तः कृष्ण जिह्वामवास्थितः ॥ १७९ ॥
 तस्मान्वासापूर्णकंठास्तवधपादाचुरंगमात् । आर्यपुत्रोऽप्यवातारीत् प्रपित्सोः कुट्टिमादिव ॥ १८० ॥
 नोटयित्वा तडुदरबंधिने पट्टमायतम् । सद्यश्च मुमुचे प्राणैः सहपातत्रयादिव ॥ १८३ ॥
 तुरंगमः स घूर्णित्वा पपात धरणीतले । तस्यामटव्यां बत्राम नापश्यच्च मराविव ॥ १८४ ॥
 पिपासया आर्यपुत्रः पयोऽन्वेष्टुमितस्ततः । तस्यामटव्यां व्याकुलोऽचूत् सखा तव ॥ १८५ ॥
 सुकुमारतयांगस्य दूरायातश्रमेण च । देवदाहादटव्याश्च व्याकुलोऽचूत् सखा तव ॥ १८६ ॥
 गत्वादूरात् सप्तपणतरुमूले द्रुतं ततः । उपाविहन्मुकुलितेक्षणः क्षोण्यां पपात च ॥ १८७ ॥
 तदा चासुं पुण्यवशाद्यद्दस्तघ्नदैवतम् । जलैः सिषेच सर्वांगं शिशिरमृतोपमैः ॥ १८८ ॥

'चोकडा' इति ख्याता ।
 १ सत्येनापि । २ अश्वेन । ३ यमराजस्य । ४ गतिविशेषेण । ५ पर्याणं अश्वपुष्टाब्छादनं कविका बल्गागुगता 'चोकडा' इति ख्याता ।

उत्थाय लब्धसंज्ञोऽसौ तद्वत्तं तत्पयः पपौ । कस्त्वं कुतो वा वारीदमित्यपृहञ्च तं शनैः ॥ १८७ ॥
 यद्दोऽहमिह वास्तव्यो भानसात् त्वकृते पयः । इदं मया समानीतमित्याचख्यौ स यद्दाराद् ॥ १८८ ॥
 आर्यपुत्रोऽवदद्भ्यः संतापोऽङ्गे महानयम् । न विना मानससरोमज्जनादपयास्यति ॥ १८९ ॥
 तवेह्यं पूर्याम्येष इत्युक्त्वा यद्वपुंगवः । कदलीसंपुटे द्विष्टवांसुं मानससरोऽनयत् ॥ १९० ॥
 तत्र च स्नपयामासार्थपुत्रं स यथाविधि । गजराजं गजायुक्त इव शीतामलैर्जलैः ॥ १९१ ॥
 सर्वांगीणं सुखस्पशैरपनिन्द्ये श्रमो जलैः । आर्यपुत्रस्य निपुणैः संवाहकजनैरिव ॥ १९२ ॥
 तत्रासिताहो यद्दः प्रागजन्मारिः सुहृदस्तव । हननाय समागहत् कृतांत इव नूतनः ॥ १९३ ॥
 अरे रे तिष्ठ सिंहेन ह्युधितेनेव कुंजरः । चिरादसि मया दृष्टः कियद्दूरं गमिष्यसि ॥ १९४ ॥
 इत्यूर्जितं स तैर्जित्वा समुन्मूढ्यैकमंघ्रिंपम् । आर्यपुत्राय सोऽनार्यः प्राक्षिपच्चष्टिलीलयया ॥ १९५ ॥
 समापतंतं हस्तेन निहत्यापातयद्दुमम् । तं ते सखा प्रतिकारञ्छामिव मतंगजः ॥ १९६ ॥
 ततो बहलधूलीचिरंधकारमयं जगत् । अकालोत्पन्नकल्पान्तमिव यद्दश्वकार सः ॥ १९७ ॥
 स विचक्रे पिशाचांश्च धूमधूस्रकलेवरान् । सोदरानन्धकारस्य दारुणाकारधारिणः ॥ १९८ ॥
 ज्वालाजालकराळास्यास्ते चिंत्या इव जंगमाः । अद्दहासं विमुंचन्तः पतत्यविरवोपमम् ॥ १९९ ॥
 पिंगकेशाः पिंगनेत्राः सैदवा इव पर्वताः । लंबजिह्वाः कोटरान्तःस्थिताहय इव द्रुमाः ॥ २०० ॥

१ तन्नामः सरोवरात् । २ हस्तिपकः । ३ निर्भर्त्स्य । ४ वृक्षम् । ५ गजग्रहणोपायभूतां मलाम् । ६ अन्नयः । ७ दवा-
 नलवहिताः ।

तीक्ष्णवक्रा महादंष्ट्रा दधानाः कर्त्रिका इव । अधावन्ताध्याय्यपुत्रमधिमध्वि मद्धिकाः ॥ २०१ ॥
 ॥ त्रिचित्रिविशेषकम् ॥
 त्राम्यतो विकृताकाराब्रंगदाविव नर्तकान् । आर्यपुत्रोऽपि तान् पश्यन्न विज्ञाय मनागपि ॥ २०२ ॥
 पिशाचेन्योऽप्यचकितमार्यपुत्रं तैरस्मिन्म । अकालकालपाशाचैर्नागपाशैर्बन्ध सः ॥ २०३ ॥
 आर्यपुत्रस्तु तान् सर्वोत्त्रोऽयमास लीलया । हस्तोत्क्षेपेण हस्तीवाविहस्तो वह्निमंरुपम् ॥ २०४ ॥
 अमुं यद्वो विद्वहोऽथ करघातैरघातयत् । महागिरिप्रस्थमिव लांगूलाह्वोटनैर्हरिः ॥ २०५ ॥
 आजघानार्यपुत्रस्तं वज्रसारेण मुष्टिना । महामात्र इव कुञ्जो लोहगोलेन दन्तिनम् ॥ २०६ ॥
 अयोवलयितेनाथ मुजरेण गरीयसा । आर्यपुत्रं न्यहन् यद्वस्तुडितेवाङ्घ्रिमंबुदः ॥ २०७ ॥
 चंदनद्रुममुन्मूल्य तेन वर्धिणुराहतः । यद्वः पपात सुव्यूङ्क्ते शोषं शुष्क इव दुमः ॥ २०८ ॥
 यद्वोऽपि शैलमुत्क्षिप्य लीलया गंडशैलवत् । आर्यपुत्रस्योपरिष्ठाच्चिद्वेषामर्षणः कृणत् ॥ २०९ ॥
 तेन शैलप्रहारेण जङ्गे निश्चेतनः कृणम् । सायं नदीह्रद इव मीलितेऽकृणपंकजः ॥ २१० ॥
 लब्धसंज्ञो विधूयाङ्गि महावायुरिवांबुदम् । आर्यपुत्रः प्रववृते बाहुभ्यां योऽनुमुच्चकैः ॥ २११ ॥
 दंभेन दंभं नृदिव दोर्दडेन निहत्य तम् । चक्रे सखा ते कणशः सोऽमरत्वानु नामृत ॥ २१२ ॥
 ततो विरसमारथ्य मुमूर्षन्निव सूकरः । असिताहः पलायिष्ट वायवीयेन रंहसा ॥ २१३ ॥
 रणकौतुकवीक्षिण्यः सुरविद्याधारांगनाः । त्वन्मित्रे ववृधुः पुष्पाण्यनुश्रिय इव स्वयम् ॥ २१४ ॥

१ बलिन्म । २ अमंदः । ३ विषण्णः । ४ दंडधारी वरुणो वा यमः । ५ वायुसदृशेन ।

अपराह्णे ततोऽवालीन्मानसाञ्जीरमानसः । आर्यपुत्रो ययौ वाह्यां युवं मत्त इव द्विपः ॥ ११५ ॥
 नंदनात्तत्र चायाता असौ खेचरकन्यकाः । ईद्दांचक्रे रूपवतीः स्मरजीवातुसन्निजाः ॥ ११६ ॥
 सखा ते तान्निरप्यैद्दि हावजावमनोहरम् । स्वयंवरस्रज इव द्विपंतीन्निर्दृशोऽलसाः ॥ ११७ ॥
 आविश्रिकीर्षुः सद्भावमार्यपुत्र उपेत्य ताः । सुधामधुरया वाचा प्रोवाचार्यो वचस्विनाम् ॥ ११८ ॥
 यूयं महात्मनः कस्य पुत्र्यः कुलविभूषणम् । युष्माच्चिन्तृषितं चेदमरख्यं केन हेतुना ॥ ११९ ॥
 ता अप्यूत्तुर्महाभाग विद्याधरमहीपतेः । श्रीमतो ज्ञानुवेगस्य वयमष्टापि कन्यकाः ॥ १२० ॥
 इतश्चानतिदूरेऽस्ति तातस्य नगरी वरा । तामलंबुरु विश्रांत्या राजहंस इवाज्जिनीम् ॥ १२१ ॥
 इत्युक्तः प्रश्रयात्तान्निः सखा ते तत्पुरीमगात् । सांध्यं विधिं कर्तुमिवाञ्जोधौ ज्ञानुर्ममज्ज च ॥ १२२ ॥
 वरचित्ताशदृश्यन्तुतो विशाल्यकरणौषधिः । तान्निः सखा ते स्वपितुरंतिकेऽनाधि सौविदैः ॥ १२३ ॥
 अन्त्युत्थानं ज्ञानुवेगः कृत्वेल्यमुमन्नाषत् । दिष्ट्या नः सदनं पुण्यं पुष्ट्यराशिर्यदागमः ॥ १२४ ॥
 आकृत्यापि ज्ञायसे त्वं महावंश्यो महाश्रुजः । इन्दोः क्षीरणैवाज्जन्म मूर्त्त्योपि ह्यनुमीयते ॥ १२५ ॥
 यत्कन्यानां त्वमुचितो वरोऽसीति मयार्थ्यसे । इमाः परिणयाष्टापि रत्नं स्वर्णं हि योज्यते ॥ १२६ ॥
 एवमन्यर्थितस्तेन तदैव विधिपूर्वकम् । ता दिक्श्रिय इवाष्टापि पर्यणैषीत् सखा तव ॥ १२७ ॥
 तान्निः समं रतिगृहे सुप्तोऽसौ बन्धकंकणः । निजसुखं चान्वचवद्बलपर्यंकमास्थितः ॥ १२८ ॥
 निजपराजितं धैतमसिताहः क्षणादपि । उत्क्षिप्यान्यत्र चिक्षेप बलिन्योऽपि नलं बलिः ॥ १२९ ॥

१ स्मरजीवनतुल्याः । २ कमलिनीम् । ३ विनयात् । ४ अंतःपुरचारिभिः नपुंसकनरैः ।

पश्यन् सखा ते निजान्ते स्वं ऋमिष्ठं सकंकणम् । एकाकिनमरणान्तर्दध्यौ किमिदमित्यथ ॥ १३० ॥
 असावन्नटव्यंतरेकाकी पूर्ववत् पुनः । अत्रंलिहं ददर्शकं प्रासादं सप्तऋमिकम् ॥ १३१ ॥
 कस्यापि मायिनोऽदोऽपि मायाविलसितं किमु । इत्यामृशान्नाथपुत्रस्तं प्रासादं समासदत् ॥ १३२ ॥
 कस्याश्चिद्योषितस्तत्र कुररीकरुणस्वरम् । अश्रौषीद्भुदितमसौ वनांतमपि रोदयत् ॥ १३३ ॥
 आर्यपुत्रो दयावीरः प्रासादे तत्र सप्तमीम् । आरोहद्भूमिकां धिष्यविमानत्रान्तिदायिनीम् ॥ १३४ ॥
 सनत्कुमार कौरव्य मम जन्मान्तरेऽपि हि । त्रतां ऋयास्त्वमेवेति ऋयो ऋयोऽपि शंसिनीम् ॥ १३५ ॥
 अश्रुपूर्णेक्षणां दीनां कन्यामेकामधोमुखीम् । रूपलावण्यपुण्यांगीं सखा ते तत्र चैहृत ॥ १३६ ॥
 स्वनामश्रवणात् केयं ममेत्याशंकितोऽथ सः । पुरोऋयेत्यन्नाषिष्ट प्रत्यक्षेवेष्टदेवता ॥ १३७ ॥
 नृजे सनत्कुमारः कः कासि त्वं किमिहागता । किं वा ते व्यसनं येन तं स्मरन्तीति रोदिषि ॥ १३८ ॥
 इत्युक्त्वा तेन सा बाला बलादाह्लादमीयुषी । पीयूषमिव वर्षन्ती गिरा मधुरयावदत् ॥ १३९ ॥
 साकेतपुरनाथस्य सुराष्टस्य महीपतेः । देव्याश्च चंद्रयशसः सुनंदा नाम पुत्र्यहम् ॥ १४० ॥
 कुरुवंशनजोऽज्ञानोरश्वसेनस्य ऋपतेः । सूनुः सनत्कुमारस्तु रूपन्यकृतमन्मथः ॥ १४१ ॥
 स मनोरथमात्रेण त्रतां मम महाशुजः । तस्मै पितृभ्यां दत्तास्मि यस्मोऽदकपूर्वकम् ॥ १४२ ॥
 ततोऽकृतविवाहां मामेको विद्याधारात्मजः । स्वकुट्टिमादिहानैषीत् परस्वमिव तस्करः ॥ १४३ ॥

१ आकाशगामिनम् । २ विचारयन् । ३ कुररीवत् करुणः स्वरो यस्मिन् । ४ धिष्यं नक्षत्रं तारा वा । ५ संकल्पपूर्वकम् ।
 ६ परधनम् ।

इमं विकृत्य प्रासादं मामत्रैव विमुच्य च । कापि विद्याधरः सोऽगान्न जाने किं न विष्यति ॥ २४४ ॥
 अर्धोचदार्यपुत्रोऽपि मा त्रैषीः कारेरेक्षणे । सनत्कुमारः सोऽस्म्येष कौरव्यो यं स्मरस्यत्वम् ॥ २४५ ॥
 प्रत्यन्नापिष्ट सात्येवं चिराद्दृष्टिपथेऽद्य मे । देव दैवेन सुखममिव दिष्ट्यासि दर्शितः ॥ २४६ ॥
 एवं तयोरात्रपतोरगात् क्रोधारुणेक्षणः । विद्याधरो वज्रवेगाच्चिधानोऽशनिवेगसूः ॥ २४७ ॥
 उत्पाद्योह्लादयामास स विद्याधरदारकः । आर्यपुत्रं समुत्पातिखेचरत्रमदार्यिनम् ॥ २४८ ॥
 ह्य नाथ नाथ दैवेन निहतास्मीति त्राविणी । मूर्ध्या सा महीपृष्ठे शीर्षपर्णेमिवापतत् ॥ २४९ ॥
 कुङ्कः सन्नार्यपुत्रोऽपि मुष्ट्या मशकमुष्टिवत् । वज्रौजसा वज्रवेगमवधीत्तं दुराशयम् ॥ २५० ॥
 अद्दतांगस्तदभ्यर्णमार्थपुत्रः समाययौ । नेत्रनीलोत्पलानंदं जनयंश्चन्द्रमा इव ॥ २५१ ॥
 समाश्वस्य च तां सद्यः पर्येषीन्मनीष्यसौ । नैमित्तिकवरैः सा हि स्त्रीरत्नमिति सूचिता ॥ २५२ ॥
 आगात्तत्र क्षणेनापि वज्रवेगस्य सोर्दरा । कन्या संध्यावली नामाकुप्यञ्जातवधाच्च सा ॥ २५३ ॥
 “अती ते त्रातृवधको त्रावीति” ज्ञानिनां वचः । स्मृत्वाशाम्यत् क्षणेनापि स्वलोचनः कस्य नोपरिश्रद्ध
 जयश्रीः सा द्वितीयेव स्वयंवरपरायणा । आर्यपुत्रं नाश्रमिहन्त्युपतस्थे कुमारिका ॥ २५५ ॥
 अनुज्ञातस्त्वत्सखाश्रानंदञ्जाजा सुनंदया । गंधर्वेण विवाहेन तामुपायंस्त रागिणीम् ॥ २५६ ॥
 एतस्य विद्याधरौ दौ च तदानीमाश्वसेनये । महारथं सैसन्नाहमुपनीयेत्यवोचताम् ॥ २५७ ॥
 त्वया हृतं वज्रवेगं गरुमेनेव पन्नगम् । विज्ञायाशनिवेगस्तपिता विद्याधरेश्वरः ॥ २५८ ॥

१ अधीरेक्षणे । २ अतिशयेन । ३ बुद्धिमान् । ४ मगिनी । ५ अश्वसेनस्य पुत्राय । ६ कवचसहितम् ।

विद्याधरबलञ्जदिको दिक्करिविक्रमः । त्वां योधयित्मेत्येव रोपद्वारान्बुसागरः ॥ ११ए ॥
 पितृभ्यां चञ्जवेगेन ज्ञानुवेगेन चेरितौ । आवां श्वशुर्यौ ज्रवतः साहाय्याश्रै समागतौ ॥ १६० ॥
 तत्प्रेषितं रथं चामुमारोहेन्द्रश्रोपमम् । अमुं चामुंच सन्नाहं विजयस्व द्विपां बलम् ॥ १६१ ॥
 चञ्जवेगज्ञानुवेगौ बाहनैर्वायुवेगिभिः । साहाय्यायागतौ विद्धि निजे मूर्त्तौ इवापरे ॥ १६२ ॥
 तौ तदानीमपि महाबाहिनीकौ समेयतुः । चञ्जवेगज्ञानुवेगावब्धी पूर्वोपराविव ॥ १६३ ॥
 तदा चाशनिवेगस्यांगहृतः सैन्यसंचयैः । उत्तस्थौ तुमुलो व्योम्नि पुष्करावर्त्तकैरिव ॥ १६४ ॥
 तदानीमार्यपुत्राय संभ्यावखिरदत्त सा । विद्यां प्रह्लासिकां नाम ज्रतृगृह्या हि योषितः ॥ १६५ ॥
 आर्यपुत्रोऽपि सन्नह्य समारुह्य च तं रथम् । रणयोत्कंठितस्तस्थौ ह्यत्रिया हि रणप्रियाः ॥ १६६ ॥
 चञ्जवेगज्ञानुवेगादयो विद्याधरा अमुम् । स्वसैन्यैर्विब्रिरे वैरिभ्यश्चोविधुविधुंतुदाः ॥ १६७ ॥
 गृह्णीत गृह्णीत हत हतेति च विज्ञापिणः । आगमन्नतिवेगेनाशननिवेगस्य सैनिकाः ॥ १६८ ॥
 उत्तयोरप्ययुद्धयन्त सैन्या दैन्यैर्विनाकृताः । ताम्रचूडा इवोत्पत्योत्पत्यामर्षात् प्रहारिणः ॥ १६९ ॥
 तेषां श्वेभारवादन्धन्नकिंचिद्भुश्रुवे तदा । तदायुधेभ्यो दीप्तैभ्यो नान्यत्किंचित्त्वदृश्यत ॥ १७० ॥
 अपासर्पभुपासर्पन् प्रहारानसकृद्दुः । प्रतीपुश्च रणविदः सुचटाः कुंजरा इव ॥ १७१ ॥
 युद्धा चिरेण जग्नेषु सैनिकेषु हयोरपि । समुत्तस्थेऽशननिवेगो रथेनानिलवेगिना ॥ १७२ ॥
 जो जोः क्व वज्रवेगारिभ्यमागारनवातिथिः । इत्याक्षिपन् परानुच्चैः साधिव्यं विदधे धनुः ॥ १७३ ॥

१ गृह्णाण । २ वैरिणां यश एव चंद्रस्तस्मिन् राहुसदृशाः । ३ दीनतारहिताः । ४ कुंकुटाः । ५ गर्जनाशब्दात् । ६ प्रतिजग्मुः ।

एषोऽहं वज्रवेगारिर्ध्यागारगवातिष्ठे । इति ब्रह्मन्मार्थेषुत्रोऽप्यातंतज्यं भन्वर्षाभारम् ॥ २१४ ॥
 ततः प्रवृत्ते युक्तं स्योरपि महीजसोः । शाराशरि तिस्रोऽत्रैतद्विवाकरकरोत्करम् ॥ २१५ ॥
 दावप्यार्थेषुत्रनिद्याधरेणौ मारतपरौ । युद्धा गदाधिरप्यस्त्रैरशंजातपराजयौ ॥ २१६ ॥
 सार्पगारुतायवेयवारुणास्त्रैस्तु दारुणैः । दिव्यैरस्त्रैरयुध्येताग्न्योन्यं बाध्यनाधकैः ॥ २१७ ॥ युग्मम् ॥
 विद्याभरपतेथापमास्रह्योन्मुचतः शरम् । आर्षपुत्रः सायकेन जीर्वां जीवगिवाञ्छिदत् ॥ २१८ ॥
 मंडलाग्रमथाक्रुष्याशानिवेगस्य धानतः । यज्ञोऽर्धमिव दोरर्धं निचकर्तोऽभरोनचूः ॥ २१९ ॥
 चयौकदन्तो दन्तीव दंष्ट्रीवासौकंदंष्ट्रिकः । त्रिद्वैकजुजदंडोऽपि सोऽतिक्रोधादधावत ॥ २२० ॥
 ग्रहर्षु धावतस्तस्य दैशनैर्दशतोऽधरम् । विद्यापतिन चक्रेण शिरश्छिद्येद मल्पतिः ॥ २२१ ॥
 ततश्चाशानिवेगस्य राज्यबाह्वीः समंततः । मम चर्तोरि संधाता विक्रान्तो हि श्रियां पदम् ॥ २२२ ॥
 चंज्रवेगप्रच्युतिचिः समं विद्याधरेऽश्वरैः । गिरिं जगाम वैताल्यभाश्वसेनिरशंकितः ॥ २२३ ॥
 विद्याधरमहारज्याच्चिबेकोऽमुष्य तत्र च । विद्याधरेन्दैर्विदधे प्रपेद्वैतैः पदातिताम् ॥ २२४ ॥
 शाश्वताहंल्यतिमानां तत्रैवोऽपतिमत्तिकः । नंदीश्वरे शक्र इव विदधेऽष्टाहिकोत्सवम् ॥ २२५ ॥
 आश्वार्थपुत्रमन्येद्युर्विद्याधरशिमोऽपि । चंज्रवेगो मम पिता सप्रशयगदोऽवदत् ॥ २२६ ॥
 कोऽन्येकदा मया पूर्वमपूर्वमहिमा मुनिः । ज्ञानरत्नाकरो हृष्टः स पृष्टः शिष्टेवानिति ॥ २२७ ॥

१ आताता विस्तीर्णा ज्या यशिमन् । २ तिस्रोयुतः सूर्यकिरणसहो यशिमन् । ३ भयुर्पुणम् । ४ गष्टैकदंष्ट्रः । ५ दन्तैः । ६ संधा-
 स्यति । ७ विक्रमी । ८ शरौः । ९ कथितवान् ।

तवेदं बहुलमतिप्रमुखं कन्यकाशतम् । चक्री चतुर्थोऽत्र सनत्कुमारः परिणेष्यति ॥ ३७८ ॥
 कथं गम्यः कथं प्रार्थ्यः कन्या दातुममूः स तु । इति चिंताञ्जुषो मे त्वं ज्ञाग्यैरिह समागमः ॥ ३७९ ॥
 तत्प्रसीद शतं कन्या अमूः परिणय प्रज्ञो । यज्ज्वा ह्यमोघा महताममोघं च ऋषेर्वचः ॥ ३८० ॥
 प्रार्थितो मम पित्रैवमश्चित्तमणिस्तदा । पर्यणैषीत्तव सुहृद्भूतं कन्या मदादिकाः ॥ ३८१ ॥
 कदाचिच्चारुसंगीतैः कदाचिघरनाटकैः । कदाभ्याख्यानकवरैः कदाभ्याख्यानकेद्विजिः ॥ ३८२ ॥
 कदाचिद्विद्ववापीषु जलक्रीडामहोत्सवैः । कदाभ्युद्यानवीथीषु पुष्पोच्चयनकेद्विजिः ॥ ३८३ ॥
 कदाचिदन्यात्रिरपि क्रीमन् क्रीडात्रिणेषु ते । विद्याधरैः परिवृतोऽनैषीत् कालं सुखं सखा ॥ ३८४ ॥
 ॥ त्रिजिर्विशेषकम् ॥

क्रीमानिमित्तमधुना त्विहागात्तव बांधवः । मिलितस्त्वं च दलितो दुर्दैवस्य मनोरथः ॥ ३८५ ॥
 इत्युक्त्वत्यां बहुलमत्यां रतिनिकेतनात् । सनत्कुमारो निरगाद्भद्रादिव मतंगजः ॥ ३८६ ॥
 समं महेन्द्रसिंहेन विद्याधरसमावृतः । वैताढ्याद्रिं ततः सोऽगात् सुमेरुमिव वासवः ॥ ३८७ ॥
 स कालं गमयन्नृच्या महत्या परिवृंहितः । महेन्द्रसिंहेनान्येद्युर्व्यङ्गपीदं यथोचितम् ॥ ३८८ ॥
 तव ऋच्यानया स्वामिन् मनो मे मोदतेतमाम् । पितरौ त्वद्वियोगतौ स्मारं स्मारं च सीदतः ॥ ३८९ ॥
 असौ सनत्कुमारोऽसौ महेन्द्र इति तन्मयम् । पितरौ पश्यतो विश्वं मन्ये तनयवत्सलौ ॥ ३९० ॥
 तत्प्रसीदावगह्नामो नगरं हस्तिनापुरम् । आनन्दय पितृजनं शशांक इव सागरम् ॥ ३९१ ॥

१ चिंतासेविनः चिंतातुरस्येति यावत् । २ याचकेषु चिंतामणिसमानः ।

तेनेत्यत्रिहितः सरूया सोत्कण्ठः सोऽपि तच्छृणुत् । विद्याधराधिपशतैश्चमूयुक्तैः समावृतः ॥ ३०२ ॥
 विमानैर्चासुरैः कुर्वन्नानादित्यमिवांबरम् । विद्याधरैः कैश्चिदपि विधृतातपवाराणः ॥ ३०३ ॥
 उद्धूतचामरः कैश्चिकैश्चिदप्यूढपादुकः । कैश्चिद्गृहीतव्यजन आत्तवेत्रश्च कैश्चन ॥ ३०४ ॥
 धियमाणस्यंगिकोऽन्यैः कथ्यमानपथोऽपरैः । दर्शयमानविनोदोऽन्यैस्तूयमानगुणोऽपरैः ॥ ३०५ ॥
 कैरपि विरदारूढैरश्वारूढैश्च कैश्चन । कैश्चिच्च संदनारूढैः खे कैश्चित् पादचारिचिः ॥ ३०६ ॥
 सकलत्रः समित्रश्चामित्रशैलमहाशनिः । सनत्कुमारः संप्राप नगरं हस्तिनापुरम् ॥ ३०७ ॥

॥ पङ्क्तिः कुलकम् ॥
 पितरौ तत्र दुःखार्तौ पौरांश्च निजदर्शनात् । स समानंदूयदग्नीष्मतापार्तोनिव वारिदः ॥ ३०८ ॥
 सनत्कुमारं स्वे राज्येऽश्वसेननृपतिर्न्यधात् । महेन्द्रसिंहं तत्सेनाधिपत्ये प्रीतमानसः ॥ ३०९ ॥
 श्रीधर्मतीर्थकृत्तीर्थे स्थविराणमथ्यान्तिके । परित्रज्यां समादाय राजा स्वार्थमसाधयत् ॥ ३१० ॥
 राज्यं सनत्कुमारस्य परिपालयतः सतः । महारत्नान्यजायंत चक्रादीनि चतुर्दश ॥ ३११ ॥

ततः स साधयामास चक्रमार्गानुगः स्वयम् । षट्खंभं जरतकेत्रं नैसर्षपाद्यान्निधीनपि ॥ ३१२ ॥
 दशत्रिर्वर्षसहस्रैः साधयित्वा स जारतम् । प्राविशञ्जलभूतेन हस्तिना हस्तिनापुरम् ॥ ३१३ ॥
 प्रविशन्तं महात्मानमवधिज्ञानतोऽथ तम् । वीक्षांचक्रे सहस्राहः साक्षात् स्वमिव सौहृदात् ॥ ३१४ ॥
 सौधैर्मेघः पूर्वजन्मन्यसौ मे तेन बांधवः । इति स्नेहवशाह्वकः कुबेरमिदमादिशत् ॥ ३१५ ॥

अयं शक्रवरश्चक्री कुरुवंशाब्धिचंद्रमाः । राज्ञोऽश्वसेनस्य सुतो महात्मा बन्धुवन्मम ॥ ३१६ ॥
 सनत्कुमारः षट्खंनं साधयित्वाद्य ज्ञारतम् । स्वपुरं प्रविशत्येषोऽन्निषेकोऽस्य विधीयताम् ॥ ३१७ ॥
 द्वारं च शशिमाळां चातपन्नं चामरे अपि । मुकुटं कुंडलयुगं देवदूष्यन्प्रथमीमपि ॥ ३१८ ॥
 सिंहासनं पादुके च पादपीठं च ज्ञासुरम् । सद्यः सनत्कुमारार्थं कुबेरस्यार्पयद्गरिः ॥ ३१९ ॥
 तिलोत्तमोर्वशीमेनारं ज्ञातुंबुरुनारदान् । अन्यानपीन्द्रस्तदन्निषेकायाद्यु समादिशत् ॥ ३२० ॥
 ततः कुबेरस्तैः सार्धमेत्य नैगपुरे पुरे । आख्यात् सनत्कुमाराय तमादेशं दिवस्पतेः ॥ ३२१ ॥
 सनत्कुमाराज्ञातो विचकारैकयोजनम् । माणिक्यपीठं धनदो रोह्णाज्रेस्तटीमिव ॥ ३२२ ॥
 तद्दूर्ध्वं मंडपं दिव्यं मणिपीठं च मध्यतः । सिंहासनं तदुपरि विदधे धनदः क्षणात् ॥ ३२३ ॥
 द्वीरोदात्रिदशैरंज्रोऽथानाधि धनदाज्ञया । गंधमाढ्यादि चानर्ध्वं सर्वैरपि च पार्थिवैः ॥ ३२४ ॥
 सनत्कुमारं विज्ञप्य तत्र सिंहासनोत्तमे । कुबेर आसयामास शक्रप्राचृतमार्पयत् ॥ ३२५ ॥
 तस्यै सनत्कुमारस्य सामन्तादिः परिच्छदः । सामानिकादिको वज्रपाणेरिव यथोचितम् ॥ ३२६ ॥
 तस्याथ चक्रवर्तित्वान्निषेकं पुण्यवारिञ्चिः । राज्यान्निषेकं श्रीनाञ्जिसूनोरिव सुरा व्यधुः ॥ ३२७ ॥
 मंगढ्यं गीतमारोजे तुंबुरुप्रमुखैरथ । पटहादीनि वाद्यानि त्रिदशैस्ताडितानि च ॥ ३२८ ॥
 रंज्रोर्वशीप्रच्युतिचिर्नर्तकीचिरनृत्यत । विचित्राण्यन्यनीयन्त गंधर्वैर्नार्तकानि च ॥ ३२९ ॥
 सनत्कुमारं त्रिदशा अन्निषिच्यैवमुच्चकैः । वस्त्रांगरागनेपथ्यमाढ्यैर्दिव्यैरयोजयत् ॥ ३३० ॥

गजरत्नं गन्धर्वसमध्यारोह्य न्यवीचिशत् । सनत्कुमारं मुदितः कुबेरो हस्तिनापुरे ॥ ३३१ ॥
 स्वपुरीवद्भ्रनार्णो नगरं हस्तिनापुरम् । कृत्वा कुबेरोऽथ ययौ विसृष्टश्चक्रवर्तिना ॥ ३३२ ॥
 राजभिर्बर्षमुकुटैः सामन्तैरपरैरपि । तस्याञ्जियेको विदधे स्वसंपन्नहस्तिनारणिः ॥ ३३३ ॥
 अञ्जियेकोत्सवात्तस्याचूत् पुरं हस्तिनापुरम् । घादशाब्दीं दंडशुक्लभटवेशादिवर्जितम् ॥ ३३४ ॥
 स चक्री पालयामास पितेव विधिवत्प्रजाः । महाक्रुद्धिः शक्र इव करादिञ्जिरपीडयन् ॥ ३३५ ॥
 न समोऽस्य प्रतापेन यथा कश्चिदजायत । तथैवाप्रतिरूपेण रूपेणापि जगत्रये ॥ ३३६ ॥
 तदानीं च सुधर्मायां रत्नसिंहासनस्थितः । शक्रः सौदामनीं नाम नाटकं नाटयन्नचूत् ॥ ३३७ ॥
 अनवद्येन रूपेण सर्वरूपाञ्जिजाविना । विस्मापयन् दिविपदस्तत्पर्यदि निपेक्षुषः ॥ ३३८ ॥
 देहप्रजाञ्जिस्तिरयंस्तेजांस्यखिलनाकिनाम् । ऐशानकहृपादन्यागात् संगमस्तत्र चामरः ॥ ३३९ ॥

॥ युगम् ॥

गतेऽथ तस्मिन् पप्रच्छुः शक्रमेवं दिवौकसः । अस्य लोकोत्तरं तेजो रूपं चानुपमं कथम् ॥ ३४० ॥
 शक्रोऽप्यशंसदेतेन प्रागजन्मनि कृतं तपः । आचामाम्दवर्धमानं तेनेमे रूपतेजसी ॥ ३४१ ॥
 किमन्योऽपीदृशः कोऽपि विद्यतेऽत्र जगत्रये । इतिचूयोऽमरैः पृष्टः सौधर्मैन्वोऽब्रवीद्विदम् ॥ ३४२ ॥
 राज्ञः सनत्कुमारस्य कुरुवंशशिरोमणेः । यद्द्रुपं न तदन्यत्र देवेषु मनुजेषु च ॥ ३४३ ॥
 इति प्रशंसां रूपस्याश्रद्धधानाबुधौ सुरौ । विजयो वैजयन्तश्च पृथिव्यामवतेरतुः ॥ ३४४ ॥

१ सर्वरूपतिरस्कारिणा । २ निषण्णान् । ३ आच्छादयन् ।

ततस्तौ विप्ररूपेण रूपान्वेषणहेतवे । प्रासादद्वारि नृपतेस्तस्थतुर्घाःस्थसन्निधौ ॥ ३४ए ॥
 आसीत् सनत्कुमारोऽपि तदा प्रारब्धमज्जनः । मुक्तनिःशेषनेपथ्यः सर्वांगार्भ्यंगमुघ्रहन् ॥ ३४६ ॥
 द्वारस्थौ द्वारपालेन द्विजौ तौ निवेदितौ । न्यायवतीं चक्रवतीं तदानीमप्यवीविशत् ॥ ३४७ ॥
 सनत्कुमारमालोक्य विस्मयस्मेरमानसौ । धूनयामासतुमौलिं चिंतयामासतुश्च तौ ॥ ३४८ ॥
 ललाटपट्टः पर्यस्ताष्टमीरजनिजानिकः । नेत्रे कर्णोत्विश्रान्ते जितनीलोत्पलखिषी ॥ ३४९ ॥
 दंतद्वयौ पराभूत् पक्वविम्बफलद्वयी । निरस्तशुक्तिकौ कर्णौ कण्ठोऽयं पाञ्चजन्यजित् ॥ ३५० ॥
 कारिणजकाराकारतिरस्कारकरो जुजौ । स्वर्णशैलशिलावक्ष्मीविडुंटाकमुस्थलम् ॥ ३५१ ॥
 मध्यत्रागो मृगारातिकिशोरोदरसोदरः । किमन्यदस्य सर्वांगदक्ष्मीर्वाचां न गोचरा ॥ ३५२ ॥
 अहोकोऽप्यस्य दावण्यसश्चित्तपूरो निर्गलः । येनाच्यंगं न जानीमो ज्योत्स्नयोक्तुं प्रजामिव ॥ ३५३ ॥
 यथेन्द्रो वर्णयामास तथेदं ज्ञाति नान्यथा । मिथ्या न खलु त्रापते महात्मानः कदाचन ॥ ३५४ ॥
 “किं निमित्तमिहायातौ त्रवन्तौ द्विजसत्तमौ । इत्थं सनत्कुमारेण पृष्टौ तावेवमूचतुः ॥ ३५५ ॥
 लोकोत्तरचमत्कारकारकं सचराचरे । त्रुवने त्रवन्तौ रूपं नरशार्दूल गीयते ॥ ३५६ ॥
 दूरतोऽपि तदाकर्ण्य त्रंगितकुतूहलौ । विलोकयितुमायातावावामर्बन्निवासव ॥ ३५७ ॥
 वर्ण्यमानं यथा लोके शुश्रुवेऽस्मात्त्रिरुतम् । रूपं नृप ततोऽप्येतत् सविशेषं निरीक्ष्यते ॥ ३५८ ॥
 ऊचे सनत्कुमारोऽपि स्मितविह्वलितार्धरः । इयं हि कियती कांतिरंगेऽच्यंगतरंगिते ॥ ३५९ ॥

१ प्रारब्धं मज्जनं ज्ञानं येन । २ द्विजौ । ३ रजनिजानिश्रद्धः । ४ विडुंटाकश्चौरः । ५ तारकप्रमात्र । ६ अवनपते ।

अत्रान्तरे सुरपतिः समुद्दिश्य दिवौकसः । हृदि जातचमत्कारश्चकारेत्यस्य वर्णनम् ॥ ३८८ ॥
 चक्रवर्तिश्रियं त्यक्त्वा प्रज्वलत्तृणपूजवत् । अहो सनत्कुमारोऽयं तप्यते दुस्तपं तपः ॥ ३८९ ॥
 तपोमाहात्म्यलब्धासु सर्वास्वपि हि लब्धिषु । शरीरनिरेपेक्षोऽयं स्वरोगान्न चिकित्सति ॥ ३९० ॥
 अश्रद्धधानौ तत्राक्यं वैद्यरूपधरौ सुरौ । विजयो वैजयन्तश्च तत्समीपमुपेयतुः ॥ ३९१ ॥
 ऊचतुश्च महात्राग किं रोगैः परिताम्यसि । वैद्यावावां चिकित्सावो विश्वं स्वैरेव ज्ञेयैः ॥ ३९२ ॥
 यदि त्वमनुजानासि रोगग्रस्तशरीरकः । तदह्नाय निगृहीवो रोगानुपेचितांस्तव ॥ ३९३ ॥
 ततः सनत्कुमारोऽपि प्रत्यूचे ज्ञोश्चिकित्सकौ । द्विविधा देहिनां रोगा ज्ञव्यतो ज्ञावतोऽपि च ॥ ३९४ ॥
 क्रोधमानमायालोचा ज्ञावरोगाः शरीरिणाम् । जन्मान्तरसदृस्त्रानुगामिनोऽत्यंतदुःखदाः ॥ ३९५ ॥
 तांश्चिकित्सितुमीशौ चेद्युवां तर्हि चिकित्सतम् । अथो चिकित्सथो ज्ञव्यरोगांस्तद्धत पश्यतम् ॥ ३९६ ॥
 ततोऽङ्घ्रिं गलत्पामां शीर्णौ स्वर्कफविषुषा । क्षिप्त्वा शुद्धं रसेनेव ज्ञाक् सुवर्णीचकार सः ॥ ३९७ ॥
 ततस्तामङ्घ्रिं स्वर्णशलाकामिव ज्ञास्वतीम् । आलोक्य पादयोस्तस्य पेततुः प्रोचतुश्च तौ ॥ ३९८ ॥
 निरूपयिषु त्वद्रूपं यौ त्वामायातपूर्विणौ । तावेव त्रिदशावावां संप्रत्यपि समागतौ ॥ ३९९ ॥
 सिद्धलब्धिरपि न्याधिवाधां सोढा तपस्यति । सनत्कुमारो ज्ञगवानितीन्द्रस्वामवर्णयत् ॥ ४०० ॥
 आवाभ्यां तदिहागत्य प्रत्यक्षेण परीक्षितम् । इत्युदित्वा च नत्वा च त्रिदशौ तौ तिरोहितौ ॥ ४०१ ॥

१ आशापयसि । २ वृद्धान् । ३ समर्थौ । ४ स्वर्कफविदुना । ५ लोहं ।

इतो चूत्वा प्रतीक्ष्यां द्वाणमात्रं द्विजोत्तमौ । यावन्नर्विर्वर्त्यतेऽस्माज्जिरेप मज्जनकदाणः ॥ ३६० ॥
 विचित्ररचनाकंदह्यं चूरिचूषणचूपितम् । रूपं पुनर्निरीक्ष्यां सरलमिव कांचनम् ॥ ३६१ ॥
 ततोऽवनपतिः स्नात्वा कल्पितौकहपचूषणः । साडंबरः सैदोऽध्यास्तांबैररलमिवांबरम् ॥ ३६२ ॥
 अनुज्ञातौ ततो विप्रौ पुरोचूय महीपतेः । निर्दध्यतुश्च तद्रूपं विपणौ दध्यतुश्च तौ ॥ ३६३ ॥
 क्व तद्रूपं क्व सा कान्तिः क्व तद्वावाप्यमप्यगात् । द्वाणेनाप्यस्य मर्त्यानां क्षणिकं सर्वमेव हि ॥ ३६४ ॥
 नृपः प्रोवाच तौ कस्माद्दृष्ट्वा मां सुदितौ पुरा । कस्मादकस्मादधुना विपादमलिनाननौ ॥ ३६५ ॥
 ततस्तावूचतुरिदं सुधामधुरया गिरा । महाजाग सुरावावां सौधर्मस्वर्गवासिनौ ॥ ३६६ ॥
 मध्येसुरसन्नं शक्रश्चक्रे त्वद्रूपवर्णनम् । अश्रद्धधानौ तद्द्रष्टुं मर्त्यमूर्त्यर्थागताविह ॥ ३६७ ॥
 शक्रेण वर्णितं यादृक्तादृगेव पुरेद्वितम् । रूपं नृप तवेदानीमन्यादृशमजायत ॥ ३६८ ॥
 अधुना न्याधिन्निरयं कान्तिसर्वस्वतस्करैः । देहः समंतादाक्रांतो निःश्वासैरिव दर्पणः ॥ ३६९ ॥
 यथार्थमन्निधायेति द्राक् तिरोहितयोस्तयोः । विद्वायं स्वं नृपोऽपश्यद्विस्मयस्तमिव द्रुमम् ॥ ३७० ॥
 सोऽर्चिंतयच्च धिगिदं सदा गदंपदं वपुः । मुधैव मुग्धाः कुर्वन्ति तन्मूर्तां तुह्यबुद्ध्यः ॥ ३७१ ॥
 शरीरमन्तस्तपन्नैर्व्याधिन्निर्विधैरिदम् । दीर्यते दारुणैर्दारु दारूकीटागणैरिव ॥ ३७२ ॥
 बहिः कथंचिद्यद्येतत्प्रोच्येत तथापि हि ॥ नैयग्रोधं फलमिव मध्ये कृमिकुलाकुलम् ॥ ३७३ ॥

१ विचित्ररचनायासञ्जीभूतम् । २ कल्पितानि नेपथ्यानि च भूषणानि च यस्य । ३ सभाम् । ४ सूर्यः । ५ दृष्टशतुः । ६ रोग-
 स्थानं । ७ काष्ठकीटसमूहः ।

रुचा लुप्यति कायस्य तत्कालं रूपसंपदम् । महासरोवरस्येव वारि सेवालवह्वरी ॥ ३७४ ॥
 शरीरं श्रथते नाशा रूपं याति न पापधीः । जरा स्फुरति न ज्ञानं धिक् स्वरूपं शरीरिणाम् ॥ ३७५ ॥
 रूपं लवणिमा कान्तिः शरीरं द्रविणान्यपि । संसारे तरलं सर्वं कुशाग्रजलाबिंदुवत् ॥ ३७६ ॥
 अर्धश्वीनविनाशस्य शरीरस्य शरीरिणाम् । सकामनिर्जरासारं तप एव महत्फलम् ॥ ३७७ ॥
 इति संजातवैराग्यत्रावनः पृथिवीपतिः । प्रव्रज्यां स्वयमादित्सुः सुतं राज्ये न्यवीविशात् ॥ ३७८ ॥
 गत्वोद्याने सविनयं विनयंधरसूरितः । सर्वसावद्यविरतिप्रधानं सोऽग्रहीत्तपः ॥ ३७९ ॥
 महाव्रतधरस्यास्य दधानस्योत्तरान् गुणान् । आमाद् ग्रामं विहरतः समतैकाग्रचेतसः ॥ ३८० ॥
 गाढानुरागबन्धेन सर्वं प्रकृतिमंडलम् । पृष्ठतोऽगात् करिखिलं महायूथपतेरिव ॥ ३८१ ॥ युग्मम् ॥
 निःकषायमुदासीनं निर्ममं निष्परिश्रमम् । तं पर्युपास्य षण्मासान् कथंचित्तन्यवर्तत ॥ ३८२ ॥
 कृतपष्ठः पारणाय प्रविष्टो गोचरेऽन्यदा । क्षेत्रे चीनककूरं स सौजातक्रमशुक्त च ॥ ३८३ ॥
 ऋयोऽपि पष्ठत्रकान्ते तथैव कृतपारणात् । व्याधयोऽस्य बह्वधिरे संपूर्णादिव दोहदात् ॥ ३८४ ॥
 कञ्चूशोषज्वरश्वासारुचिकुद्दयद्विवेदनाः । सप्ताधिसेहे पुष्टात्मा सप्त वर्षशतानि सः ॥ ३८५ ॥
 दुःसहान् सहमानस्य तस्याशोषपरीषहान् । जपायनिरपेक्षस्य समपद्यंत लब्धयः ॥ ३८६ ॥
 कफविमुद्गल्लमलविष्टामर्षस्तथापरम् । सर्वमथ्यौषधिरिति नामतः सप्त लब्धयः ॥ ३८७ ॥

१ गण वा शो वा अचश्वीनः । २ समतैकाग्रं चेतो यस्य तस्य । ३ अजायास्तकेण सहितं ।

तस्य चासीद्यशोज्ञा जद्राजकिः कुलोद्भवा । सधर्मचारिणी गेहलक्ष्मीरिव विहारिणी ॥ २६ ॥
 तस्याः क्रमेण जज्ञाते दौ पुत्रौ कुलदीपकौ । ज्येष्ठो नाम्ना नन्दिचूतिः श्रीचूतिरिति चापरः ॥ २७ ॥
 तस्य च ब्राह्मणस्यासीत् कपिला नाम दासिका । तथापि च चिरं रेमे दुर्जया विषयाः खलु ॥ २८ ॥
 स्वहृदं रममाणस्य क्रमयोगेन तस्य च । अजनिष्ट कपिलायां कपिलो नाम नन्दनः ॥ २९ ॥
 स तु द्विजो यशोज्ञाकुक्षिजाताबुजौ सुतौ । सांगान् वेदान् सरहस्यान् प्रह्वः स्वयमपाठयत् ॥ ३० ॥
 कपिलोऽप्यतिमेधावी तूष्णीकोऽप्यवधारयन् । वेदाब्धिपारगो जज्ञे प्रज्ञायाः किं न गोचरम् ॥ ३१ ॥
 स प्राडुष्यद्वैदुषीको निर्गल्य पितृवैश्मतः । यज्ञोपवीतद्वितयं कंठदेशे निधाय च ॥ ३२ ॥
 द्विजोत्तमोऽस्मीति गिरा ध्वनयन्निव डिंडिमम् । देशांतरेषु वज्राम विदेशो विदुषां हि कः ॥ ३३ ॥
 ॥ युग्मम् ॥

त्रमन् क्रमेण स प्राप तद्बलपुरपत्तनम् । पांक्त्यं दर्शयंस्तत्र जगर्जं प्रावृरुब्दवत् ॥ ३४ ॥
 तत्र चाशेषपौराणमुपाध्यायः कलानिधिः । अवात्सीत् सत्यकिर्नाम धीर्पात्रह्यात्रशोच्रितः ॥ ३५ ॥
 कपिलः सत्यकेः पाठशालां गत्वा दिने दिने । पृह्वतां खंभिकानां च संशयानन्तराद्बिदत् ॥ ३६ ॥
 विस्मितः सत्यकिरपि तं पप्रह कुतूहलात् । दुर्ज्ञानानि रहस्यानि शास्त्राणां मंत्रजातवित् ॥ ३७ ॥
 आचख्यौ कपिलस्तस्मै सविशेषाणि तानि तु । उपाध्यायधिया ऋत्रैः श्रद्धानैर्नैर्नीरिद्धितः ॥ ३८ ॥
 शालायां सत्यकिश्चक्रे तं स्वकर्मधुरंधरम् । शुवरजमिव राजा क्व नार्धन्त्युज्वला गुणाः ॥ ३९ ॥

१ अब्दो मेघः । २ धियां पानैः स्थानैरुत्तमैः शोभितः । ३ छात्राणाम् ।

व्याख्यां समस्तशिष्याणां चकार कपिलोऽन्वहम् । निश्चितः सत्यकिस्तस्थौ तेन स्वनेव सुनुना ॥ ४० ॥
 चाकिं पितृखियात्यंतं सत्यकेः कपिलोऽकरोत् । किमेतस्मै करोमीति प्रीतो दध्यौ च सत्यकिः ॥ ४१ ॥
 सत्यकेर्जंबुका नाम तदा त्रायेंदमब्रवीत् । यद्यप्यवहितोऽसि त्वं तथापि स्मार्थसे मया ॥ ४२ ॥
 देवकन्येव निःसीमरूपलावण्याशालिनी । विनीता ह्रीर्मती द्वांतिमार्दवाज्जशालिनी ॥ ४३ ॥
 मत्कुक्षिसंचवा तेऽसौ सत्यत्रामेति कन्यका । संप्राप्तयौवनं तस्या वरं मृगयसे न किम् ॥ ४४ ॥
 कन्यका वर्धते यस्य ऋणं वैरं रुजापि च । तस्य निष्ठा कथं नामाचिंतः शेते जवान् पुनः ॥ ४५ ॥
 ऊचे सत्यकिरप्येवं सत्यं सत्यमिदं प्रिये । श्यक्तात्महं नापं सत्यत्रामोचितं वरम् ॥ ४६ ॥
 अयं तु रूपसंपन्नो गुणिनामग्रणीर्बुधा । विनीतः कपिलो विप्रः सत्यत्रामोचितो वरः ॥ ४७ ॥
 आभेयुक्ते जंबुकया शुभ्रे लग्ने स सत्यकिः । सत्यत्रामाकपिलयोर्विवाहं विधिवद्यथात् ॥ ४८ ॥
 जोगान्नित्रिमिया सत्यत्रामया बुभुजेऽन्वहम् । पूज्यमानः सत्यकिवत् स पौरैः सकले पुरे ॥ ४९ ॥
 सत्यकेरपि पूज्योऽयमिति तस्मै ददौ जनः । विशिष्टं धनधान्यादि सर्वेष्वपि हि पर्वसु ॥ ५० ॥
 एवं च वर्तमानः स वर्तमानद्विजोत्तमः । समृद्धः कपिलो जज्ञे धनैरपि गुणैरपि ॥ ५१ ॥
 अन्यदा प्रावृषि निशि प्रेक्षणीयेक्षणाय सः । बहिर्जगाम सदनान्छिरं तत्र तथा स्थितः ॥ ५२ ॥
 निवृत्तस्यार्धमार्गोऽथ वेश्मने तस्य गढतः । सूचिन्नेद्यं तमः कुर्वन् ववर्षत्यन्तमम्बुदः ॥ ५३ ॥
 विजनत्वात्तदानीं स नग्नीचूय स्ववाससी । प्रद्विष्य कद्धान्तरगाद्देहमक्षरे च पर्यधात् ॥ ५४ ॥

१ रुजावती । २ तथेयुक्ते । ३ निश्चिन्त्या । ४ नाट्यविलोकनाय ।

पंचमं पर्व ।

प्रथमः सर्गः ।

श्रीशांतिनाथचरित्रम् ।

ॐ नमः श्रीशांतिनाथाय कृतविश्वाघशान्तये । षोडशाय जिनेन्द्राय पञ्चमाय च चक्रिणे ॥ १ ॥
मोहान्धकारसंदोहकर्तृकविकर्तनम् । कीर्तयिष्यामि तस्याहं चरित्रमतिपावनम् ॥ २ ॥
अस्यैव जंबूद्वीपस्य मंरुलाकारधारिणः । इन्दोरिव सप्तमोऽशः क्षेत्रं ऋरतमस्त्यदः ॥ ३ ॥
अर्थे च दक्षिणे तस्य मध्यखंडविचूषणम् । अस्ति रत्नपुरं नाम पुरं सुरपुरोपमम् ॥ ४ ॥
तत्र श्रीषेण इत्यासीद्वाजा राजीवलोचनः । राजीवमिव वासाय श्रियो देव्या विकस्वरम् ॥ ५ ॥
ज्येष्ठं बन्धुमिवाजस्रं स धर्मं बहुपूजयत् । अर्थकामौ कनीयांसाविवाबाधमपालयत् ॥ ६ ॥
प्रार्थनामर्थिलोकस्य पूरयामास सोऽनिशम् । स्मरतुरपरस्त्रीणां न पुनैर्धर्मकर्मतः ॥ ७ ॥
तथा रूपमश्रूदस्य सर्वौपम्यविलक्षणम् । आलेख्यस्याप्यविषयो यथा ह्यालेख्यकारिणाम् ॥ ८ ॥
दंडप्रधानं साम्राज्यमपि स प्रतिपालयन् । दयामाराधयामास देवतामिव कामदाम् ॥ ९ ॥
विशुद्धशीला तन्नार्या नाम्नाच्छ्रद्धिनिदिता । हृदयानंदिनी वाचा नेत्रकैरवचञ्जिका ॥ १० ॥
मनसापि न सा शीलं खंरुयामास जातुचित् । मंरुयामास तेनै स्वं फलैर्गु बाह्यं हि मंरुनम् ॥ ११ ॥

१ विकर्तनः सूर्यः । २ राजीवं कमलम् । ३ धर्मकुशलः । ४ चित्रस्य । ५ शीलिन । ६ तुच्छम्

चूपणान्यथचूढ्यंत निवेद्य स्वतनौ तथा । तस्या निसर्गसुंदर्यां चारचूलानि तानि तु ॥ १२ ॥
 तरंगाथितदावस्थपुष्ट्यावयवशालिनः । तद्रूपस्य प्रतिच्छंदो दर्पणेष्वेव नान्यतः ॥ १३ ॥
 मातापितृश्वशुराणां युगपत् सा कुलत्रयम् । एकाप्यनेकरूपेवाचूपयजुणचूषणा ॥ १४ ॥
 द्वितीयाप्यन्नवत्तस्य राज्ञो हृद्विखिनंदिका । मेघमालेव दयिता नामतः शिखिनंदिता ॥ १५ ॥
 सुखं वैषयिकं पत्यानुभवन्त्या अखंभितम् । जज्ञेऽञ्जिनंदितादेव्या गर्भः कालेन गच्छता ॥ १६ ॥
 सूर्याचंद्रमसौ स्वप्ने स्वोत्संगस्थौ ददर्श सा । पुत्रद्वयं तवोत्कृष्टं ज्ञावीत्याख्याच्च तत्पतिः ॥ १७ ॥
 संपूर्णे समये सूनुयुग्मं देव्यञ्जिनंदिता । असूत तेजसानूनं रवेश्चंद्रमसोऽपि च ॥ १८ ॥
 इन्द्रपेणो विंडुपेणश्चेत्याख्ये पुत्रयोर्धयोः । श्रीषेणः पार्थिवोऽकार्थीऽकुत्सवेन महीयसा ॥ १९ ॥
 धात्रीचिर्दाल्यमानौ तावतियत्नेन पुष्पवत् । ववृधाते क्रमादन्यौ युजाविव महीयुजः ॥ २० ॥
 अथ व्याकरणादीनि शास्त्राणि पृथिवीपतिः । तावध्यजीगपद्रुपाध्यायेन निजनामवत् ॥ २१ ॥
 शस्त्रे शास्त्रे च निर्णैणातावपरासु कलास्वपि । व्यूहप्रवेशनिष्काशकुशलौ तौ बभूवतुः ॥ २२ ॥
 मनोऽभवविकाराब्जविकासनदिवासुखम् । जज्ञौ तौ प्रतिपेदाते यौवनं रूपपावनम् ॥ २३ ॥
 इतश्चास्तीह चरते मगधेषु महर्षिकः ॥ ग्रामाणां ग्रामणीग्रामोऽचलग्राम इतीरितः ॥ २४ ॥
 तत्र सांगचतुर्वेदेदी धिजशिरोमणिः । धरणीजट इत्यचूषाम्ना धरणिविश्रुतः ॥ २५ ॥

१ प्रतिकृतिः । २ हृदयमेव मयूरस्तस्यानंदयित्री । ३ अन्यूनम् । ४ कुशलौ । ५ कामविकार एवाब्जं कमलं तस्य विकासने प्रा-
 तःकालसमानम् । ६ सुख्यः ।

वृष्ट्या वस्त्राणि मद्भर्तुस्तिमितानीति मानिनी । सत्यज्ञामान्यवस्त्राणि गृहीत्वा समुपास्थिता ॥ ५१ ॥
 मुग्धे विद्याप्रज्ञावेण स्तिमिते मे न वाससी । कृतं तदन्यैर्वासोचिरित्यूचे कपिलः प्रियाम् ॥ ५६ ॥
 तस्य वासांस्यनार्द्राणि वपुरार्द्रं च सर्वतः । सत्यज्ञामा निर्दग्धौ च दग्धौ चेदं स्वचेतसि ॥ ५७ ॥
 विद्याशक्त्या स्ववासांसि यद्यरक्षदसौ जलात् । नारदस्तत्कथं स्वांगं नूनं नग्नोऽथमाययौ ॥ ५८ ॥
 अकुलीनस्ततो मन्ये वृत्तेनानेन मत्पतिः । मेधाबलादध्यगीष्ट कर्णश्रुत्या श्रुतीरपि ॥ ५९ ॥
 एवं च मन्यमाना सा तदाप्रच्युति तत्र च । मंदानुरागा समच्छृद्दानीतेव खेदिनी ॥ ६० ॥
 तदा च धरणिजदो दैवात् क्षीणधनोऽभवत् । आढ्यं च कपिलं श्रुत्वा स्वं समुच्छर्तुमाययौ ॥ ६१ ॥
 पाद्यस्नानादिना तं च सच्चक्रे कपिलः स्वयम् । आराध्योऽतिश्रिमात्रोऽपि किं पुनः स पितातिथिः ॥ ६२ ॥
 अथ पित्रा कृते स्नाने निर्मिते नित्यकर्मणि । चोजनावसरे प्राप्ते प्रोवाच कपिलः प्रियाम् ॥ ६३ ॥
 शरीरकारणं मेऽस्ति तत्प्रिये पितृहेतवे । विचित्रं चोजनस्नानमुत्तमं प्रगुणीकुरु ॥ ६४ ॥
 पितुः पुत्रस्य च तयोर्दृष्ट्वाचरणमन्यथा । आशशंकेऽधिकं सत्या कुलीना सा यतः स्वयम् ॥ ६५ ॥
 कुलीनं श्वशुरं ज्ञात्वा चरितैरतिनिर्मलैः । आराधयज्जनकवशुरुवदेववच्च सा ॥ ६६ ॥
 दत्वान्यदा ब्रह्महत्याशपथं रहसि स्वयम् । श्वशुरं परिप्रह्व महता विनयेन सा ॥ ६७ ॥
 युष्माकं किमसौ सूनुः शुल्कपक्षयोद्भवः । अवरोद्भोद्भवः किं वा सत्यं ब्रूत प्रसीदत ॥ ६८ ॥
 ततश्च धरणिजटः समाचख्यौ यथातथम् । महात्मानः प्रकृत्यापि शपथञ्जेदकातराः ॥ ६९ ॥

विसृष्टः कपिलेनाथ ब्राह्मणो धरणीजटः । पुनरेव निजं ग्राममवलङ्गाममच्यगात् ॥ ७० ॥
 सत्यजामापि गत्वैवं श्रीश्रीषेणं व्यजिज्ञपत् । अकुलीनोऽत्रवद्भर्ता मम दैववशादयम् ॥ ७१ ॥
 शार्ङ्गद्वीपे राहोः शशिकलामिव । चटकामिव च श्येनान्मोचयास्मात्तदद्य माम् ॥ ७२ ॥
 आचरिष्यामि सुकृतं मुक्तानेन सती सती । दुर्कर्मणा प्राक्तनेन वंचितास्मि कियच्चिरम् ॥ ७३ ॥
 श्रीषेणोऽप्यधत्तैवमाह्वय कपिलं स्वयम् । मुच्यतां सत्यजामेयं धर्माचरणहेतवे ॥ ७४ ॥
 विरक्तायां तवैतस्यां कीदृग्वैषयिकं सुखम् । चविष्यति बलात्कारापहृतान्यस्त्रियामिव ॥ ७५ ॥
 कपिलोऽपि जगदैवं दृष्ट्वा मप्यनया विना । प्राणान् धर्तुं नालमस्मि जीवितुरयमेव मे ॥ ७६ ॥
 इमां पाणिगृहीतां स्वां न त्यजामि कथंचन । त्यजनं त्याजनं वापि गणिकास्त्रेव युज्यते ॥ ७७ ॥
 उद्भ्रामा सत्यजामोचे त्यजत्येष न मां यदि । जले वा ज्वलने वापि प्रवेक्ष्यामि तदा ह्यहम् ॥ ७८ ॥
 राजापि व्याजहारैवं मा स्म त्याक्षीदसूनसौ । दिनानि कतिचिष्ट्वस्वस्मेदश्मनि ते प्रिया ॥ ७९ ॥
 एवमस्त्विति तेनोक्ते राज्ञा राश्यै समर्पिता । समाचरंती विविधं तपः सा समवास्थिता ॥ ८० ॥
 तदा च राजा कौशांब्यां बल्लो नाम महाबलः । श्रीकांतां श्रीमतीदेवीप्रभृतां निजकन्यकाम् ॥ ८१ ॥
 उद्यौवनां रूपवतीं प्रेषीद्विच्छ्या प्रचूतया । श्रीषेणनृपपुत्रस्येन्दुषेणस्य स्वयंवरे ॥ ८२ ॥
 तथा सहागतां वेश्यामनंतमतिकान्त्रिधाम् । इन्दुषेणबिंदुषेणौ रूपोत्कृष्टामपश्यताम् ॥ ८३ ॥
 एषा मम ममैषेति प्रजटपन्ताबुजावपि । सामर्थौ देवरमणात्रिधानोद्यानमीथतुः ॥ ८४ ॥

१ सिंहात् । २ धेनुम् । ३ जीवनौपथम् । ४ उत्कटा । ५ प्राणात् । ६ समृद्धया ।

तत्रोच्चावपि संनञ्जवेककांतरिरंसया । वृषत्राविव दुर्दान्तौ युयुधाते महाशुजौ ॥ ८५ ॥
 निषेधितुं तयोर्दुःखं नाखमासीन्महीपतिः । प्रियंसामा स हि सदा दंरुसाध्यास्तु दुर्मदाः ॥ ८६ ॥
 तां प्रवृत्तिं तयोर्दुःखं निरोद्धुं चाक्षमो नृपः । सहाग्निनंदिताशिखिनंदिताभ्यां विचार्य च ॥ ८७ ॥
 प्राप्तकालमिदमिति बुवाणः सरसीरुहम् । आघ्रात्तालपुटाविञ्चं विपेदे^३ च कृणादपि ॥ ८८ ॥

॥ युग्मम् ॥

देव्यावपि तदाघ्राय तमेवाध्वानमीयतुः । न मनागपि जीवंति कुलनार्यः पतिं विना ॥ ८९ ॥
 सत्यत्रामापि कपिलादनर्थं चिन्तयन्त्यथ । तत्पद्ममाघ्राय ययौ तत्पथं शरणोञ्जिता ॥ ९० ॥
 अत्यंतमार्दवान्मृत्वा ते चत्वारोऽपि जङ्घिरे । जंबूद्वीपोत्तरकुरुक्षेत्रे युगलधर्मिणः ॥ ९१ ॥
 अचूतां नृस्त्रियौ तत्र श्रीषेणोऽध्याग्निनंदिता । ते शिखिनंदितासत्यत्रामे अपि तथैव हि ॥ ९२ ॥
 ते च पथ्यत्रयायुष्का गव्यूतन्नितयोच्छ्रिताः । अनुचूतसुखावैताः सुखं कालमलंघयन् ॥ ९३ ॥
 तयोश्चेन्द्रुषेणविन्दुषेणयोर्युध्यमानयोः । आगादेको विमानस्थः कोऽपि विद्याधराग्रणीः ॥ ९४ ॥
 दैवस्येवानुकूलस्य प्रतीहारो निवारकः । स तयोरन्तरे स्थित्वा निजगादैवमुद्भुजः ॥ ९५ ॥
 अज्ञात्वा जग्निमेतां ज्ञार्थीयन्तौ कुमारकौ । किं युध्येथे विस्तरेण श्रूयतां वचनं मम ॥ ९६ ॥
 जंबूद्वीपस्यास्य महाविदेहेऽस्ति सुविस्तृतः । सीतानद्युत्तरतटे विजयः पुष्कलावती ॥ ९७ ॥
 अत्रत्रिविहोऽस्ति मेदिन्याः किरीट इव रजतः । तत्र विद्याधरावासो वैताड्यो नाम पर्वतः ॥ ९८ ॥

१ प्रियं सामवाक्यं यस्य सः । २ वाल्पुटनाम्ना विषेण व्याप्तम् । ३ अग्निगत । ४ रुध्यमयः ।

तत्राद्यावुत्तरश्रेष्ठामादित्याचात्रिधे पुरे । राजा सुकुण्मदीत्यस्ति कुण्मलेन्द्र इव श्रिया ॥ एए ॥
 तस्यास्त्यजितसेनेति दयिता शीलशालिनी । अहमस्मि तयोः पुत्रो नामतो मणिकुण्डली ॥ १०० ॥
 अपरेद्युस्ततः स्थानान्नचसा पद्मिराम्बिव । जिनन्द्रं वंदितुमगं नगरीं पुंडरीकिणीम् ॥ १०१ ॥
 तत्र चामित्तयशसं जगवन्तं जिनेश्वरम् । वंदित्वा सांजलिपुटमश्रौषं धर्मदेशनाम् ॥ १०२ ॥
 मया च देशनाप्रांते जगवन् केन कर्मणा । विद्याधरोऽहमचवमिति पृष्टोऽब्रवीत् प्रभुः ॥ १०३ ॥
 पश्चिमे पुष्करवल्लीपस्यार्धे महर्षिके । शीतोदाया महानद्या विशाखे दक्षिणे तटे ॥ १०४ ॥
 विजये सखिलावल्यां वीतैशोकजनाकुला । वीतशोकान्निधाना पूरस्ति स्वस्तिकवद्भुवः ॥ १०५ ॥
 ॥ युग्मम् ॥

मीनध्वजो रूपधेयेनौजसा कुलिंशध्वजः । तत्र रत्नध्वजो नाम चक्रवर्त्यचक्रपुरा ॥ १०६ ॥
 प्रधानचार्ये तस्योत्रे अचूतां शीलचूषणे । एका तत्र कनकश्रीर्द्वितीया हेममालिनी ॥ १०७ ॥
 अंकस्थकदपदतिकारित्यस्वमसूचिते । कनकश्रीर्द्विहितरौ सुषुवे धीश्रियाविव ॥ १०८ ॥
 तयोश्च कनकदत्तेत्याख्यां पद्मदत्तेति च । चक्रतुर्मातापितरौ जन्मोत्सवसमोत्सवम् ॥ १०९ ॥
 स्वप्ने पद्मदत्तादोकसूचित्वा हेममालिनी । पद्मा नाम प्रसुषुवे नंदनां कुलनंदनीम् ॥ ११० ॥
 प्राप्ताः कदाकदापं ता यौवनं चाथ पावनम् । विधात्रा श्रिय एकत्र त्रैलोक्यस्याहता इव ॥ १११ ॥
 पद्मायजितसेनार्यां सान्निध्येन विरागिणी । तत्पादांते परिव्रज्यामुपादत्त यथाविधि ॥ ११२ ॥

१ शेषनागः । २ तन्नागानम् । ३ शोकरहितैर्जनैर्व्यासा । ४ इन्द्रः ।

एकदानुज्ञथार्यायास्तपःकर्म चतुर्थकम् । चक्रे त्रिरात्रे दे पष्टिश्चतुर्थानि स्युरत्र तु ॥ ११३ ॥
यथावत्पादयित्वा च दुस्तपं तत्तपोऽन्यदा । बहिः शरीरचिंतार्थं गच्छन्ती राजवर्त्मनि ॥ ११४ ॥
कृते मदनमंजर्थां वेदयायाः कामलंपटौ । शुध्यमानौ महाबाहू राजपुत्रौ ददर्श सा ॥ ११५ ॥

॥ युग्मम् ॥

तौ दृष्ट्वाचिंतयत् पद्माप्यस्याः किमपि सुश्रुवः । अहो सौभाग्यमेतौ यद्युष्येते हंत तत्कृते ॥ ११६ ॥
तन्ममाप्यस्य तपसः प्रन्नावेण जवान्तरे । सौभाग्यमीदृशं श्रूयान्निदानमिति साकरोत् ॥ ११७ ॥
अन्ते सानशनं कृत्वानादोचितनिदानिका । मृत्वा सौधर्मकद्वेषदूदमरी विपुलार्थिका ॥ ११८ ॥
कनकश्रीर्जवं प्रांत्वा जवे दानाद्यनन्तरे । कृत्वा विद्याधरेन्द्रस्त्वं नाम्नाञ्चूर्मणिकुंडली ॥ ११९ ॥
जवं प्रांत्वा च कनकलतापद्मलते अपि । दानादिधर्मं बहुधा विधाय प्राग्जवेषु च ॥ १२० ॥
जंबूद्वीपस्य जरतेऽच्छतां रत्नपुरे पुरे । इन्द्रुषेणविन्द्रुषेणौ श्रीषेणनृपतेः सुतौ ॥ १२१ ॥

॥ युग्मम् ॥

पद्माजीवोऽपि सौधर्मोऽभ्युत्वा तत्रैव जारते । वेदया बचूव कौशांब्यामनंतमत्तिकाभिधा ॥ १२२ ॥
इन्द्रुषेणविन्द्रुषेणावनंतमत्तिकाकृते । अधुना शुध्यमानौ स्तस्तौ देवरमणे वने ॥ १२३ ॥
श्रुतपूर्वजवः सोऽहं स्नेहादिह समागमम् । विनिवारयितुं युद्घात् प्राग्जन्मज्ञापनेन वीम् ॥ १२४ ॥
अहं वां प्राग्जवे माता गणिकेयं पुनः स्वसा । बुध्येथां सर्वमप्येवं संसारे मोहंजुञ्जितम् ॥ १२५ ॥

१ अनालोचितं निदानं यथा सा । २ पूर्वस्मिन् भवे दानादि कृत्वा । ३ युवाम् । ४ मोहविलसितम् ।

अर्ककीर्तिरञ्जत् पक्षी ज्योतिर्माक्षेति नामतः । इहिता मेघवनस्य विद्याधरनरेशितुः ॥ १४० ॥
 च्युत्वा श्रीषेण्जीवोऽपि तदा सौधर्मकल्पतः । ज्योतिर्माक्षोदरे हंस इवाब्जे समवातरत् ॥ १४१ ॥
 ददर्श च तदा स्वमे प्रविशंतं निजे मुखे । सहस्ररश्मिममिततेजसं द्योतितांबरम् ॥ १४२ ॥
 समयेऽसूत सा सूरुं पुण्यदक्षणादाहितम् । साम्राज्ययुवनाधारसुहृढसंभ्रमुच्चकैः ॥ १४३ ॥
 दृष्टस्वप्नानुमानेन पितरौ तस्य चक्रतुः । नामामिततेजा इति मूर्त्याप्यमिततेजसः ॥ १४४ ॥
 न्यस्यार्ककीर्तौ स्वं राज्यं प्राप्ताजीवहिजय्यथ । चारणर्षिजगद्गंदनाचिनंदनयोः पुरः ॥ १४५ ॥
 जीवोऽपि सत्यत्रामायाश्चुत्वा सौधर्मकल्पतः । ज्योतिर्माक्षामूर्त्यकीर्त्योः पुत्रीत्वोनोदपद्यत ॥ १४६ ॥
 गर्भस्थायामिहापश्यत् सुतारां जननी निशाम् । इति तस्याः सुतारेति पितरौ नाम चक्रतुः ॥ १४७ ॥
 स चाचिनंदिताजीवश्चुत्वा सौधर्मकल्पतः । त्रिपृष्टः स्वयंप्रभयोः पुत्रत्वोनोदपद्यत ॥ १४८ ॥
 यत्स्वमे साञ्जिषेका श्रीगर्भस्थेऽत्रां वयेक्षिता । तेन श्रीविजय इति तस्य नाम पिता व्यधात् ॥ १४९ ॥
 स्वयंप्रत्रायास्तनयो द्वैतीयीकोऽप्यजायत । नामतो विजयचक्रौ जयचक्रनिकेतनम् ॥ १५० ॥
 स शिखिनंदिताजीवश्चुत्वा प्रथमकल्पतः । त्रिपृष्टस्वयंप्रभयोः पुत्री ज्योतिःप्रज्जेल्यचूत् ॥ १५१ ॥
 सत्यत्रामापतिः पूर्वं कपिलो नाम योऽभवत् । संसारं स चिरं ज्ञान्त्वा तिर्यगादिषु योनिषु ॥ १५२ ॥
 पुर्यो वमरचंचायां विद्याधरनरेश्वरः । अजायताज्ञनिघोष इति नाम्ना हि विश्रुतः ॥ १५३ ॥
 ॥ युग्मम् ॥
 अर्ककीर्तिर्इहितरं सुतारां तारलोचनाम् । त्रैपृष्टिना श्रीविजयनाम्ना स्वां पर्यणाययत् ॥ १५४ ॥

ज्योतिःप्रचां त्रिष्टोऽपि स्वपुत्रीमतिसुंदरीम् । व्यवाहयदर्ककीर्तिपुत्रेणामिततेजसा ॥ १५१ ॥

सुतारथा श्रीविजयो जुंके वैषयिकं सुखम् । संमं च ज्योतिःप्रचयामिततेजा महाशुभः ॥ १५६ ॥

अन्यदा रथनूपुरचक्रवालात्रिधे पुरे । विशाले बहिरुद्याने श्रिया सौमनसोपमे ॥ १५७ ॥

त्रयोऽत्रिनंदनजगदनावश्रिजध्यपि । ज्ञानादीनीव रत्नानि मूर्त्तानि समवासरन् ॥ १५८ ॥

ज्ञात्वार्ककीर्तिरायातं गुहं गुरुगुरु अपि । एत्यावंदष्ट नोत्कंठा विलंबं सहते क्वचित् ॥ १५९ ॥

अथात्रिनंदनमुनिविदधे धर्मदेशनाम् । मेहामोहहिमस्तोमविधावणरविप्रज्ञाम् ॥ १६० ॥

तथा देशनया चार्ककीर्तिवैराग्यजाग्त्रवे । रचितांजलिरित्यूचेऽत्रिनंदनमहासुनिम् ॥ १६१ ॥

तावदागमयस्वेह यावतामिततेजसम् । निजे राज्ये निवेश्याहमायामि व्रतहेतवे ॥ १६२ ॥

न प्रमादो विधातव्य इति शिष्टो महर्षिणा । अर्ककीर्तिर्यथौ धाम प्रागनुस्यूतमानसः ॥ १६३ ॥

ऋयो ऋयः सैनिर्वधमन्यथ्यामिततेजसम् । राज्यमग्राहयदयं ऋमो जनकपुत्रयोः ॥ १६४ ॥

कृतनिष्क्रमणः सोऽथ नृपेणामिततेजसा । परिव्रज्यामुपादत्तात्रिनंदनमुनेः पुरः ॥ १६५ ॥

समं गुरुजनेनाथ विजहार वसुंधराम् । अर्ककीर्तिराजसुनिः शमराज्यं प्रपादयन् ॥ १६६ ॥

विद्याधरेन्द्रमुकुटोद्बृष्टपादांबुजासनः । तेजस्वी सोऽमिततेजाः पित्र्यां राज्यधुरां दधौ ॥ १६७ ॥

१ पितृगुरु । २ महामोह एव हिमस्तोमस्तस्य विद्रावणे नाशने सूर्यप्रभासदृशीम् । ३ प्रतीक्षस्व । ४ आप्रहसहितम् ।

इतश्चान्ते त्रिपृष्टस्य शुष्वा वैराग्यमुपवहन् । राज्ये श्रीविजयं न्यस्य प्रवव्राजाचक्षो बद्धः ॥ १६८ ॥
 नरेश्वरैर्यमानो विजयश्रीस्वयंवरः । ततः श्रीविजयो विश्वं पितृयं राज्यमपाद्यत् ॥ १६९ ॥
 अन्यदा वामिततेजास्तपोतनपुरं पुरम् । सुताराश्रीविजययोर्दर्शनोत्कंठितो ययौ ॥ १७० ॥
 नगरं तदपश्यञ्चोत्पताकामंचतोरणम् । संजातानंदसाम्राज्यमनुत्तरविमानवत् ॥ १७१ ॥
 विशेषतो राजकुलं स हृष्टं वीक्ष्य विस्मितः । व्योमतोऽवातरत्तत्र समुद्र इव चास्करः ॥ १७२ ॥
 अच्युत्तस्यौ दूरतस्तं दृष्ट्वा श्रीविजयो नृपः । पूजार्हांतिश्रिमात्रेऽपि किं पुनस्तादृशोऽतिशौ ॥ १७३ ॥
 परस्परं श्वशुर्यौ तौ मिथः स्वसृपती च तौ । सस्वजाते मिथो गार्हं प्रौढप्रीतिसुधाह्रदौ ॥ १७४ ॥
 महावर्षसिंहासनयोर्निषेदतुरुत्रावपि । पूर्वपश्चिमयोरक्षयोः सूर्यावन्द्मसाविव ॥ १७५ ॥
 ततश्चामिततेजास्तं पप्रच्छ स्वह्रमानसः । नाधुना कौमुदी नाग्रहायणी ग्रीष्मको न च ॥ १७६ ॥
 वसंतो नापि नो पुत्रजन्मापि तव ऋषते । पुरं केनोत्सवेनेदमुद्यदानंदमीक्ष्यते ॥ १७७ ॥

॥ युग्मम् ॥

ततः श्रीविजयोऽशंसदितः प्रागष्टमे दिने । एको नैमित्तिकः कश्चिदागौदागामिवेदकः ॥ १७८ ॥
 याचितुं किमिहायासीः समाख्यातुं किमप्यथ । मयैवं सादरं पृष्ट इत्यत्राषिष्ट स स्फुटम् ॥ १७९ ॥
 जीवामो याचितेनैव वयं यद्यपि पार्थिव । तथापि याचितुं त्वत्तः सांप्रतं न हि सांप्रतम् ॥ १८० ॥
 शक्यते न यदाख्यातुं तदाख्यातुमिहागमम् । आख्याते हि प्रतीकारो त्रवेक्ष्मर्सादिनापि हि ॥ १८१ ॥

१ अतिश्रिमात्रेऽपि पूजा योग्या । २ श्यालौ । ३ मविष्यवेत्ता । ४ योग्यम् ।

अस्मादहः सप्तमेऽहि मध्याह्नसमये ध्वनन् । अशनिः पोतनपुरेश्वरोपरि पतिष्यति ॥ १८३ ॥
 तथा कटुकया वाचा विषेणवातिघूर्णितः । पतिष्यति त्वयि किमित्युवाच सचिवाग्रणीः ॥ १८३ ॥
 नैमित्तिकोऽप्यज्ञापिष्ट मर्द्यं सच्चिव मा कुपः । शास्त्रदृष्टमिदं वच्मि नैव क्षेपोऽत्र मे न हि ॥ १८४ ॥
 तस्मिन् दिने मयि पुनर्वसुधारासहोदरा । वस्त्राञ्जरणमाणिक्यस्वर्णवृष्टिः पतिष्यति ॥ १८५ ॥
 मयाप्यचिहितो मंत्री मास्मै कुप्य महामते । उपकारी प्रणिधिवैद्यशार्थकथनादयम् ॥ १८६ ॥
 नैमित्तिक परं ब्रूहि नैमित्तं शिद्धितं कुतः । निराम्नायस्य वचसि श्रद्धा न प्रत्ययं विना ॥ १८७ ॥
 नैमित्तिकोऽप्यज्ञापिष्ट क्षमाधव श्रूयतां तदा । बलदेवेन देवेन प्रब्रज्यां गृह्यता सह ॥ १८८ ॥
 उपादत्त परिब्रज्यां शांडिल्यो नाम मे पिता । तदनु प्राब्रजमहं पितृवात्सल्यमोहितः ॥ १८९ ॥
 नैमित्तज्जातमखिलं तदेदं शिद्धितं मया । ज्ञानमव्यञ्जिचारि स्यान्नान्यतो जिनशासनात् ॥ १९० ॥
 द्वात्रादाशौ सुखं दुःखं जीवितं मरणं जयः । पराजयश्चेति वेद्मि नैमित्तमहमष्टधा ॥ १९१ ॥
 संप्राप्तयौवनश्चाहं विहरन्नपरेऽहनि । अगमं पद्मिनीखंडं नाम पत्तनसुत्तमम् ॥ १९२ ॥
 हिरण्यलोमिका नाम मम तत्र पितृष्वसा । वसत्युद्यौवना षंडयशास्तद्बहुहितापि च ॥ १९३ ॥
 तां दत्तपूर्विणी सा मे बाढायापि हि बालिकाम् । दीदालक्षणविघ्नेन विवाहस्त्वन्नवन्न हि ॥ १९४ ॥
 तां दृष्ट्वा सानुरागोऽहं हित्वा नारमिव व्रतम् । पर्येषिषं विवेको हि स्मरौत्तानां कियच्चिरम् ॥ १९५ ॥
 ज्ञात्वा स्वार्थं नैमित्तेन महानर्थमिमं च ते । अत्रागममहं राजन् यज्जानासि कुरुष्व तत् ॥ १९६ ॥

द्रष्टुदित्वा स्थिते तस्मिंस्तद्वर्णं राजरक्षणे । अचूवन् बुद्धिमन्तोऽपि व्याकुलाः कुलमंत्रिणः ॥ १९७ ॥
 तत्रैकः सचिवोऽवोचद्विद्युत्पातोऽर्णवे न हि । सप्ताहं तत्र तत्स्वामी नावमारुह्य तिष्ठतु ॥ १९८ ॥
 द्वितीयोऽप्यब्रवीन्मन्त्री नेदं मे प्रतिज्ञासते । पतंतीं विद्युतं तत्र इत को वारयिष्यति ॥ १९९ ॥
 वैताढ्ये नावसर्पिणां विद्युत्पातो यतस्ततः । तस्योपरि गुहां गत्वा सप्ताहं वसतु प्रभुः ॥ २०० ॥
 मंत्र्यवोचतृतीयोऽपि मह्यं नादोऽपि रोचते । अवश्यत्रावी यो ह्यर्थो यत्र तत्र स नान्यथा ॥ २०१ ॥
 तथाह्यत्रैव ऋस्ते पुरे विजयनामनि । श्रवात्सीद्ब्राह्मणवरो रुद्रसोमोऽनिधानतः ॥ २०२ ॥
 अनपत्यस्य तस्याथ महद्भिरुपयाचितैः । पत्न्यां ज्वलनशिखायां शिखी नाम सुतोऽभवत् ॥ २०३ ॥
 एकदा राक्षसस्तत्र कश्चिदप्यतिदारुणः । अधिष्ठितः क्रूदेवेनागान्मर्त्यपदाप्रियः ॥ २०४ ॥
 मानुषाण्यन्वहं तत्र बहूनि प्रणिहंति सः । अल्पं तु ऋस्ते शेषं फेलामिव समुष्कति ॥ २०५ ॥
 राजा जजहप तं साम्ना किं मुधा हंसि नृन् बहून् । ध्रति व्याघ्रादयोऽप्यज्ञा जन्तुमेकं ह्रुदौषधम् २०६
 दिने दिने त्वयाप्येकं ग्राह्यं आसाय मानुषम् । मन्त्रिणीतेन वारेण तत्तत्र स्वयमेभ्यति ॥ २०७ ॥
 तेनाच्युपगतेऽर्थेऽस्मिन्मृपः स्वपुरवेभसु । मानुषाणां नामगोलांश्चक्रे वारकहेतवे ॥ २०८ ॥
 कृष्यमाणः करे गोदो यदा यस्य चटेत्तदा । प्रयाति पुररक्षायै चक्ष्यचूतः स रक्षसे ॥ २०९ ॥
 तस्य ब्राह्मणपुत्रस्य निर्यथौ गोलकोऽन्यदा । तन्नाम वाचितं चांतरंतेकेनेव पत्रकम् ॥ २१० ॥
 तच्छ्रुत्वा तस्य माता तु रोदयंती पशूनपि । हा पुत्र नासि नासीति रुरोद करुणस्वरम् ॥ २११ ॥

१ समुद्रे । २ अवसत् । ३ मर्त्यपलं मनुष्यमांसं प्रियं यस्य । ४ उच्छिष्टमिव । ५ यमेन ।

आसीच्च तद्गृहसन्नमेकं जूतगृहं महत् । तद्भूतैः क्रदितं तस्याः शुश्रुवे कर्णोऽश्रवम् ॥ १११ ॥
 उत्पन्नकरुणैस्तैश्च जगदे ब्राह्मणीति सा । मा रोदीर्चव सुस्था त्वं त्वत्पुत्रो यातु रक्षसे ॥ ११२ ॥
 राक्षसाग्रतोऽप्येनमानेष्यामस्तवांतिके । लंघिष्यते न व्यवस्थां न चाप्येष मरिष्यति ॥ ११४ ॥
 साधु हे देवताः साधु यावदेवं जजह्यप सा । आरक्षास्तावदजवन्निन्युराकृष्य तत्सुतम् ॥ ११५ ॥
 तदत्ते यावदादत्ते राक्षसस्तं द्विजात्मजम् । अपहृत्यानयन् जूतास्तावत्तन्मातुरंतिके ॥ ११७ ॥
 ज्ञीता ज्ञयानि पश्यती ब्राह्मण्यपि तमात्मजम् । अन्तर्गिरिगुहं रक्षाकृते विक्षेप तत्क्षणम् ॥ ११८ ॥
 तत्रस्थेन जग्रसे च जाग्रताजगरेण सः । तद्दन्द्यदपि ज्वेन्न ज्ञावि क्वचिदन्यथा ॥ ११९ ॥
 इदमौपधिकं तस्मात् सर्वैराचर्यतां तपः । निकाचितानामपि यत् कर्मणां तपसा ह्ययः ॥ १२० ॥
 मंत्री तुर्योऽप्यत्रापिष्टोपरिष्ठात् पोतनग्रजोः । ख्यातोऽनेन तडितपातो न श्रीश्रीविजयस्य तु ॥ १२१ ॥
 तत् सप्ताहं पुरेऽमुष्मिन् कोऽप्यन्यः क्रियतां पतिः । पतिष्यत्यज्ञानिस्तत्र दुरितं यातु तेन वः ॥ १२२ ॥
 अथ नैमित्तिको हृष्टः प्राशंसदिति मंत्रिणम् । मन्त्रिमित्तज्ञानतोऽपि मतिज्ञानं तवाधिकम् ॥ १२३ ॥
 अन्नर्थपरिहाराय कुरुध्वममुमाशु तत् । जिनपूजारतश्चैत्यस्थितो राजापि तिष्ठतु ॥ १२४ ॥
 मयाप्यवादि योऽप्यद्य नरो राज्येऽन्निषिच्यते । धितयामि कथं तस्य प्राणनाशं निरागसः ॥ १२५ ॥
 आ शक्रादा क्रिमेः प्राणाः प्राणिनामतिदुस्त्यजाः । कथं वराकः पुंमात्रः पश्यतो मे विपत्स्यते ॥ १२६ ॥
 परेषां प्राणिनां प्राणत्राणैकपुरुषप्रताः । वयं हि घातयामोऽन्यं स्वप्राणितकृते कथम् ॥ १२६ ॥

१ गिरिगुहायाम् । २ विद्युत् । ३ निरपराधिनः । ४ इंद्रादारभ्य कीटपर्यंतम् ।

मंत्रिणोऽथाद्भुवन् देव कार्यघ्नमिदं हि नः । यास्यति स्वामिनोऽनर्थः प्राणी च न विपत्स्यते ॥ ११७ ॥
 वैश्रवणस्य प्रतिमा देव राज्येऽन्निषिच्यताम् । तां च त्वामिव सप्ताहं सर्वः सेविष्यते जनः ॥ ११८ ॥
 दिव्यशकृत्योपसर्गश्चेन्न स्यात्तदपि सुंदरम् । स्याच्चेत्तदपि न प्राणिवधपापं न विष्यति ॥ ११९ ॥
 युक्तमेतदिति प्रोच्य गतोऽस्मि जिनमंदिरम् । दर्शनसंस्कारके तस्मिन्नस्थां च कृतपौषधः ॥ १२० ॥
 नरेन्द्रवदवर्तत मूर्तौ वैश्रवणस्य ते । स्वाम्युदकीय धीमंतो यांति स्वाम्यंतरेऽपि हि ॥ १२१ ॥
 सप्तमे च दिने प्राप्ते मध्येह्येऽत्यूर्जितः । दिव्युन्ननाम पर्जन्यः प्रलयान्बुददारुणः ॥ १२२ ॥
 तस्मादंजोधराद्घोरान्द्रह्मांडं स्फोटयन्निव । निपपाताशनित्तास्मिन् यद्दे रज्यधरीकृते ॥ १२३ ॥
 यथा यद्दे तडित्पातस्तत्र नैमित्तिके तथा । रत्नादिवृष्टिरन्नवद्विहितांतःपुरादित्रिः ॥ १२४ ॥
 पत्तनं पद्मिनीखंडमखंडितमहर्द्धिकम् । दत्त्वा नैमित्तिकवरो व्यसृज्यत मयापि हि ॥ १२५ ॥
 मूर्तौ वैश्रवणस्यापि दिव्यरत्नमयीं नवाम् । अकारयमहं सद्यो विपद्बंधुः स मे यतः ॥ १२६ ॥
 मद्दिग्गशांत्या तदमी पौरामाल्यादयो मुदा । महोत्सवं विदधते सर्वोत्सवशिरोमणिम् ॥ १२७ ॥
 इति श्रुत्वामिततेजाः सुतारां नृगिनीं निजाम् । वस्त्रालंकारदानेन पूजयामास संमदात् ॥ १२८ ॥
 सुताराश्रीविजययोः पार्श्वे कालं कल्पयथ । अतिवाह्यामिततेजाः स्वमेव नगरं ययौ ॥ १२९ ॥
 अथ श्रीविजयो राजा देव्या सह सुतारया । वनं ज्योतिर्वनं नाम ययौ क्रीडाकुतूहलात् ॥ १३० ॥

१ कुबेरस्य । २ कृशासने । ३ स्वामिहिताय । ४ अराज्यधरो राज्यधरः कृतो राज्यधरीकृतस्तस्मिन् । ५ हर्षात् । ६ उल्लंघ्य ।
 ७ स्वकीयम् ।

तच्छ्रुत्वा हरिणं मुक्त्वा ववले स इलापतिः । अत्रियोगो हि योगाय क्लेमे सति विपश्चिताम् ॥ ३५३ ॥
 क्रुमी च लुगितां दृष्ट्वा तां निःसहशरीरिकाम् । मणिमंत्रौषधिवैरैरुपाचारान्नरेश्वरः ॥ ३५४ ॥
 प्राग्दृष्टप्रत्ययमपि सर्वमभ्यगदादिकम् । उँपचारः खल इव तस्यामफलतां यथौ ॥ ३५५ ॥
 निमीलेत्रनक्षिना विह्वायवदनच्छविः । कंपमानोरुयुगला वेपमानपयोधरा ॥ ३५६ ॥
 शिशिलीञ्चूतसर्वगोपांगसंध्यस्थिवंधना । नृपतेः पश्यतोऽप्याशु कालधर्ममिथाय सा ॥ ३५७ ॥

॥ युग्मम् ॥

परासुरिव निःसंज्ञः परासुमवलोक्य ताम् । पपात मूर्च्छितः पृथ्व्यां स पृथ्वीपतिपुंगवः ॥ ३५८ ॥
 पुनर्व्यावृत्तचैतन्योऽन्निषिक्तश्चंदनद्रवैः । मूर्धाञ्चिषिक्तमूर्धन्यो विललापैवमुच्चकैः ॥ ३५९ ॥
 ह हा दैवेन मुषितो नयता त्वां मनोरमे । त्वद्रूपैरेव हि प्राणैः प्राणितव्यं ममाजवत् ॥ ३६० ॥
 त्वां विनैष जनः कांते शोकसंभारचारतः । जीर्णं गृह्मिवाधारस्तंचहीनं पतिष्यति ॥ ३६१ ॥
 महद्ब्रजां लोचयता वह्मजादेशतत्परः । कांचनेन कुरंगेण वंचितोऽस्मि ह हा जमः ॥ ३६२ ॥
 प्रत्यहं मे प्रियां दष्टुं तद्वक्तोऽपि हि न ह्यमः । कुर्कुटाहिस्तु दूरेऽस्तु दैवं हि बलवत् परम् ॥ ३६३ ॥
 ततोऽनुगंतुं दयितां त्यजन् प्राणान् हुताशने । जनं प्रपूरयाम्यद्य दुर्दैवस्याञ्जिसर्पतः ॥ ३६४ ॥
 तथा सह महीनाश्रः सद्यो विरचितां चिताम् । अलंचक्रे स्वयं धीरो रतिमंदिरतद्वपवत् ॥ ३६५ ॥

१ अभियोगः परास्कंदनम् । २ उपचारमकरोत् । ३ विनयः । ४ न्यानसुखकांतिः । ५ मृत्युमगच्छत् । ६ गतप्राणाम् ।
 ७ मूर्धाभिषिक्तानां राज्ञां मूर्धन्यो सुकुटसमानः ।

यावज्ज्वलितुमारत्रे दृणादप्यार्थुशुद्धणिः । तावदाजगमनुस्तत्र द्यौ विद्याधरपूरुषौ ॥ १६६ ॥
 आचिमंन्य तयोरेकः सिषेच पयसा चिताम् । प्रतारिष्यपि तत्कालं पलायिष्टाद्दृष्ट्वासकृत् ॥ १६७ ॥
 क्व स ज्वलन उज्ज्वालः परासुः प्रेयसी क्व मे । कृताद्दृष्ट्वासा केयं च किमिदं देवनाटकम् ॥ १६८ ॥
 इति संबंध्यन् स्वस्थः पुरःस्थौ तौ च पूरुषौ । सौम्याकृती किमिदमित्यपृह्वत् पृथिवीपतिः ॥ १६९ ॥
 तौ च प्रणम्य राजानमूचतुर्विनयोचितम् । विद्याधरपतेरावां पत्नी अमिततेजसः ॥ १७० ॥
 पितापुत्रौ च संनिन्नश्रोतोदीपशिखानिधौ । निर्गतौ स्वेह्यया तीर्थजनिविंबानि वंदितुम् ॥ १७१ ॥
 अत्रापतद्भयामावाच्यमश्रौवि श्रुतिडःश्रवा । पशूनयुत्कर्णयंती वागियं करुणादरा ॥ १७२ ॥
 हा श्रीविजय मत्प्राणनाथ नूनाथसेवित । हा बांधवामिततेजस्तेजस्तुलितभास्कर ॥ १७३ ॥
 हा वत्स विजयन्नन्न बद्धन्नन्नसमौजसा । हा सर्वदा संनिहितास्त्रिपृष्ठकुलदेवताः ॥ १७४ ॥
 दुष्टविद्याधरादस्माकृकादिव कुरंगिकाम् । इमां सुतारां त्रायध्वं त्रायध्वमविलोबितम् ॥ १७५ ॥
 ॥ त्रिन्निर्विशेषकम् ॥

स्वसारं स्वामिनो ज्ञात्वा ह्रियमाणं डुरालमना । तां वाचमन्वगह्वाव शब्दपातिशराविव ॥ १७६ ॥
 अचिरादप्यपश्याव सुतारां तरलेक्षणाम् । आत्तामशनिघोषेण पद्मिनीमिव दंतिना ॥ १७७ ॥
 ह्रियमाणं स्वामिंजामिं तामुपेक्षितुमक्षमौ । आबद्धत्रकुटी वाचमवोचाव च वैरिणम् ॥ १७८ ॥
 रे विद्याधर हतकाशनिघोष क्व यास्यसि । हत्वा सुतारां चंडाक्षो देवताप्रतिमामिव ॥ १७९ ॥
 १ अग्निः । २ श्रुता । ३ कर्णदुःश्रवा । ४ शब्दकुसारिणौ शरो इव । ५ जामिः मगिनी । ६ रे दुष्टविद्याधर ।

अरे रे न जवस्येष हन्वस्त्वामुप्रहायुधम् । आवां विद्याधरपतेः पत्नी ह्यमिततेजसः ॥ १८० ॥
 एवमाद्दिष्य कृष्टासी कृष्णाही इव वार्तिकौ । आवां नरजघन्यं तं जिघांसंतावुपस्थितौ ॥ १८१ ॥
 ततः सुतारादेव्योक्तं युद्धेन युवयोरयम् । वनं ज्योतिर्वनं यातं तत्र श्रीविजयः प्रभुः ॥ १८२ ॥
 प्रतारण्या वंचयित्वा त्याज्यमानमसूनपि । निषेधतं श्रीविजयं तस्मिन् जीवामि जीवति ॥ १८३ ॥
 द्रुतमावां तदादेशादिह त्वां समुपस्थितौ । विध्यापितश्चितावहिरावाज्यां मंत्रितोदकैः ॥ १८४ ॥
 इयं प्रतारणी विद्या सुतारारूपधारिणी । वेतादवत्समुत्तावा सादृहासा पलायत ॥ १८५ ॥
 हृतां सुतारां विज्ञाय विषसाद महीपतिः । चितानदादप्यधिकं प्रज्वलविरहानलः ॥ १८६ ॥
 तं तावित्यूचतुः स्वामिन् मा ताम्य कुशली न सः । यतो न दूरे जवतो दैवस्यैव क्व यास्यति ॥ १८७ ॥
 तौ प्रणम्याथ राजानं जानुस्पृष्टमहीतलौ । गाढमज्यर्थं वैताढ्यमात्मना सह निन्यतुः ॥ १८८ ॥
 ततः सर्वाभिसारेणामितेजाः कृष्णादपि । अच्युत्तस्थौ श्रीविजयं विजयो मूर्तिमानिव ॥ १८९ ॥
 महत्या प्रतिपत्त्या तमासयित्वोचित्वासने । ससंभ्रमोऽमितेजाः पप्रहागमकारणम् ॥ १९० ॥
 तौ च विद्याधरवरौ तस्मै श्रीविजयेरितौ । सुताराहरणोदंताचख्यतुरशेषतः ॥ १९१ ॥
 अथार्ककीर्तितनयो ऋकुटीकुटिद्वालिकः । रुषारुणकपोलाहो निजगादेति जूपतिम् ॥ १९२ ॥
 कंद्दुयित्वा तुंडमिव तद्वकस्य फणाचृतः । सैटामुष्टिमिवोत्पाप्य शयानस्य मृगक्षिपः ॥ १९३ ॥

१ हंतुमिच्छन्तौ । २ उन्मत्ता । ३ श्रीविजयेन प्रेरितौ । ४ भुवः कौटिल्येन वक्रमलिकं ललाटं यस्य सः । ५ मरतकम् ।

६ सटानां केसरानां मुष्टिम् ।

तव चार्थी स्वसारं मे सुतारामपहृत्य सः । जीविव्यति कियन्नामाशनिघोषो नराधमः ॥ ३ए४ ॥
॥ युगमम् ॥

ततश्च शास्त्रावरणीं बंधनीं मोचनीमपि । विद्यां श्रीविजयायादादर्ककीर्तिसुतः स्वयम् ॥ ३ए५ ॥
रश्मिवेगामितवेगरविवेगार्ककीर्तयः । ज्ञानुवेगादित्यशोचानुचित्रश्चा अपि ॥ ३ए६ ॥
अर्कप्रज्ञोऽर्थार्करथो रवितेजाः प्रज्ञाकरः । तथा किरणवेगोऽपि सहस्रकिरणोऽपि च ॥ ३ए७ ॥
इत्यादीनां स्वपुत्राणां शतपंचशतीमथ । समं त्रैपृष्टिना वीरंप्रष्टेन पृतनावृतान् ॥ ३ए८ ॥
पुर्यां चमरचंचायां तस्मादशनिघोषतः । सद्यः सुतारामावर्तुं प्राहिणोदहितोत्तकः ॥ ३ए९ ॥
॥ चतुर्भिः कटापकम् ॥

ततो विद्याधरबलहन्नशोषनचस्तलः । दिवि केतुशतानीबोझावयन् सुजटायुधैः ॥ ३०० ॥
प्रचूतह्यहेषानिर्देषयन् ज्ञास्वतो हयान् । वितन्वानो गजैर्व्योम्नि मेघमालामिवापराम् ॥ ३०१ ॥
विमानैर्दशयन् दीप्तैरकानौत्पातिकानिव । जगाम चमरचंचां त्रिपृष्टितनयः क्षणात् ॥ ३०२ ॥
॥ त्रिन्निर्विशेषकम् ॥

तं चाधिबिद्यमशनिघोषं ज्ञात्वार्ककीर्तिसूः । सहस्ररश्मिना सार्धं सुनुनानूतशक्तिना ॥ ३०३ ॥
परविद्याहोदकरीं महाज्वालाभिधायिकाम् । विद्यां स्वयं साधयितुं हिमवंतं गिरिं ययौ ॥ ३०४ ॥
॥ युगमम् ॥

१ वीरेषु प्रष्टेन । २ सेनासहितान् । ३ शत्रुनाशकः ।

स तत्र च जयंतस्य महर्षेः प्रतिमाजुषः । तथैव धरणेन्द्रस्य पादमूलेऽतिपावने ॥ ३०५ ॥
स्थितो मासिकजकेन प्रतिमां साप्तरात्रिकीम् । समुष्वहन् प्रववृते विद्यासाधनकर्मणि ॥ ३०६ ॥

॥ युग्मम् ॥

सहस्ररश्मिः पितरं ररह्य च तथास्थितम् । एवं च तिष्ठतोर्मासः किञ्चिदूनस्तयोररह्यत् ॥ ३०७ ॥
इत्थश्च चमरचंचाबहिर्देशे कृत्स्थितिः । प्रैषीदशनिघोषाय द्रुतं श्रीविजयो नृपः ॥ ३०८ ॥
द्रुतो गत्वाथ निःशंकोऽशनिघोषमजाषत । धिग्भीकरमिदं कर्म काकेनेव त्वया कृतम् ॥ ३०९ ॥
धैर्यवीर्यविहीनानां बलमेव हि पौरुषम् । तेष्वतामद्य धुर्योऽसि देवीमपहरंस्तथा ॥ ३१० ॥
प्रतारिणीं श्रीविजये विद्यां स्फोरयतस्तदा । प्रेक्षापूर्वककारित्वमहो ते इमश्चुधारिणः ॥ ३११ ॥
ज्ञातस्त्वया श्रीविजयः प्रतापतपनो न किम् । निष्प्रतापे त्वाहशानां बलानि प्रचवंति हि ॥ ३१२ ॥
स मोधीकृत्य तां विद्यामिहायासीद्यथा तथा । सुतारां नेष्यति बलात्तज्जीमन् स्वयमर्षय ॥ ३१३ ॥
स्वयमर्षयतो देवीं प्रणिपातपुरःसरम् । त्वज्जीवितस्य कुशलं कीर्नाशः प्रगुणोऽन्यथा ॥ ३१४ ॥
बन्नाषेऽशनिघोषोऽपि घननिर्घोषघोरगीः । साध्वहो द्रुत दृष्टोऽसि धृष्टो नेहक् क्वचिन्मया ॥ ३१५ ॥
यद्यत्रागाच्छ्रीविजयस्तत् किं तेन तपस्विना । सुमेरुमपि गह्मंति खगाः किं तेषु पौरुषम् ॥ ३१६ ॥
ममैक्यलक्षणेन नष्टशक्तिः स यास्यति । न बालुकादेवकुलं सहते सरितो रथम् ॥ ३१७ ॥
पथा यथागतैनैव स प्रयातु निजौकसि । सुतारां याचमानस्तु प्रयास्यति यमौकसि ॥ ३१८ ॥

१ लज्जाकरम् । २ छलवताम् । ३ विफलीकृत्य । ४ यमः । ५ वेगम्

॥ ३१ए ॥

इति द्वयं समालोच्य यातु तिष्ठतु वाद्य सः । गह्व त्वमपि मन्त्राचं समाख्याहि तदग्रतः ॥ ३१० ॥

एवमुक्त्सेन दूतो द्रुतं निर्गत्य तत्पुरात् । आख्यत्रैपृष्टये तस्य वाचिकं वंचकात्मनः ॥ ३११ ॥

कोपानदानिवप्रायं श्रुत्वा तत्तस्य वाचिकम् । राजा श्रीविजयः सेनां सज्जितामप्यसज्जयत् ॥ ३१२ ॥

अश्वघोषः शतघोषः सदस्रघोष एव च । महाघोषो घनीमघोषो घनीमघोषस्तथापरे ॥ ३१३ ॥

तत्पुरा मेघघोषाद्याः सर्वे सर्वात्रिसारतः । युद्धान्य चमरचंचापुर्था द्वारि विनिर्ययुः ॥ ३१४ ॥

रणतूर्याण्यवाद्यंत सैन्ययोरुन्नयोरपि । ध्वनिना शरदंज्रोदसोदराणि गरीयसा ॥ ३१५ ॥

शरद्विन्नोह्वलह्वत्रैः शतेन्दुन्नवदंबरम् । कृन्तोत्पतद्भिरोन्निश्र संमूर्धद्वहुराह्विव ॥ ३१६ ॥

पतद्भ्रिस्तेजितैः शट्यैः पतद्भ्रुकमिवोच्चकैः । आस्फटयत्पर्वतमिवास्फलाद्भिर्गंधसिन्धुरैः ॥ ३१७ ॥

महाचटैर्जप्यमानमंत्रास्त्रमिव हुंकृतैः । शैट्याहतेचकुंज्रोत्थमुक्ततारकितांबरम् ॥ ३१८ ॥

सैन्यरेणुचिरुद्धूतप्रदोषमिव सर्वतः । महत् प्रववृते युद्धमुन्नयोरपि सैन्ययोः ॥ ३१९ ॥

॥ पंचन्तिः कुलकम् ॥

१ कोपाधिवायुसदृशम् । २ युद्धोल्कंठितानि । ३ युद्धसत्काराय । ४ शतचंद्रीभवत् अंबरं यत्र तत् । ५ शोणितकर्दमैः ।
६ पेटकः समूहः । ७ शकैराहता ये गजास्तेषां कुंभेभ्य उलथिताभिर्मुक्ताभिरतारकितामाकाशं यत्र तत् ।

धोरैर्गदाप्रहरणप्रहारैरतिमूर्च्छिताः । अञ्चलान् व्यजनीकृत्य केऽप्यवीज्यन्त बन्धुभिः ॥ ३३१ ॥
 वल्लजाभिः पयस्कुञ्जहारिणीभिः पिपासिताः । केऽप्यञ्जोऽनुपदिनीचिरपाथ्यन्त मुहुर्मुहुः ॥ ३३२ ॥
 पश्यन्तीनां प्रेयसीनामपि केऽप्यमरीजनैः । अयं मेऽयं ममेशस्तान् सोत्कंठमिति वञ्चिरे ॥ ३३३ ॥
 आदाय कोऽप्यरेमौलिं नृत्यति स्म महायुजः । तत्स्पर्धयेव तवैरिक्वैबधोऽपि ननर्त च ॥ ३३४ ॥
 प्रथमस्यंदनाद्भ्रशात् कोऽपि च स्यंदनान्तरम् । समुत्पत्य ययौ वृक्षादिव वृक्षांतरं कपिः ॥ ३३५ ॥
 कोऽपि युध्ध्वा चिरतरं निष्ठिताखो महाशटः । स्वकैनेव शौरिस्केन प्रहृत्यामारयत् परम् ॥ ३३६ ॥
 परिक्षीणेषु शस्त्रेषु निखिलेष्वपि केचन । दोर्दान्त्र्यां युयुधिरे दंताभ्यामिव दंतिनः ॥ ३३७ ॥
 अस्त्रैः शस्त्रैर्मायया च सैन्ययोर्युध्यमानयोः । किञ्चिद्दूनो व्यतीयाय मास एको द्वयोरपि ॥ ३३८ ॥
 सैन्यैः श्रीविजयस्याथ पवनैरिव पादपाः । अत्रज्यंताशानिघोषकुमारा मारपीमिताः ॥ ३३९ ॥
 अथाशनिमिवोद्यम्याशानिघोषो महागदाम् । कुमारांस्तर्जयन् जगान् जंढयन्नपि च विद्विषः ॥ ३४० ॥
 वराहः पट्वलमिव समुद्रमिव मन्दरः । विशिष्टविद्यादोर्वीर्योऽगाहिष्ट द्विषतां बलम् ॥ ३४१ ॥
 मंछु तेनाप्यत्रज्यन्त सूनवोऽमिततेजसः । कृते प्रतिकृतं सद्यः कुर्वन्ति हि मनस्विनः ॥ ३४२ ॥
 सुतारात्राटुजान् जगान् वीक्ष्य श्रीविजयो नृपः । युञ्जे स्वयमढौकिष्ट तिष्ठ तिष्ठेत्यरिं ब्रुवन् ॥ ३४३ ॥
 अथ घावपि गर्जन्तौ तर्जन्तौ च परस्परम् । शस्त्रशक्तिं दर्शयन्तौ विद्याशक्तिं च तादृशीम् ॥ ३४४ ॥

१ वृषिताः । २ अनुपदं गच्छंतीभिः । ३ शीर्षरहितो वेहः कबंधः । ४ शस्त्ररहितः । ५ शिरस्त्राणेन । ६ प्रतीकारम् ।

प्रहारान् वंचयमानान्वन्योऽन्यस्यातिहाघवात् । सुरासुरैर्वीक्ष्यमाणौ युयुधाते महायुजौ ॥ ३४९ ॥

॥ युग्मम् ॥

अथ श्रीविजयः कुक्षः खड्गेनाहत्य विक्रमी । व्यधाद् विधाशनिघोषं कदलीकांडलीलया ॥ ३४६ ॥
वेटपादादिव वटौ ते च खंभे उभे अपि । अचूतामशनिघोषौ घोषत्रेपितसैनिकौ ॥ ३४७ ॥
तावप्यशनिघोषौ स यावच्चक्रे विधा विधा । संजहिरेशनिघोषाश्चत्वारस्तावदुज्जताः ॥ ३४८ ॥
चतुरोऽपि विधा चक्रे तान् यावदवनीपतिः । तावदष्टाशनिघोषा जहिरे समराजिरे ॥ ३४९ ॥
खंभितैरशनिघोषैरेवं तेन मुहुर्मुहुः । सहस्रशोऽशनिघोषाः शालिस्तंबा इवाच्रवन् ॥ ३५० ॥
बहुशोऽशनिघोषैर्युगपत् पोतनेश्वरः । अदक्षि वेद्यमानः सन् विन्ध्याञ्छ्रिव वारिदैः ॥ ३५१ ॥
तेदं तेदं च तान् श्रान्तो यावच्छ्रीविजयोऽच्रवत् । तावत् सिद्धमहाज्वालोऽमिततेजाः समाथयौ ॥ ३५२ ॥
आगच्छतः प्रैतापोष्णतेजसोऽमिततेजसः । प्रणेशुरशनिघोषसैन्याः सिंहान्मृगा इव ॥ ३५३ ॥
न नष्टुमपि दातव्यं द्विषामेषां दुरात्मनाम् । इति विद्यां महाज्वालां विन्ययुंकार्ककीर्तिसूः ॥ ३५४ ॥
अहिता मोहिताः सद्यस्ते महाविद्यया तथा । शरख्यं शरणायेशुस्तमेवामिततेजसम् ॥ ३५५ ॥
गन्धेजगन्धमाग्राय करीवामिततेजसम् । अवलोक्याशनिघोषः पलायिष्ट निरर्गलम् ॥ ३५६ ॥
दूरादपि दुरात्मायमानेतव्यस्त्वयेति सा । महाज्वाला महाविद्याञ्चिदधेऽमिततेजसा ॥ ३५७ ॥
ततश्चाशनिघोषस्य पृष्ठतो रुष्टकालवत् । पर्यधाविष्ट सा विद्या सर्वविद्यांतकारिणी ॥ ३५८ ॥

१ वटमूलात् । २ छित्वा छित्वा । ३ प्रतापेन सूर्यसमानस्य । ४ शत्रवः ।

तस्याः पलायमानः सोऽनामुवन् शरणं क्वचित् । अपाञ्चरतवर्षार्धं प्राविशह्ररणेष्ठया ॥ ३१ए ॥
 ततश्च तत्र सीमादौ चैत्ये श्रीकृष्णप्रजोः । समवसरणस्थाने स्थापितोऽस्ति गजध्वजः ॥ ३६० ॥
 बलदेवमुनिस्तत्राचलः पूर्वोब्धिपारगः । शुक्लध्यानी प्रत्यपादि प्रतिमामेकरात्रिकीम् ॥ ३६१ ॥
 कर्मणां घातिनां ढेदात्तदा तस्य महामुनेः । उत्पेदे केवलज्ञानं विश्वसंक्रांतिदर्पणः ॥ ३६२ ॥
 तस्याथ केवलज्ञानमहिमानं विधित्सवः । सुरासुराः समाजगुराद्युक्ता इव सत्वरम् ॥ ३६३ ॥
 तौ चाञ्चिन्दनजगन्गन्दनौ बह्निजय्यपि । त्रिजटी चार्ककीर्तिश्च पुष्पकेतुरथापरे ॥ ३६४ ॥
 विमलमत्यादयोऽपि समेशुश्चारणर्षयः । बलं प्रदक्षिणीकृत्य नत्वा च समुपाविशन् ॥ ३६५ ॥
 ॥ युगम् ॥

महाज्वालापातञ्जीतोऽशनिघोषोऽपि तद्दृष्टम् । यथौ शरल्लमचलं प्रशमैकमुधाहृदम् ॥ ३६६ ॥
 सापि मुक्त्वाशनिघोषं महाज्वाला न्यवर्तत । न हीन्द्रकुलिशस्यापि स्फूर्तिः केवलपिर्षदि ॥ ३६७ ॥
 शशेषं तं च वृत्तान्तमुपेत्यामिततेजसे । कथयामास सा विद्या निजमोघत्वदज्जिता ॥ ३६८ ॥
 तं च वृत्तांतमाकर्ण्य कैलापीव घनध्वनिम् । अमोदतामिततेजा राजा श्रीविजयोऽपि च ॥ ३६९ ॥
 इतः पूर्वाः समादाय सुतारां द्रुतमानयेः । एवं मारीचिमादिश्योत्कंठापूरितमानसः ॥ ३७० ॥
 संसैन्योऽमिततेजाः स च श्रीविजयो नृपः । वायुबल्लोमयानेन सीमाङ्घ्रिं द्रुतमीयतुः ॥ ३७१ ॥
 तत्र चर्षचनाथस्य वंदित्वा बिंबमादितः । बलदेवं ववदाते तदग्रे च निषेदतुः ॥ ३७२ ॥

१ चतुर्दशपूर्वाण्येव समुद्रस्तस्य पारगः । २ स्वस्य वैफलेन लज्जिता । ३ गपूरइव ।

ततः प्रतिनिवृत्तः सन् वने ज्योतिर्वनाग्निधे । इमां सुतारामज्राहं स्थितां श्रीविजयांतिके ॥ ३८७ ॥
 केनापि हेतुनामुष्यां कोऽपि वाचामगोष्परः । ममालोकितमात्रायां स्नेहः समुदपद्यत ॥ ३८८ ॥
 ततश्चाचिंतयमहं नाखं गन्तुं विनानया । मनो मम प्रोत्सहते संदानितमिवोच्चकैः ॥ ३८९ ॥
 राज्ञः श्रीविजयस्यास्य दोषमतः पांश्ववर्तिनी । न चैषा शक्यते हर्तुं शेषस्येव शिरोमणिः ॥ ३९० ॥
 प्रतारण्या विद्यया तन्मोहयित्वा महीपतिम् । एतामहमपाहार्षं चिह्नी हारदतामिव ॥ ३९१ ॥
 स्वजनन्याः समीपे चासुंचमेतामनिंदिताम् । चञ्चस्यापि कलङ्कोऽस्ति न त्वेतस्या मनागपि ॥ ३९२ ॥
 न चोक्तं वचसाप्यस्यां मया किंचिदशोचनम् । परमाख्याहि जगवन् किं मेऽस्यां स्नेहकारणम् ॥ ३९३ ॥
 अथाख्यद्भगवान् सत्यत्रामाकपिलयोः कथाम् । श्रीषेणस्य शिखिनंदिताञ्जिनंदितयोरपि ॥ ३९४ ॥
 स मुनिः पुनरप्याख्यच्छ्रीषेणोऽथाञ्जिनंदिता । सा शिखिनंदिता सत्या मृत्वा युगलिनोऽचवन् ॥ ३९५ ॥
 ततोऽपि मृत्वा सौधर्मे चत्वरोऽप्यचवन् सुराः । ततोऽपि च्युत्वा श्रीषेणोऽमितेजा अचूदयन् ॥ ३९६ ॥
 शिखिनंदिताजीवस्तपत्नी ज्योतिःप्रभ्रेत्यचूत् । तथाञ्जिनंदिताजीवः सोऽयं श्रीविजयोऽचवत् ॥ ३९७ ॥
 जीवस्तु सत्यत्रामायाः सुतारेयमजायत । मृत्वार्तध्यानी कपिलो बत्रामानेकयोनिषु ॥ ३९८ ॥
 आर्तध्यानोद्भवं कर्माकामनिर्जरया स तु । उत्पद्योत्पद्याहृपयतिर्यग्नरकवासिषु ॥ ३९९ ॥
 चूत्तरत्नाग्निधाटव्यामैरावत्याश्च रोधसि । तापसाग्र्यस्य जटिलकौशिकस्य तपस्विनः ॥ ४०० ॥
 पद्भ्यां पवनवेगायां धर्मिंदो नाम दारकः । उत्पेदे कपिलजीवः शमिलायुगयोगवत् ॥ ४०१ ॥
 द्वाह्यमानस्तापसीजिराश्रमांगणवृहवत् । क्रमादासादयामास वृद्धिं धर्मिलदारकः ॥ ४०२ ॥

दीहां निजपितुः पार्श्वे गृहीत्वा स जटाधरः । समारंभे बालतपः पैतृकं मातृकं हि तत्र ॥ ४०३ ॥
 आधिसेहे स हेमंते हिमश्रीमासु रात्रिषु । गलंत्या वारिसंपातं शैलाश्मा निर्जरादिव ॥ ४०४ ॥
 मातृलो मूक्षि पार्श्वेषु ज्वलंत्यश्च हसंतिकाः । सहते स्मेति पंचाश्रीन् ग्रीष्ममध्यंदिनेषु सः ॥ ४०५ ॥
 पयोद्वृष्टिपूर्तेषु स्वयं खातसरस्तु च । अघोरमंत्राद्यजपदाकंठं पयसि स्थितः ॥ ४०६ ॥
 वापीः कूपान् सरसीश्च चखानाखानयच्च सः । अप्कायवृश्चिवीकायजीवबाधानिर्गलः ॥ ४०७ ॥
 आदाय दात्रपरशू कुषीवल इव स्वयम् । चिह्नैश्च समिधो दर्जान् सोऽर्जवत् स्वहृष्युद्धिकः ॥ ४०८ ॥
 स चक्रे धर्मशकटीमार्गदीपानदत्त च । घुणदाहपतंगादिपातपातकनिर्जयः ॥ ४०९ ॥
 अतिश्रीनामिव सदा काकादीनां दुरात्मनाम् । पिंरुदानं स विदधे ज्ञोजनस्यादितोऽपि हि ॥ ४१० ॥
 आनर्चं च वंदे च देवर्जैः स भौनिचः । न्यशोधपिप्पलारिष्टप्रचृतीनंघ्रिपानपि ॥ ४११ ॥
 संपूतैः स पानीयैः सिपेच स महीरुहान् । पानीयशाला बिचरांचकार च पदे पदे ॥ ४१२ ॥
 इत्यादिकं धर्मबुद्ध्या विदधानः स मुग्धधीः । कालं बलंधे ज्ञूयांसमायासफलजीवितः ॥ ४१३ ॥
 अपरेद्युर्विमानस्थं स गच्छन्तं विहायसा । विद्याधरं ददर्शकं महर्द्धिकमिवापरम् ॥ ४१४ ॥
 फलेन तपसोऽनुष्येहृग्भूयांसं जवान्तरे । इत्यकार्षींन्निदानं स क्रमेणाप च पंचताम् ॥ ४१५ ॥
 ततश्चमरंचचायां पुर्यां विद्याधरप्रजोः । इंद्राशनेः स आसुर्यो पलयां त्वमुद्यूः सुतः ॥ ४१६ ॥

१ मेघदृष्टिपूर्णेपु । २ मृतानां जन्मांतरे तत्तल्लभार्थं शकटी दीयते तथा तन्निमित्तं दीपदानं कुर्वति । ३ गाः धेनुः । ४ ब्रुषम
 सद्यः । ५ पूतरा जलजंतुविशेषाः । ६ मृत्युम् ।

ततः प्राग्भवसंबंधात् सुतारायां तवाभवत् । स्नेहोऽयं पूर्वसंस्कारो याति जन्मशतान्यपि ॥ ४१७ ॥
 सुतारामिततेजाश्च तथा श्रीविजयोऽशनिः । संवेगं विस्मितं चेतुः प्राग्भवाकर्णनात्ततः ॥ ४१८ ॥
 ज्वयः किमस्मि यदि वा नास्मीत्यमिततेजसा । पृष्टोऽत्रापिष्ट भगवान् बलत्रद्रमहामुनिः ॥ ४१९ ॥
 इतो भवात् त्वं नवमे ज्ञेवे द्वेत्रेऽत्र जारते द्वात्रिंशद्भुजमुकुटदृपसहस्रैश्च सेवितः ॥ ४२० ॥
 चतुर्दशमहारत्ननाथो नवनिधीश्वरः । समुद्रक्षुब्धहिमवन्मेखलायाः पतिर्दुवः । ४२१ ॥
 सेव्यमानो सागधाद्यैरपि देवकुमारैकैः । पंचमश्चक्रवर्ती त्वं महाशुज ज्ञविष्यसि ॥ ४२२ ॥
 ज्ञेवे तत्र चतुःषष्टिसुरेन्द्रप्रणतकैमः । शांतिनाथ इति ख्यातः षोडशोऽर्हेन् ज्ञविष्यसि ॥ ४२३ ॥
 राजा श्रीविजयोऽयं तु तस्मिन्नेव ज्ञेवे तव । प्रथमस्तनयो ज्ञावी प्रथमो गणचतुत्तथा ॥ ४२४ ॥
 ततो मुनिं प्राणम्य श्रीविजयामिततेजसौ । नरेन्द्रौ द्वादशविधं ज्ञेजतुः श्रावकव्रतम् ॥ ४२५ ॥
 प्राणम्याशनिघोषस्तु बलत्रं महामुनिम् । एवं विज्ञपयामास सुमना ज्ञर्क्षित्वामनः ॥ ४२६ ॥
 सर्वज्ञ त्वन्मुखाच्छ्रुत्वा स्वदुःखं प्राग्भवोद्भवम् । मनो मम तदावेशादिदानीमपि कंपते ॥ ४२७ ॥
 जगवन् जवदाख्याते पुरा कपिलजन्मनि । आर्त्तध्यानं चकाराहं यत्प्रियाविप्रयोगतः ॥ ४२८ ॥
 नानाविधवधेद्रेद्रीमासु योनिषु । उत्पद्योत्पद्य बहुशः प्राप्तवानस्मि तत्फलम् ॥ ४२९ ॥
 अकामया निर्जरया जीर्णदुष्कर्मकस्ततः । कथंचित्प्राप्तवानस्मि मानुष्यं पूर्वजन्मनि ॥ ४३० ॥

१ वैराग्यम् । २ विस्मयम् । ३ क्रमः पादः । ४ भक्त्या नम्रः ।

आयतेनैवाहतेषु प्रकृष्टाष्टाहिकोत्सवान् । कुर्वाणवर्नश्रीकौ शक्रेशानाविवानिशम् ॥ ४४६ ॥
 एषणीयकदपनीयप्रामुर्कैर्वस्तुचिः सदा । कृतार्थयंतौ स्वामृद्धिं साधूनामुपढौकितेः ॥ ४४७ ॥
 अनेकचिंतासंतानग्रीष्मसंतापितात्मनाम् । अर्तं हरंतावार्तानां पूर्वानिलाघनाविव ॥ ४४८ ॥
 श्रुतस्कंधरहस्यानि श्रुतानि गुरुसंनिधौ । ज्ञावयंतौ सुधीप्रंष्टावात्मगोष्ठ्यां दिवानिशम् ॥ ४४९ ॥
 कुतीर्थिगोष्ठीमुज्जंतौ ढायां बैज्जीतकीमिव । कुपथ्यवच्यजंतौ च व्यसनान्यखिवान्यपि ॥ ४५० ॥
 सुखान्यनुचवंतौ च द्रौणे वैषधिकाण्यपि । राज्यचिंतामप्यनघां विदधानौ यथादृणम् ॥ ४५१ ॥
 स्वे स्वे पुरेऽवतिष्ठतावेकत्र मनसा पुनः । कावं व्यतीयतुस्तौ श्रीविजयामिततेजसौ ॥ ४५२ ॥

॥ सप्तत्रिः कुलकम् ॥

अन्येद्युरमिततेजाश्चैत्यांते पौषधौकसि । पौषधी विद्याधराणामाचख्यौ धर्ममार्हतम् ॥ ४५३ ॥
 तदा च चारणमुनी धर्मस्येव जुजावुञ्चौ । आजगमस्तुसत्र चैत्ये जिनबिंबं विवंदिषू ॥ ४५४ ॥
 तावापंतंतावालोक्त्यामिततेजा महीपतिः । अच्युत्थायाच्यवंदिष्ट हृष्टोऽजीष्टावलोचनात् ॥ ४५५ ॥
 तौ त्रिःप्रदक्षिणीकृत्य जिनैन्द्रं मुनिपुंगवौ । ववंदाते बन्नाषाते इति चामिततेजसम् ॥ ४५६ ॥
 मराविवांचः संसारे मानुष्यमतिदुर्लभम् । तत्प्राप्तं न मुधा नेयमविवेकेन जातुचित् ॥ ४५७ ॥
 जैने धर्मे विधातव्यो न प्रसादो मनागपि । जिनधर्मं विना नान्यदुत्तरोत्तरकामदम् ॥ ४५८ ॥
 इत्युदित्वा जगमस्तौ पुनरेव विहायसा । विश्वेष्टदर्शनौ वृद्धा प्रावृषेपयाविवांबुदौ ॥ ४५९ ॥

१ अनल्पलक्ष्मीकौ । २ सुधीश्रेष्ठौ । ३ अवसरे । ४ पौषधवान् । ५ वर्षाकालसंबन्धिनी ।

मुनी प्रदक्षिणीकृत्य वंदित्वा च नृपोत्तमौ । श्राद्धौ शुश्रुवतुर्धर्मदेशानां पुरतस्तयोः ॥ ४७५ ॥
 सदा संविधवर्त्येव मृत्युस्तेनेह देहिनाम् । पशूनां सौनिकगृहेष्विव स्याज्जीवितं कियत् ॥ ४७६ ॥
 द्वाणिकं द्वाणिकावत्तज्जानंतोऽपि न कुर्वते । धर्मोद्यमं मानवा यत्तदहो मोहजुञ्जितम् ॥ ४७७ ॥
 मोहः खलु महाशत्रुर्जन्मतो मरणावधि । आत्मनीनं नृणां धर्मं मूढादपि निकृन्तति ॥ ४७८ ॥
 हित्वा मोहं सर्वथा तन्मर्त्यजन्मफलेच्छया । कार्यो धर्मः कथंचिद्धि च्युयः स्याज्जन्म मानुषम् ॥ ४७९ ॥
 इत्याकार्यं स्वमायुस्तावदशिष्टमपृह्वताम् । षड्विंशतिं दिनान्यायुः शेषं चाचल्यतुमुनी ॥ ४८० ॥
 अमोघं तद्वचो ज्ञात्वा नरविद्याधरेश्वरौ । महानुतापनिर्वेदगर्भमेवमश्रोचतुः ॥ ४८१ ॥
 सदा निजालुञ्जिरिव सदापीतमदैरिव । सदा बाह्यवह्निरिव सदा मूर्खो गतैरिव ॥ ४८२ ॥
 सदापस्मारिञ्जिरिव ह्यहस्मात्त्रिः प्रमादित्रिः । विफलं रूपितं जन्मारण्यजातीप्रसूनवत् ॥ ४८३ ॥
 ॥ युग्मम् ॥
 अथ तौ चारणमुनी प्रत्यबोधयतामिति । विषादेनालमद्यापि प्रव्रज्या युज्यते हि वाम् ॥ ४८४ ॥
 अंतेऽप्यात्ता परिव्रज्या शुभ्रव्रज्यानिबन्धनम् । कौमुदी हि निशान्तेऽपि कुमुदामोदकारणम् ॥ ४८५ ॥
 एवं ताच्यां बोधितौ श्रीविजयामिततेजसौ । लपेयतुर्निजनिजं हर्म्यं धर्म्यं क्रियोत्सुकौ ॥ ४८६ ॥
 तत्र चैत्येषु चक्राते परमष्टाहिकोत्सवम् । दीनानाथादिजंतूनां ददतश्च यथाशुचि ॥ ४८७ ॥

१ समीपवर्ती । २ चांडालगृहेषु । ३ विद्युत् । ४ आत्महितम् । ५ छिनत्ति । ६ कल्याणसमूहस्य कारणम् ।

राज्यं स्वपुत्रयोर्न्यस्योपाददाते नरेश्वरौ । ततोऽन्निनन्दनजगन्नन्दनयोः पुरो व्रतम् ॥ ४७७ ॥
 पादपोपगमं नामानशनं तौ च चक्रतुः । तदानीं च श्रीविजयः सस्मार पितरं निजम् ॥ ४७८ ॥
 तद्वृद्धिमधिकां स्वां तु ऋद्धिं हीनां विचिंतयन् । चूयासं तादृगेवाहं निदानमिति चाकरोत् ॥ ४७९ ॥
 कृताकृतनिदानौ श्रीविजयामिततेजसौ । विपद्य प्राणते कष्टेपे बभूवतुरश्रामरौ ॥ ४८० ॥
 विमाने सुस्थितावर्ते नन्दितावर्तके च तौ । मण्डितदिव्यचूलनामानौ तस्थुः सुखम् ॥ ४८१ ॥

अमरौ रतिसगरावगाढावायुर्वैशतिसागरोपमं तौ ।

अतिवाहयतः स्म सौख्यमद्यौ मनसा सिद्धसमीहितार्थलाभौ ॥ ४८२ ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचिते त्रिपटिशलाकाकापुरुषचरिते महाकाव्ये पंचमे पर्वणि

श्रीशांतिनाथदेवस्य श्रीषेणादिकभववर्णने

नाम प्रथमः सर्गः समाप्तः ॥

१ तस्य पितुर्ऋद्धिम् ।

द्वितीयः सर्गः ।

इतश्च जंबूद्वीपेऽस्मिन् प्राग्विदेहविजृषणे । विजये रमणीयाख्ये शीताया दक्षिणे तटे ॥ १ ॥
 शुभ्रव्यूहकरी चूमैः शुभा च परमर्द्धिनिः । शुभ्राञ्जिधास्ति नगरी शुभ्रलक्ष्मीनिकेतनम् ॥ २ ॥
 स्थैर्येणाल्यमरंगिरिर्गौत्रीर्धेणाय सागरः । तस्यामासीन्नरपतिर्नाम्ना स्तिमितसागरः ॥ ३ ॥
 तस्याचूतामञ्जिचूताप्सरःसौचाग्यसंपदौ । वसुंधरानुद्धरा च पत्न्यौ शीलधुरंधरे ॥ ४ ॥
 च्युत्वा च नंदितावर्तात् स जीवोऽमिततेजसः । श्रीमद्वसुंधरादेव्या उदरे समवातरत् ॥ ५ ॥
 चतुरश्र महास्वप्मान् सुखसुप्ता वसुंधरा । स्वमुखे विशतोऽप्राक्षीद्वलजन्माञ्जिसूचकान् ॥ ६ ॥
 तदैव परमानंदजनिताञ्जिचवादिव । दूरं गतायां निद्रायां राज्ञी राज्ञे व्यजिज्ञपत् ॥ ७ ॥
 दंतावलथश्चतुर्दन्तः स्फटिकाञ्जिनिजो मया । हृष्टो विशान् स्ववक्त्रांतरत्रांतस्वि चंद्रमाः ॥ ८ ॥
 शरदत्रमिवावर्त्य निर्मितो निर्मलद्युतिः । ककुब्भानुच्चककुदोऽथ गर्जनृजुंवालाधिः ॥ ९ ॥
 निशाकरः करांकूरैर्दूरं प्रसारिभिः । कर्णावतंसरचनां चिन्वन्निव दिशामश्र ॥ १० ॥
 ततश्च पद्मैरुन्नैर्भङ्गुगुञ्जन्मधुन्नैः । पूर्णं सरः शतमुखीभूय गायदिवोच्चकैः ॥ ११ ॥
 स्वामिन्नमीषां स्वप्नानां फलं किमिति शंस मे । प्रष्टुमर्हो न सामान्यजनो हि स्वप्नमुत्तमम् ॥ १२ ॥

धूमध्वजश्च निर्धूमो ज्वालापह्णवितंबरः । दृशोः सुखकराढोकः सप्तमश्चेति सप्त ते ॥ १७ ॥
 सुप्तोत्थिता च सा देवी स्वप्नान् पत्ये शशंस तान् । विष्णुस्ते तनयो चावीत्याख्यात् स्वप्नफलं च सः ॥ १८ ॥
 समये सुषुप्ते साश्च तनयं नयनोत्सवम् । नीलोत्पलदलश्यामं देवी द्यौरिव वारिदम् ॥ १९ ॥
 अन्नंतवीर्यं इत्याख्यां महावीर्यस्य चूपतिः । महोत्सवेन विदधेऽनुष्णरातनुजन्मनः ॥ २० ॥
 पद्मात्पद्मे हंस इव सोऽङ्गादङ्गे दिवानिशम् । धात्रीणां संचरन् वृद्धिमाससाद शनैः ॥ २१ ॥
 स वर्धिष्णुः क्रमाञ्जान्ना ज्यायसा सवथा इव । रमणीयाकृती रेमे रमणीजनवीक्षितः ॥ २२ ॥
 श्वेतश्यामशरीरौ तौ त्रेजाते त्रातरावुचौ । एकत्र मिलितौ शरद्वधनप्रावृद्धनाविव ॥ २३ ॥
 लीलयैव हि शास्त्राणि तौ सर्वाण्यधिजग्मतुः । विद्या हि प्राग्भवाच्यस्ताः स्वयमार्याति तादृशाम् ॥ २४ ॥
 अन्यस्यतः स्म शास्त्राणि तथा तौ गुरुसन्निधौ । यथोपजीव्यविज्ञानौ गुरोरपि बभूवतुः ॥ २५ ॥
 मंत्रतंत्रादिरहितं कामिनीजनकार्मणम् । प्रपेदाते यौवनं तौ श्रियो वासगृहोपमौ ॥ २६ ॥
 अन्येद्युश्चाययौ तत्र मुनिर्नाम स्वयंप्रजः । नानातिशयसंपन्नस्तस्यौ चोपवने क्वचित् ॥ २७ ॥
 इतश्च निर्ययौ पुर्या राजा स्तिमितसागरः । बाहान् बाहयितुं बाहकेदृयां तत्केलिकोविदः ॥ २८ ॥
 असूकदान् शूकदांश्च बाहयित्वा तुरंगमान् । स बाहकेद्वीरेवन्तः श्रांतस्तद्वनमच्यगात् ॥ २९ ॥
 विश्रांतौजीमुतमिव बहुद्वैस्तरुणाद्रिपैः । कुट्यात्रिनिर्जिरोजाशिरिग्रंस्थानुहारकम् ॥ ३० ॥
 तालवृन्तधरमिवाध्वगानां कदलीदलैः । सर्वत्र शाघ्रदोर्वीकं बद्धं मरकतैरिव ॥ ३१ ॥

१ अग्निः । २ अश्वक्रीडायां रेवन्तसमानः । ३ विश्रांता मेघा यस्मिन्स्तदिव । ४ प्रस्थः सानुः ।

एलाबवंगक्कोलबवलीगंधवाहिनिः । मरुद्भिः कृतसैरंध्रीकर्मकं शर्मकारिनिः ॥ ४२ ॥
 प्रविशेत् तदुद्यानं चूमिष्ठमिव नंदनम् । राजा प्रमोदंस्तिमितेक्षणः स्तिमितसागरः ॥ ४३ ॥

॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥

स व्यश्राम्यत् क्षणं यावदपश्यत्तावदग्रतः । अशोकमूले ध्यानस्थं तं मुनिं प्रतिमाधरम् ॥ ४४ ॥
 अत्तयोहसितरोमांचोऽतिशैत्यादिव तत्क्षणम् । तं प्रदक्षिणयामास बवंदे च मुनिं नृपः ॥ ४५ ॥
 पारथित्या मुनिर्ध्यानं धर्मलाजाशिषं ददौ । स्वकार्यमारब्धमपि सन्तोऽन्यार्थं त्यजति हि ॥ ४६ ॥
 ततः स्वयंप्रचमुनिर्विदधे धर्मदेशनाम् । तैस्तैर्निदर्शनैः श्रोतुः प्रत्यक्षानुभवमिव ॥ ४७ ॥
 श्रुत्वा तां देशनां राजा प्रतिबुद्धः क्षणादपि । धान्नि गत्वानंतवीर्यं निजराज्ये न्यवीविशत् ॥ ४८ ॥
 कृतनिष्क्रमणोऽनंतवीर्येण च बलेन च । उपस्वयंप्रभ्रं गत्वा पर्यत्राजीन्नरेश्वरः ॥ ४९ ॥

परीषहान् सहमानोऽतिमहादुःसहानपि । स सम्यक् पालयामास मूलोत्तरगुणांश्चिरम् ॥ ५० ॥
 पर्यन्तकाले मनसा श्रामस्थं स विराचवान् । विपद्य च समुत्पेदे चमरेन्क्षोऽसुराधिपः ॥ ५१ ॥
 अनन्तवीर्योऽप्यशिशुपन्मेदिनीं सापरौजितः । निःसीमपौरुषधनः सुरैरप्यपराजितः ॥ ५२ ॥
 अन्येद्युः केनचिद्विद्याधरेण समञ्चूत्तयोः । मैत्री पवित्रा संसर्गः सद्भिरेव सतां यतः ॥ ५३ ॥
 तान्यां सोऽथ महाविद्यां विद्याधरवरो ददौ । साधयेथासि चोपदिश्य वैताड्यमन्यगात् ॥ ५४ ॥
 बर्वरीति किरातीति नाम्नो ज्ञे चेदिके तयोः । अचूतां गीतनाट्यादिकलाकौशलशोचिने ॥ ५५ ॥

१ प्रमोदेन हर्षेण स्तिमिते निश्चले ईक्षणे नेत्रे यस्य सः । २ चारित्रम् । ३ अपराजितेन आत्रा सहितः ।

गायन्त्यावथ नृत्यन्त्यौ रंज्यादित्योऽपि शोचनम् । रंजयामासलुश्चित्तं ते बलानन्तवीर्ययोः ॥ ५६ ॥
 आस्थानीमन्यदास्थाय तालांकरुडध्वजौ । प्रावर्तेतां कारयितुं तान्यां नाटकमुत्तमम् ॥ ५७ ॥
 तदानीं च बलच्चूलो वृषीपाणिस्त्रिदंडञ्चूत् । साहस्रब्रह्मसूत्रः कौपीनी पीनकुङ्किः ॥ ५८ ॥
 श्वेतवर्णो राजहंस इव याथी विहायसा । सौवर्णेपाडुकान्यस्तपादो धृतकमंरुदुः ॥ ५९ ॥
 संचरन्नखिले लोके कलहालोककौतुकी । आस्थान्यामायथौ तस्यां नारदोऽस्थैर्यपारदः ॥ ६० ॥

॥ त्रिन्निर्विशेषकम् ॥

रामविष्णू बर्बरिकाकिरातीनाटकेक्षणे । व्याद्विप्रमनसौ तं च नोसन्नाजयतामृषिम् ॥ ६१ ॥
 कुपितो नारदोऽप्येवं चिंतयामास चेतसि । मामप्यज्यागतं नैवाञ्ज्युदस्थातां मदादिमौ ॥ ६२ ॥
 नाटकं बहूमंसातामाश्चेटीमात्रयोरिमौ । आयातं हीनजनवन्मां पुनः पश्यतोऽपि न ॥ ६३ ॥
 प्रेष्टं चेटीकयोश्चैदप्रष्टयोरेव तद्गुतम् । अवज्ञायाः फलमहं दर्शयिष्यामि संप्रति ॥ ६४ ॥
 चिंतयित्वेति सहसा नारदः प्वमानवत् । जगाम वैताड्यगिरौ दमितारिन्नुपांतिके ॥ ६५ ॥
 विद्याधरेन्जो दमितारिरीन्द्र इव स्वश्रिया । विद्याधरधराधीशैः शतशः परिवारितः ॥ ६६ ॥
 सिंहासनं पाडुके च त्यक्त्वा सद्यः संसंज्रमः । अञ्ज्युत्तस्थौ समायाते नारदे दूरतोऽपि हि ॥ ६७ ॥
 तत्र सिंहासनं तस्मै दमितारिरदापयत् । प्रतिपत्तिस्ताहाशानामृषीणां कियतीयती ॥ ६८ ॥

१ चलच्छिखः । २ त्रितीनां यदासनं सा वृषीत्युच्यते । ३ कौपीनवात् । ४ समायाम् । ५ न सत्कारमङ्कुरुताम् । ६ प्रेष्टेऽतिप्रिये
 चेत्थौ दास्यौ ययोस्तयोः । ७ श्रेष्ठदासयोरेव । ८ वायुवत् ।

॥६॥

न हि कांक्षति न हि वस्तूनि तादृशाः ॥६॥

न हि कांक्षति न हि वस्तूनि तादृशाः ॥६॥

न हि कांक्षति न हि वस्तूनि तादृशाः ॥६॥

न हि कांक्षति न हि वस्तूनि तादृशाः ॥६॥

न हि कांक्षति न हि वस्तूनि तादृशाः ॥६॥

न हि कांक्षति न हि वस्तूनि तादृशाः ॥६॥

न हि कांक्षति न हि वस्तूनि तादृशाः ॥६॥

न हि कांक्षति न हि वस्तूनि तादृशाः ॥६॥

न हि कांक्षति न हि वस्तूनि तादृशाः ॥६॥

न हि कांक्षति न हि वस्तूनि तादृशाः ॥६॥

तत्र सिंहासनं त्यक्त्वा स्ववृथ्यां स उपाविशत् । नृकिमेव हि कांक्षति न हि वस्तूनि तादृशाः ॥६॥

तत्र सिंहासनं त्यक्त्वा स्ववृथ्यां स उपाविशत् । विद्याधराधिनाश्राय स्वस्ति तुभ्यं महौजसे ॥ ७० ॥

तं नारदो जगदैवं त्रिखंडविजयेश्वर । अन्यत्रापि नृवदृष्टो सर्वत्र कुशलं नृप ॥ ७१ ॥

राज्ये राष्ट्रे पुरे गोत्रे संबन्धिषु परिग्रहे । विशेषतोऽस्तः परं तु मुने नृवदनुग्रहात् ॥ ७२ ॥

दमितारिदोऽवादीत् सर्वत्र कुशलं मम । अदृष्टपूर्वं किं दृष्टमाश्रयं नृवता क्वचित् ॥ ७३ ॥

नृवंतं किं तु पृष्ठामि स्वहृदं व्योमयायिना । अदृष्टपूर्वं किं दृष्टमारिदोऽवदत् ॥ ७४ ॥

सिद्धो मनोरथो मेऽसौ चिंतयन्निति नारदः । हर्षोत्फुल्लकपोलाद्धो दमितारिमदोऽवदत् ॥ ७५ ॥

अद्यैव दृष्टमस्मान्निः सुरलोकेऽप्यसंनृपि । आश्रयमेकं धरणीपरिभ्रमणजं फलम् ॥ ७६ ॥

शुभ्राख्यायां महापुर्यां क्रीर्याद्यगतोऽस्म्यहम् । आस्थानस्थमपश्यं चानन्तवीर्यं महीपतिम् ॥ ७७ ॥

तस्याग्रतो बर्बरिकाकिरातीर्यां च नाटकम् । तत्राचिनीयमानं स्म पश्याम्याश्रयकारणम् ॥ ७८ ॥

उन्नो लोकौ संचरामि द्वां भूमिं च कुतूहलात् । न च क्वचिन्मया दृष्टमीदृशानाटकमस्तुतम् ॥ ७९ ॥

उन्नो यथा हि सौधर्मे विजयार्धेऽन्न नृपते । आश्रयं नृवतवस्तूनां तथा त्वमसि नृराजन्म् ॥ ८० ॥

किं विद्यान्निः किमोजोन्निः किं तेजोन्निः किमाज्ञया । किं राज्येन न यद्यत्र तदानयसि नाटकम् ॥ ८१ ॥

इत्युदित्वा नारदमुनिर्हस्तबीज इवावनौ । तत्र स्वार्थं संक्रमय्य नृपसा रत्नसाद्ययौ ॥ ८२ ॥

त्रिखंनविजयैश्वर्यगर्वितः प्राहिणोदथ । दमितारिनृपो हूतमपराजितबंधवे ॥ ८३ ॥

शुभ्राख्यां स पुरीं गत्वानंतवीर्यं सहायजम् । नमश्चक्रे चात्राषिष्ठ विशिष्टवचनक्रमः ॥ ८३ ॥

१ उत्तं बीजं कलिरूपं येन सः ।

विजयार्धेऽत्र यत्किञ्चिदद्भुतं वस्तु जायते । तत्सर्वं राजराजस्य दमितारसंशयम् ॥ ८४ ॥
 उभे नाटककारिण्यौ प्रसिद्धे तव चेटिके । बर्बरी च किराती च प्रेष्यतां दमितारये ॥ ८५ ॥
 स्वाधीनं तस्य चेष्ट्यादि सर्वराज्यस्य यः पतिः । दीयमाने हि सद्ने किं नवल्यश्वकः पृथक् ॥ ८६ ॥
 जगादानंतवीर्योऽपि गह्व त्वं दूत संप्रति । श्रावोच्य किञ्चिदचिरात् प्रेषयिष्यामि चेटिके ॥ ८७ ॥
 इत्युक्तो विष्णुना दूतो मुदितोऽज्येय सत्वरम् । प्रयोजनं कृतप्रायं शशंस दमितारये ॥ ८८ ॥
 कुंभाविब ह्यत्रवह्नी गूढामर्षावितश्च तौ । मंत्रयामासतुरुन्नावपरोजितशार्ङ्गणौ ॥ ८९ ॥
 अस्मानाकाशयानेन विद्यासिद्धिबलेन च । एवमाज्ञापयति स नास्मत्तस्याधिकं परम् ॥ ९० ॥
 विद्याधरेण सुहृदा विद्या दत्ताः पुरा हि याः । सांप्रतं साधयावस्तास्ततः को नौ तपस्व्यसौ ॥ ९१ ॥
 इत्यर्चितयतां यावदुन्नौ तौ त्रातरौ रंहः । प्रहृष्टयाद्यास्तावदागुर्विद्याः संकेतिता इव ॥ ९२ ॥
 तन्मिचेजःसमोद्योता नानादंकारचूषिताः । विचित्रदिव्यवसना जजल्पुः प्राञ्जलीति ताः ॥ ९३ ॥
 ता एताः स्मो वयं विद्या याः सिसाधशिषू युवाम् । पूर्वजन्मनि सिद्धास्तदिदानीमप्युपस्थिताः ॥ ९४ ॥
 शुष्मपुषि संक्रांतिं मंत्रास्त्र इव देवताः । करिष्यामो महात्रागौ समादिशतमद्य नः ॥ ९५ ॥
 एवमस्त्विति तद्वाचा तदात्मत्वं तदंगयोः । विद्याः प्रपेदिरे पूर्वापराब्ध्योरिव निम्नगाः ॥ ९६ ॥
 निसर्गतोऽपि बद्धिनौ विद्यासिद्धया तथा पुनः । तावन्नूतामन्यधिकं सिंहौ संवर्भिताविब ॥ ९७ ॥
 पूजां तासां च विद्यानां गंधैर्माद्वैर्मनोरमैः । चक्रतुस्तौ न दंघंते पूज्यपूजां विवेकिनः ॥ ९८ ॥

१ रहसि । २ कृतसंकेता इव । ३ यथा मंत्रास्त्रे देवताः संक्रमण कुर्वति तथा ।

अत्रांतरे पुनर्दूतो निर्दिष्टो दमितारिणा । वेगाद्रुपेत्य सार्वेपं पर्यचाषिष्ठ ताविति ॥ एए ॥
 जो जो युवान्यां युवच्यां खड्गिन्यामिव संप्रति । अज्ञानत्वात्समारब्धः क्रोड्यं स्वामिनि विह्वः १००
 चेदिके प्रेषयिष्याव इत्युक्त्वा प्रेषिते न यत् । सुमूर्खं किं युवां मूर्खौ ज्ञातः सोऽमर्षणो न किम् ॥ १०१ ॥
 कृत्याद्यमिदं वां हि चेटीव्याजाद्रुपस्थितम् । समूढौ वामनुन्मूढ्य मन्थे न खलु यास्यति ॥ १०२ ॥
 मा युवां बहुदौ ज्ञतं दत्तमद्यैव चेदिके । ग्रहीष्यत्यन्यथा स्वामी ते च राज्यश्रियं च वाम् ॥ १०३ ॥
 गूढकोपः प्रँचविष्णुरपि विष्णुस्ततः सुधीः । स्मितज्योत्स्नास्तवकिताधारः साम्नेत्युवाच तम् ॥ १०४ ॥
 रक्षैर्महावैर्द्धविष्टैः प्रचुरैः कुंजरैर्द्वैद्यैः । प्राचृतीकृत्य संतोष्यो दमितारिचतुष्वरः ॥ १०५ ॥
 दमितारिः स चेदान्यां चेटीच्यामपि तुष्यति । ते गृहीत्वा तदद्यैव गह्व त्वमपरेऽहनि ॥ १०६ ॥
 इत्युक्तो विष्णुना दत्तावासे दूतो जगाम सः । मन्यमानो दूतकक्षां कृतकृत्यामिवात्मनः ॥ १०७ ॥
 गृहचारमिव स्तत्रेभ्वनोचारमिवोद्दंसु । आरोपयामासनुस्तौ राज्यचारं सुमंत्रिषु ॥ १०८ ॥
 कीदृक्षो दमितारिः स दृष्टव्य इति कौतुकात् । तौ विद्यया बर्बरिका किराल्यत्रवतां ततः ॥ १०९ ॥
 अद्यापराजितानंतवीर्याच्यां दमितारये । प्रहिते स्त इति गत्वा पुंश्वेद्यौ दूतमूचतुः ॥ ११० ॥
 चेदिकान्यां समं ताच्यां दूतः प्रमुदितो ययौ । लपेत्य वैताढ्यगिरीं दमितारिं व्यजिज्ञपत् ॥ १११ ॥
 असुराश्चमरस्येव शक्रस्येव दिवोकसः । पन्नगा धरणस्येव गरुडस्येव पक्षिणः ॥ ११२ ॥

१ सतिरस्कारं यथा तथा । २ अवगमानः । ३ कृत्या देवतानामसदेवताविशेषः राक्षसी । ४ लगर्थोऽपि । ५ सामवाक्येन ।
 ६ धनैः । ७ वृषेषु शकटभारमिव । ८ धरणेन्द्रस्य ।

रमणीयस्य विजयस्यार्धेऽत्र वसुधासुजः । न लंघयंति भ्रवतः शासनं दुष्टशासन ॥ ११३ ॥
 ॥ युग्मम् ॥
 विशेषतोऽपरोजितानंतवीर्यो नतौ त्वयि । सदा धत्तसवैवाज्ञां किरीटमिव मूर्धनि ॥ ११४ ॥
 इमे च ते बर्बरिका किराल्यौ नाम चेटिके । नटीरत्ने प्राचृते ते तान्यां सद्यो ममार्पिते ॥ ११५ ॥
 दमितारिश्च ते चेव्यावपश्यत् सौम्यया हशा । गुणः श्रुतो जनश्रुत्याप्यनुरागाय तद्विदाम् ॥ ११६ ॥
 दमितारिश्चादिदृश्याटकाच्चिनथाय ते । अपूर्वस्य दिदृक्षा हि कालक्षेपं क्षमेत न ॥ ११७ ॥
 ततश्च ते नटीपात्रे रंगे विविशतुः क्षणात् । प्रत्याहारादिकैरंगैः पूर्वरंगं च चक्रतुः ॥ ११८ ॥
 रंगाचार्यो रंगपूजां कुसुमाञ्जलिचिर्व्यधात् । यथादिशं न्यषीदच्च गायन्यादिपरिच्छदः ॥ ११९ ॥
 नान्दीपावं नटश्चक्रे नांदीवादनपूर्वकम् । प्रस्तावनामंगयुक्तां नांदंतेऽञ्जिनिनाय च ॥ १२० ॥
 विचित्रनेपथ्यधरो नेपथ्ये गायनीजनः । जगौ च जातिरागाद्यां पात्रप्रवेशिकां ध्रुवाम् ॥ १२१ ॥
 प्रकृत्यवस्थामंध्यंगसंधिसंबंधबन्धुरम् । प्रचक्रमेऽथाञ्जिनेतुं नाटकं रससागरम् ॥ १२२ ॥
 संप्रयोगैरथैकान्तमुखपीयूषसिन्धुभिः । विप्रयोगैरपि तत्तद्दुःखावस्थानिवन्धनैः ॥ १२३ ॥
 तत्तत्संघट्टनोपायैरपायपरिहारतः । क्वाथ्यञ्जूत् स्मरसाघ्राज्यसंधिविग्रहकल्पनम् ॥ १२४ ॥
 ॥ युग्मम् ॥

तुदित्वैर्दन्तुरैः खंजैः कुञ्जैश्चिपिटनासिकैः । विकीर्णकेशैः खंडवाटैः काण्णैर्व्यंगैरथापरैः ॥ १२५ ॥

१ गायकादिपरिच्छदः । २ गीतिम् । ३ ग्रहलक्ष्मिभिः । ४ अकेशमरतकैः ।

अपानघटैर्नस्मांगैः कक्षानासिकवादैकैः । कर्णचूनर्तकैरन्यजनत्राषानुवादकैः ॥ ११६ ॥

विद्रूपकविटप्रायैः सद्यः कपटमुग्धकैः । ग्रामीणवदहास्यंत हेकाः पौरा अपि क्वचित् ॥ ११७ ॥

॥ त्रिचित्रिविशेषकम् ॥

आकाशत्राषणैर्देवोपालंचैरश्रुमोक्षणैः । अस्थानयाचनैर्चूमिदुंतनै रोदनैरपि ॥ ११८ ॥

च्युत्पाततरुद्वंधजलवह्निप्रवेशनैः । विषादिचक्षुणैः शस्त्रघातैर्हताडनैरपि ॥ ११९ ॥

कश्चिप्रणाशोष्टवधादिजन्मत्रिरनेकशः । आर्जोकृता नृशंसा अप्यमुंचताश्रु कुत्रचित् ॥ १२० ॥

॥ त्रिचित्रिविशेषकम् ॥

दंतोष्ठपीडनैर्नैत्रागैर्चूकुटिबंधनैः । गंरुस्फुरणहस्ताग्रनिष्पैर्चूमिपाटनैः ॥ १२१ ॥

आयुधाकर्षणै र्क्तकर्षणैर्वेगधावनैः । संप्रहारैः प्रहारैश्च गात्रकंपाश्रुमोक्षणैः ॥ १२२ ॥

दारापहारचृत्याधिद्वेषप्रच्युतिजन्मत्रिः । कापि कंपमवाच्यंत नरा धीरतरा अपि ॥ १२३ ॥

॥ त्रिचित्रिविशेषकम् ॥

गांभीर्धैर्यशौडीर्धैवशाश्रुस्तथापरैः । अत्रदाततरैस्तैस्तैस्त्यागप्रच्युतित्रिगुणैः ॥ १२४ ॥

विद्वृत्तिविक्रमनयाध्यवसायादिजन्मत्रिः । निसर्गनीरवोऽप्यासत् सद्यः संजातपौरुषाः ॥ १२५ ॥

॥ युगम् ॥

१ चतुराः । २ भृगुपातः गिरिशिखरास्पतनं । ३ करतलपेषणैः । ४ शोणितकर्षणैः । ५ युद्धैः । ६ शौडीर्थे शौर्यम् । ७ शत्रव-

र्त्तिपराक्रमनयाध्यवसायादिजन्मभिः ।

ताडुकंगोष्ठशोषेण चदानेत्रनिरीक्षणैः । करकपैः स्वरजैर्देवैर्वर्णोष्मजलोक्षणैः ॥ १३६ ॥
प्रेतादिविकृतालोक्तत्स्वरश्रवणदिज्ञैः । अनीयत त्रासदशां ह्यणं कापि सत्राजनः ॥ १३७ ॥
॥ युगम् ॥

श्रंगसंकोवहृद्भासनासामुखविकूणनैः । निष्ठीवनैरोष्ठदलमोटनप्रयुखैरपि ॥ १३८ ॥
पूर्तिवातिवणकृमिप्रेक्षणश्रवणदिज्ञैः । नितांतमघृणीयंत ह्यणं सामाजिकाः क्वचित् ॥ १३९ ॥
॥ युगम् ॥

विस्तारौर्लोचनानां निनिंसेषनिरीक्षणैः । स्वदाश्रुपुलकोद्भेदैः साधुवादादिकैरपि ॥ १४० ॥
दिव्यालोकेप्सितप्राप्तीन्ज्जालप्रेक्षणादिज्ञैः । विस्माय्यंते स्म सहसा क्वचनापि सत्रासदः ॥ १४१ ॥
॥ युगम् ॥

मूलोत्तरगुणध्यानैरध्यात्मग्रंथंचिंतनैः । सद्गुरूपसनैर्देवपूजाद्यैरितैरपि ॥ १४२ ॥
वैराग्यसंसारत्रयतत्त्वज्ञानादिजन्मभिः । शममीशुः क्वचिदपि विषयास्वादगृहवः ॥ १४३ ॥ युगम् ॥
यथा यथान्यनीयंत रसाः सर्वे कुञ्जीर्दवैः । सामाजिकजनः सर्वस्तन्मयोऽञ्जुत्तथा तथा ॥ १४४ ॥
वाचिकाद्यैरत्रिनैर्यथावदुपपातितैः । अलहयंतात्रिनेतारोऽप्यत्रिनेया इवागताः ॥ १४५ ॥
ते नाटकविधिं प्रेक्ष्य नृपः प्रेक्षावदग्रणीः । संसारलञ्छतं तु चेटीह्यममन्यत ॥ १४६ ॥
अथ नाटकशिद्धान्तैर्मायाचेद्योस्तयोर्नृपः । पुत्रीं समर्पयामास नामतः कनकश्रियम् ॥ १४७ ॥

१ हृदयस्य खेदः । २ प्रतिदुर्गन्धिः । ३ विषयास्वादलोच्छ्वाः । ४ नटेः ।

राकाशांशकवदनां त्रैस्यदेणीविलोचनाम् । पक्वबिंबाधरां कंबुर्कवीं विसद्वताशुजाम् ॥ १४७ ॥
 स्वर्णकुंचोपमकुचां वज्रमध्यकृशोदरीम् । वापीगञ्जीरान्नीकां पुलिनाञ्जकटीतटाम् ॥ १४८ ॥
 करजोरुं मृगीजंघां पद्मोपमकरकमाम् । लावण्यजलमग्रांगीं मधुराद्यापशाद्विनीम् ॥ १५० ॥
 शिरीषसुकुमारांगीं कुमारीं प्राप्तयौवनाम् । दृष्ट्वा कपटचेष्ट्यौ ते मधुरालापपूर्वकम् ॥ १५१ ॥
 चूयो चूयो दर्शयित्वा शिद्वयामासतुर्चशम् । तन्नाटकं साञ्जिनयं सर्वं निर्वेदेषणावधि ॥ १५२ ॥
 ॥ पञ्चभिः कुलकम् ॥

मध्ये मध्ये नाटकस्यान्तवीथीं महाशुजम् । ते चेष्ट्यौ जगतुः कामं रूपशौर्यौदिनिर्गुणैः ॥ १५३ ॥
 कनकश्रीरथापृष्ठत् क एष पुरुषोत्तमः । हे युवत्यौ युवाञ्चयां यो गीयतेऽत्र ह्ये ह्ये ॥ १५४ ॥
 अथापराजितो मायाचेटी स्मितेदमब्रवीत् । शुभ्रानने शुभ्रेत्यस्ति विजयेऽस्मिन् महापुरी ॥ १५५ ॥
 तस्यां च नाम्ना स्तिमितसागरो गुणसागरः । दिवाकरः प्रतापेन बभूव वसुधाधवः ॥ १५६ ॥
 जङ्गे महात्मनस्तस्य तनयो विनयैकचूः । ज्येष्ठोऽपराजितो नाम विपद्भैरपराजितः ॥ १५७ ॥
 कनिष्ठोऽन्तवीथीऽचूदकनिष्ठोऽमलैर्गुणैः । रूपेण जितकंदर्पो विद्भुदर्वभ्रंघिदारणः ॥ १५८ ॥
 स वदान्यः सैत्यसंधः शरणागतवत्सलः । नागराजायतशुजः शिलापशुशुजांतरः ॥ १५९ ॥
 वासागारं श्रिय इव शुवोऽव्याधारभूशिव । आश्रितांजोजमार्तमो दाक्षिण्यक्षीरसागरः ॥ १६० ॥

१ त्रस्यंती या मृगी तत्सदृशे लोचने यस्याः । २ निर्वहणः नाटकस्य पंचमः संधिः । ३ शत्रुभिः । ४ सत्या संधा प्रतिभा यस्य संः ।

कियद्वा वर्थ्यतेऽस्मात्त्रिः स महात्माष्टपञ्चिः । तत्तुद्यो नापरः कोऽपि सुरासुरनरेष्वपि ॥ १६१ ॥
॥ त्रिचिर्विशेषकम् ॥

कनकश्रीस्तमाकर्ष्य हृद्भेव पुरतः स्थितम् । याताहतेव सरसी बभ्रूलोक्तलिकावती ॥ १६२ ॥
रोमांचव्याजतो चिन्ना साक्षात् स्मरशरैरिव । पांचालिकेव निःस्पंदा सा दध्याविति चेतसि ॥ १६३ ॥
धन्यः स विषयो धन्या सा पूर्धन्या च सा प्रजा । धन्यः स स्त्रीजनोऽनंतवीर्यो येषां स नायकः ॥ १६४ ॥
कुमुदतीं मोदयते दूरस्थोऽपि करैः शशी । शिखंडिनीस्तांभवयत्यंबरस्थोऽपि वारिदः ॥ १६५ ॥
उपपन्नमिदं तेषां हंत दैवानुकुड्यतः । अनंतवीर्ये मयि च कीदृग्दैवं जविव्यति ॥ १६६ ॥
दूरे तस्य पतिजावो हृष्टव्योऽपि कथं नु सः । सिद्धौ मनोरथस्यास्य सखापि खलु दुर्लभजः ॥ १६७ ॥
चिंतां प्रपन्नां तामेवं विलोक्य कनकश्रियम् । इंगिताकारविडुर एवमूचेऽपराजितः ॥ १६८ ॥
श्रुत्वापराजितस्यानुजन्मानं मन्मुखादपि । किं ताम्यसि सशड्येव मुग्धे किं त्वं दिदृक्षसे ॥ १६९ ॥
कनकश्रीरश्रुमुखी पद्मिनीव तुपारिणी । दीनदीनैवमवदत् स्वरेजेदक्षताक्षरम् ॥ १७० ॥
आदिसेयं करेणैन्दौ पद्भ्यां जिगमिषा दिवि । दोर्न्यीं तित्तीर्षा जलधौ दिदृक्षा तत्र मे खलु ॥ १७१ ॥
शुचाधिनाथः सुजगः स मया मंदच्चाग्यया । कथं हृगोचरीकार्यः कष्टं को मे मनोरथः ॥ १७२ ॥
ज्येष्ठा पुंनष्टुत्राचैवं जड्रे तं चेद्दिदृक्षसे । तन्मुग्धेऽहं विपादेन दर्शयाम्यद्य तं तव ॥ १७३ ॥
विद्याशक्त्यानंतवीर्यं तं च तं चापराजितम् । अत्रानये वन इव वसंतमलयानिलौ ॥ १७४ ॥

१ उत्कंठिता । २ पुरी । ३ गयूरीः । ४ आदातुमिच्छा ।

कनकश्रीर्विजापेऽथ सर्वं संजगति त्वयि । पारिपाश्विक्यसि यतस्तथोर्गुणसमुद्भयोः ॥ १७५ ॥
 मन्येऽनुकूलं मे दैवमेवं यदञ्जिजापसे । त्वन्मुखेऽवातरन्नूनं कापि मे कुलेदेवता ॥ १७६ ॥
 अत्रुतिष्ठात्मनो वाचमधुनैव कलावति । तादृशां परिवारोऽपि मिथ्या न खलु जापते ॥ १७७ ॥
 अथाविश्वक्रतुः स्वं स्वं रूपं रूपमनोजवौ । सद्योऽपराजितान्तवीर्यौ दुष्टाविवामरौ ॥ १७८ ॥
 ऊचेऽपराजितो नरे क्रीर्तितो यो मयाद्य सः । मञ्जानान्तवीर्योऽयं संवदत्येव वा न हि ॥ १७९ ॥
 स्लोकमेव मयाख्यातमस्य रूपादिवैजवम् । वाचामगोचरस्तनु गोचरीकुरु चक्षुषोः ॥ १८० ॥
 आधेगविसयत्रीमाप्रमोदमदचापदैः । तद्दर्शनाद्दमितारिक्न्या युगपदानशौ ॥ १८१ ॥
 अपराजितपादानां सद्यः श्वशुरस्मानिनी । उत्तरीयेण नीरंगीं तन्वंगी विदधेऽथ सा ॥ १८२ ॥
 आसीदन्तवीर्योऽपि स्मरमेघमहोदयात् । रोमाद्यदंतुरवपुः कदंब इव पुष्पितः ॥ १८३ ॥
 उत्सृज्य सहजं मानं मंदारं च भृगेक्षणा । स्वयं द्रुतित्वमादंब्यान्तवीर्यमदोऽवदत् ॥ १८४ ॥
 चैताह्यपर्वतः कार्यं शुचाख्या सा पुरी क्व च । नारदाच्च क्व तातस्य तच्चेटीनाटकश्रुतिः ॥ १८५ ॥
 शुभ्रत्पार्श्वे च तातेन तच्चेटीयाचनं क्व च । वेदिकारूपधरयोर्युवयोः केह चार्गतिः ॥ १८६ ॥
 क्व वा नाटकशिदाथै युवयोरपितास्म्यहम् । आर्यपुत्र तवोर्येण क्व वा त्वद्गुणवर्णनम् ॥ १८७ ॥
 क्व वा युवान्यां सद्योऽपि साक्षात्करणमात्मनः । एतत्सर्वमसंभाव्यं मद्भाग्योर्पंचयादच्छूत् ॥ १८८ ॥
 नाख्याचार्यो यथा त्वं मे त्वमेव हि पतितस्तथा । अतः परं ते मद्भृत्या न चेत्पासि मनोजवात् ॥ १८९ ॥

१ लज्जाम् । २ आगमनम् । ३ उपचयवृद्धिः । ४ गद्घातः ।

गृहीतं श्रुतमात्रेण त्वया मे हृदयं पुरा । गृहाण पाणिमधुना प्रसीदानुगृहाण माम् ॥ १ए० ॥
 वैताल्ल्यपर्वतेऽमुष्मिन् दक्षिणोत्तरयोरपि । श्रेण्योर्विद्याधरेन्द्राणां कुमारेषु युवस्वपि ॥ १ए१ ॥
 ऋवाहशवरात्रावाद्भ्राधो मे ऋवे ध्रुवम् । दिष्टया प्राप्तोऽसि जीवातुर्जीवलोकैकचञ्चमाः ॥ १ए२ ॥
 अनंतवीर्यो व्याहार्पित् सुश्रु यद्येवमिच्छसि । उत्तिष्ठ तर्हि गच्छामः सुन्नगे नगरीं शुभाम् ॥ १ए३ ॥
 कनकश्रीरप्यवोचत्त्वं प्राणानामपीशिषे । मम किं तु पिता दुष्टो विद्यासामर्थ्यदुर्मदः ॥ १ए४ ॥
 करिष्यति महानर्थमनर्थनिलयो ह्ययम् । एकाकिनौ ऋवन्तौ तु निरस्त्रौ बलिनावपि ॥ १ए५ ॥ युग्मम् ॥
 स्मित्वोचेऽनन्तवीर्योऽपि मा ऋषीरंघ्रि कातरे । कतरस्ते पिता सर्वोऽसि सर्वाभ्यर्थसंगरे ॥ १ए६ ॥
 अन्यो वा पृष्टतः कोऽपि युयुत्सुर्यः समेष्यति । तं मृत्युं प्रापयिष्यामः प्रिये निःशंकमेहि तत् ॥ १ए७ ॥
 इत्युक्तानंतवीर्येण निजदोर्वीर्यशालिना । प्रतस्थे कनकश्रीः श्रीरिव साहात् स्वयंवरा ॥ १ए८ ॥
 अनन्तवीर्योऽप्युद्ब्राहुः प्रासाद इव सध्वजः । इत्युचेऽत्युच्चकैर्मघघोगञ्जीरया गिरा ॥ १ए९ ॥
 चो जोः सर्वे पुराध्यक्षाः सेनाधिपतयश्च जोः । जो मंत्रिणः कुमारा चो जोः सामन्तऋटाश्च जोः ॥ २०० ॥
 अपरेऽपि दमितारेर्ये केचित् पद्मपातिनः । ते सर्वेऽवैहितीऋय शृण्वन्तु वचनं मम ॥ २०१ ॥
 असावनन्तवीर्योऽहमपराजितराजितः । दमितारेऽह्निहतरं स्ववेश्मनि नयाम्यमूम् ॥ २०२ ॥
 अपवादो न दातव्यो नीता चौरिकैयेत्यहो । नोपेक्ष्वं निरीक्ष्वं स्वशक्तिं शस्त्रधारिणः ॥ २०३ ॥
 एवमुद्धोषणां कृत्वा सप्रियः सापराजितः । वैक्रियेण विमानेनानन्तवीर्यश्चचाल खे ॥ २०४ ॥

१ अयीति कोमलमंत्रणे । २ अपराजितदुष्टे ३ । सावधानीभूय । ४ चौर्येण ।

ततश्चानन्तवीर्योऽपि स्वैर्यमेरुसर्पणः । ससर्ज विद्यया सद्यस्तच्चमूर्ध्विगुणां चमूम् ॥ ११ए ॥
 प्रावर्त्तत तथा योजुं दमितारेस्ततो ऋटाः । असृक्पंकार्द्रवपुपः सघातव इवाद्भयः ॥ ११० ॥
 मम प्रेयानयं ज्यूयात् कबंधो यस्य तांडवी । कुन्तप्रोतः सरति यस्तस्मै पत्येऽहमुत्सुका ॥ १११ ॥
 योऽयं वर्णयति प्रंतं स कदा रंस्यते मया । मुखे विशंतं यः कुन्तं दंतैर्धत्ते पतिः स मे ॥ ११२ ॥
 य एष करिणः कुञ्जमारोहति स मे धवः । जग्नास्त्रो यः शिरस्केन योज्जा तस्यास्मि किंकरी ॥ ११३ ॥
 लत्खातदंतितंदेतेन यः शस्त्री सोऽस्तु मे प्रियः । इत्यंबरे सुरस्त्रीणामनुरागोक्तयोऽचवन् ॥ ११४ ॥

॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥

दमितारेरपि सैन्या विद्याशक्त्यापि दुर्मदाः । न मनागप्यञ्जयंत समरे ऋद्रदन्तिवत् ॥ ११५ ॥
 पांचजन्यं ततो जन्यनाटकौञ्जिनये नटः । वादयामास नादेन रोदःकुब्जिं चरिं हरिः ॥ ११६ ॥
 तेन विण्णोर्जगज्जिण्णोः शंखनादेन मूर्च्छिताः । फेनायमाना न्यपतन् सापस्मारा इव विषः ॥ ११७ ॥
 ततश्च रथमारुह्य दमितारिनृपः स्वयम् । युयुधेऽनंतवीर्येण शस्त्रैः रस्त्रैश्च दैवतैः ॥ ११८ ॥
 शार्ङ्गिणं दुर्जयं ज्ञात्वा जनकः कनकश्रियः । सस्मार चक्रं विधुरे प्रियमित्रमिवोद्गुस्म ॥ ११९ ॥
 दमितारेः करे तच्च ज्वालाशतसमाकुलम् । समापपात सजसादैर्वा नल इवाण्वे ॥ १२० ॥
 दमितारिरथावादीदरे तिष्ठन् मरिष्यसि । अद्यापि गह्व मत्पुत्रीं मुक्त्वा मुक्तोऽसि दुर्मते ॥ १२१ ॥
 अन्नन्तवीर्योऽपीत्यूचे त्वच्चक्रं त्वदसूनपि । त्वत्कन्यकामिवादाय ब्रजिष्याम्यन्यथा न तु ॥ १२२ ॥

१ नृत्यवान् । २ जन्यं शुद्धं तदेव नाटकं तस्याभिनये ।

एवमुक्तो दमितारिर्ज्वलन् ज्वलनबंधुषा । प्रमयित्वा मुचच्चक्रमपराजितबंधवे ॥ २३३ ॥
 चक्रनुंबाग्रघातेन न्यपतन्मूर्धितो हरिः । प्राक् सुप्त इव चोत्तश्चावपराजितवीजितः ॥ २३४ ॥
 तदेव चक्रं पार्श्वस्थमाददे शार्ङ्गपाणिना । शतारमपि तत्पाणौ सहस्रारमञ्च तत् ॥ २३५ ॥
 सोऽर्धचक्रधरः स्मित्वेत्यूचे प्रत्यर्धचक्रिणम् । कनकश्रीपितेति त्वं मुक्तोऽस्यद्यापि गह्व ज्ञोः ॥ २३६ ॥
 अब्रह्ममितारिस्तं मदस्त्रेण किमरुयसि । उत्तमर्धधनेनेवाधमर्णो धनवानरे ॥ २३७ ॥
 चक्रं तन्मुञ्च मुञ्चेदं मुञ्च चाद्यापि पौरुषम् । अनंतवीर्यं मदीर्यं वार्यौ वा लोष्टतां ब्रज ॥ २३८ ॥
 इत्युक्तोऽनन्तवीर्यस्तच्चक्रं कुञ्जान्तैकोपमः । मुमोच दमितारेश्च चकर्त्तंबुजवह्निरः ॥ २३९ ॥
 उपर्यनन्तवीर्यस्य तदीर्यमुदिताः सुराः । पंचवर्णानि कुसुमान्यवर्षन्निति चोचिरे ॥ २४० ॥
 ज्ञो ज्ञो विद्याधरनृपाः सर्वे श्रुण्वन्तु तत्पराः । विष्णुरेपोऽनन्तवीर्यो बल्लोऽयमपराजितः ॥ २४१ ॥
 एतत्पादानुपाध्वं तन्निवर्तध्वं रणाजिरात् । यस्योदयः स वन्द्यो हि यथा हीन्दुर्यथा रविः ॥ २४२ ॥
 ततो विद्याधरेन्द्रास्ते सर्वे नमित्तमौलयः । बल्लदेववासुदेवौ शरण्यं शरणं ययुः ॥ २४३ ॥
 सह विद्याधरेन्द्रैस्तैः साग्रजः सप्रियो हरिः । प्रचचाल विमानस्थः शुक्रां वरपुरीं प्रति ॥ २४४ ॥
 गह्वरुपकनैकगिर्यूचे विद्याधरैर्हरिः । आशातनां मा स्म कार्षीः श्रीमतामर्हतामिह ॥ २४५ ॥
 संत्यत्र कनकगिरौ जिनचैत्यान्यनेकशः । यथावत्तानि वंदित्वा बंधपादा ब्रजंस्वितः ॥ २४६ ॥
 विमानादवतीर्याथ शार्ङ्गचूत् सपरिह्वदः । दृशां जनितशैत्यानि तानि चैत्यान्यबंधत ॥ २४७ ॥

१ अधिवत् । २ क्रद्धयमोपमः । ३ चिच्छेद । ४ सेवध्वम् । ५ मेरुसमीपम् ।

कौतुकानं गिरं पश्यन् सोऽपश्यदथ चैकतः । वर्षोपवासप्रतिमास्थितं कीर्तिधरं मुनिम् ॥ २४७ ॥
 कर्मणां घातिनां घातात्तद्वोत्पन्नकेवलम् । देवारब्धमहिमानं तं दृष्ट्वा मुमुदे हरिः ॥ २४८ ॥
 त्रिंशत्प्रदक्षिणीकृत्य वंदित्वाग्रे निपद्य च । शुश्राव देशनां तस्मात् प्रांजलिः सपरिहृदः ॥ २४९ ॥
 देशान्ते कनकश्रीर्नित्वा प्रह्व तं मुनिम् । कुतः पितृवधो बंधुविरहश्च ममेदृशः ॥ २५० ॥
 आख्यन्मुनिरिति द्वीपे धातकीखंडनामनि । अस्ति प्राग्भरते शंखपुरासो महर्द्धिकः ॥ २५१ ॥
 श्रीदत्ता नाम तत्रासीन्नारी दारिद्र्यपीडिता । परैकैःकर्मकराणाञ्जीविकाभृतजीविता ॥ २५२ ॥
 कंडनं पेषणं वारिवहनं गृहमार्जनम् । गृहलेपनमित्यादि सकलं दिवसं व्यधात् ॥ २५३ ॥
 लंघिते सकलेऽप्यह्नि समपद्यत जोजनम् । आलोकनमिवोद्वृक्यास्तस्या ही मंदन्नाग्यता ॥ २५४ ॥
 अपरेद्युर्भ्रमंती सा सादयामास पर्वतम् । सुपर्वपर्वतमिव श्रिया श्रीपर्वतान्निधम् ॥ २५५ ॥
 तथामलशिलासीनं गुप्तित्रयपवित्रितम् । दुःसहैरपराचृतं चतैरिव परीपहैः ॥ २५६ ॥
 अखंरुपंचसमितिं मितैरतरतपःश्रियम् । निःसंगं निर्ममं शान्तं संमकाञ्चनलोष्टुकम् ॥ २५७ ॥
 शुक्लध्याने वर्तमानं शैलशृंगमिव स्थिरम् । नामतः सत्ययशसं सेद्वांचक्रे महामुनिम् ॥ २५८ ॥

॥ त्रिचित्रविशेषकम् ॥

कल्पद्रुममिवाप्रेक्ष्य सा प्रीता प्राणनाम तम् । धर्मलाजं ददौ तस्यै सोऽपि श्रेयोऽङ्गुदोहदम् ॥ २६० ॥

१ परगृहस्य कर्मकरणेन या आजीविका तथा धृतं जीवितं यथा सा । २ खंडनम् । ३ देवपर्वतं मेरुमिति यावत् । ४ अमिता
 तपःश्रीर्यस्य तम् । ५ समौ कांचनलोष्टुकौ यस्य तम् । ६ श्रेय एव वृक्षस्तस्य दोहदम् ।

पूर्वजन्मन्यहं धर्मं न ह्यकार्षं मनागपि ॥ १६१ ॥
 श्रद्धात्प्राप्त्यर्थं चैतवमीदृगैस्थ्यानुमानतः । पूर्वजन्मन्यहं धर्मं न ह्यकार्षं मनागपि ॥ १६१ ॥
 श्रीदत्तात्रेयस्य धर्मदत्ताया मम त्वद्धर्मलाजगीः । मेघवृष्टिरिव ग्रीष्मतप्तायाः सानुमद्भुवः ॥ १६२ ॥
 नित्यं दुष्कर्मदग्धाया मम त्वद्धर्मलाजगीः । मेघवृष्टिरिव ग्रीष्मतप्तायाः सानुमद्भुवः ॥ १६२ ॥
 यद्यप्यस्मिन्नयोग्याहं मंदजाग्या तथापि हि । अमोघं ते वच इति श्रेयसे किंचिदादिश ॥ १६३ ॥
 यथा नवांतरे ऋयो नेदृशी स्यां तथा कुरु । त्वाद्दृशे त्रातरि त्रातः किं किं न स्यान्मनीषितम् ॥ १६४ ॥
 यथा नवांतरे ऋयो नेदृशी स्यां तथा कुरु । त्वाद्दृशे त्रातरि त्रातः किं किं न स्यान्मनीषितम् ॥ १६४ ॥
 यथा नवांतरे ऋयो नेदृशी स्यां तथा कुरु । त्वाद्दृशे त्रातरि त्रातः किं किं न स्यान्मनीषितम् ॥ १६५ ॥
 यथा नवांतरे ऋयो नेदृशी स्यां तथा कुरु । त्वाद्दृशे त्रातरि त्रातः किं किं न स्यान्मनीषितम् ॥ १६६ ॥
 इत्याकर्ण्य वचस्तस्या योग्यतां च विचार्य सः । धर्मचक्रवालं नाम तपोऽनुष्ठानुमादिशत् ॥ १६७ ॥
 हे त्रिरात्रे चतुर्थानि सप्तत्रिंशदिह त्वया । विधातव्यानि गुर्वहं दाराधननिवीनरा ॥ १६८ ॥
 प्रज्ञावात्तपसोऽसुष्य न हि ऋयो न विष्यति । अपत्यमिव वायस्यास्तवेदृहं धान्तरम् ॥ १६९ ॥
 तदाहृत्य वचो वाचंयमाग्र्यं तं प्राणस्य च । सा जगाम निजं ग्रामं तपस्तच्चोपचक्रमे ॥ १७० ॥
 तत्प्रज्ञावात् पारणिके स्वप्नेऽप्यप्राप्तपूर्वकम् । सा प्राप ज्ञोजनं स्वाड सुदशानाटकामुखम् ॥ १७१ ॥
 ततः प्रच्युति सा कर्मवेतनं चाढ्यवेरमसु । द्विगुणं त्रिगुणं चाप वस्त्राणि प्रवराणि च ॥ १७२ ॥
 एवं सकिंचना किंचिच्छ्रीदत्ता समजायत । पूजां देवगुरूणां च यथाशक्ति ततोऽकृत ॥ १७३ ॥
 तत्सन्नोऽपरेद्युश्च जीर्णो वातादिताम्रितः । कुड्यैकदेशो न्यपतक्षेत्रे स्वर्णोदिकं च सा ॥ १७४ ॥
 तपःसमाप्तौ च तयोद्यापनं विदधे महत् । चैत्यपूजासाधुसाध्वीप्रतिलाजादिपूर्वकम् ॥ १७५ ॥
 तपोऽन्तपारणदिने यावद्दिग्बीक्षणं व्यधात् । मासद्वयपणकं तावत् सुव्रतार्थं ददर्श सा ॥ १७६ ॥
 धन्यमन्या ततः सा च प्रासुकान्नादिना स्वयम् । तं प्रत्यलाचयन्नत्वा धर्मं पप्रह्य चार्हतम् ॥ १७७ ॥

१ पर्वतसुवः । २ हे रक्षक । ३ इच्छितम् । ४ मुनिश्रेष्ठ । ५ सुदशा शोभनावस्थैव नाटकं तस्य प्रस्तावनाम् । ६ सधना ।

मुनिरप्यब्रवीदेवमेष कष्टयो न नः शुभ्रे । यद्भिद्यार्थं गतैः क्वापि क्रियते धर्मदेशना ॥ १७६ ॥
 यदि ते धर्मशुश्रूषा तद्वसतौ गतस्य मे । आगच्छेः समये चद्रे जडिपत्वेति जगाम सः ॥ १७७ ॥
 कृत्वा च पारणं तस्य स्वाध्यायं कुर्वतो मुनेः । वंदनार्थं पौरलोकः श्रीदत्ता च समाययौ ॥ १७८ ॥
 वंदित्वा च यथास्थानमुपविष्टेषु तेषु सः । एवं प्रसन्नया वाचा विदधे धर्मदेशनाम् ॥ १७९ ॥
 संसारे चतुरशीतियोनिवक्त्रामटन् जवान् । दैवादाप्नोति मानुष्यमंधः स्थानमिवेप्सितम् ॥ १८० ॥
 तत्रापि सर्वधर्मेषु ज्योतिष्केष्विव चंद्रमाः । प्रधानः खलु सर्वज्ञोपज्ञधर्मः सुदुर्लभः ॥ १८१ ॥
 तस्मात्तत्रैव कर्तव्यो यलः सम्यक्त्वपूर्वकम् । संसारी येन संसारवार्धं तरति वीलयया ॥ १८२ ॥
 श्रीदत्तापि नमस्कृत्य पुरः सुव्रतपादयोः । सर्वज्ञोक्तं प्रत्यपादि धर्मं सम्यक्त्वपूर्वकम् ॥ १८३ ॥
 वंदित्वा सुव्रतमुनिं पौरलोकोऽखिलोऽपि सः । श्रीदत्ता च प्रमुदिता ययौ निजनिकेतनम् ॥ १८४ ॥
 कियंतमपि कालं सा तं धर्मं प्रत्यपालयत् । तस्याः कर्मपरीणामाक्किष्टपः स्वमनस्यभूत् ॥ १८५ ॥
 यदिदं जिनधर्मस्य परमं कीर्त्यते फलम् । तर्किं चविच्यति न वा ममेति न हि वेद्म्यहम् ॥ १८६ ॥
 तादृगरूपदेशेऽपि विचिकित्सां यदीहशीम् । श्रीदत्ताकष्टपयत्तदा दुर्वारा जवितव्यता ॥ १८७ ॥
 अन्यदा सत्यशशं वंदितुं प्रस्थितांबरे । सा विद्याधरयुगलं विमानस्थितमैक्षत ॥ १८८ ॥
 तद्रूपमोहिता सा तु समेत्य निजवेशमनि । विचिकित्सामनालोच्यप्रतिक्रम्य व्यपद्यत ॥ १८९ ॥
 इतश्च जंबूद्वीपेऽस्मिन् प्राग्विदेहस्य मंडने । विजये रमणीयेऽस्ति वैताड्यो नाम पर्वतः ॥ १९० ॥

तत्रास्ति नगरं शक्रनगर्यां इव सोदरम् । शिवानां मंदिरीचूतं नामतः शिवमंदिरम् ॥ १९१ ॥
 तत्र चासीन्महर्षीनां विद्याधरमहीचुजाम् । पूज्यांघ्रिः कनकपूज्य इति नाम्ना महीपतिः ॥ १९२ ॥
 वायुवेगाच्चिधानायां तस्या पत्न्यामसावहम् । अचूवं तनयः कीर्तिधर इत्यग्निधानतः ॥ १९३ ॥
 अचूदनिद्ववेगति पत्नी मेऽन्तःपुराग्रणीः । तथैकदा सुप्तया तु त्रिस्वमी ददृशे निशि ॥ १९४ ॥
 कैलासधवलो हस्ती गर्जन् मेघ इवोच्छराद् । निधिक्षुंभोपमः कुंजः स्वप्नास्तेऽमी त्रयः क्रमात् ॥ १९५ ॥
 तत्कालोत्फुल्लवदना पद्मिनीव निशालये । महादेवी महास्त्रभानाख्याति स्म ममाग्रतः ॥ १९६ ॥
 त्रिखंडविजयस्वामी चक्रवर्त्यैर्ध्रुवैश्चक्रवः । ज्ञावी जगत्यास्तनय इति चाख्यातवानहम् ॥ १९७ ॥
 काले च सुषुप्ते सूनुं सा देवी देवसंनिभम् । सर्वलक्षणसंपूर्णं रत्नमाकरञ्चुरिव ॥ १९८ ॥
 गर्भस्थेऽस्मिन् विशेषेण दमिता विद्विषो मया । तेन तस्य दमितारिरित्यग्निख्यामहं व्यधाम् ॥ १९९ ॥
 क्रमेण ववृधे सोऽथ जग्राह च कदाः क्रमात् । क्रमेण च प्रत्यपादि यौवनं रूपपावनम् ॥ २०० ॥
 अन्यदान्यत्र विजये विजयी विहरन् विभुः । महात्मा समवासाधिह्वान्तिः शान्तिकरो जिनः ॥ २०१ ॥
 तं वंदित्वा निपणोहमश्रौषं धर्मदेशनाम् । सद्यो विरक्तो राज्ये च दमितारिं न्यवीविशम् ॥ २०२ ॥
 श्रीशांतिपादमूले च प्रात्राजिपमहं ततः । ग्रहणासेवनारूपे शिष्टे चाग्राह्यिपं तदा ॥ २०३ ॥
 अकार्षं वार्षिकीमत्र पर्वते प्रतिमामहम् । घातिकर्महृयादस्मि चाद्यैवोत्पन्नकेवलः ॥ २०४ ॥
 उत्पन्नचक्रो विजितत्रिखंडविजयः स च । दमितारिरिञ्चूजजा प्रतिविष्णुर्महावलः ॥ २०५ ॥

प्रियायां मदिरानाग्न्यां दमितारेर्महीश्रुजः । श्रीदत्ताजीव एव त्वं कनकश्रीसुताश्रवः ॥ ३०६ ॥
 विचिकित्सासनालोच्याप्रतिक्रम्य च यन्मृता । तदोपाद्भुविरह ईदृक् पितृवधश्च ते ॥ ३०७ ॥
 कदं कः खलु धर्मस्य स्तोकोऽथत्यंतदुःखदः । विपमदृपमपि र्भातं प्राणनाशाय जायते ॥ ३०८ ॥
 ईदृग्भूयो न तत्कार्यमीदृग्भूयो यथा ज्ञेवत् । किं तु सम्यक्त्वमादेयं पंचदोषीविवर्जितम् ॥ ३०९ ॥
 कनकश्रीस्ततः सद्यो वैराग्यावेगधारिणी । इत्थं विज्ञपयामास चक्रलांगलधारिणी ॥ ३१० ॥
 दुष्कृतेनादृपकेनापि यद्येवं दुःखमाप्यते । तददं कामभोगैर्मै दुष्कृतोत्पत्तिखानिभिः ॥ ३११ ॥
 स्तोकेनापि हि रंभ्रेण यथा मज्जति नैर्जले । दुष्कर्मणादृपकेनापि तथा दुःखेषु ही जनः ॥ ३१२ ॥
 तदा दारिद्र्यञ्चीतायाः कुर्वत्यास्तादृशं तपः । विचिकित्सा कुतोऽप्यासीदहो मे मन्दजागयता ॥ ३१३ ॥
 संप्रत्यैश्वर्यमत्ताया मम भोगैर्जुपः खलु । कियती विचिकित्सैका यत्स्युर्दोषान्तरास्यपि ॥ ३१४ ॥
 तत्रसद्यानुमन्येथां प्रव्रज्याग्रहणाय माम् । ईदृक्खलपरादस्माद्भीतास्मि ज्वराहृसात् ॥ ३१५ ॥
 विस्मयस्मेरनयनौ ततस्तावित्यवोचताम् । जवत्विदमविभ्रं ते गुरुपादप्रसादतः ॥ ३१६ ॥
 किं त्विदानीं शुभ्रां यामो नगरीं धीर्गरीयसि । यथा तत्र महद्भर्या ते कुर्मो निष्कमणोस्सवम् ॥ ३१७ ॥
 स्वयंप्रज्जिनेन्द्रांते गृह्णीयास्तत्र चानघे । संसारवारितरणे तैरकांडोपमं व्रतम् ॥ ३१८ ॥
 तथेति प्रतिपेदानां तामादायाथ ज्ञकितः । तं च नत्वा महर्षिं तौ जग्मतुर्नगरीं शुभ्राम् ॥ ३१९ ॥
 तत्रादौ प्रेषितैर्वारै रणाय दमितारिणा । अन्नन्तसेनं पुत्रं तौ युध्यमानमपश्यताम् ॥ ३२० ॥

१ भक्षितम् । २ भोगान् सेवमानायाः । ३ संबोधनमेतत् । ४ नौसदृशम् ।

अन्नन्तवीर्यपुत्रं तैः क्रीनं श्वन्निरिवावृत्तम् । निरीक्ष्य त्रमयन् सीरं सीरी कोपादधावत ॥ ३२१ ॥
 दमितारिभ्रटास्तेऽपि बलवातासहिष्णवः । तूळपुञ्जा इव ययुः कांदिशीका दिशो दिशम् ॥ ३२२ ॥
 प्राविशत् सपरीवारः स्वपुरीं तां जनार्दनः । शुभ्रेऽहन्यर्धचक्रित्वेऽभ्यषिच्यत नरेश्वरैः ॥ ३२३ ॥
 इमां धरित्रीं विहरन् स्वामी तत्रापरे दिने । उपेत्य समवासापौत् स्वयंप्रचजिनेश्वरः ॥ ३२४ ॥
 श्रीस्वयंप्रचनाश्रयागत्या दिष्ट्याद्य वर्धसे । इत्यूचिरेऽन्तवीर्यं ततश्च धारपालकाः ॥ ३२५ ॥
 सार्धषादश रूप्यस्य कोटीस्तेभ्यः प्रदाय सः । साग्रजः सकनकश्रीः स्वामिनं वंदितुं ययौ ॥ ३२६ ॥
 स्वयंप्रन्नोऽपि प्रगवान् अब्यानुग्रहकाम्यया । सर्वत्राषाडुगामिन्या विदधे देशनां गिरा ॥ ३२७ ॥
 कनकश्रीर्जगादैवं वेदमन्यापृष्ठ्य शार्ङ्गिणम् । आगमिष्यामि दीक्षार्थं कृपां कुरु जगज्जुरो ॥ ३२८ ॥
 न प्रसादो विधातव्य इति तीर्थकृतोदिते । कनकश्रीर्हरिः सीरी जग्मुर्निजनिकेतनम् ॥ ३२९ ॥
 सानुज्ञाप्य हरिं तेनै कृतनिष्क्रमणोत्सवा । ऋध्या महत्या तत्रैत्य प्रात्राजीदन्तिके प्रन्नोः ॥ ३३० ॥
 तप एकावालं मुकावालं च कनकात्रलिम् । प्रङ्गं च सर्वतो भ्रम्रमित्याद्याचरति स्म सा ॥ ३३१ ॥
 भ्रुकृद्धानान्निर्दग्धघातिकर्मैधसोऽन्यदा । भ्रग्दानं केवलज्ञानं तस्याः समुदपद्यत ॥ ३३२ ॥
 प्रवोपग्राहिकर्माणि ह्यपयित्वा क्रमेण च । कनकश्रीराससाद पदं तदपुनर्भवम् ॥ ३३३ ॥
 शुब्जानौ विविधान् भोगान् शार्ङ्गसीरधरावपि । गमयामासतुः कालं सुखमग्नौ सुराविव ॥ ३३४ ॥
 आसीच्च बलदेवस्य दयिता विरताह्वया । तस्याः कुक्षौ समुत्पेदे सुमतिर्नाम कन्यका ॥ ३३५ ॥

आसीच्च बलदेवस्य दयिता विरताह्वया । तस्याः कुक्षौ समुत्पेदे सुमतिर्नाम कन्यका ॥ ३३५ ॥

बाह्यतोऽपि हि सर्वज्ञोपज्ञधर्मानुसारिणी । जीवाजीवादितत्त्वज्ञा तपोऽनुष्ठानशास्त्रिणी ॥ ३३६ ॥
 अखंडषादशविधश्रावकत्रयधारिणी । अर्हत्पूजागुरुरूपस्ति तपरा सा सदाभ्यञ्जत ॥ ३३७ ॥
 अन्यदा तूपवासांते पारणाय निपेक्षुषी । सा यावद् द्वारमैद्दिष्ट कोऽप्युपिस्तावदागमत् ॥ ३३८ ॥
 त्रिगुप्तिं पंचसमितिं धर्मं साक्षाद्विवागतम् । तं स्थालस्थापितान्नेन प्रतिवाचयति स्म सा ॥ ३३९ ॥
 तत्राञ्च तदा दिव्यं वसुधारादिपंचकम् । महात्मन्यः प्रदत्तं हि कोटीकोटिगुणं ज्ञेयत् ॥ ३४० ॥
 ततः स्थानादपिरपि विहरन्नन्यतो ययौ । स्थानं नैकत्र साधूनां निःसंगानां संमीरवत् ॥ ३४१ ॥
 आकर्ष्य रत्नवृष्टिं तामेयैर्बलशङ्किणौ । दृष्ट्वा च विस्मयोत्कर्णौ बभ्रुवतुरुन्नावपि ॥ ३४२ ॥
 आश्चर्यञ्चूतमेतस्याश्चरित्रमिति वादिनौ । कोऽनुरूपो वरोऽमुष्या इत्यञ्चितयतां च तौ ॥ ३४३ ॥
 ततश्च मंत्रयित्वा तावीहानंदेन मंत्रिणा । दृढयामासतुस्तस्याः स्वयंवरमहोत्सवम् ॥ ३४४ ॥
 वासुदेवाज्ञया विद्याधरेन्नाञ्चुजोऽपि च । तत्र स्वयंवरयेयुर्विजयार्धनिवासिनः ॥ ३४५ ॥
 सत्रागृहमिवेन्द्रस्योपैन्द्रायुक्तास्ततो व्यधुः । रत्नसंज्ञसहस्रांकं मंडपं द्दितिमंडनम् ॥ ३४६ ॥
 फणीन्द्रफणमाणिक्यश्रेणित्रांतिप्रदान्यथ । तत्र प्रकल्पयामास रत्नसिंहासनानि ते ॥ ३४७ ॥
 वासुदेवाज्ञया तेषूपाविद्वन्नवनीचुजः । विद्याधरकुमाराश्च मारुतुह्या वपुःश्रिया ॥ ३४८ ॥
 संबीतैदिव्यवसना रत्नालंकारधारिणी । विचित्रकल्पिताकल्पानल्पामोदविलेपना ॥ ३४९ ॥

१ वायुवत् । २ आगच्छतुः । ३ उपेन्द्रस्य वासुदेवस्ययुक्ताः किकराः । ४ कामदेवतुल्याः । ५ संबीतानि धृतानि दिव्यवसनानि
 यया सा । ६ विचित्राणि कल्पितान्याकल्पानि भूषणानि यस्याः सा ।

सूर्ध्नि श्वेतातपत्रेण शशिबिंबानुकारिणा । शोचमाना सवयोन्निः सखीन्निः परिवारिता ॥ ३१० ॥
 प्रतीहार्यां दश्यमानपथा काञ्चनदंडया । वरमालामुघ्रहन्ती बलत्रजस्य कन्यका ॥ ३११ ॥
 सुरेश्विवोपस्थितेषु विद्याधरनृपेष्वथ । तं मंडपमलंचक्रे सुमतिः श्रीरिवोदधिमू ॥ ३१२ ॥

॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥

नीलोत्पलस्रजमिव सृजन्ती मुग्धया दृशा । ईशांचक्रे कुरंगाक्षी सा स्वयंवरसंरुपम् ॥ ३१३ ॥
 अत्रान्तरे रत्नमयमाणिक्यस्तंजशोचिताम् । लंबमानं नजो मध्ये मार्तंरुस्येव संरुलम् ॥ ३१४ ॥
 अधिष्ठितं देवतया रत्नसिंहासनस्थया । अकस्मादाविरत्रवद्विमानमधिमंडपम् ॥ ३१५ ॥ युग्मम् ॥
 सा कन्या ते च राजानस्ते च विद्याधरेश्वराः । तदीक्षांचक्रिरेऽत्यंतविस्मयस्मेरचक्षुषः ॥ ३१६ ॥
 तेषां संपश्यमानानां विमानादवतीर्थं सा । अधिसिंहासनं देवी मंरुपांतरुपाविशत् ॥ ३१७ ॥
 सोत्क्षिप्य दक्षिणं पाणिमूचे सुमतिकन्यकाम् । मुग्धे धनश्रीर्बुद्ध्यस्व बुद्ध्यस्व प्राग्जवं स्मर ॥ ३१८ ॥
 पुंकरवर्द्धीपार्धेऽस्ति पूर्वत्ररतस्य च । मध्यखंडे विशालार्द्धिं श्रीनंदनपुरं पुरम् ॥ ३१९ ॥
 शरणार्थिजनत्राणेभ्वतंजालुर्दिवानिशम् । महेन्द्र इव तत्रासीन्महेन्द्र इति ऋपतिः ॥ ३२० ॥
 राजस्तस्य महादेवी प्राणैर्न्योऽप्यतिवह्वजा । अनन्तमतिरित्यासीदनन्तगुणत्राजनम् ॥ ३२१ ॥
 एकदा सा निशाशेषे सुपुसा स्वप्नमैकृत । निजोत्संगस्थिते पुष्पमाले सुरचिनिर्मले ॥ ३२२ ॥
 आख्याते च तथा स्वप्ने राजा व्याख्यातवानिति । अविष्यत्यनत्रद्यं ते निश्चितं दुहितृष्यम् ॥ ३२३ ॥

जज्ञाते समये तस्याः पुत्र्यौ तत्राहमादिमा । कनकश्रीरिति त्वं तु धनश्रीरिति नामतः ॥ ३६४ ॥
 समं परस्परप्रीत्या ववृधाते उज्जे अपि । समं कलाकलापेन प्रापतुयौवनं च ते ॥ ३६५ ॥
 इतस्ततश्च क्रीडन्त्यौ स्नेहयान्येद्युरीयतुः । सुपर्वविश्रामजवं पर्वतं गिरिपर्वतम् ॥ ३६६ ॥
 फलानि तत्र स्वादूनि पुष्पाणि सुरञ्जीणि च । विचिन्वत्यौ त्रमेतुस्ते वनाङ्गैस्त्रि देवते ॥ ३६७ ॥
 रहःप्रदेशे चैकस्मिन्नेकान्तशमशाखिनम् । ते नन्दनगिरिं नामालोकयामासुर्मुनिम् ॥ ३६८ ॥
 विलोक्य मुदिते ते च तं मुनिं त्रिःप्रदक्षिणम् । कृत्वा ऋक्त्या ववंदाते श्रवदाते उज्जे अपि ॥ ३६९ ॥
 धर्मलाञ्छाशिपुं दत्त्वा स नन्दनमहामुनिः । हृदयानन्दनीं धर्मदेशनां विदधे तयोः ॥ ३७० ॥
 तां धर्मदेशनां श्रुत्वेत्यूचतुः प्राञ्जली उज्जे । यदि नौ योग्यता काचिद्धर्मादेशं प्रयच्छ तत् ॥ ३७१ ॥
 विचार्य योग्यतां सोऽपि जगवानुजयोरपि । दिदेश द्वादशविधं धर्मं जगृहतुश्च ते ॥ ३७२ ॥
 तं वदित्वा मुनींजं ते जग्मतुर्निजवेश्मनि । सदायवहिते धर्मं पर्यपालयतां च तम् ॥ ३७३ ॥
 क्रीडागिरिसरिखापीविविधद्रुमसंकुलाम् । एकदाशोकवनिकां जग्मतुस्ते कुतूहलात् ॥ ३७४ ॥
 विविधक्रीम्या तत्र क्रीडन्त्यौ ते नदीतटे । अहार्षात् खेचरयुवा वीरांगस्त्रिपुराधिपः ॥ ३७५ ॥
 वज्रश्यामलिका नाम तस्य त्रार्यां शुचाशया । त्याजयामास ते तस्मान्मृग्याविव मृगाधिपात् ॥ ३७६ ॥
 त्रीमाटव्यां नदीतीरे वंशजालोपरि क्षणात् । व्योम्नस्ते पेततुर्बले शापत्रष्टाभरीनिजे ॥ ३७७ ॥

अन्यधुर्भ्रुजोऽप्येवमेवमस्तु तवानधे । अनुज्ञाता त्वमस्मान्निर्निविधं स्नात्त्वोस्वितम् ॥ ३ए१ ॥
 सर्वोत्सवशिरोरत्नं तस्या निष्कमणोत्सवम् । चक्रतुः परया ऋष्यथा मुदितौ सीरिशार्ङ्गिणौ ॥ ३ए२ ॥
 महिष्यो देवराजस्य यद्दराजस्य चैत्य ताम् । आनर्ष पूजनीया हि वासवस्यापि तादृशः ॥ ३ए३ ॥
 सुव्रतार्थीधिपद्मति कन्यानां सप्तजिः शतैः । सहाददे सा प्रव्रज्यां मोक्षपादपसारणिम् ॥ ३ए४ ॥
 साप्रहीद् द्विविधां शिक्षां तेपे च विविधं तपः । संवैगजाविता तस्थैवात्माब्जध्यानपट्टपदी ॥ ३ए५ ॥
 काढांतरेण द्दपकश्रेणिमारूढवत्यसौ । केवलज्ञानमुत्पेदे मोक्षश्रीदूतसञ्चिजम् ॥ ३ए६ ॥
 प्रबोध्य जव्यचविनो जवोपग्राहिकर्मणाम् । दायं कृत्वा च सुमतिः प्रपेदे पदमव्ययम् ॥ ३ए७ ॥
 तौ चापरजितानंतवीर्यौ सम्यक्त्वशाखिनौ । पर्यपादयतां राज्यं संपृक्तवश्विनाविव ॥ ३ए८ ॥
 पूर्ववद्दचतुरशीत्यायुरंते जनार्दनः । निकार्चितैः कर्मजिसैर्यथा नरकमादिमम् ॥ ३ए९ ॥
 द्विचत्वारिंशत्सहस्रवर्षयुस्तत्र नारकः । विविधा वेदना लेप्ते नाशो नाजितकर्मणाम् ॥ ४०० ॥
 आगत्य चमरस्तत्र पिता प्राग्विष्णुजन्मनि । वेदनोपशमं चक्रेऽपत्यस्नेहो बली खलु ॥ ४०१ ॥
 अनन्तवीर्यजीवोऽपि संविद्यः सम्यगेव ताः । वेदनाः समधिसेद्धे स्वं कर्मावधिना स्मरन् ॥ ४०२ ॥
 त्रातृशोकाद्बलचक्रोऽप्यात्मजे न्यस्य मेदिनीम् । जयंधरणधरपादान्ते व्रतमाददे ॥ ४०३ ॥
 तमनुप्राव्रजब्राज्ञां सहस्राणि च षोडश । महतामनुबलमैर्हि महदासाद्यते फलम् ॥ ४०४ ॥

१ इंद्रस्य । २ वैराग्येन भाविता । ३ शालीमेव कमलं तस्य ध्याने अमरीतुल्या ।

तं च चालयितुं ध्यानाग्नाशकत् स मनागपि । किं कंपते क्वचिद्ध्रैलो दंतघातेन दंतिनः ॥ ४१९ ॥
वीक्षापन्नो जगामाथ सोऽसुरो मलिनाननः । ध्यानं च पारयामास मेघनादमहामुनिः ॥ ४२० ॥
उपसर्गपरीषद्वैरकम्पः स तपस्तीव्रतरं चिरं चरित्वा ।
अन्तेऽनशनं विधाय मृत्वाच्युतसामानिकदेवैर्जूयमाप ॥ ४२१ ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचिते त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये
पञ्चमे पर्वणि श्रीशांतिनाथदेवीयषष्ठसप्तमभववर्णने
नाम द्वितीयः सर्गः संपूर्णः ।

१ विस्मयं प्राप्तः । २ देवभूयं देवल्यं ।

अनन्तवीर्यजीवोऽपि प्रच्युत्याच्युतकल्पतः । आगाहक्ष्मीवतीकुङ्किं खादिवाब्दजलं महीम् ॥ १३ ॥
 सुस्वप्नसूचितं सूनुमसूत समयेऽथ सा । सर्वदादृणसंपूर्णमादित्यमिव तेजसा ॥ १४ ॥
 जन्मोत्सवाद्यधिकेनोत्सवेन शुभ्रेऽहनि । सहस्रायुध इत्याख्यां पितरौ तस्य चक्रतुः ॥ १५ ॥
 वीर्युषदीधितिखि सोऽपि चावर्धत क्रमात् । कलाकलापसंपूर्णः प्रतिपदे च यौवनम् ॥ १६ ॥
 स राजकन्यां कनकश्रियं नाम वपुःश्रिया । अतिश्रियं पर्यणैषीद्रूपश्रीमकरध्वजः ॥ १७ ॥
 तस्यापि तस्यां संजज्ञे संपूर्णेनरदृणः । सूनुः शतवलिर्नाम महाबल इवौजसा ॥ १८ ॥
 अथैकदा पुत्रपौत्रप्रपौत्रैर्मित्रमंत्रिभिः । सामन्तैश्च सहाध्यास्त राजा हेमंकरः सत्राम् ॥ १९ ॥
 तदा चैशानकल्पेऽञ्चूदिति चर्चा दिवौकसाम् । अनुवज्रायुधं धात्र्यां दृढसम्यक्त्वशालिनः ॥ २० ॥
 अथद्धानस्तां वाचं चित्रचूलाग्निधः सुरः । विचित्ररत्नमुकुटश्चलकुंभलमंडलः ॥ २१ ॥
 मिथ्यात्वमोहितमना नास्तिकीञ्चूय दुर्मतिः । समाययौ विवैदिषुस्तां हेमंकरपर्यदम् ॥ २२ ॥
 तत्रालोपेषु चित्रेषु जायमानेषु सोऽमरः । आस्तिक्योद्योतमाद्द्विग्य सावष्टंजमदोऽवदत् ॥ २३ ॥
 नास्ति पुष्ट्यं न पापं न जीवो लोकः परो न च । आस्तिक्यबुद्ध्यया त्वेतेषां मुधा क्लिश्यंति देहिनः ॥ २४ ॥
 निर्व्याजसम्यक्त्वधरस्ततो वज्रायुधोऽभ्यधात् । ज्योः प्रत्यक्षविरुद्धं ते वचस्विन् किमिदं वचः ॥ २५ ॥
 त्वं प्रशुज्यावधिं तावत् सम्यक्पश्यात्मनोऽपि हि । प्राग्जन्मधर्मानुष्ठानफलमेतद्वि वैचवम् ॥ २६ ॥
 पूर्वजन्मनि मर्त्यस्त्वममर्त्यस्त्वधुनात्रवः । न चेन्न्रवति जीवस्तद्गृहीदं घटते कथम् ॥ २७ ॥

१ आकाशात् । २ लक्ष्मीभक्तिकान्ताम् । ३ विवादं कर्तुमिच्छुः । ४ आस्तिक्यस्य प्रकाशं तिरस्कृत्य । ५ पुण्यादीनाम् ।

इह मर्त्यत्वमाप्तस्य देवत्वं च परत्र ते । प्रत्यहः परलोकोऽपि तज्जीमन्निहलोकवत् ॥ १७ ॥
 श्वेभंकरकुमारोणेत्यंकारं प्रतिबोधितः । चित्रचूलोऽयुवाचैवं साधु साधु कृतं त्वया ॥ १८ ॥
 संसारे निपतन्नेष उद्धृतोऽस्मि कृपालुना । किमुच्यतेऽथवा यस्य साहात्सीर्थकरः पिता ॥ ३० ॥
 चिरं मिथ्यात्ववानस्मि दृष्टो दिष्ट्येभ्यथाप्यसि । सम्यक्त्वरत्नं मे देहि न बंध्यं दर्शनं सताम् ॥ ३१ ॥
 वज्रायुधोऽपि तद्भ्रावं ज्ञात्वा मतिमतां वरः । दिदेश तस्मै सम्यक्त्वं सर्वार्थस्य सुतः स हि ॥ ३२ ॥
 ज्योऽप्यूचे चित्रचूलः कुमारगद्यप्रचृत्यहम् । आदेशैकार्थस्मि तव याचस्वाद्यैव किंचन ॥ ३३ ॥
 कुमारोऽपि जगदैवं त्वत्तोऽदो याचितं मया । अतः परं त्वया ज्ञान्वयं दृढसम्यक्त्वशाक्षिना ॥ ३४ ॥
 देवोऽप्यवोचत् केयं ते प्रार्थना स्वार्थ एष मे । तद्ब्रूहि किंचित्कार्थं त्वं यथा स्यामनृणस्तव ॥ ३५ ॥
 मत्कार्यमिदमेवेति वक्त्रे वज्रायुधाय सः । देवायेव निरीहाय-दिव्यालंकरणान्यदात् ॥ ३६ ॥
 ईशानेन्द्रसन्नां गत्वा चित्रचूलोऽन्यथादिति । स्थाने वज्रायुधोऽश्रद्धाधि दृढसम्यक्त्वांस्त्वया ॥ ३७ ॥
 अयं महात्मा जगवानर्हन् ज्ञावीति सैगृणन् । ईशानपतिरस्तावीघज्रायुधमनायुधः ॥ ३८ ॥
 एवं विचित्रगोष्ठीभिः क्रीडाचिरपि चारुभिः । वज्रायुधः सौख्यमग्नस्तथौ सुर इवर्द्धिमान् ॥ ३९ ॥
 वसन्तसमयेऽन्येद्युस्तपुर्षेपटलीधरा । वेश्या सुदर्शना नाम वज्रायुधमजिज्ञप्त ॥ ४० ॥
 यूनां क्रीमासखो मीनकेतोर्जयसखः परः । स्वामिन्नद्य वसंतोयमेकहृत्रो विजृञ्चते ॥ ४१ ॥

१ सर्वं जानातीति सर्वार्थस्तस्य । २ आदेशवर्ती । ३ कथयन् । ४ वसंतपुण्यगुच्छधरा ।

दोलान्दोलनसंसक्ता योषितोऽवाङ्मयैर्धनाः । पतिनामानि पृच्छयन्ते सखीत्रियेष्टिपाणिभिः ॥ ४१ ॥
 स्वयं चिन्वन्ति पुष्पाणि ग्रथन्ति स्वयमेव हि । स्वयमर्चन्ति पुष्पखं स्वयं मानं त्यजन्ति च ॥ ४२ ॥
 स्वयं द्रुतीञ्जवन्तीह मनस्विन्योऽपि संप्रति । अनुचावो विजयते ऋतुराजस्य कोऽप्ययम् ॥ ४४ ॥

॥ युग्मम् ॥

पिकीनां कूर्जितैरत्र चृंगीणां विस्तैरपि । सुसस्मरन्पुद्गोद्धोधवन्दिकोलाह्लाघितम् ॥ ४५ ॥
 पुष्पोत्तंसाः पुष्पहाराः पुष्पकेयूरकंकणाः । पाखंडमिव पुष्पेषोर्युवान इह विज्रति ॥ ४६ ॥
 वसंतसखसंकाशवसन्तेऽस्मिन्नुपस्थिते । विज्ञापयति देव त्वां देवी लक्ष्मीवती मया ॥ ४७ ॥
 अथ सूरनिपाताख्यमुद्यानं नन्दनोपमम् । गत्वा मधुश्रियं नव्यां ऋष्टुं नः कौतुकं प्रजो ॥ ४८ ॥
 अस्तुंकारस्तद्वचसः कुमारः सपरिहृदः । तदैव हि तदुद्यानं जगामानंगधाम सः ॥ ४९ ॥
 लक्ष्मीवतीप्रचृतीनि सप्त देवीशतानि च । कुमारमनुयांति स्म तारा इव निशाकरम् ॥ ५० ॥
 एकह्रन्मिव ह्यायापादैरतिविस्तृतैः । अर्धैतांभौदसाघ्राज्यमिव पुष्पितशाखिभिः ॥ ५१ ॥
 गलत्परागकणिकापंकिलाबालमंडलम् । फलचारनमह्याखिशालानुस्पृष्टचूतलम् ॥ ५२ ॥
 काप्युन्नमन्नमन् कापि योगीव विवरं विशन् । सांतःपुरस्तदुद्यानं कुमारो विजहार सः ॥ ५३ ॥

॥ त्रिजिर्विशेषकम् ॥

१ आर्द्रं नवीनं शैवनं यासां ताः । २ कामदेवम् । ३ सुतो यः स्मरन्पुस्तस्योद्धोधे नंदिनां कोलाहलमिवाचरितम् । ४ कामदेवस्य ।
 ५ अद्वितीयो य आमोदरतस्य साम्राज्यमिव । ६ गलंत्यो याः परागकणिकास्ताभिः पंकिलानि अबलानि महान्ति मंडलानि ।

तेनोद्यानविहारेण श्रांतः श्रांतवधूजनः । जलक्रीडाकृते वापीं स ययौ प्रियदर्शनाम् ॥ ५४ ॥
 नन्दीश्वरवीपवापीमिव वापीं मनोरमाम् । कुमारः श्रमनाशाय सप्रियः स विवेश ताम् ॥ ५५ ॥
 प्रेयसीभिः समं तत्र गिरिनद्यामिव द्विपः । प्रावर्तिष्ट जलक्रीडां कर्तुं वज्रायुधस्ततः ॥ ५६ ॥
 जलक्रीडाकाराघातैरुत्थितानामलक्ष्यत । हारमुक्ताकणानां च सीकराणां च नांतरम् ॥ ५७ ॥
 अंतःपुरस्त्रीमुखानां हेमानां चांबुजन्मनाम् । वयस्यानामिव चिरादचूदन्योऽन्यसंगमः ॥ ५८ ॥
 अंबुजलिभिः शृंगिकैश्चिर्गैर्दूषैश्च मृगीदृशाम् । वारिग्रहरणो जङ्गे मन्थे पुष्पायुधस्तदा ॥ ५९ ॥
 दुर्बल्यः समलक्ष्यंत कवच्यो वरयोषिताम् । मीना मीनध्वजेनेव ध्वजार्थं प्रगुणीकृताः ॥ ६० ॥
 जलकेलिपरिश्रांता विश्राम्यंत्यः पयस्तटे । गौरांगथः समलक्ष्यंत जलदेव्यं स्व स्थिताः ॥ ६१ ॥
 सापलांजोसंघर्षेणैव नेत्राणि सुश्रुवाम् । वारिहृदाहोदनेन ताम्रतां प्रतिषेदिरे ॥ ६२ ॥
 मृगीदृशामंगरागैर्मार्गानौचैरचूत् पयः । सुगंधिगंधेचमदैरिव वन्यनदीजलम् ॥ ६३ ॥
 इत्थं च निर्जरं वारिक्रीडया व्यग्रमानसः । वज्रायुधकुमारोऽस्थादस्थानमसुहृद्भियाम् ॥ ६४ ॥
 प्रागजन्मारेर्दमितारेजीवो ज्ञान्त्वा जवे चिरम् । देवत्वं प्राप्तवानागाद्विद्युद्दंष्ट्राभिधस्तदा ॥ ६५ ॥
 दृष्ट्वा वज्रायुधं विद्युद्दंष्ट्रो दंष्ट्राः कपन्मिथः । आः क यास्यत्यसौ जीवन्निति संक्षिंतयन्नुर्यौ ॥ ६६ ॥
 कुमारं सपरीवारं पेडुं चणकमुष्टिवत् । वाभ्यास्तस्या लपरिष्टाच्चिक्षेपोत्क्षिप्य पर्वतम् ॥ ६७ ॥

१ जलकणनाम् । २ वारियत्रैः । ३ वापेव प्रहरणमायुधं यस्य सः । ४ शत्रुभूतानां पंकजानां स्पर्धया । ५ कस्तूरीसंबंधिभिः ।
 ६ शत्रुभयानामस्थानम् । ७ कोषेन ।

पौशिपाशोपमैर्नागपाशैः सोऽसुरपांसनः । वज्रायुधं बन्धाधः पदोर्भेके इव विपम् ॥ ६७ ॥
 गिरिं वज्रीव वज्रेण मुष्ट्या वज्रायुधोऽपि तम् । पिपेपात्रोटयच्चाथ तान् पाशान् बिसतंतुवत् ॥ ६८ ॥
 शेषाहिरिव पातालादद्गतांगो महाशुजः । तस्याः सांतःपुरो वाप्याः कुमारो निर्ययौ ततः ॥ ७० ॥
 तदा नंदीश्वरे यात्रां कर्तुं शक्नो विदेहजान् । जिनान्नत्वा ब्रजन् वाप्या निर्गहन्तं ददर्श तम् ॥ ७१ ॥
 नवेऽत्र चक्रयसौ ज्ञाविन्यर्हन्निति पुरंदरः । तमानर्चोपचारः स्यान्नाविन्यपि हि ऋतवत् ॥ ७२ ॥
 धन्योऽसि जंबूद्वीपस्य क्षेत्रे ऋतसंज्ञके । तीर्थकृत् षोडशः शान्तिर्चावीत्युक्त्वा ययौ हरिः ॥ ७३ ॥
 वज्रायुधोऽपि विविधाः क्रीडाः कृत्वा यदृह्यथा । सांतःपुरपरीवारः प्रविवेश निजं पुरम् ॥ ७४ ॥
 अथ क्षेमं करो लोकांतिकदैवैः प्रबोधितः । प्रैविव्रजिषुरात्मीये राज्ये वज्रायुधं न्यधात् ॥ ७५ ॥
 प्रदाय वार्षिकं दानं प्रब्रज्यामाददे प्रभुः । विविधाग्निग्रहपरस्तपस्ते च दुस्तपम् ॥ ७६ ॥
 कर्मणां घातिनां घाताद्भर्तुर्जज्ञे च केवलम् । केवलज्ञानमहिमा विदधे चामरेश्वरैः ॥ ७७ ॥
 यथास्थानं निषण्णेषु वज्रिवज्रायुधादिषु । स्थितः समवसरणे सर्वज्ञो देशनां व्यधात् ॥ ७८ ॥
 श्रुत्वा तां देशनां लोकाः प्राज्योः पर्यव्रजन्नथ । स्वं स्वं स्थानं ययुर्वज्रधरवज्रायुधादयः ॥ ७९ ॥
 अस्त्रागारे चक्ररत्नमुत्पन्नमिति तारवाँक् । तदास्त्रागारिको वज्रायुधस्याकथयन्मुदा ॥ ८० ॥
 वज्रायुधस्ततश्चक्रे चक्रपूजां महीयसीम् । अन्यान्यपि महारत्नान्यस्याभ्रूवंस्त्रयोदश ॥ ८१ ॥
 चक्ररत्नानुगः सोऽथ स वैताढ्यमहीधरम् । अपि व्यज्येष्ट षट्खंडं विजयं मंगलावतीम् ॥ ८२ ॥

१ वरुणपाशोपमैः । २ हस्तिपकः । ३ प्रब्रज्यामादित्सुः । ४ बहवः । ५ उभौवक् ।

सहस्रायुधकुमारं यौवराज्ये न्ययत्त च । धरित्रीधरणसहं मूर्त्यंतरमिवात्मनः ॥ ८३ ॥
 एकदा राजसामंतामात्यसेनाधिपैर्वृतः । सामानिकैरिव हरिः सोऽध्यास्तास्थानमंडपम् ॥ ८४ ॥
 तदानीं चांबरतलादापतन्नवननीतलम् । वेपमानाखिलवपुर्द्विपाहत इव द्रुमः ॥ ८५ ॥
 एको विद्याधरयुवा वज्रायुधमहीचुजम् । शरस्यं शरणायागान्मैनाक इव सागरम् ॥ ८६ ॥
 एको विद्याधरयुवा वज्रायुधमहीचुजम् ॥ शरस्यं शरणायागान्मैनाक इव सागरम् ॥ ८७ ॥

तत्पुष्टे खड्गफलकधरा विद्याधरंगना । आगात् सुरेखा चार्वंगी विद्यादेवीव मूर्तिञ्चाक् ॥ ८८ ॥
 सायूचे चक्रिणं देव दुरात्मायं विसृज्यताम् । यथास्य दुर्नयफलं दर्शयाम्यचिरादहम् ॥ ८९ ॥
 तत्पुष्टतश्चौरैर्गदापाणिर्चक्रुद्वित्रीषणः । यमदूत इवैकः कोऽप्यागाद्दिद्याधरः कुधा ॥ ९० ॥
 विद्याधरं सोऽप्यवोचच्छूयतामस्य दुर्नयः । येनेहेयमहं चागामेतद्विधित्सया ॥ ९१ ॥
 अस्यस्य जंबूद्वीपेऽस्य विदेहदेशेऽत्रषूषणे । सुकन्धनाम्नि विजये वैताढ्यो नाम पर्वतः ॥ ९२ ॥
 तस्योपरि पुरश्रेणिशिरोमणितया स्थितम् । पुरं शुटकपुरं नाम शुटकं कदपश्रियामिव ॥ ९३ ॥
 शुक्लदंतोऽत्रवत्तत्र विद्याधरनरेश्वरः । पत्नी यशोधरा तस्य कुलधययशोधरा ॥ ९४ ॥
 तयोश्चरच्छूलं पवनवेगो नामाहमाल्मजः । क्रमात् कलाकलापं च यौवनं च प्रपन्नवान् ॥ ९५ ॥
 तत्रैव वैताढ्यगिराबुत्तरश्रेणिमंरुने । पुरे किलरगीतेऽच्छूहीषचूलो महीपतिः ॥ ९६ ॥

१ समांमंडपम् । २ महती गदा पाणौ यस्य सः ।

तस्य पहयां चन्द्रकीर्तौ सुकांता नाम पुत्र्यचतू । सर्वदक्षणसंपूर्णा सा मया पर्याणीयत ॥ ९६ ॥
 अथावयोः समचवद्रूपशीलविराजिनी । पुत्री शांतिमती नाम पुरस्तादस्ति या तव ॥ ९७ ॥
 इयं हि साधयंत्यासीन्महाविद्यां यथाविधि । प्रहसिकां ऋगवतीं पर्वते मणिसागरे ॥ ९८ ॥
 विद्याधरेणामुनेयं विद्यासाधनतत्परा । व्योमन्युच्चिद्धिपेऽध्यास्या विद्यासिध्यत्तदैव च ॥ ९९ ॥
 अस्याः पदाधितः सद्यः शरणं क्वाप्यनाशुवन् । त्वत्पादमूलं प्राप्तोऽयं दुरात्मा खेचराधमः ॥ १०० ॥
 प्रहसि विद्यापूजार्थं गृहीत्वा बलिमागमम् । न चापश्यमहं तत्र गिरौ द्रुहितरं निजाम् ॥ १०१ ॥
 आर्त्तो गिन्या ततो ज्ञात्वा स्वामिन्नहमिहागतः । दोषाणामाकरः सोऽयं त्यज्यतां द्रुष्टशासक ॥ १०२ ॥
 नादिकेरी फल्गमिव यश्चैनं गदयानया । ददधित्वा प्रापयामि प्रेतराजनिकेतनम् ॥ १०३ ॥
 अथ ज्ञात्वावधिज्ञानाच्चक्री वज्रायुधोऽवदत् । ज्ञो ज्ञोः प्राग्भवसंबंध एतेषां श्रूयतामयम् ॥ १०४ ॥
 अस्यैव जंबूद्वीपस्य क्षेत्रे ऐरावताञ्चिधे । पुरे विंध्यपुरे विंध्यदत्तो नामात्रवन्नृपः ॥ १०५ ॥
 पत्न्यां सुदक्षणाख्यायां संपूर्णेनरदक्षणः । बभ्रूव तस्य नलिनकेतुरित्याख्याया सुतः ॥ १०६ ॥
 आसीत्तत्रैव नगरे सार्थवाहशिरोमणिः । मित्राब्जाना मित्रं इव धर्ममित्रोऽजिधानतः ॥ १०७ ॥
 श्रीदत्तायां तस्य पत्न्यां दत्तो नामात्रवत् सुतः । दत्तस्याय्यत्रवत् पत्नी दिव्यरूपा प्रञ्जकरा ॥ १०८ ॥
 एकदा स वसंततौ समं दधितया तथा । जगाम रंतुमुद्याने रत्येव मकरध्वजः ॥ १०९ ॥
 राज्ञश्च सूनुर्नलिनकेतुः सोऽपि तदागतः । प्रञ्जकरामपश्यत्तां जज्ञे च र्मेरपत्रिज्जिः ॥ ११० ॥
 श्लाघ्यमस्या अहो रूपं श्लाघ्यः सोऽपि च योऽनया । रमेतेति विचिंत्यांतस्तां सोऽद्द्वार्षीत्समरातुरः ॥ १११ ॥

१ तत्रान्या विद्यया । २ यमराजगृहम् । ३ मित्राण्येव कमलानि तेषां विकासे मित्रः सूर्य इव । ४ कामबाणैः ।

क्रीडोद्यानसरिघाप्यादिषु नित्यं तथा सह । स्वहृदं नखिनकेतुरक्रीरुन्मीर्नकेतुवत् ॥ ११२ ॥
 उन्मत्त इव दत्तोऽपि तद्वियोगानल्लादितः । उद्याने तत्र बत्राम ध्यायन् विष्वक् प्रञ्जराम् ॥ ११३ ॥
 तत्र पर्यटता तेन दृक्सुधांजनदर्शनः । इहांचक्रे वरमुनिः सुमना इति नामतः ॥ ११४ ॥
 मुनेः सुमनसस्तस्य घातिकर्मक्षयात्तदा । उत्पेदे केवलज्ञानमज्ञानध्वान्तवासरः ॥ ११५ ॥
 चक्रिरे केवलज्ञानमहिमानं दिवौकसः । मुनेस्तस्य पदांजो जघंध दत्तोऽप्यवंदत ॥ ११६ ॥
 पीत्वा तस्मान्मुनेर्धर्मदेशानां रूपिणीं सुधाम् । दत्तः प्राक्तापवैद्युर्यमुज्जति स्म क्षणादपि ॥ ११७ ॥
 उपशान्तो दानधर्मरतोऽनारतमेव सः । अतिवाह्य शुभ्रध्यानी प्रकृष्टं पुरुषायुषम् ॥ ११८ ॥
 जंबूद्वीपे प्राग्विदेहे सुकच्छे विजयोत्तमे । वैताढ्यपर्वते स्वर्णतिलके प्रवरं पुरे ॥ ११९ ॥
 महेन्द्रविक्रमार्कस्य विद्याधरमहीपतेः । पत्न्यामनिलवेगायां सुतत्वेनोदपद्यत ॥ १२० ॥

॥ त्रिचिर्विशेषकम् ॥

तस्याजितसेन इति नामधेयं पिता व्यधात् । ददौ विद्याश्च विधिवत्तेषां मूलधनं हि ताः ॥ १२१ ॥
 उद्यौवनः पर्यणैषीत् स विद्याधरकन्यकाः । रेमे च ताञ्जिर्विहरन् व्योम्ना निखिनादिषु ॥ १२२ ॥
 विन्ध्यदत्ते विपन्ने तु पुरे विन्ध्यपुरेऽत्रवत् । राजा नलिनकेतुः स तार्क्ष्यकेतुखिोऽद्भटः ॥ १२३ ॥
 स प्रञ्जरया सार्धं दत्तपत्न्यापनीतया । कांदर्पिकः सुर इवाञ्जुक्त वैषयिकं सुखम् ॥ १२४ ॥

१ कामदेववत् । २ दशोः नेत्रयोः सुधांजनमिव दर्शनं यस्य सः । ३ अज्ञानमेव तमस्तस्य नाशने दिक्सतुल्यम् । ४ विष्णुखि ।

प्रासादमन्यदारोहत् सप्रञ्करया समम् । वैमानिकः समं देव्या विमानमिव ज्ञासुरम् ॥ ११५ ॥
 गिरीन्ध्रशिखराकारानञ्जनद्युतितस्करान् । गर्जितजितदिकचक्रानुद्भ्रान्तानिव दिग्गजान् ॥ ११६ ॥
 विद्युदुद्योतितव्योन्न रजुरोहितधारिणः । अकस्मादुन्नतान्मेघान्ददर्श मुमुदे च सः ॥ ११७ ॥ युगम् ॥
 तांश्च प्रचंडवातेन पोतानिव दिशो दिशम् । आद्राक्षीन्नीयमानांश्च कुहकोत्पादितानिव ॥ ११८ ॥
 इत्युत्पत्तिं विपत्तिं च क्षणार्धेऽपि पयोमुचाम् । निरीक्ष्य नलिनकेतुर्वैराग्यादित्यचिन्तयत् ॥ ११९ ॥
 यथासी वारिदा व्योम्नि क्षणानुदयमासदन् । क्षणदस्तमपि तथा संसारे सुखमीदृशम् ॥ १२० ॥
 युवा वृद्धो धनी रोरः पतिः पतिर्विरुक् सरक् । एकजन्मन्यपि जनो धिक् सर्वं क्षणिकं ज्ञेयं ॥ १२१ ॥
 एवं विमृश्य पुत्रं स्वं राज्ये न्यस्य स तत्क्षणात् । प्रज्ज्यामाददे क्षेमंकरतीर्थंकरांतिके ॥ १२२ ॥
 उग्रैस्तपोचिध्यनेन धाततो घातिकर्मणाम् । केवलज्ञानमुत्पेदे तस्य कालक्रमेण तु ॥ १२३ ॥
 न्नवोपग्राहिकर्माणि हत्वा चत्वार्यपि क्षणात् । जगाम नलिनकेतुर्महर्षिः पदमव्ययम् ॥ १२४ ॥
 रजुर्नेत्रस्वप्नावा च सापि राक्षी प्रञ्करा । सुव्रतागणिनीपार्श्वेऽचरच्चान्द्रायणं तपः ॥ १२५ ॥
 फलेन तपसस्तस्य सम्यक्त्वादि विनापि हि । विपद्य द्रुहिता जज्ञे सेयं शान्तिमती तव ॥ १२६ ॥
 दत्तजीवोऽजितसेनस्त्वेष विद्याधरोऽचवत् । पूर्वस्नेहादनेनेयमुत्दिष्टा तेन मा कुपः ॥ १२७ ॥
 एनं ह्रमयतं त्यक्त्वाऽनुबंधं बंधुवत् परम् । कथाया नरकौथैव यतोऽनन्तानुबंधिनः ॥ १२८ ॥
 एवं वज्रायुधगिरा मुक्तैवैराखयोऽपि हि । अन्योऽन्यं ह्रमयामासुः संवेर्गावेगजालिनः ॥ १२९ ॥

१ ऋजुरोहितमिन्द्रधनुः । २ नाव इव । ३ माययोत्पादितानिव । ४ नाशम् । ५ निर्धनः । ६ नाशात् । ७ आग्रहम् ।
 ८ वैराग्यावेशवन्तः ।

चक्रचृत् पुनराचख्यौ देशंकरजिनान्तिके । त्रयोऽपि यूयमचिरात् परिब्रज्यां ग्रहीष्यथ ॥ १४० ॥
 करिष्यति तपो रत्नावलीं शांतिमती पुनः । मृत्वा चानशनेनासावीशानेन्द्रो ऋविष्यति ॥ १४१ ॥
 तद्देव केवलज्ञानं घातिकर्मपरिहृयात् । युवयोः पवनवेगाजितसेनौ ऋविष्यति ॥ १४२ ॥
 युवयोः केवलज्ञानमहिमानं महोत्सवात् । एव श्वेदेहपूजां च स ईशानः करिष्यति ॥ १४३ ॥
 कालेन च ततश्च्युत्येशानेन्द्रः प्राप्य मर्त्यताम् । उत्पन्नकेवलज्ञानः सिद्धिमासादयिष्यति ॥ १४४ ॥
 त्रिकादज्ञानविषयं तच्छ्रुत्वा चक्रिणो वचः । व्यस्यंत स्मरैर्दृशः सर्वे तत्र सत्तासदः ॥ १४५ ॥
 राजा पवनवेगस्तसुता शान्तिमती च सा । विद्याधरोऽजितसेनस्तं प्रणम्यैवमूचिरे ॥ १४६ ॥
 पिता स्वामी गुरुर्देवस्त्वमस्माकं जगत्पते । मिथोऽपार्थप्रसक्तानां को नस्त्रातापरो ऋवेत् ॥ १४७ ॥
 आहृत्यान्योऽन्यमथैवाया स्याम नरके वयम् । अस्माकं नाचविष्यच्चेत्तद्द्वारे त्वद्वचोऽर्षादा ॥ १४८ ॥
 तत्स्वामिन्ननुमन्यस्वाद्यैव संसारजीवः । शरणाय ब्रजिष्यामः देशंकरजिनेश्वरम् ॥ १४९ ॥
 इति विह्वलयन्तस्तेऽनुज्ञाताश्चक्रवर्तिना । उपेत्य प्राब्रजन् देशंकरतीर्थकरांतिके ॥ १५० ॥
 ते तपस्तेपिरेऽत्युयमनुग्रमनसश्चिरम् । कृशीऋवद्भिः शरीरैः परिहृारजयादिव ॥ १५१ ॥
 तत्र शान्तिमती मृत्वेशानकटपाधियोऽब्रवत् । तद्देव केवलज्ञानमञ्जूदितरयोः पुनः ॥ १५२ ॥
 तयोश्च केवलज्ञानमहिमानमुपेत्य सः । ईशानेन्द्रोऽकरोत्तस्य निजदेहस्य चार्चनम् ॥ १५३ ॥

१ संगोधनगेतत् । २ स्वग्रतदेहसंस्कारम् । ३ प्रफुल्लिष्टयः । ४ घातकरण आसक्तानाम् । ५ नरकद्वारे । ६ अतुंगं कोमलं गनो
 धेपां ते । ७ नाशयथात् ।

ततश्च्युत्वा स ईशानो जन्मन्यत्र सिद्धवान् । आयुःक्षयेऽपरो तौ च तद्भवेऽपीयतुः शिवम् ॥ १५४ ॥
 स तु वज्रायुधश्चक्री ससहस्रायुधो युवम् । सहास्राक्षः सजयन्त इव द्वां पर्यपालयत् ॥ १५५ ॥
 सहास्रायुधपत्नी तु जयनेत्यन्यदा निशि । स्वप्ने ददर्श कनकशक्तिं किरणदन्तुराम् ॥ १५६ ॥
 तथा च प्रातराख्याते पतिर्व्याख्यातवानिति । तव पुत्रो महाशक्तिर्नूनं देवि त्रिविध्यति ॥ १५७ ॥
 तदैव देवी सा गर्जमुंडवाह सुदुर्वहम् । कालेऽजनिष्ट तनयरत्नं सस्यमिवोर्वरां ॥ १५८ ॥
 पिता च जयना देवी हृष्टस्वभ्रानुसारतः । तस्य बालस्य कनकशक्तिरित्यत्रिधां व्यधात् ॥ १५९ ॥
 स क्रमात् समतिक्रांतशैशवो नवयौवनः । सुमंदिरपुरे तस्य तनयां मेरुमाद्विनः ॥ १६० ॥
 महादेवीकुक्षिज्जवां रूपदावण्यशालिनीम् । नामतः कनकमालामुपयेमे यथाविधि ॥ १६१ ॥ युग्मम् ॥
 इतश्च मशकासारे श्रीसारे प्रवरे पुरे । समद्भूजितसेन इति नाम्ना महीपतिः ॥ १६२ ॥
 तस्य चासीत् प्रियसेनादेवीकुक्षिज्जवा सुता । वसन्तसेना कनकमालायाः सा सखी वरा ॥ १६३ ॥
 पिता वसन्तसेनाया अपश्यद्भुजितं वरम् । प्रौषीत् स्वयंवरां तां तु पुत्रीं कनकशक्तये ॥ १६४ ॥
 ततः कनकशक्तिस्तामुपार्यस्त यथाविधि । तस्याश्च पैतृध्वस्त्रीयो रुरोषोघाहृतस्ततः ॥ १६५ ॥
 उद्याने कनकशक्तिर्विहरन्नेकैककम् । उत्पतंतं पतन्तं चापश्यत् कुर्कुटवन्नरम् ॥ १६६ ॥
 ऊचे कनकशक्तिस्तं किं त्वमुत्पातपातकृत् । पतंग इव ज्ञोः शंस रहस्यं त्रवतो न चेत् ॥ १६७ ॥
 सोऽप्युवाच पुमानेवं त्वाद्दृशानां महात्मनाम् । रहस्यमप्याख्यातव्यं तदाख्यातं गुणाय हि ॥ १६८ ॥

धर्मदानं ततः प्राप्य देवीन्यां सममेव सः । अश्रौषीञ्च वदावाशिप्रावृषं धर्मदेशनाम् ॥ १७२ ॥
 ततः प्रबुद्धः कनकशक्तिर्देव्याबुजे अपि । राज्यश्रीवद्गृहे सुकल्पा प्रवगाज महामतिः ॥ १७३ ॥
 देव्यौ ते अपि संविशे विवेकिन्यौ शुभाशये । आर्याया विमलमतेः पार्श्वे जगृह्लुर्ब्रतम् ॥ १७४ ॥
 विहरन् कनकशक्तिर्गत्वा सिद्धिपदे गिरौ । शिखायामेकरात्रिक्या तस्थौ प्रतिमया स्थिरः ॥ १७५ ॥
 तथा च तं स्तंजमिव स्थिरं दृष्ट्वा दुराशयः । हिमचूलसुरः कर्तुमुपसर्गान् प्रवक्रमे ॥ १७६ ॥
 तस्योपसर्गान् कुर्वाणं तं च गीर्वाणेषांसनम् । क्रुधा न्यत्रासयन् विद्याधराः पद्भे सतां जनः ॥ १७७ ॥
 प्रतिमां पारयित्वा तां विहरन्नगमत्ततः । स तैपःसंचयगिरिर्निगरीं रत्नसंचयाम् ॥ १७८ ॥
 अथ सूरनिपाताख्ये तत्रैवोपवने मुनिः । चक्रे गिरिशिवांकप्रः प्रतिमामेकरात्रिकीम् ॥ १७९ ॥
 तस्य च रूपकश्रेणिसारूढस्य दृष्ट्वापि । घातिकर्मद्वयाज्ज्ञे केवलज्ञानमुज्वलम् ॥ १८० ॥
 तस्य केवलमहिमामुपेत्य विदधुः सुराः । हिमचूलस्तु तद्गृह्णा जीतस्तं शरणं यथौ ॥ १८१ ॥
 वज्रायुधोऽपि तस्यैर्यथावन्महिमां व्यधात् । श्रुत्वा च देशनां तस्माज्जगाम स्वपुरीं पुनः ॥ १८२ ॥
 अन्यदा समवासापीत्तत्र देमंकरः प्रभुः । कोटिसंख्यैः सेव्यमानः सुरासुरनरेश्वरैः ॥ १८३ ॥
 वज्रायुधाय चाचख्युरुपेत्यायुक्तपूरुषाः । स्वामिनं समवसृतं देमंकरजिनेश्वरम् ॥ १८४ ॥
 स्वर्णस्य घादश सार्धाः कोटीस्तेज्यः प्रदाय सः । देमंकरं तीर्थंकरं जगाम सपरिहृदः ॥ १८५ ॥
 तं त्रिः प्रदक्षिणीकृत्य नमस्कृत्य च ऋकितः । उपविश्यानुशक्तं च सोऽश्रौषीञ्चर्मदेशनाम् ॥ १८६ ॥

१ अधमदेवम् । २ तपसां संचयस्य समूहस्य गिरिः ।

देशानान्ते प्रष्टुं नत्वा चक्री वज्रायुधोऽवदत् । स्वामिन् नीतोऽस्मि संसाराणैवाद्स्माद्दुःखतरात् ॥ १९७ ॥
 स्वे सहस्रायुधं राज्ये यावन्यस्यार्थापताम्यहम् । तावदौगमयस्वेह दीक्षां दातुं मम प्रजो ॥ १९८ ॥
 न प्रमादो विधातव्य इत्युक्तः स्वामिना नृपः । गत्वा पुरीं निजे राज्ये सहस्रायुधमादधौ ॥ १९९ ॥
 स सहस्रायुधेनाथ कृतनिक्रमणोत्सवः । आरुह्य शिविकां गत्वा हेमंकरजिनांतिके ॥ २०० ॥
 चतुःसहस्रया राक्षीनां नृजुजां च किरीटिनाम् । सुतानां सप्तशत्या च सहितो व्रतमाददे ॥ २०१ ॥
 विविधाचित्रहपरः सहमानः परीषहान् । वज्रायुधैर्विहरन्नगमत् सिद्धिपर्वतम् ॥ २०२ ॥
 उपसर्गान् सहिष्येऽहमिति बुद्ध्या स शुद्धधीः । संज्ञे विरोचने तत्र प्रतिमां वार्षिकीं दधौ ॥ २०३ ॥
 इत्तश्चाश्वघ्नीवसुतौ चिरं ज्ञात्वा नवाटवीम् । मणिकुञ्जो मणिकेतुः कृत्वा बालतपोऽन्यदा ॥ २०४ ॥
 उत्पन्नावसुरत्वेन प्रारब्धस्वैरचर्यया । तदा तत्र समायातौ तं महर्षिमपश्यताम् ॥ २०५ ॥

उत्पन्नावसुरत्वेन प्रारब्धस्वैरचर्यया । तदा तत्र समायातौ तं महर्षिमपश्यताम् ॥ युग्मम् ॥

ततस्त्वावमितेजोचवैरेण तं मुनिम् । प्रारेजाते उपजोतुं महाङ्गं महिषाविव ॥ २०६ ॥
 सिंहीचूयोचयोस्तस्य पार्श्वयोस्तावुजावपि । नखरैश्चखतुर्देहं खरैर्वज्राङ्कुरैरिव ॥ २०७ ॥
 अथ तं कुंजरीचूयांतर्वेदिमिव जघ्नतुः । करघातैर्दन्तघातैः पादघातैश्च दुःसहैः ॥ २०८ ॥
 चूयश्च जुजगीचूय तस्यर्षेः पार्श्वयोर्द्वयोः । दृढबन्धं ललंबाते योक्त्रपाशाविधानसः ॥ २०९ ॥
 दधानौ कर्त्रिकां तीक्ष्णां निजदंष्ट्रासहोदराम् । जपदुष्टवतुरथ राक्षसीचूय तं मुनिम् ॥ २१० ॥

इति भाषायाम् । ५ शकटस्य ।
 १ आगच्छामि । २ प्रतीक्षस्व । ३ प्रारब्धा या स्वैरचर्या स्वेच्छागमनं तथा । ४ योक्त्रं “जोत्स्” इति भाषायाम् । ५ शकटस्य ।

इत्थं च नानां तौ यावत्समुपाद्भवतां मुनिम् । तावद्वदितुमर्हन्तं चेलुः पत्न्यो विमैजसः ॥ १११ ॥
 रंजातिलोत्तमाद्यास्तास्तत्स्त्रिदशयोषितः । मुनौ तत्रोपसर्गस्तौ कुर्वाणौ ददृशुः सुरौ ॥ ११२ ॥
 आः पापौ किमिहारब्धं युवाच्यां मुनिपुंगवे । इति ब्रुवाणा वेगात्ता अवतेरुर्नचस्तदात् ॥ ११३ ॥
 तत्र चावतरंतीस्ताः प्रेक्ष्य तौ क्षुब्धितौ सुरौ । त्रेसतुः सूर्यन्नालोके कियत्तिष्ठन्ति कौशिकौ ॥ ११४ ॥
 इन्द्रस्येव मुनीन्द्रस्य पुरस्तात्तस्य ऋक्तितः । नाढ्यं प्रपंचयामासू रंजाद्याः सुरयोषितः ॥ ११५ ॥
 ततः पैवित्रमानिन्यस्तं वदित्वा महामुनिम् । देव्यस्ताः सपरीवाराः स्वं स्वं स्थानं पुनर्ययुः ॥ ११६ ॥
 प्रतिमां पारयित्वा तां महर्षिः सोऽपि वार्षिकीम् । अतुह्ययमनियमो विजहार वसुंधराम् ॥ ११७ ॥
 सहस्रायुधराजोऽपि राजश्रेणीविराजितः । राजपुत्रीमिवोद्भूढां राज्यश्रियमञ्चुक्त सः ॥ ११८ ॥
 एकदा समवासापीन्नानामुनिगणावृतः । तस्य पुर्यां गणधरो नामतः पिहिताश्रवः ॥ ११९ ॥
 तं सहस्रायुधोऽन्धेत्य ववन्दे ऋक्तिन्नावितः । अश्रौषीत् कर्णपीयूषवृष्टं तस्य च देशनाम् ॥ १२० ॥
 इन्द्रजाद्वमिवासारं संसारं तत्क्षणाद्विदन् । सद्यः स राजा स्वे राज्ये पुत्रं शतबलिं न्यधात् ॥ १२१ ॥
 पिहिताश्रवपादान्ते प्रव्रज्यां स्वयमाददे । आदाय द्विविधां शिष्टां विजहार वसुंधराम् ॥ १२२ ॥
 विहरन्नपरेद्युश्च स सहस्रायुधो मुनिः । वज्रायुधस्य राजर्षेः सोमस्येव बुधोऽमिलत् ॥ १२३ ॥
 संयुक्तौ तौ पितापुत्रौ तपोध्यानपरौ सदा । परीषहसहौ स्वांगेऽप्यनपेक्षौ क्लमाधनौ ॥ १२४ ॥

१ विविधप्रकारेण । २ उल्लङ्घाः । ३ आत्मानं पवित्रं मन्यन्ते ताः । ४ चंद्रस्येव ।

विहरन्तौ पुरआमारख्यादिष्वनवस्थितौ । गमथामासतुः प्राज्यं काक्षमेकाहवत्सुखम् ॥ ११५ ॥
 तत ईपत्प्राग्नाराख्यं गिरिमारुह्य तौ मुनी । प्रपेदाते अनशनं पादपोपगमाञ्चिधम् ॥ ११६ ॥
 आयुःद्वयो वपुरपास्य महासुनीन्द्रौ त्रैवेयकेऽथ परमाङ्घ्रिपदे तृतीये ।
 सद्योऽहमिन्ध्रपदमञ्जुतमाप्य पंचविंशत्यर्णवोपममितस्थिति तस्थतुस्तौ ॥ ११७ ॥

इत्याचार्यश्रीहिमचंद्रविरचिते त्रिषष्टिशलाकाफुरुरुचरिते महाकाव्ये
 पंचमे पर्वणि श्रीशान्तिनाथदेवीयाष्टागनवगगववर्णनो

नाम तृतीयः सर्गः ।

अथ चतुर्थः सर्गः ।

अथास्य जंबूद्वीपस्य प्राग्बिदेहेषु विस्तृते । विजये पुष्कलावल्यां सीतायाः सरित्तोऽन्तिके ॥ १ ॥
मध्यखंडस्य मध्येऽस्ति नगरी पुंफरीकिणी । श्रियो निधानमवैतं सरोऽन्तः पुंफरीकवत् ॥ २ ॥

॥ युग्मम् ॥

तस्यां धनरथो राजा खंतिारिमनोरथम् । अचून्महारथप्रष्टो जूमिष्ठ इव वासवः ॥ ३ ॥
तस्याच्छतामुत्रे पत्न्यौ गंगासिंधू इवांबुधेः । एका प्रियमतिर्नाम द्वितीया तु मनोरमा ॥ ४ ॥
वज्रायुधस्य जीवोऽपि च्युत्वा श्रैवेयकादथ । प्रियमत्या महादेव्या उदरे समवातरत् ॥ ५ ॥
तदा च रजनीशेपे स्वमातर्ददृशे तथा । वर्षन् गर्जस्त्रिन्माली मेघोऽन्तर्वदनं विशन् ॥ ६ ॥
तथा तं प्रातराख्यातं स्वमं व्याख्यन्महीपतिः । पृथ्वीसंतापहृन्मेघ इव चावी तवात्मजः ॥ ७ ॥
सहस्रायुधजीवोऽपि च्युत्वा श्रैवेयकात्ततः । मनोरमामहादेव्याः कुक्षौ समवतीर्णवान् ॥ ८ ॥
तथापि ददृशे स्वमे स्वमुखान्तर्विशन् रथः । सौवर्णकिंकिणीमाली पंताकी लोहनेमिकैः ॥ ९ ॥
तथापि स्वममाख्यातं व्याचख्याविति जूपतिः । सूनुर्महारथप्रष्ठस्तव देवि न्रविष्यति ॥ १० ॥
समये सुपुत्राते ते क्रमेण तनयायुजौ । मूर्त्यन्तरमिव प्राप्तौ दिवाकरनिशाकरौ ॥ ११ ॥

१ कगलवत् । २ प्रष्टः श्रेष्ठः । ३ विद्युतां गालाः संलस्य । ४ ध्वजयुक्तः । ५ नेभिश्चक्रधारा ।

१३ ॥

अथ प्रियमतीसूनोः शुभ्रेऽहनि महीपतिः । स्वमानुसारतो मेघरथ इत्यग्निधां व्यधात् ॥ १३ ॥

राज्ञीस्वमानुसारेण द्वितीयस्यापि रूपतिः । सूनोर्दृढरथ इति नामधेयमकदृषयत् ॥ १३ ॥

मेघरथदृढरथौ दृढसौत्रात्रशाखिनौ । क्रमेण ववृधाते तौ सीरिशार्ङ्गधराविव ॥ १४ ॥

राज्यस्थानमनंगस्य कामिनीजनकर्मणम् । तौ रूपोत्कर्षजनकं यौवनं प्रापतुः क्रमात् ॥ १५ ॥

राज्ञोऽथ निहृतरात्रोः सुमंदिपुरेशितुः । एत्यामाल्यो घनरथं प्राणभ्यैवं व्यजिज्ञपत् ॥ १६ ॥

तैस्तेगुणैरुपेता वः कीर्तिः कुंदोज्वला प्रचो । प्रचेव हरिणोक्तस्य प्रमोदयति-कं न हि ॥ १७ ॥

दूरस्थितोऽपि निहृतरात्रुर्भूमासु सौहृदी । संबंघात्सन्निधीचूय विशेषस्नेहमिच्छति ॥ १८ ॥

तिष्ठंति कन्या निहृतरात्रोस्तस्य महीपतेः । पृथग्जगत्रयस्त्रीणां स्वामितायामिव स्थिताः ॥ १९ ॥

तत्र मेघरथस्य द्वे एकां दृढरथस्य च । दिँस्सते निहृतरात्रुर्भूयास्तं सुहृदौ युवाम् ॥ २० ॥

राजा घनरथोऽप्यूचे घनध्वनितधीरवाक् । घनीचवतु नौ स्नेहः संबन्धेनामुनायुना ॥ २१ ॥

प्रवाहैरिव संबन्धैरापैतद्भिः पुरः पुरः । सतां स्नेहाः प्रवर्धन्ते नद्यः सानुमतामिव ॥ २२ ॥

सोऽप्यमाल्यो जगादैवं देव देवज्ञपुंगवम् । आहूयादिश लशं मे कैल्यं कड्याणकर्मसु ॥ २३ ॥

प्रस्थापय कुमारौ तन्मारुद्वयौ वपुःश्रिया । कन्योवाहमिषात् स्वामिन्नस्मत्स्वाम्यनुगृह्यताम् ॥ २४ ॥

ज्ञानिना लक्ष्मणसूत्र्यागमनं च कुमारयोः । प्रतिपद्य नरेन्द्रोऽथ सचिवं विससर्ज तम् ॥ २५ ॥

१ सुभ्रातुर्भावः सौभ्रात्रम् । २ चन्द्रस्य । ३ सुहृदो भावः सौहृदं तदस्त्वस्य । ४ दातुमिच्छति । ५ आगच्छद्भिः । ६ शुभम् ।

सुहृष्टः सचिवः शीघ्रं सुमंदिपुरं ययौ । तृपं निहतशत्रुं च तदाख्यानादर्हयत् ॥ २६ ॥
 प्रथीड्घनरथो मेघरथं हृढरथान्वितम् । सवसन्तं स्मरमिव सुमंदिपुरं प्रति ॥ २७ ॥
 सामंतामालसेनानीसेनापरिवृतौ ततः । सरिदोघाविवाविघ्नं कुमारौ तौ प्रचेन्नतुः ॥ २८ ॥
 गत्वा प्रयाणैरव्यग्रैर्मर्यादापालनार्णवौ । सुरेन्द्रदत्तनृपतेर्देशसीमन्यश्रोषतुः ॥ २९ ॥
 राज्ञा सुरेन्द्रदत्तेन दत्तशिद्योऽन्युपेत्य तम् । ऊचे मेघरथं दूतः सावष्टंजमिदं वचः ॥ ३० ॥
 सुरेन्द्रदत्तो नः स्वामी सुरेन्द्र इव विक्रमी । अस्मद्देशस्य मध्येन मा गास्त्वमिति वक्ति सः ॥ ३१ ॥
 अस्मत्सीमानमुत्सृज्य त्वं गह्वान्येन वर्त्मना । संमृगेन्द्रे गतिमार्गे मृगस्य कुशलाय न ॥ ३२ ॥
 स्मित्वा मेघरथोऽप्येवमवददत्तां वरः । अस्माकमयमेवाध्वा ऋजुः स त्यज्यतां कथम् ॥ ३३ ॥
 पूरयन्त्यवतारं वृद्धानुत्खनन्ति खनन्ति च । स्थलीस्तुंगा न चाध्वानं त्यजन्ति सरितोऽपि हि ॥ ३४ ॥
 एते वयमनेनैव यास्यामो वर्त्मनर्जुना । अनृजुः स तु ते स्वामी स्वशक्तिं दर्शयत्वहो ॥ ३५ ॥
 इति मेघरथेनोक्तमशेषमपि तत्क्षणम् । गत्वा सुरेन्द्रदत्ताय राज्ञे दूतो न्यवेदयत् ॥ ३६ ॥
 श्रुत्वा सुरेन्द्रदत्तस्तच्छ्रुतहृक् इव ध्रिपः । आर्धमातताम्रताम्रास्यो रणचंचामवीवदत् ॥ ३७ ॥
 निषादिनां सादिनां च यत्तीनां रथिनामपि । तस्यापेतुः सैमीकार्थीन्यथानीकान्यनेकशः ॥ ३८ ॥
 अतोद्भटकरास्फोटैर्धनुष्टंकारडंबरैः । अश्वस्यन्दनमातंगहेषाचीत्कारंबुहितैः ॥ ३९ ॥

१ सगर्वम् । २ सिंहसहिते मार्गे । ३ गर्तान् । ४ गजाह्वानशब्दो हृक् । ५ तप्तताम्रवद्भक्तमुखः । ६ युद्धार्थानि ।

ते कुर्वाणाः करास्फोटं तर्जयन्तः परस्परम् । दीर्युर्वेनान्ययुध्यन्त बंधज्ञाः पन्नगा इव ॥ १३ ॥
 ते चत्वारः क्षणं रेडुयुर्वे तस्मिन्महौजसः । तिर्यमुद्विष्टदोःशृंगा गजदंता इवाज्यः ॥ १४ ॥
 मेघरथदृढरथकुमाराच्यामथ दृष्टात् । खेदयित्वा बंधघाते वन्येचाविव ताडुञ्चौ ॥ १५ ॥
 देशे तस्मिन्निजामाक्षां त्रमयित्वा स्वदेशगतम् । कुमारावीयतुः प्रीतौ सुमंदिपुरं ततः ॥ १६ ॥
 अन्याजगाम निहतशत्रू राजकुमारयोः । अन्यत्राप्यतिश्रावच्युत्थेयं तादृशु किं पुनः ॥ १७ ॥
 तावादिदिंग नृपतिशुचुंबं च शिरस्तले । सुखादितमनुचवन्नहमिन्ञ इवामरः ॥ १८ ॥
 सुवशे मेघरथेन प्रियमिनामनोरमे । ज्यायस्यौ कन्यके राजा विधिना पर्यणाययत् ॥ १९ ॥
 कन्यां सुमतिनामानं तृतीयां तु कनीयसीम् । उपयेमे दृढरथो रंजधौतपदांबुजः ॥ २० ॥
 कृष्या महत्या विवाहे यथावद्विहितेऽथ तौ । विसृष्टौ गौरवाद्गङ्गा चेत्ततुः स्वां पुरीं प्रति ॥ २१ ॥
 सुरेन्द्रदचं स्वे राज्ये युवराजसमन्वितम् । तथैव स्थापयित्वा तौ जग्मतुर्नगरीं निजाम् ॥ २२ ॥
 सह प्रियाचित्तौ जोगान् बुभुजाते महाचुजौ । इंद्रोपेन्द्राविवैकत्र मिलितौ प्रीतियोगतः ॥ २३ ॥
 प्रियमित्रा नंदिपेणं मेघसेनं मनोरमा । सुपुवाते मेघरथपत्न्यौ पुत्रद्वयं क्रमात् ॥ २४ ॥
 पत्नी दृढरथस्यापि प्राप्तुत सुमतिः सुतम् । रथसेनात्रिधं चारुगुणरत्नैकरोहणम् ॥ २५ ॥
 राजा घनरथोऽन्धेद्युरंतरंतःपुरं सुखम् । कलत्रैः पुत्रपौत्रैश्च यूथद्विप इवावृतः ॥ २६ ॥

१ तिर्यक् उद्विष्टानि दोषाणो बाहव एव शृंगाणि चैस्ते । २ राजा धौतं पादपद्मं यस्य सः । ३ चारुगुणा एव रत्नानि तेषामे-
 करोहणाचलम् । ४ अंतःपुरस्य गन्धे ।

शुभम् ॥

६७ ॥ शुभम् ॥

६८ ॥

६९ ॥

७० ॥

७१ ॥

७२ ॥

७३ ॥

७४ ॥

७५ ॥

७६ ॥

७७ ॥

७८ ॥

७९ ॥

८० ॥

विनोदैर्विधैरस्थाय्यावत्तावत् सुसेनाया । व्यङ्ग्येवं गणिकया चरणयुग्महस्तया ॥ ६७ ॥ शुभम् ॥
देवाय ताम्रचूडे मे चूर्मारले स्वजातिषु । कस्यापि ताम्रचूडेन जीयते जातुचिन्नहि ॥ ६८ ॥
जीयते यदि कस्यापि कुकुटेनैव कुकुटः । दीनाराणां तदा लक्षं पणे तस्य ददाम्यहम् ॥ ६९ ॥
अपरस्यापि कस्यापि यद्यस्ति चरणयुग्मः । मलप्रतिष्ठापणमसुं स उत्क्षिपतु तल्पजो ॥ ७० ॥
देवी मनोरमाश्रोत्रे पणितेनामुनैव मे । ताम्रचूडस्ताम्रचूर्णेनामुना युध्यतामिह ॥ ७१ ॥
एवमस्त्विति राज्ञोके राज्ञी सद्यो मनोरमा । आनाययञ्चेदिकया वज्रतुंडाव्यकुकुटम् ॥ ७२ ॥
दावप्युत्तारितौ ऋसावकैपत्नी इवाश्र तौ । विचित्रपादगतिकौ प्रनृत्यंतौ प्रजहंतुः ॥ ७३ ॥
उत्पेततुः पेततुश्च सन्नतश्चापसन्नतुः । ददतुः प्रतीषतुश्च तौ प्रहारान् परस्परम् ॥ ७४ ॥
प्रचंडचंचुचरणप्रहारोद्भूतशोणितैः । ताम्रापि ताम्राच्छूडा तार्धचूर्णाग्रयोस्तयोः ॥ ७५ ॥
पद्मि रूपपाविव नरो सायुधौ चरणयुधौ । नखान् परस्परस्यांगे तीक्ष्णांश्चिपतुमुडुः ॥ ७६ ॥
जयत्ययं महादेव्याः सुसेनाया जयत्ययम् । इति द्रुणं जयत्रांतरिचूडो कस्यचिज्जयः ॥ ७७ ॥
आयुध्यमानयो रित्थं तयोर्धनशोऽवदत् । द्वयोरप्यनयोर्मध्यान्नैकोऽप्येकेन जेष्यते ॥ ७८ ॥
ऊचे मेघरथोऽप्येवमनयोर्बुध्यमानयोः । किमित्येकस्य न जयो नैकस्य च पराजयः ॥ ७९ ॥
ततो ज्ञानत्रयधरो राजा घनरथोऽब्रवीत् । श्रूयतामनयोः पूर्वत्रवचनमशेषतः ॥ ८० ॥
आस्मिन्नेव जंबूद्वीपे क्षेत्रे ऐरावतान्निधे । अस्ति रत्नपुरं नाम नानारत्नोत्करं पुरम् ॥ ८१ ॥

१ कुकुटहस्तया । २ कुकुटः । ३ अंकशिवयुग्मं तस्मिन् पत्नी समी । ४ श्रेष्ठकुकुटयोः ।

अचूतां वणिजौ तत्र द्वौ मिथो मैत्र्यशालिनौ । एको धनवसुर्नाम दत्तो नामापरः पुनः ॥ ८१ ॥
 अनिवृत्तधनाशौ तौ तृपितौ चातकाविव । श्रानैर्नानाविधैर्नृत्वा शकटीशकटादिकम् ॥ ८३ ॥
 शमाकरपुरजोणमुखादिषु सदा युतौ । त्रेभतुर्व्यवहाराय दारिद्र्यपितराविव ॥ ८४ ॥
 तृपितान् ह्युधितान् श्रान्तान्मंदान्वयंगान् कुशानपि । शीतौलूणलुवृणालूनतिजाराधिरौषणैः ॥ ८५ ॥
 प्रतोदैर्यष्टिधातैश्च लांगूलोन्मोदरैरपि । बाहयामासतुर्गस्तौ परमाधार्मिकाविव ॥ ८६ ॥
 ह्युरैस्तद्वतुः पृथग्युह्युह्नूनानि च तौ गवाम् । प्राग्वेधे ह्युदिते नासात्वचं विविधतुः पुनः ॥ ८७ ॥
 कालेऽप्यमुंचतां नोर्दणो मंढवीग्निसत्तयियासया । बुभुजाते च गच्छन्तौ विलंबस्यासहौ स्वयम् ॥ ८८ ॥
 कूटतुलाकूटमानकूटनाणककर्मन्निः । कूटार्थकथनैश्चापि तावमोहयतां जनम् ॥ ८९ ॥
 अवञ्चयेतां तौ विश्वं गोमैयू इव मायिनौ । एकद्रव्याञ्जिलापाञ्च युध्यते स्म परस्परम् ॥ ९० ॥
 मिथ्यात्वमोहितमती निर्दयौ पुरुषौ सदा । लोचाघ्रातौ न धर्मस्य तौ वार्तामपि चक्रतुः ॥ ९१ ॥
 इत्थं प्रपन्नार्तध्यानौ तौ गजायुर्बन्धतुः । आर्तध्यानस्य हि फलं तिर्यग्योनिषु संभवः ॥ ९२ ॥
 अन्यदा श्रीनदीतीर्थे रागद्वेषवशंवदौ । तौ मिथो जातकलहौ शुब्धा पंचत्वमापतुः ॥ ९३ ॥
 तत्रैवैरवते स्वर्णकूलाकूले बभ्रूवतुः । तौ गजौ ताम्रकलशकांचनकलशाञ्जिधौ ॥ ९४ ॥
 क्रमाद्बुधौवनौ तौ च सप्तधा प्रहरन्मदौ । तट्टुमंश्च निघ्नतौ नदीतीरे विजहतुः ॥ ९५ ॥

१ न निवृत्ता धनाशा यथोस्ती । २ शीतोष्णतृण्यार्तात् । ३ सशोफानि । ४ वृषात् तूर्णमिष्टस्थानं गंतुमिच्छया न सुसुचतुः ।
 ५ शृगालौ । ६ स्वर्णकूलानदीतीरे ।

लघौवनावेकदा तौ जगत्तुर्मैरुमूर्धनि । प्रतिमाश्च ववंदाते श्रीमतां शाश्वताहृताम् ॥ १११ ॥
 प्रमन्तौ कौतुकात्तौ तु तत्र स्वर्णशिखास्थितम् । नन्दने सागरचंद्रं चारणर्षिमपश्यताम् ॥ ११२ ॥
 प्रदक्षिणापूर्वकं तौ तं नमश्चक्रतुमुनिम् । कृताञ्जली शुश्रुवतुः पुरोच्य च देशनाम् ॥ ११३ ॥
 देशनान्ते नमस्कृत्य मुनिं तावेवमूचतुः । अज्ञानतिमिरातीच्यां दिव्या प्राप्नोऽसि दीपवत् ॥ ११४ ॥
 आवयोः प्राक्तनान् सम्यगाख्याहि जगवन् जवान् । सूर्योदय ईवान्योपकृत्यै ज्ञानं जवाहशाम् ॥ ११५ ॥
 आख्यन्मुनिरपि क्षीपे धातकीखंडनामनि । वर्षे पूर्वैरवतेऽस्ति नाम्ना वज्रपुरं पुरम् ॥ ११६ ॥
 तस्मिन्नातं चियघोषोऽत्रयघोषोऽत्रवन्नृपः । सुवर्णतिलका नाम प्रेयसी तस्य चात्रवत् ॥ ११७ ॥
 विजयो वैजयन्तश्च संजज्ञातेऽनयोः सुतौ । क्रमात् कलाकलापं च प्राप्तुर्यौवनं च तौ ॥ ११८ ॥
 इतश्च तत्रैरवते पुरे स्वर्णद्रुमेऽत्रवत् । शंखोज्वलगुणः शंख इति नाम्न महीपतिः ॥ ११९ ॥
 उत्संगस्थितपुष्पस्रक्स्वमदर्शनसूचिता । पृथ्वीदेव्यां तस्य पुत्री पृथ्वीसेनेत्यजायत ॥ १२० ॥
 रूपप्रकर्षवैदग्ध्यविशेषपरिपोषकौ । क्रमेण यौवनकलाकलापावाससाद सा ॥ १२१ ॥
 अनुरूपो वरोऽमुष्या अयमेवेति चिन्तयन् । कन्यामत्रयघोषाय शंखराजोऽथ तां ददौ ॥ १२२ ॥
 पृथिवीसेनया सार्धं स पृथ्वीनाथपुंगवः । नवोढया तथा रमे रमेव रमापतिः ॥ १२३ ॥
 अपरैद्युर्वसन्ततौ वैसन्तसुमनोधरा । काप्यागाच्चेटिका राज्ञोऽत्रयघोषस्य सन्निधौ ॥ १२४ ॥
 तां प्रेक्ष्य स्वर्णतिलका देव्येवं नृपमच्यधात् । अमंल्यत वसन्तेनोद्यानं षडुतुकात्रिधम् ॥ १२५ ॥

१ अन्येषामुपकाराय । २ दीनानां प्राणिनामभयं घोषयतीति तथा । ३ वसंतपुष्पधरा ।

प्रवृत्तिस्ते परार्थैव स्वामिन् विह्वल्यसे ततः । प्रतीहस्व द्वाणं विश्वप्रतीदय करुणानिधे ॥ १४१ ॥
 विश्वं विश्वं चराचारं निधाय तनये निजे । यावदायामि दीक्षायै त्वत्पादकमदान्तिके ॥ १४२ ॥
 ॥ शुभम् ॥
 नैव प्रमादिना ज्ञान्यमित्युक्तः स्वामिना नृपः । गृहे गत्वा सुतावेवमचापिष्ट पृथक् पृथक् ॥ १४३ ॥
 हे वत्स विजयादत्स्व राज्यमेतत् क्रमागतम् । यौवराज्यं वैजयन्त त्वमस्य परिपालय ॥ १४४ ॥
 अहं तु प्रब्रजिष्यामि ब्रजिष्यामि जिनांतिके । आब्रजेयं न हि यथा ज्यूयोऽपि ज्वगहुरे ॥ १४५ ॥
 तावपीत्यूचतुस्तात ज्वज्जीतो यथा जवान् । ज्वज्जीतौ तथैवावां त्वदीयौ ननु नंदनौ ॥ १४६ ॥
 अन्यावां प्रब्रजिष्यावः प्रब्रज्याया ह्युन्ने फले । इह त्वत्पादशुश्रूषा मोक्षप्राप्तिः परत्र च ॥ १४७ ॥
 साधु वत्साविति वदन् वदान्यो मेदिनीपतिः । ददौ कस्मैचिदन्यस्मै राज्यं प्राज्यमपि स्वयम् ॥ १४८ ॥
 ताभ्यां सह तनूजाभ्यां गत्वानंतजिन्नान्तिके । प्राब्रज्जीदजयघोषः श्रीमत्संघस्य पश्यतः ॥ १४९ ॥
 त्रयोऽपि तेपिरेऽत्युग्रं ते तपो जूपतिस्तु सः । विशत्या स्थानकैरहंशामगोत्रमुपार्जयत् ॥ १५० ॥
 त्रयोऽपि काले ते कालं कृत्वा प्रययुरच्युते । देवा बभूवुर्नार्वांशत्यर्णवोपमजीविताः ॥ १५१ ॥
 इतश्च जंबूद्वीपेऽस्मिन् प्राग्विदेहविजृषणे । विजये पुष्कलावत्यामस्ति पूः पुंनरीकिणी ॥ १५२ ॥
 तस्यां हेमांगदो नाम बभूव वसुधाधवः । शचीव वज्रिणो वज्रमालिनी तस्य च प्रिया ॥ १५३ ॥
 च्युत्वा ततोऽन्नयघोषस्तस्याः कुशाववातरत् । चतुर्दशमहास्वमसूचितार्हतैवैत्रवः ॥ १५४ ॥

१ विश्वस्य प्रतीक्ष्योऽर्च्यस्तत्संनोधनम् । २ समग्रम् । ३ पृथ्वीभारम् । ४ आगच्छेयम् ।

प्राजन्मावधिना ज्ञात्वा तौ विमानं विकृत्य च । उपेतुर्मघशं पूर्वजन्मोपकारिणम् ॥ १७० ॥
 त्रकिञ्चालौ मेघशं तौ प्रणम्यैवमूचतुः । अद्यैवावां त्वत्प्रसादादञ्चूव व्यंतरेश्वरौ ॥ १७१ ॥
 मर्याविचौ सैरिचौ च मेधौ तदनु कुकुटौ । एतत्प्रकर्षजन्मानावञ्चूवावां स्वकर्मजिः ॥ १७२ ॥
 कुकुटवे त्वहरहर्निःसंख्यकृमिचोजनौ । आप्त्यावः कां गतिं नाथात्रविष्यः शरणं न चेत् ॥ १७३ ॥
 प्रसीदानुग्रहाणैतद्विमानमधिरुह्य च । विश्वां विश्वं चरां पश्य ज्ञानेन ज्ञातपूर्व्यपि ॥ १७४ ॥
 इत्थमन्यथैतस्ताच्यां दाक्षिण्यक्षीरसागरः । तदारोहन्मेघशो विमानं सपरिहृदः ॥ १७५ ॥
 उरुपात विमानं तच्चचाल च मनोरथेति । अंगुह्या दर्शयन्तौ तौ दृश्यान्येनमशंसताम् ॥ १७६ ॥
 वेङ्कयस्यसौ त्राचिर्दूर्वाकुुरितदिङ्मुखा । चत्वारिंशद्योजनोच्चा चूला मेरुमहागिरेः ॥ १७७ ॥
 अस्याः प्रतिदिशं चार्धचंजकाराः शिला इमाः । अर्हज्जन्मात्रिषेकांत्रःपुण्याः सिंहासनांकिताः ॥ १७८ ॥
 इमान्यायतनान्युच्चैः स्वामिनां शान्धतार्हताम् । तदर्चाचरितार्थद्वुष्पमेतच्च पांडकम् ॥ १७९ ॥
 अमी वर्षधराः शैलाः षष्ठे पडमी हृदाः । चतुर्दशमहासिन्धुसीमंतितमहीतलाः ॥ १८० ॥
 अत्रयोऽमी च वैताढ्या आढ्या विद्याधरिङ्गैः । स्वस्वदेवार्धमर्यादाशिलात्रितिसहोदराः ॥ १८१ ॥
 अमीषामपि कूटेषु सिद्धचैत्यान्यमूनि च । प्रतिमात्रिः सनार्थानि श्रीमतां शान्धतार्हताम् ॥ १८२ ॥
 इयं च जैगती जंबूद्वीपस्य वलयकृतिः । जनुंगजालकटकैर्विद्याधरविलासजूः ॥ १८३ ॥

१ गजौ । २ महिषौ । ३ एतद्व्यंतरेश्वररूपं प्रकृष्टं जन्म ययोस्तौ । ४ मनोवद्गमनं यस्य तत्र । ५ दृश्यवस्तूनि ।
 ६ सहितानि । ७ दुर्गः ।

युजंग्रूपणाः केचित्केचिन्नकुलचूषणाः । धीपितृव्यसनाः केऽपि व्याघ्रत्ववाससोऽपरे ॥ १ए७ ॥
 त्रस्रांगरागाः केचिच्च केचिन्नकेचिलेपनाः । उलूकोत्तंसिनः केचित्केचिद्गृध्रावतंसिनः ॥ १ए८ ॥
 आखुस्त्रमाद्विनः केचित्केचित् सरटमौद्विनः । मुंडमालाधराः केऽपि केऽपि कंकालपाणयः ॥ १ए९ ॥
 कृताहहासाः केचिच्च केचित्तुमुलकारिणः । हेषाविधायिनः केचित्केचिद्दुहितकारिणः ॥ १२० ॥
 करस्फोटकराः केऽपि केऽपि तालप्रदायिनः । मुँखातोद्यकराः केऽपि कक्षावाद्यकृतोऽपरे ॥ १२१ ॥
 दलयंत इव क्षीणिं स्फोटयंत इवांबरम् । चारीप्रचारैरुहंडं प्रारभन्ताश्च तांडवम् ॥ १२२ ॥

॥ अष्टत्रिः कुलकम् ॥

एवं नरेन्द्रतोषाय यावत्ते ताण्डवं व्यधुः । प्रादुरासीत्तावदेकं विमानवरमंबरे ॥ १२४ ॥
 रत्या मनोजव इव युवत्या युत एकया । अन्तस्तस्य पुमानेको ददृशे सुंदराकृतिः ॥ १२५ ॥
 प्रियमित्रा ततो देवी जगादैवं महीपतिम् । कोऽयं केयं कुतो हेतोरिह चापततः प्रजो ॥ १२६ ॥
 अथ मेघश्रोऽशंसजांबूद्वीपेऽत्र चारते । वैताल्यस्योत्तरश्रेण्यामलकेत्यस्ति पूर्वरा ॥ १२७ ॥
 तत्र विद्युन्नथो नाम विद्याधरनरेश्वरः । तस्य मानसवेगेति प्रिया चासीत् प्रियंवदा ॥ १२८ ॥
 सिंहेश्वरथस्वमात् कृतसिंहरथात्रिधः । तस्यां तस्यान्नवत्सूनुर्विक्रमोत्सुहृद्दोर्द्धमः ॥ १२९ ॥
 कन्यां वेगवतीं नाम प्रकृष्टकुलसंभवाम् । स्वानुरूपामुपायंस्त स चञ्च इव रोहिणीम् ॥ १३० ॥

१ चित्रकर्चमवलाः । २ रुधिरविलेपनाः । ३ कृकलासमालावतः । ४ कंकालमस्थिपंजरः । ५ मुखमेव वादित्रं तस्य कराः ।
 ६ सिंहा एव रथास्तद्युक्तौ रथस्तस्य स्वमात् ।

औवराज्ये निजे राजा तं च विद्युद्भ्रशो न्यधात् । पुत्रे हि क्वचहरे युक्तमेतन्महीशुजाम् ॥ १११ ॥
 लीलोपवनवाप्यादिस्थानेषु ललनासखः । वने सिंह इव स्वैरं रेमे सिंहस्थः सुखम् ॥ ११२ ॥
 विद्युद्भ्रशोऽपरेद्युश्च विद्युद्भ्रोलस्वजावकम् । संसारे सकलं ज्ञात्वा परं वैराग्यमासदत् ॥ ११३ ॥
 राज्ये सिंहस्थं न्यस्य सद्यो विद्युद्भ्रशो नृपः । सर्वसावद्यविरतिं गुरुपादांतिकेऽग्रहीत् ॥ ११४ ॥
 संवेगतिशयापन्नः संयमैर्नियमैरपि । ध्यानेन च विधायार्ष्टकर्मद्वयमगाह्विवम् ॥ ११५ ॥
 राजा सिंहस्थोऽप्युद्यत्प्रतापस्पर्शनोपमः । स विद्याधरचक्रित्वासाससाद दुरासदम् ॥ ११७ ॥
 निशायां सोऽन्यदा दध्यौ विनिघ्न इव योगवित् । अरण्ये मालतीपुष्पस्येव जन्म मुधा मम ॥ ११८ ॥
 अर्हतः समवसृतान् केवलज्ञानिनः प्रचूर्न् । जवाञ्चोधिमहापोतान्नापश्यं तान्न चार्चयम् ॥ ११९ ॥
 पावयामि तदात्मानं दृष्ट्वा साक्षाज्जिनेश्वरम् । तद्दर्शनं ह्येकदापि सुखम् इव कामधुक् ॥ १२० ॥
 इत्थं विचिंत्य स द्वीपे धातकीखंडनामनि । पश्चिमेषु विदेहेषु सीतोदोत्तरोधसि ॥ १२१ ॥
 सूत्राञ्जिधाने विजये पुरे खड्गपुराञ्जिधे । गत्वाहन्तं समं पत्न्या ददर्शामितवाह्नम् ॥ १२२ ॥

प्रणम्य जगवन्तं तं सोऽश्रौपीन्मेदिनीपतिः । त्रैवाञ्चोघितरीकटपासनदृपां धर्मदेशनाम् ॥ १२३ ॥
 आकर्ण्य देशनां तां च दुःखानलजलद्वयम् । नत्वाचार्हन्तमचलत् स निजां नगरीं प्रति ॥ १२४ ॥
 अत्रोर्ध्वं गह्वतश्चास्य बच्रूव सखलनं गतेः । दृढवेन्नवनाकीर्णं पोतस्येव पयोनिधौ ॥ १२५ ॥

१ ललनासहचरः । २ सूर्योपगः । ३ भवसागरे नौसहशीम् ।

गतिर्मे स्थलित्वा केनेत्यथ ज्ञातुमधो दृशम् । न्यधाद्यावदसौ तावदजाहीन्मामिह स्थितम् ॥ ११५ ॥
 सकोपाटोपमेधोऽथ मामुद्वेसुमुपासरत् । आक्रम्यत मया चायं धामो वामेन पाणिना ॥ ११६ ॥
 ररास विरसं चैष सिंहाक्रान्त इव द्विपः । तन्नार्थो सपरीवारा प्रपन्ना शरणं च माम् ॥ ११७ ॥
 ततो मयामुच्यतायं मुक्तश्च पुरतो मम । विकृत्य नाना रूपाणि संगीतमकरोदिदम् ॥ ११८ ॥
 भूयोऽपि प्रियमित्रोचे प्रिय पूर्वचवेऽमुना । किं कृतं कर्म येनैषा ऋद्धिरस्य महीयसी ॥ ११९ ॥
 आख्यन्मेघरथोऽप्येवं पुष्करार्धस्य जारते । पूर्वस्मिन् विद्यते संघपुरं नाम महापुरम् ॥ १२० ॥
 राज्यगुप्तोऽत्रिधानेन तत्रासीत् कुलपुत्रकः । दुःस्थः सदा परकर्मकरणोत्पन्नजो जनः ॥ १२१ ॥
 शंखिका नाम तस्यानुरक्ता जक्ता च पल्यञ्चूत् । उजावपि हि चक्राते कर्माणि परवेदमसु ॥ १२२ ॥
 अन्येद्युश्च फलार्थं दावपि नानाद्रुमाकुलम् । संज्यू जगमतुः संघगिरिं नाम महागिरिम् ॥ १२३ ॥
 तस्मिन् वनफलार्थं तौ पर्यटन्तावपश्यताम् । कुर्वाणं देशानां सर्वगुप्तं नाम महासुनिम् ॥ १२४ ॥
 विद्याधरसत्तामध्यमध्यासीनमुपेत्य तम् । तौ नमश्चक्रतुर्जसया पुरतश्च निषेदतुः ॥ १२५ ॥
 तयोर्विशेषतो धर्मं दिदेश स मुनीश्वरः । उःस्थितेषु हि महतां वात्सह्यमतिरिच्यते ॥ १२६ ॥
 देशानाते महार्थं तं तौ प्रणम्यैवमूचतुः । पापयोरपि नौ पुण्यमेतद्दृष्टोऽसि यत्प्रजो ॥ १२७ ॥
 स्वयं विन्ध्यजैनीनोऽसि तथाप्यातैस्त्वमर्थसे । अस्मदर्थं तपः किञ्चिज्जगदर्थं समादिश ॥ १२८ ॥
 तद्योग्यतानुसारेण सर्वगुप्तो महामुनिः । पात्रिंशत्कल्याणकार्यमादिदेश तपस्तपोः ॥ १२९ ॥

तथेति प्रतिपद्योजौ गत्वा स्वौकसि चक्रतुः । द्वे त्रिरात्रे चतुर्थांनि षात्रिंशदिति तत्तपः ॥ २४० ॥
 पारणस्य च समये द्वारे प्रद्विष्य चक्षुषी । गवेषयामासतुस्तौ कंचिदप्यतिथिं मुनिम् ॥ २४१ ॥
 साधुं धृतिधरं नाम प्रविशंतमपश्यताम् । प्रत्यलात्रयतां चोचौ ऋत्स्या ऋकोदकादिना ॥ २४२ ॥
 अन्यदा विहरंस्तत्र सर्वगुप्तमुनिः पुनः । स आजगाम तत्पार्श्वे धर्मं शुश्रुवतुश्च तौ ॥ २४३ ॥
 आददाते परित्रज्यां सर्वगुप्तमुनेः पुरः । फलं मानुषकद्वेषोस्ती विवेकपरायणौ ॥ २४४ ॥
 ततश्च राज्यगुप्तर्षिर्विदधे गुर्वनुज्ञया । आचामास्त्ववर्धमानाञ्चिधानं दुस्तपं तपः ॥ २४५ ॥
 अन्ते चानशनं चक्रे चतुःशरणमाश्रितः । विपद्य ब्रह्मलोकेऽञ्जूरुशसागरजीवितः ॥ २४६ ॥
 ब्रह्मलोकात् परिच्युत्य विद्युद्भ्रथनृपात्मजः । अयं सिंहरथो नाम जज्ञे विद्याधरेश्वरः ॥ २४७ ॥
 शंखिका सापि तत्रार्था विधाय विविधं तपः । ब्रह्मलोके सुरो जज्ञे च्युत्वासावस्य पत्न्यञ्चूत् ॥ २४८ ॥
 इतः स्वनगरं गत्वा पुत्रं राज्ये विधाय च । पादान्ते मत्पितुर्दीक्षामयमादास्यते सुधीः ॥ २४९ ॥
 तपोध्यानादिभिः कृत्वा कर्माष्टकपरिहृत्यम् । उत्पन्नकेवलज्ञानः सिद्धिमेष ब्रजिष्यति ॥ २५० ॥
 श्रुत्वा तद्वचनं मेघरथं नत्वा च ऋक्तितः । गत्वा च स्वपुरे पुत्रं राज्ये सिंहरथो न्यधात् ॥ २५१ ॥
 श्रीमद्भनरथस्वामिपादांते दांतमानसः । परिव्रज्य चरित्वा च तपःसिद्धिमिधाय सः ॥ २५२ ॥
 राजा मेघरथो देवरमणोद्यानतस्ततः । प्राविशत् सपरीवारो नगरीं पुंडरीकिणीम् ॥ २५३ ॥
 अपरेद्युर्मेघरथः पौषधौकसि पौषधी । धर्ममाख्यातुमारोत्ते जिनाख्यातं विप्रेश्चिताम् ॥ २५४ ॥

तस्योत्संगे तदानीं च संजातत्रयवेपथुः । पारापतः पपातैको मुमूर्षुश्च दीनदृक् ॥ १११ ॥
 अत्रयं याचमानं तं खगं मानुषत्रापया । मा स्म त्रैषीर्मा स्म त्रैषीरित्यत्रापिष्ट जूपतिः ॥ ११२ ॥
 एवमात्रापितस्तस्थौ सुस्थः पारापतस्ततः । बाढः पितुश्चोत्संगे राज्ञः कारुष्यवारिधेः ॥ ११३ ॥
 त्रक्षयं ममेदं मुंचाशु राजन्निति वदन्नथ । तस्यानुमार्गमेवागाह्वयेनोऽहेरिवं पक्षिराट् ॥ ११४ ॥
 श्येनमूचे नृपोऽथेवं नार्पयिष्याम्यमुं तव । ह्यत्रियाणां न धर्मोऽयं शरणाथी यदर्थ्यते ॥ ११५ ॥
 अपरं च तथापीदं शुज्यते न हि धीमतः । परप्राणापहारेण स्वप्राणपरिपोषणम् ॥ ११६ ॥
 उत्खन्यमाने पिष्टेऽपि यथा ते जवति व्यथा । अन्यस्यापि जवत्येवं मार्यमाणस्य का कथा ॥ ११७ ॥
 जग्धेनाथ्यमुना तृषिर्त्राविनी क्षणमेव ते । सर्वजन्मापहारस्तु पक्षिणोऽस्य त्रविष्यति ॥ ११८ ॥
 पंचेन्द्रियप्राणिवधात्तन्मांसस्य च त्रक्षणत् । नरके जंतवो यांति संहते दुःसहां व्यथाम् ॥ ११९ ॥
 परत्रात्यंतदुःखाय क्षणमत्र सुखाय च । विवेकवान् कथं हन्यात् प्राणिनं क्षुधितोऽपि हि ॥ १२० ॥
 अपरेणापि ज्ञोज्येन क्षुत्पीडा हंत शाम्यति । पित्ताग्निः शर्कराशम्यः पयसा किं न शाम्यति ॥ १२१ ॥
 न च प्राणिवधप्राप्तनरकप्रचवा व्यथाः । केनापि हि प्रकारेण शाम्यंति संहनं विना ॥ १२२ ॥
 ततः प्राणिवधं मुंच धर्ममेकं समाचर । जवे जवे येन सुखं प्राप्तोषि त्वमसंशयम् ॥ १२३ ॥
 मनुष्यत्रापया श्येनोऽप्यत्रापत महीपतिम् । जवंतं मद्भयादेष कपोतः शरणं ययौ ॥ १२४ ॥

१ गर्तुमिच्छुः । २ पक्षिविशेषः “बाज” इति भाषायाम् । ३ गरुडः । ४ खादितेन । ५ शर्करया शम्यते यः पित्ताग्निः स दु-
 ग्धेनापि शम्यत इत्यर्थः । ६ विना भोगम् ।

दुत्पीर्यादतोऽहं तु कं यामि शरणं वद । सर्वेष्वप्यनुकूला हि महान्तः करुणाधनाः ॥ १६ए ॥
 यथैनं त्रायसे राजन्तथा त्रायस्व मामपि । इमे गच्छंति ही प्राणा बुभुक्षाबाधितस्य मे ॥ १७० ॥
 धर्माधर्मविमर्शो हि सुस्थितानां शरीरिणाम् । धर्मप्रियोऽपि किं पापं न करोति बुभुक्षितः ॥ १७१ ॥
 तद्धर्मवर्तयालं मे अद्वयचूतोऽयमर्प्यताम् । क एष धर्मस्त्रातव्य एको मार्यस्तथापरः ॥ १७२ ॥
 तद्धर्मवर्तयालं न च ओज्यांतरैर्मम । सद्यः स्वयंहतप्राणिरफुरन्मांसाशनो ह्यहम् ॥ १७३ ॥
 तृष्टिर्नवेन्महीपाल न च ओज्यांतरैर्मम । तुल्यित्वा कपोतेन सुहितीत्रव मा मृथाः ॥ १७४ ॥
 राजाप्येवमवोचत्तं स्वमांसं ते ददाम्यहम् । तुल्यित्वा कपोतेन सुहितीत्रव मा मृथाः ॥ १७५ ॥
 आमेत्युक्तवति इत्येने तुलायामेकतो नृपः । कपोतं निदधेऽन्यत्र नित्वा नित्वा स्वमामिषम् ॥ १७६ ॥
 उत्कृत्योत्कृत्य मांसं स्वं राजाक्षैप्सीद्यथा यथा । तथा तथा कपोतः स जारेण ववृधेतराम् ॥ १७७ ॥
 जारेण वर्धमानं तं कपोतं प्रेक्ष्य जूपतिः । स्वयमेवाध्यारुरोह तुलामतुलसाहसः ॥ १७८ ॥
 तुलाधिरूढं राजानं प्रेक्ष्य हाहारवाकुलः । सर्वोऽपि संशयतुलामारुरोह परिहृदः ॥ १७९ ॥
 सामन्तामाल्यमुख्याश्चान्यधुरेवं महीपतिम् । एतदस्मदजाग्येन किमारब्धं त्वया प्रजो ॥ १८० ॥
 अनेन हि शरीरेण त्रातव्या सकला मही । एकस्य पक्षिमात्रस्य त्राणे त्यजसि तत्कथम् ॥ १८१ ॥
 किं च कोऽप्येष मायावी त्रिदशो दानवोऽथवा । न हीदृक् पक्षिमात्रस्य जारः संत्रवति क्वचित् ॥ १८२ ॥
 जगदुर्यावदेवं ते तावदाविरञ्जत पुरः । किरीटी कुन्तली स्रग्वी तेजोराशिरिवामरः ॥ १८३ ॥
 नृदेवं देव इत्यूचे त्वमेकः पुरुषेष्वसि । न चाद्वयसे पौरुषाद्यत् स्वस्थानादिव मंदरः ॥ १८४ ॥

सत्रायां वर्षयामास त्वामीशानदिवस्पतिः । अहं त्वसहमानस्तत्त्वत्परीक्षार्थमागमम् ॥ १८४ ॥
प्राजन्मवैराद्युद्वायोपस्थितौ पक्षिणाविमौ । अपश्यं चाध्यतिष्ठं चाकार्षं चैतत्सहस्व तत् ॥ १८५ ॥
इत्युदित्वा नृपं कृत्वा सज्जं देवो दिवं ययौ । सामन्ताद्याश्च राजानं प्रपञ्छुरिति विस्मयात् ॥ १८६ ॥
श्येनपारापतावेतौ कीदृशौ पूर्वजन्मनि । किहेतु वानयोर्वैरं देवोऽयं प्राग्जवे च कः ॥ १८७ ॥
राजाप्याख्यजंबूद्वीपैरवतङ्केत्रमंडनम् । पद्मिनीखंरुमित्यस्ति पुरं श्रीपद्मखंडवत् ॥ १८८ ॥
तत्र सागरदत्तोऽभूत् संपदा सागरोपमः । त्रार्या विजयसेनेति तस्य चासीदनिदिता ॥ १८९ ॥
संजज्ञाते तयोः पुत्रौ नामतो धननंदनौ । यौवनं च प्रपेदाते वर्धमानौ क्रमेण तौ ॥ १९० ॥
क्रीडाचिर्विधाजिस्तौ विहरन्तावुजावपि । गमयामास्तुः कावं पितृकृद्धिसमुद्गतौ ॥ १९१ ॥
अन्यदा सागरदत्तं तौ प्रणम्यैवमूचतुः । देशान्तरे वणिज्यार्थमावां तात समादिश ॥ १९२ ॥
पित्रापि समनुज्ञाते मुदितेन तदैव तौ । सूनोः पुरुषकारो हि हर्षाय प्रथमं पितुः ॥ १९३ ॥
आदाय विविधं ज्ञांडं तौ सार्थेन प्रचेलतुः । प्रापतुश्च क्रमान्नागपुरं नाम महापुरम् ॥ १९४ ॥
तत्र व्यवहरन्तौ तौ श्वानौ भक्ष्यमिवैककम् । किंचिदेकं महामूढ्यं महारत्नमवापतुः ॥ १९५ ॥
तौ च शंखनदीतीरे तस्य रत्नस्य हेतुना । युयुधाते मिथः कुञ्जौ दुर्दान्तौ वृषजाविव ॥ १९६ ॥
युध्यमानौ पेततुस्तावगाधे तन्महाहृदे । विपेदाते च सद्योऽपि लोभः कस्य न मृत्यवे ॥ १९७ ॥
विपद्य तावुजौ बंधू उत्पेदाते इमौ खगौ । प्राजन्मवैरादेवं च वैरायेते इहापि हि ॥ १९८ ॥

१ को हेतुर्यस्य तद्वैरविशेषणम् ।

अन्यच्च जंबूद्वीपेऽस्मिन् प्राग्विदेहविभ्रूपणे । सीताया दक्षिणतटे विजये रमणीयके ॥ ३०० ॥
 शुजाख्यायां पुरि नृपोऽत्रवस्तिमितसागरः । तस्यैतैः पंचमंत्रवेऽचूवं पुत्रोऽपराजितः ॥ ३०१ ॥
 तदा हि बलदेवोऽहं वासुदेवोऽपि मेऽनुजः । अनन्तवीर्यं इत्यासीदयं दृढरथोऽस्ति यः ॥ ३०२ ॥
 प्रतिविष्णुस्तदानीं च दमितारिर्महायुजः । कनकश्रीकन्यकार्थेऽस्माच्चिर्युधि निपातितः ॥ ३०३ ॥
 स भ्रान्त्या चक्रकांतरे जंबूद्वीपस्य चारते । अष्टापदगिरेर्मूले निकृत्याः सरितस्तटे ॥ ३०४ ॥
 सोमप्रज्ञाचिधानस्य तापसस्य सुतोऽत्रवत् । बालं तपश्चरित्वाऽरूसुरूपो नामतः सुरः ॥ ३०५ ॥

निर्भिताम् । असद्विष्णुः समागच्छधधैतत्परीक्षणम् ॥ ३०६ ॥
 सौड्यं सुरोऽस्मत्प्रशंसामीशानेन्द्रेण जातौ । इयनपारापतौ सद्यो मूर्धया पेततुर्दुवि ॥ ३०७ ॥
 राजलोककृतैस्तालवृत्तानिदजज्जोर्द्वैः । चूयोऽपि संज्ञां लेजाते तौ प्रसुप्तोत्थिताविव ॥ ३०८ ॥
 तौ स्ववाचोचतुर्भ्रूपं साधवां ज्ञापितौ त्वया । प्राग्जन्मदुःकृतं स्वामिन्नीदृग्योनिनिबन्धनम् ॥ ३०९ ॥
 स्वामिन् युद्धा तदावाच्यां रवं नाम न केवलम् । अतिलोचाच्चिञ्जलाच्यां मर्त्यजन्मापि हारितम् ॥ ३१० ॥
 इदानीं नारकं जन्माचवन्निकटमावयोः । निषिद्धाबंधवत् कृपात् परमावां तैतस्त्वया ॥ ३११ ॥
 अतः परमपि स्वामिन्नुन्मार्गोऽरु ररु नौ । सन्मार्गमादिश युञ्जस्थानं येन तत्रावहे ॥ ३१२ ॥
 तयोश्च योग्यतां ज्ञात्वावधिज्ञानोर्मिवारिधिः । समादिदेशानशनं कालप्राप्तं महीपतिः ॥ ३१३ ॥

१ इतोऽस्माद्भवत् पूर्वं पंचमे भवे । २ उक्षणं सेचनम् । ३ नारकात् ।

प्रपद्य तावनशनं शुचचित्तौ विपद्य च । उत्पेदाते सुरवरौ मध्ये युवनवासिनाम् ॥ ३१३ ॥
 पौषधं पारशित्वा तं राजा मेघरथोऽपि हि । यथावत्पालयन्नुर्वी तस्थौ न्याय इवांगवान् ॥ ३१४ ॥
 कपोतश्चैनवृत्तांतमन्यदानुस्मरन्नृपः । परं वैराग्यमापेदे बीजं प्रशमशाखिनः ॥ ३१५ ॥
 कृत्वाष्टमतपः सोढुमुपसर्गपरीपहान् । तस्थौ प्रतिमया शैल इव सर्वांगनिश्चलः ॥ ३१६ ॥
 ईशानेन्द्रस्तदानीं च मध्येशुञ्चांतमासितः । नमो जगवते तुच्यमिति जल्पन्नमोऽकरोत् ॥ ३१७ ॥
 महिष्यस्तस्य पप्रच्छुः कस्मै स्वामिन्नमस्क्रिया । त्वया जगन्नमस्येन विदधेऽल्यंतत्रकितः ॥ ३१८ ॥
 ईशानेन्द्रः शशंसैवमर्हदुघनरथात्मजः । नगर्यां पुंडरीकिण्यां सरस्यां पुंडरीकवत् ॥ ३१९ ॥
 अयं मेघरथो नाम कृताष्टमतपोनृपः । विशुद्ध्यानमापन्नो महाप्रतिमया स्थितः ॥ ३२० ॥
 ज्ञावी तीर्थकरश्चैष जरतक्षेत्रमंडनम् । दृष्ट्वा तदेनमेतस्मै नमोऽकार्षमिह स्थितः ॥ ३२१ ॥
 ध्यानादस्मादमुं धीरं न हि चालयितुं ह्यमाः । सुरासुरगणाः सेन्द्रा अपि मर्यादयस्तु के ॥ ३२२ ॥
 ईशानेन्द्रमहिष्यौ च सुररूपा चातिरूपिका । असहिष्णू प्रशंसां तां राज्ञः क्षोत्रार्थमीयतुः ॥ ३२३ ॥
 युवतीस्ते विचक्राते लावण्यांजस्तरंगिणीः । दुर्गे वा जंगमं जैत्रैमखं वा मीनलक्ष्मणः ॥ ३२४ ॥
 विकारैर्विविधैस्तैस्तैः स्मरोज्जीवनेषुजैः । अनुकूलानुपसर्गानुपचक्रमिरेऽथ ताः ॥ ३२५ ॥
 कापि मिथ्या परिद्विसधैर्मिहोद्धनल्लवात् । आविश्वेक्रे भुजामूलं स्मरमूलनिकेतनम् ॥ ३२६ ॥
 अर्धसंसितसंबन्धानं जघनं काप्यदर्शयत् । पिधानपटनिर्यातमिव दर्पणमंजवम् ॥ ३२७ ॥

१ अंतःपुरमध्ये । २ इवार्थे वा शब्दः । ३ जयनशीलम् । ४ कामदेवस्य । ५ धम्मिहः केशपाशः । ६ संबन्धानं वलम् ।

काचिदाक्षीजनाद्यापव्यपदेशान्मुहुर्मुहुः । श्रुत्वतोद्वेषमकरोत् स्मराख्योद्वेषसन्निभम् ॥ ३१० ॥
 स्मरेतिवृत्तसंहन्धं गंधारग्रामबंधुरम् । मुखदृष्टिविकाराढ्यं जगौ काप्यनुरागिणी ॥ ३११ ॥
 कामशास्त्रकथाद्यापं कापि क्षीलावती मुहुः । स्वानुचूततरतक्रीमाप्रस्तावनपराकरोत् ॥ ३१२ ॥
 पिचादीनां प्रकृतीनामनुरूपाणि धातुना । रतोपेक्षानि करणान्याखिलोखापरा पुनः ॥ ३१३ ॥
 ययाचे काचिदाद्यापं करस्पर्शं च काचन । दृष्टिप्रसादं काचिच्च काचिदालिंगनं पुनः ॥ ३१४ ॥
 कदाप्रकारान् विविधान् व्यधुरेवं महीपतेः । विज्ञावर्यामाविज्ञातं विकृत्य सुरयोषितः ॥ ३१५ ॥
 टंकप्रहारवध्ने मोघीचूतानि च्छुञ्जि । तानि वैक्रियरूपाणि देव्यौ संजहनुस्ततः ॥ ३१६ ॥
 क्षमयित्वा मेघरथं नत्वा चानुशयान्विते । ईशानेन्द्रमहिष्यौ ते निजधामनि जग्मवुः ॥ ३१७ ॥
 राजाप्यपारयत्प्रीतः प्रतिमामथ पौषधम् । स्मारं स्मारं निशावृत्तं परं संवेगमासदत् ॥ ३१८ ॥
 महादेवी प्रियमित्रा प्रियमालोक्य तादृशम् । तत्रैत्य समवासार्पित पूर्वोत्तरदिशि प्रभुः ॥ ३१९ ॥
 अथापरेद्युर्विहरन्नर्हन् घनरथः स्वयम् । स पारितोषिकं तेज्यो दत्त्वागात्सानुजः प्रभुम् ॥ ३२० ॥
 स्वाभ्यागमनमाचक्षु रक्षे चायुक्तपूरूपाः । स पारितोषिकं तेज्यो दत्त्वागात्सानुजः प्रभुम् ॥ ३२१ ॥
 आयोजनविसर्पिण्या सर्वज्ञापानुयातया । सग्रामरागया वाचा देशनां विदधे विद्युः ॥ ३२२ ॥
 देशनांते जिनपतिं नत्वा च्छुप्तिरब्रवीत् । विश्वत्राणोद्यतोऽसि त्वं नाथ त्रायस्व मामपि ॥ ३२३ ॥

१ कामवृत्तान्तग्रथितं । २ रघुस्य कागक्षीलाया उपज्ञा ग्राथम्यमीक्ष्यानि करणानि चिन्नाणि । ३ श्रातःकालपर्यन्तम् । ४ पति-

मार्गानुसारिण्याः ।

सर्वं जानासि सर्वस्य हितोऽसि च जगत्पते । तथापि प्रार्थये स्वामिन् स्वार्थे क इव नोत्सुकः ॥३४३॥
 यावत्कुमारं स्वे राज्ये निधायेहापताम्यहम् । दीक्षादानाय मे नाथ त्वया तावत्प्रतीक्ष्यताम् ॥ ३४३ ॥
 न प्रमादो विधातव्य इति शिष्टोऽर्हता स्वयम् । ययौ मेघरथो वेङ्गमावरजं चेत्यवोचत ॥ ३४४ ॥
 आदत्स्व वत्स नृचारं यथा हि प्रब्रजाम्यहम् । नवभ्रमणतोऽपुमान्निर्विण्णोऽस्म्येष पांथवत् ॥३४५॥
 ततो दृढरथोऽप्येवं जगाद रचितांजलिः । दुःखैः खड्गेष संसारस्त्याज्य एव विवेकिनिः ॥ ३४६ ॥
 अस्मिन्नेवंविधेऽपारं कूपार इव दुस्तरे । आरोप्य धरणीचारं कथं मुंचसि मां प्रजो ॥ ३४७ ॥
 आत्मान्नेदेन मामद्य यावद्दृष्ट्वाधुना पृथक् । किं करोषि प्रसीदेश मामप्यात्मवदुच्छर ॥ ३४८ ॥
 अथैव तातपादान्ते नवत्पादैः सहैव हि । प्रब्रजिष्याम्यहं स्वामिन्नन्यस्मै दीयतां मही ॥ ३४९ ॥
 ततो मेघरथो राज्यं मेघसेने निजात्मजे । यौवराज्यं रथसेने न्यधाद् दृढरथात्मजे ॥ ३५० ॥
 ततश्च मेघसेनेन कृतनिष्क्रमणोत्सवः । समं दृढरथेनैतात्मजन्मनां सप्तनिः शतैः ॥ ३५१ ॥
 राक्षां चतुःसहस्रया च गत्वा नृगवतोऽन्तिके । सर्वसावद्यविरतिं राजा मेघरथोऽग्रहीत् ॥ ३५२ ॥
 ॥ युगम् ॥
 परीपहानुपसर्गान् सहमानोऽतिदुःसहान् । त्रिगुप्तिः पंचसमितिर्निराकांक्षो वपुष्यपि ॥ ३५३ ॥
 विविधात्रिग्रहतपःपरो दृढरथान्वितः । एकादशंगीधरणो धरणीं विजहार सः ॥ ३५४ ॥
 ॥ युगम् ॥

१ शतुजम् । २ दुःखरूपः । ३ समुद्रः । ४ आत्मसदृशेन । ५ पुत्राणाम् ।

विंशत्या स्थानकैरर्हन्नक्तिप्रच्युतिभिः शुभैः । कर्माहंन्नामगोत्रं स दुरुपार्जमुपार्जयत् ॥ ३१५ ॥
 सिंहनिःक्रीकृतं नाम स कृत्वा दुस्तपं तपः । श्रामख्यं पालयित्वा च पूर्व्वलक्ष्मखंन्तम् ॥ ३१६ ॥
 आरुह्यांबरतिदकं गिरिं गिरिस्त्रि स्थिरः । महात्मा विधिवत् प्रायं चक्रे मेघरथो मुनिः ॥ ३१७ ॥
 पूर्णायुरापदथ मेघरथो विमानं सर्वार्थसिद्धिमनुजेन समन्वितोपि ।
 तत्रापितामनुबभूवतरां त्रयस्त्रिंशद्यायुरव्ययपदोपपथे सुखानि ॥ ३१८ ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचिते त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये पंचमे पर्वणि

श्रीशांतिनाथदेवीयदशमैकादशमववर्णने

नाम चतुर्थः सर्गः समाप्तः ॥

१ प्राथमनशनम् । आत्रा सहैवानशनं चक्रे मेघरथो मुनिः इति पाठांतरम् ।

अथ पंचमः सर्गः ।

अथास्य जंबूद्वीपस्य वर्षे ऋतनामनि । महर्द्धिं कुरुदेशोऽस्ति नगरं हस्तिनापुरम् ॥ १ ॥
 शतकुञ्जमयाः कुञ्जास्तत्र प्रासादमूर्धसु । कलयन्ति सदोद्भूतस्थलांजोजवनश्रियम् ॥ २ ॥
 तस्मिंश्च परितो ज्ञाति दीर्घिका वलयकृतिः । विमलस्वह्रसखिला प्राकारस्येव दर्पणः ॥ ३ ॥
 तत्रोद्यानेषु राजन्ते सारणीनां तटे तटे । स्निग्धद्रुमा जलादानावतीर्णा इव वारिदाः ॥ ४ ॥
 निशि तत्रौकसां रत्नवल्ग्वीषु निशाकरः । लिह्यते प्रतिबिंबस्थो दधिपिंपिन्धियैलुञ्जिः ॥ ५ ॥
 तच्चैत्येषु प्लुष्यमाणगरुधूमलतास्तैताः । खेचरीणां प्रयहन्ति पटवासमयलजम् ॥ ६ ॥
 तत्राट्टपंकौ लदयन्ते रत्नमालाः प्रदंबिताः । रत्नसर्वस्वमानीतं सर्वरत्नाकरादिव ॥ ७ ॥
 तत्र चैत्येषु चूमिष्ठा ध्वजहायाश्चलाचलाः । ज्ञाति धर्मनिधानस्य रंद्हाविषधरा इव ॥ ८ ॥
 ईन्द्रनीलावनीकानि वासवेइमानि तत्र च । दर्शयन्ति पयःपूर्णक्रीडावापीसमानताम् ॥ ९ ॥
 तस्मिन्निहवाकुवंशाब्धिसुधांशुर्नयनोत्सवः । यशोज्योत्स्नाधौतविश्वो विश्वसेनोऽत्रवद्भृपः ॥ १० ॥
 वज्रागारं शरण्यानामर्थिनां कटपपादपः । सख्यसंकेतचूः श्रीवाग्देव्योरपि बज्रवृ सः ॥ ११ ॥

१ सुवर्णमयाः । २ शुद्धनदीनां । ३ बिडालैः । ४ विस्तृताः । ५ रक्षाकारिणः सर्पा इव । ६ ईन्द्रनीलमणीनां पृथ्वी येषु तानि ।
 ७ लक्ष्मीसरस्वत्योः ।

विकस्वरैः सुरञ्चिञ्चिः सुंदरं सरसीरूहैः । सरोवरं पयःपूर्णं पद्महृद इवापरः ॥ ३७ ॥
 समाद्विद्विंशिरिवात्रमालामंबरस्थिताम् । उदंचयन्वीचिहस्तानपारो मकराकरः ॥ ३८ ॥
 विचित्ररत्नकलशं पताकामालचारि च । विमानं चाप्रतिमानं व्योम्नः प्रासादसन्निभम् ॥ ३९ ॥
 सूर्यादिभ्योतिपां सृष्टिपुजलानामिवोच्चयः । रत्नपुंजोऽवस्तलं द्विंपशुहरुमीचिञ्चिः ॥ ४० ॥
 अत्रंदिहाञ्चिः कीर्त्ताञ्चिह्वाञ्चिरिव चूरिञ्चिः । तमःपूरं कवलयन्निर्धूमश्च विज्ञावसुः ॥ ४१ ॥
 सुप्तोस्थिता तु सा देवी विश्वसेनाय चूचुजे । तान् स्वप्नान् कथयामास व्याचख्याविति सोऽपि हि ॥
 लोकोत्तरगुणः श्रीमांस्त्रैलोक्यत्राणकर्मठः । एञ्चिः स्वप्नैर्महादेवि तव सुनुर्जेविष्यति ॥ ४३ ॥
 नैमित्तिकैरपि प्रातः पृष्टेरूचे तवात्मजः । चक्री वा धर्मचक्री वा स्वप्नैरेञ्चिर्जेविष्यति ॥ ४४ ॥
 स्वप्नार्थावेदकान् राजा सत्कृत्य विससर्जे तान् । देवी च रत्नगर्जेव गर्जरत्नं बजार सा ॥ ४५ ॥
 प्रागुत्पन्नान्यशिवानि तदा चासन्ननेकशः । उद्वेगरोगमार्यादिकारीणि कुरुमंडले ॥ ४६ ॥
 तत्प्रशांत्यै जनश्चक्रे नानोपायानुपायवित् । तानीषदपि नाशाम्यन्नञ्चोच्चिर्वास्त्वाशिवत् ॥ ४७ ॥
 जगवत्यचिरादेव्याः प्राप्तमात्रेऽपि गर्जताम् । अशाम्यन्नशिवान्यर्हत्प्रज्ञावस्यावधिर्न हि ॥ ४८ ॥
 ततो नवसु मासेषु दिनेष्वर्धाष्टमेषु च । ज्येष्ठकृष्णत्रयोदश्यां चरणीस्थे निशाकरे ॥ ४९ ॥
 ग्रहेषु चोच्चसंस्थेषु मृगांक इव पूर्वदिक् । मृगांकं कांचनरुचिमचिरा सुषुवे सुतम् ॥ ५० ॥
 तदा च द्वाणमुद्योतस्त्रिजगत्यप्यजायत । अपि नारकजंतूनां सुखं चाच्छतपूर्व्यचूत् ॥ ५१ ॥

१ मेघमालाम् । २ कल्लोला एव हस्तास्तानुदंचयन्मूर्ध्वीकुर्वन् । ३ ज्वालाभिः । ४ अग्निः । ५ अशुभानि ।

ततश्च दिक्कुमारीणामासनानि चकंपिरे । अर्हज्जन्मावधिज्ञानादजानन् जह्युश्च ताः ॥ १२ ॥
 अधोलोकादथाष्टेयुर्दिक्कुमार्योऽर्हदोकसि । नेमुर्जिनेन्द्रं विधिवज्जिनेन्द्रजननीं च ताः ॥ १३ ॥
 देव्यै स्वं ज्ञापयित्वा ता मा भ्रैपीरित्युदीर्य च । संवर्तकानिदोनापनिन्युरायोजनं रजः ॥ १४ ॥
 जिनेन्द्रजिनजनन्योरनत्यासन्नदुरतः । गायंत्यस्तद्गुणांस्तस्थुर्गायन्थ इव तास्ततः ॥ १५ ॥
 अष्टोर्ध्वलोकादीशुर्दिग्देव्यः प्राग्विधिपूर्वकम् । विकृत्याब्दान् सिषिचुः क्वां गायंत्योऽस्थुस्तथैव ताः १६
 अष्टेयुः पूर्वरुचकाहेव्यो दर्पणपाणयः । जिनं जिनांवां नत्वास्थुर्गायंत्यः पूर्वदिश्यथ ॥ १७ ॥
 देव्योऽपाशुचकादेयुरष्टौ चतुंगारपाणयः । नत्वाहंतं तदंवां च गायंत्योऽस्थुरपाग्दिशि ॥ १८ ॥
 प्रत्यमुचकतोऽष्टेयुर्देव्यो नत्वा जिनाचिरे । गायंत्यस्तद्गुणांस्तस्थुः प्रतीच्यां व्यजनांचिताः ॥ १९ ॥
 उ दमुचकतोऽष्टेयुः देव्योऽष्टौ तौ प्रणम्य च । उदीच्यां चामरभृतस्तस्थुस्तद्गुणागायिकाः ॥ २० ॥
 विदिद्युचकतोऽष्टेयुः चतस्रो दिक्कुमारिकाः । प्राग्ब्रत्त्वा विदिश्वस्थुर्गायंत्यो दीपपाणयः ॥ २१ ॥
 चतस्रो रुचकर्षीपांतःस्था एत्य प्रणम्य तौ । नालं जिनेन्द्रस्य चतुरंगुलोत्कर्षमल्लिदन् ॥ २२ ॥
 खनित्वा विवरं द्रव्यं निधाय तत्र तद्व्यधुः । रत्नैर्वज्रैस्तदापूर्वाभिधन् पीठं च दुर्वया ॥ २३ ॥
 सूतिकावेऽमनस्तस्य पूर्वोदग्दक्षिणसु ताः । सचतुःशालानि रंभासदनानि विचक्रिरे ॥ २४ ॥
 नीत्वाहृदचिरादेव्यो दक्षिणे कदलीगृहे । रत्नसिंहासने मध्ये चतुःशालं निवेश्य च ॥ २५ ॥
 दिव्यैः सुरजिचित्सैलैरन्यानंजुराचावपि । ततश्चोघर्तयामासुर्गंधद्रव्यैः सुगंधिभिः ॥ २६ ॥

१ गानकारिण्यः । २ विवरं गर्तं । ३ अभ्यंगं चक्रुः ।

प्राग्रंजासदने नीत्वा न्यस्य सिंहासने च तौ । ता देव्योऽस्तपयन् गंधपुष्पशुद्धोदकैस्ततः ॥ ६७ ॥
 प्राग्रंजासदने नीत्वा न्यस्य सिंहासने च तौ । ता देव्योऽस्तपयन् गंधपुष्पशुद्धोदकैस्ततः ॥ ६७ ॥
 प्राग्रंजासदने नीत्वा न्यस्य सिंहासने च तौ । ता देव्योऽस्तपयन् गंधपुष्पशुद्धोदकैस्ततः ॥ ६७ ॥
 प्राग्रंजासदने नीत्वा न्यस्य सिंहासने च तौ । ता देव्योऽस्तपयन् गंधपुष्पशुद्धोदकैस्ततः ॥ ६७ ॥
 प्राग्रंजासदने नीत्वा न्यस्य सिंहासने च तौ । ता देव्योऽस्तपयन् गंधपुष्पशुद्धोदकैस्ततः ॥ ६७ ॥
 प्राग्रंजासदने नीत्वा न्यस्य सिंहासने च तौ । ता देव्योऽस्तपयन् गंधपुष्पशुद्धोदकैस्ततः ॥ ६७ ॥
 प्राग्रंजासदने नीत्वा न्यस्य सिंहासने च तौ । ता देव्योऽस्तपयन् गंधपुष्पशुद्धोदकैस्ततः ॥ ६७ ॥
 प्राग्रंजासदने नीत्वा न्यस्य सिंहासने च तौ । ता देव्योऽस्तपयन् गंधपुष्पशुद्धोदकैस्ततः ॥ ६७ ॥
 प्राग्रंजासदने नीत्वा न्यस्य सिंहासने च तौ । ता देव्योऽस्तपयन् गंधपुष्पशुद्धोदकैस्ततः ॥ ६७ ॥
 प्राग्रंजासदने नीत्वा न्यस्य सिंहासने च तौ । ता देव्योऽस्तपयन् गंधपुष्पशुद्धोदकैस्ततः ॥ ६७ ॥

तद्विषाणग्रनिर्थातैर्वारिचिः स्वामिनं हरिः । स्वपयामास विमलैर्धारयन्त्रोत्थितैरिव ॥ ८२ ॥
 ममार्ज देवदूष्येण गोशीर्षैर्विल्लेप च । दिव्यालंकारमालाञ्जिरानर्च च हरिः प्रभुम् ॥ ८३ ॥
 आरात्रिकमथोत्तार्य स्वामिनो विधिपूर्वकम् । पवित्रं स्रोत्रमारेजे हर्षगजदया गिरा ॥ ८४ ॥
 जगवन् जवते विश्वजनीनायाद्भुतर्क्ष्ये । संसारमरुमार्गैकह्यायावित्पिने नमः ॥ ८५ ॥
 संचितैर्नैस्तमस्विन्याः प्रजातसमयो मया । त्वदीयं दर्शनं दिष्ट्याधिगतं परमेश्वर ॥ ८६ ॥
 लोचनान्यपि धन्यानि यैर्दृष्टोऽसि जगतपते । तेभ्योऽपि पाणयो धन्यास्त्वत्संस्पर्शोऽन्वजावि शैः ॥ ८७ ॥
 विद्याधराणां महर्षिश्चक्रवर्ती कदाप्यसि । प्रकृष्टोऽस्येकदा देवो बलदेवोऽसि चैकदा ॥ ८८ ॥
 एकदाप्यच्युतेंद्रोऽसि ज्ञानी चक्रजृदेकदा । एकदा त्वं महेंद्रोऽसि त्रैवेयकविभ्रूषणम् ॥ ८९ ॥
 महासत्वोऽवधिज्ञानधरो राजासि चैकदा । सर्वार्थसिद्धान्तंकारोऽहमिन्द्रः पुनरेकदा ॥ ९० ॥
 एक जन्मनि नाश्रुस्त्वमुत्कृष्टः परमेश्वर । तीर्थकृज्जान्मना त्वद्य पर्यासा वर्णना गिरः ॥ ९१ ॥
 नेशोऽस्मि त्वद्गुणान् वक्तुं स्वमर्थं किं तु वक्ष्यहम् । जवे जवे जत्रतु मे जक्तिस्त्वत्पादपद्मयोः ॥ ९२ ॥
 इति स्तुत्वेशमीशानात् पुनरादाय वज्रभृत् । आयु गत्वाचिरादेव्याः पार्श्वेऽमुंचद्यथास्थितिः ॥ ९३ ॥
 स्वामिनो हृग्विनोदायोपरि श्रीदामंरुक्कम् । देवदूष्ये कुंडले चोष्ठीर्षिके तु न्यधाहरिः ॥ ९४ ॥
 अथैतथं घोषयामास मोघवाग्मघवामरैः । अमरेश्वथ दैत्येषु मानवेष्वपि दुर्मतिः ॥ ९५ ॥

राजकन्या नरपतिः शांतिना पथेणाययत् । पुत्रोत्राद्दोल्बानां द्वि न वृथ्यंति मङ्गुच्यः ॥ ११० ॥
 पंचविंशत्यब्दसहस्रांते शांतिं महीपतिः । राज्ये न्यथाश्रितं कार्यगन्वतिष्ठत् स्वयं पुनः ॥ १११ ॥
 यथावत् पाठयामास वसुधां विश्वसेनसूः । महतामयतारो द्वि विश्वराजमहेतये ॥ ११२ ॥
 रमे पाण्डिगृहीतीन्तिरचिरानंदगोऽपि द्वि । निकाचितं जोगफलं जोगफलं क्रमोद्धृजामपि ॥ ११३ ॥
 सर्वान्तःपुरमूर्धेन्या तस्य पत्नी यशोमती । स्वमेऽपश्यन्मुखं चकं विशदद्रांन्तरकंथत् ॥ ११४ ॥
 तदा विमानात् सर्वाश्रित् पूयित्वायुरात्मनः । जीवो दृढरथस्यैरत्नसाः कुशावयातरत् ॥ ११५ ॥
 तदानीमेव सा सुसोस्थिता देवी यशोमती । नाशाय शांतिनाशाय तमारुह्यत् स्वसमात्मनः ॥ ११६ ॥
 ज्ञानत्रयधरः शांतिस्वामी व्याख्यादिदं ततः । आसीद्दृढश्रो नाम मम जन्मोत्तरेऽनुजः ॥ ११७ ॥
 च्युत्वा विमानात् सर्वाश्रित् स इदानीं तत्रोदरे । अवातारीत्तनूजं तं समये प्रसन्नवियसे ॥ ११८ ॥
 तदानोयं वचः पत्युः प्रगेऽब्दस्यैव गञितम् । श्रुत्वा प्रमुद्रिता देवी सद्यो गर्भं वच्चार तम् ॥ ११९ ॥
 काले च सुपुत्रे पुत्रं पवित्रं पूर्णलक्षणम् । देवी यशोमती पत्युः प्रतिविविभवाहुतम् ॥ १२० ॥
 गर्भस्थेऽस्मिन् यशोमत्या स्वस्रं यच्चकमीक्षितम् । तेन चक्रायुध इति तस्य नामाकरोत् पिता ॥ १२१ ॥
 चक्रायुधोऽपि वधुधे करिपोत इव क्रमात् । धात्रीचिह्नोऽयमानः सन्नृदोःकतिलकोपमः ॥ १२२ ॥
 यौवनं युवतीवर्गविलोचनविमोद्घनम् । अनंगक्षीलोपवनं प्राप चक्रायुधः क्रमात् ॥ १२३ ॥
 स्वयंवराः श्रिय इव रूपलावण्यशालिनीः । अनेकशो राजपुत्रीः पिता तेनोदवाहयत् ॥ १२४ ॥

१ मर्धाणि । २ मेघतः स्यंथत् । ३ मलम् । ४ प्रातःकाले ।

श्रीमतः शांतिनाथस्य राज्यं पालयतः सतः । व्यतिधांति स्म वर्षाणां सहस्राः पंचविंशतिः ॥ १२५ ॥
 शांतिराख्यशाखायां विशालज्योतिराजितम् । अञ्जलकृपुपादशय्यायामिव निर्जरः ॥ १२६ ॥
 तस्य चाकारयत् स्वामी चक्रस्थाष्टाहिकोत्सवम् । पूजामाचारपूज्यस्य पूज्या अपि हि कुर्वते ॥ १२७ ॥
 तच्चक्रमस्त्रशाखायाः पयोराशेरिवार्यमा । चचाल पूर्वोत्तिमुखं मुखं दिग्विजयश्रियः ॥ १२८ ॥
 अरैरिव सहस्रेण यद्वैस्तत्समधिष्ठितम् । अन्वचालीन्महीपालः सैन्यह्यन्नमहीतलः ॥ १२९ ॥
 दिने दिने योजनं तज्जत्वा चक्रमवास्थित । घादशयोजनायामं कृत्वा च शिबिरं प्रभुः ॥ १३० ॥
 एवं दिने दिने गह्वन्नहिन्नं विश्वसेनसूः । आसदन्मागधं तीर्थं पूर्वोब्धिसुखमंडनम् ॥ १३१ ॥
 स्कन्धावारं दृढस्कंधः श्रीशान्तिस्तस्य रोधसि । अलब्धमध्यमं चोधिमिव सद्यो न्यवीविशत् ॥ १३२ ॥
 ततो मागधतीर्थोत्तिमुखं सिंहासनोत्तमे । जिगीषुरन्यनाब्रुविकारो न्यषदत् प्रभुः ॥ १३३ ॥
 तदा घादशयोजन्यां तस्थुषो मागधेशितुः । सिंहासनं तदा सद्यः खंजपादमिवाचलत् ॥ १३४ ॥
 अथ संचिन्तयामास मनसा मागधेश्वरः । किमपूर्वमिदमहो चलितं यन्ममासनम् ॥ १३५ ॥
 किं नु च्यवनकालो मे संप्रत्ययमुपस्थितः । रुद्धिं ममासहिष्णुः किं कोऽप्यचालयदासनम् ॥ १३६ ॥
 एवमुत्पन्नसंदेहः प्रयुक्तावधिनाथ सः । अज्ञासीदागतं शांतिं चक्रिणं धर्मचक्रिणम् ॥ १३७ ॥
 अयं हि षोडशस्तीर्थकरश्चक्री च पंचमः । मां प्रत्यस्त्येवमासीनोऽनुकंपयागलितः प्रभुः ॥ १३८ ॥

१ सततप्रयागेनेत्यर्थः । २ निर्द्विकारः । ३ कृपापूर्णाः ।

त्रिजगन्नाणसंहारकमदोष्णो जगत्पतेः । पुरस्तादस्य कोऽस्म्येष खद्योत इव ज्ञास्यतः ॥ १४० ॥
 अच्युतं ज्ञादयो यं च पदातिवदुपासते । तस्मिन् ज्ञात्किं करिष्यामि कीदृशीमहमीदृशः ॥ १४१ ॥
 तथापि हि जगन्नाथममुं स्वयमिहागतम् । वाससो दर्शयेवेन्दुमर्चयामि स्वसंपदा ॥ १४२ ॥
 इति निश्चित्य मनसा गृहीत्वोपायनं महत् । नाथो मागधतीर्थस्य शांतिनाथमुपास्थित ॥ १४३ ॥
 सोऽन्तरिक्षस्थितो नाथं प्रणम्यैवमवोचत । दिष्टया मां त्रिजगन्नाथान्वग्रहीः पत्तिमात्रकम् ॥ १४४ ॥
 एषोऽस्मि शासनधरः पूर्वदिक्रपालकस्तव । दुर्गपाल इवादेश्यस्त्वया स्वामिन्नहर्निशम् ॥ १४५ ॥
 एवमुक्त्वा नमस्कृत्य सोऽर्पयामास ज्ञात्कितः । दिव्यालंकारवस्त्राणि शय्यापाल इव प्रचोः ॥ १४६ ॥
 श्रीशांतिरपि सत्कृत्य गीर्वाणं विससर्ज तम् । प्रतस्थे चकरलं च दक्षिणाञ्चिमुखं ततः ॥ १४७ ॥
 दक्षिणाञ्चोनिधेरोधस्यरुद्रप्रसरः प्रभुः । चक्रमार्गानुगोऽथागादगाधजुगविक्रमः ॥ १४८ ॥
 उद्दिश्य वरदामानमनाद्धेपो जगत्पतिः । तीरे नीरनिधे रत्नसिंहासन उपाविशत् ॥ १४९ ॥
 ज्ञात्वा चावधिनायातं वरदामपतिः प्रभुम् । गृहीतोपायनोपायोऽप्यथरक्षार्थमाययौ ॥ १५० ॥
 सोऽपि नाथं नमस्कृत्य तस्यासेवां प्रतीक्ष्य च । उपायनमुपानैषीद्विव्यालंकरणादिकम् ॥ १५१ ॥
 सप्रसादं तमालप्य विससर्ज जगत्पतिः । चक्ररत्नमचालीच्च प्रति प्राचेत्तर्सी दिशम् ॥ १५२ ॥
 नागवह्नीवनाबद्धपूगद्गुमसमाकुले । प्रतीच्यजलधेः रैकंधे स्कंधावारं न्यधाच्चिभुः ॥ १५३ ॥

१ त्रिजगतां रक्षणे नाथे च समर्थवाहोः । २ वस्त्रस्योभयप्रांतंतुर्देशेत्युच्यते । ३ अपयात् नाशाद्रक्षायै स्वस्येति यावत् गृहीतमुपा-
 यनं तद्रूप उपायो येन सः । ४ पश्चिमायाम् । ५ तीरे ।

वद्वितासनः प्रत्रासपतिः सिंहासनस्थितम् । एत्य श्रीशांतिमानर्चं प्रतीयेष च शासनम् ॥ १५४ ॥
 सिंधुदेवीमथोद्दिश्य पश्चिमोत्तरवर्त्मना । चक्रं प्रतस्थे तन्मार्गानुगः शांतिरपि प्रभुः ॥ १५५ ॥
 निकषा सिंधुं सदनं दक्षिणे सिंधुरोधसि । स्वामी न्यधत्त शिविरं चलन्नगरसंनिभम् ॥ १५७ ॥
 सिंहासनमथाध्यास्य सिंधुं मनसिकृत्य च । तस्थौ तत्संमुखः स्वामी योगीवाक्कृष्टितपरः ॥ १५८ ॥
 आयातं स्वामिनं ज्ञात्वावधिना सिंधुदेव्यपि । उपतोपायना सद्यो न्नक्तिस्तमुपाययौ ॥ १५९ ॥
 सा शांतिस्वामिनं नत्वा जगादैवं कृतांजलिः । आदेशकारिणी देशेऽस्मिन्नस्मि पृतनेव ते ॥ १६० ॥
 इत्युक्त्वा सार्यामास न्नक्तिप्रह्ला जगत्पतेः । रत्नस्वर्णस्नानपीठकदशान् न्रूषणादि च ॥ १६१ ॥
 ततश्चचात् तच्चक्रं सानीकैः शांतिचक्रयपि । दिशोदक्पूर्वयापच्च वैताढ्योपत्यकाशुवम् ॥ १६२ ॥
 श्रीशांतिस्वामिनस्तत्र वैताढ्याद्रिकुमारकः । प्राञ्चतान्यपयामास बभ्रूव च वशंवदः ॥ १६३ ॥
 चक्रमार्गानुगः स्वामी तमिस्त्रां निकषा गुहाम् । जगाम विदधे चाशु कृतमालामरं वशे ॥ १६४ ॥
 श्रीशांतिशासनात् सिंधुनदीमुत्तीर्य चर्मणा । सेनानीः साधयामास सिंधोर्दक्षिणनिष्कुटम् ॥ १६५ ॥
 ततश्चोद्घाटयामास तमिस्त्रां पृतनापतिः । कपाटौ ताडयन् दंडरत्नेनामोघशक्तिना ॥ १६६ ॥
 गजरत्नं समारूढः प्ररूढप्रौढविक्रमः । तस्यां गुहायां सबलस्वामी सिंह इवाविशत् ॥ १६७ ॥
 दक्षिणे कुंघ्रिनः कुंघ्रे मणिरत्नं तमैश्चिदे । उदयाज्जाविवादिल्यं विदधे विश्वसेनसूः ॥ १६८ ॥

१ अंगीचकार । २ समीपे । ३ आकर्षणतत्परः । ४ सेना । ५ भक्तिनत्रा । ६ ससैन्यः । ७ तमसश्छेदार्थं ।

काकिणीरत्नमादाय पाणिनोचयतः प्रभुः । क्रमादेकोनपंचाशन्मंरुलान्याद्विखन् ययौ ॥ १६७ ॥
 ततो वर्धकिरत्नेन गुहारथांतरस्थयोः । स्वान्युन्मशानिमशाख्यनद्योः पंधामबंधयत् ॥ १६८ ॥
 उत्तार तरंगिस्थौ दुस्तरे अपि पद्यथा । शांतिनाथः ससैन्योऽपि सर्वमन्वृजु दोषमताम् ॥ १७० ॥
 गुहाया उत्तरघारं स्वयमुज्जघटे द्वाणात् । प्रजावात् स्वामिनः प्रातः पद्मिनीकोशवज्रवेः ॥ १७१ ॥
 तस्या गुहाया घारेण ससैन्यस्तेन निर्ययौ । सर्वत्रास्त्वितो मार्गः प्रचूणां श्रोतसामिव ॥ १७२ ॥
 गुहाया निःसृतं तस्याः ससैन्यं श्रेक्ष्य चक्रिणम् । म्वेह्याः संभ्रूय संभ्रूय सोपहासमदोऽवदन् ॥ १७३ ॥
 अरे रे कोऽयमायातोऽप्रार्थितप्रार्थकोऽधुना । अस्मद्देशे सिंद्ध्युत्क्रांतांराख्य इव द्विपः ॥ १७४ ॥
 यथेष्टमुद्दीकमाना जटमन्याः पदातयः । धूदीधूसरसर्वांगाः के त्वमी रासत्रा इव ॥ १७५ ॥
 आरूढकरिणः केऽमी वृद्धस्थाः हुंवगा इव । केऽमी च तुरगारूढास्तरंगस्था इवाटयैः ॥ १७६ ॥
 अमी किं पंगव इवाधिरूढाः स्यंदनेषु च । अंगारशकटीप्रायमयःखंडमिदं च किम् ॥ १७७ ॥
 अहो एपामनाढ्योच्यकारित्वमसुमेधसाम् । संभ्रूयैर्निर्यदोरेन्ने शृगादैरिव जागरः ॥ १७८ ॥
 अथवैतानुपेक्ष्यावं विपं वैरी ह्युपेक्षितः । वयमेतान् हनिष्यामः कैकोलाः शलजानिव ॥ १७९ ॥
 एवमन्योऽन्यमुक्त्वा ते विविधायुधपाणयः । प्रावर्तताग्रसैन्येन योऽंशुं श्रीशांतिचक्रिणः ॥ १८० ॥
 निजशुः परिशैः केऽपि वट्मीकानिव कुंजरान् । गदान्निःस्यंदनानेकेऽपिपन् घटकपालवत् ॥ १८१ ॥

१ सेतुम् । २ अग्रार्थितस्य मृत्योः प्रार्थयिता । ३ उत्तुल्यमानाः । ४ वानराः । ५ मत्स्याः । ६ अशोभना बुद्धिर्येषां ते मुखी
 इत्यर्थः । ७ काकविशेषाः ।

शरशूलैः केऽपि विद्धाश्वान् श्वीविध इव व्यधुः । शट्यैरकीलयन् पत्नीन् केऽपि मंत्रैः परेतवत् ॥ १८३ ॥
 इत्थं विचित्रं निघ्नतस्तन्वतस्तुमुदं महत् । वारंवारं करास्फोटं कुवाणाः सिंहनादिनः ॥ १८३ ॥
 उल्लवंतो दुर्बलिताः किराताः प्लवगा इव । अग्रसैन्यं वनमिवाचांक्षुस्ते चक्रवर्तिनः ॥ १८४ ॥
 सैन्यानां जातचंगेन श्रीशांतेः पृतनापतिः । हुताशन इवाहुत्या दीप्यमानोऽतिचीरणः ॥ १८५ ॥
 कृतांत इव संनद्यः खड्गखलं करेऽदधत् । अश्वखलं समाबह्य किरातान् प्रत्यधावत् ॥ १८६ ॥
 युग्मम् ॥

सेनानीवाजिनिखिशास्त्रीणि रत्नानि तानि तु । संयुक्ताः समलक्ष्यंत त्रयोऽग्रय इवैकतः ॥ १८७ ॥
 गरुः पादचारीव पाटयन्निव चूतलम् । सेनान्यो मनसा तुह्यं प्रससार स वाजिराट् ॥ १८८ ॥
 सादिनः पत्तयो वापि किराताः स्थातुमग्रतः । न ह्यलंघ्यन्णवोऽभूवन्नद्योघस्येव शाखिनः ॥ १८९ ॥
 रंभ्रेषु केऽप्यदुर्जपां केऽपि कुंजेषु लिहियरे । गिरिषु प्राविशन केऽपि दुडुडुः केऽपि वारिषु ॥ १९० ॥
 तत्यजुः केचिदस्त्राणि स्ववस्त्रास्यपरे जडुः । मृतीभूयेव केऽप्यस्थुर्निश्चेष्टं लुठिता लुवि ॥ १९१ ॥
 केषांचिद्ब्राह्मवः पेतुः शाखा इव महीरुहम् । शिरांसि च फलानीव दलानीव करा अपि ॥ १९२ ॥
 दंता निपेतुः केषांचित् केषांचिच्चरणाः पुनः । केषांचित् पुरफुडुस्तुह्यपात्रवच्च करोर्दयः ॥ १९३ ॥
 सेनान्यामश्वखलेन गाहमाने रणार्णवम् । किं किं विपत्तये नासीद्विषिपां यादसामिव ॥ १९४ ॥
 एवमालोकितालेन ते किराताः क्षणादपि । जग्मुर्दिशो दिशं सर्वे पवनोऽभूततूलवत् ॥ १९५ ॥

एवमालोकितालेन ते किराताः क्षणादपि । जग्मुर्दिशो दिशं सर्वे पवनोऽभूततूलवत् ।

१ भाषायां “शाहुडी” इति । २ निममज्जुः । ३ करोटिः शिरोऽस्थि ।

ते योजनानि न्यूयांसि गत्वैकत्रामिवन्नय । मंत्रयांचक्रिरे चैवममर्षव्रीडपीडिताः ॥ १ए६ ॥
 अहो किमिदमस्माकमास्मि कमुपस्थितम् । यत्कश्चिदप वैताढ्यं वैताढ्यं समाययौ ॥ १ए७ ॥
 तत्रापि चातिमात्रेण सैन्येनानन्यसन्निभः । ऋदयामास नः पृथ्वीमुदेल इव वारिधिः ॥ १ए८ ॥
 पदातिमात्रं तस्यापि कोऽप्येकांगोऽयमुद्भटः । ऋतोऽस्मान् कुट्टयामास चिरं सुऋतमानिनः ॥ १ए९ ॥
 अन्योऽन्यस्यापि जिह्रीमः प्राक्शौर्योच्छूनबाहवः । अतः परं सुखमपि न स्वं दर्शयितुं ह्यमाः ॥ २०० ॥
 अधुना प्रविशामः किं दीप्यमानहुताशनम् । ऊषां दम्नोऽथवा मर्तुं गिरिशृंगाजरीयसः ॥ २०१ ॥
 स्वयं कवलैयामः किं कालकूटं समुत्कटम् । दोलावह्वंबयामः किं बङ्का स्वं शाखिमूर्धसु ॥ २०२ ॥
 स्वोदरं दारयामः किं शैस्त्रीत्रिज्जीर्णचीरैवत् । दशनैः खंभयामः किं जिह्वामैवोरुखंडवत् ॥ २०३ ॥
 येन तेन प्रकारेण मरणं शरणं हि नः । एवं पराजवाक्रांतः को मानी जीवितुं ह्यमः ॥ २०४ ॥
 यदि वैक लपायोऽस्ति परेषां साधनाय नः । आह्वयामो वयं मेर्धमुखान् स्वकुलदेवताः ॥ २०५ ॥
 क्षीणोपायविशेषाणां क्षीणपौरुषसंपदाम् । परैराक्रम्यमाणानां शरणं कुलदेवताः ॥ २०६ ॥
 इति निश्चित्य सर्वेऽपि सिंधो रोधसि ते ययुः । चक्रिप्रतापसंतप्ता मिमंक्षुर्वै इवांचसि ॥ २०७ ॥
 दीना दिग्वासर्सः सर्वे ते तत्रोत्तानशाथिनः । तस्थुर्होरितसर्वस्वा द्यूतकारनरा इव ॥ २०८ ॥
 एवं स्थितास्ते संभ्रूय प्रसादाय पयोमुचाम् । अकार्षुरष्टमतपो ऋचिक्रियाह्या हि देवताः ॥ २०९ ॥

१ पीनबाहवः । २ अन्नः । ३ छुरिकाभिः । ४ नीर्णवस्त्रवत् । ५ इर्वारुः माषायां 'काकडी' इति ख्यतः । ६ मेघादीच ।
 ७ संकतुमिच्छवः । ८ नद्याः ।

तपोऽन्तेऽब्दमुखा देवाः प्राडुर्चता दिवि स्थिताः । ऊर्जुर्मा ष्टै मा ष्टै वत्साः का वोऽतिरुच्यताम् ॥
 म्बेढ्वा अप्यूचिरे चक्री कश्चिदेप निहंति नः । तन्नयादिह नष्टाः स्मः काकनाशमिमे वयम् ॥ १११ ॥
 म्बेढ्वा अप्यूचिरे चक्री कश्चिदेप निहंति नः । उन्मूढे हि कुते प्राथैषैकः शरणमर्थमा ॥ ११२ ॥
 त्रायध्वं जगवन्तोऽब्दास्त्रातारो यूयमेव नः । उन्मूढे हि कुते प्राथैषैकः शरणमर्थमा ॥ ११३ ॥
 म्बेढ्वा नप्यादिशन देवा मेधास्या अद्य वो रिपून् । आप्त्वाव्याङ्घ्रिर्हनिव्यामः शीतलेनापि मृत्युना ॥ ११४ ॥
 शान्तिसैन्येऽम्बुधारा जिरायसैसुसलैस्त्रि । कर्तुमारिन्निरेऽथाब्दा महीमेकार्षेवामिव ॥ ११५ ॥
 शान्तिसैन्येऽम्बुधारा जिरायसैसुसलैस्त्रि । चक्रचृत् पंचमश्चर्मरत्नं पस्पर्श पाणिना ॥ ११६ ॥
 आप्त्वाव्यमानं सखिलेनालोपय शिबिरं निजम् । चक्रचृत् पंचमश्चर्मरत्नं पस्पर्श पाणिना ॥ ११७ ॥
 तच्चर्मरत्नं ववृधे सद्यो घ्रादशयोजनीम् । सेवालजालाङ्घ्रिर्निपुवच्चातरत्तराम् ॥ ११८ ॥
 श्रीशांतिशासनात्तत्र चर्मरत्नेऽखिलं बलम् । आरुरोहोऽपि इव निकीलित इव स्थिरे ॥ ११९ ॥
 चर्मवत् पाणिना स्पृष्ट्वा कृत्वा घ्रादशयोजनीम् । सैन्योपरि तन्नरत्नमत्नोऽतिचक्रचृत् ॥ १२० ॥
 तन्नस्य दंरुमूले च गवाक्ष इव दीपकम् । मणिरत्नं न्यधाङ्घ्रान्तध्वंसाय नृशिरोमणिः ॥ १२१ ॥
 उष्ठाः प्रजाते मध्याह्ने निष्पन्नास्तत्र शालयः । सैन्यैर्बुजुजिरे गेहिरलस्य महिमा ह्ययम् ॥ १२२ ॥
 तस्थान्वहानि सप्तैवं ससैन्यः शांतिचक्रचृत् । सांयात्रिक इवांचोद्यौ तस्मिन्नेकजलेऽपि हि ॥ १२३ ॥
 तस्याथ किंकरसुराः कुपिताः शस्त्रधारिणः । इत्यूचिरे मेघमुखकुमारांस्त्रिदिवौकसः ॥ १२४ ॥
 अत्रे किमेतदारब्धमविमृश्य विधायिनः । स्वशक्तिं परशक्तिं च न जानीष्य हताशयाः ॥ १२५ ॥
 अत्रांदिहान्निश्वरः सुवर्णशैखरी क्व च । जानुदग्धा वामदूर्याः क्व च मृवज्जुकामयाः ॥ १२६ ॥

१ नष्टे । २ मेघमुखाः । ३ लोहगणैः । ४ छिडीरः सगुणकेनम् । ५ नौकायाम् । ६ मेरुः । ७ वल्मीकाः ।

जगद्घोती क्व मार्तण्डः क्व च खद्योतपोतकाः । क्व स्थामधाम गरुडो निःसाराः शलजाः क्व च ॥२२५॥
 क्व नागराजो नूधती वराकाः क्व च रंजिताः । स्वयंभूरमणः क्वाब्धिः क्व च श्रोतांसि वेश्मनाम् ॥२२६॥
 क्वैष चक्रधरस्तीर्थकृच्च त्रैलोक्यवंदितः । वराकाः क्व भ्रवन्तश्च जय्या अस्माहशामपि ॥ २२७ ॥

चतुर्भिः कलापकम् ॥

यात यात द्रुतं तस्मादपराधमतः परम् । न सद्विष्यामहे हंत वयं श्रीशांतिकिकराः ॥ २२८ ॥
 इति साटोपमुक्तास्तेर्यथुर्मधमुखाः सुराः । म्बेहानबोधयंस्तांश्च शरणं शांतिरेव वः ॥ २२९ ॥
 शिष्टा मेघमुखैस्तेऽपि म्बेह्या निःश्वस्य किंचन । पर्यशाभ्यन् गतामर्षा द्विपा गतमदा इव ॥ २३० ॥
 वाहनानि विचिन्नाणि चिन्नाष्टान्जरणानि च । वासांसि च महार्घाणि रूढ्यस्वर्णोत्करानपि ॥ २३१ ॥
 प्रचौरुपायनीकृत्य किराताः शरणार्थिनः । सर्वोर्गलुठनैर्भूमिं मृजन्तस्ते समाययुः ॥ २३२ ॥ युग्मम् ॥
 समर्थोपायनं शांतेस्ते प्रणम्यैवमद्भुवन् । सदाप्यदौन्ताः स्मः स्वामिन्नरष्ट्रवृषजा इव ॥ २३३ ॥
 ततोऽस्मान्चिरजानद्भिस्त्वां स्वामिनमिहागतम् । रजसादपराङ् यत्तत्सहस्व प्रसीद नः ॥ २३४ ॥
 स्वाम्यस्यतः परं त्वं नः शाधि साधितभूलदः । स्थास्यामस्लावकीभूय भूयः किं भ्रूमहे वयम् ॥ २३५ ॥
 एवमुक्त्वा स्थितान् म्बेह्यान् स्वीकृत्यान्वग्रहीत्युचुः । असाधयच्च सेनान्या सिंधोरुत्तरनिकुटम् ॥२३६॥
 बादयन्नंतरं गंगासिंधोः सैन्यैर्निरंतरैः । सोऽङ्कुर्वपृतनः क्षुद्रहिमाद्रिमगमत्ततः ॥ २३७ ॥
 गोशीर्षिचंदनैः पद्महृदांजोत्रिरथापरैः । रत्नैरानर्चं हिमवत्कुमारः शांतिचक्रिणम् ॥ २३८ ॥

१ निर्धिषसर्पाः । २ उद्धताः । ३ प्राभृतमंगीकृत्येत्यर्थः । ४ बृहत्सैन्यः ।

गत्वा ऋष्यकूटाञ्चौ समादाय च काकिणीम् । शांतिश्चक्रीत्यक्षराणि कर्ष्यं इत्यद्विलतप्रच्युः ॥ १३९ ॥
 गत्वा ऋष्यकूटाञ्चौ समादाय च काकिणीम् । शांतिश्चक्रीत्यक्षराणि कर्ष्यं इत्यद्विलतप्रच्युः ॥ १४० ॥
 ततो रथस्थो ववले शांतिः शांतिारिपौरुषः । प्राप क्रमेण वैताड्यपर्वतोपत्यकाच्युवम् ॥ १४१ ॥
 विद्याधरनृपैस्तत्र श्रेणित्तयवर्तिचिः । सच्चक्रे चक्रवर्ती स इहामुत्र च शर्मणे ॥ १४२ ॥
 अथ गंगातेटे गत्वा गंगां स्वयमसाधयत् । सेनान्या साधयामास गंगं चोत्तरनिःकुटम् ॥ १४३ ॥
 गुहां खंरुप्रपाताख्यामापपात ततः प्रच्युः । नाड्यपालामरं तत्र चकार च वशंवदम् ॥ १४४ ॥
 सेनानीर्दंडरत्नेनोद्धाटयामास तां गुहाम् । चक्ररत्नागुगः शांतिचक्रचतृत् प्रविवेश च ॥ १४५ ॥
 पूर्ववन्मणिरत्नेन काकिणीमंडलैरपि । गुहागृहे ध्वांतशांतिं शांतिर्द्वैपरिव व्यधात् ॥ १४६ ॥
 लीलयोन्मग्ननिमग्नजले नद्यौ स पद्यथा । उत्ततार ससैन्योऽपि दुष्करं नास्ति दोषमताम् ॥ १४७ ॥
 स्वयमुद्धटितेनापागघारेण पृतनान्वितः । गुहाया निरागतस्याः पंचानन इव प्रच्युः ॥ १४८ ॥
 न्यधत्त विपुले गंगापुल्लिने शिबिरं प्रच्युः । गंगातरंगतरलैस्तुरंगैः समलंकृतम् ॥ १४९ ॥
 नैसर्पप्रमुखास्तत्र गंगामुखनिवासिनः । नवापि निधयः शांतैरत्याचूवन् वशंवदाः ॥ १५० ॥
 स्वहृदं म्बोहभूयिष्ठं गंगं दक्षिणनिःकुटम् । साधयामास सेनान्या पद्धिमात्रमिव प्रच्युः ॥ १५१ ॥
 इत्थं चरतपट्टखंडीमरिषड्बुर्गवत्प्रच्युः । साधयित्वाष्टत्रिर्वर्षशतैर्निववृते ततः ॥ १५२ ॥
 प्रयाणैरनवच्छिन्नैर्दिग्दन् मार्गं दिने दिने । आजगाम श्रियां धाम दृहस्ती हस्तिनापुरम् ॥ १५३ ॥
 पौरैर्ग्राम्यैश्च सोल्लैर्निर्निमैः सुरैरिव । वीदयमाणः शांतिनाथो यथौ निजनिर्केतनम् ॥ १५४ ॥

अमरैर्बन्धमुकुटैर्नरैरपरैरपि । विदधे चक्रवर्तित्वाजिषेकः शांतिचक्रिणः ॥ १५४ ॥
 अत्रिपेकोत्सवश्चाञ्छगरे हस्तिनापुरे । अर्पदंभुलुकप्रवेशो द्वादशाब्दिकः ॥ १५५ ॥
 ततः पृथक् पृथग्यद्दसहस्राधिष्ठितात्मजिः । स चतुर्दशत्री रत्नैर्निधिचिर्नवजिः श्रितः ॥ १५६ ॥
 चतुःषष्ट्या सहस्रैश्चावृतोऽन्तःपुरयोषिताम् । वद्वैश्चतुरशीत्येचरश्राश्वस्य च चूषितः ॥ १५७ ॥
 ग्रामाणां पैदिकानां च कोटिषण्णवतेः प्रभुः । द्वात्रिंशतः सहस्राणां चूचुजां नीवृतामिव ॥ १५८ ॥
 सेवितः सूपकाराणां त्रिषष्ट्यत्रैस्त्रिजिः शतैः । श्रेणिप्रश्रेणिजिश्चाष्टादशजिः शोचमानञ्चूः ॥ १५९ ॥
 महापुरसहस्राणां पौता द्वासप्ततेस्तथा । एकसहस्रानजोणमुखवदस्य शासिता ॥ १६० ॥
 पत्तनाष्टाचत्वारिंशत्सहस्राणामधीश्वरः । चतुर्विंशसहस्राणां कैर्पटानां मडंबवत् ॥ १६१ ॥
 रत्नाद्याकरसहस्रविंशतेरभ्यधीशिता । षोडशानां तथा खेटसहस्राणां च शासकः ॥ १६२ ॥
 चतुर्दशानां संवाधसहस्राणामपि प्रभुः । पंचाशतं षडधिकांस्त्रायमाणोऽन्तरोदकान् ॥ १६३ ॥
 पंचाशतः कुराज्यानामेकोनायाश्च नायकः । किमन्यदुपचुञ्जानः षट्खंरुमपि जारतम् ॥ १६४ ॥
 गीतैर्वास्यैस्तांडवैश्च नाटकाञ्जिनयैरपि । पुष्पोच्चयजलक्रीडादिजिश्चानुचवन् सुखम् ॥ १६५ ॥
 आरन्य चक्रवर्तित्वादष्टवर्षशतोनिताम् । गमयामास सोऽब्दानां सहस्रान् पंचविंशतिम् ॥ १६६ ॥
 ब्रह्मलोके तदानीं च लोकांतिकदिवौकसाम् । आसनानि स्म कंपंते दोलितानीव केनचित् ॥ १६७ ॥

१ डंडकरभटप्रवेशे रहितः । २ पत्तीनाम् । ३ देशानाम् । ४ रक्षकः । ५ पर्वतविशेषाणाम् । ६ खेटो लघुग्रामः । ७ द्वीपान् ।
 ८ किमन्यद्वक्तव्यमिति शेषः ।

पंचेलिमफलोऽंक्रांतकीरपिष्ठैर्निरंतैः । विगुणीचूत्तमाकंददलरूढ्यातिबंधुरम् ॥ १८३ ॥

श्रंधिवापि जलक्रीडारसव्याकुलनागरम् । ययौ सहस्राश्रवणमचिरानंदनप्रभुः ॥ १८४ ॥

पङ्क्तिः कुलकम् ॥

शिविकायास्ततस्तस्याः समुत्तीर्य जगत्पत्तिः । लज्जांचकार रलादंकारमाह्यादि राज्यवत् ॥ १८५ ॥

ज्येष्ठकृष्णचतुर्दश्यां ऋरस्यां पश्चिमेऽहनि । कृतसिध्नमस्कारः कृतषष्ठतपाः प्रभुः ॥ १८६ ॥

समं नृपसहस्रेण परित्रज्यामुपाददे । तदैव चासदज्ञानं मनःपर्यवसंज्ञकम् ॥ १८७ ॥

ततश्च मंदिरपुरे सुमित्रनृपमंदिरे । पारणं परमान्नेन द्वितीयेऽह्नि व्यधाविभुः ॥ १८८ ॥

विदधे विबुधैस्तत्र वसुधारादिपंचकम् । रत्नपीठं सुमित्रेण स्वामिपादपदे पुनः ॥ १८९ ॥

अनासीनोऽशयानश्च निःसंगो निर्ममः प्रभुः । मूलोत्तरगुणधारो विजहार वसुंधराम् ॥ १९० ॥

अथ घादशमासांते विहरन् परमेश्वरः । आगात् सहस्राश्रवणं नगरे हस्तिनापुरे ॥ १९१ ॥

नेदिवृहत्तले तत्र षष्ठेन तपसा प्रजोः । शुक्लध्यानांतरस्थस्य घातिकर्माणि तुष्टुः ॥ १९२ ॥

पौषस्य शुध्नवम्यां चंद्रे च ऋणीस्थिते । जत्पेदे शांतिनाशस्य केवलज्ञानमुज्वलम् ॥ १९३ ॥

ज्ञात्वा चासनकंपेन केवलज्ञानमीशितुः । एयुरिंजादयो देवास्तं देशं स्वामिपावितम् ॥ १९४ ॥

संमार्जनीनृत इव देवाः संवर्तकानिलैः । आयोजनमपानैषू रजःकाष्ठतृणादिकम् ॥ १९५ ॥

गंधोदकं च ववृषू रजःशमनेहेतवे । पंचवर्णां जानुदम्नीर्दिव्याः सुमनसश्च ते ॥ १९६ ॥

चतुर्विंशतिस्तान् बन्धुः संधिबंधुरम् । तोरणानि च रम्याणि चक्रुः पूर्वोदिदिच्छु ते ॥ ३९७ ॥
 मध्ये कृत्वा मणीपीठं चतुर्गोपुरसुंदरान् । प्राकारांखीन् क्रमाद्भूप्यस्वर्णरत्नैर्विचक्रिरे ॥ ३९८ ॥
 तत्रोपरितने रत्नप्रप्रे मध्यावनौ व्यधुः । तेऽशीत्यग्रचतुर्धुन्वशतोच्चं चैत्यपादपम् ॥ ३९९ ॥
 तस्याग्रशंढकं चक्रुरप्रतिशंढकं सुराः । शंढकांतः पूर्वदिशि रत्नसिंहासनं च ते ॥ ३०० ॥
 चतुस्त्रिंशदतिशयैर्त्रीजिष्णुर्जगवानपि । पूर्वदारेण समवसरणं प्रविवेश तत् ॥ ३०१ ॥
 तत्र प्रदक्षिणीकृत्य चैत्यवृद्धं जगद्गुरुः । तीर्थाय नम इत्युच्ये जिनेत्राणां स्थितिर्हसौ ॥ ३०२ ॥
 पूर्वसिंहासने तत्र प्राञ्जुखो न्यपदत्यग्रुः । दिङ्मन्यासु विचक्रुश्च तद्भूपन्नितयं सुराः ॥ ३०३ ॥
 यथाचारं प्रविश्याथ सुरासुरनृणां गणः । अत्रतस्थे यथास्थानं स्वाम्यास्यमवलोकयन् ॥ ३०४ ॥
 विरोधिनोऽपि तिर्यचो मध्यप्रप्रेऽवतस्थिरे । प्राकारेऽधस्तने त्वस्थुर्वाहनान्यखिलान्यपि ॥ ३०५ ॥
 तदा चक्रायुधनृपं हर्षोऽकुल्लविलोचनाः । सहस्राम्नावणोद्यानपाला एत्य व्यजिज्ञपन् ॥ ३०६ ॥
 दिष्टयाद्य वर्धसे देव यत्त्वात्स्वामिनोऽधुना । उत्पदे केवलज्ञानं सहस्राम्नावणस्थितेः ॥ ३०७ ॥
 इत्याकर्ण्य गिरं हृष्टः सद्यश्चक्रायुधो नृपः । पारितोपिकमेतेभ्यो दत्त्वा स्वामिनमाययौ ॥ ३०८ ॥
 तत्र प्रदक्षिणीकृत्य शान्तिनाथं प्रणम्य च । विनयी निषसादानुशक्रं चक्रायुधो नृपः ॥ ३०९ ॥
 न्यूयश्च स्वामिनं नत्वा शक्रश्चक्रायुधोऽपि च । प्रचक्रमे स्तोतुमेवं हर्षगजदया गिरा ॥ ३१० ॥
 श्रेयोर्दशाप्रवेशोऽद्य जगतोऽपि जगत्पते । ज्ञानादित्येन न्रवता सुदिनोत्सवकारिणा ॥ ३११ ॥

पुण्यैरस्माद्दशामेते तव कढ्याणकोत्सवाः । कढ्याणचिंतामणयः प्रचवंति जगज्जुरो ॥ ३१२ ॥
 कषायादिमलावीढं मनः सर्वशरीरिणाम् । द्वालयंति जगन्नाथ त्वदर्शनजलोर्मयः ॥ ३१३ ॥
 कर्महिंदे बद्ध्यत्वस्तीर्थकृतकर्म यत् पुरा । आर्जयस्तत्तव स्वार्थानपेक्षान्योपकारिता ॥ ३१४ ॥
 धोरसंसारन्नीतानां महादुर्गमिव प्रचो । जगत्यदस्ते समवसरणं शरणं नृणाम् ॥ ३१५ ॥
 जानासि सर्वं सर्वेषां चावं सर्वहितोऽसि च । प्रार्थनीयं न तत् किञ्चित्थापि प्रार्थ्यसे मया ॥ ३१६ ॥
 यथा हि विहरन्तुर्व्यां ग्रामाकरपुरादिकम् । द्यौणे द्यौणे त्वं त्यजसि मा त्याह्मीर्मन्मनस्तथा ॥ ३१७ ॥
 त्वत्पादपंकजध्यानपट्टपदीचूतचतसः । व्यतिक्रामतु मे कालो जगवंस्त्वत्प्रसादतः ॥ ३१८ ॥
 स्तुत्वेति सति तूष्णीके शक्त्रे चक्रायुधेऽपि च । श्रीशांतिनाथो जगवानारेजे देशनामिति ॥ ३१९ ॥
 अनेकदुःखसंताननिदानं दववह्विवत् । अहो खल्वेष संसारश्चतुर्गत्यात्मकः सदा ॥ ३२० ॥
 क्रोधमानमायालोजाः कषायास्तस्य चोच्चकैः । आधारचूलाश्चत्वारस्तंजा इव महौकसः ॥ ३२१ ॥
 तत्क्षीणेषु कषायेषु संसारः क्षीयते स्वयम् । मूलेषु हि विशुष्केषु शुष्क एव महीरुहः ॥ ३२२ ॥
 विनेंद्रियजयं नैव कषायान् जेतुमीश्वरः । हन्यते हैमनं जाड्यं न विना ज्वलितानलम् ॥ ३२३ ॥
 अदांतैरिंद्रियहृद्यैश्चक्षुरपथगामिजिः । आकृष्य नरकारण्ये जंतुः सपदि नीयते ॥ ३२४ ॥
 इंद्रियैर्विजितो जंतुः कषायैरञ्जिचूयते । वीरैः कृष्टेष्टकः पूर्वं वप्रः कैः कैर्न खंड्यते ॥ ३२५ ॥
 कुडघाताय पाताय बंधाय च वधाय च । अनिर्जितानि जायंते कॅरणानि शरीरिणाम् ॥ ३२६ ॥

१ सुवर्णसंबन्धि जाड्यं मलम् । २ अदमितैः । ३ कृथा इष्टका यस्य वप्रस्य । ४ इंद्रियाणि ।

इन्द्रियैः स्वार्थविवशैः कस्को नैव विडम्ब्यते । अपि विज्ञातशास्त्रार्थोश्चेष्टे वादका इव ॥ ३२७ ॥
 किमतोऽपि घृणास्थानमिन्द्रियाणां प्रकाश्यते । यद्बोधौ बाहुबलानि नरतोऽप्यस्त्रमस्त्रिपत् ॥ ३२८ ॥
 जयो यद्बाहुबलानि नरते च पराजयः । जिताजितानां तत्सर्वमिन्द्रियाणां विजृम्भितम् ॥ ३२९ ॥
 यद्बाहुबलानि युध्यंते चरमेऽपि न्रवे स्थिताः । कुर्वन्तानामिन्द्रियाणां महिमानेन लभ्यते ॥ ३३० ॥
 यद्बाहुबलानि युध्यंते चरमेऽपि न्रवे स्थिताः । कुर्वन्तानामिन्द्रियाणां महिमानेन लभ्यते ॥ ३३१ ॥
 यद्बाहुबलानि युध्यंते चरमेऽपि न्रवे स्थिताः । कुर्वन्तानामिन्द्रियाणां महिमानेन लभ्यते ॥ ३३२ ॥
 यद्बाहुबलानि युध्यंते चरमेऽपि न्रवे स्थिताः । कुर्वन्तानामिन्द्रियाणां महिमानेन लभ्यते ॥ ३३३ ॥
 यद्बाहुबलानि युध्यंते चरमेऽपि न्रवे स्थिताः । कुर्वन्तानामिन्द्रियाणां महिमानेन लभ्यते ॥ ३३४ ॥
 यद्बाहुबलानि युध्यंते चरमेऽपि न्रवे स्थिताः । कुर्वन्तानामिन्द्रियाणां महिमानेन लभ्यते ॥ ३३५ ॥
 यद्बाहुबलानि युध्यंते चरमेऽपि न्रवे स्थिताः । कुर्वन्तानामिन्द्रियाणां महिमानेन लभ्यते ॥ ३३६ ॥
 यद्बाहुबलानि युध्यंते चरमेऽपि न्रवे स्थिताः । कुर्वन्तानामिन्द्रियाणां महिमानेन लभ्यते ॥ ३३७ ॥
 यद्बाहुबलानि युध्यंते चरमेऽपि न्रवे स्थिताः । कुर्वन्तानामिन्द्रियाणां महिमानेन लभ्यते ॥ ३३८ ॥
 यद्बाहुबलानि युध्यंते चरमेऽपि न्रवे स्थिताः । कुर्वन्तानामिन्द्रियाणां महिमानेन लभ्यते ॥ ३३९ ॥
 यद्बाहुबलानि युध्यंते चरमेऽपि न्रवे स्थिताः । कुर्वन्तानामिन्द्रियाणां महिमानेन लभ्यते ॥ ३४० ॥

वशास्पशसुखास्वादप्रसारितकरः करी । आलानबन्धनहोशमासादयति तच्छणत् ॥ ३४१ ॥
 पयस्यगाधे विचरन् गिलन् गलगतामिषम् । मैनिक्तस्य करे दीनो मीनः पतति निश्चितम् ॥ ३४२ ॥
 १ लज्जास्थानम् । २ विलासः । ३ उपशांतमोहनाग्नि गुणस्थाने वर्तमानाः । ४ हीति खेदे । ५ इन्द्रियवशगाः । ६ जागरू-
 काणाम् । ७ धीवरस्य ।

निपतन्मत्तमातंगकपोले गंधलोलुपः । कर्णतालतलाघातान्मृत्युमामोति षट्पदः ॥ ३४१ ॥
 कनकच्छेदसंकाशशिखालोकविमोहितः । रत्नसेन पतन् दीपे शलज्जो लज्जते मृत्तिम् ॥ ३४२ ॥
 हरिणो हारिणीं गीतिमाकर्णयितुमुद्धुरः । आकर्णकृष्टचापस्य याति व्याधस्य वेध्यताम् ॥ ३४३ ॥
 एवं विषय एवैकः पंचत्वार्थ निषेवितः । कथं हि युगपत् पंच पंचत्वाय जवंति न ॥ ३४४ ॥
 तदिंद्रियजयं कुर्यान्मनःशुद्ध्या महामतिः । यां विना यमनियमैः कायक्लेशो वृथा नृणाम् ॥ ३४५ ॥
 अनिर्जितेन्द्रियग्रामो यतो दुःखैः प्रवाध्यते । तस्माज्जयेदिंद्रियाणि सर्वदुःखविमुक्तये ॥ ३४६ ॥
 न चेंद्रियाणां विजयः सर्वथैवाप्रवर्तनम् । रागद्वेषविमुक्तानां प्रवृत्तिरपि तज्जयः ॥ ३४७ ॥
 अशक्यो विषयो स्पृष्टमिंद्रियैः स्वसमीपगः । रागद्वेषौ पुनस्तत्र मतिमान् परिवर्जयेत् ॥ ३४८ ॥
 हताहतानींद्रियाणि सदासंयमयोगिनाम् । अहतानि हितार्थेषु हतान्यहितवस्तुषु ॥ ३४९ ॥
 जितान्यद्वाणि सोद्भाय संसारायाजितानि तु । तदेतदंतरं ज्ञात्वा यद्युक्तं तत्समाचरेत् ॥ ३५० ॥
 स्पर्शं मृदौ च तूलादेरुपलादेश्च कर्कशे । जवेद्भ्रत्यरती हित्वा जेता स्पर्शनमिंद्रियम् ॥ ३५१ ॥
 रसे स्वादे च जह्यादेरितरस्मिन्नथापि वा । प्रीत्यप्रीती विमुच्योच्चैर्जिह्वेन्द्रियजयी जवेत् ॥ ३५२ ॥
 घ्राणदेशमनुप्राप्ते शुभ्रे गंधे परत्र वा । ज्ञात्वा वस्तुपरीणमं जेतव्यं घ्राणमिंद्रियम् ॥ ३५३ ॥
 मनोऽं रूपमालोक्य यदि वा तद्विलक्षणम् । त्यजन् हर्षं जुगुप्सां च निर्जयेच्चक्षुरिंद्रियम् ॥ ३५४ ॥
 स्वरे श्रव्ये च वीणादेः खरोष्ट्रादेश्च दुःश्रवे । रतिं जुगुप्सां च जयन् श्रोत्रेन्द्रियजयी जवेत् ॥ ३५५ ॥

१ मनोहराम् । २ मृत्यवे । ३ सदासंयमधारिणां योगिनाम् ।

कोऽपि नास्तीह विषयो मनोह इतरोऽपि वा । य इन्द्रियैर्नोपचुक्तस्तस्वास्थ्यं किं न सेव्यते ॥ ३५६ ॥
 शुचा अप्यशुचायंते शुचायंतेऽशुचा अपि । विषयास्तत्क रण्येत विरज्येत क्व चेंद्रियैः ॥ ३५७ ॥
 स एव रुच्यो द्वेष्यो वा विषयो यदि हेतुतः । शुचाशुचत्वं जावानां तन्न तत्त्वेन जालुचित् ॥ ३५८ ॥
 जितेंद्रियो मनःशुद्ध्या ततः क्षीणकषायकः । अचिरान्मोक्षमाप्नोति जंतुरक्षीणशर्मकम् ॥ ३५९ ॥
 आकर्ण्य कर्णपीड्यवृष्टिमेवं च देशनाम् । चक्रायुधः संसर्गे जगवंतं व्यज्झपत् ॥ ३६० ॥
 स्वामिन् नीतोऽस्मि संसारादस्मात् क्लेशैकवेश्मनः । न पौरुषाजिमानोऽत्र दोषमतोऽपि विवेकिनः ३६१ ॥
 दीप्यमाने यथा गेहे पोते स्फुटति वा यथा । तन्नेता किंचिदादाय सारवस्त्वन्यतो व्रजेत् ॥ ३६२ ॥
 तथा जवे जन्मजरामरणादिकराहिते । एकमात्मानमादाय त्वां शरण्यं श्रितोऽस्म्यहम् ॥ ३६३ ॥
 स्वामिन् मा मामुपेक्षस्व निपतंतं जवान्निवे । तस्योत्तरणनावं मे दीक्षामधैव देहि तत् ॥ ३६४ ॥
 युक्तं विवेकिनस्तेऽद इत्युक्तः स्वामिना ततः । तनये कवचहरे राज्यं चक्रायुधो न्यधात् ॥ ३६५ ॥
 सहितो राज्ञिः पंचत्रिंशतः स्वामिनोऽन्तिके । स्वामिसूरुपादत्त प्रव्रज्यां संघसाक्षिकम् ॥ ३६६ ॥
 चक्रायुधादिगणचतुषद्विंशतः उपादिशत् । उत्पादविगमप्रौव्यलक्षणं त्रिपदीं प्रभुः ॥ ३६७ ॥
 तत्रिपद्यनुसारात्ते षादशांगीमसूत्रयन् । अनुयोगगणानुज्ञे स्वामी तेषामदत्त च ॥ ३६८ ॥
 नरा नार्यश्च भूयांसः स्वाम्यंते प्राजजंस्तदा । जगृहुः श्रावकत्वं च केचित्सम्यक्त्वपूर्वकम् ॥ ३६९ ॥
 पूर्णायामादिपौरुष्यामुत्थाय परमेश्वरः । देवहृंदे विशश्राम मध्यप्राकारभंडने ॥ ३७० ॥

१ वैराग्यसहितः । २ नाधि नृदंत्यां सत्यां । ३ अनुयोगानुज्ञां गणानुज्ञां च ।

स्वाम्यं द्विपीठाध्यासीनः संधे तत्रैव तस्थुषि । विदधे देशानां चक्रायुधो गणधराग्रणीः ॥ ३७१ ॥
 पूर्णद्वितीयपौरुष्यां व्यसृजत् सोऽपि देशनाम् । नत्वाथ स्वामिनं जग्मुः स्वं स्वं स्थानं सुरादयः ॥ ३७२ ॥
 तत्तीर्थजन्मा गरुड्यक्षो गजरथोऽसितः । क्रोमस्यो बीजपूराब्जचृद्धक्षिणकरध्वजः ॥ ३७३ ॥
 वामौ दधानो नकुलाक्षसूत्रसहितौ करौ । श्रीशांतिस्वामिपादानां जज्ञे शासनदेवता ॥ ३७४ ॥
 तत्तीर्थजन्मा निर्वाणी गौरांगी कमलासना । पुस्तकोत्पलसंयुक्तौ विचृती दक्षिणौ करौ ॥ ३७५ ॥
 सकर्मण्डुकमलौ वामौ च दधती करौ । अजायत जगद्भर्तुस्तथा शासनदेवता ॥ ३७६ ॥
 अमुक्तसंनिधिस्ताभ्यां जगवानन्यतत्परः । बोधाय ज्ञव्यजविनां विजहार वसुंधराम् ॥ ३७७ ॥
 विहरन्नन्यदा तत्र नगरे हस्तिनापुरे । उपेत्य समावसार्थीद्भगवान् करुणानिधिः ॥ ३७८ ॥
 पौरजानपदोपेतः स्वामिनं तस्युरेश्वरः । उपतस्थे कुरुचञ्जश्र्जोऽर्कमिव पर्वणि ॥ ३७९ ॥
 यथास्थानं स्थिते चाथ श्रीमत्संधे चतुर्विधे । संसारवैराग्यकरौ विदधे देशानां प्रभुः ॥ ३८० ॥
 देशानांते विभुं नत्वा कुरुचञ्जोऽन्नवीदिदम् । प्रागजन्मकर्मणा केन स्वामिन् राज्यमिहासदम् ॥ ३८१ ॥
 ढौकने मम ढौकतेऽद्भुतानि प्रतिवासरम् । पंचवस्तुफलादीनि केन प्रागजन्मकर्मणा ॥ ३८२ ॥
 श्रेण्यस्तानि दास्यामीत्युपभुंजे न हि स्वयम् । न चान्यस्मै प्रयत्नामि जगवन् केन कर्मणा ॥ ३८३ ॥
 प्रयुरभ्याख्यदेतद्भि साधवे दानतस्तव । राज्यश्रीरन्वहं चेदं ढौकनं पंचवस्तुनः ॥ ३८४ ॥
 अर्दानाजोग्यते चैषां पुण्यसाधारणत्वतः । वस्त्वधीनं बहूनां हि न खल्वेकेन श्रुज्यते ॥ ३८५ ॥

१ कृष्णवर्णः । २ वराहमुखः । ३ बीजपूरं भाषयां "बीजोरु" इति प्रसिद्धं । ४ अमावास्यायाम् । ५ अदानत्वमभोग्यतां च ।

अत्रीष्टेभ्यः प्रदास्येऽहमिति चिन्तापि ते ततः । पूर्वकर्मानुसारेण जायते जन्मिनां हि धीः ॥ ३८६ ॥
 अस्यैव जंबूद्वीपस्य क्षेत्रे चात्रैव नारते । कोसलाख्ये जनपदे नगरे श्रीपुरेऽभवत् ॥ ३८७ ॥
 सुधनो धनपतिश्च धनदश्च धनेश्वरः । वणिक्पुत्राः सवयसश्चत्वारः सोदरा इव ॥ ३८८ ॥
 अन्यदार्योपार्जनार्थं ते चत्वारोऽपि संहताः । रत्नद्वीपं प्रत्यचलन् द्रोणकोटूढशंभवाः ॥ ३८९ ॥
 महादवीं प्राविशंस्ते तीर्णप्राया कृता च सा । क्षीणप्रायं च पार्श्वे तेषामजनि बहूपि ॥ ३९० ॥
 तदा चैकं ददृशुस्ते मुनिं प्रतिमया स्थितम् । अस्मै किञ्चित् प्रयत्नाम इति चाचितयन् कृणुम् ॥ ३९१ ॥
 तं च द्रोणकृत्मानमूचुः शंभववाहिनम् । ज्ञो चक्ष किञ्चिदप्यस्मै द्रोणे देहि महर्षये ॥ ३९२ ॥
 तेभ्योऽधिकश्रद्धया स तं मुनिं प्रत्यलाचयत् । महाज्ञोर्गफलं कर्म तेन निर्वर्तितं तदा ॥ ३९३ ॥
 रत्नद्वीपं च तेऽपीशुर्व्यवहारं च चक्रिरे । उपाज्योर्ग्यं समाजमुर्च्योऽपि नगरं निजम् ॥ ३९४ ॥
 तेनैव पुण्यबीजेन ननन्दः सर्वदापि ते । जीवंत्यप्येकदाश्वेन धान्यानि स्वातिवारिणा ॥ ३९५ ॥
 धनेश्वरधनपती किं तु मायापरौ मनाक् । अधिकं शुक्रवृत्तिस्तु तेषु च द्रोणकोऽभवत् ॥ ३९६ ॥
 आशुःक्षये च प्रथमं विपद्य द्रोणकः स तु । दानप्रचावात् पुत्रोऽञ्जस्त्वं हास्तिनपुरेशितुः ॥ ३९७ ॥
 जनन्या च मुखे विशचञ्जस्वभावलोकनात् । पितृभ्यां नामधेयं ते कुरुञ्च इतीरितम् ॥ ३९८ ॥
 वसंतसेनो नामाद्यः कामपालोऽपरः पुनः । विपेदाते धनपतिः कालात् स च धनेश्वरः ॥ ४०० ॥

१ द्रोणकेन उदूढं पार्थेयं येषांते । २ बद्धम् ।

मदिराकेसरानाम्नायौ वणिक्पुत्र्यौ बचूवतुः । एका शंखपुरेऽन्या तु जयंत्यां ताबुजावपि ॥ ४०१ ॥
क्रमेण वर्धमानास्ते समतिक्रम्य शैशवम् । नव्यमासादयामासुश्चत्वारोऽपि हि यौवनम् ॥ ४०२ ॥
वसंतदेवः कांपीड्याचयवहोरण सोऽन्यदा । जयंत्यां प्रययौ पुर्यामर्थं च समुपार्जयत् ॥ ४०३ ॥
अन्यदा सोऽष्टमीचंद्रोत्सवेऽगृह्यद्वहृथा । रतिगंदनमुद्यानं तत्राजाक्षीञ्च केसराम् ॥ ४०४ ॥
तथा वसंतदेवोऽपि दहशे स्निग्धया दृशा । तयोः प्रागजन्मचूः स्नेहः प्रादुरासीत्परस्परम् ॥ ४०५ ॥
जयंतीवासिनं तत्र वणिकूपुत्रं प्रियंकरम् । वसंतदेवः पप्रच्छ केयं कस्य सुतापि वा ॥ ४०६ ॥
सोऽप्याख्यदेपा छुहिता श्रेष्ठिनः पंचनंदिनः । स्वसा जयंतिदेवस्य केसरा नाम कन्यका ॥ ४०७ ॥
वसंतदेवो जयंतिदेवेन सह सौहृदम् । समारेत्रे मिथो वेद्मगतागतनिबंधनम् ॥ ४०८ ॥
वसंतदेवो जयंतिदेवेन स्वगृहेऽन्यदा । न्यमंत्रि तत्प्रकारो हि मैत्र्यज्ञोरेप दोहदः ॥ ४०९ ॥
अर्चतीं केसरां तत्र कुसुमैः कुसुमायुधम् । वसंतदेवः प्रैच्छिष्ट नेत्रकैरवकौमुदीम् ॥ ४१० ॥
जयंतिदेवहस्ताजात् प्रतीहन् कुसुमस्रजम् । तथा वसंतदेवोऽपि दृष्टशे सानुरागया ॥ ४११ ॥
अदोऽनुकूलं शकुनमिति हर्षोऽत्यचूत्तयोः । अन्योऽन्यशुचचेष्टा हि शुभोर्दंकां घ्योरपि ॥ ४१२ ॥
घयोश्चादक्ष्यद्भ्रावं धात्रीपुत्री प्रियंकरा । सुलक्ष्यं हि परस्वांतमिंगिताकारवेदिनिः ॥ ४१३ ॥
वसंत इव वसंतसखस्य सुहृदोऽकरोत् । पूजां वसंतदेवस्य केसरासोदरोऽथ सः ॥ ४१४ ॥
ऊचे प्रियंकरा तां च केसरे तव सोदरः । करोत्यर्चामसावस्य त्वमभ्युचितकृद्भव ॥ ४१५ ॥

केसरा युगपदपि व्रीडाचीहर्षधारिणी । ऊचे त्वमेव जानासि कुरुष्वास्य यश्चोचितम् ॥ ४१६ ॥
 प्रियंकरार्यंगणस्थप्रियंगुतरुमंजरीम् । कक्कोलादीनि चादाय वसंतमिदमन्नवीत् ॥ ४१७ ॥
 स्वामिनी मे स्वहस्ताग्रोच्चितान्येतानि सुंदर । शृष्टेयानि ते दत्ते पुष्पाणि च फलानि च ॥ ४१८ ॥
 अत्रीष्टोऽस्म्यहमेतस्या इति हृष्टः स्वपाणिना । वसंतदेवो जग्राह पुष्पाणि च फलानि च ॥ ४१९ ॥
 नाममुद्रां स दत्वोच्चैस्त्वयेदं शौचनं कृतम् । वर्तितव्यं सदायीष्टानुरूपमिति तां ददे ॥ ४२० ॥
 गत्या च तद्वचोऽशंसत् केसरार्यै प्रियंकरा । दृढानुरागकंदस्योद्भेदने वारिसिकवत् ॥ ४२१ ॥
 पश्चिमे यामिनीयामे सुप्ता स्वप्नेऽथ केसरा । वसंतदेवेनात्मानमुह्यमानमुदैक्षत ॥ ४२२ ॥
 तदा वसंतदेवोऽपि स्वप्ने परिणिनाय ताम् । स्वप्नदर्शनमग्न्यासीद्विवाहादधिकं तयोः ॥ ४२३ ॥
 प्रियंकरार्यै तं स्वप्नं कथयामास केसरा । सद्यो रोमांचितवपुः प्रतीयंती तमेव हि ॥ ४२४ ॥
 न्रविष्वत्येवमेवेदमिति स्वार्थप्रसाधकम् । पुरोधसा निजगदे तदानतिदवीयसा ॥ ४२५ ॥
 वसंतदेवस्ते जर्ता स्वप्नेन शकुनेन च । बध्यतां शकुनग्रंश्रित्यूचे तां प्रियंकरा ॥ ४२६ ॥
 गत्या वसंतदेवस्याध्याख्यत् स्वप्नं प्रियंकरा । सोऽपि स्वस्वप्नसंवादात् सिद्धमर्थममन्यत ॥ ४२७ ॥
 प्रियंकरोचे स्वामिन्या तुन्यमात्मा प्रकट्टिपतः । कट्ट्यतां निर्विकट्टपं तत्सर्वं वैवाहिकं त्वया ॥ ४२८ ॥
 वसंतदेवोऽप्यवदह्यधायि विधिनैव तत् । प्रायो मनुष्यघटितं कार्यं विघटते क्वचित् ॥ ४२९ ॥

१ प्रतीतिं कुर्वति । २ समीपस्थेनेत्यर्थः । ३ परं देवघटितं कार्यं कदापि न विघटत इति तात्पर्यम् ।

एवं वसंतदेवस्तां नियतिं रूपिणीमिव । आलप्य च सत्कृत्य च व्यसृजत् कृत्यकोविदः ॥ ४३० ॥
 इत्थं प्रत्यहमन्योऽन्योदंतपीयूषपायिनोः । कियानप्यगमत् कालस्तयोर्वर्षशतोपमः ॥ ४३१ ॥
 वसंतदेवेनान्येद्युः स्वगृहे तस्त्रुपा सता । मंगद्व्यतूर्यमश्रावि सद्ने पंचनंदिनः ॥ ४३२ ॥
 सुदत्तश्रेष्ठिपुत्राय कन्यकुञ्जनिवासिने । प्रदत्ता वरदत्ताय केसरा पंचनंदिना ॥ ४३३ ॥
 वर्धापनकृते तेन तूर्यमेतद्धि वाद्यते । इति प्रवृत्तिं स प्राप प्रेषितैः पूरूपैर्निजैः ॥ ४३४ ॥
 ॥ युग्मम् ॥

एवमाकर्ण्य सोऽमूर्धन्मुजरेणैव तारितः । एवमाश्वसायांचक्रे ज्ञाकू प्रियंकरया ततः ॥ ४३५ ॥
 त्वां केसरा संदिशति खेदः कार्यस्त्वया न हि । गुरूपक्रांतमाकर्ण्य विवाहामि मम प्रियम् ॥ ४३६ ॥
 गुरवो मदग्निप्रायान्निज्ञाः किंचिदीदृशम् । विधिदंति विधित्संतु न विधास्याभ्यहं त्विदम् ॥ ४३७ ॥
 त्वमेव जर्ता ज्ञावी मे ज्ञावि वा मरणं भुवम् । बोद्धव्यं नान्यथा नाथ न हि मिथ्या कुलीनवाक् ॥ ४३८ ॥
 प्रीतो वसंतोऽपीत्यूचे तादृशं स्वप्नदर्शनम् । प्रतिज्ञा च कुलीनानां न मुधा जालु जायते ॥ ४३९ ॥
 प्रतिज्ञास्माकमप्येषा केसरासुषुहामि वा । येन केनायुपायेन यामि वा यममंदिरम् ॥ ४४० ॥
 एवमुक्ता विसृष्टा सा प्रययावुपकेसरम् । तदुक्तदधितोदंतान्मुमुदे केसराप्यथ ॥ ४४१ ॥
 तथोरन्योऽन्यसंबंधोपायचित्तजुषोर्बयौ । कालः कियानप्यसुखं रजनीव रंथांगयोः ॥ ४४२ ॥
 अर्थस्तयोरसंपन्न एवोपायकृतोरपि । जन्ययान्नाययौ प्रातः केसरोष्वाहहेतवे ॥ ४४३ ॥

१ दैवम् । २ गुरुणा पित्रादिनेपक्रांतमारब्धम् । ३ विधातुं कर्तुमिच्छंति । ४ चक्रवाकयोः ।

॥ ४४४ ॥

वसंतदेवस्तञ्जुत्वा निर्गत्य नगराद्धिः । उद्यानमेकमगमत्स्वमाणः समीरवत् ॥ ४४५ ॥
वसंतदेवो दध्यौ च सान्योघाहेन निश्चितम् । अंगुलीदर्शनेनैव कूर्मांडं हा विपत्स्यते ॥ ४४६ ॥
वसंतदेवो दध्यौ च सान्योघाहेन निश्चितम् । अंगुलीदर्शनेनैव कूर्मांडं हा विपत्स्यते ॥ ४४७ ॥
वसंतदेवो दध्यौ च सान्योघाहेन निश्चितम् । अंगुलीदर्शनेनैव कूर्मांडं हा विपत्स्यते ॥ ४४८ ॥
वसंतदेवो दध्यौ च सान्योघाहेन निश्चितम् । अंगुलीदर्शनेनैव कूर्मांडं हा विपत्स्यते ॥ ४४९ ॥
वसंतदेवो दध्यौ च सान्योघाहेन निश्चितम् । अंगुलीदर्शनेनैव कूर्मांडं हा विपत्स्यते ॥ ४५० ॥
वसंतदेवो दध्यौ च सान्योघाहेन निश्चितम् । अंगुलीदर्शनेनैव कूर्मांडं हा विपत्स्यते ॥ ४५१ ॥
वसंतदेवो दध्यौ च सान्योघाहेन निश्चितम् । अंगुलीदर्शनेनैव कूर्मांडं हा विपत्स्यते ॥ ४५२ ॥
वसंतदेवो दध्यौ च सान्योघाहेन निश्चितम् । अंगुलीदर्शनेनैव कूर्मांडं हा विपत्स्यते ॥ ४५३ ॥
वसंतदेवो दध्यौ च सान्योघाहेन निश्चितम् । अंगुलीदर्शनेनैव कूर्मांडं हा विपत्स्यते ॥ ४५४ ॥
वसंतदेवो दध्यौ च सान्योघाहेन निश्चितम् । अंगुलीदर्शनेनैव कूर्मांडं हा विपत्स्यते ॥ ४५५ ॥
वसंतदेवो दध्यौ च सान्योघाहेन निश्चितम् । अंगुलीदर्शनेनैव कूर्मांडं हा विपत्स्यते ॥ ४५६ ॥
वसंतदेवो दध्यौ च सान्योघाहेन निश्चितम् । अंगुलीदर्शनेनैव कूर्मांडं हा विपत्स्यते ॥ ४५७ ॥
वसंतदेवो दध्यौ च सान्योघाहेन निश्चितम् । अंगुलीदर्शनेनैव कूर्मांडं हा विपत्स्यते ॥ ४५८ ॥
वसंतदेवो दध्यौ च सान्योघाहेन निश्चितम् । अंगुलीदर्शनेनैव कूर्मांडं हा विपत्स्यते ॥ ४५९ ॥
वसंतदेवो दध्यौ च सान्योघाहेन निश्चितम् । अंगुलीदर्शनेनैव कूर्मांडं हा विपत्स्यते ॥ ४६० ॥

उपायाच्चावतोऽप्राप्येऽजीष्टे वस्तुनि पर्यटन् । एष जीवामि जीवन् हि नरो अत्राणि पश्यति ॥ ४६१ ॥
कृत्तिकापुरवास्तव्यः कामपालोऽस्मि नामतः । निरगां यौवनोन्मत्तो देशांतरदिदृक्षया ॥ ४६२ ॥

१ विनक्ष्यति । २ यथायोग्यसंबंधकरणेऽत्राभ्याम् । ३ तूणीरवत् । ४ प्राप्ये वस्तुनि ।

पर्यटंश्चासदं शंखपुरं नाम महापुरम् । तत्रेद्वितुं शंखपालयक्षोत्सवमगामहम् ॥ ४५ए ॥
 तत्र चूतनिकुंजांतः स्मरांतःपुरिकोपमाम् । अपश्यं कन्यकामेकामेकान्तथुञ्जदर्शनाम् ॥ ४६० ॥
 सानुरागः सानुरागं तथाप्यहमुदीक्षितः । तादृक्पाशैर्बद्ध इव चिरं तत्र स्थितोऽस्मि च ॥ ४६१ ॥
 सखीहस्तेन मेऽदत्त सा तांबूलमनिंदिता । ओष्ठरागस्येव मनोरागस्यापि निबन्धनम् ॥ ४६२ ॥
 तांबूलमाददानस्तद्युज्यते मम किं त्विह । कृतप्रतिकृतिचिकीरिति यावदचितयम् ॥ ४६३ ॥
 तावदालानमुन्मूढ्य परितस्त्रोदितान्दुकः । प्रससार महासारः कोऽप्येको न्यालकुंजरः ॥ ४६४ ॥
 ॥ शुग्मम् ॥

प्रतीकारासहैर्दूरात् प्रतिकारैः समुज्जितः । अतिमात्राकुलैर्धावन् महामात्रैरुदीक्षितः ॥ ४६५ ॥
 आराहस्तान् हस्तिपकान् विहस्तानपहस्तयन् । हस्ती चूतनिकुंजं तं दृष्ट्वादप्याससाद सः ॥ ४६६ ॥
 ॥ शुग्मम् ॥

तस्याः सर्वः पलायिष्ट कन्यकायाः परिहृदः । आत्मैवोपरि सर्वस्य प्रायेणोपस्थिते ज्ञये ॥ ४६७ ॥
 आपतत्यपि तत्रेत्ने सा पलायितुमक्षमा । हरिणैरौ हरिणीव तस्थौ तत्रैव वेपिनी ॥ ४६८ ॥

१ कृतस्य प्रत्युपकर्तुमिच्छन् । २ अंदुकः पादशृंगला । ३ मत्तो गजः । ४ अत्यंताकुलैः । ५ हस्तिपकैः । ६ आरा शस्त्रविशेषो
 करे येषां तान् पुनः विहस्तान् व्याकुलान् हस्तिपकानपसारणार्थं हस्तं शुंढादंडं ऊर्ध्वीकुर्वन् । ७ सर्वस्योपरि सर्वस्मादधिकः
 स्वस्यात्मैव । ८ हरिणानां शत्रुः सिंहस्तस्मिन्नागच्छति सतीत्यर्थः ।

यावदादत्त हस्तेन ता कन्यां सामि सामजः । लकुटेन मया तावत् पंचके स न्यहन्यत ॥ ४६ए ॥
 कन्यां मुक्त्वा सोऽवल्लिष्ट पुब्रस्पृष्ट श्वोरगः । तं गजं वंचयित्वा च तां चादायान्यतोऽगमम् ॥ ४७० ॥
 विमुक्त्वा सा मयैकस्मिन् प्रदेशे निरुपज्रवे । सा तु वारित्वामेव हृदयान्न मुमोच माम् ॥ ४७१ ॥
 तस्याः परिजनस्तत्र श्रूयोऽपि हि समाययौ । ज्ञातां च मदिरां ज्ञात्वा बंदीवावर्णयच्च माम् ॥ ४७२ ॥
 पुनश्चूतवने तस्मिन् सा सखीञ्जिरनीयत । दैवादापतन्ननिदाकृष्टाश्च करिशीकराः ॥ ४७३ ॥
 ज्ञीता दिशो दिशं यातास्ततः सर्वेऽपि सा पुनः । गता क्वापीत्यजानानः पर्यटं तद्दिदृक्षुया ॥ ४७४ ॥
 तामदृष्ट्वा चिरेणापि शून्यस्वांत इहागमम् । न भ्रिये निरुपायोऽपि किं तु जीवामि पश्य माम् ॥ ४७५ ॥
 केसरायास्तु संप्राप्तावुपाया अपि संस्यहो । तनुद्वयदुःखं मित्रं त्वां वचम्यज्ञानेन मा मृथाः ॥ ४७६ ॥
 प्रातर्धिवाह इत्यद्य स्मरं रतिसमन्वितम् । कदपोऽयमिति सैकैव पूजयिष्यति केसरा ॥ ४७७ ॥
 ततोऽनागतमेवावां स्मरदेवकुलांतरे । सखे प्रविश्य तिष्ठावो निचृतं साधकाविव ॥ ४७८ ॥
 तस्यां तत्र प्रविष्टायां तद्देशग्रहणादहम् । सेव यास्यामि तजेहं मोहयंस्तत्परिब्रदम् ॥ ४७९ ॥
 मयि दूरमपक्रांते तामादाय तत्रमन्यतः । गच्छेः स्वहृदमिह्या ते सेतस्यत्येवमखंमिता ॥ ४८० ॥
 वचसा मुदितस्तेन वसंतोऽप्येवमब्रवीत् । ममात्र योगः क्षेमं च पश्यामि व्यसनं तव ॥ ४८१ ॥
 तदा च वृद्धब्राह्मण्येष्टदेव्येव कृतं छुतम् । ऊचे च कामपात्नेन ममेह व्यसनं न हि ॥ ४८२ ॥
 त्वत्कार्थेऽस्मिन् प्रैसकस्य प्रत्युताच्युदयो मम । प्रयाति सात्त्विकानां हि दैवमप्यनुकूलताम् ॥ ४८३ ॥

१ गजः । २ पुच्छाग्रभागे । ३ वारितानि वागानि दूषणानि यथा सा । ४ गुप्तं यथा तथा । ५ लभस्य ।

अत्रांतरे ब्राह्मणेन वृद्धेन स्वार्थसंगतम् । एवमेतन्न संदेह इत्युच्ये हृष्टचेतसा ॥ ४८४ ॥
 निबन्ध शकुनग्रंथि प्रतिपद्य च तद्वचः । वसंतदेवः सुहृदा सह तेनाविशत् पुरीम् ॥ ४८५ ॥
 तत्राशनादि कृत्वा तौ सायं निर्गत्य वेदमनः । स्मरदेवकुलं गत्वा तस्थतुः स्मरपृष्ठतः ॥ ४८६ ॥
 तत्र स्थितान्यां तान्यां तु मंगल्यस्तूर्यनिःस्वनः । आयाति केसरा नूनमिति हर्षेण शुश्रुवे ॥ ४८७ ॥
 सापि स्मरणभात्रेण साध्यमंत्रं मुहुर्मुहुः । प्रेयःसमागमं नाम स्मरंती तत्र चाययौ ॥ ४८८ ॥
 याथयानात् समुत्तीर्य विमानादिव नाकिनी । प्रियंकराकरात् स्वर्णमयीं पूजासुपाददे ॥ ४८९ ॥
 एकाकिनी प्राविशत् सा स्मरदेवकुलं ततः । आचार इत्यपिदधे तद्द्वारं निजपाणिना ॥ ४९० ॥
 चूतले पुष्पपत्रार्थं प्रद्विष्योद्दिश्य मन्मथम् । मन्मथाक्रांतहृदया प्रांजलिः सैवमब्रवीत् ॥ ४९१ ॥
 चित्ते जवसि सर्वेषां सदा वससि तत्र च । तेन जानासि तद्भवं जगवन् मकरध्वज ॥ ४९२ ॥
 सर्वत्रावविदस्तत्किमेतद्युक्तं तव प्रजो । अनन्नीष्टेन यत् पत्या नियोजयसि मां बलात् ॥ ४९३ ॥
 विना वसंतदेवं मे नान्यत्र रमते मनः । विषकन्या पत्युस्विन्यः पतिर्मरणाय मे ॥ ४९४ ॥
 वसंतदेवो मे जर्ता न्रूयाज्जन्मान्तरेऽपि हि । नमस्कृतोऽसि सुचिरं नमस्कारोऽयमंतिमः ॥ ४९५ ॥
 इत्युक्त्वा यावदात्मानं तोरणे प्रोद्धवंध सा । तावद्धसंतो धावित्वा पाशग्रंथिं व्यसूत्रयत् ॥ ४९६ ॥
 कुतोऽयमिति साश्चर्यां सब्रीडा सत्रया च सा । एवं वसन्तदेवेन जगदे कुमुदेक्षणा ॥ ४९७ ॥
 अस्मौ वसन्तदेवोऽस्मि प्रिये प्राणप्रियस्तव । मनोजवाद्याचसे यं परलोकैऽप्यधीश्वरम् ॥ ४९८ ॥

सखि किं चासि धन्या त्वं यस्यास्ते प्रेयसा समम् । अचूवन् दर्शनालापप्रचृतीनि मुहुर्मुहुः ॥ ५१४ ॥
 वृत्तांतो दारुणो मे तु दुःश्रवः श्रूयतां सखि । शंखपालोत्सवेऽहं हि समं परिजनैरगाम् ॥ ५१५ ॥
 तत्राशोकद्रुमस्याधो मनःसर्वस्वतरकरम् । युवानमेकमज्राहं प्रत्यक्षमिव मन्मथम् ॥ ५१६ ॥
 सखीहस्तेन तांबूलं तस्मै च प्रेषितं मया । रक्षितास्मि च तेनाहं व्यालेजादन्तकादिव ॥ ५१७ ॥
 पुनश्च हस्तिशंकायां त्रस्ताहं ससखीजना । ज्यूयोऽपि च विमार्गन्ती नापश्यं तं क्वचिज्जतम् ॥ ५१८ ॥
 अत्रिदृष्टा मर्कटीव सर्वत्रारतिजाजनम् । तदाप्रचृति जीवामि वराक्येषा कथंचन ॥ ५१९ ॥
 अद्यथावत्तमज्राहं स्वप्न एव मनोरमम् । यदि दैवप्रसादेन स प्रत्यक्षो ऽविव्यति ॥ ५२० ॥
 तं च दुःखं लघूकर्तुं रहस्यं ज्ञास्यते मया । अन्यं हि दुःखितं दृष्ट्वा समाश्वसिति दुःखितः ॥ ५२१ ॥
 तददं सखि खेदेनानुकूले हि विधौ स्वयम् । प्रेयःसमागमो जावी कातरं धैर्यजागृचव ॥ ५२२ ॥
 अथापसार्थं नीरंगीं कामपालोऽब्रवीदिदम् । त्वया यद्योत्सवे दृष्टपूर्वोऽस्म्येष स ते प्रियः ॥ ५२३ ॥
 दैवानुकूल्यादधुनैवावयोरिव संगमः । अचवत् कांते वसंतदेवकेसरयोरपि ॥ ५२४ ॥
 अत्रमालापविज्ञेन विभुं च जयनिम्नताम् । किंचिन्निर्गमनघारं दर्शयानिद्यदर्शने ॥ ५२५ ॥
 एवमुक्त्वा गृहोद्याने पश्चिमघारवर्त्मना । मदिरादर्शितेनागात् समं मदिरथैव सः ॥ ५२६ ॥
 पूर्वं पुरेऽस्मिन् वसंतदेवकेसरयोस्तयोः । आयातयोः संयुजे कामपालोऽथ सप्रियः ॥ ५२७ ॥

पूर्वस्नेहेन ते नित्यं ढौकनं पंचवस्तुकम् । अद्भुतं विदधाते तौ राज्ञान्नीहि ते त्वमी ॥ ५१७ ॥
 अमीत्रिः सह तद्भोक्तुं त्वमिष्टैरीशिषे नृप । नेयत्कालमञ्जुं कथास्त्वमञ्जीष्टानविदन्नमून् ॥ ५१९ ॥
 श्रुत्वा प्रभोर्वचांस्वेवं राज्ञस्तेषां च तद्वक्ष्यम् । जातिस्मरणमुत्पेदे प्राक्स्नेहोद्योतदीपकः ॥ ५२० ॥
 अगवंतं ततो नत्वा कुरुचं प्रमहीपतिः । तान् सोदर्यानिव स्नेहादनैषीन्नजवेश्मनि ॥ ५२१ ॥
 देवा अपि प्रभुं नत्वा स्थानं निजनिजं ययुः । अगवानप्यतोऽथागादनुगृह्णन्महीतलम् ॥ ५२२ ॥
 अमणानां सहस्राणि द्वाषष्टिनैष्ठिकात्मनाम् । साध्वीनामेकषष्टिस्तु सहस्राः षट् शतानि च ॥ ५२३ ॥
 चतुर्दशपूर्वभृतां शतान्यष्टौ महात्मनाम् । तथा सहस्रत्रितयमवधिज्ञानधारिणाम् ॥ ५२४ ॥
 चत्वारि च सहस्राणि मनःपर्यवशादिनाम् । केवलज्ञानभ्राजां त्रिचत्वारिंशत्तानि च ॥ ५२५ ॥
 जातवैक्रियलब्धीनां सहस्राणि षडेव हि । वादलब्धिमतं घे तु सहस्रे सचतुःशते ॥ ५२६ ॥
 श्रावकाणामुभे लक्षे सहस्रा नवतिस्तथा । सहस्रत्रिनवत्यग्रा श्राविकाणां त्रिदह्यपि ॥ ५२७ ॥
 आरभ्य केवलाघर्षसहस्रान् पंचविंशतिम् । एकाब्दोनां विहृतः परिवारोऽजवत् प्रभोः ॥ ५२८ ॥
 निर्वाणकालं ज्ञात्वा च संमेताद्रिं प्रभुर्ययौ । प्रपेदेऽनशनं सार्धं मुनीनां नवत्रिः शतैः ॥ ५२९ ॥
 मासांते च ज्येष्ठकृष्णत्रयोदश्यां निशाकरे । अरणीस्थे ययौ स्वामी मोक्षं तैर्मुनिभिः सह ॥ ५३० ॥
 कौसारे मंडलीकत्वे चक्रचुत्त्वे ब्रतेऽपि च । प्रत्येकं लक्षतुर्यांशोऽब्दलक्षायुरिति प्रभुः ॥ ५३१ ॥
 श्री धर्मनाथनिर्वाणच्छ्रीशांतिस्वामिनिर्वृतिः । पादोनपढ्यन्मृत्युषु सागरेष्वचवत्रिषु ॥ ५३२ ॥

चक्रे शांतिजिनस्य मोक्षमहिमा तत्रैत्रमुख्यैः सुरैः कालेनाजितकेवल्लो गणधरश्चक्रायुधः सोऽपि च ।
 प्रव्योद्धोद्युक्ते विहृत्य सुचिरं संन्यस्य चायुःद्वये तीर्थे कोटिशिवाग्निधे शिवमगात्प्रार्थ्यैः समं साधुजिः ॥ ५४३
 षट्संभोर्वीतलजयविधावप्यनायासनाजस्त्यक्त्वा लक्ष्मीं तृणमिव च तामप्युपात्तव्रतस्य ।
 चकित्वेन प्रथितयशसस्तीर्थकृत्वेन चोच्चैर्धीरोदात्तं जयति चरितं धीरशांतं च शांतेः ॥ ५४४ ॥

इत्याचार्यश्रिहिमचंद्रविरचिते त्रिपष्टिशलाकापुरुपचरिते महाकाव्ये

पंचमे पर्वणि श्रीशांतिनाथचरमभववर्णनो

नाम पंचमः सर्गः ।

॥ समाप्तं चैदं पंचमं पर्व ॥

॥ श्री ॥

॥ श्रीत्रिषष्टिशलाकापुरुषचरिते ॥

षष्ठं पर्व ।

प्रथमः सर्गः ।

॥ श्रीकुंथुस्वामिचरितम् ॥

जयंति जयिनः कुंथुस्वामिनो देशनागिरः । महामोहदहपद्मेदसरित्पूरसहोदराः ॥ १ ॥
त्रैलोक्यस्वामिनः कुंथोश्चरित्रं वच्मि पावनम् । संसारांशो धिमश्रने मंथ्रनाचलसन्निभम् ॥ २ ॥
अस्यैव जंबूद्वीपस्य प्राग्विदेहेषु सुंदरे । आवर्तनास्त्रि विजये कृतस्वविजये श्रिया ॥ ३ ॥
महापुर्यां खड्गिनाम्न्यां निःसीमगुणज्ञानम् । सीमा धर्मधुरीणानां राजा सिंहावहोऽज्जवत् ॥ ४ ॥
आधार इव धर्मस्य कुठार इव पाप्मनः । न्यायस्य कुलवेदमेव सुधियां जन्मचूरिव ॥ ५ ॥
तस्य मंत्रो मन इव दुर्लभो विदुषामपि । शक्रस्यैव प्रयुतं चोत्साहश्चाचूःधरेरिव ॥ ६ ॥
अनुहंघितमर्यादः समुद्र इव स स्वयम् । मर्यादायां जगदपि धारयामास शक्तिमान् ॥ ७ ॥

१ जयशीलस्य । २ महामोह एव पाषाणस्तस्य भेदे नदीपूरुषमानाः । ३ मंदराचलसदृशम् । ४ कृतः स्वर्गस्थ जयो येन तस्मिन् ।

रूपदावाख्यपुष्पांगी शीतनैर्मह्यशालिनी । श्रीदेवीव हरेस्तस्य नाम्ना श्रीरिति पत्न्यचूत् ॥ २३ ॥
 किं सुधासारणिः किं वा सुधांशोरधिदेवता । सुधां द्यारंती वचसा शुशुचे सा शुचानना ॥ २४ ॥
 मंदमेवानवद्यांगी जगाम च जगाद च । हंसीव राजहंसस्य तस्य सा प्राणवह्ना ॥ २५ ॥
 तथा देव्या समं न्रोगान् बुशुजे शूरपार्थिवः । निर्विघ्नसुखनिर्मग्नो वैमानिक इवामरः ॥ २६ ॥
 इतश्च सर्वार्थसिद्धे विमाने पूरयन्नजम् । जीवः सिंहावहस्यायुल्लयस्त्रिंशार्णवप्रमम् ॥ २७ ॥
 श्रावणसितनवभ्यां कृत्तिकास्थे निशाकरे । च्युत्वा ततस्तस्य जीवः श्रियः कुद्दाववातरत् ॥ २८ ॥
 चतुर्दन्तो गजः श्वेतः ककुब्जान् कुमुदद्युतिः । केसर्युत्केसरो लक्ष्मीरज्जिपेकमनोरमा ॥ २९ ॥
 पंचवर्णं पुष्पदाम पार्वणो रजनीकरः । प्रद्योतनः कृतद्योतः सपताको महाध्वजः ॥ ३० ॥
 शतकौचः पूर्णकुंचः पद्मपूर्णं सरोवरम् । सरितां पतिरुह्वीचिर्विमानं रत्ननिर्मितम् ॥ ३१ ॥
 रत्नपुंजोऽत्रंलिहरुश्रिर्धूमश्च विजावसुः । एते चतुर्दश स्वप्नास्तदा ददृशिरे तथा ॥ ३२ ॥
 देव्या च कथितान् स्वप्नान् व्याचख्यौ नृपतिः प्रगे । स्वप्नैरेजिः सुतो चावी चक्रचृत्तीर्षुकृच्च ते ॥ ३३ ॥
 ततो नवसु मासेषु दिनेष्वर्धाष्टमेषु च । राधकृष्णचतुर्दश्यां कृत्तिकास्थे निशाकरे ॥ ३४ ॥
 ग्रहेषु चोच्चसंस्थेषु ळगांकं कांचनहविम् । सर्वदक्षणसंपूर्णं श्रीदेवी सुषुवे सुतम् ॥ ३५ ॥
 नारकाणां द्वाणं सौख्यमुद्योतश्च जगत्रये । अञ्जुत्तदा चासनानि शक्रादीनां चकंपिरे ॥ ३६ ॥
 उपेत्यासनकंपेन कर्मकर्य इव द्वाणात् । षट्पंचाशदिकुमार्यः सूतिकर्माणि चक्रिरे ॥ ३७ ॥

१ वृषः । २ वृष्णिमासंबन्धी । ३ सूर्यः । ४ सौवर्णः । ५ प्रातःकाले । ६ वैशाखकृष्णचतुर्दश्याम् । ७ किंकर्यः ।

शक्रः पंचवपुर्भूत्वा मेरुशैलेऽनयत् प्रभुम् । इन्द्राश्च स्रपयामासुस्त्रिषष्टितीर्थवारिन्निः ॥ ३७ ॥
 ईशानांके निवेश्येशं शक्रोऽप्यस्रपयत्ततः । कृत्वा पूजादिकं चोच्चैरिति स्तोत्रं प्रचक्रमे ॥ ३९ ॥
 अद्य नीराणि ह्रीरोदप्रचृतीनामुदन्वताम् । पद्मप्रचृतिहृदानां पद्मानि च पर्यासि च ॥ ४० ॥
 श्रोषथ्यः कुद्रहिमवत्प्रचृतीनां महीचृताम् । जङ्गशालप्रचृतीनां वनानां कुसुमान्यपि ॥ ४१ ॥
 मलयधित्यकादीनां चूमीनां चंदनानि च । युष्मत्स्रात्रोपयोगेन कृतार्थानि जगत्पते ॥ ४२ ॥
 ॥ त्रिन्निर्विशेषकम् ॥

कृतार्थमिदमैश्वर्यमखिलानां दिवोकसाम् । देव त्वज्जानमकल्याणमहोत्सवविधानतः ॥ ४३ ॥
 उत्कृष्टो चूभृतामद्य तीर्थचूतोऽयमद्य च । प्रासाद इव विवेन त्वया मेरुलंकृतः ॥ ४४ ॥
 अद्य चक्षूषि चक्षूषि पाणयथाद्य पाणयः । दर्शनेन स्पर्शनेन ज्रवतो जुवनेश्वर ॥ ४५ ॥
 अद्य नः सफलं नाथावधिज्ञानं निसर्गजम् । जिन ते जन्म विज्ञाय जन्मोत्सवमकृष्महि ॥ ४६ ॥
 यथाद्य हृदयद्वारे स्नात्रकाले ममाज्रवः । तथैव हृदयस्थांतरपि चूयाश्चिरं प्रजो ॥ ४७ ॥
 जगन्नाथमिति स्तुत्वा गृहीत्वाशु पुरंदरः । गत्वा च हास्तिनपुरं श्रीदेव्याः पार्श्वतोऽमुचत् ॥ ४८ ॥
 चक्रे जन्मोत्सवः सूनोः शूरेणापि महीजुजा । यक्षोत्पन्ने तीर्थनाथे सदोत्सवमयं जगत् ॥ ४९ ॥
 दृष्टो देव्या गर्जोऽस्मिन् कुंश्वाख्यो रत्नसंचयः । कुंशुरित्यत्रिधां तेन स्वामिनो विदधे पिता ॥ ५० ॥
 शक्रसंक्रमितांगुष्ठपीशूपं जगवान् पिवन् । क्रमेण वर्धमानोऽचूत् पंचत्रिंशत्तनून्नतः ॥ ५१ ॥

पित्राज्ञया पर्यणैषीत् स काले राजकन्यकाः । कर्मजोगफलं भेतुं चान्यथा शक्यते न हि ॥ ५१ ॥
 त्रयोविंशत्यब्दसहस्रैर्वर्षाष्टमशतेषु च । गतेषु जन्मतो राज्यं प्रभुः पित्राज्ञयाग्रहीत् ॥ ५३ ॥
 गतेष्वब्देषु तावत्सु चतुर्भक्तिकस्थितौ । मध्येऽख्यसदने चक्ररत्नं समुदपद्यत ॥ ५४ ॥
 चक्रेऽर्चां चक्ररत्नस्य जगदच्योऽपि शूरसूः । महारत्नानो हि कुर्वन्ति सेवकेष्वपि सत्कृतिम् ॥ ५५ ॥
 मागधेशं वरदामप्रचासाधिपती अपि । क्रमेण साधयामास चक्ररत्नानुगः प्रभुः ॥ ५६ ॥
 सिन्धुदेवीं वैताढ्याञ्जिकुमारं कृतमालकम् । स्वयं सोऽसाधयद्य सेनान्या सिन्धुनिष्कुटम् ॥ ५७ ॥
 सेनान्योद्घाटितद्वारा प्रविश्य च तमिस्रया । निर्गत्य चापातशाम्नो म्बेह्वान् प्रभुरसाधयत् ॥ ५८ ॥
 सेनान्या च वशीचक्रे द्वितीयं सिन्धुनिष्कुटम् । गत्वा च ह्युद्ग्रहिमवकुमारं स्वाम्यसाधयत् ॥ ५९ ॥
 कैटप इत्युषञ्चकूटे निजं नाम द्विलेख च । ववले च ततः स्थानाच्चक्ररत्नानुगः प्रभुः ॥ ६० ॥
 आगतश्चोपैवैताढ्यं तद्वेणुष्यवर्तिञ्जिः । विद्याधरेन्द्रैरानर्धे विविधोपायनैः प्रभुः ॥ ६१ ॥
 गंगादेवीं नाढ्यमालं स्वयं प्रभुरसाधयत् । गंगं तु निष्कुटं सैन्यपतिना म्बेह्वसंकुलम् ॥ ६२ ॥
 सेनान्योद्घाटितखंडप्रपातागुह्या प्रभुः । प्रविश्य वैताढ्यगिरेर्निर्धयो सपरिह्वदः ॥ ६३ ॥
 नैसर्पप्रमुखस्तत्र नवापि निधयः प्रभोः । सिध्यन्ति स्म स्वयमपि गंगामुखनिवासिनः ॥ ६४ ॥
 द्वितीयं निष्कुटं गंगं सेनान्यासाधयत् प्रभुः । विजिग्ये चरतद्वेदत्रं षड्विर्षपशतैरिति ॥ ६५ ॥
 संपूर्णचक्रचतुसंपन्नरामरनिषेवितः । ततो निवृत्तः श्रीकुंशुराययौ हस्तिनापुरम् ॥ ६६ ॥

१ अख्यशालायाम् । २ आचारः इति हेतोः । ३ वैताढ्यसमीपम् ।

चक्रे षक्त्वाजिपेकः प्रजोद्वेनैरैरपि । उतसवश्च द्वादशाब्दीं पुरे तस्मिन्नजायत ॥ ६७ ॥
 त्रयोविंशत्यसहस्राः सार्धाष्टमशता ययुः । श्रीकुंथुस्वामिनश्चक्रवर्तिवैजवशादिनः ॥ ६८ ॥
 तीर्थं प्रवर्तय स्वामिन्निति द्योकांतिकैः प्रभुः । विज्ञप्तो वार्षिकं दानं ददौ राज्यं च सूनुवे ॥ ६९ ॥
 स्वामी नृपैश्च देवैश्च कृतनिष्क्रमणोत्सवः । विजयाशिविकारूढः सहस्राश्रयणं ययौ ॥ ७० ॥
 जुंबता चंपकलताश्रूतयष्टीविधुन्वता । वासंतिका नर्तयता निर्गुडीरन्निमृता ॥ ७१ ॥
 आलिङ्गिता च द्रवलीः स्पृशता नवमल्लिकाः । पाटलीश्च पाटयता पद्मिनीश्चाजिसर्पता ॥ ७२ ॥
 आक्रामताशोकलताः कदलीरनुगृह्णता । यूनेव पवमानेन दक्षिणेन मनोरमम् ॥ ७३ ॥
 दोलांदोलनसंस्कलयलनालौट्चीकृतम् । कुसुमावचयक्रीडाव्यग्रपौरैर्यदारकम् ॥ ७४ ॥
 लन्मत्तकोकिलाद्यापैर्मधुरैश्चाद्विकृजितैः । विहितस्वागतमिवोद्यानं तत्प्राविशत्प्रभुः ॥ ७५ ॥

॥ पंचजिः कुलकम् ॥

शिविकायाः समुत्तीर्थं त्यक्त्वालंकरणादिकम् । वैशाखकृष्णपंचम्यां कृत्तिकास्वह्नि पश्चिमे ॥ ७६ ॥
 समं राजसहस्रेण पष्ठेन प्राग्रजत्प्रभुः । चतुर्थं प्राप च ज्ञानं मनःपर्ययसंज्ञकम् ॥ ७७ ॥
 पुरे षक्रपुरे व्याघ्रसिंहपार्थिववेश्मनि । द्वितीयेऽह्नि व्यधात् स्वामी परमान्नेन पारणम् ॥ ७८ ॥
 विदधे वसुधारादिपंचकं तत्र नाकिञ्चिः । रत्नपीठं व्याघ्रसिंहेनांघ्रिस्थाने पुनः प्रजोः ॥ ७९ ॥
 निःसंगोऽप्रतिबद्धश्च समीरणेन स्व प्रभुः । लङ्गस्थः षोडशाब्दानि विजहार वसुंधराम् ॥ ८० ॥

१ आश्रयणः । २ वायुना । ३ दोलांदोलने संसक्तश्च ता ललनाश्च ताभिः सुंदरीकृतम् । ४ देखैः ।

अन्धेद्युर्विहरन्नागात् सहस्रान्नवर्णां प्रभुः । कृतषष्ठस्तिदकाज्ञौ तस्थौ च प्रतिमाधरः ॥ ७१ ॥
 चैत्रशुक्रवृतीयायां कृत्तिकास्थे निशाकरे । घातिकर्मक्षयात्तत्र संज्ञे केवलं प्रज्ञोः ॥ ७२ ॥
 सेनैश्चतुर्विधैर्देवनिकार्थैरेत्य तत्क्षणम् । चक्रे समवसरणं प्राकारत्रयमंक्रितम् ॥ ७३ ॥
 सुरैः संचार्यमाणेषु स्वर्णाब्जेषु ददत् क्रमौ । पूर्वघोरेण समवसरणं प्राविशद्विभुः ॥ ७४ ॥
 विंशत्यग्रचतुर्धन्वशतोच्चं चैत्यपादपम् । तत्र प्रदक्षिणीचक्रे धर्मचक्री जगद्गुरुः ॥ ७५ ॥
 तस्याधरुदंबके जटपंस्तीर्थीय नम इत्यथ । पूर्वसिंहासने पूर्वोत्तिमुखः स्वाम्युपाविशत् ॥ ७६ ॥
 स्वामिनः प्रतिरूपाणि दिद्वन्यास्वपि तत्क्षणम् । तादृशि तत्पञ्चावेण विचक्रुर्वर्तरामराः ॥ ७७ ॥
 अत्रतस्थे यथास्थानं श्रीमान् संघश्चतुर्विधः । मध्यवमे तु तिर्यचोऽधस्तने वाहनानि तु ॥ ७८ ॥
 ज्ञात्वा च समवसृतं प्रभुमागात्कुरुष्वहः । नमस्कृत्यानुशंक्रं च निपसाद कृतांजलिः ॥ ७९ ॥
 ऋयोऽपि स्वामिनं नत्वा सौधैर्मन्चकुरुद्धौ । उचन्हतौ हृदि मुदं प्रारेचोते इति स्तुतिम् ॥ ८० ॥
 चतुर्धा धर्मदेष्टारं चतुर्गोत्रं चतुर्मुखम् । चतुर्ध्रुपुरुषार्थेशं त्वां स्तुमः परमेश्वरम् ॥ ८१ ॥
 धनुर्दशमहारत्नीं निःसंगत्वात्त्वमत्यजः । रत्नत्रयीं त्वनवद्यां दधासि जगदीश्वर ॥ ८२ ॥
 मनो हरसि विश्वस्य निर्मनस्कस्तथाप्यसि । उत्तमस्वर्णवर्णस्त्वं ध्यायसे चेन्दुसन्निजः ॥ ८३ ॥
 निःसंगोऽपि महर्क्षिस्त्वं ध्येयोऽपि ध्यातृतास्पदम् । कोटिशोऽभ्यावृतो देवादितिः कैवलयज्ञागसि ॥ ८४ ॥
 विश्वस्य रागं तनुषे वीतरागोऽसि च स्वयम् । अकिंचनोऽपि जवसि जगतः परमर्ध्वधे ॥ ८५ ॥

१ चतुर्दशानां महारत्नानां समाहारः । २ कैवल्यं एकाकित्वमिति विरोधः केवलज्ञानमिति तत्परिहारः ।

अविज्ञेयप्रज्ञावायज्ञेयरूपाय तौयिने । नमो जगवते सप्तदशाय जवतेऽहते ॥ ९६ ॥
 प्रणामोऽपि त्वयि विनोऽचिन्त्यचिन्तामणिर्नृणाम् । किं पुनर्मनसा ध्यानं स्तवनं वचसापि वा ॥ ९७ ॥
 प्रणामे स्तवने ध्याने प्रज्ञो त्वद्विषये मम । प्रवृत्तिः सर्वदाप्यस्तु कृतमन्यैर्मनोरथैः ॥ ९८ ॥
 स्तुतैवं दिविषन्नाथे कुरुराजे च तस्थुषि । श्रीकुन्धुनाथो जगवान् विदधे धर्मदेशनाम् ॥ ९९ ॥
 योनिलक्षचतुरशीत्यावर्तापातत्रीषणः । अयं खलु जवाञ्जोधिर्महादुःखनिबन्धनम् ॥ १०० ॥
 तरणे च जवाञ्जोधेरदंभूणुर्विवेकिनाम् । यानपात्रं मनःशुद्धिरिन्धियोर्मिजयोजिता ॥ १०१ ॥
 दीपिका खल्वनिर्वाणा निर्वाणपथदर्शिनी । एकैव मनसः शुद्धिः समान्नाता मनीषिभिः ॥ १०२ ॥
 सत्यां हि मनसः शुद्धौ सन्त्यसंतोऽपि यद्गुणैः । संतोऽप्यसत्यां नो सन्ति सैव कार्यं बुधैस्ततः ॥ १०३ ॥
 मनःशुद्धिमबिज्राणा ये तपस्यंति मुक्तये । त्यक्त्वा नावं युजाभ्यां ते तित्तीर्थेति महार्णवम् ॥ १०४ ॥
 तपस्विनो मनःशुद्धिं विनाभूतस्य सर्वथा । ध्यानं खलु मुधा चक्षुर्विकलस्येव दर्पणः ॥ १०५ ॥
 तथ्यमानांस्तपो मुक्तौ गन्तुकामान् शरीरिणः । वात्येव तरदं चेतः क्षिपत्यन्यत्र कुत्रचित् ॥ १०६ ॥
 मेनःक्षपाचरो ब्राम्ह्यन्नपशंकं निरंकुशः । प्रपातयति संसारावर्तगते जगन्नयीम् ॥ १०७ ॥
 अनिरुद्धमनस्कः सन् योगश्रद्धां दधाति यः । पद्भ्यां जिगमिषुग्रामं स पंगुरिव हस्यते ॥ १०८ ॥
 मनोरोधे निरुध्यन्ते कर्माण्यपि समंततः । अनिरुद्धमनस्कस्य प्रसरंति हि तान्यपि ॥ १०९ ॥

१ रक्षित्रे । २ अनपायिनी । ३ मोक्षमार्गप्रकाशिनी । ४ यद्यस्मात्कारणान्मनसः शुद्धौ सत्यामविद्यमाना अपि गुणा भवन्ति,
 मनःशुद्धौ चासत्यां विद्यमाना अपि गुणा न भवन्ति । ५ मन एव क्षपाचरो राक्षसः । ६ निःशंकम् ।

मनःकपिरयं विश्वपरित्रमणलंपटः । नियंत्रणीयो यत्नेन मुक्तिमिच्छत्रिरात्मनः ॥ ११० ॥
तदवदयं मनःशुद्धिः कर्तव्या सिद्धिमिहता । तपःश्रुतयमप्राथैः किमन्यैः कायदंडनैः ॥ १११ ॥
मनःशुद्धैव कर्तव्यो रागद्वेषविनिर्जयः । काळुष्यं येन हित्वात्मा स्वस्वरूपेऽवतिष्ठते ॥ ११२ ॥
श्रुत्वैति देशनां ऋतुर्बहवः प्राव्रजञ्जनाः । स्वयंभूप्रमुखाः पंचत्रिंशत्प्राणचृतोऽत्रवन् ॥ ११३ ॥
पूर्णायामदिपौरुष्यां देशनाविरते प्रचौ । स्वयंभूर्देशनां स्वामिपादपीठस्थितोऽकरोत् ॥ ११४ ॥
पूर्णद्वितीयपौरुष्यां व्यसाह्वीत् सोऽपि देशनाम् । नत्वा श्रीकुन्धुमीयुश्च स्वं स्वं स्थानं सुरादयः ॥ ११५ ॥
तत्तीर्थं च श्वः गंधर्वयक्षो हंसरथोऽसितः । दधानो दक्षिणौ बाहुदंडौ वरदपाशिनौ ॥ ११६ ॥
मातुलिगंकुशधरौ धारयन् दक्षिणैतरौ । श्रीमतः कुन्धुनाथस्य जङ्घे शासनदेवता ॥ ११७ ॥
तत्तीर्थं चूर्बलादेवी गौरांगी केकिवाहना । वित्राणा दक्षिणौ बाहू बीजपूरकशूलिनौ ॥ ११८ ॥
मुषंडीपंकजचृतौ वित्रती दक्षिणैतरौ । सदा सन्निहिता जङ्घे प्रचोः शासनदेवता ॥ ११९ ॥
तान्याममुकसाश्विध्यस्ततः स्थानादथ्यान्यतः । ऋव्यजन्तूपकाराय विजहार जगद्गुरुः ॥ १२० ॥
पश्चिमहस्ती साधूनां सा साध्वीनां सपट्टशता । चतुर्दशपूर्वचृतां सप्तत्यधिकषट्शती ॥ १२१ ॥
सहस्रचितयं सार्धमवधिज्ञानशालिनाम् । चत्वारिंशन्नयस्त्रिंशच्छती चापि मनोविदाम् ॥ १२२ ॥
केवलज्ञानिनां त्रीणि सहस्राणि शतत्रयम् । शतानि चैकपंचाशद्वैक्रियद्विधशालिनाम् ॥ १२३ ॥
संजातवादद्वब्धीनां सहस्रचितयं पुनः । श्रावकाणां लक्षमेकं न्यूनाशीतिसहस्रयुक् ॥ १२४ ॥

१ कुण्डवर्णः । २ पङ्क्तिः शतैः सह वर्तमाना सा पश्चिमहस्ती ।

द्वितीयः सर्गः ।

॥ श्रीअरनाथचरितम् ॥

इक्ष्वाकुवंशतिलकश्चाहोरोचनाद्युतिः । चतुर्थारसरोहंसः पायादरजिनेश्वरः ॥ १ ॥
त्रिजगत्कुमुदानंदचंद्रस्य परमेष्ठिनः । श्रीमतोऽरजिनेन्द्रस्य वक्ष्ये चरितमुज्ज्वलम् ॥ २ ॥
अस्यैव जंबूद्वीपस्य प्राग्निदेहेषु विस्तृते । सीतानद्युत्तरतटे विजये वत्सनामनि ॥ ३ ॥
सुसीमायां महापुर्थी निःसीमा शौर्यसंपदाम् । नृपो धनपतिर्नामात्रवर्षमयशोधनः ॥ ४ ॥
बंधनं तापनं चांगलंफनं दंडनादि च । नाभूत् कस्यापि तत्राज्ञासारे शासति मेदिनीम् ॥ ५ ॥
मिश्रोऽसंजातकलहैर्वत्सलैश्च मिश्रो जैः । सकलापि मही तस्मिन् यत्याश्रम इवाचवत् ॥ ६ ॥
मनःसरोवरे तस्य दयावारितरंगिते । चिक्रीड निर्जरं हंस इव धर्मो जिनोदितः ॥ ७ ॥
विरक्तः सोऽथ संसारादसाराद्विश्वसारधीः । अन्तिके संवरमुनेः प्राव्राजीद्वैतसंवरः ॥ ८ ॥
स व्रतं पाळयंस्तीव्रं तप्यमानस्तपांसि च । विजहार महीमातृविधाचिग्रहः सुधीः ॥ ९ ॥
चतुर्मासोपवासांतपारणे प्रत्यवाचयत् । श्रेष्ठिपुत्रो जिनदासः श्रद्धया तं महासुनिम् ॥ १० ॥
अर्हदाराधनाद्यैश्च स्थानैर्धनपतिर्मुनिः । आर्जयत्तीर्थकृन्नाम कर्म कर्मद्विषन्नपि ॥ ११ ॥

१ चतुर्थार एव सरस्तस्मिन् हंससदृशः । २ नितरां सीमारूपः । ३ आश्वैव सारो यस्य तस्मिन् तत्र राशि । ४ गृहीतसंवरः ।
५ कर्मशत्रुरपि ।

विपद्य कालयोगेन समाहितमनाः स तु । नवमग्रैवेयकेऽञ्जुदमरः परमर्द्धिकः ॥ १२ ॥
इत्तश्च जंबूद्वीपस्यास्यैव क्षेत्रे च जारते । समस्ति हास्तिनपुरं पुरं परमर्द्धिकम् ॥ १३ ॥
राजानोऽपि प्रजायन्ते तत्र सेवार्थमागताः । दिव्यवाहनेनेपथ्या राजायंते प्रजाः पुनः ॥ १४ ॥
विजाति तत्र परिखा परितो वलयकृतिः । श्रियः स्वैर्यकृते दत्ता स्वाज्ञालेखेव वेधसा ॥ १५ ॥
हेमस्फाटिकनैदानि तत्र चैल्यान्यनेकशः । शृंगाणि मेरुकैलासांजनाद्रीणामिवाबभुः ॥ १६ ॥
सुदर्शनश्चंद्र इव तत्र नाम्ना सुदर्शनः । अञ्जुदमिभुजां प्रैष्ठः सुराणामिव वृत्रहा ॥ १७ ॥
तस्यासने वा तल्पे वा गृहे वा बहिरेव वा । धर्मोऽनुज्जितसान्निध्यः प्रियमित्रमिवाजवत् ॥ १८ ॥
सिद्धमंत्रोपमे तस्य प्रतापे परिसर्पति । प्रक्रियामात्रमेवासीच्चतुर्धा सैन्यसंग्रहः ॥ १९ ॥
गृहांगणरजस्तस्य शमयामासुरन्वहम् । धर्मेदजलासारैर्नृपोपायनदन्तिनः ॥ २० ॥
देवी नाम महादेवी कापि देवीव चागता । अंतःपुरशिरोरत्नमन्त्रतस्य वह्नन्ना ॥ २१ ॥
न कोपं प्रणयेनापि पत्यौ जालु चकार सा । सपत्नीष्वपि मात्सर्यं प्रकृत्यार्या दधार न ॥ २२ ॥
पतिप्रसादसौजागयादीनि तस्या मदाय न । सा तथापि हि संजज्ञे प्रमदासु शिरोमणिः ॥ २३ ॥
तस्याश्च निरवद्यांग्या लावण्यसरितः खलु । अदृश्यत प्रतिहृदो दर्पणेष्वेव नान्यतः ॥ २४ ॥

१ प्रजा इवाचरन्ति । २ नैलानि नीलमणिमयानि । ३ मेरुशृंगसादृश्यं हेमचैल्यानामेवमनुक्रमेण ज्ञेयम् । ४ शोभनं दर्शनं

५ श्रेष्ठः । ६ प्रकृत्यो मद्यो यसां तालु शिरोमणिरिति विरोधः । प्रमदासु युवतिष्विति तत्परिहारः ।

तथा च योगान् शुंजानः सुशुजो चूशुजां वरः । सुदर्शनो व्यतीथाय कालं कमपि नाकिंवात् ॥ १५ ॥
 इत्थं त्रैवेयकस्यो जीवो धनपतेः स तु । एकान्तसुखनिर्मग्नो निजमायुरपूरयत् ॥ १६ ॥
 स च्युत्वा फाल्गुनशुक्लद्वितीयायां निशाकरे । रेवतीस्थे महादेव्या देव्याः कुशाववातरत् ॥ १७ ॥
 चतुर्दश महास्वभांस्तीर्थकृज्जन्मसूचकान् । सुखसुखा निशाशेषे महादेवी ददर्श सा ॥ १८ ॥
 तस्याः पीनामतन्वानसन्वानश्च तनुँश्चियम् । ज्ञानत्रितयसंयुक्तो गर्जो गूढमवर्धत ॥ १९ ॥
 सा मार्गशुक्लदशम्यां रेवत्यां कनकद्युतिम् । संपूर्णलक्षणं नंदावर्ताकं सुपुत्रे सुतम् ॥ २० ॥
 पद्मपंचाशद्विकुमार्थः सूक्तिकर्माणि चक्रिरे । अत्रियेकश्चतुःषष्ट्या भेरौ चक्रे च वासवैः ॥ २१ ॥
 विलिप्य पूजयित्वा च कृत्वा चारात्रिकादिकम् । स्वामिनं तमिति स्तोतुं सौधमेन्द्रः प्रचक्रमे ॥ २२ ॥
 नष्टीष्टादशदोषाष्टादशायाहते प्रजो । अष्टादशविधब्रह्मचृतां ध्येयाय ते नमः ॥ २३ ॥
 ज्ञानत्रयं गर्जतोऽपि यथैवायतने तव । तथैवाखिलमप्येतत्तीर्थनाथ जगन्नयम् ॥ २४ ॥
 मोहावस्वापिनीं दत्त्वा रागद्वेषादिदस्युक्तिः । चिरं जगदवस्कन्नं स्वामिंस्त्रायस्व संप्रति ॥ २५ ॥
 पथि श्रांतैरिव रथस्तृणाकांतैरिवापगा । तथैरिव तरुह्याया निमज्जंस्त्रिवोरुपुः ॥ २६ ॥
 रोगिञ्चिरिव नैषज्यं ध्वान्तान्धैरिव दीपकः । हिमात्तैरिव मार्तण्डैरिवाग्धगः ॥ २७ ॥

१ शोभनपाणिः । २ देववत् । ३ शरीरशोभां विस्तारयन् । ४ नंदावर्तस्नाकं लालनं यस्य तम् । ५ नद्या अष्टादश दोषा यस्य तस्यै । ६ हृदयरूपे भवने । ७ बुडकिः समुद्र इति शेषः । उडुपः प्लवः । ८ अग्रगामी मार्गदर्शक इति यावत् ।

क्रीडन्नागरनारीणां केशपाशावलोचनात् । ह्रीतैरिवोन्मुक्तबह्वैर्द्विष्टैः शरणीकृतम् ॥ ५१ ॥
 पुत्रागकुसुमामोदप्रमोदितमधुव्रतम् । कर्कन्धूनागरंगीणां फलैः पिंजरितांबरम् ॥ ५२ ॥
 द्रववीफलिनीकुंदमुचुकुन्दाग्रकुञ्जलैः । समन्ततः शोभमानं हेमन्तहसितैरिव ॥ ५३ ॥
 रजोञ्जी रोध्रपुष्पाणां निर्मलीकृतदिङ्मूलम् । प्रविवेश तडुद्यानं नंदावर्तध्वजो जिनः ॥ ५४ ॥

॥ पंचजिः कुलकम् ॥

वैजयन्त्याः समुत्तीर्थं मागस्थिकादशीदिने । शुक्ले पौष्णगते चेन्दावहो ज्ञागे च पश्चिमे ॥ ५५ ॥
 समं राजसहस्रेण पृष्टेन प्राग्रजत् प्रभुः । मनःपर्ययसङ्गं च तदैव ज्ञानमासदत् ॥ ५६ ॥
 पुरे राजपुरे सङ्घन्यपराजितचूपतेः । चक्रे स्वामी द्वितीयेऽहि परमाज्ञेन पारणम् ॥ ५७ ॥
 अमरैर्विदधे तत्र वसुधारादिपंचकम् । रत्नपीठं तेन राज्ञा स्वामिपादपदे पुनः ॥ ५८ ॥
 अनासीनोऽशयानश्च विविधान्निग्रहः प्रभुः । ब्रह्मस्थस्त्रीणि वर्षाणि विजहार वसुन्धराम् ॥ ५९ ॥
 अन्येद्युर्विहरन्नागात् सहस्रान्नवाणं पुनः । सहकारतरोर्मूले चास्थान्प्रतिमया प्रभुः ॥ ६० ॥
 कार्तिकशुक्लवादर्श्यां शशांके रेवतीगते । उत्पदे केवलं तत्र घातिकर्मक्षयात् प्रभोः ॥ ६१ ॥
 सद्यश्च देवैः समवसरणं तत्र निर्ममे । तत्र घारेण पूर्वेण प्रविवेश जगद्गुरुः ॥ ६२ ॥
 चैत्यं तत्र पद्भ्यग्रकार्मुकनिशतोन्नतम् । प्रदक्षिणीकृत्य नमस्तीर्थार्थेत्यवदद्विभुः ॥ ६३ ॥

१ लज्जितैरिव ईदृशैर्मुक्तापिच्छैर्मयूरैः शरणीकृतं वनम् । हेमन्ततौ मयूराः पिच्छानि लज्जतीति स्वभावोक्तिः । २ मधुव्रता अमराः ।
 हेमन्ततौहस्तैरिव । ४ ध्वजशिखरं लंछनम् । ५ मार्गशीर्षस्य । ६ रेवत्यां गते ।

पूर्वासिंहासने तत्रोपाविशत् प्राञ्जुखः प्रभुः । व्यंतरास्तप्रतिष्ठान् दिद्वन्यास्वपि चकिरे ॥ ६४ ॥
 अवास्थित यथास्थानं संघोऽपि ऋगवानथ । ज्ञात्वंशं समवसतं तत्रागाच्च कुरूवहः ॥ ६५ ॥
 अगवन्तं नमस्कृत्य सोऽनुशक्रमुपाविशत् । प्रोचते इति स्तोत्रमथ शक्रकुरूवहो ॥ ६६ ॥
 जय त्रिभुवनाधीश जय विश्वैकवत्सल । जय कारुण्यजलधे जयातिशयशोचिता ॥ ६७ ॥
 जय त्रिभुवनाधीश जय विश्वैकवत्सल । विश्वसंतापहरणं ज्योत्स्नया च हिमद्युतेः ॥ ६८ ॥
 विश्वप्रकाशनं ज्ञानोरमोर्धैर्चानुञ्जिः सदा । विश्वसंतापहरणं वायोर्गत्या संततयापि च ॥ ६९ ॥
 जगज्जीवनमञ्जोञ्जिः शशुर्नमोर्धरस्य च । जगदाश्वसनं वायोर्गत्या संततयापि च ॥ ७० ॥
 यथा निष्कारणमिह तथा ते परमेश्वर । जगन्नयोपकाराय प्रवृत्तिर्जयति प्रज्ञो ॥ ७१ ॥
 अंधकारमयं चासीदंधं वा जगदप्यदः । सप्रकाशं सेद्व्यणं वा त्वया जज्ञेऽधुना पुनः ॥ ७२ ॥
 नरकाणां खिलः पंथा ऋवितातः परं प्रज्ञो । तिर्ययोनावपि गतिः स्तोक्लोका ऋविष्यति ॥ ७३ ॥
 सीमश्रामांतराणीव स्वर्गाश्च प्राणिनाममी । प्रत्यासन्ना ऋविष्यन्ति मुक्तिरप्यदेवीयसी ॥ ७४ ॥
 त्वयि विश्वोपकाराय विहरत्यवनीमिमाम् । ज्ञावि किं किं न कथ्याणमसंज्ञाव्यमपि प्रज्ञो ॥ ७५ ॥
 इति स्तुत्वा सौधर्मेन्द्रे कुरुराजे च तस्थुषि । अरनाथः स ऋगवाच्च विदधे धर्मदेशनाम् ॥ ७६ ॥
 चतुर्वर्गाग्रणीमौहृ एकान्तसुखसागरः । तत्साधकतमं ध्यानमधीनं मनसश्च तत् ॥ ७७ ॥
 आत्मायत्तमपि स्वान्तं कुर्वतामत्र योगिनाम् । रागादिभिः समाक्रम्य परायत्तं विधीयते ॥ ७८ ॥
 रक्ष्यमाणमपि स्वान्तं समादाय मनाग्निषम् । पिशाचा इव रागाद्याश्चल्ययंति मुहुर्मुहुः ॥ ७९ ॥

१ पृथ्व्यः । २ किरणैः । ३ शून्यः । ४ नातिदूरा ।

रागादिति मिरध्वस्तज्ञानेन मनसा जनः । अर्धेनाधिं श्वाकृष्टः पात्यते नरकावटे ॥ ७ए ॥
 ज्व्यादिषु रतिप्रीती राग इत्यजिधीयते । तेष्वेवारतिमप्रीतिं चाद्दुर्षेपं मनीषिणः ॥ ७० ॥
 उजावेतौ दृढतरौ बन्धनं सर्वजन्मिनाम् । सर्वदुःखानोकहानां मूलकन्दौ प्रकीर्तितौ ॥ ७१ ॥
 कः सुखे विस्मयस्मेरो दुःखे कः कृपणो जवेत् । मोहं को नामुयाज्रागवेषौ स्यातां न चेद्दिह ॥ ७२ ॥
 रागेणै ह्यविनाचावी देषो देषेण चेतः । तयोरेकतरत्यागे परित्यक्ताबुजावपि ॥ ७३ ॥
 दोषाः स्मरप्रचृतयो रागस्य परिचौरिकाः । मिथ्याजिमानप्रमुखा देषस्य तु परिहृदः ॥ ७४ ॥
 तयोर्मोहः पिता बीजं नायकः परमेश्वरः । ताज्यामजिन्नस्तजक्ष्यः सर्वदोषपितामहः ॥ ७५ ॥
 एवमेते त्रयो दोषा नातो दोषान्तरं क्वचित् । तैरसी जन्तवः सर्वे त्रय्यन्ते जववारिधौ ॥ ७६ ॥
 स्वचावेन हि जीवोऽयं स्फटिकोपलनिर्मलः । उपाधिभ्रूतैरैतस्तु तादात्म्येनावचासते ॥ ७७ ॥
 अराजकमहो विश्वं यदेजिः पश्यतोहरैः । ह्रियते ज्ञानसर्वस्वं स्वरूपमपि जन्मिनाम् ॥ ७८ ॥
 ये जन्तवो निगोदेषु येऽपि चासन्नमुक्तयः । सर्वत्रास्पृष्टकरुणा पतत्येषां पतांकिनी ॥ ७९ ॥
 मुक्त्या वैरं किमेतेषां मुक्तिकामैः सहाथवा । येनोत्रयसमायोगस्तैर्जवन् प्रततिषिध्यते ॥ ८० ॥
 व्याघ्रव्यालजलाग्निन्यो न बिभ्रेति तथा मुनिः । लोकव्यापकारिन्त्यो रागादिन्त्यो नृशं यथा ॥ ८१ ॥

१ रागादय एवान्धकारं तेन ध्वस्तं ज्ञानं यस्य तत् । २ यथान्धेनाकृष्टोऽन्धोऽवटे कूपे पात्यते तद्वत् । ३ अनोकहो बृक्षः । ४ रागं विना द्वेषो न भवेत् द्वेषं च विना रागोऽपि न भवेदित्यर्थः । ५ सेवकाः । ६ सर्वदोषाणां पितरौ रागद्वेषौ तयोरेपि पिता मोह इत्यर्थः । ७ सेना । ८ मुमुक्षुभिः ।

वरुणसिंहकटमहो योगिनिः समुपाश्रितम् । रागद्वेषौ व्याघ्रसिंहौ पार्श्वतो यस्य तिष्ठतः ॥ ए२ ॥
 अस्तद्वैरतः पुंनिर्वाणपदकांक्षिनिः । विधातव्यः समत्वेन रागद्वेषद्विपक्षयः ॥ ए३ ॥
 चूपांसः प्रात्रजङ्घनाः प्रजोदेशनयानया । कुंजादयो गणचतुस्त्रयस्त्रिंशच्च जक्षिरे ॥ ए४ ॥
 पूर्णायामादिवौरुष्यां व्यस्रादीदेशनां प्रभुः । कुंजस्तपदपीठस्थो गणचृदेशनां व्यधात् ॥ ए५ ॥
 द्वितीयस्यां तु पौरुष्यां व्यसृजत् सोऽपि देशनाम् । शक्राद्याश्च प्रभुं नत्वा जग्मुर्निजनिजं पदम् ॥ ए६ ॥
 यद्देश्चः पण्डुखरुष्यदः श्यामः शंखरश्चो वृजैः । मातुङ्गिनिबाणखड्गिमुज्जरिपाशयज्ञीप्रदैः ॥ ए७ ॥
 दक्षिणैः पद्मिन्धैश्च नकुलीष्वसिचर्मिनिः । शूलांकुशाशूत्राक्षैर्युक्तसतीर्थच्छूला ॥ ए८ ॥
 देवी च धारिणी नाम नीलांगी कमलासना । मातुङ्गिगोत्पलधरदक्षिणोत्रयबाहुका ॥ ए९ ॥
 पद्माक्षसूत्रचूत्रामोजयबाहुरप्रजोः । सन्निधस्थे सदाचूत्रामुचे शासनदेवते ॥ १०० ॥
 तान्यामधिष्ठितान्यर्षो जगवान्विहरन्महीम् । अन्धेद्युः समवासापीत् पद्मिनीखंडपत्तने ॥ १०१ ॥
 तत्रापि देशनां कृत्वा विरते सत्यरे प्रजौ । स्वामीव विदधे कुंजो देशनां संशयहृदिाम् ॥ १०२ ॥
 तत्रैको वामनोऽन्धेय धर्म श्रोतुमुपाविशत् । श्रेष्ठी सागरदत्तोऽथ कुंजं नत्वैवमब्रवीत् ॥ १०३ ॥
 जवप्रकृत्या जगवन् कुःखिनो ज्विनोऽखिलाः । विशेषतः खितश्चास्मि सुखलोशोऽपि नास्ति यत् ॥ १०४ ॥
 ज्ञार्यायां जिनमत्यां मे नामतः प्रियदर्शना । उत्पन्ना बुद्धिता रूपाधरीकृतसुरांगना ॥ १०५ ॥
 प्राप चानन्यसामान्यं सा कलास्वतिकौशलम् । द्वितीयं च वयो रूपवैदग्ध्यश्रीविशेषकम् ॥ १०६ ॥

प्राप चानन्यसामान्यं सा कलास्वतिकौशलम् । द्वितीयं च वयो रूपवैदग्ध्यश्रीविशेषकम् ॥ १०६ ॥

१ आलस्यरहितैः । २ मातुङ्गिगमस्यास्तीत्येवं सर्वत्रास्त्वर्थे इतिः । ३ गौवनाख्यं ।

अनुरूपं वरं तस्या अपश्यन् दुःखितोऽजवम् । उक्तोऽस्मि जिनमत्या च चिंतामोसि नाथ किम् ॥ १०५ ॥
 अनुरूपं त्वहुहितुर्वरमन्वेपयन्नपि । न प्रामोसि क्वचिदपि तेन तास्यामि सुंदरि ॥ १०६ ॥
 इत्युक्तं जिनमत्यापि श्रेष्ठिन् श्रेष्ठस्त्वया वरः । ग्राह्यः स कोऽपि येन स्यान्नानुतापः प्रियावयोः ॥ १०७ ॥
 अयोचमहस्येवं प्रमाणं दैवमत्र हि । आत्मनीनो हि सर्वोऽपि स्तोकेभ्युः कोऽपि नात्मनः ॥ १०८ ॥
 इत्युक्त्वा विषणौ गच्छंस्तामलिप्याः समागतम् । अज्राक्षमृपजदत्तं सार्धवाहं महर्द्धिकम् ॥ १०९ ॥
 साधर्भिकत्वात् सस्नेहा वाणिज्योदन्तगर्जिताः । अचूवन् पूर्वसुहृदेवालापाः सह तेन मे ॥ ११० ॥
 अन्यदा स ममागारमागात् केनापि हेतुना । ईक्षते स्म च सुचिरं मत्पुत्रीं प्रियदर्शनाम् ॥ १११ ॥
 कस्य कन्येयमिति तु तेन पृष्टोऽहमन्नवम् । समेयं हेतुना केन सुचिरं वीक्ष्यते त्वया ॥ ११२ ॥
 आह स्मर्षजदत्तोऽपि वीरजज्रोऽग्निधानतः । संप्राप्तयौवनः श्रेष्ठिन्नस्ति मे तनयो नयी ॥ ११३ ॥
 स रूपेणातिकंदर्पोऽतिकैविः काव्यशक्तितः । अतिवाचस्पतिर्वाचा विज्ञानेनातिवर्धकः ॥ ११४ ॥
 अतिहूहूश्च गीतेन वीणया चातितुंबरुः । नाद्येषु चातिचरतो विनोदेष्वतिनारदः ॥ ११५ ॥
 कामरूपः सुर इव गुटिकादिप्रयोगतः । किं चान्यत्सा कला नास्ति यां स्रष्टेवै न वेत्ति सः ॥ ११६ ॥
 कन्यां तस्यानुरूपां तु नापश्यं क्वचिदप्यहम् । इयं तु कन्यका दृष्टा चिरात्तदुचिता मया ॥ ११७ ॥
 मयाप्युक्तं ममाप्येषा कलाकौशलशालिनी । अनुरूपवरार्थेऽस्याश्विरं अस्तोऽस्मि चिन्तया ॥ ११८ ॥

१ आत्मने हित आत्मनीनः आत्महितेच्छुरित्यर्थः । २ पूर्वमिन्नेण सह यथालापा भवन्ति तगेत्यर्थः । ३ कविं सुक्ताचार्यमतिकान्त
 इति समास एवं सर्वज । ४ ह्रस्वर्गन्धर्वविशेषः । ५ गबेव ।

सायूचे समयेऽत्रापि यत्ते वैदग्ध्यवागियम् । सोऽवोचन्मा कुपः कांते करिष्ये नेदृशं पुनः ॥ १३६ ॥
 तां साञ्चिप्रायमित्युक्त्वा रमयामास सोऽधिकम् । सायस्वाप्सीञ्जितिश्रंता तां वक्रोक्तिमजानती ॥ १३७ ॥
 सत्यसुप्तेति तां मुक्त्वा ईढामुक्तांतरीयकः । वीरवद्बीरञ्जोऽथ निर्जगाम निजाजृहात् ॥ १३८ ॥
 स्वं श्यामवर्णं गुटिकाप्रयोगेण चकार सः । याति वैर्णपरावृत्त्या रूपं काव्यवदन्यताम् ॥ १३९ ॥
 कलाकलापविज्ञानातिशयं दर्शयंश्च सः । विद्याधर इवात्राम्यत् स्वीरं आमपुरादियु ॥ १४० ॥
 सापृथग्य श्वशुरौ तातगृहेऽगात् प्रियदर्शना । विना पतिं कुलस्त्रीणं वासो ह्यन्यत्र नोचितः ॥ १४१ ॥
 एकदा सिंहदक्षीपे रत्नाकरनृपौस्थितम् । पुरं रत्नपुरं नाम वीरञ्जो ययावदन् ॥ १४२ ॥
 स हृष्टे श्रोष्ठिशंखस्य शंखोज्ज्वलगुणश्रियः । न्यषीदत्तेन पृष्टश्च कुतो चद्र त्वमागमः ॥ १४३ ॥
 बचापे वीरञ्जोऽपि तामलिप्त्याः स्ववेऽमतः । रुषित्वा निःसृतो आम्यञ्जिह ताताहमागमम् ॥ १४४ ॥
 शंखः श्रेष्ठयथ्यञ्चाषिष्ट न सुष्ठु जवता कृता । कुमार सुकुमारेण विदेशगतिरीदृशी ॥ १४५ ॥
 कर्मेदं वक्रमपि ते दैवेन सरलीकृतम् । अद्भुतांगो यदत्रागास्त्वं वत्स मम सन्निधौ ॥ १४६ ॥
 इत्युक्त्वा तं गृहे नीत्वा शंखश्रेष्ठी स्वपुत्रवत् । स्तपयित्वा जोजयित्वा सस्नेहमिदमन्यधात् ॥ १४७ ॥
 ममात्पुत्रपुत्रस्य पुत्र पुत्रस्त्वमेव हि । स्वामी जूत्वा मद्भिन्नवमुपुंक्ष्व च देहि च ॥ १४८ ॥
 कुरुष्व महृशोः प्रीतिं विदसन्नमरौद्धिकः । धनं हि सुलभं वत्स तन्नोक्ता दुर्लभः सुतः ॥ १४९ ॥

१ दृढं आसक्तं बद्धमांतरीयवस्त्रं येन सः । २ कवितापक्षे वर्णानामकारादीनां परावर्तनेनान्यार्थतां प्राप्नोति । ३ रत्नाकरनाम्ना नृपेणा-
 श्रितम् । ४ शंख इवोज्ज्वला गुणाः श्रीश्च यस्य सः । ५ अमरस्येव ऋद्धिर्यस्य सः ।

प्रग्लानं वदन् वंचूः श्वथोपात्तमृणालिका । ग्रीवा च शिशिला पद्मशुंषपतनासहाविभौ ॥ १६५ ॥
 शून्यं चेदमवस्थानमवस्थां विरहाकुलाम् । आख्याति व्यक्तमेतस्या अनाख्यातामपि स्वयम् ॥ १६६ ॥
 कलाविदीदृशी कस्मादियत्कालं सखि त्वया । नानीतेयं गृहे द्दिष्ट्वा रहस्यमिव किं धृता ॥ १६७ ॥
 वीरञ्जोऽप्युवाचैवं गुरुणामचिंशंकया । नानीताहमिह स्वप्ना नान्यत् किमपि कारणम् ॥ १६८ ॥
 अंगसुंदरीत्युचेऽतः परं प्रत्यहं त्वया । आगन्तव्यं सह स्वप्ना किं चास्या नाम सुंदरि ॥ १६९ ॥
 वीरञ्जो ऋगित्यूचे नाम वीरसतीति मे । भूयोऽप्यूचे राजपुत्र्या वेत्स्यन्या अपि किं कलाः ॥ १७० ॥
 ऊचे विनयवलयमचिराज्ज्ञास्यसि स्वयम् । न प्रत्ययः पराख्यातेष्वत्यद्भुतगुणेष्वपि ॥ १७१ ॥
 एवमस्त्वित्युदित्वाथ मुदितानंगसुंदरी । सत्कृत्य विनयवतीं विससर्ज तदन्विताम् ॥ १७२ ॥
 वीरञ्जो वधूवेषं गृहे मुक्त्वा यथौ पुनः । आपणे श्रेष्ठिनः पार्श्वे पितृञ्चकिनियंत्रितः ॥ १७३ ॥
 श्रेष्ठी तमूचे सम्लेहं वत्स कास्या इयञ्चिरम् । इह त्वां पृहतां नृणां निर्विणोऽस्म्युत्तरं ददत् ॥ १७४ ॥
 वत्रापे वीरञ्जोऽपि तातोद्याने गतोऽस्म्यहम् । श्रेष्ठयथत्राषतैवं च यद्येवं शोचनं कृतम् ॥ १७५ ॥
 तथैवाहि द्वितीयेऽपि तत्र सोऽगात् कलानिधिः । अंगसुंदरीं वीणां वादयतीं ददर्श च ॥ १७६ ॥
 इत्युचे वीरञ्जस्तां तंत्रिरेषा न सुस्वरा । मनुष्यवालोऽमुष्यां यदनुस्यूतोऽस्ति सुंदरि ॥ १७७ ॥
 कथं नु ज्ञायत इति तयोक्तः सोऽब्रवीदिदम् । ज्ञायते त्वदुपक्रांतरागनिर्वाहदर्शनात् ॥ १७८ ॥
 ततश्च सार्षपामास वीरञ्जस्य वह्नकीम् । तद्विड्कलीलयामास तत्तंत्रीं सोऽपि तत्क्षणात् ॥ १७९ ॥

मनुष्यवाले तन्मध्यात् स शब्दं हृदयादिव । आकृष्य दर्शयामास तस्या विस्मयमादधत् ॥ १८० ॥
 तत्रंतीं सञ्जयित्वाथ चूयो दंडे निवध्य च । वादयामास तां वीणां प्रावीण्यजित्तुंबरुः ॥ १८१ ॥
 मनुष्यवाले तन्मध्यात् स शब्दं हृदयादिव । आकृष्य दर्शयामास तस्या विस्मयमादधत् ॥ १८० ॥
 तत्रंतीं सञ्जयित्वाथ चूयो दंडे निवध्य च । वादयामास तां वीणां प्रावीण्यजित्तुंबरुः ॥ १८१ ॥
 स्वराणुत्पादयामास सारण्या सुस्फुटश्रुतीन् । तानांश्च कूटतानांश्च व्यक्तव्यंजनधातुकान् ॥ १८२ ॥
 वाद्यप्रकारमाश्रित्य सकले निष्कले च सः । रागं प्रपंचयामास विपंच्यां श्रवणामृतम् ॥ १८३ ॥
 सांगंसुंदरी सा च पर्षडुत्कर्षहर्षजाह्व । ईदृशं गुणवत्पात्रं देवानामपि दुर्लभम् ॥ १८४ ॥
 तत्प्रीणागीतमाकर्ण्य दध्यौ सा राजकन्यका । शोभते पुष्पदाक्षैव प्रतिमा सकलापि हि ॥ १८५ ॥
 निरर्थकं किं च मम जन्मापि ह्यनया विना । शोभते पुष्पदाक्षैव प्रतिमा सकलापि हि ॥ १८६ ॥
 तस्या अक्सरप्राप्तमन्यास्वपि कलासु सः । प्रावीण्यं दर्शयामास तन्मनोवित्तस्करः ॥ १८७ ॥
 वीरत्रजः स्वानुरक्तं विज्ञायानंगसुंदरीम् । अन्यदा श्रेष्ठिनं शंखं रहस्येवमवोचत् ॥ १८८ ॥
 पृष्ठतो विनयवत्यास्तात् प्रत्यहमन्यहम् । गन्धाम्यनंगसुंदर्याः पार्श्वं युवतिवेषचूत् ॥ १८९ ॥
 तद्युष्मान्निर्नं चेतव्यं करिष्येऽहं तथा यथा । न कोऽप्यनर्थो ज्ञावी वो जावि प्रत्युत गौरवम् ॥ १९० ॥
 मह्यं दातुं निजां कन्यां चैवः प्रार्थयते नृपः । तदादौ नानुमंतव्यं मान्यमत्याग्रहे सति ॥ १९१ ॥
 श्रेष्ठयपि व्याजहारैवं त्वं वेत्स्यन्म्यधिको धिया । एकं तु ब्रूमहे वत्स कार्यं कुशलमात्मनः ॥ १९२ ॥
 वीरत्रजः प्रत्युवाच विमनास्तात् मा स्म चूः । पश्याचिराद्बुद्धौर्दकं स्वसूनोः कर्म शोचनम् ॥ १९३ ॥
 वत्स वेत्सि त्वमित्युक्त्वा स श्रेष्ठी मौनमाश्रयत् । रत्नाकरनृपास्थाने वार्तेति च तदाजवत् ॥ १९४ ॥

१ शुभपरिणामम् । २ आस्थानं समा ।

ताद्यद्विस्थाः कश्चिदागाहंखश्रेणिगृहे युवा । पुरे कदाचिश्चित्राचिरचित्रीयत सोऽन्वहम् ॥ १ए१ ॥
 तस्य वैदेशिकत्वाच्च ज्ञातिर्विज्ञायते न हि । महाकुलोत्पन्न इति व्याचष्टे तु तदाकृतिः ॥ १ए६ ॥
 अथेत्थं नृपतिर्दध्यौ युवायं रूपमन्मथः । सदाचारः सदाकारः कदारत्नाकरः सुधीः ॥ १ए७ ॥
 अनु रूपो महुहिन्ने यद्यथं रोचते वरः । न ह्यवधं तदा धातुर्युक्तसंबंधकारिणः ॥ १ए८ ॥
 वीरञ्जस्तदावोचद्विजनेऽनंगसुंदरीम् । इयत्यामपि सामश्यां किं जोगविमुखा सखि ॥ १ए९ ॥
 अनांगसुंदरीत्यूचे जोगाः कस्य न वल्लजाः । वल्लजो दुर्लजः किं तु स्वनुरूपः कुलोद्भवः ॥ २०० ॥
 वरं मणिः केवलैव न तु कांचांगुलीयगा । वरं सरिज्जलरिक्ता न तु यौदःसमाकुला ॥ २०१ ॥
 शून्यैव हि वरं शाला न तु तस्करपूरिता । अद्भुतैव वरं वाटी विषदुममयी न तु ॥ २०२ ॥
 अनुदूढा वरं नारी रूपयौवनवत्यपि । निष्कलेनाकुलीनेन न तु पत्या विरुंबिता ॥ २०३ ॥

॥ त्रिनिर्विशेषकम् ॥

न हीयत्कालमद्भुतमनुरूपं वरं सखि । वरमदृपगुणं वृत्वा कथं स्यां हास्यराजनम् ॥ २०४ ॥
 वीरञ्जोऽब्रवीदेवमनुरूपो वरो वरः । मम नास्तीति नावादीर्बिहुरला हि जूरियम् ॥ २०५ ॥
 अनुरूपं वरं किं तेऽद्यैव संपादयाम्यहम् । अरोचकानि जोगास्ते रोचिष्यंते परं न हि ॥ २०६ ॥
 जगदेऽनंगसुंदर्याप्येवमंशाप्रदानतः । किं कर्षयसि मे जिहामथ मिथ्या वदस्यदः ॥ २०७ ॥

१ दोषः । २ काचस्यांगुलीयके वर्तिनीति मणिशब्दः स्त्रीलिंगेऽप्यस्ति । ३ यादो जलवंतुः । ४ अपरिणीताः ।
 ५ कलारहितेन । ६ श्रेष्ठः । ७ हे अरुचिवति ।

यद्यमिथ्या दर्शय त्वमनुरूपं वरं ततः । कलायौवनरूपादि कृतार्थं मे यथा ज्ञेयम् ॥ २०८ ॥
 वीरञ्जस्तयेत्युक्तो निजरूपमदीदृशत् । सायूचे त्वदधीनास्मि तर्ह्यहं त्वं पतिर्मम ॥ २०९ ॥
 अथ सोऽवोचदस्त्वेवं मापवादः स्म श्रूदिति । एषाम्भ्यतः परं नेह विज्ञाप्यस्तत्त्वया नृपः ॥ २१० ॥
 यथायं श्रेष्ठिनं शंखं सोर्परोधं वदत्यदः । अनंगसुंदरी वीरञ्जनाय प्रतिगृह्यताम् ॥ २११ ॥
 आमृत्युक्तं तथा वीरञ्जो निजगृहं ययौ । आहूय जननीं सद्यः सापि चैवमवोचत् ॥ २१२ ॥
 अनुरूपवराज्ञावात् पित्रोः खेदाय केवलम् । अचूवमहंमेयत्कालं शल्यमिवोरसि ॥ २१३ ॥
 कदारूपादिभिः स्वस्थानुरूपोऽस्ति निरूपितः । वीरञ्जान्निधः शंखश्रेष्ठिसूनूर्मया वरः ॥ २१४ ॥
 अद्यैव देहि मां तस्मै ततो विज्ञाप्यतां स्वयम् । तं तातः श्रेष्ठिनं शंखं मदर्थेऽर्थयते यथा ॥ २१५ ॥
 इत्युक्त्या मुदिता राज्ञी नृपं गत्वैवमन्यधात् । दिश्याद्य वर्धसे वत्सानुरूपवरलाभतः ॥ २१६ ॥
 स्वयं ह्यनंगसुंदर्या स्वानुरूपः परीक्षितः । शंखश्रेष्ठिसुतो वीरञ्जो नाम वरो युवा ॥ २१७ ॥
 राजाप्यूचे चिंतयतो ममेदमिति वादिनी । चिन्तामणिरिवागस्त्वं कामधेनुशिवाश्रवा ॥ २१८ ॥
 स्वैर्यं दाक्ष्यं च वत्साया अहो वरपरीक्षणे । इयत्कालमपि स्थित्वा यत्त्रे वर ईदृशः ॥ २१९ ॥
 सद्योऽव्याह्वयितो राज्ञा बह्वीश्वरवणिग्वृतः । शंखश्रेष्ठयायौ तत्र राजानं प्रणनाम च ॥ २२० ॥
 ततश्च श्रेष्ठिनं शंखमित्यजाषिष्ट चूपतिः । कोऽव्यायातस्तामलिव्या युवास्ति तव वैश्वमनि ॥ २२१ ॥
 स श्रूयते च सकलकलाजलधिपारगः । अद्यैतरूपसौन्दर्यो वर्धो गुणगणेन च ॥ २२२ ॥

१ साग्रहम् । २ आत्मार्थकत्वात् स्वस्येति पुंस्त्वम् ।

शंखोऽधुवाच देवैवं गुणान् वेत्ति जनः पुनः । राजापि व्याजहाराथ स त्वदाज्ञावशे न वा ॥ ११३ ॥
 शंखश्रेष्ठयथ्याषिष्ठ स्वामिन् किमिदमुच्यते । तस्यैव हि गुणक्रीतो वशवर्ती जनोऽखिलः ॥ ११४ ॥
 अन्यधाद्भूपतिर्च्यस्तकृतेऽनंगसुन्दरी । अद्यैव गृह्यतां श्रेष्ठिशिराद्योगोऽस्तु योग्ययोः ॥ ११५ ॥
 श्रेष्ठयुचे त्वं हि नः स्वामी पाट्यास्तव वयं प्रजाः । संबन्धश्च सखित्वं च समयोरेव शोचते ॥ ११६ ॥
 राजापीत्यादिशत् किं मां प्रत्यादिशसि भ्रंगितः । कुर्वाज्ञां मे निर्विचारं गत्वा सज्जीभव द्रुतम् ॥ ११७ ॥
 आहृत्य शंखो राजाज्ञासुपेत्य च निजे गृहे । आचख्यौ वीरभ्राज्य तत्सर्वं राजशासनम् ॥ ११८ ॥
 अनंगसुन्दरीवीरभ्राज्योर्ववृते ततः । महाविच्युत्या विवाहः शुभ्रे वने शुभ्रे दिने ॥ ११९ ॥
 परस्परं तयोः प्रीतिरवर्धत दिने दिने । सा स्यात् स्वयंवरवधूर्वयोर्दुर्तरोत्तरा ॥ १२० ॥
 जैनं धर्मं दिशन् वीरभ्रास्तां श्राविकां व्यधात् । आस्तामन्न सतां संगः परलोकोऽपि शर्मणे ॥ १२१ ॥
 पटेऽहत्प्रतिमां संघं चतुर्विधमपि स्वयम् । स लिखित्वार्पयत्तस्यै सम्यग्ज्ञापयच्च ताम् ॥ १२२ ॥
 वीरभ्राद्रोऽन्यदा दध्यौ मयि स्निग्धेयमीक्ष्यते । स्त्रीणां प्रकृतिदोलानां परं स्वैर्ये न निश्चयः ॥ १२३ ॥
 भ्रवत्वाशयमेतस्या ज्ञास्यामीति विमृश्य सः । वैदग्ध्यसुन्दरोऽनंगसुन्दरीमित्यत्रापत ॥ १२४ ॥
 त्वत्तः प्रियतमे किञ्चिदन्यत् प्रियतमं न मे । स्वदेशगमनायाहं त्वामापृच्छे तथापि हि ॥ १२५ ॥
 यत्शिरं मत्पितरौ मद्योगकदर्शितौ । अतीव दुःखमासाते तज्जत्वाश्वासयामि तौ ॥ १२६ ॥
 इहैव तिष्ठेः सृष्टु त्वं न्युयोऽप्येषाम्यहं द्रुतम् । न खलु त्वां विनान्यत्राहमपि स्थानुमीश्वरः ॥ १२७ ॥

१ वचनरचनया । २ अंगीकृत्य । ३ प्रीतिः । ४ बोधयामास ।

श्रृंगसंज्ञेन पतिता निसर्गकरुणाश्रुपा । सा तापसकुमारेण ददशोऽत्यार्द्रया दृशा ॥ १५१ ॥

॥ त्रिभिर्विशेषकम् ॥

तामुत्थाप्याश्रमपदे सोऽनैषीज्ञगिनीमिव । विश्रब्धा पुत्रि तिष्ठेहेत्यूचे कुलपतिश्च ताम् ॥ १५३ ॥
पाह्यमाना तापसीचिदिनैः कतिपयैरपि । समजायत सा स्वस्था स्थिता पितुरिवौकसि ॥ १५४ ॥
तस्याः कुलपती रूपातिशयादित्यचिंतयत् । अत्रस्थेयं तापसानां स्यात्समाधिद्धिदे भुवम् ॥ १५५ ॥
ततस्तापसवृद्धस्तामित्यूचेऽनंगसुन्दरीम् । इतोऽस्त्यदूरतो वत्से पद्मिनीखंरुपत्तनम् ॥ १५६ ॥
वसंति सन्तः प्रायेण जनास्तत्र महाधनाः । ऋवत्यास्तत्र तिष्ठंत्याः स्वास्थ्यमुत्पत्स्यतेतमाम् ॥ १५७ ॥
अवश्यं तत्र ज्ञावी ते जत्रां च सह संगमः । तत्तत्र गह्व वत्से त्वं जरद्भिस्तापसैः समम् ॥ १५८ ॥
इत्याज्ञया कुलपतेः सा जरत्तापसैर्वृता । हंसीव पद्मिनीखंडं पद्मिनीखंडमन्यगात् ॥ १५९ ॥
पुरे प्रवेशो नास्माकमर्ह इत्यञ्जिधाय ताम् । पुराद्द्वहिरपि त्यक्त्वा जग्मुर्व्यावृत्त्य तापसाः ॥ १६० ॥
विदधाना दिवं दृष्टिपतैः सकुमुदामिव । वीक्षमाणा दिशो यूथपरिभ्रष्टैर्णिकैव सा ॥ १६१ ॥
कार्यचिन्तार्थमायांतीं त्रतिनीजिः समावृताम् । गणिनीं सुव्रतानाङ्गीं ददर्शावां निजामिव ॥ १६२ ॥

॥ युग्मम् ॥

सस्मार च यदेतास्ताः पत्या मे निजपाणिना । अनवधा जगदंधा लिखित्वा दर्शिताः पटे ॥ १६३ ॥
इति संस्मृत्य सा पूर्वान्यस्तेन विधिना क्रुतम् । उपेत्य सुव्रतापादान् वचं दे त्रतिनीश्च ताः ॥ १६४ ॥

१ मूर्च्छिता । २ मृगीव । ३ स्थंडिलार्थम् ।

सिंहलक्ष्मीपचैत्यानि मातर्वदस्व मज्जिरा । रचितांजलित्विर्यूचे सुव्रतां तां महाव्रताम् ॥ १६२ ॥
 सिंहलाप्यन्यधसैवं सिंहलादागतासि किम् । कथमेकाकिनौ नैषा ह्याकृतिर्निष्परिहृदा ॥ १६६ ॥
 सुव्रताप्यन्यधसैवं सिंहलादागतासि किम् । कथमेकाकिनौ नैषा ह्याकृतिर्निष्परिहृदा ॥ १६७ ॥
 सर्वं सुस्था कथयिष्याम्येवमुक्ता तथा सह । सुव्रतागणिनी शीघ्रं जगाम खं प्रतिश्रयम् ॥ १६७ ॥
 वंदमाना साथ साध्वीरसाधारणचक्रितः । प्रियदर्शनया तत्र दृष्टा च सुतया तव ॥ १६८ ॥
 पुष्टा च सा सुव्रतया प्रियदर्शनापि च । सुव्रतोदर्शनप्राप्तमाख्यच्युतांतमात्मनः ॥ १६९ ॥
 प्रियदर्शनया सोचे वीररत्नस्य सुंदरि । सर्वं कलादि संबौदि वर्णेन तु स कीदृशः ॥ १७० ॥
 तथा चोक्ते इयाम इति जगद प्रियदर्शना । विसंवदति मद्भर्तुरेको वर्णस्तु वर्णनि ॥ १७१ ॥
 गणिन्युवाच ते धर्मस्वसेयं प्रियदर्शना । वत्से सहानया तिष्ठ धर्मानुष्ठानतत्परा ॥ १७२ ॥
 एवं सुव्रतया सोक्ता प्रियदर्शनापि च । दर्शनात्यंतवात्सल्यास्थात्तत्रानंगसुंदरी ॥ १७३ ॥
 इतश्च वीररत्नोऽपि जग्मे प्रवहणे तदा । एकस्मिन् फलके लग्नस्ताड्यमानो महोर्मिजिः ॥ १७४ ॥
 रतिवह्नचसंज्ञेन विद्याधरवरेण सः । सप्तमे दिवसेऽदर्शिन्ये वैताड्यमूर्ध्नि च ॥ १७५ ॥
 स्ववह्नचाया मदत्नमंजुकायाश्च सोऽर्पितः । पुत्रत्वेन स्वयं तेनापुत्रेण परया मुदा ॥ १७६ ॥
 ताच्यां पृष्टश्च सोऽचोधिपातवृत्तांतमादितः । आत्मनः सकलत्रस्य कथयित्वैवमब्रवीत् ॥ १७७ ॥
 अहं तात त्वयाकृष्टो यमास्थौदिव सागरात् । कथं सा वर्ततेऽनंगसुंदरीति न वेद्मि तु ॥ १७८ ॥
 आचोर्गिन्या विद्यया च ज्ञात्वाख्यच्चतिवह्नचः । वह्नचे ज्वरतोऽनंगसुंदरीप्रियदर्शने ॥ १७९ ॥

१ उपाश्रयम् । २ सुव्रताया दर्शनं यावत् । ३ समानम् । ४ हे व्रतिनि । ५ यमसुखात् ।

पत्तने पद्मिनीखंडे सुव्रतायाः प्रतिश्रये । धर्मानुष्ठाननिरस्ते ऋगिन्याविव तिष्ठतः ॥ १८० ॥

॥ शुभम् ॥

उन्नयोरपि पल्योस्तु तथा कट्याणवार्तया । सर्वांगीणं सिक इव सुधया श्वसिति स्म सः ॥ १८१ ॥

अब्धेरुत्तीर्णमात्रोऽपि गुटिकां श्यामिकाकरीम् । सोऽपनीयाददे वर्णं सहजं गौरलक्षणम् ॥ १८२ ॥

वज्रवेगवतीकुक्षिचवां दुहितरं निजाम् । रत्नप्रज्ञाख्यां तेनोदवाहयन्नतिवह्नन्नः ॥ १८३ ॥

बुधदास इति नामात्मीयं तत्राशशंस सः । समं च रत्नप्रचयान्वचूद्वषयिकं सुखम् ॥ १८४ ॥

संख्य गह्वतो विद्याधरान् सोऽन्येद्युरैदृत । कैते वेगेन गह्वतीत्यपृच्छच्च निजां प्रियाम् ॥ १८५ ॥

आख्यद्दत्तप्रज्ञाप्येवमत्राज्ञौ शाश्वताहताम् । यात्रां कर्तुं प्रयांत्येते वेगाद्विद्याधराः प्रिय ॥ १८६ ॥

एवमाकर्ण्य स श्राद्धो बुधदासाग्निधः सुधीः । वैताढ्यशैलशिखरमारुरोह तथा सह ॥ १८७ ॥

वंदं दे तत्र चैत्यानि स चरत्या शाश्वताहताम् । देवाग्ने गीतनुत्तादि चक्रे रत्नप्रज्ञापि च ॥ १८८ ॥

सोऽथाब्रवीदपूर्वोऽयं देवो मम यतः प्रिये । सिंहलद्वीपवास्यस्मि बुद्धोऽस्मत्कुलदेवता ॥ १८९ ॥

साय्यूचे नाथ तैतैव हेतुना निगदस्यदः । अपूर्वो मम देवोऽयं देवदेवो ह्ययं प्रभुः ॥ १९० ॥

सर्वज्ञो जितरागादिदोषंखैलोक्यपूजितः । यथास्थितार्थवादी च देवोऽहं न्परमेश्वरः ॥ १९१ ॥

देवा न बुधन्नस्माद्याः संसारावर्तपातिनः । स्वस्य मोहादिपिण्डमहसूत्रादिविभ्रतः ॥ १९२ ॥

ततो विचित्रक्रीडाग्निः क्रीडतोरन्वहं तयोः । कियानपि यथौ कालो रतिसागरमग्नयोः ॥ १९३ ॥

१ मोहादिसूचकम् ।

सोऽन्यदोषे निशाशेषे प्रिये रत्नप्रज्ञेऽचिरात् । दक्षिणे चरतार्धेऽद्य गच्छामः क्रीडितुं सुखम् ॥ १९४ ॥
 आमेत्युक्तवती सा च स च द्वावपि विद्यया । जग्मतुः पद्मिनीखंडे सुत्रतायाः प्रतिश्रयम् ॥ १९५ ॥
 स्थित्वा प्रतिश्रयद्वारे वीरचन्द्रो जगाद ताम् । आचम्य यावदायामि तिष्ठेस्तावदिहैव हि ॥ १९६ ॥
 इत्युक्त्वाह्यं पुत्रं गत्वा तद्रक्षणकृते पुनः । तस्थौ निवीय तत्रैव राजकीय इव स्पर्शः ॥ १९७ ॥
 साय्येकिंका द्वाणदूर्ध्वं चक्रवाकीव निष्प्रिया । तारं रोदितुमारेजे स्त्रीस्वप्नावोऽयमीदृशः ॥ १९८ ॥
 श्रुत्वा च करुणं शब्दं गणिनी करुणासरित् । स्वयमुद्घाटयामास कपाटौ तां ददर्श च ॥ १९९ ॥
 इत्यन्यथाच्च गणिनी वत्से का त्वं कुतोऽन्यथाः । कथमेकाकिनी चासि कुतो हेतोश्च रोदिषि ॥ २०० ॥
 नत्वा सोवाच वैताड्यात् पत्या सममिहागमम् । आचांत्यै स गतोऽद्यापि चिरयत्येव मे पतिः ॥ २०१ ॥
 मुहूर्तमपि स स्थालुं सहते मां विना न हि । आशंके कारणं तेन सुमहन्मातरातुरा ॥ २०२ ॥
 मन्मानसमवतप्ते नकुलस्थितवत्ततः । अस्मि धारयितुं प्राणानपि संप्रत्यलं न हि ॥ २०३ ॥
 सानुकंपं सुत्रतोचे मा स्म नैषीः पतिव्रते । स्वस्था प्रतिश्रये तिष्ठ यावदायाति ते पतिः ॥ २०४ ॥
 गणिन्या बोधिता सैवं प्रविवेश प्रतिश्रयम् । जायां स्थाने गतां दृष्ट्वा वीरचन्द्रोऽध्यपासत् ॥ २०५ ॥
 खेच्चावामनरूपः स क्रीडया पर्यटनं पुरे । मनो जह्वार पौराणां विचित्रा दर्शयन्कलाः ॥ २०६ ॥
 सोऽथ राजानमीशानचंक्रम्यत्यरंजयत् । एकापि हि हरोच्चित्तं किं पुनः सकलाः कलाः ॥ २०७ ॥
 सापि चानंगसुंदर्या प्रियदर्शनयापि च । रत्नप्रज्ञैवं जगदे कीदृशः कश्च ते पतिः ॥ २०८ ॥

साख्यसिंहदवास्तव्यो गौरोऽखिलकदानिधिः । बुद्धदाराभिधानश्च जर्तो रूपस्मरो मम ॥ ३०९ ॥
 प्रियदर्शनयाथोचे संवदत्येव मे पतिः । न तु सिंहदवासित्वं बुद्धदासाभिधानं च ॥ ३१० ॥
 ऊचे चानंगसुंदर्यां वारुणः सिंहदवासिता । बुद्धदासाभिधानं चेति विसंबदति मत्पतेः ॥ ३११ ॥
 जगिन्य इव तिस्रोऽपि तपःस्वाध्यायतत्पराः । पुंवातामय्यकुर्वन्त्यः संति तास्तत्प्रतिश्रये ॥ ३१२ ॥
 तिस्रोऽपि प्रेयसीस्तत्र स मैयावामनोऽन्वहम् । निरीकृते मोदते च तासां शीलेन ह्यारिणा ॥ ३१३ ॥
 अन्यदेशानचंजस्य राज्ञः पर्षद्यञ्चूकथा । पुरे यदस्मिन्नार्यायाः सुव्रतायाः प्रतिश्रये ॥ ३१४ ॥
 रूपवत्यो युवतयस्त्रिभ्रः संति महात्मिकाः । तस्यास्त्रीणीव रत्नानि धात्रीपाविज्यकारणम् ॥ ३१५ ॥
 सतीमंतह्मिकास्ताश्च संतीः पथि कुलोचिते । न हि कश्चिददंज्रूणुरपि ज्ञापयितुं पुमान् ॥ ३१६ ॥
 स मायावामनोऽथोचे ज्ञापयिष्याम्यहं क्रमात् । मम पश्यत सामर्थ्यं कर्मस्यत्रापि दुष्करे ॥ ३१७ ॥
 प्रधानै राजपुरुषैर्वृतः कतिपयैरपि । पौरैरन्वीयमानोऽगात् स गणिन्याः प्रतिश्रयम् ॥ ३१८ ॥
 स्थित्वा प्रतिश्रयद्वारे सोऽशात् सहचरानिति । प्रष्टव्यं तत्र युष्माभिः कथां कथय कामपि ॥ ३१९ ॥
 स विविक्तपरीवारः प्राविशत्तं प्रतिश्रयम् । ववन्दे सुव्रतामन्या व्रतिनीश्चामलव्रताः ॥ ३२० ॥
 निर्गल्योपाविशद् द्वारमंडपे कूटवामनः । तिस्रोऽप्येयुः सव्रतिन्यस्तास्तद्दर्शनकौतुकात् ॥ ३२१ ॥
 अथोचे वामनो यावज्जाज्ञो नावसरं किञ्च । स्थास्यामस्तावदत्रैव विनोदाद्द्विसचेतसः ॥ ३२२ ॥

१ रूपेण कामदेवः । २ एतावद्विन्नत्वमन्यत्सर्वं कलादिकं समानमित्यर्थः । ३ मायया वामनरूपधर इत्यर्थः । ४ पतिव्रताश्च
 मतह्तिकाः श्रेष्ठाः । ५ वर्तमानाः । ६ उपादिशत् । ७ अल्पपरिवारः ।

स्माह राजपुमान् कांचित्कथां शंस सकौतुकाम् । किं कथां वृत्तकमथ वच्मीत्युचै च वामनः ॥ ३२३ ॥
 कथावृत्तकचेदं तु पृष्टः प्रोवाच वामनः । वृत्तकं स्वानुचूतं स्यात् प्राक्पुंसां चरितं कथा ॥ ३२४ ॥
 वृत्तकं कथ्यतां तर्हीत्युक्ते वामनकोऽवदत् । अस्तीह चरते नाम्ना ताम्रद्विधी महापुरी ॥ ३२५ ॥
 तस्यामृषभदत्तोऽस्ति श्रेष्ठी श्रेष्ठतरो गुणैः । वाणिज्यया सोऽन्यदागात् पद्मिनीखंरूपत्तनम् ॥ ३२६ ॥
 तत्र सागरदत्तस्य कन्यकां प्रियदर्शनाम् । दृष्ट्वाद्वाहायस्वेन वीरञ्जनेण सूनुना ॥ ३२७ ॥
 तत्र सागरदत्तस्य कन्यकां प्रियदर्शनाम् । निशीथेऽलीकसुधां तामुदस्थापयदन्यदा ॥ ३२८ ॥
 सार्धं तथा वीरञ्जोऽन्वच्छेषिकं सुखम् । किंदोषेणेति तेनोक्ते त्वदोषेणेति सावदत् ॥ ३२९ ॥
 मा कदर्थ्य मां जातशिरोऽर्तिमिति सावदत् । किमीदृशोऽपि समये विदग्धोक्तिस्तव प्रिय ॥ ३३० ॥
 स्वं दोषं तेन सा पृष्टा जगाद प्रियदर्शना । सद्भावसुधां मुक्त्वाथ विदेशं तत्परतिर्ययो ॥ ३३१ ॥
 न्रूयो नैवं करिष्यामीत्युक्त्वा सोऽरमयच्च ताम् । सद्भावसुधां मुक्त्वाथ विदेशं तत्परतिर्ययो ॥ ३३२ ॥
 आख्यार्थैवं वामनस्तु मम राजकुलोऽधुना । क्व गतो वीरञ्जोऽस्ति ब्रूहि वेत्स्येव वामन ॥ ३३३ ॥
 प्रियदर्शनयोत्तिष्ठन् स न्रूयोऽज्ञापि सादरम् । सहाजपामि स्वकुलकलंकचकितः सदा ॥ ३३४ ॥
 व्याहरघामनोऽप्येवं नाहं परमहिदया । दाक्षिण्यार्हसैतस्तस्मिन् कुलीनस्यादिमो गुणः ॥ ३३५ ॥
 साम्युवाच कुलार्हं हि तव शीलं किमुच्यते । दाक्षिण्यार्हसैतस्तस्मिन् कुलीनस्यादिमो गुणः ॥ ३३६ ॥
 तर्हि श्वः शंसितारस्मीति गदित्वा वामनो ययौ । स्वैराख्याते तदुदंते नरेन्द्रोऽपि विसिम्बिये ॥ ३३७ ॥
 चितीयेऽहि तथैवागात् स गणिन्याः प्रतिश्रयम् । अत्याहतानां तासां च न्रूयोऽप्याख्यत्कथांमिति ३३९

१ कस्य दोषः किंदोषस्तेन । २ परस्त्रिया । ३ कथयतः । ४ भासपुरवैः ।

पुर्यां निर्याय श्रूत्वा च कृष्णो गुटिकयाथ सः । पर्यटन् विविधान् देशान् सिंहलद्वीपमासदत् ॥ ३३७ ॥
 तत्र रत्नपुरे श्रेष्ठिशंखहृद्दे निषेदिवान् । श्रेष्ठिना ज्ञातवृत्ततो निन्ये च निजवेद्मनि ॥ ३३८ ॥
 पुत्रत्वेन प्रत्यपादि श्रेष्ठिश्रेष्ठेन तेन सः । सुखं चास्थात् पुरे तत्र कदाञ्चिः कृतविस्मयः ॥ ३३९ ॥
 समं विनयवत्याथ श्रेष्ठिपुत्र्या जगाम सः । स्त्रीविषोऽंगसुंदर्या राजपुत्र्या निकेतने ॥ ३४० ॥
 कदाचिर्हृतचित्तां तां ज्ञापितात्मा क्रमेण सः । पितृदत्तामुपायंस्त चिरं जोगानञ्जुक्त च ॥ ३४१ ॥
 तां गृहीत्वा गह्वतश्च ताम्न लिप्तिं पुरीं प्रति । जज्ञं प्रवहणं तस्य दैवात्तत्रैव वारिधौ ॥ ३४२ ॥
 संप्रत्यहं ब्रजिष्यामि राजसेवाक्षणो ह्ययम् । सेवकानां विना सेवां न्रज्यते खलु जीविका ॥ ३४३ ॥
 ततश्चानंगसुंदर्या सोपरोधमन्त्राणि सः । न्रज्ज क्व वीरन्रज्जोऽस्ति सोऽधुनाख्याहि सर्वथा ॥ ३४४ ॥
 आख्यातास्मि श्व इत्युक्त्वा राजवेद्म जगाम सः । राज्ञे तमपि वृत्तांतं शशंसू राजपूरुषाः ॥ ३४५ ॥
 तृतीयेऽप्यह्नि तत्रैत्य शशंसेति स वामनः । वीरन्रद्रस्तत्र दैवादेकं फलकमासदत् ॥ ३४६ ॥
 ततो विद्याधरश्चागान्नामतो रतिवह्वन्नः । तं ददर्श च निन्येऽथ वैताढ्याद्रौ स्ववेद्मनि ॥ ३४७ ॥
 अन्धेरुद्धूतमात्रोऽपि गुटिकां श्यामिकाकरीम् । अपकृष्यान्नवजौरस्तान्मद्विष्ट्यामिव स्थितः ॥ ३४८ ॥
 स्वं च सिंहलवास्तव्यं बुध्ददासं च नामतः । पृष्टः शशंस स रतिवह्वन्नस्यातिवह्वन्नः ॥ ३४९ ॥
 पुत्रीं रत्नप्रन्नाख्यां स तेनोक्तः परिणीतवान् । रमयंश्च सुखं तस्थौ विलासोपवनादिषु ॥ ३५० ॥
 तथा सह क्रीडितुं च सोऽन्यदात्र समाययौ । सुक्त्वेह तामाचमनव्याजाच्चागमदन्यतः ॥ ३५१ ॥
 यास्याम्यहमपीदानीमित्युक्त्वा स समुत्थितः । ऊचे च रत्नप्रन्नाया बुध्ददासः क्व सोऽधुना ॥ ३५२ ॥

इतो जवे तृतीये मे प्राग्विदेहेषु पुष्कलम् । राज्यं त्यक्त्वा व्रतच्युतः पृथ्व्यां विहरतः सतः ॥ ३७० ॥
 चतुर्मासोपवासांते पुरे रत्नपुराजिधे । श्रेष्ठिसूजिनदासाख्यो जकत्या जिह्वां ददावसौ ॥ ३७१ ॥
 तेन पुण्येन देवोऽञ्जद्ब्रह्मलोकैके ततश्च्युतः । जंबूद्वीपस्यैरवते कांपीद्वयेऽञ्जन्महेऽन्ययुक् ॥ ३७२ ॥
 तत्रापि परमर्द्धिः सन् श्रावकत्वं प्रपाल्य च । मृत्वाच्युतेऽत्रवेदवत्ततश्च्युत्वा त्वञ्जदसौ ॥ ३७३ ॥
 पुण्यानुबन्धिना तेन पुण्येनेह जवेऽध्ययम् । युंक्ते जोगान्यत्र तत्र पुण्यं ह्यनुचरं नृणाम् ॥ ३७४ ॥
 जगवानेवमाख्याय प्रतिबोध्य गहूञ्जनान् । जगन्मोहमपहरन् विहरन्नन्यतो ययौ ॥ ३७५ ॥
 युत्वा जोगांश्चिरं वीरजज्ञः प्रव्रज्य च क्रमात् । दृढपुण्यरथारूढो देवलोकं जगाम सः ॥ ३७६ ॥
 सहस्राण्यथ पंचाशच्छ्रमणानां महात्मनाम् । तीव्रव्रतानां साध्वीनां पुनः पष्टिसहस्रयपि ॥ ३७७ ॥
 चतुर्दशपूर्वच्युतां दशाग्राणि शतानि षड् । अविधिज्ञानजाजां तु द्वे सहस्रे सपट्टशते ॥ ३७८ ॥
 सार्धं सहस्रे द्वे एकपंचाशच्च मनोविदाम् । द्वे सहस्रे साष्टशते केवलज्ञानधारिणाम् ॥ ३७९ ॥
 जातवैक्रियलब्धीनां त्रिसप्ततिशती पुनः । संजातवादलब्धीनां सहस्रं षट् शतानि च ॥ ३८० ॥
 श्रावकलक्षे पोरुशसहस्रोने जज्ञे पुनः । तिस्रो लक्षाः श्राविकाणां चासप्ततिसहस्रयपि ॥ ३८१ ॥
 आ केवलाञ्जिवर्षोनाब्दसहस्रैकविंशतिम् । वसुंधरां विहरतः परिवारोऽत्रवत् प्रजोः ॥ ३८२ ॥
 निर्वाणकालं ज्ञात्वा च स्वामी संमेतमन्यगात् । समं मुनिसहस्रेणानशनं प्रत्यपादि च ॥ ३८३ ॥

१ व्रतं निर्मालं तस्य । २ महश्च तदिभ्यं धनं च तदुगकीति विग्रहः ।

मासांते च मार्गशुद्धदशम्यां पौष्णगे विधौ । समं तैर्मुनिभिः स्वाप्ती जगाम पदमव्ययम् ॥ ३८४ ॥

कौमारराज्यचक्रित्वव्रतेषु समजागकम् । आयुश्चतुरशीत्यब्दसहस्राण्यजवत् प्रजोः ॥ ३८५ ॥

वर्षकोटिसहस्रोने पदयतुर्गोशके गते । श्रीकुण्डुमोक्षान्मोक्षोऽञ्जूच्छीमतोऽरजिनेशितुः ॥ ३८६ ॥

तत्रारनाथस्य मुनीश्वरैस्तैः शिवं सहोपैयुष एत्य ऋत्तया ।

शरीरसंस्कारपुरस्सरं ते निर्वाणकड्याणमकार्षुर्निन्दाः ॥ ३८७ ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचिते त्रिपष्टिशलाकापुरुपचरिते महाकाव्ये

पष्ठे पर्वणि श्रीअरनाथवर्णनो नाम द्वितीयः सर्गः ।

१ पद्योपमस्य चतुर्थीशे गते सति । २ आसस्य ।

॥ तृतीयः सर्गः ॥

आनंदपुरुषपुंडरीकबलिचरित्रम्

अथ तीर्थेऽरनाथस्य षष्ठयोर्वलशाङ्गिणोः । प्रतिविणोर्बलेश्चाञ्छूयच्चरित्रं तदुच्यते ॥ १ ॥
 पुरेऽञ्चिजयपुरे नृपो नाम्ना सुदर्शनः । सुदर्शनश्चंद्र इव जगदानंददायकः ॥ २ ॥
 मुनेर्दमधराजैनं श्रुत्वा धर्मं विरक्तधीः । स प्रव्रज्य तपस्तप्त्वा सहस्रारेऽञ्चवत्सुरः ॥ ३ ॥
 तथैह ऋरतक्षेत्रे पोतने नगरे नृपः । प्रियमित्रोऽञ्चवर्त्मिन्नाजेषु मित्रौदयोपमः ॥ ४ ॥
 सुकेतुस्तल्पियां जह्रे विरक्तस्तत्पराञ्जवात् । वसुञ्चतिसुनेः पार्श्वं स प्रव्रज्यामुपाददे ॥ ५ ॥
 प्रियाहरण्डुःखार्तः स तेपे दुस्तपं तपः । निदानं चाकरोत्पत्नीहारकस्य वधं प्रति ॥ ६ ॥
 स निदानमनालोच्य विहितानशनो मृतः । समजायत माहेन्द्रे कल्पे देवो महर्षिकः ॥ ७ ॥
 इतश्च वैताड्यगिरौ पुरेऽरिञ्जयनामनि । सुभ्रूसचक्रिण्णादत्तश्रेणिद्वितयवैचवः ॥ ८ ॥
 तस्यैव चक्रञ्चूत्पत्न्या नाम्ना पद्मश्रियः पिता । मेघनाद इति ख्यातो विद्याधरनृपोऽञ्चवत् ॥ ९ ॥
 स सुकेतोर्भवं ज्ञान्त्वा जीवस्तत्रैव पत्तने । अन्वये मेघनादस्य प्रतिविणुरञ्चूद्वलिः ॥ १० ॥
 स पंचाशत्तर्षसहस्रायुः श्वेतेतरद्युतिः । षड्विंशतिधनूत्तुंगस्त्रिखंडद्वाधरोऽञ्चवत् ॥ ११ ॥
 अथास्य जंबूद्वीपस्य ऋरताधेऽत्र दक्षिणे । पुरमस्ति चक्रपुरं महीमंकलमंरुनम् ॥ १२ ॥

१ सुष्ठु दर्शनं यस्य सः । २ मित्राण्येव कमलाग्नि तेषु । ३ मित्रः सूर्यः ।

नाम्ना महाशिरो नम्रीकृतराजमहाशिराः । तत्राच्छ्रुदवनीपालो लोकपाल इवापरः ॥ १३ ॥
 तस्याश्रुतचरित्रस्य धात्रीपतिशिरामणेः । धिपणा विक्रमेणैव श्रीविवेकेन ऋषिता ॥ १४ ॥
 सा कापि हि कदा नास्ति या तस्मिन्न ह्यदृश्यत । जीवजातिरिवाञ्चोद्यौ स्वयञ्छूरमणान्निधे ॥ १५ ॥
 नाच्छ्रुतापि चौराणां तस्मिन् शासति मेदिनीम् । केवलं चोरयामास स स्वयं तु सतां मनः ॥ १६ ॥
 एकैषां जनयन् प्रीतिमपरेषां पुनर्त्रेयम् । नद्युत्तार हृदयात् स सतामसतामपि ॥ १७ ॥
 वैजयंतीत्यच्छ्रुत्पाज्जयन्ती स्वर्धूरपि । तस्य पश्यपरा लक्ष्मीस्त्रिव लक्ष्मीवतीति च ॥ १८ ॥
 सहस्रारात्परिच्युत्य सुदर्शनवरः सुरः । वैजयन्त्या महादेव्या उदरे समवातरत् ॥ १९ ॥
 महास्वामचतुष्केण बलजन्माचिसूचिना । हृष्टा देवी वैजयन्ती दधौ गर्जमनुत्तरम् ॥ २० ॥
 काले च सुयुगे पूर्णे पूर्णचंद्रमिवामलम् । एकोनत्रिंशत्स्त्रुवोच्चमानंद इति नन्दनम् ॥ २१ ॥
 जीवोऽथ प्रियमित्रस्य तुर्यकटपात्परिच्युतः । लक्ष्मीवत्या महादेव्याः कुक्षौ समवतीर्णवान् ॥ २२ ॥
 सप्तत्रिंशत् महास्वमैः सूचितोपेन्द्रजन्मत्रिः । हृष्टा लक्ष्मीवती गर्भं धारयामास देव्यथ ॥ २३ ॥
 कालेऽसूत सुतं सा चैकोनत्रिंशत्स्त्रुवतम् । अत्रिधानेन पुरुषपुंडरीकं शितिद्युतिम् ॥ २४ ॥
 त्रातरौ वृध्वाते तौ पित्रोः सह मनोरथैः । तार्क्ष्यतालध्वजौ नीलपीतांबरधरौ सदा ॥ २५ ॥
 कंपयन्ताविव महीं वेदतुर्लीलायापि तौ । बादावपि न चोद्योदुमलं तौ बालधारकाः ॥ २६ ॥
 क्रमेण च प्रपेदाते यौवनं नेत्रपावनम् । तावशेषकलाञ्चोधिपारगौ च बच्छ्रुतुः ॥ २७ ॥

१ नम्रीकृतानि नागितानि रात्रां गहान्ति शिरांसि येन सः । २ उपेन्द्रो वासुदेवः । ३ नीलकान्तिम् । ४ बालरक्षकाः ।

उपेन्द्रसेनो राजेन्द्रपुरेशोऽथ स्वकन्यकाम् । ददौ पद्मावतीं नाम पुंडरीकाय विष्णवे ॥ ३८ ॥
 श्रुत्वा रूपश्रिया दासीकृतानंगानां च ताम् । प्रतिविष्णुर्बलिर्नाम हर्तुं तत्र समाययौ ॥ ३९ ॥
 बलिं भुजबलाध्मातमवज्ञातेजगद्बलम् । आनंदपुंडरीकाव्यन्यषेण्यतां ततः ॥ ३० ॥
 शार्ङ्गलांगलमुख्यानि तयोः शस्त्राणि नाकिञ्चिः । अर्पयांचक्रिरे शस्त्रांगारायुक्तैरिव द्वाणात् ॥ ३१ ॥
 बदेर्बलिर्बलीयोऽत्रिचज्यत तयोर्बलम् । चक्रिरे सिंहनादांश्च स्वस्वामिजयशंसिनः ॥ ३२ ॥
 आनंदः पुंफरीकश्च रथस्थौ रणकर्मणे । सुढौकाते प्रमुदितौ वीराणां हि रणे मुदे ॥ ३३ ॥
 पांचजन्यं पुंडरीकस्तारमापूरयत्ततः । यादश्चक्रैमिवांचोधे रणाघ्नष्टं द्विपद्मलम् ॥ ३४ ॥
 शार्ङ्गं चास्फालयद्भार्ङ्गीं शंखस्येवानुवादकम् । हतशेषद्विषोऽनश्यंस्तस्त्रिनादेन भ्रूयसा ॥ ३५ ॥
 उपतस्थे बलियोर्ध्रुं स्वयमुद्वबणविक्रमः । निरंतरैः शरैर्वर्षन् धारासारैरिचांबुदः ॥ ३६ ॥
 चिह्नेद तदिषून् विष्णुर्विष्णोः सोऽपि तथाह्विदत् । एवं भ्रूयः शरह्वेदकुञ्चश्चक्रं बलिर्दधौ ॥ ३७ ॥
 अरे न हि भ्रवस्येष इति जहपन् बलिर्बली । त्रमयित्वामुचच्चक्रं पुंफरीकाय विष्णवे ॥ ३८ ॥
 चपेटालघ्नतचुंबप्रहारान्मूर्धितः द्वाणम् । लब्धसंज्ञः द्वाणाद्विष्णुस्तच्चक्रं स्वयमाददे ॥ ३९ ॥
 अरे न हि भ्रवस्येष इति जहपल्लनार्दनः । त्रमयित्वामुचच्चक्रं चिह्नेद च बलेः शिरः ॥ ४० ॥
 ततश्चानंदसहितो मध्नन्नहितभ्रुजः । विष्णुश्चकार दिग्यात्रामर्धचक्री बभ्रूव च ॥ ४१ ॥

१ दासीकृताऽनंगस्य कामस्यांगना रतिर्यया ताम् । २ तिरंस्कृतं जगतो बलं येन तम् । ३ शस्त्रशालाधिकारिभिः । ४ बलवद्विर्बलैः
 सैन्यैः । ५ जलचरसमूहः । ६ स्वभारणां छेदेन कुड्डः । ७ बलवान् ।

॥ चतुर्थः सर्गः ॥

सुभूमचक्रवर्तीचारित्रम् ।

अरतीर्थकृतस्तीर्थं सुभूमस्याथ चक्रिणः । अष्टमस्य क्रमायातं चरितं कीर्तयिष्यते ॥ १ ॥
 इहैव चरतक्षेत्रे विशालनगरेऽञ्जवत् । भूपालो नाम भूपालः पालयन् ह्यत्रियव्रतम् ॥ २ ॥
 सोऽन्यैदेकत्र संग्रामे बहुभिः परिपन्थिभिः । एकीचूय पराजिग्ये वृन्दं हि बलवत्तरम् ॥ ३ ॥
 स वैरिभिः पराचूतोऽपमानमखिनातः । संचूतमुनिपादान्ते परिब्रज्यामुपाददे ॥ ४ ॥
 प्रभुत्वचोगविषयं निदानं तपसोऽथ सः । कृत्वावसानं चासाद्य महशुक्रे सुरोऽञ्जवत् ॥ ५ ॥
 इतश्चर्पचनाथस्य कुरुरित्यञ्जवत् सुतः । यस्य नाम्ना कुरुदेशो हस्तिनाम्ना च तस्युतः ॥ ६ ॥
 यन्नाम्ना हास्तिनपुरं तीर्थकृच्चक्रिजन्मभूः । तदंस्योऽनंतवीर्योऽचूत्तत्र राजा महाशुजः ॥ ७ ॥
 इतश्च चरतक्षेत्रे वसंतपुरपत्तने । उद्विन्नवंश एकोऽचूदशिको नाम दारकः ॥ ८ ॥
 सोऽन्यदा खलितस्तस्मात् स्थानाद्देशान्तरं प्रति । सार्थाङ्गीनः परित्राम्यन्नगमत्तापसाश्रमम् ॥ ९ ॥
 तमग्निं तनयत्वेनाग्रहीत् कुलपतिर्जनः । जमदग्निरिति ख्यातिं स लोकेषु ततोऽगमत् ॥ १० ॥
 तप्यमानस्तपस्तीव्रं प्रत्यह्ण इव पावकः । तेजसा दुःसहेनासौ पप्रथे पृथिवीतले ॥ ११ ॥
 तदा च श्राद्धः प्राग्जन्मनाम्ना वैश्वानरः सुरः । धन्वंतरिश्च तापसञ्जतो ह्यवदतामिति ॥ १२ ॥

१ पृथ्वीपालः । २ शत्रुभिः । ३ सार्थरहितः । ४ अभिः । ५ पूर्व जन्मनोऽभिधानेन । ६ विवादं कृतवन्तो ।

१३ ॥

एक आहार्हतां धर्मः प्रमाणमितरः पुनः । तापसानां विवादेऽस्मिन् व्यधातामिति निर्णयम् ॥ १४ ॥

आर्हतेषु जघन्यो यः प्रकृष्टस्तापसेषु यः । परीक्षणीयावावाच्यां को गुणैरतिरिच्यते ॥ १५ ॥

तदानीं मिथिलापुर्यां नवधर्मपरिष्कृतः । श्रीमान् पद्मरथो नाम प्रस्थितः पृथिवीतले ॥ १६ ॥

दीक्षां स वासुपूज्यांते ग्रहीतुं ज्ञावतो यतिः । गण्डशंपापुरीं ताच्यां देवाच्यां ददृशे पश्चि ॥ १७ ॥

परीक्षाकांक्षया ताच्यां पानान्ने ढोकिते नृपः । तृषितः क्षुधितोऽव्यौज्फलीराः सस्वाच्चलंति न ॥ १८ ॥

ऋकचैरिव चक्राते क्रूरः कर्करकंटकैः । पीडां देवौ नृदेवस्य मृदुनोः पादपद्मयोः ॥ १९ ॥

पादाच्यां प्रहरन्नरुधाराच्यां तादृशेऽध्वनि । तूळिकातलवच्चारुं संवचार तश्चापि सः ॥ २० ॥

निर्ममे गीतनृत्तादि ताच्यां क्षोत्राय ऋषतेः । तन्मोघमजवत्तत्र दिव्यास्त्रमिव गोत्रजे ॥ २१ ॥

तौ सिद्धपुत्ररूपेण पुरोच्येदमूचतुः । तवाद्यापि महाचाग महदायुर्ववासि च ॥ २२ ॥

स्वच्छंदं शृंश्व तन्नोगान् का धीर्यद्यौवने तपः । निशीश्रकृत्यं कः प्रातः कुर्यादुद्योगवानपि ॥ २३ ॥

यौवने तदतिक्रान्ते देहदौर्बल्यकारणम् । गृह्णीयास्त्वं तपस्तात द्वितीयमिव वार्धकम् ॥ २४ ॥

राजोचे यदि बह्वायुर्बहुपुण्यं जविष्यति । जलमौनेन नल्लिनीनालं हि परिवर्धते ॥ २५ ॥

त्वोल्लेन्द्ध्ये यौवने हि यत्तपस्तत्तपो ननु । दारुणास्त्रे रणे यो हि शूरः शूरः स उच्यते ॥ २६ ॥

तस्मिन्नचलिते सत्त्वात् साधु साध्विति वादिनौ । तौ गतौ तापसोत्कृष्टं जमदग्निं परीक्षितुम् ॥ २६ ॥

तस्मिन्नचलिते सत्त्वात् साधु साध्विति वादिनौ । तौ गतौ तापसोत्कृष्टं जमदग्निं परीक्षितुम् ॥ २६ ॥

१ नूतनधर्मेण संस्कृतः । २ क्रियाविशेषणभेदतः । ३ निष्कलम् । ४ बुद्धिः । ५ वारिणः प्रमाणेन यावज्जालं तावन्नलिन्या नालं वर्धत इत्यर्थः ।

तावन्नलिन्या नालं

न्यग्रोधमिव विस्तारिजटासंसृष्टचूतलम् । वट्सीकाकीर्णपादांतं दान्तं तौ तमपश्यताम् ॥ ३७ ॥
 तस्य इमश्रुतजाजले नीडं निर्माय मायया । तदैव देवौ चटकमिथुनीचूय तस्थतुः ॥ ३८ ॥
 चटकश्चटकामूचे यास्यामि हिमवज्रिणौ । अन्यासक्तो नेष्यसि त्वमिति तं नाप्यमंस्त सा ॥ ३९ ॥
 गोघातपातकेनाहं गृह्ये नायामि चेत्प्रिये । इत्युक्तैश्चापथं चूयश्चटकं षटकाब्रवीत् ॥ ३० ॥
 ऋषेरस्यैनसा गृह्ये शपेथा इति चेत् प्रिय । विसृजामि तदैव त्वां पंथानः संतु ते शिवाः ॥ ३१ ॥
 इत्याकार्यं वचः क्रुद्धो जमदग्निमुनिस्ततः । उच्यतेऽपि हस्ताभ्यामुच्चौ जग्राह पक्षिणौ ॥ ३२ ॥
 आचचक्रे ततः सोऽपि कुर्वाणे दुष्करं तपः । उष्णरश्माविव ध्वांतमाः पापं मयि कीदृशाम् ॥ ३३ ॥
 अथार्थं चटकोवाच मा कुपस्ते मुधा तपः । अपुत्रस्य गतिर्नास्तीत्यश्रौषीस्त्वं न किं श्रुतिम् ॥ ३४ ॥
 तथेति मन्यमानस्तु मुनिरेवमचिंतयत् । ममाकलत्रपुत्रस्य प्रवाहे सूत्रितं तपः ॥ ३५ ॥
 तं दृष्ट्वा क्रुञ्चितं ध्यायन् त्रैमितस्तापसैरिति । जज्ञे धन्वन्तरिः श्राद्धः प्रत्येति प्रत्ययान्न कः ॥ ३६ ॥
 बचूवतुरदृश्यौ च तावपि त्रिदशौ तदा । जमदग्निश्च संप्राप पुरं नेमिककोष्टकम् ॥ ३७ ॥
 जितशत्रुं महीपालं तत्र चूयिष्ठकन्यकम् । स प्रेषुः कन्यकामेकां गौरीं हर इवागमत् ॥ ३८ ॥
 कृत्वाच्युत्थानमुर्वीशः प्रांजद्विस्तमचापत । किमर्थमागता यूयं ब्रूत किं करवाण्यहम् ॥ ३९ ॥

१ वटमिव । २ वल्मीकेन व्याप्तं पादग्रंतं यस्य तम् । ३ अन्यस्त्रियामासक्तः । ४ उक्तः शपथो येन तम् । ५ तापसैरहं अमित
 इति ध्यायन् धन्वन्तरिः श्रावको जात इत्यन्वयः । ६ प्रकर्मणामुमिच्छुः । ७ पार्वतीम् “दक्ष” मिति पाठांतरे दक्षन्तयं प्रति ।

सादाद्राहं चरं स्वप्ने जातौ च तनयौ तयोः । तत्र रामो रेणुकायाः कृतवीर्यश्च तत्स्वसुः ॥ ५१ ॥
विद्याधरोऽन्यदा तत्र कोऽभ्यागादतिसारकी । विद्या तस्यातिसारार्थो विस्तृताकाशागामिनी ॥ ५६ ॥
रामेण प्रतिचरितो ज्ञेयजाद्यैः स्वबंधुवत् । रामाय सेवमानाय विद्यां पारशर्वीं ददौ ॥ ५७ ॥
मध्येशरवणं गत्वा तां च विद्यामसाधयत् । रामः परशुरामोऽचूततः प्रच्युति विश्रुतः ॥ ५८ ॥
अन्येद्युः पतिमापृच्छथ रेणुकोत्कंठिता स्वसुः । जगाम हास्तिनपुरे प्रेम्णो दूरे न किंचन ॥ ५९ ॥
स्यादीति द्वालयन् लोललोचनं तत्र रेणुकाम् । अनंतवीर्यो रमयत् कामः कामं निरंकुशः ॥ ६० ॥
ऋषिपत्न्या तथा राजाहृदयैव पुरंदरः । अन्वचूच्च यथाकामं संचोगसुखसंपदम् ॥ ६१ ॥
अनंतवीर्यात्तनयो रेणुकायामजायत । ममतायामिवोत्थयः सधर्मिण्यां बृहस्पतेः ॥ ६२ ॥
तेनापि सह पुत्रेण रेणुकामानयन्मुनिः । स्त्रीणां लुब्धो जनः प्रायो दोषं न खलु वीक्षते ॥ ६३ ॥
तां पुत्रसहितां बह्वीमकावफलितामिव । संजातकोपः परशुरामः परशुनाड्ढिदत् ॥ ६४ ॥
तद्भगिन्या स वृत्तांतोऽनंतवीर्यस्य शंसितः । कोपमुद्दीपयामास कृशानुमिव मारुतः ॥ ६५ ॥
ततश्चावार्थदोर्बोर्धोऽनंतवीर्यो महीपतिः । जमदग्निश्रमं गत्वात्राक्षीन्मत्त इव द्विपः ॥ ६६ ॥
तापसानां कृतत्रासः समादाय गवादि सः । मंदं मंदं परिक्लामन् केसरीव न्यवर्तत ॥ ६७ ॥
त्रस्यत्पस्वितुमुदं श्रुत्वा ज्ञात्वा च तां कथाम् । कुब्जः परशुरामोऽस्थाधावत् साक्षादिवान्तकः ॥ ६८ ॥
सुचटग्रामसंग्रामकौतुकी जमदग्निजः । पर्शुना खंडशश्चक्रे दारुवदारुणेन तम् ॥ ६९ ॥

१ अतिसारो व्याधिविशेषस्तद्द्वाम् । २ उपचरितः । ३ परशुसंबंधिनीम् । ४ अग्निम् ।

राज्ये निवेशयांचक्रे तस्य प्रकृतिपूरुषैः । कृतवीर्यो महावीर्यः स एव तु वयोवधुः ॥ ७० ॥
 तस्याञ्जवच्च महिषी तारा तारविलोचना । बुभुजाते च तौ जोगानविघ्नममराविव ॥ ७१ ॥
 अषाढराजजीवोऽपि स्वमायुः परिपूर्य सः । महाशुक्रात् परिच्युत्य ताराकुक्षाववातरत् ॥ ७२ ॥
 कृतवीर्योऽन्यदा मारुर्मुखाच्छ्रुत्वा पितुः कथाम् । आदिष्टाहिरिवागल्य जमदग्निमारयत् ॥ ७३ ॥
 रामः पितृवधकुक्षो द्रागत्वा हस्तिनापुरे । अमारयत्कृतवीर्यं किं यमस्य देवीयसि ॥ ७४ ॥
 जामदग्न्यस्ततस्तस्य राज्ये न्यविशत स्वयम् । राज्यं हि विक्रमाधीनं न प्रमाणं क्रमाक्रमौ ॥ ७५ ॥
 रामाक्रांतपुराञ्जली कृतवीर्यस्य गुर्विषी । व्याघ्राघ्रातवनादेणीवागमत्तापसाश्रमम् ॥ ७६ ॥
 कृपाधनैर्ऋगृहांतः सा निधाय निधानवत् । तपस्वित्रिगोष्यते स्म क्रूरात् परशुरामतः ॥ ७७ ॥
 चतुर्दशमहास्वमसूचितोऽस्याः सुतोऽजनि । गृह्णन् ऋमिं सुखेनाच्छत् सुश्रूमो नामतस्ततः ॥ ७८ ॥
 द्वात्रिणो यत्र यत्रासीत्तत्र तत्राप्यदीप्यत । पशुः परशुरामस्य कोपाग्निश्च मूर्तेमान् ॥ ७९ ॥
 रामोऽगादन्यदा तत्राश्रमे पशुश्च सोऽज्वलत् । क्षत्रं चासूच्यःभूम इव धूमध्वजं तदा ॥ ८० ॥
 किमत्र द्वात्रिणोऽस्तीति पृष्टास्तेन तपस्विनः । इत्युचुस्तापसीच्छ्रुताः क्षत्रिया वयमास्महे ॥ ८१ ॥
 रामोऽप्यमर्षान्निःक्षत्रां सैतकृत्वो वसुंधराम् । निर्ममे निस्तृणां शैलतटीमिव दवानलः ॥ ८२ ॥
 क्षुण्णद्वात्रियदंष्ट्राञ्जी रामः स्थालमपूरयत् । यमस्य पूर्णकामस्य पूर्णपात्रश्रियं दधत् ॥ ८३ ॥
 रामः पप्रह नैमित्तानन्येद्युर्मै कुतो वधः । सदा वैरायमाणा हि शंकते परतो मृत्तिम् ॥ ८४ ॥

१ अतिदूरे । २ गर्भिणी । ३ मृगीव । ४ सुवि गृहं भृगुहं गुहा इति यावत् तस्यांतः । ५ अभिम् । ६ सप्त वारम् ।

यो दंष्ट्राः पायसीजूताः सिंहासन इह स्थितः । चोक्ष्यतेऽभूत्तत्स्थले वधो ज्ञावीति तेऽब्रुवन् ॥ ८१ ॥
 रामोऽथ कारयामास सत्रागारमवारितम् । धुरि सिंहासनं तत्रास्थापयत् स्थालमग्रतः ॥ ८६ ॥
 अथाश्रमे स्वर्णवर्णोऽष्टाविंशतिधनून्नतिः । गतोऽङ्गणद्रुम इव सुचूसो वृद्धिमद्भुताम् ॥ ८७ ॥
 विद्याधरो मेघनादोऽन्येद्युनैमित्तिकानिति । परिपप्रह पद्मश्रीः कन्या मे कस्य दीयताम् ॥ ८८ ॥
 तस्या वरं वरीयासं सुचूसं तेऽप्युपादिशन् । दत्त्वा कन्यां ततस्तस्मै तस्यैवाचूत् स सेवकः ॥ ८९ ॥
 कूपचेक इवानन्यगोपः पप्रह मातरम् । सुचूसः किमियानेव लोकोऽयमधिकोऽपि किम् ॥ ९० ॥
 माताप्यचीकथदथो लोकोऽजंतो हि वत्सक । महिकापदमात्रं हि लोकमध्येऽयमाश्रमः ॥ ९१ ॥
 अस्मिँहोकेऽस्ति विख्यातं नगरं हस्तिनापुरम् । पिता ते कृतवीर्योऽचूत्तत्र राजा महायुजः ॥ ९२ ॥
 हत्वा ते पितरं रामो राज्यं स्वयमशिश्रियत् । क्षितिं निःक्षत्रियां चके तिष्ठामस्तद्भयादिह ॥ ९३ ॥
 तत्कावं हास्तिनपुरे सुचूसो जौसैवज्ज्वलन् । जगाम वैरिणो कुचः क्षात्रं तेजो हि दुर्धरम् ॥ ९४ ॥
 तत्र सत्रे ययौ सिंह इव सिंहासनेऽविशत् । दंष्ट्रास्ताः पायसीजूताः सुचुजो बुचुजे च सः ॥ ९५ ॥
 उत्तिष्ठमाना युध्वाय ब्राह्मणास्तत्र रक्षकाः । जङ्घिरे मेघनादेन व्याघ्रेण हरिणा इव ॥ ९६ ॥
 प्रस्फुरदंष्ट्रिकाकेशो दशनैरधरं दशन् । ततो रामः क्रुधा कालपाशाकृष्ट इवाययौ ॥ ९७ ॥
 रामेण मुमुचे रोषात् सुचूसाय परर्ष्वधः । विध्यातस्तत्क्षणं तस्मिन् स्फुलिंग इव वारिणि ॥ ९८ ॥
 शास्त्राज्ञावात् सुचूसोऽपि दंष्ट्रास्थालमुदक्षिपत् । चक्रीवचूव तत्सद्यः किं न स्यात् पुष्ट्यसंपदः ॥ ९९ ॥

१ ततो भवस्तत्स्थः । २ गां पृथ्वीं पातीति गोपः । ३ मंगलवत् । ४ पशुः ।

चक्रवर्त्यष्टमः सोऽथ तेन चक्रेण ज्ञास्वता । शिरः परशुरामस्य पंकजहृदमह्विदत् ॥ १०० ॥
श्रितिं निःक्षत्रियां रामः सप्तकृत्वो यथा व्यधात् । एकविंशतिकृत्वस्तां तथा निर्ब्राह्मणामसौ ॥ १०१ ॥
धुण्णक्षितिपहस्त्यश्वपदातिव्यूहलोहितैः । वाहयन् वैदहिनीर्नव्याः स प्राक् प्राचीमसाधयत् ॥ १०२ ॥

स द्विन्नानेकसुभ्रटमुंरुमंनितचूतलः । आक्रामहृद्विणं दक्षिणाशापतिरिवापरः ॥ १०३ ॥
भ्रटास्थिचिर्दंतुरयन् शुक्तिशंखैरिवाभितः । रोधो नीरनिधेः सोऽथ प्रतीचीमजयद्विशम् ॥ १०४ ॥
हेलोद्धाटितैवताढ्यकंदरं स्थाममंदरः । म्वेच्छान् विजेतुं ऋतोत्तरखंडं विवेश सः ॥ १०५ ॥
उज्ज्वलोणितरसभ्रटाहुरितचूतलः । म्वेन्नांस्तत्राथ सोऽत्रांक्षीदिक्षूनिव महाकरी ॥ १०६ ॥
मेघनादाय वैताढ्यगिरिश्रेष्ठोर्द्वयोरपि । विद्याधरेन्ऋपदवीं सुभ्रमंश्चक्रचृद्ददौ ॥ १०७ ॥
षष्टिर्वर्षसहस्रायुश्चतुर्दिशमिति भ्रमन् । निहत्य सुभ्रटाबुवीं स पट्टखंडामसाधयत् ॥ १०८ ॥

उज्जासयन्नसुमतामिति नित्यरौऋध्यानानलेन सततं ज्वलदन्तरात्मा ।
आसाद्य कालपरिणामवशेन मृत्युं तां सप्तमीं नरकचूमिमगात् सुभ्रमः ॥ १०९ ॥
कुमारत्रावेऽब्दसहस्रंपंचकं तन्मंडलित्वेऽथ शतानि पंच ।
जयेऽर्धलक्षं पुनरब्दंपंचशत्यूनमस्याजनि चक्रचृत्त्वे ॥ ११० ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचिते त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये षष्ठे पर्वणि
सुभ्रमचक्रवर्तिवर्णनो नाम चतुर्थः सर्गः ।

१ बृहः समूहः । २ नदीः । ३ दक्षिणदिक्पतिर्वनः । ४ तीरम् ।

पंचमः सर्गः ।

दत्तनंदनप्रह्लादचरित्रम् ।

अरतीर्षेऽथासन् विष्णुबलप्रत्यर्धचक्रिणः । दत्तनंदनप्रह्लादास्तेषां चरितमुच्यते ॥ १ ॥
 अस्यैव जंबूद्वीपस्य प्राग्विदेहविजृषणम् । पूः सुसीमास्ति तत्राचूत् पृथ्वीनाथो वसुंधरः ॥ २ ॥
 स चिरं पालयित्वा इमां सुधर्ममुनिसन्निधौ । व्रतमादाय मृत्वा च ब्रह्मलोकमुपाययौ ॥ ३ ॥
 इतश्च जंबूद्वीपस्य ऋतार्धेऽत्र दक्षिणे । नाम्ना मंदरधीरोऽभूत् पुरे शीलपुरे नृपः ॥ ४ ॥
 गुणरक्षणैवस्तस्य महावीर्यो महाशुभः । सूनुर्दलितमित्रोऽचून्मित्रो मित्रांबुर्जन्मनाम् ॥ ५ ॥
 ज्ञापयित्वा हस्र इति तं प्रत्याख्याय ऋपतेः । ज्ञातरं शुवराजत्वे खलो मंत्री न्यवेशयत् ॥ ६ ॥
 ततो दलितमित्रोऽपि विरक्तः सन् पराजयात् । घोषसेनमुनेः पार्श्वे परिव्रज्यामुपाददौ ॥ ७ ॥
 तप्यमानः स विदधे निदानमिति ईर्मनाः । वधाय तपसानेन तस्य स्यां खलमंत्रिणः ॥ ८ ॥
 स निदानमनालोच्य कालधर्ममुपागतः । सौधर्मे देवलोकेऽचून्त्रिदशः परमर्द्धिकः ॥ ९ ॥
 खलाख्यः सचिवः सोऽपि चिरं ज्ञात्वा जवाटवीम् । अस्यैव जंबूद्वीपस्य गिरौ वैताल्यनामनि ॥ १० ॥
 उत्तरश्रेणितिलके पुरे सिंहपुराजिधे । विद्याधरेन्द्रः प्रह्लादः प्रतिविष्णुरजायत ॥ ११ ॥
 इतश्च जंबूद्वीपेऽस्मिन् ऋतार्धे च दक्षिणे । पुरी वाराणसीत्यस्ति श्रिता सख्येव गंगया ॥ १२ ॥

१ सूर्यः । २ गिनाण्येव कमलानि तेषाम् । ३ दुष्टं मनो यस्य संः ।

प्रह्लादोऽपि धनुर्हार्दोर्हादयन्नचित्तो दिशः । कुठौके हृददोर्दोडो दर्भपाणिरिवोत्कटः ॥ ३० ॥
 उजौ मुमुचतुर्बाणान् हरिप्रतिहरी रुषा । मिथश्चिद्विदतुश्चोत्रावन्योऽन्यजयकांक्षिणौ ॥ ३१ ॥
 गदामुजरदंभादीन्यायुधान्यपराख्यपि । परस्परं चिद्विदतुहेदैस्त्रेकावुज्जावपि ॥ ३२ ॥
 उट्टकाकुलं युगांतार्कमिव ज्वालाशतकुलम् । प्रह्लादो त्रमथित्वा खेऽमुचच्चक्रं हरिं प्रति ॥ ३३ ॥
 मोघीभूतं समीपस्थं हरिश्चक्रं तदेव हि । उपादाय प्रह्लादाय सुक्त्वा चिच्छेद तच्छिरः ॥ ३४ ॥
 तथैव कृत्वा दिग्यात्रां नरतार्धमसाधयत् । अथोद्दध्रे कोटिशिलामर्धचक्री च सोऽन्नवत् ॥ ३५ ॥
 कौमारं द्वे वर्षशते मंडलित्वे दिशां जये । प्रत्येकमब्दपंचाशदभूद्दत्तस्य शार्ङ्गिणः ॥ ३६ ॥
 षट्पंचाशतमब्दानां सहस्राष्ट्यतिवाह्य सः । ययौ कर्मवशाद्दत्तः पंचमीं नरकावनिम् ॥ ३७ ॥
 दत्तस्य शार्ङ्गिणो जातेऽवसाने कालमत्यगात् । कथंचित् पंचषष्ठ्यब्दसहस्रायुर्द्विजायुधः ॥ ३८ ॥

त्राट् व्ययेन नवत्रावनया च भूर्निर्वैरायवान् युवनशोभित आत्तदीहः ।
 तीव्रं व्रतं निरतिचारमपालयच्चागात्रंदनस्तदनु सिद्धिपदप्रतिष्ठाम् ॥ ३९ ॥

इत्याचार्यश्रीहिमचंद्रविरचिते त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये षष्ठे पर्वणि नंदनदत्तप्रह्लादचरितवर्णने
 नाम पंचमः सर्गः ।

१ धनुः शब्दैः । २ यमः । ३ छेदे छेकौ चतुरौ । ४ भ्रातृमरणेन ।

॥ षष्ठः सर्गः ॥

श्रीमद्विनाथचरित्रम् ।

जयन्ति महिनाथस्य मह्वीमाह्वयामला गिरः । आपीथमानाः सोत्कंठं त्रैव्यजंतुमधुव्रतैः ॥ १ ॥
श्रोतुश्रोत्रेषु पीयूषश्रोतःसन्निचमद्भुतम् । उदीरयामश्चरितं श्रीमद्विस्वामिनोऽधुना ॥ २ ॥
क्षीपेऽत्रैव जंबूद्वीपे विदेहेष्वपरेषु च । विजये सखिलावत्यां बीतशोकात्रिधास्ति पूः ॥ ३ ॥
बधेनोच्चैर्बल इव बलस्तत्र नृपोऽजवत् । विपद्बलवनोन्माथकुंजरो निर्जराकृतिः ॥ ४ ॥
राक्षोऽस्य धारिणीपत्न्यां केसरिस्वप्नसूचितः । जक्षे महाबलो नाम सूनुरन्यूनविक्रमः ॥ ५ ॥
उद्यौवनः कमलश्रीप्रचृती राजकन्यकाः । शतानि पंचैकदिने पर्येषीपीन्महाबलः ॥ ६ ॥
तस्यासन् बालसुहृदोऽचलो धरणपूरणौ । वसुधैवश्रवणश्चात्रिचन्द्र इत्यत्रिधानतः ॥ ७ ॥
अपरेद्युर्बलो राजा तस्याः पुर्यां बहिर्भूवि । ऐशान्यामिन्द्रकुब्जाख्य उद्याने समुपेयुषाम् ॥ ८ ॥
मुनीनामंतिके धर्मं श्रुत्वा धैराग्यवासितः । राज्ये महाबलं न्यस्य प्रव्रज्य च शिवं ययौ ॥ ९ ॥
॥ युग्मम् ॥

कमलश्रीमहादेव्यां सिंहस्वप्नेन सूचितः । सूनुर्महाबलस्याच्छूद्रवज्रजोऽत्रिधानतः ॥ १० ॥

१ मह्वीकुसुमानां मालवनिर्मलाः । २ भव्यप्राणिन एव मधुकरास्तेः । ३ शत्रूणां बलमेव वनं तस्य मयने गजसदृशः ।

क्रमादुद्यौवनं तं च यौवराज्ये महाबलः । निजे निवेशयामास मूर्त्यंतरमिवात्मनः ॥ ११ ॥
 पद्मिर्बालसुहृद्भिस्तैः समं राजा महाबलः । अश्रौषीदाहंतं धर्मं सौहार्दादेकजावतः ॥ १२ ॥
 वयस्यान् सोऽन्यदेत्यूचे ज्ञो ज्ञो नीतोऽस्म्यहं जवात् । ततश्च प्रब्रजिष्यामि पन्थाः कोऽतः परं तु वः १३
 तेऽप्युचुः संभ्रूय जुक्तं यथा सांसारिकं सुखम् । जोक्ष्यामहे शिवसुखं संभ्रूयातः परं तथा ॥ १४ ॥
 ततो न्यवेशयन्नाज्ये बलजघ्नं महाबलः । स्वे स्वे राज्ये सुतं स्वं स्वं ततश्च सुहृदोऽपि ते ॥ १५ ॥
 वरधर्ममुनीन्द्रस्य पादमूले महाबलः । तैः सुहृद्भिः समं पद्भिः प्रवव्राज महाबलः ॥ १६ ॥
 तपो यदेकः कर्ता नस्तत्कार्यमपरैरपि । सप्तानामप्यभ्रूत्तेषां प्रतिज्ञेयं महात्मनाम् ॥ १७ ॥
 एवं ते कृतसंकेताश्चतुर्थीदितपः समम् । चतुर्थपुरुषार्थाय तुट्योत्कंठाः प्रचक्रिरे ॥ १८ ॥
 अद्य मे दुष्यति शिरो दुष्यत्युदरमद्य च । अद्य नास्ति ह्रुदित्यादि व्यपदिश्य महाबलः ॥ १९ ॥
 नायुंक्त पारणहेऽपि स्वस्याधिकफलेढ्यया । मायया वञ्चयित्वा तानधिकं विदधे तपः ॥ २० ॥

॥ युग्मम् ॥

मायामिश्रेण तपसाबध्नात् स्त्रीवेदकर्म सः । अर्हद्भक्त्यादिभिः स्थानैस्तीर्थकृत्नाम कर्म च ॥ २१ ॥
 पूर्ववद्वचतुरशीत्यायुष्काः सप्त ते व्रतम् । पात्वा चतुरशीत्यब्दसहस्रीमायुषः ह्यये ॥ २२ ॥
 द्विधा संलेखनां कृत्वा गृहीत्वानशनव्रतम् । विपद्य वैजयन्त्याख्ये विमाने जज्ञिरे सुराः ॥ २३ ॥
 इतश्च जंबूद्वीपेऽस्मिन् भरतार्थेऽत्र दक्षिणे । नगरी मिथिलेत्यस्ति धर्मोशिथिलनागरा ॥ २४ ॥

१ धर्मोऽशिथिलस्तस्या नागराः पौरा यस्यां सा ।

एकोनविंशमर्हतमाथर्थं कुञ्जलांठनाम् । नीलत्विषं सर्वशुजलक्षणां सुशुवे च सा ॥ ४० ॥

॥ युग्मम् ॥

उपेत्य दिक्कुमार्योऽस्याः सूक्तिकर्माणि चक्रिरे । मेरुमूर्ध्नि च नीत्वा तामिन्द्राश्च स्वपनं व्यधात् ॥ ४१ ॥
स्वपनानंतरं शक्रतां विलिप्यार्च्यं च स्वयम् । उत्तार्यारात्रिकं चेति जक्तिनिर्जरमस्तवीत् ॥ ४२ ॥
ज्ञानत्रयनिधानाय प्रधानाय जगत्रये । एकोनविंशतितमायार्हते ते नमो नमः ॥ ४३ ॥
दिदृश्या त्वदर्शनेनानुगृहीतोऽस्मि चिरादहम् । सामान्यपुष्ट्यैर्न ह्यर्हन् देवः साक्षान्निरिक्ष्यते ॥ ४४ ॥
देवानामद्य देवत्वं चरितार्थं चिरादभूत् । तव देवाधिदेवस्य जन्मोत्सवनिरीक्षणत् ॥ ४५ ॥
एकतोऽच्युतनाथस्य प्राणिमात्रस्य चान्यतः । समानुग्रहबुद्धे त्वं पाहि नः पततो जवे ॥ ४६ ॥
अस्मिन्मेरुगिरौ धात्र्याः सुवर्णमुकुटायते । इन्द्रनील इव न्यस्ता त्वमतीव विराजसे ॥ ४७ ॥
स्मरणेनापि मोक्षायानीर्हमानस्य जायसे । दृष्ट्वा स्तुत्वा याच्यसे किं ततोऽप्यच्यधिकं फलम् ॥ ४८ ॥
धर्माण्येकत्र सर्वाणि तव चैकत्र दर्शनम् । फलाशिसाधकत्वेन द्वितीयमतिरिच्यते ॥ ४९ ॥
नेन्द्रत्वे नाहमिन्द्रत्वे मन्ये मोक्षेऽपि नो तथा । यथा सुखं स्याद्बुधतः पुरस्वत्पादपद्मयोः ॥ ५० ॥
स्तुत्वैवं शक्र एकोनविंशमर्हतमुच्चकैः । नीत्वा च मिथिलापुर्यामचन्मातृसन्निधौ ॥ ५१ ॥
गर्भस्थायां तत्र मातुर्यन्माह्वयस्वापदोद्ददः । जके तदकरोत्तस्या नाम मल्लीति जूपतिः ॥ ५२ ॥
धात्रीञ्जिरिन्द्रायुक्ताञ्जिः पंचञ्जिः प्रतिवासरम् । पुष्पमिव लाह्यमाना वृद्धिमाप क्रमेण सा ॥ ५३ ॥

१ अनिच्छोः । २ तव दर्शनम् ।

इतश्चाचलजीवोऽपि वैजयंतात्परिच्युतः । अचूरतसांकेते प्रतिबुद्ध्यन्निधो नृपः ॥ ५४ ॥
 तस्य पद्मावती नाम साहाय्येणैव रूपतः । बचूव प्रेयसी सर्वान्तःपुरस्त्रीशिरोमणिः ॥ ५५ ॥
 इतश्च नगरे तस्मिन्नैशान्यां नागवेश्मनि । अतिष्ठन्नागप्रतिमा ऽप्याचितपूरका ॥ ५६ ॥
 देवी पद्मावती तासां यात्रायै सान्यदा नृपम् । आप्रप्रेह्ये प्रतिबुद्धिं सोऽपि तामन्वमन्यत ॥ ५७ ॥
 तयो पुष्पादि संपाद्य प्रतिबुद्ध्यपि स्वयम् । जगाम यात्रादिवसेऽधिनागप्रतिमागृहम् ॥ ५८ ॥
 पुष्पमंडपिकां पुष्पमुंजरं स्वां प्रियामपि । प्रेक्ष्येत्यूचे प्रतिबुद्धिः स्वबुद्धिं सचिवोत्तमम् ॥ ५९ ॥
 त्वमस्मत्प्रेषणे राक्षामगा वेश्मस्वनेकशः । स्त्रीरत्नमीदृक् कुसुममुंजरश्च किमीहितः ॥ ६० ॥
 स्वबुद्ध्यिरच्यधादेवं त्वदादेशान्मयेयुषा । अंतिके कुंजचूपस्य दृष्टा मल्लीति तत्सुता ॥ ६१ ॥
 तस्याः स्त्रीरत्नमुल्थाया आयुर्ग्रथौ विधीयते । स पुष्पमुंजरः कोऽपि यादृक् स्वर्गेऽप्यसंजवी ॥ ६२ ॥
 स्त्रीरत्नं चक्रिणो यच्च स्मरपत्नी च या रतिः । शच्याद्याः स्वःस्त्रियो याश्च तदग्रे तास्तृणोपमाः ॥ ६३ ॥
 अप्येकवारं ददृशे येन सा कुंजराजसूः । सुधारसास्वादमिव तद्रूपं विस्मरेन्न सः ॥ ६४ ॥
 मध्येः प्रतिकृतिर्नारी न मल्येषु सुरेषु च । तस्या हि रूपमद्भूतं वाचामपि न गोचरः ॥ ६५ ॥
 प्रतिबुद्ध्यपि सद्यः पूर्वजन्मानुरागतः । दूतं प्रैषीत्तां वरीतुं कुंजराजांतिके निजम् ॥ ६६ ॥
 इतो धरणजीवोऽपि वैजयन्तात् परिच्युतः । चंपापुर्यामचूच्चन्द्राद्यो नाम महीपतिः ॥ ६७ ॥
 तस्यां पुर्यां च वास्तव्यः श्रावकोऽर्हन्नयात्रिधः । अंजोधिघात्रामकरोत् पोतारूढो वणिज्यया ॥ ६८ ॥

१ इच्छितपूरका । २ तथा पद्मावत्या सह । ३ पुष्पगुच्छम् । ४ गतेन । ५ आयुःसुविकायां ग्रंथिरूपेखायां ।

अर्हन्नयसमो नास्ति श्रावकः कश्चिदप्यहो । इति प्रशंसां विदधे शक्रो मध्येसन्नं तदा ॥ ६९ ॥
 ततो मात्सर्यवानेको देवः कोऽप्येत्य सागरे । औत्पातिकमरुमेघांरुंबरं विदधे दृष्ट्वात् ॥ ७० ॥
 पोतन्नंगजयात् सद्यो ह्युच्यत्सांयात्रिका नृशम् । ऐहन्नन्नीष्टदेवेभ्य उपयाचितकानि च ॥ ७१ ॥
 इतो विघ्नान्मृतिश्चेन्मे तदानशनमस्त्विति । प्रत्याख्याय समाधिस्थस्तथावर्हन्नयः पुनः ॥ ७२ ॥
 रक्षोरूपं विकृत्योचे स देवो नक्षसि स्थितः । अर्हन्नयार्हतं धर्मं जहीहि कुरु मध्वचः ॥ ७३ ॥
 नो चेदमुं स्फोटयित्वा पोतं घटकपालवत् । त्वां यादसां जोजनसात् करिष्ये सपरिहृदम् ॥ ७४ ॥
 तथाप्यचक्षिते धर्मात्तस्मिन् देवः स विस्मितः । चकार ह्यमणां शक्रप्रशंसां तां जगाद च ॥ ७५ ॥
 तस्मै च कुंरुलपंचे दिव्ये दत्त्वा मनोरमे । घोरं च मेघवातादि संहृत्य स तिरोदधे ॥ ७६ ॥
 क्रमेणार्हन्नयोऽप्यब्धेस्तीरोर्व्यामुत्तार सः । अशेषं त्रांडमादाय ययौ च मिथिलापुरीम् ॥ ७७ ॥
 एकं च कुंजराजस्योपायने कुंरुलपयम् । अर्हन्नयो यथार्हन्नश्चकारोदारमानसः ॥ ७८ ॥
 तदैव कुंजराजोऽपि द्रुहित्रे मध्वये ददौ । अर्हन्नयं नयन्नस्तं सत्कृत्य विससर्ज च ॥ ७९ ॥
 विक्रीतक्रीतचानोऽथ सोऽगाञ्चंपामकंपधीः । ददौ च चंद्राभायाय द्वितीयं कुंरुलपयम् ॥ ८० ॥
 राजा पप्रह्न ज्ञोः श्रेष्ठिन् कुतोऽदः कुंडलपयम् । सोऽप्याख्यत् कुंरुलप्राप्तिकथामवितथां तथा ॥ ८१ ॥
 ताहृत्पापरताडंकषयदानप्रसंगतः । स इत्यवर्णयन्महृया रूपोत्कर्षं विशेषतः ॥ ८२ ॥
 तस्याश्चेद्रुद्यतं वक्रं तदस्तं यातु चन्धमाः । यदि द्युतिस्तदंगस्य कृतं मरकतेन तत् ॥ ८३ ॥

१ प्रायुते । २ यथार्हं यथायोग्यं जानतीति तथा । ३ पूर्वं विक्रीतानि पश्चात् क्रीतानि च भांडानि येन सः ।

तस्या दावप्यपूरश्चेत्तददं जाह्नवीजलैः । तस्याश्च यदि रूपश्रीस्तद्धरे सुरयोषितः ॥ ८४ ॥
 वृथैव नेत्राणि नृणां न यैः सा देव दृश्यते । किं हंसैः पद्मिनीं स्मेरां ये न पश्यंति जातुचित् ॥ ८५ ॥
 चञ्जल्यनरेन्द्रोऽपि प्रागजन्मस्नेहयोगतः । मद्धिं वरीतुं कुञ्जाय प्राहिणोद्धृतमुत्तमम् ॥ ८६ ॥
 इतश्च पूरणात्मापि वैजयंतात् परिच्युतः । बच्छ्रु पुण्यां श्रावस्त्यां रुक्मी नाम महीपतिः ॥ ८७ ॥
 तस्यासीद्भारणीपत्न्यां सुबाहुनीम कन्यका । रूपातिशयसंपन्ना पद्मगेन्द्रवधूरिव ॥ ८८ ॥
 द्रूपतेः सातिवैध्वन्यात्परिवारेण सादरम् । विशेषमज्जनविधिं चतुर्मास्यामकार्यत ॥ ८९ ॥
 अन्तःपुरेणारेद्युः स्तपिता सा विशेषतः । आमुक्तदिव्यालंकारा प्रणतुं पितरं ययौ ॥ ९० ॥
 तां पितोत्संगमारोग्य सौविद्धमन्त्राषत । कन्याया मज्जनविधिः किमीदृक् क्वचिदीहितः ॥ ९१ ॥
 सोऽप्याख्यरूपं च तस्या रूपमपि प्रचो । कथ्यमानमसंज्ञाव्यं प्रत्येतव्यं तु मज्जरा ॥ ९२ ॥
 अदृष्टपूर्वं स्त्रीरत्नं मम तदृष्टपूर्विणः । अन्यस्त्रीवर्णने जिह्वा मौनत्रतमश्चिश्रित् ॥ ९३ ॥
 तस्या ह्यग्रे विज्ञान्यन्यास्तस्मिन्माद्योपमाः स्त्रियः । पुरः कदपलताया हि सहकारलताः कियत् ॥ ९४ ॥
 श्रुत्वा जातानुरागेण सद्यो राज्ञापि रुक्मिणा । दूतः प्रैष्यत कुञ्जाय मद्धिमार्गणहेतवे ॥ ९५ ॥
 इतश्च वसुजीवोऽपि वैजयन्तात् परिच्युतः । जज्ञे वाराणसीपुर्यां शंखो नामावनीपतिः ॥ ९६ ॥

१ गंगाजलैः । २ प्रफुल्लाम् । ३ संपेन्द्रवधुः । ४ अतिबल्लभत्वात् । ५ आमुका धृता दिव्यालंकारा यथा सा । ६ अन्तःपुरस्वरं

महेस्तकुंडलबंधं दिव्यं विजघटेऽन्यदा । राज्ञादिष्टाः स्वर्णकारास्तस्य संघट्टनाय च ॥ ९८ ॥
 वयं दिव्यमिदं देव न संघट्टयितुं ह्यमाः । इत्युक्तवन्तस्ते पुर्या राज्ञा निर्वासिताः क्रुधा ॥ ९९ ॥
 ते च वाराणसीमेषुः शंखाय च महीश्रुजे । तदशेषं समाचख्युरात्मनिर्वासकाराणम् ॥ १०० ॥
 कुंडलप्रक्रमायातं मल्ले रूपं तदद्भुतम् । राज्ञोऽग्रे वर्णयामासुर्दृष्ट्वाद्भूततरं तु ते ॥ १०१ ॥
 तस्या मुखस्य शशाचदोष्ठयोर्वैविकाफलम् । कंठदेशस्य कंबुश्च दोष्णोर्विसलतापि च ॥ १०२ ॥
 मध्यस्य पविमध्यं च तथोर्वोः करिणः करः । नात्रेश्च सरिदावर्तो जघनस्य च दर्पणः ॥ १०३ ॥
 जंघयोश्च मृगीजंघा पाणिपादस्य पंकजम् । उपमेयतया जङ्घे र्थदन्यत्रोपमानत्राक् ॥ १०४ ॥

॥ त्रिञ्चिर्विशेषकम् ॥

पूर्वस्त्रेहानुबन्धेन तद्रूपककरणेन च । कुञ्जादर्थयितुं मङ्गीं शंखो द्रुतमथादिशत् ॥ १०५ ॥
 जीवो वैश्रवणस्यापि वैजयन्तात् परिच्युतः । अदीनशत्रुर्नाञ्जाचल्लृपतिर्हस्तिनापुरे ॥ १०६ ॥
 इतश्च महेश्वरुजो मल्लो नाम कुतूहलात् । अकारयच्चित्रकरैश्चित्रितां चित्रशालिकाम् ॥ १०७ ॥
 चित्रीयमाणश्चित्रेण तेष्वेकश्चित्रकृधरः । एकांगदर्शनात्ताहृक्सर्वांगालेख्यदब्धिमान् ॥ १०८ ॥
 अन्तर्जवनिकं मल्लैः पादांगुष्ठं निरीक्ष्य सः । सर्वांगोपांगसहितं यथावच्चूपमादिखत् ॥ १०९ ॥
 तत्र च क्रीडितुं मल्लो गतः प्रेक्ष्य च चित्रगाम् । मङ्गीं साद्धान्मन्यमानो लज्जायापासरद्भुतम् ॥ ११० ॥

१ वभङ्गे । २ निष्काशिताः । ३ अतिशयेनादूनं सुंदरम् । ४ कंठभागस्य । ५ मध्यदेशः कटिभागः । ६ अन्यल्लीषु पूर्वोक्ताश्च-
 न्द्रादय उपमानतां प्राप्नुवन्ति अस्यां तु उपमेयतामित्यर्थः । ७ मल्लीशब्दो दीर्घान्तोऽपि प्रयुक्तः संज्ञत्वात् ।

धात्र्या किमेतदित्युक्ते कुमारोऽप्यब्रवीदिति । स्वसा मही पुरोऽस्त्येषा ततोऽत्र क्रीड्यते कथम् ॥ १११ ॥
 सम्यग्निरूप्य धात्री साप्याचख्यौ परिजाव्यताम् । न साक्षान्मदृश्यसौ किं तु चित्रस्था मापसर्पतत् ११२ ॥
 कुक्षो मल्लकुमारोऽपि तस्य चित्रस्य लेखकम् । निकर्त्य दक्षिणकरं संदंशं निरवासयत् ॥ ११३ ॥
 सोऽप्येत्य हास्तिनपुरेऽदीनशत्रोर्महीपतेः । तं वृत्तांतं समाचख्यौ मल्लीं चैवमवर्णयत् ॥ ११४ ॥
 अशेषजगदाकाशशिलेखा वरांगना । मल्लिं विना क्वचित् कापि नास्ति नाञ्जन जाविनी ॥ ११५ ॥
 यस्तां कन्यां समालोक्यालोकयेदपरामपि । महानीलमणिं दृष्ट्वा काचखंभं स पश्यति ॥ ११६ ॥
 रूपेण दैवणिम्ना च गत्या चान्यैश्च चेष्टितैः । सैवैका योषितां धुर्यां सरितामिव जाह्नवी ॥ ११७ ॥
 इति तद्वर्णनं कृत्वा स चित्रकरपुंगवः । आकृष्य चित्रफलकं चित्रस्थां तामदर्शयत् ॥ ११८ ॥
 दृष्ट्वा तां विस्मितः पूर्वस्नेहादुत्कंठितश्च सः । प्रैषीत्तद्याचनायोपकुञ्जराजं स्वपूरुषम् ॥ ११९ ॥
 इतोऽन्निचञ्जजीवोऽपि वैजयन्तात्परिच्युतः । कांपीद्वयनगरे नाम्ना जितशत्रुर्नृपोऽभवत् ॥ १२० ॥
 धारिणीप्रमुखं राक्षीसहस्रं तस्य चाजवत् । पुष्याकृष्टं देवलोकाहृन्दमप्सरसामिव ॥ १२१ ॥
 इतश्च मिथिलापुर्यो चोद्वा नाम विचक्षण । एका परित्राजिकाख्यत्राजैर्धरगृहेष्विति ॥ १२२ ॥
 दानमूलः सदा धर्मस्तथा तीर्थान्निषेकजः । स्वर्गापवर्गयोर्हेतुरिति नस्तस्वतो वचः ॥ १२३ ॥
 धर्मे प्रवर्तयन्त्यस्मिन् पौराञ्जानपदानपि । विहरन्त्यन्यदान्यागात् सदने मदृश्यधिष्ठिते ॥ १२४ ॥

१ छित्वा । २ संदंशः स्यात्कंकमुख इत्यभिधानचिंतामणिः लोके “चीपीयो” इति ख्यातः । ३ लवण्येन । ४ निष्कास्य ।
 ५ राज्ञामीश्वराणां धनिकानां च गृहेषु ।

त्रिदंडपाणिः काषायवसना कुंडिकाजलैः । सदचैर्चुवमन्युह्य स्ववृथां निषसाद सा ॥ १२५ ॥
 मल्लेरथ्यन्यजनवत् सा धर्मं तं तथा जगौ । ज्ञानत्रितयच्युन्महिरथ्येवमवदत्ततः ॥ १२६ ॥
 दानमात्रं न धर्माय तद्धि धर्माय चेन्नवेत् । तद्योतुं कुकुंटादीनां पोषणान्यपि तैत्कृते ॥ १२७ ॥
 तीर्थार्थिषेकैः प्राणतिपातमूलैः कथं शुचिः । असृजा द्वाद्व्यमानं किमस्मिद्दिग्धं विशुध्यति ॥ १२८ ॥
 धर्मो विवेकमूलस्तु निर्विवेकस्य नास्ति सः । ह्येशाय केवलं तस्य तपांस्यपि न संशयः ॥ १२९ ॥
 महयैवमुक्ता सा चोद्धा विलदाच्चूद्धोधोमुखी । केनेश्वरवचोयुक्तियुक्तं बाधितुमीह्यते ॥ १३० ॥
 कियच्चिरमिदं विश्वमाः पाखंडिनि वंचितम् । त्वया कुशासनेनेति दास्यादिन्निरत्रत्सिं सा ॥ १३१ ॥
 चोद्धेत्यंचितयत्राज्यसंपदुन्मत्तयानया । एतत्परिहृदेनापि स्वामिहंदानुवर्तिना ॥ १३२ ॥
 यदस्मि तर्जिता स्वैरं तद्घैरानृष्यहेतवे । ह्येस्याम्येनां सपत्नीषु बह्वीषु निजबुद्धितः ॥ १३३ ॥
 एवं विचिंत्य निर्गत्य सार्धार्धमातमानसा । जगाम कांपीढ्यपुरे जितशत्रुनृपांतिके ॥ १३४ ॥
 प्रतिपंत्या महत्या सा दृष्टा तेन महीशुजा । कृताशीर्वादकहत्याणा स्वस्यां बृथ्यामुपाविशत् ॥ १३५ ॥
 सा राज्ञान्तःपुरेणापि ववन्दे जक्तिपूर्वकम् । धर्मं तत्रापि चाशंसद्वानतीर्थार्थिषेकजम् ॥ १३६ ॥
 नृपतिस्तामुवाचैवं जगवत्यखिलां महीम् । एतामपरतंत्रवाद्ब्राम्ह्यस्तेन पृच्छयसे ॥ १३७ ॥
 वरमन्तःपुरंस्त्रैणं चोद्धे यादृगिदं मम । अन्यत्राप्यस्ति कुत्रापि किं तादृग्दृष्टपूर्वाणी ॥ १३८ ॥

१ स्वदर्भासने । २ ओर्द्धुर्विडालः । ३ धर्माय । ४ असृजा शोणितेन दिग्धं लिप्तम् । ५ समर्थीभूयते । ६ करणे वृत्तिया । ७ छंदः
 इच्छा । ८ अर्धः क्रोधः । ९ गौरवेण । १० स्त्रीणां समूहः लैणम् ।

ऊचे तत्राद्यदूतेन यत्साकेतपुरेश्वरः । अनेकसामंतशिरोमार्जितांघ्रिसरोरुहः ॥ १५१ ॥
 महाशुभो महोत्साहो रूपेण मकरध्वजः । निशाकरः सौम्यतया प्रतापेन दिवाकरः ॥ १५३ ॥
 बृहस्पतिर्धिषणया प्रतिबुद्धिर्महीपतिः । कन्यां ते याचते महीं परिणेतुमनिदिताम् ॥ १५४ ॥
 कन्या ह्यवस्यं दातव्या पित्रान्यस्यापि कस्यचित् । तदेनं तत्प्रदानेन स्वजनं कर्तुमर्हसि ॥ १५५ ॥
 ऊचे द्वितीयदूतेन यच्चंपानगरीपतिः । युवा युगायतशुभः पीनस्कंधः सुलोचनः ॥ १५६ ॥
 कुलीनश्चतुरः सत्यसंगरः संगैरोर्जितः । अर्धतीती सर्वशास्त्रेषु शस्त्रेषु च कृतश्रमः ॥ १५७ ॥
 चंद्रवह्नीयया चंद्रह्वायो नाम महीपतिः । महीं मार्गयति त्वचस्तां तस्मै दातुमर्हसि ॥ १५८ ॥
 तृतीयेनापि जगदे यच्छ्रावस्तीपुरीश्वरः । चिन्तामणिः प्रणयिनां ह्यत्रियाणां शिरोमणिः ॥ १५९ ॥
 शरष्टः शरणेह्नुनां वरेस्त्यो वीर्यशालिनाम् । क्रीरुगारं जयश्रीणमुद्यानं शुणशाखिनाम् ॥ १६० ॥
 रुक्मी नाम महीपादस्तव कन्यामचीप्सति । विधेह्युचितयोगोगुचितज्ञोऽसि पार्थिव ॥ १६१ ॥
 तुर्येणाप्यन्यथाय्येवं यत्काशीनगरीश्वरः । अद्भुतेनेश्वरत्वेन जित्पुण्यजनेश्वरः ॥ १६२ ॥
 वाम्नी सौन्दर्यकंदर्पो दर्यच्छित् परियन्थिनाम् । सदाचारपथे पान्थः शासने पाकशासनः ॥ १६३ ॥
 शंखहोदोज्वलयशाः शंखो नाम महीपतिः । त्वत्तः प्रार्थयते कन्यां प्रतिपद्यस्व तशुप ॥ १६४ ॥

१ शुगवदायतौ मुजौ यस्य सः । २ सत्यप्रतिज्ञः । ३ युद्धे ऊर्जितः । ४ अधीतमनेनेति । ५ कान्त्या । ६ गुणा एव वृक्षास्तेषाम् ।

७ जितः पुण्यजनेश्वरः कुम्भेरो येन सः । ८ शंखहोदवदुज्वलं यशो यस्य सः ।

इत्यूचे पंचमेनापि यज्ञास्तिनपुराधिपः । हस्तिमल्लो महास्थाम्ना लघुहस्तो महाशुजः ॥ १६५ ॥
 अनेकरणनिर्व्यूढो व्यूढोरस्कः सुधीर्युवा । प्रोद्देणः कीर्तिवलेर्गुणरत्नैकरोदणः ॥ १६६ ॥
 दीनानाश्रसमुच्चारोऽदीनशङ्कुर्महीपतिः । कन्यां मार्गति मल्लीं ते विदेहाधीश देहि ताम् ॥ १६७ ॥
 षष्ठेनापीत्यग्निदधे यत्कांपीड्यापुराधिपः । अकंपनीयो रिपुञ्जिः कुञ्जैरिच पर्वतः ॥ १६८ ॥
 शोचितीऽनदृप्सेनाजिर्नदीञ्जिश्चि सगरः । सेनानीञ्जिः सुनासीर श्वाप्रतिघशक्तिञ्जिः ॥ १६९ ॥
 जितशत्रुर्जिताशेषशङ्कुर्मघ्रचसा नृपः । तव कन्यामर्थयते दीयतामविदंबितम् ॥ १७० ॥
 कुञ्जराजो जगदैवं के तु ते बहुमानिनः । अप्राथितप्रार्थका रे मूढाः पार्थिवपांशनाः ॥ १७१ ॥
 जगन्नयशिरोरत्नं कन्यारत्नमिदं हि नः । अपि शक्रादिदेवानां परिणेतुं न योग्यता ॥ १७२ ॥
 मनोरथो ज्वल्लार्थैर्वृथा चक्रे दुराशयैः । दूता वराकास्तद्यात निर्यात नगरान्मम ॥ १७३ ॥
 एवं ते निकृता राज्ञा गत्वा स्वस्वामिनां द्रुतम् । तद्वाचिकमवोचन्त क्रोधानलसमीरणम् ॥ १७४ ॥
 ततः षडपि राजानस्ते समानपराभवाः । दूतान् परस्परं प्रेष्य निश्चिक्युः कुञ्जविग्रहम् ॥ १७५ ॥
 चेष्टुः षरुपि ते वर्षधराज्य श्वौजसा । स्थगयंतो महीं सैन्यैः प्रापुश्च मिथिवापुरीम् ॥ १७६ ॥
 प्रवेशनिर्गमद्वारनिवारणविचक्षणः । तेऽरुन्धन् वेष्टयित्वा तां चंदनदुमिवाहयः ॥ १७७ ॥
 कुञ्जोऽपि तेन रोधेन खिन्नः कतिपयैर्दिनैः । चिन्तापन्नो यावदस्थात्तावन्मल्लिः समाययौ ॥ १७८ ॥
 उचिन्न श्व किं तात तिष्ठसीति तयोदितः । उद्वेगकारणं तस्या आचल्यौ कुञ्जभूपतिः ॥ १७९ ॥

१ लघुः शीघ्रकारी हस्तो यस्य सः । २ अंकुरः । ३ इन्द्रः । ४ अप्राथ्व्यस्य प्रार्थयितारः । ५ नृपाधमाः । ६ निर्गच्छत । ७ तिरस्कृताः ।

मस्त्रिप्यालपत्तात प्रत्येकं गुढपूरुषैः । तुच्यं दास्यामि मल्लीमित्युक्त्वा पडपि बोधय ॥ १८० ॥
 तस्या मम प्रतिमायाः पुरोपवरकेषु ते । क्रमेण सायमानेयाः प्रह्वन्नाः श्वेतवाससा ॥ १८१ ॥
 तथैव विदधे राजा तेऽप्याजगमुस्तथैव हि । कपाटजात्वकैर्मल्लीप्रतिमां ददृशुश्च ताम् ॥ १८२ ॥
 अहो पुष्टैरियं प्रापि सुरूपा चारुलोचना । इति मल्लीधिया दध्युस्तेऽनुरगेण पार्थिवाः ॥ १८३ ॥
 प्रतिमापृष्ठधारेण प्राविशत्तत्र मध्यपि । प्रतिमान्तरिता ताडुपिधानाब्जमपानयत् ॥ १८४ ॥
 प्रक्षिप्तकुशिकाहारगंधः सद्यश्च निर्ययौ । शंक्रुजंघ इवासद्यः प्रैसद्य द्राणवाधकः ॥ १८५ ॥
 कपाटजात्वैस्तदपवरकेष्वपि सोऽविशत् । पणामपि नरेन्द्राणां दारयन्निव नासिकाः ॥ १८६ ॥
 पिधाय नासिकां तेऽपि वाससा गंधतस्ततः । पराड्युखा अजायन्त वैरिच्य इव कातराः ॥ १८७ ॥
 ज्ञोः किं पराड्युखा यूयमिति महड्याञ्जिजापिताः । अमुं न शक्नुमः सोढुं दुर्गन्धमिति तेऽच्यधुः ॥ १८८ ॥
 मस्त्रिस्तान् प्रत्युवाचैवं सौवर्णीं प्रतिमा ह्यसौ । अत्राप्यन्वहमाहारैरुपाग्रंधोऽयमीदृशः ॥ १८९ ॥
 किं ब्रूमस्तस्य यजज्ञे पित्रोः शैकासृगुद्भवम् । पश्चाच्च कैवल्यीञ्जलं मांसपेशीत्वजाक् ततः ॥ १९० ॥
 ततो मातृकृताहारनिर्यासरसपोपितम् । जैरायुनरकमन्नं वपुर्विण्मूत्रवासितम् ॥ १९१ ॥ युग्मम् ॥
 एवंविधसमुत्पत्तेर्विष्टाकोष्ठस्य वर्ष्मणः । रसासृग्मांसमेदोऽस्थिमज्जाशुक्रांचितात्मनः ॥ १९२ ॥

१ शंक्रुद्विष्टा तद्वद्रंधो यस्य सः । २ हठात् । ३ वीर्यशोणितान्म्यासुद्भूतम् । ४ कललं गर्भवेष्टनचर्म तद्वद्भूतम् । ५ मांसपेशी
 गर्भस्थप्राण्यवयवविशेषः । ६ निर्यासरसः सत्त्वरसः । ७ जरायुर्गर्भाशयः । ८ देहस्य ।

नारीकुचवदुण्णत्वात् पथिकैः शीतपीमितैः । आचम्यमानकूपान्बु सेव्यमानवटद्भुमम् ॥ २०७ ॥
हेमन्तवदमीहसितैरिव कुन्दैर्विकस्वरैः । शोचमानं तदुद्यानं प्रविवेश जगद्गुरुः ॥ २०८ ॥

॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥

बहिःपरिह्वदाहार्णां नृणां दशशतैः समम् । स्त्रीणामप्यन्तरपरीवारार्हाणां त्रिभिः शतैः ॥ २०९ ॥
मार्गस्य शुक्लैकादश्यां पूर्वाह्णे त्रेऽश्वयुज्यथ । यथाविधि प्रभुर्मल्लिः प्रवव्राज कृताष्टमः ॥ २१० ॥
मनःपर्ययमुत्पेदे महेहानं तदैव हि । तस्मिन्नेव दिनेऽशोकमूले केवलमप्यञ्जत् ॥ २११ ॥
शक्रादिभिश्च समवसरणं विदधेऽमरैः । धनुःशतत्रयोतुंगचैत्यपादपशोचिताम् ॥ २१२ ॥
तत्र प्रविश्य प्रागृष्टारा मल्लिस्तं चैत्यपादपम् । प्रदक्षिणीकृत्य नमस्तीर्थीयेत्यभिधाय च ॥ २१३ ॥
प्राक्सिंहासनमध्यास्त प्राङ्मुखोऽथान्यदिक्ष्वपि । सद्यस्तत्प्रतिरूपाणि विचकुर्वन्थतरामराः ॥ २१४ ॥
अवतस्थे यथास्थानं श्रीमान् संघश्चतुर्विधः । कुञ्जस्ते पद् च राजानोऽनुशक्रं समुपाविशन् ॥ २१५ ॥
देवराजकुञ्जराजौ नमस्कृत्य जगद्गुरुम् । श्रद्धाधौतान्तरात्मानाविति तुष्टुवतुमुदा ॥ २१६ ॥
दिश्या प्रणमतां त्राळे त्वत्पादनखरश्मयः । ऋवन्ति ऋवञ्जीतानां रक्षातिलकसन्निधाः ॥ २१७ ॥
आजन्म ब्रह्मचारित्वाद्दीक्षा ते जन्मतोऽपि हि । व्रतपर्यायदेशीयं मन्ये जन्मापि तत्तव ॥ २१८ ॥
किं देवसन्धाना तेन न यत्र तव दर्शनम् । इदं तु च्रूतलं श्रेयस्त्वदात्वोक्तपवित्रितम् ॥ २१९ ॥
नृदेवतिर्यग्जन्तूनां ऋतीतानां ऋवैरितिः । दुर्गं त्वदीयं समवसरणं शरणं प्रजो ॥ २२० ॥
कुकर्माण्यन्यकर्माणि त्वत्पादप्रणतिं विना । यैः कर्माख्येव सूयंते संसारस्थितिकारणम् ॥ २२१ ॥

दुर्धानान्यन्यध्यानानि ज्वलन्त्यानि विना खलु । यैरात्मा बध्यते बाहं निजैर्दूतेषु तंतुभिः ॥ १११ ॥
 कथाश्च दुःकथा एव ज्वलद्गुणकथां विना । यकाञ्चित्तिरिव वाग्जिर्विपदमश्रुते ॥ ११३ ॥
 त्वत्पादपद्मसेवायाः प्रज्ञावेषेण जगद्गुरो । ज्वल्लेदोऽस्तु यद्वास्तु त्वयि ऋक्तिर्जवे ज्वे ॥ ११४ ॥
 एवं स्तुत्वा विरतयोरमरेन्द्रनरेन्द्रयोः । श्रोतुं चोत्कंठिते संघे श्रीमद्विदेशनां व्यधात् ॥ ११५ ॥
 स्वतोऽप्यपरः संसारो वर्धते च विशेषतः । रागादिना पूर्णमासीदिनेनेव सरित्पतिः ॥ ११६ ॥
 अमन्दानन्दजनके साम्यवारिणि मज्जताम् । जायते सहसा पुंसां रागद्वेषमलक्ष्यः ॥ ११७ ॥
 प्रतिहंति क्षणार्धेन साम्यमालंब्य कर्म तत् । यन्न हन्यान्नरस्तीव्रतपसा जन्मकोटिभिः ॥ ११८ ॥
 कर्मजीवं च संश्लिष्टं परिज्ञानात्मनिश्चयः । विचिन्नीकुरुते साधुः सामायिकशलाकया ॥ ११९ ॥
 रागादिध्वांतविध्वंसे कृते सामायिकांशुना । स्वस्मिन् स्वरूपं पश्यति योगिनः परमात्मनः ॥ १२० ॥
 स्निह्यंति जंतवो नित्यवैरिणोऽपि परस्परम् । अपि स्वार्थकृते साम्यज्ञाजः साधोः प्रज्ञावतः ॥ १२१ ॥
 चेतनाचेतनैर्जावैरिष्टानिष्टतया स्थितैः । न मुह्यंति मनो यस्य तस्य साम्यं प्रचक्ष्यते ॥ १२२ ॥
 गोशीर्षचंदनालोपे वासिष्ठेदे च ब्राह्मयोः । अग्निना चित्तवृत्तिश्चेत्तदा साम्यमनुत्तमम् ॥ १२३ ॥
 अग्निष्टोतरि च प्रीते रोपांधे चातिशमरि । यस्याविशेषणं चेतः स साम्यमवगाहते ॥ १२४ ॥
 ह्ययते न जप्यते न दीयते वा न किंचन । अहो अमूल्यक्रीतीयं साम्यमात्रेण निर्वृतिः ॥ १२५ ॥

१ ऊर्णनाम इव । २ परिज्ञानेनात्मनो निश्चयो यस्य स आत्मज्ञानीत्यर्थः । ३ खल्वेन छेदे सति । ४ हस्तवाची बाह्याशब्दोऽ-
 प्यस्ति । ५ स्तुतिं कुर्वति । ६ निंदां कुर्वति । ७ विना मूल्येन क्रीता ।

प्रयत्नकृष्टैः विद्वैष्टैश्च रागाद्यैः किमुपासितैः । अयत्नलक्षण्यं हृद्यं च धार्यं साम्यं सुखावहम् ॥ २३६ ॥
 परोद्धार्यप्रतिक्षेपात् स्वर्गमोक्षावपहुताम् । साम्यशर्म स्वसंवेद्यं नास्तिकोऽपि न निहुते ॥ २३७ ॥
 कविप्रदापरुहेऽस्मिन्नमृते किं विमुह्यते । स्वसंवेद्यरसं दंत पेयं साम्यरसायनम् ॥ २३८ ॥
 खाद्यदेह्यञ्चूयपेयसेच्यो विमुखा अपि । पिवंति यतयः स्वैरं साम्यामृतरसं मुहुः ॥ २३९ ॥
 कंगपीठे लुवन् ञोगिञ्जोगो मंदारदाम च । यस्याप्रीत्यै न वा नो वा प्रीत्यै स समतापतिः ॥ २४० ॥
 न गूढं किंचिनावार्यमुष्टिः काचिन्न वापरा । बादानां सुधियां चैकं साम्यं चवरुजौषधम् ॥ २४१ ॥
 अतिक्रूरतरं कर्म शांतानामपि योगिनाम् । यद्गुंघंति साम्यशस्त्रेण रागादीनां कुदानि ते ॥ २४२ ॥
 अयं प्रन्नावः परमः समत्वस्य प्रतीयताम् । यत्पर्यापिनः क्षणार्धेन पदमिच्छति शाश्वतम् ॥ २४३ ॥
 यस्मिन् सति सफलतामसत्यफलतां व्रजेत् । रत्नत्रयं स्वस्ति तस्मै समत्वाय महौजसे ॥ २४४ ॥
 संसर्गेऽप्युपसर्गाणामपि मृत्यावुपस्थिते । न तत्कालोचितं किंचित् साम्यादौषधिकं वरम् ॥ २४५ ॥
 एकं मोक्षतरोर्बीजमिहात्यद्भुतशर्मदम् । तस्मात्साम्यं विधातव्यं रागक्षेपजयेपिणा ॥ २४६ ॥
 तथा देशनया चूपाः पद् तेऽन्येपि प्रवव्रजुः । संजङ्गिरे श्रावकास्तु कुंचप्रचृतयस्तदा ॥ २४७ ॥
 त्रिषण्णद्या गणचृतोऽष्टाविंशतिरथाचवन् । जगवद्देशनांते च गणचूद्देशनां व्यधात् ॥ २४८ ॥
 द्वितीयस्मिन् दिने महिप्रञ्चोस्तत्रैव कानने । विश्वसेननृपाज्जङ्गे परमानेन पारणम् ॥ २४९ ॥

कौमारे व्रतपर्याये चायुर्मह्निजिनेशितुः । वर्षाणां पंचपंचाशत्सहस्राण्यचवन् विज्ञोः ॥ ३६४ ॥
अरनाथस्य निर्वाणाच्छ्रीमह्निजिननिर्वृतिः । कोटीसहस्रे वर्षाणां समत्क्रांतवत्यञ्जत् ॥ ३६५ ॥

तत्कावामुपेत्य सर्वतोप्यमरेन्द्रैरमरैश्च कोटिशः ।
निर्वाणमहोत्सवः प्रज्ञोः श्रीमह्नेर्विदधे यथाविधि ॥ ३६६ ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचिते त्रिपष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये षष्ठे पर्वणि

श्रीमह्निनाथचरितवर्णनो नाम

षष्ठः सर्गः ॥

॥ सप्तमः सर्गः ॥

श्रीमुनिमुन्नतनाथचरित्रम् ।

१ ॥

मुनिमुन्नतनाथस्य देशनाथां रंदत्विषः । जयति ज्ञानमुग्धाब्धेर्वेत्वाः पारितच्छ्रुत्वाः ॥ १ ॥

विष्ठां प्रतिज्ञोक्त्वासे सारस्वतमिवामलम् । मुनिमुन्नतदेवस्य चरितं कीर्तयिष्यते ॥ २ ॥

अथात्रैव जंबूद्वीपे विदेहेष्वपरेषु तु । विजये चरताख्येऽस्ति चंपेति विष्णुवा पुरी ॥ ३ ॥

तस्यामासीन्महाबाहुर्लोकोत्तरपराक्रमः । सुरश्रेष्ठ इव सुरश्रेष्ठो नाम महीपतिः ॥ ४ ॥

स चतुर्धाप्यभूरीरो दीनत्राता रणोत्कटः । प्रार्थनाकहपविटपी जिनधर्मधुरंधरः ॥ ५ ॥

विनयादीन् गुणांस्तस्य वर्णयंतो दिवानिशम् । वाचंयमत्वं मुनयो जहूर्वाचंयमा अपि ॥ ७ ॥

सोऽन्यदा नंदनं नाम मुनिं हृदयंनंदनम् । उद्याने समवसृतं ववन्दे त्रकितः सुधीः ॥ ८ ॥

तद्देशनावचः श्रुत्वा मोहपंकजलसुवम् । स समासादयामास त्रवैराय्यजावनाम् ॥ ९ ॥

मुनेस्तस्यैव पादान्ते प्रव्रज्यां प्रत्यपादि सः । अपाद्ययद्यथावच्च सात्विकानां शिरोमणिः ॥ १० ॥

१ दंतकांतयः । २ पवित्रितं भूतलं याभिस्ताः । ३ बुद्धेर्विकासकरणे । ४ प्रार्थनासिद्धौ कल्पवृक्षसदृशः । ५ अस्म-

धियान्याससमये ।

अर्हन्नत्त्यादिभिः स्थानैस्तीर्थकृन्नाम कर्म सः । अर्जयित्वा विषद्याञ्छ्रपाणते त्रिदशोत्तमः ॥ ११ ॥
 इतश्च्युत्वा ह्यसावर्हन् हरिवंशोऽजवत् किल । तस्य वंशस्य तेनेयमुत्पत्तिः पूर्वमुच्यते ॥ १२ ॥
 तथाहि जंबूद्वीपस्यामुष्य क्षेत्रेऽत्र चारते । कौशांबी नाम पुर्यस्ति वत्समंरुदमंरुनम् ॥ १३ ॥
 तस्यां यशोभिः श्रीखंड्रचैरिव सुगंधिभिः । मंडिताशामुखो जङ्गे सुमुखो नाम ऋपतिः ॥ १४ ॥
 द्रुपैरदंभ्या तस्याज्ञा जांगुलीव जुजंगमैः । ऐश्वर्यमद्वितीयं च वज्रपाणेरिवाजवत् ॥ १५ ॥
 सामकृत् सामयोग्येषु पितेव मृडलाशयः । दानकृद्दानसाध्येषु परैतेष्विव मांत्रिकः ॥ १६ ॥
 अयस्कांत इवायःसु मायाविषु विज्रेदकृत् । स दंडचृच्च दंज्येषु दंडपाणिश्चापरः ॥ १७ ॥
 अपरेद्युर्वसन्ततौ प्राप्ते मदनबान्धवे । चचाल गंतुमुद्याने रंतुकामः स ऋपतिः ॥ १८ ॥
 स गह्वन् कुंजरारूढो वनमालामन्त्रिव्यया । जार्यो वीरकुर्विंदस्यारविंदाह्नीमुदैकृत ॥ १९ ॥
 पीनोन्नतकुचबंधां मृणालमृदुदोर्बताम् । वज्राहपमध्यां पुलिनैविपुलश्रोणिमंडलाम् ॥ २० ॥
 सरिदावर्तंगंजीरनाग्निं करिर्कैरोरुक्काम् । नव्यकोकनदाताम्रपाणिपादां नतचुवम् ॥ २१ ॥
 श्रोण्या विभ्रंसि बित्राणां वासो वामेन पाणिना । कुचस्थलाडुत्तरीयं निपतद्दक्षिणेन तु ॥ २२ ॥
 तां पश्यन्नवनीज्जर्ता कामार्तिविधुरः क्षणात् । मन्दीकृतद्विपगतिर्मनस्येवमचिंतयत् ॥ २३ ॥

१ वत्सदेशस्य भूषणम् । २ भूषितं दिशां सुखं येन सः । ३ शबेषु । ४ यमः । ५ नदीतीरवद्विस्तीर्णं कटीतटं यस्याः
 सा । ६ इस्तिनः शुंडादंडवदुरु यस्याः सा । ७ कटीतटात्पतद्ब्रह्मं वामेन पाणिना कुचस्थलाच्च पतद्ब्रह्मं दक्षिणेन हस्तेन
 धारयंतीम् ।

उवाच सचिवोऽप्येवं सा हि ज्ञाता मया प्रज्ञो । जार्या वीरकुविन्दस्य वनमालेति नामतः ॥ ३ए ॥
 एष संपादयिष्यामि शीघ्रमेव तव प्रज्ञो । परं सहपरीवारो यातु स्वामी स्वमालयम् ॥ ४० ॥
 इत्युक्तः शिबिकारूढो विमना रोगवानिव । चिन्तयन् वनमालां तां स्वं स्थानमगममश्रुपः ॥ ४१ ॥
 आत्रेयिकां नाम परिव्राजिकां सुमतिस्ततः । प्राहिणोघ्नमालार्यै विचित्रोपायपंभिताम् ॥ ४२ ॥
 जंगम वनमालाया वेदमन्त्रेय्यपि तत्क्षणम् । तथा च वंदिता साशीःपूर्वमेवमवोचत ॥ ४३ ॥
 वस्से कुतोऽद्य विहाया पद्मिनीव हिमागमे । दिवा शशिकलाकारौ कुतो गंडौ च पांशुरौ ॥ ४४ ॥
 शून्यप्रद्विष्टदृष्टिश्च ध्यायंती किं नु तिष्ठसि । आख्यातपूर्विणी सर्वे दुःखमाल्यासि किं न हि ॥ ४५ ॥
 निःश्वस्य वनमालापि ललापैवं कृताञ्जलिः । दुष्प्रापार्थकतामात्मीयां कथां कथयामि काम् ॥ ४६ ॥
 क्व रासनी वाजिराज उच्चैरुच्चैःश्रवाः क्व च । क्व च शृगालयुवतिः क्व केशरिकिशोरकः ॥ ४७ ॥
 क्व वा वराकी चटका पक्षिणामधिपः क्व च । क्वाहं कुविन्दी तादृक् क्व दुर्लभः क्व दुर्लभः ॥ ४८ ॥
 अय्येतेषां त्रवेद्योगः कथंचन विधेर्वशात् । हीनजातेर्मम तु तत्संगः स्वप्नेऽप्यसंजयी ॥ ४९ ॥
 आत्रेयिकाप्येवमूचेऽर्थं ते संपादयाम्यहम् । असाधनीयं पुण्यानां मंत्रतंत्रविदां च किम् ॥ ५० ॥
 प्रत्यूचे वनमालैवं मयाद्य पथि वीक्षितः । नृपतिः कुञ्जरारूढः प्रत्यक्ष इव मन्मथः ॥ ५१ ॥
 अपि चन्दननिःस्यंदसोदरात्तस्य दर्शनात् । देहे मदीये प्रोद्भूतः प्रञ्जतो मान्मथो ज्वरः ॥ ५२ ॥
 ज्वरहृत्तदकचूरामणिवत्तस्य संगमः । दुर्लभो हि वराक्या मे किं कर्त्री जगवत्यतः ॥ ५३ ॥
 आत्रेय्यप्यन्यथादेवं देवं दैत्यं विधुं रविम् । विद्याधरं वा कर्षामि मंत्रैरत्र तु का कथा ॥ ५४ ॥

कौतुकालोकनोत्केन राजलोकेन तद्दणम् । निर्माल्यमाह्वयसंवीतः सोऽवेष्टयत पिशाचकी ॥ ६ए ॥
 उत्ताखताखिकानादमिश्रकोलाह्लाध्वनिम् । तस्यानुगामिपौराणां शुश्राव सुमुखो नृपः ॥ ७८ ॥
 किमेतदिति जिज्ञासुः सदैव वनमालया । निजवेश्मांगणेऽज्यागात् सुमुखः पृथिवीपतिः ॥ ७१ ॥
 तं तथा विकृताकारं कर्मलं शून्यमानसम् । आकुश्यमानं लोकेन तय्यमानं च रेणुजिः ॥ ७२ ॥
 वनमाले वनमाले क्वासीत्यादि प्रलापिनम् । निरीह्य वनमाला च नृपतिश्चेति दध्यलुः ॥ ७३ ॥
 कर्मतन्निर्घृणमहो अस्माज्जिः सौनिकैरिषं । दुःशीलैर्विदधे हंत विश्वस्तो ह्येष वंचितः ॥ ७४ ॥
 मन्ये नातः परं पापं किंचिदन्यत् प्रकृष्यते । प्रकृष्टपापिनां मध्ये धौर्येया वयमेव हि ॥ ७५ ॥
 विश्वासघातकेज्योऽपि निकृष्टां वयं मास्महे । इत्थं जीवन्मृतमिमं यत्पराकर्मकृष्महि ॥ ७६ ॥
 धिग्धिग्विषयलांपठ्यमविवेकपटीयसाम् । नरकेऽपि हि न स्थानं पाप्मनातेन नः खलु ॥ ७७ ॥
 धन्यास्ते हि मद्हात्मानः सर्वदा ये जितेन्द्रियाः । जहृवैषयिकं सौख्यं विपोकै दुःखकारणम् ॥ ७८ ॥
 जिनधर्ममहोरान्त्रं ये शृण्वन्त्याचरन्ति च । वंधास्ते स्वविवेकेन ये च विश्वोपकारिणः ॥ ७९ ॥
 इति स्वं निन्दतौर्धर्मप्रसक्तांश्चान्निन्दतोः । तयोः पयात स्वादिद्युत् प्राणानपजहार च ॥ ८० ॥
 मिथः स्नेहपरीणमाह्वुत्रध्यानाच्च तौ मृतौ । उत्पेदाते हरिवर्षे वर्षे मिथुनरूपिणौ ॥ ८१ ॥
 हरिश्च हरिणी चेति पितृभ्यां कष्टिपतात्रिधौ । प्राग्जन्मवद्दंपती तावविद्युक्तौ दिवानिशम् ॥ ८२ ॥

१ उक्त उक्तंठितः । २ संवीतः सहितः । ३ मलिनम् । ४ चांडालैरिव । ५ अधिकं भवति । ६ अग्नेयराः । ७ अधमाः ।
 ८ तल्लुः । ९ परिणामे ।

कदपद्मैर्देशविधैः संपादितसमीहितौ । सुखेन तस्थतुस्तत्र विद्वसंतौ सुराविव ॥ ८३ ॥
 विद्युर्यातेन हतयोर्वनसादानरेन्द्रयोः । चक्रे बालतपो वीरकुविन्दोऽपि सुदुस्तपम् ॥ ८४ ॥
 मृत्वा च कल्पे सौधर्मे सोऽञ्जत् किट्टिवषिकः सुरः । प्रागजन्मावधिनापश्यत् स्वं तथा हरिणीहरी ॥ ८५ ॥
 रोषारणेक्षणः सद्यो ऋकुटीजंगत्रीषणः । संजिहीर्ष्यम इव हरिवर्षे जगाम सः ॥ ८६ ॥
 एवं च स सुरो दध्याविहावध्याविमौ खलु । मृतौ च यास्यतः स्वर्गेऽवश्यं क्षेत्रप्रजावतः ॥ ८७ ॥
 निर्बन्धेन दुर्गतीनामकालेऽपि मृतिप्रदे । नयाम्यन्यत्र तस्थाने पूर्वजन्मद्विषाविमौ ॥ ८८ ॥
 इति निश्चित्य स सुरस्तौ कदपतरुभिः सह । अनैषीदत्र ऋते चंपापुर्यामुजावपि ॥ ८९ ॥
 तत्र पुर्यां तदानीं च नृप इक्ष्वाकुवंशजः । चन्द्रकीर्तिनामधेयेनापुत्रः पंचतां ययौ ॥ ९० ॥
 ततः प्रकृतयस्तस्य राज्यार्हमपरं नरम् । प्रावर्ततोऽभ्रितोऽन्वेष्टुमात्मानमिव योगिनः ॥ ९१ ॥
 सोऽथ देवो देवकृद्भ्या सर्वान् विस्मापयञ्जनान् । तेजःपुंज इवाकाशस्थित एवमवोचत ॥ ९२ ॥
 ज्ञो ज्ञोः सचिवसामन्तप्रमुखा राजचिन्तकाः । असूनुर्वो मृतो राजा यूयं राजेह्ववस्ततः ॥ ९३ ॥
 शुष्मपुण्यैरिवाद्यैव भ्रैरितोऽहमिद्वानयम् । हरिवर्षाङ्गरिं नाम राज्यार्हं युग्मरूपिणम् ॥ ९४ ॥
 अस्येयं हरिणी नाम संहजा संहचारिणी । आहारार्थमनयोश्चानीताः कल्पद्रुमा अस्मी ॥ ९५ ॥
 श्रीवत्समरस्यकदशकुलिशांकुशालांभितः । तदयं वो जवत्वद्य राजा राजीवलोचनः ॥ ९६ ॥
 कदपद्मफलाविच्छं पिशितं पशुपक्षिणाम् । मद्यं च देयमाहारेऽनयोर्मिथुनरूपिणोः ॥ ९७ ॥

१ सहोत्पन्ना । २ पत्नी । ३ राजीवं कमलम् । ४ मांसम् ।

एवमस्त्विति ते प्रोच्य गीर्वाणं तं प्राण्य च । मिथुनं रथमारोप्य तं निन्यू राजवेऽमनि ॥ ९८ ॥
 ब्रह्ममागधगंधर्वमंगलोज्जीतिपूर्वकम् । हरिं राज्येऽन्निपिचुस्ते सामन्तादयस्तदा ॥ ९९ ॥
 स्वशाकत्या च तयोर्देवो ह्रस्वमायुः स्थितेर्व्यधात् । धनुःशतं च तुंगत्वे कृतायौऽथ तिरोदधे ॥ १०० ॥
 शीतदस्वामिनस्तीर्थे हरी राजा बभूव सः । ततः प्रच्रुति तन्नाम्ना हरिवंशोऽचवञ्चुवि ॥ १०१ ॥
 असाधयद्धरी राजा वसुधामब्धिमेखदाम् । राज्ञां कन्याः श्रिय इवोपयेभेऽनेकशश्च सः ॥ १०२ ॥
 हरेर्हरिण्यामजनि गते काले कियत्यपि । पृथुदोरःस्थलः पृथ्वीपतिरित्याख्यया सुतः ॥ १०३ ॥
 हरिः समं हरिण्या च विपेदेऽर्जितपातकः । पृथ्वीपतिस्तयोः सूनुः पृथ्वीपतिरथाभवत् ॥ १०४ ॥
 पादयित्वा चिरं राज्यं सूनुं महागिरिम् । सोऽन्निपिच्य तपस्तप्त्वा त्रिदिवं प्रत्यपद्यत ॥ १०५ ॥
 महागिरिनरेन्द्रोऽपि क्रमाद्धिमगिरिं सुतम् । राज्ये न्यस्य तपस्तप्त्वा जगाम पदमव्ययम् ॥ १०६ ॥
 ततो हिमगिरिस्थेऽपि सुतं वसुगिरिं निजे । राज्येऽन्निपिच्य प्रात्राजीदत्राजीच्चापुनर्नवम् ॥ १०७ ॥
 सुतं गिरिं नाम वसुगिरिस्थ्यात्मनः पदे । निधायार्त्तपरिव्रज्यः क्षीणकर्मा ययौ शिवम् ॥ १०८ ॥
 सुतं मित्रगिरि राज्ये निधाय गिरिरथ्यथ । परिव्रज्यामुपादत्त स्वर्गलोकं जगाम च ॥ १०९ ॥
 एवं क्रमेणासंख्याता हरिवंशोऽचवञ्चुपाः । तपसा केऽपि निर्वाणं ययुः स्वर्गं च केचन ॥ ११० ॥
 इतश्चात्रैव ऋतद्देवे मगधमंडनम् । नाम्ना पुरं राजगृहमस्ति स्वस्तिकवद्भुवः ॥ १११ ॥
 तत्र यूनां रैतत्रथा हारमुक्ताकणोत्कराः । वैर्धिनीचिरपोह्यन्ते प्रातः प्रतिनिकेतनम् ॥ ११२ ॥

१ आत्ता गृहीता परिव्रज्या येन सः । २ रतेन सुरतेन ऋषाः पतिताः । ३ संमार्जनकारिणीभिः ।

गृहे गृहे तत्र चाश्व दद्यादानं गृहे गृहे । गृहे गृहे चित्रशाला रंगशाला गृहे गृहे ॥ ११३ ॥
 भैरालानामिव सरः पुष्पमाढ्यमिवादिनाम् । महासुनीनामपि तत्सेवनीयमश्रुत् सदा ॥ ११४ ॥
 बभ्रुव हरिवंशस्य मुक्तामणिखिामलः । तत्रोग्रतेजसा मित्रः सुमित्रो नाम ज्योतिः ॥ ११५ ॥
 विनेता दुर्विनीतानां परिणेता जयश्रियाम् । उन्नेता निजवंशस्य स नेता सर्वभ्रूजाम् ॥ ११६ ॥
 नवमो दिग्गज इव कुलाचल इवाष्टमः । द्वितीय इव शेषाहिर्महीचरं बन्धार सः ॥ ११७ ॥
 औदार्यधैर्यगान्त्रीर्योदयो ये ये गुणाः किल । ते ते तस्मिन्नदृश्यन्त कैथानीव जिनागमे ॥ ११८ ॥
 पद्मावतीत्यन्निधया पद्मादेवी हरेरिव । सधर्मचारिणी तस्यान्नवभूतलपावनी ॥ ११९ ॥
 तथाशेषस्य जगतो नयनानंदहेतुना । अलं चक्रे नरेन्द्रश्रीर्धौखिर्वोरुं पलेखया ॥ १२० ॥
 गुणैः शीलानिदित्तैस्तैः स्वकीयैः सा सुगंधिनिः । राज्ञोऽध्यवासयच्चित्तं गंधचूर्णैस्त्रिंशुकम् ॥ १२१ ॥
 तस्या गुणगणं तारागणं दिव इवोच्चकैः । न संख्यातुमलंभ्रूणुरश्रुदपि पतिगिराम् ॥ १२२ ॥
 जोगांस्तथा सहाशुकं सुमित्रः पृथिवीपतिः । पृथिव्येवानुरागेण जंगमीत्रावमाप्तया ॥ १२३ ॥
 इतश्च प्राणते कल्पे सुरश्रेष्ठसुरोऽपि सः । सुखसागरनिर्ममो निजमायुरपूरयत् ॥ १२४ ॥
 च्युत्वा श्रावणराकायां श्रवणस्थे निशाकरे । पद्मावतीमहादेव्याः कुदाववततार सः ॥ १२५ ॥
 चतुर्दश महास्वभांस्तीर्थकृज्जान्मसूचकान् । सुखसुखा निशाशेषे तदा देवी ददर्श सा ॥ १२६ ॥

१ हंसानामिव । २ सूर्यः । ३ ज्ञेयवस्तूनि । ४ चन्द्ररेखया । ५ जगमत्वं प्राप्तया ।

ज्येष्ठस्य कृष्णाष्टम्यां त्रे श्रवणे कूर्मलांबनम् । तमावदश्यामलहायं समयेऽसूत सा सुतम् ॥ १२७ ॥
 विहिते दिक्कुमारीभिः सूक्तिकर्मणि चकितः । अहंन् स विंशतितमो निन्ये मेरौ बिडौजसा ॥ १२८ ॥
 शक्रोत्संगनिषण्णस्य त्रिषष्ट्यैर्जगद्गुरोः । जन्मात्रियेको विदधे पावनैस्तीर्थवारिभिः ॥ १२९ ॥
 ईशानांकनिषण्णस्य शक्रोऽपि जगदीशितुः । स्नात्रपूजादिकं कृत्वा स्तोत्रमित्युपचक्रमे ॥ १३० ॥
 अर्घ्यावसर्पिणीकावसरोवरसरोरुह । दिष्ट्या प्राप्तोऽसि जगवन्नस्माच्चित्रमेरुश्चिरात् ॥ १३१ ॥
 अजायत तव स्तोत्राद्भयानात् पूजादिकादपि । वाङ्मनोवपुषां श्रेयः फलमधैव देव मे ॥ १३२ ॥
 यथा यथा नाथ चक्तिर्युरुर्भवति मे त्वयि । लघूच्रवंति कर्माणि प्राक्तनानि तथा तथा ॥ १३३ ॥
 स्वामिन्नविरतानां नः स्याज्जन्मैतन्निरर्थकम् । यदि त्वद्दर्शनं न स्यादिदं पुष्ट्यनिबंधनम् ॥ १३४ ॥
 तवांगस्पर्शनस्तोत्रनिर्माह्ययात्राणदर्शनैः । गुणगीताकर्णनैश्च कृतार्थानीन्धियाणि नः ॥ १३५ ॥
 मेरुसौखिरयं ज्ञाति नीलरत्नत्विया त्वया । श्राव्येण्यांबुदेनेव नयनानन्ददायिना ॥ १३६ ॥
 स्थितो चरतवर्षेऽपि सर्वगः प्रतिज्ञासि नः । यत्र तत्र स्थितानां यन्नवस्यतिह्रिदे स्मृतः ॥ १३७ ॥
 अस्तु च्यवनकोद्वेऽपि त्वत्पादस्मरणं मम । यथा प्राजन्मसंस्कारात्तदेव स्यान्नवान्तरे ॥ १३८ ॥
 एवं तं विंशमर्हन्तं स्तुत्वादाय च वज्रचूट । नीत्वा पद्मावतीदेवीपार्श्वेऽमुच्चधयास्थिति ॥ १३९ ॥

१ भवसर्पिणीकाल एव सरोवरस्तस्मिन् कमलसमान । २ प्रावृषि वर्षाकाले मयः श्राव्येण्यः स चासौ मेवश्च तेन ।
 ३ सर्वत्र स्थितः ।

चक्रे जन्मोत्सवं सूक्तोः सुमित्रोऽपि नृपः प्रगे । कारामोदरैरर्धदानाद्यैश्च लोकंपृणीज्वन् ॥ १४० ॥
 अस्मिन् गर्त्रस्थिते माता मुनिवत्सुव्रताचवत् । मुनिसुव्रत इत्याख्यां तेनास्य विदधे पिता ॥ १४१ ॥
 अज्ञाननादितं बाह्यक्रीडया नाटयञ्जने । ज्ञानत्रयपवित्रात्मा क्रमेण वधुधे प्रभुः ॥ १४२ ॥
 संप्राप्तयौवनः स्वामी विंशधन्वसमुन्नतिः । प्रजावतीप्रचृतिका राजपुत्रीरुपायत ॥ १४३ ॥
 मुनिसुव्रतनाथस्य सुव्रतो नाम नन्दनः । जज्ञे प्रजावतीदेव्यां प्राच्यामिव निशाकरः ॥ १४४ ॥
 अर्धाष्टमेषु वर्षाणां सहस्रेषु गतेष्वथ । पित्राध्यारोपितं राज्यचारं प्रभुरुपाददे ॥ १४५ ॥
 क्ष्मां पादयन् पंचदशान्दसहस्रीमलंघयत् । प्रह्शीणं जोगकर्मति प्रभुर्ज्ञानाद्विवेद च ॥ १४६ ॥
 तीर्थं प्रवर्तय स्वामिन्निति लौकान्तिकामरैः । विज्ञप्तो वार्षिकं दानं ददौ च परमेश्वरः ॥ १४७ ॥
 द्वात्रतैकत्रविणं न्यायांचो जमधुव्रतम् । राज्ये न्यवेशयत् पुत्रं सुव्रतं मुनिसुव्रतः ॥ १४८ ॥
 कृतनिष्क्रमणो देवैः सुव्रतेन च च्छुजा । सहस्रवाह्यां शिविकां सोऽध्यष्टादपरालिताम् ॥ १४९ ॥
 माकन्दैर्नर्व्यमुकुलप्रोद्भेदाहन्तुरैरिव । जगच्छपद्वलतया जिह्वादौरिव शोजिताम् ॥ १५० ॥
 इतस्ततो मरुत्कीर्णजीर्णपर्णतया सुदुः । मर्मरैराह्वयदिवागामिनीं मधुसंपदम् ॥ १५१ ॥
 दुर्वारां सिन्दुवाराणामीक्षितुं कुसुमश्रियम् । असहैरिव विर्मदीच्य कुन्दैर्निषेवितम् ॥ १५२ ॥

१ लोकं जगत्प्रीणाति प्रीणयतीति लोकंपृणस्ततश्चिः । २ नवीनमुकुलोद्भूतास्तदन्तैरिव माकन्दैराग्रदृक्षैः शोभितम् । ३ उद्य
 भ्रवपल्लवतया स जिहैरिवात्रैः शोभितम् । ४ सिन्दुवारो वृक्षविशेषः लोके 'नगोड' इति प्रसिद्धः । मद्ररहितैर्भूत्वा ।

उद्यद्भ्रमनकामोदप्रमोदि शिशिराधिकम् । यथौ नीलगुहां नामोद्यानं त्रिजगदीश्वरः ॥ १५३ ॥

चतुर्भिः कलापकम् ॥

फाट्गुनन्धेतघादश्यां श्रवणे पश्चिमेऽहनि । समं नृपसहस्रेण पथेन प्रात्रजत् प्रभुः ॥ १५४ ॥

द्वितीयेऽह्नि राजगृहे ब्रह्मदत्तनृपौकसि । अपारयत् पायसेन जगवान्मुनिसुव्रतः ॥ १५५ ॥

अमरैर्वसुधारादिपंचकं तत्र निर्ममे । रत्नपीठं स्वामिपादस्थाने ब्रह्मनृपेण तु ॥ १५६ ॥

निःसंगो निर्ममः सर्वान् सहमानः परीषहान् । ततो मासानेकादश ब्रह्मस्थो व्यहरत्प्रभुः ॥ १५७ ॥

विहरन्नायथौ नीलगुहोद्यानं पुनः प्रभुः । तस्थौ च चंपकतरोरधस्तात्प्रतिमाधरः ॥ १५८ ॥

फाट्गुनकृष्णघादश्यां श्रवणस्थे निशाकरे । घातिकर्मक्षयात्तत्रोत्पेदे केवलमीशितुः ॥ १५९ ॥

शक्रादित्रिंशश्च समवसरणं विदधेऽमरैः । चत्वारिंशैर्वासशतघ्नयोच्चारशोकपादपम् ॥ १६० ॥

तत्र प्रविश्य चैत्यज्ञोः स्वामी कृत्वा प्रदक्षिणाम् । नमस्तीर्थीयेत्युक्त्वा प्राक्सिंहासन जपाविशत् १६१

व्यन्तरास्तत्प्रतिबुंदानन्यदिक्ष्वपि चक्रिरे । तस्थिवांश्च यथास्थानं श्रीमान् संघश्चतुर्विधः ॥ १६२ ॥

स्वामिनं समवसृतं तदा ज्ञात्वा च सुव्रतः । एत्य नत्वा स्वामिपादाननुशक्रमुपाविशत् ॥ १६३ ॥

ज्यूयोऽपि स्वामिनं नत्वा ललाटघटिताञ्जली । चक्तिगर्जां स्तुतिमिमां चक्राते शक्रसुव्रतौ ॥ १६४ ॥

त्वत्पादर्शनस्यैव प्रजावोऽयं जगत्पते । यत्त्वज्जुष्टान् वर्णयितुं माहशोऽपि प्रगड्भ्रते ॥ १६५ ॥

१ विकसद्भ्रमनकमुष्पाणां गंधेनानन्ददायि । २ शिशिरस्य समृद्धिरिंमस्तत् । ३ इध्वासौ धनुः ।

देशनासमये पुण्यां तव गां परमेश्वर । वंदामहे श्रुतस्कंधवत्सप्रसविनीमिह ॥ १६६ ॥
 त्वद्गुणग्रहणात् सद्यो जवंति गुणिनो जनाः । स्निग्धद्रव्यस्य योगाद्भि स्निग्धीज्वति ज्ञाजनम् ॥ १६७ ॥
 ये हि त्यक्तान्यकर्माणः शृण्वन्ति तव देशनाम् । त्यक्तप्राक्तनकर्माणस्ते जवंति क्षणादपि ॥ १६८ ॥
 त्वन्नामरक्षामंत्रेण संवर्षितमिदं जगत् । अंहैः पिशाचैर्नैवातः परं देव प्रसिष्यते ॥ १६९ ॥
 त्वन्नामरक्षामंत्रेण संवर्षितमिदं जगत् । अंहैः पिशाचैर्नैवातः परं देव प्रसिष्यते ॥ १७० ॥
 कस्यापि न जयं नाथ त्वयि विश्वाचयप्रदे । स्वस्थानयायिनो मे तु त्वद्वियोगज्वं जयम् ॥ १७१ ॥
 अपि शाश्वतवैरान्धा बहिरंगा न केवलम् । शास्यंति तेऽन्तिके स्वामिन्नर्तॄरंगा अपि द्विषः ॥ १७२ ॥
 ऐहिकामुष्मिकाञ्चीष्टदानकामगवी प्रजो । त्वन्नामस्तृतिरेवास्तु यत्र तत्र स्थितस्य मे ॥ १७३ ॥
 शक्रसुव्रतयोरेवं स्तुत्वा विरतयोः सतोः । स्वामी विश्वावबोधाय विदधे धर्मदेशनाम् ॥ १७४ ॥
 क्षारोदैदिव संसारादसारात् सारमुत्तमम् । ऽपाददीत सद्ब्रह्मिव धर्मं महामतिः ॥ १७५ ॥
 संयमः सूतृतं शौचं ब्रह्माकिंचनता तपः । द्वांतिमार्दवमृजुता मुक्तिश्च दशधा स तु ॥ १७६ ॥
 निर्रीहो निजदेहेऽपि स्वस्मिन्नपि हि निर्ममः । समाशंयो नमस्तुर्वत्यपकुर्वति चानिशम् ॥ १७७ ॥
 नितान्तमीश्वरः सोढुमुपसर्गपरीषहान् । मैत्र्यादिचिर्चावनाचिर्नित्यं ज्ञावितमानसः ॥ १७८ ॥
 द्रुमावान् विनयी दान्तः श्रद्धानुगुरुशासने । जाल्यादिगुणसंपन्नो यतिधर्माय कष्टपते ॥ १७९ ॥

१ श्रुतस्कंध एव वत्सस्तज्जनयित्रीं गां वार्णीं च । २ पापान्येव पिशाचास्तैः । ३ क्रोधाद्योऽन्तरंगाः शत्रवः । ४ इहलोकपरलो-
 कयोरिच्छितदाने कामधेनुसमाना । ५ क्षारसमुद्रात् । ६ गृहीयात् । ७ परमिहराहित्यम् । ८ इच्छारहितः । ९ समचित्तः ।

सम्यक्त्वमूढानि पंचाणुव्रतानि गुणान्नयः । शिखापदानि चत्वारि धर्मोऽयं गृहमेधिनाम् ॥ १७९ ॥
 न्यायसंपन्नविचित्रः शिष्टाचारप्रशंसकः । कुलशीलसमैः सार्धं कृतोद्बोद्धोऽन्यगोत्रजैः ॥ १८० ॥
 पापघ्नीरुः प्रसिद्धं च देशाचारं समाचरन् । अवरुणवादी न कापि राजादिषु विशेषतः ॥ १८१ ॥
 अनतिव्यक्तगुप्ते च स्थाने सुप्रतिवेदिमके । अनेकनिर्गमद्वारिविजितनिकेतनः ॥ १८२ ॥
 कृतसंगः सदाचारैर्मातापित्रोश्च पूजकः । त्यजद्गुप्युतं स्थानमप्रवृत्तश्च गह्विते ॥ १८३ ॥
 व्ययमायोचितं कुर्वन् वेपं वित्तानुसारतः । अष्टत्रिर्धौगुणैर्युक्तः शृण्वानो धर्ममन्वहम् ॥ १८४ ॥
 अजीर्णं जोजनत्यागी काले ज्ञोक्ता च साल्म्यतः । अन्योऽन्याप्रतिबन्धेन त्रिवर्गमपि साधयन् ॥ १८५ ॥
 यथावदतिथौ साधौ दीने च प्रतिपत्तिकृत् । सदाँनञ्जिनिविष्टश्च पद्मपाती गुणेषु च ॥ १८६ ॥
 अदेशाकालयोश्चर्यां त्यज्ज्ञानन् बलाबलम् । वृत्तस्थज्ञानवृद्धानां पूजकः पोष्यपोषकः ॥ १८७ ॥
 दीर्घदर्शी विशेषज्ञः कुतज्ञो लोकवह्नः । सलज्जः सद्यः सौम्यः परोपकृतिकर्मठः ॥ १८८ ॥
 अन्तरंगारिपद्गुर्गपरिहारपरायणः । वशीकृतेन्द्रियग्रामो गृह्णिधर्माय कष्टपते ॥ १८९ ॥
 संसारेऽस्मिन्मनुष्येण चैतन्यफलमिह्यता । सेव्यः श्रावकधर्मोऽपि यतिधर्माद्धमेण तु ॥ १९० ॥
 श्रुत्वामुं देशानां त्रुर्बहवः प्राव्रजज्जनाः । श्रावक्यञ्चूवन्नेके च न मोर्धा देशनार्हताम् ॥ १९१ ॥
 इन्द्रादयो गणधराः स्वामिनोऽष्टादशात्रवन् । देशनाविरते नाथे चकारेन्द्रोऽपि देशनाम् ॥ १९२ ॥

१ सामाथिकदेशावकाशिकपौषधातिथिसंविभारूपपाणि । २ व्रतानि गृहमेधिनाम् इति पाठान्तरम् । ३ प्रतिपत्तिर्दानं गौरवं वा ।
 ४ अनाग्रही । ५ श्राद्धधर्मवन्तोऽभवन् । ६ विफला ।

देशनाविरते तत्राप्यजिवंघ्र जिनेश्वरम् । स्वं स्वं स्थानं ययुः सर्वे वज्रचतुस्रप्रतादयः ॥ १९३ ॥
 तत्तीर्थजन्मा वरुणयक्षख्यं दक्षश्चतुर्मुखः । श्वेतो जटी वृषथश्चतुर्भिर्दक्षिणैश्चुजैः ॥ १९४ ॥
 मातुलिंगगदाबाणशक्तिचक्रिस्तथापरैः । नकुलाक्षधनुःपर्शुधारिञ्चिः परिशोचितः ॥ १९५ ॥
 तथोत्पन्ना नरदत्ता गौरी ऋजासनस्थिता । ज्ञांती दक्षिणबाहुभ्यां वरदेनाक्षसूत्रिणा ॥ १९६ ॥
 समानुलिंगशूलान्यां वामदोर्च्यां च शोचिता । सुव्रतस्वामिनोऽञ्जलामुञ्चे शासनदेवते ॥ १९७ ॥
 ताच्यामधिष्ठिताच्यर्णः पृश्निवीं विहरन् प्रभुः । अन्यदा समवासाप्रीङ्गुक्ले महापुरे ॥ १९८ ॥
 तत्र राजा जितशत्रुर्जात्यमारुह्य वाजिनम् । प्रभुं वन्दितुमभ्यागादथ शुश्राव देशनाम् ॥ १९९ ॥
 रोमाञ्छितांगो निरैषंद उत्कर्णः स्वामिदेशनाम् । अश्रौषीचुरगः सोऽपि जितशत्रुमहीपतेः ॥ २०० ॥
 प्रप्लव समये चैवं गणचतुपरमेश्वरम् । स्वामिन् प्रपेदे समवसरणे धर्ममत्र कः ॥ २०१ ॥
 स्वाम्यप्यूचे धर्ममत्र न कोऽपि प्रत्यपद्यत । जितशत्रुनरेन्द्रस्य विनैकं जाल्यवाजिनम् ॥ २०२ ॥
 सविस्मयो जितशत्रुरप्यपृष्ठज्जगदुरुम् । कोऽयमश्वो विश्वनाथ यो धर्मं प्रत्यपद्यत ॥ २०३ ॥
 आचख्यौ ऋगवानेवं पद्मिनीषंडपत्तने । पुरासीह्लावकश्रेष्ठी जिनधर्मोऽञ्जिधानतः ॥ २०४ ॥
 मित्रं सागरदत्तोऽस्य समस्तनगराग्रणीः । भद्रकल्वात् समं तेन ययौ चैत्येषु सोऽन्वहम् ॥ २०५ ॥
 साधुच्यः सोऽन्यदाश्रौषीद्योऽर्हद्विंबानि कारयेत् । संसारमश्रनं सोऽन्यत्रैवे धर्ममवाप्तुयात् ॥ २०६ ॥
 श्रुत्वा सागरदत्तस्तत् सौवर्णं विंबमार्हतम् । कारयित्वा महर्कृपया साधुञ्चिः प्रत्यतिष्ठपत् ॥ २०७ ॥

१ त्रिनेत्रः । २ गौरांगी । ३ निश्चलः ।

नगरस्य बहिस्तस्य तेनासीत् कारितं पुरा । शिवायतनमुत्तुंगं सोऽगात्तत्रोत्तरायणे ॥ २०० ॥
 तत्र प्राक्संचितसत्यानसर्पिस्कुञ्जाः शिवाचैकैः । क्रष्टुमारे चिरे सर्पिः क्वेवलाय कृतत्वैरैः ॥ २०१ ॥
 अधस्तेषां घटानां च पिंभीञ्च्योर्पदैहिकाः । लम्बा बभ्रुवुञ्च्यस्यो निपेतुस्ताश्च वर्त्मनि ॥ २१० ॥
 संचरद्भिः पूजकैश्च चूर्यमाणाः समीह्य ताः । सागरः कृपया वखेणापनेतुं प्रचक्रमे ॥ २११ ॥
 किं श्वेतचिह्नुचिरे शिद्धितोऽसीति जल्पता । ततस्ताः पूजकैर्नैकेनांघ्रिघातेन चूर्णिताः ॥ २१२ ॥
 श्रेष्ठी सागरदत्तोऽपि विदद्वीञ्च्य तद्दणम् । तदा तदाचार्यमुखं तद्विद्यार्थमुदैकृत ॥ २१३ ॥
 उपेक्षमाणे तत्पापं तस्मिन्नपि हि सागरः । एवं विचिन्तयामास धिग्गहो निर्घृणा श्रमी ॥ २१४ ॥
 गुरुबुद्ध्या कथममी पूज्यंते दारुणाशयाः । आत्मानं यजमानं च दुर्गतौ पातयंति ये ॥ २१५ ॥
 विचिन्त्यैत्युपरोधाच्च कृत्वा तर्कर्म सागरः । अनासादितसम्यक्त्वो दानशीलस्वचावतः ॥ २१६ ॥
 महारंज्जितधनत्राणनिष्ठो विपद्य सः । जात्यस्तवाश्वोऽयमभ्रुत्तद्धोधायाहमागमम् ॥ २१७ ॥
 प्राजन्मकारितजिनप्रतिमायाः प्रचावृतः । धर्मोपदेशं नः श्रुत्वा संबुधोऽयं क्षणादपि ॥ २१८ ॥
 एवं जगवत्ताख्याते स्तूयमानो जनैर्मुहुः । स्वैरचारी कृतः सोऽश्वः क्षमयित्वा क्षमाञ्जुजा ॥ २१९ ॥
 ततः प्रच्युति तक्षोके प्रख्यातमतिपावनम् । तीर्थमश्ववबोधाख्यं चतुर्गुक्छमभ्रूपुरम् ॥ २२० ॥
 देशानां पारयित्वा तु शुवनोर्षचिकीः प्रच्युः । विहरन् समवासार्षीदन्यदा हस्तिनापुरे ॥ २२१ ॥

१ स्थानं शीनम् घनीभूतमित्यर्थः । २ सर्पिःक्वलाय घृतभक्षणायत्यर्थः । ३ उपदेहिकाः कीटविशेषाः उपेही इति लोके प्रसिद्धः
 ४ निर्दयाः । ५ आग्रहात् पूजकाचार्यस्येति शेषः । ६ पूजादिकं कार्यम् । ७ महारंभेण लब्धस्य धनस्य रक्षणे निष्ठा यस्य सः
 ८ जगदुपकारं कर्तुमिच्छुः ।

तस्मिंश्च नगरे नाम्ना जितशत्रुचरुदृपः । श्रेष्ठी वणिकुसहस्रेणः कार्तिकः श्रावकोऽपि च ॥ १११ ॥
 तस्मिन् कषायवसनः पुरे जागवतत्रतः । मासं मासं चोपवासी पौरैर्ऋशमपूज्यत ॥ ११३ ॥
 पारणे पारणे पौरैः सोऽतिजकत्या न्यमंज्यत । न सम्यक्त्वैकवसुना श्रेष्ठिना कार्तिकेन तु ॥ ११४ ॥
 ऋतवह्नोश्चिनस्तस्य निजान्वेषणतपरः । सोऽन्यदा पारणे राज्ञा न्यमंत्रि जितशत्रुणा ॥ ११५ ॥
 स परिव्राजकोऽप्युचे यदि मे परिवेषणम् । करोति कार्तिको राजन् जुंजे तव गृहे तदा ॥ ११६ ॥
 आमेत्युक्त्वा नरेन्द्रोऽपि गत्वा तद्वेश्म कार्तिकम् । यथाचे जगवतोऽस्य परिवेष्यं त्वयानघ ॥ ११७ ॥
 स्वामिन्न युज्यतेऽस्माकमिदं पाखण्डधारिषु । तवाज्ञया कार्यमेतदपीति प्रत्यपादि सः ॥ ११८ ॥
 पुरापि चेत्यात्रजिष्यं नाकरिष्यमिदं तदा । एवं विचिन्तयन् खेदाच्छ्रेष्ठी राजकुलं ययौ ॥ ११९ ॥
 परिवेषयतस्तस्य परिव्राट् कार्तिकस्य सः । निकारं दर्शयामास तर्जनीदर्शनैर्मुहुः ॥ १२० ॥
 परिवेष्यानिह्यापि श्रेष्ठी निर्वेदजावितः । समं वणिकसहस्रेण स्वाम्यंते प्राव्रजत्तदा ॥ १२१ ॥
 षादशांगधरः कृत्वा षादशाब्दीं परं व्रतम् । मृत्वा सौधर्मकद्वेन्द्रः कार्तिकः समजायत ॥ १२२ ॥
 परिव्राडपि मृत्वा स आत्रिययोग्येन कर्मणा । तस्यैव वाहनमचूदैरावण इति द्विपः ॥ १२३ ॥
 तं शक्रं प्रेक्ष्य सामर्थ्यः स प्रारेजे पलायितुम् । प्रसह्य धृत्वा शक्रस्तमारुरोह प्रच्युर्हि सः ॥ १२४ ॥
 द्वे शीर्षे स चकाराथ द्विमूर्तिवासवोऽप्यच्यूत् । एवं स यावह्नीर्षोऽचूत्तावघ्रान् वासवोऽपि हि ॥ १२५ ॥

१ सहस्रवणिजां स्वामी । २ सम्यक्त्वमेवैकं धनं यस्य तेन । ३ कार्तिकस्येदं कार्तिकमिदमर्थेऽणु । ४ अंगीचकार । ५ तिरस्कारम् ।

ज्ञयः पदायमानः स वज्रेणाहत्य वज्रिणा । प्राग्जन्ममत्सरी मंहे व्यधीयत वशंवदः ॥ २३६ ॥
 आकेवलाघिहरतः सुव्रतस्वामिनोऽपि हि । एकादशमासन्धूनाधौष्टमाब्दसहस्रयात् ॥ २३७ ॥
 प्रचोख्त्रिशत्सहस्राणि श्रमणानां महात्मनाम् । सहस्राणि तु पंचाशदार्यिकाणां तपोजुषाम् ॥ २३८ ॥
 षट्पुर्दशपूर्वचृतां सहस्रार्धं महाधियाम् । अविद्विज्ञानयुक्तानामष्टादश शतानि तु ॥ २३९ ॥
 शतानि पंचदश तु मनःपर्ययशालिनाम् । केवलज्ञानयुक्तानामष्टादश शतानि तु ॥ २४० ॥
 जातवैक्रियलब्धीनां सहस्रद्वितयं पुनः । उत्पन्नवाद्बन्धीनां सहस्रं द्वे शते तथा ॥ २४१ ॥
 श्रावकाणां लक्ष्मेकं घ्रासस्रतिसहस्रयपि । श्राविकाणां त्रिलक्षी च सार्धं विहर्तोऽन्नवत् ॥ २४२ ॥
 निर्वाणकाले संमेतं ययौ श्रीमुनिसुव्रतः । समं मुनिसहस्रेणानशनं प्रत्यपादि च ॥ २४३ ॥
 मासस्यांते ज्येष्ठकृष्णनवम्यां श्रवणे च ज्ञे । समं तैर्मुनिभिः स्वामी ययौ पदमनश्चरम् ॥ २४४ ॥
 सार्धाः सप्ताब्दसहस्राः कौमारव्रतयोः पृथक् । राज्ये पंचदश त्रिंशदित्यायुः सुव्रतप्रजोः ॥ २४५ ॥
 श्रीमद्विस्वामिनिर्वाणान्मुनिसुव्रतनिर्वृतिः । चतुःपंचाशति समादक्षेवतिगतेष्वभूत् ॥ २४६ ॥

मुनिसुव्रतस्य मुनिभिः सहैव तैः पदमव्ययं गतवतः सुरेश्वराः ।

समुपेत्य मोक्षमहिमानमुच्चकैर्विधिवक्ष्यधुः सविबुधाः ससंज्रमाः ॥ २४७ ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचंद्रविरचिते त्रिषष्टिशलाकापुरुषचरिते महाकाव्ये षष्ठे पर्वणि मुनिसुव्रतस्वामिचरितवर्णनो नाम सप्तमः सर्गः ॥

१ प्राग्जन्मद्वेषी २ शत्रुम् । ३ कौमारे सार्धसप्त सहस्राणि वर्षाणि, तावन्ति व्रते पंचदश सहस्राणि च राज्ये एवं त्रिंशत्सहस्राणि जातानि

क्रमेण ववृधाते तावुजावपि सहोदरौ । निमिच्छीकृत्य चाचार्यं सर्वा जगद्गुः कदाः ॥ १२ ॥
 स जिगीषुरिति ज्ञात्वा पद्मोत्तरमहीशुजा । यौवराज्ये महापद्मकुमारो निदधे सुधीः ॥ १३ ॥
 इतश्चोद्गायिनीपुर्यां श्रीवर्मा नाम जूपतिः । बभूव तदमात्यस्तु नमुचिर्नाम विश्रुतः ॥ १४ ॥
 विहरन्नन्यदा तस्यां नगर्यां समवासरत् । आचार्यः सुव्रतो नाम मुनिसुव्रतदीक्षितः ॥ १५ ॥
 तत्तन्दनाय सर्वस्वार्थं गह्वतो नगराजानान् । प्रासादशिखारारूढोऽपश्यच्छ्रीवर्मजूपतिः ॥ १६ ॥
 अस्मी अकाक्षयात्रायां सर्वस्वार्थं कुत्र नागराः । गच्छंतीति स पप्रच्छ स्वह्वधीर्नमुचिं नृपः ॥ १७ ॥
 सोऽप्याख्यद्वहिरुद्याने श्रमणाः केचिदागताः । तत्तन्दनाय तद्भवत्या एते गह्वंति सत्वराः ॥ १८ ॥
 यामो वयमपीत्युक्ते राज्ञा नमुच्चिरब्रवीत् । यदि वो धर्मशुश्रूषा धर्मं वक्ष्येऽहमेव तत् ॥ १९ ॥
 तत्रावश्यं गमिष्यामीत्युक्ते जूपोऽपि जूपुजा । मंत्र्युक्ते स्वामिना तर्हि स्थेयं मध्यस्थवृत्तिना ॥ २० ॥
 सर्वाङ्गिरुत्तरीकृत्य वादे जेष्यामि तानहम् । पाखंडिनां हि पांडित्यं प्राकृतेष्वेव जृजते ॥ २१ ॥
 इत्युक्ते नृपतिर्मन्त्री राजलोकोऽखिलोऽपि च । प्रययुः सुव्रताचार्यसन्निधौ विविधाशयाः ॥ २२ ॥
 पप्रह्वस्तत्र ते धर्मं मुनिच्यः स्वैरवादिनः । मौनेन मुनयोऽप्यस्थुस्तेषामुच्चावचोक्तिजिः ॥ २३ ॥
 ततश्च नमुचिः कुञ्चो निंदन् शासनमार्हतम् । सूरिं प्रतिजगादैवं किमहो वेत्सि गौरवम् ॥ २४ ॥
 इत्यूचुः सुव्रताचार्या अनार्यमपि मंत्रिणम् । जिह्वा कंडूयते ते चेत् किमपि ब्रूमहे तदा ॥ २५ ॥

इतश्च प्रांतवास्तव्यो नाम्ना सिंहवद्वो नृपः । दुर्गस्थ इत्यतिबद्धी नमःस्य इव राक्षसः ॥ ४० ॥
 अश्वस्कंदमवस्कंदं महापद्मस्य मरुतम् । प्राविशत् स्वं पुनर्दुर्गे न धर्तुं कोऽपि तं ह्रमः ॥ ४१ ॥
 रुषितोऽथ महापद्मोऽवोचन्नमुचिंमंत्रिणम् । क्वचित्कंचिदिहोपायं वेत्सि सिंहबलग्रहे ॥ ४२ ॥
 सोऽप्युच्ये देव वेद्मीति वचो वचिम कथं ह्यहम् । गेहेर्नदीत्यपवादः सुदन्नो गर्जतां गृहे ॥ ४३ ॥
 कुत्वोपायं फलेनैव स्वामिनो दर्शयाम्यहम् । उपायं वचसा वक्तुं कातरा अपि पंक्ताः ॥ ४४ ॥
 इत्युक्त्वा हृष्टचित्तेन महापद्मेन तद्व्याणम् । स आदिष्टो ययौ तस्य दुर्गे वायुरिवास्खलत् ॥ ४५ ॥
 तीक्ष्णोपायः स तद्दुर्गं प्रकृत्वा सिंहबलं च तम् । मृगं सिंह इवादाय महापद्ममुपाययौ ॥ ४६ ॥
 वरं वृणीष्वेति महापद्मेनाञ्जिहितो मुदा । ऊचे नमुचिमन्येवमादास्ये समये वरम् ॥ ४७ ॥
 एवं च प्रतिपन्नार्थो यौवराज्यमपादयत् । महापद्मो नमुचिना कृतसाचिव्यमुच्चकैः ॥ ४८ ॥
 ज्वालयाथ महापद्ममात्रार्हत्प्रतिमारथः । कैर्णिरथ इवाकारि प्रवसागरतारणे ॥ ४९ ॥
 मिथ्यादृष्टया च सपत्नीमात्रा लक्ष्म्यञ्जिधानया । अकार्यत ब्रह्मरथस्तत्प्रतीपविधित्तया ॥ ५० ॥
 अयं ब्रह्मरथः पूर्वं परित्रमतु पत्तने । पश्चादर्हद्भ्य इति लक्ष्म्यायाच्यत नृपतिः ॥ ५१ ॥
 ऊचे ज्वालापि राजानं न प्रागजैरथो यदि । यात्रां करिष्यति पुरे तदाह्यानशनं मम ॥ ५२ ॥
 ततश्च संशयापन्नो रथयोरुचयोरपि । यात्रां राजारुणत् का हि मध्यस्थस्यापरा गतिः ॥ ५३ ॥
 ततश्च मातृदुःखेन महापद्मोऽतिपीडितः । निशि सुप्तेषु लोकेषु निर्ययौ हस्तिनापुरात् ॥ ५४ ॥

प्रतीकारैः प्रतीकाराद्यैर्मुक्तो विदूरतः । ताः पौरनारीनिकषा ऊगित्येव स आश्रयौ ॥ ७० ॥

॥ युग्मम् ॥

पदाधितुं न शेकुस्तास्तस्थुस्तत्रैव साध्वसात् । नक्राक्रांतमराढीवत्तारतारं च चुक्रुशुः ॥ ७१ ॥
कोशन्तीः प्रेक्ष्य ताः सानुकोशं पद्मोऽजिधाव्य तम् । इत्थं ततर्ज रे नैवाल पश्यावर्गमदडुर्मद ॥ ७२ ॥
कुमाराञ्चिमुखं रोषाघवले न्यालकुंजारः । कंपयन् काश्यपीं पादन्यासैः शुषिरिणीमिव ॥ ७३ ॥
अस्मद्भ्रष्टाकृते कोऽपि महात्मात्मानमद्विपत् । यमास्यस्येव करिणः पुर इत्यवदन् स्त्रियः ॥ ७४ ॥
दृष्टेनाच्यैथुषोऽभ्यर्णं तस्य न्यालस्य सन्मुखम् । ऊर्ध्वं वासोऽद्विपत्पद्मद्वन्द्वोऽपि क्वापि शोचते ॥ ७५ ॥
कुमारबुध्या तघासो मुहुर्विव्याध सिन्धुरः । आध्यायः क्रोध एकोऽपि किं पुनर्मदमूर्धितः ॥ ७६ ॥
तदा च तुमुलेनोच्चैरमिलन्नागरो जनः । समं सामन्तसेनेशैर्महासेनश्च न्रूपतिः ॥ ७७ ॥
महासेनोऽवदत् पद्मं दोषमन्नपसर द्रुतम् । अकालमृत्युनानेन करिणा रोषितेन किम् ॥ ७८ ॥
पद्मोऽपि निजगादैवं युक्तमुक्तं त्वया नृप । परं व्रीडाकरं तन्मे यदारब्धस्य मोक्षणम् ॥ ७९ ॥
वशीकृतमिमं न्यालमवर्णालमिव जन्मतः । बाध्यमानं मया पश्य मा न्रूः सौजन्यकातरः ॥ ८० ॥
एवमुक्त्वा कुमारोण मुष्टिवज्रेण ताफितः । भ्रंष्टादनपटीवेधन्यगमुखः स महाकरी ॥ ८१ ॥
ग्रहणाय कुमारस्योत्तस्थौ यावदिन्नः स तु । स तावद्विद्युडंत्विहसकरणारुरोह तम् ॥ ८२ ॥

१ भयात् । २ सदर्थं यथा स्यात्तथा । ३ हे दुष्टगज । ४ पृथ्वी । ५ छिद्रसहितामिव । ६ यममुखस्य । ७ आगच्छतः । ८ मत्तमिमं गजं जन्मतः शांतमिव । ९ आच्छादनवल्कस्य वेधे नम्रमुखः । १० विद्युद्भ्रष्टगतगत्या ।

आसन्नैश्च नवनवैः स मंडूकासनादिजिः । अग्रतः पार्श्वतश्चापि विचरंस्तमखेदयत् ॥ ८३ ॥
 कुंजदेशे चपेटाजिः कंठे चांगुष्ठपीडनैः । पादन्यासेन पृष्ठे च स यद्वेनाकुलीकृतः ॥ ८४ ॥
 सविस्मयैवीक्ष्यमाणः पौरैः साध्विति वादिजिः । नृपेण बंधुबुद्ध्या च वर्द्धमानपराक्रमः ॥ ८५ ॥
 प्रमयामास तन्नागमारोहकपुरन्दरः । कुमारः कारयन् क्रीडां स्वैरं कवचप्रदीप्तया ॥ ८६ ॥
 आरोहकायापरस्मै तं समर्थ्य च सिन्धुरम् । कैक्षां गृहीत्वावारोहदपरायां पदं दधत् ॥ ८७ ॥
 तं च विक्रमरूपाच्यां प्रधानकुलचूरिति । राजा विकर्कयामास निन्धे च निजवेद्मनि ॥ ८८ ॥
 निजं कन्याशतं तेन चूर्यतिः पर्यणाययत् । गृहागतो वरस्तादृक् पुल्लैरेव ह्यवाप्यते ॥ ८९ ॥
 तात्रिचौगान् कुमारस्य शुञ्जानस्याप्यहर्निशम् । स्मरणं मदनावदथा नित्यशह्यमिवाचवत् ॥ ९० ॥
 सोऽन्यदा निशि पर्यंके सुप्तो हंस इवांबुजे । विद्याधर्या वेगवत्यापजह्रे वायुवेगया ॥ ९१ ॥
 निजहृदे च किं ह्रुडे हरसे मामिति ब्रुवन् । मुष्टिसुत्पाटयामास कुमारो वज्रगोदवत् ॥ ९२ ॥
 साप्यूचे मा कुपः स्थामशालिन्नवहितः शृणु । अस्ति सूर्योदयं नाम पुरं वैताड्व्यपर्वते ॥ ९३ ॥
 तत्रास्तीन्द्रधनुर्नाम विद्याधरनरेश्वरः । श्रीकांता नाम तद्भार्या जयचन्द्रा तयोः सुता ॥ ९४ ॥
 अनुरुपवराप्राप्तया जयचन्द्रा च साचवत् । पुरुषद्वेषिणी जीवन्मृता हीनवराः स्त्रियः ॥ ९५ ॥
 पटेऽवालेख्य रूपाणि जगतकैत्रचूजाम् । दर्शितानि मया तस्यै न किंचिदरुचत्परम् ॥ ९६ ॥

१ आरोहकेषु हस्तिपकेषु पुरंदर इन्द्रः श्रेष्ठ इति यावत् । २ हस्तिबंधनरज्जुम् । ३ अवातरत् । ४ स्थाम्ना तेजसा शोभमान ।

पटे त्वद्रूपमन्येद्युर्द्विखित्वा दर्शितं मया । ज्ञाक् तस्या हृदि कामेन कामं च निदधे पदम् ॥ ९७ ॥
 पुरुषदेपिणी सा प्राग्जीवितदेपिणी ततः । बज्रव मन्यमाना त्वां दुर्लभं प्राणवह्नचम् ॥ ९८ ॥
 पतिर्नवति वा मेऽसौ पद्मः पद्मोत्तरात्मजः । मरणं शरणं वा मे प्रतिज्ञामिति साकरोत् ॥ ९९ ॥
 तस्यास्वय्यनुरागं तं पित्रोरहमचीकथम् । अनुरूपवरेह्यातस्तद्वृणान्मोदमानयोः ॥ १०० ॥
 अहं वेगवती नाम महाविद्याधरी प्रचो । ताभ्यामस्मि समादिष्टा त्वदानयनहेतवे ॥ १०१ ॥
 तवानुरागिणीं चैतामाश्यासयितुमन्नवम् । सुशु स्वस्था जवाद्यैव तत्र यास्यामि नन्वहम् ॥ १०२ ॥
 आनेभ्यामि महापद्मं तव हृत्पद्मजास्करम् । नो वा वह्निं प्रवेक्ष्यामि क्षामीकुरु मनोरुजम् ॥ १०३ ॥
 एवं तामहमाश्यास्य तदाश्यासमुधाकरम् । इहोपेत्य नयामि त्वामुपकार्यसि मा कुपः ॥ १०४ ॥
 साथ तं तदनुज्ञाता सूर्योदयपुरेऽनयत् । आचियोग्यद्युसधानप्रायानद्वयेन रहसा ॥ १०५ ॥
 प्रजाते सूर्यवत्सूर्योदयनाथेन पूजितः । जयचंद्रासुपायंस्त स चंद्र इव रोहिणीम् ॥ १०६ ॥
 जयचंद्रामातुलजौ गंगाधरमहीधरौ । महाविद्याधरौ विद्यामदोर्मददुर्धरौ ॥ १०७ ॥
 तद्विवाहं समाकर्ण्य सद्यश्चुकुपतुस्तराम् । एकत्रव्याचिन्वापो हि महद्वैरस्य कारणम् ॥ १०८ ॥
 तौ च सर्वाजिसारेण शूरौ सूर्योदये पुरे । समेयतुर्थोधयितुं जयचन्द्रापतिं युतौ ॥ १०९ ॥
 विद्याधरपरीवारो दुर्वारचुजविक्रमः । नगरान्निर्गात् पद्मोऽप्यह्वद्वारणकौतुकी ॥ ११० ॥
 स कांश्चिन्नासयन् कांश्चिन्निघ्नन् कांश्चिन्न मारयन् । वीलययोधयद्वैरिसैन्यान् हरिशिव द्विपान् ॥ १११ ॥

विद्याधरपती तौ च गंगाधरमहीधरौ । स्वसैन्यग्रंगमालोक्य जीवित्प्राहं प्रणेशतुः ॥ ११२ ॥
 ततश्चोत्पन्नचक्रादिरलः पद्मोत्तरात्मजः । षट्खंभुश्चरतद्देशत्रविजयं विदधे बली ॥ ११३ ॥
 स्त्रीरत्नेन विना तस्य चक्रिकश्चिरपूर्यत । इन्दोः सितचतुर्दश्यां पूर्णतेव कलां विना ॥ ११४ ॥
 पूर्वदृष्टां स्मरंस्तां च स्त्रीरत्नं मदनावलीम् । तदाश्रमपदं पद्मः क्रीमयेव ययौ पुनः ॥ ११५ ॥
 आतिथ्यं तापसाश्चक्रुस्तस्मै तत्र भ्रमन् गतः । जनमेजयराजस्तु ददौ तां मदनावलीम् ॥ ११६ ॥
 पूर्णचक्रधरिः स प्रययौ हस्तिनापुरम् । ननाम पितरौ प्रागवन्मुदितौ मुदितोऽधिकम् ॥ ११७ ॥
 स्वसूनोश्चरितं तच्चाकर्ण्य कर्णरसायनम् । सोढ्वासौ पितरौ तत्राचूतां सिकाविव ह्रुमौ ॥ ११८ ॥
 तदा च सुव्रतो नाम मुनिमुव्रतदीक्षितः । आचार्यो विहरंस्तत्र समेत्य समवासरत् ॥ ११९ ॥
 तं गत्वा सपरीवारो राजा पद्मोत्तरोऽनमत् । तद्देशनां च शुश्राव जवैराग्यमातरम् ॥ १२० ॥
 संस्थाप्य तनयं राज्ये दीक्षायै यावदैभ्यहम् । स्वामिंस्तावदिह स्थेयमित्याचार्यं नृपोऽवदत् ॥ १२१ ॥
 न प्रमादो विधातव्य इत्युक्तः सूरिणा तु सः । तत्पादानत्रिवंद्य सं प्राविशन्नगरं नृपः ॥ १२२ ॥
 आहूयामाल्यसामन्तप्रचृतीः प्रकृतीर्निजाः । सुतं विष्णुकुमारं चेत्यूचे पद्मोत्तरो नृपः ॥ १२३ ॥
 दुःखाब्धिरेष संसारस्तत्पोषाय च देहिनः । प्रवृत्ती रोगितस्येवापथ्येष्वा रोगवृद्ध्यै ॥ १२४ ॥
 जने मे पततः पुण्यैरिहागात् सुव्रतप्रभुः । उपकूपं गतस्येवांधस्य बाहुप्रदो नरः ॥ १२५ ॥
 अद्य विष्णुकुमारस्तद्भ्राज्ये संस्थाप्यतामयम् । व्रतं सुव्रतपादान्ते ग्रहीष्यामि ध्रुवं त्वहम् ॥ १२६ ॥

१ जीवं गृहीत्वा । २ हृष्टः पद्मविशेषणम् । ३ एमि आगच्छामि । ४ दुःखपोषणाय ।

विष्णुरप्यन्यधत्तैव कृतं राज्येन तात मे । त्वामनु प्रव्रजिष्यामि व्रजिष्यामि त्विदध्वना ॥ १२७ ॥
 राजाथ पद्ममाह्वय सौर्षरोधमन्नाषत । वत्सोपादत्स्व राज्यं नः प्रव्रजामो यथा वयम् ॥ १२८ ॥
 अन्यथात् प्रांजलिः पद्मस्तात तातसमे मम । आर्थे विष्णुकुमारे सत्येत्तन्न खलु युज्यते ॥ १२९ ॥
 राज्येऽन्निषिच्यतां विष्णुरलं चूष्णुर्जगत्यपि । न्रवामि युवराजोऽस्य पदातिवदहं पुनः ॥ १३० ॥
 ऊचे राज्ञाच्यर्थितोऽपि नैष राज्यं जिघृक्षति । जिघृक्षति परिव्रज्यां किं तु सार्धं मयैव हि ॥ १३१ ॥
 आत्तमौनस्ततः पद्मः पद्मोत्तरमहीशुजा । राज्येऽन्यधत्तैश्चि चक्रित्वाञ्जिषेकेण सहैव हि ॥ १३२ ॥
 कृतनिष्क्रमणस्तेन सुव्रतांघ्रितले व्रतम् । पद्मोत्तरनृपो विष्णुकुमारोण सहाददे ॥ १३३ ॥
 स्वपुरेऽद्रमयत् पद्मोऽप्यार्हतं मातृकं रथम् । पूज्यमानं जनैः सर्वैः स्वशासनमिवावन्तौ ॥ १३४ ॥
 रथप्रमणकालं तु तेऽपि सुव्रतसूरयः । तस्थुस्तत्रैव नगरे समं पद्मोत्तरादिभिः ॥ १३५ ॥
 चक्रे जिनप्रवचनस्योन्नतिः पद्मचक्रिणा । स्वकीयस्यैव वंशस्य चरित्राच्छ्रुतशालिना ॥ १३६ ॥
 ग्रामाकरपुरजोणमुखादिषु स लञ्चकैः । कोटिशोऽकारयच्चैत्यान्यधीनिव नवोत्थितान् ॥ १३७ ॥
 विहृत्य गुरुभिः सार्धं पादायित्वोत्तमं व्रतम् । उत्पन्नकेवलः सिद्धिं पद्मोत्तरमुनिस्त्वगात् ॥ १३८ ॥
 मुनिर्विष्णुकुमारोऽपि तप्यमानोऽद्भुतं तपः । तपोमहिम्ना समभूत् संजातानेकलब्धिकः ॥ १३९ ॥
 लजुंगो मेरुवक्ष्योमचारी विहंगराजवत् । गीर्वाणवत्कामरूपो रूपवान् भीनकेतुवत् ॥ १४० ॥

१ तव मार्गेण । २ आग्रहसहितम् । ३ पितृसदृशे । ४ ग्रहीतृमिच्छति । ५ गरुडवत् । ६ देववत् ।

इत्यादि विविधावस्थो ज्ञविंतुं प्रवर्ज्य सः । ब्रह्म न तु साधूनां लब्धिजोगोऽर्षदे न हि ॥ १४१ ॥
 तेऽन्यदा सुव्रताचार्याः साधुभिः परिवारिताः । प्रावृषोऽतिक्रमाथैत्य न्यवसन् हस्तिनापुरे ॥ १४२ ॥
 आचार्यागमनं ज्ञात्वा प्राग्वैरप्रतियातनाम् । चिकीर्षुर्नमुचिर्मन्त्री महापद्मं व्यज्जिह्वत् ॥ १४३ ॥
 न्यासवत्प्रतिपन्नस्य नास्ति नाशो महात्मसु ॥ १४४ ॥
 वरः प्राक्प्रतिपन्नो मे नरेन्द्रवर दीयताम् । न्यासवत्प्रतिपन्नस्य नास्ति नाशो महात्मसु ॥ १४५ ॥
 याचस्वेति स राज्ञोकेऽब्रवीद्यक्ष्याम्यहं कर्तुम् । तदन्तावधि मे राज्यं देहि वाचं निजां स्मरन् ॥ १४६ ॥
 सत्यप्रतिज्ञो निदधे राज्ये नमुचिर्मन्त्रिणम् । अन्तरन्तःपुरं राजा प्रविवेश स्वयं पुनः ॥ १४७ ॥
 पुराञ्चिर्गत्य नमुचिः कपटात् ऋतुवाँटेके । अत्रवहीद्वितः पापो दुष्टध्यायी बँकोटवत् ॥ १४८ ॥
 तस्याञ्चिषेककव्याणं कर्तुं प्रकृतयोऽखिलाः । श्वेतञ्चिद्रून् विना सर्वे लिङ्गिनश्च समाययुः ॥ १४९ ॥
 एयुर्मां लिङ्गिनः सर्वे न त्वमी श्वेतञ्चिद्रवः । मात्सर्यादिति तद्विभ्रमत्रे चक्रे स दुर्मतिः ॥ १५० ॥
 गत्वा च सुव्रताचार्यानिति साक्षेपमब्रवीत् । यो यदा स्यान्नृपस्तं हि श्रयंते लिङ्गिनस्तदा ॥ १५१ ॥
 राजरक्ष्याणि हि तपोवनानीति तपोधनैः । राजाञ्जिगम्यः क्रियते तपःषष्ठांशत्राक् तथा ॥ १५२ ॥
 मन्त्रिन्दकाः पुनर्युथं स्तब्धाः पाखंडिपांसनाः । निर्मर्यादाविधातारो लोकराजविरुद्ध्योः ॥ १५३ ॥
 तद्युष्मान्जिनं मे राज्ये स्थातव्यं गह्वतान्यतः । योऽत्र वः स्थास्यति स मे वध्यः खलु खलाशयः ॥ १५४ ॥
 ब्रज्राषे सूरिरथेवं न नः कल्प इति त्वयि । अञ्चिषिके न संप्राप्ता निन्दामश्च न किंचन ॥ १५५ ॥
 प्रत्यूचे स पुनः क्लृप्तः कृतमाचार्यं विस्तैरः । सप्ताहादिह तिष्ठंतो निग्राह्या दस्युवन्मया ॥ १५६ ॥

१ समर्थोबभूव, परं न कृतवाजुपयोगमित्यर्थः । २ अस्थाने । ३ प्रतियातना प्रतिक्रिया । ४ यश्म । ५ यश्मंडपे । ६ बकवत् ।

इत्युक्त्वा स यथौ स्वौकः सूरिरप्यब्रवीन्मुनीन् । किं कतव्यमिह ब्रूत यथाशक्ति यथामति ॥ १५६ ॥
 तत्रैकः साधुरित्यूचे षष्टिवर्षशर्ती तपः । तप्तवान् विष्णुकुमारो मन्दरे सोऽस्ति संग्रति ॥ १५७ ॥
 सोऽग्रजः पद्मराजस्य तेन तद्वचनादसौ । शान्तिं यास्यति नमुचिः स्वामी सोऽयस्य पद्मवत् ॥ १५८ ॥
 यो विद्यादब्धिमान् साधुस्तमानेतुं प्रयातु सः । उपयोगोऽपि लब्धीनां संघकार्ये न दुष्यति ॥ १५९ ॥
 अथैकः साधुरित्यूचे गंतुं तत्र विहायसा । शक्नोमि न समागंतुं ब्रूत यत्कृत्यमत्र मे ॥ १६० ॥
 त्वां समानेभ्यते विष्णुरेवेति गुरुणोदिते । उत्पत्य तादर्यवह्योन्ना द्वाणात् पद्माग्रजं यथौ ॥ १६१ ॥
 दृष्ट्वा विष्णुकुमारस्तं चिंतयामासिवानिति । संघकार्यं महदेगादत्यस्यागमो मुनेः ॥ १६२ ॥
 प्रावृद्धकाले हि साधूनां विहारो नान्यथा ज्ञेवत् । लब्धीनामुपयोगं च न ते कुर्युर्यथा तथा ॥ १६३ ॥
 एवं विचिन्तयंतं तं स मुनिर्मुनिपुंगवम् । अत्रिवंद्य समाचख्यौ तन्निजागमकारणम् ॥ १६४ ॥
 द्वाणाद्विष्णुकुमारस्तं गृहीत्वार्थं विहायसा । आयथौ हास्तिनपुरे ववन्दे चात्मनो गुरून् ॥ १६५ ॥
 ततः साधुपरीवारो विष्णुर्नमुचिमन्यगात् । सर्वैर्नमुचिवर्जे च ववन्दे पार्थिवादिभिः ॥ १६६ ॥
 विष्णुर्धर्मकथापूर्वं ससांत्वमिदमन्यधात् । यावत्प्रावृद्धिहैवामी तिष्ठतु मुनयः पुरे ॥ १६७ ॥
 एकत्र स्वयमभ्येते चिरकालं वसंति न । वर्षसु जंतुबाहुल्याद्विहारस्तु न कल्पते ॥ १६८ ॥
 गरीयसि पुरेऽमुष्मिन् त्रिच्छुचिर्नैद्ववृत्तिभिः । अस्माद्देशैर्वसद्भिस्ते ह्यनिः का नाम बुद्धिमन् ॥ १६९ ॥
 जरतादित्यसोमाद्यैर्वदिताः साधवो नृपैः । तथा न चेत् करोषि त्वं स्थातुं देहि तथापि ज्योः ॥ १७० ॥
 इत्युक्तो विष्णुना मंत्री प्रत्यूचे कोपदारुणम् । अलमाचार्य वचनैर्वस्तुं नेह ददामि वः ॥ १७१ ॥

पुनरप्यन्यथादिष्णुः प्रञ्चविष्णुरपि ह्यमी । वसन्तूद्यानमेवामी नगरस्य बहिः स्थिताः ॥ १७१ ॥
 ज्ञातामर्षो महर्षिं तं व्यज्रवीत् सचिवब्रुवः । न सहे गन्धमपि वः संवासप्रार्थनैरलम् ॥ १७२ ॥
 पुरस्थांतर्बहिर्वोपि निवासः श्वेतवाससाम् । दस्यूनामिव मर्यादाहीनानां न ञविष्यति ॥ १७४ ॥
 यदि वः प्राणितं प्रेयस्तदापसरत हुतम् । अन्यथा वो हनिष्यामि ताक्ष्यो विपधरानिव ॥ १७५ ॥
 इत्युक्त्योद्दीपितो विष्णुराहुत्येव हुताशनः । ऊचे तथायहो देहि स्थातुं नस्त्रिपदीमिह ॥ १७६ ॥
 ततो नमुचिरित्यूचे दत्ता वस्त्रिपदी मया । यस्त्रिपद्या बहिर्वः स्यान्निहनिष्यामि तं खलु ॥ १७७ ॥
 एवमस्त्विति देहीति चोक्त्वा प्रबृधे मुनिः । किरीटी कुंरुली सग्वी धनुर्वज्रकृपाणञ्चत् ॥ १७८ ॥
 खेचरान् स्फारफूत्कारैर्ज्रशयञ्जीर्णपर्णवत् । पद्मिनीपत्रवर्तपाददर्दरैः कंपयन् महीम् ॥ १७९ ॥
 उद्दालयञ्जलनिधीन् कडपांतपवमानवत् । प्रेतीपगा आपगाश्च कुर्वाणः सेतुबन्धवत् ॥ १८० ॥
 ज्योतिश्चक्राणि पर्यस्यन् कर्करप्रकरानिव । दारयन् पर्वतवरानपि वहमीकपुञ्जवत् ॥ १८१ ॥
 स महौजा महातेजाः सुरासुरचयंकरः । वर्धमानः क्रमान्नानारूपो मेरुसमोऽजवत् ॥ १८२ ॥

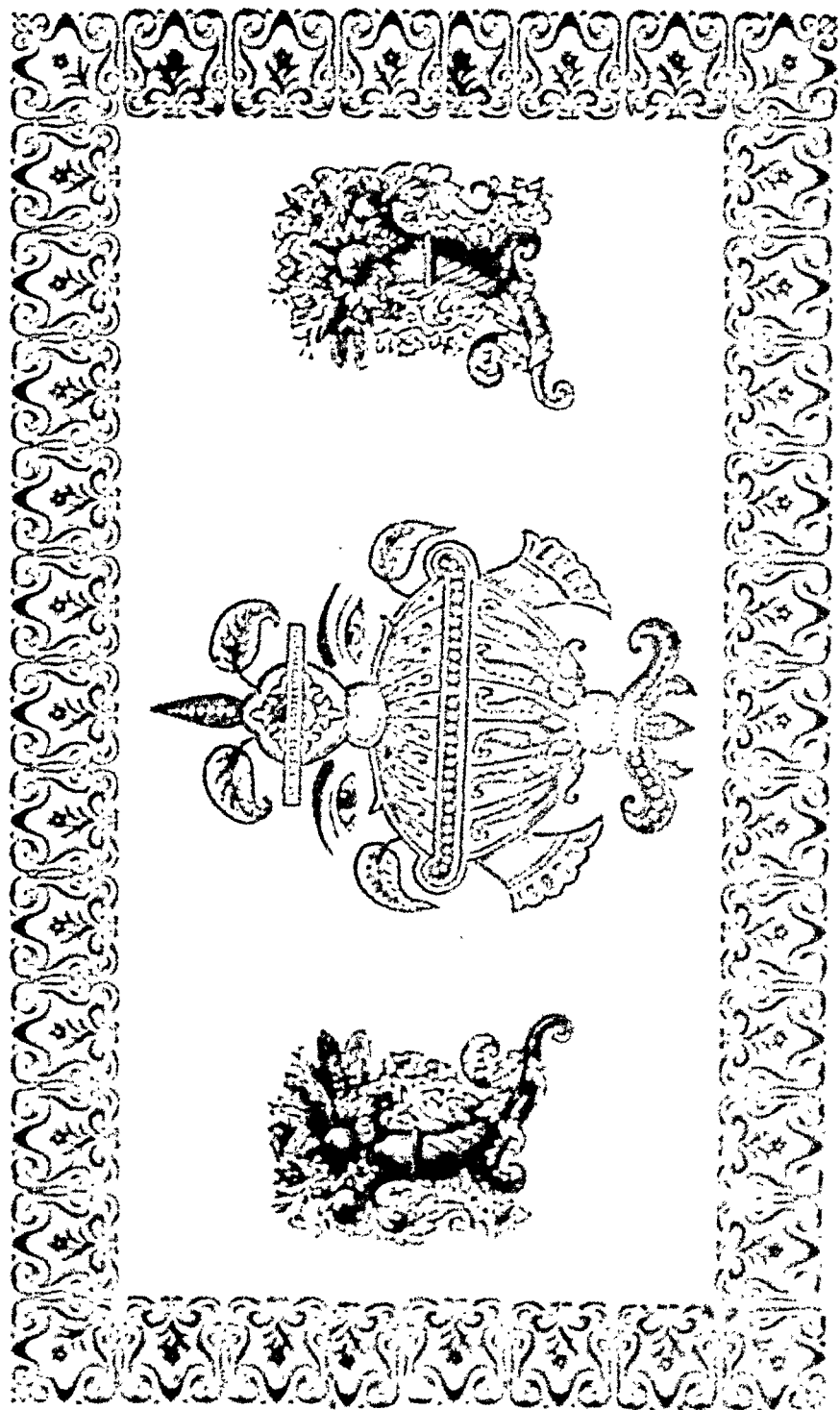
॥ चतुर्भिः कलापकम् ॥

त्रिजगत्त्रोत्रमालोक्य प्रसादनकृतेऽस्य तु । सहस्राहः समादिक्षजायनीः सुरयोषितः ॥ १८३ ॥
 कर्णमूले जगुस्तस्य गांधारग्रामबन्धुरम् । सर्वज्ञोपज्ञशास्त्रानुरूपमेतन्निरंतरम् ॥ १८४ ॥
 कोपादिहापि दह्यते स्वार्थे मुह्यति चासकृत् । विपद्य चानंतदुःखं प्रयांति नरकं नराः ॥ १८५ ॥

१ पादकुट्टनैः । २ प्रतीपं प्रतिलोभं गच्छति ताः ।

इति कोपं शमयितुं किन्नरादिस्त्रियोऽपि हि । जगुश्च ननुतुश्चात्रे तस्य विष्णुमहामुनेः ॥ १८६ ॥
 धरण्यां नमुचिं द्विस्त्रया मध्येपूर्वांपरांबुधि । ददौ पादं जगद्वचपादः पद्माग्रजो मुनिः ॥ १८७ ॥
 पद्मोऽपि ज्ञातवृत्तांतः समुपेत्य ससंभ्रमः । चकितः स्वप्नमादेन मंत्रिदोषेण तेन च ॥ १८८ ॥
 स्वमग्नं महर्षिं तं नमस्कृत्यातिचकितः । कृतांजलिर्नेत्रजलद्वश्रवितांघ्रिरदोऽवदत् ॥ १८९ ॥
 तातः पद्मोत्तरोऽद्यापि चेतसा मम तिष्ठति । स्वामिन् विजयिनि सति लोकोत्तरगुणे त्वयि ॥ १९० ॥
 श्रीसंघाशातनां मंत्रिपांसनेनामुना त्वहम् । क्रियमाणं न जानामि ज्ञापितोऽस्मि न केनचित् ॥ १९१ ॥
 अपराधी तथाप्यस्मि नृत्यः पापो ह्यसौ मम । स्वामिनो नृत्यदोषेण गृह्यंत इति नीतिवाक् ॥ १९२ ॥
 तथाहमपि ते भृत्यस्त्वं स्वामी परमो मम । गृह्यसे मम दोषेण तत्कोपमुपसंहर ॥ १९३ ॥
 पापस्यास्यापराधेन त्रैलोक्यं प्राणसंशये । महात्मन्निदमारूढं त्रायस्व करुणानिधे ॥ १९४ ॥
 एवमन्येऽपि विविधं सुरासुरनरेश्वराः । तमृषिं सांत्वयामासुः श्रीसंघश्च चतुर्विधः ॥ १९५ ॥
 अतिशब्दपथां वृद्धिं प्राप्तो यावन्न सोऽश्नुषोत् । पादस्पर्शं व्यधुस्तस्य तावत्सर्वेऽपि चकितः ॥ १९६ ॥
 पादस्पर्शेन सोधस्तादपश्यद्भ्रातरं पुरः । चतुर्विधं तथा संघं सुरासुरनृपानपि ॥ १९७ ॥
 इत्थं च दधौ स मुनिः श्रीसंघोऽयं कृपापरः । अयं च दीनो मे भ्राता चीताश्चैते सुरादयः ॥ १९८ ॥
 कोपोपसंहारकृते युगपत् सान्त्वयन्ति माम् । मान्यः संघोऽनुकृत्याश्च पद्मप्रचृतयो मम ॥ १९९ ॥
 विमृश्यैवं वपुर्धुञ्चिं संहृत्य स महासुनिः । तस्यौ प्रकृत्यवस्थायां गतवेल इवार्णवः ॥ २०० ॥

१ शब्दमार्गमतिक्रान्तां शब्दातीतामित्यर्थः ।

इति श्रीत्रिषष्टिशलाकापुरुषचरित्रे ३-४-५-६ पर्वाणि
श्रीसंभ्रवनाथजिनमारभ्य मुनिसुव्रतस्वामिपर्यतानां
चरित्राणि ॥

